

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**УКРАЇНА І СВІТ:
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНА ЕЛІТА ТА СОЦІАЛЬНИЙ
ПРОГРЕС**

МАТЕРІАЛИ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ**

18 – 19 квітня 2018

ББК 66.0(4Укр)

У45

УДК 321.01 (477)

Редакційна колегія: проф. Сокол Є.І.

проф. Марченко А.П.

проф. Мигущенко Р. П.

проф. Архієреєв С.І.

проф.. Бурега В. В.

проф.. Романовський О. Г.

проф. Тарароев Я.В.

проф. Ігнатюк О. А..

проф. Ніколаєнко В.І.

проф. Скляр В. М.

проф. Перевалова Л.В.

проф. Петутіна О.О.

доц.Панфілов Ю.І.

доц. Карпенко В.С.

доц. Кліменко О. Ю.

доц. Семке Н. М.

доц. Чернявська С.М.

Друкується за рішенням Вченої ради Національного технічного університету „ХПІ”,
протокол № від 2018 р.

Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: Матеріали міжнар.наук.-теор. конференції студ. та аспір. 18 - 19 квітня 2018 року: - Харків: НТУ „ХПІ”, 2018. – с. – Укр, рос., англ. мовами.

ISBN 978-966-593-534-6

Збірник містить тези доповідей студентів і аспірантів – учасників щорічної Міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої актуальним проблемам гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, які становитимуть інтелектуальну еліту та впливатимуть на подальший розвиток економіки, соціальної та культурної політики своїх країн.

Для студентів, аспірантів, викладачів, усіх, хто цікавиться історичними, філософськими, психолого-педагогічними, морально-етичними, політико-правовими, мовознавчими, соціально-економічними проблемами сучасного українського суспільства.

ББК 66.0(4Укр)

ISBN 978-966-593-534-6

© НТУ “ХПІ”, 2018р.

Передмова

Національний технічний університет – один із найстаріших вищих навчальних закладів України, який за роки свого існування підготував величезну кількість фахівців, що працювали та продовжують працювати в різних сферах суспільного життя. Наш університет є відомим науковим центром, славиться своїми науковими школами, багатьма науковими дослідженнями, в яких активну участь приймають студенти та аспіранти. Доброю традицією стало проведення щорічної науково-теоретичної конференції, яка є міжнародною.

Особливістю проведення конференції в цьому році є необхідність дати відповіді на актуальні проблеми соціального розвитку, на виклики сьогодення. Криза може бути поштовхом для активізації динамічного і сталого розвитку, якщо вона є предметом наукового аналізу та обґрунтованих дій. Таких дій ми чикаємо насамперед від нашої молоді, яка власною натхненою працею, цілеспрямованою діяльністю щодо отримання глибоких знань, розвитку духовних якостей та аналітичних здібностей прагне створити умови для гідного життя та щастя. Проблема молоді та соціального прогресу – найважливіші проблеми цієї конференції. Сучасна студентська молодь – майбутня інтелектуальна еліта, яка буде впливати на формування економічної, соціальної, культурної політики своїх країн. Серед майже 330 праць студентів та аспірантів представлені не тільки реферативні роботи, а й дійсно наукові, - зроблені на основі серйозних досліджень, вдумливого аналізу проблем.

Оргкомітет конференції висловлює щирі подяку усім студентам, аспірантам, викладачам, завідувачам кафедр і ректорам вищих навчальних закладів, які взяли участь у підготовці та проведенні конференції. Бажаємо всім успіхів, творчого натхнення і вагомих здобутків під час роботи конференції.

Оргкомітет конференції

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Верховец М.В., Чистополова Е.В.
НТУ «ХПИ»

ПРАВО НА ПРИВАТНОСТЬ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ

Приватность — это неприкосновенность частной жизни, она обеспечивается правом человека на защиту личной жизни. Существует несколько видов приватности:

- телесная (физическая) неприкосновенность (касается защиты физической неприкосновенности человека от принудительных процедур, таких как наркологическое тестирование и проч.),
- территориальная неприкосновенность (касается установления правовых рамок для защиты от вмешательства в семейную сферу, другое окружение, скажем на рабочем месте или в транспортном средстве),
- информационная приватность (охватывает правила сбора и обработки информации персонального характера (защита персональных данных),
- коммуникационная приватность (охватывает безопасность и конфиденциальность почтовых отправлений, телефонных разговоров, электронной корреспонденции и других форм связи).

Для пользователей Интернет «информационная» и «коммуникационная» приватность должны гарантировать информационную безопасность, соответственно защищая от неправомерного обращения с информацией, касающейся их лично, а также оберегая тайну коммуникаций.

Фундаментальные права человека — свобода слова, свобода доступа к информации, право на неприкосновенность частной жизни — в сети Интернет практически не защищены. Интернет растет, и нарушения этих прав и свобод становятся все более частыми и масштабными.

В целом право на приватность (неприкосновенность частной жизни) включает в себя много аспектов, в данной работе речь пойдет о праве на тайну связи и на защиту персональных данных.

Стандарты приватности были заложены ещё во второй половине XX века в фундаментальных международных договорах о правах человека (в статье 12 Всеобщей декларации прав человека; в статье 17 Международного Пакта о гражданских и политических правах; в статье 8 Европейской Конвенции о защите прав человека и основных свобод).

В Основном Законе Украины – Конституции, гарантируются права на коммуникационную и информационную приватность (статья 31 – тайна переписки, телефонных разговоров, телеграфной и другой корреспонденции (коммуникационная приватность); статья 32 –запрет сбора, хранения, использования и распространения конфиденциальной информации о лице без его согласия (информационная приватность).

С развитием телекоммуникаций Интернет стал все чаще использоваться органами государственной власти, общественными объединениями, бизнес-организациями и частными лицами для удовлетворения различных потребностей (личных и деловых отношений).

Условно все персональные данные, которыми владеют социальные сети о пользователях можно разделить на три больших группы:

Персональная информация, которой **пользователи «делятся» добровольно** (информация, которая указывается пользователем во время регистрации, создания материалов или их публикации, отправления сообщений и тому подобное);

Персональная информация, которую **социальная сеть собирает самостоятельно** (например, через мобильные приложения, в частности о местонахождении пользователей, о контактных данных лиц, которые содержатся в телефонной книге пользователя);

Персональная информация, которую **социальная сеть получает от третьих лиц** (в частности, от других зарегистрированных пользователей или ресурсов-партнеров).

Метаданные – это информация о другой информации. Применяя эту категорию к переписке, это любые косвенные сведения о состоявшемся контакте двух или более лиц: кем и с кем был установлен контакт, когда, где, сколько длился, какой была тема и тому подобное.

Собрав гигантскую базу данных из разнородных метаданных, можно искать в ней зависимости (скажем, в виде пересекающихся социальных графов), строить цепочки, выявлять шаблоны. После чего применять против интересующих субъектов более грубые методы вроде слежки, прослушки и пр. Благодаря метадате, особенно в её сочетании с обычной, общедоступной информацией, можно получить подробнейшее – поминутное, пошаговое – описание жизни одного человека.

Существуют границы возможного ограничения права на приватность. Правда, в случае с сетью Интернет иногда довольно сложно понять, было ли вмешательство в личную жизнь пропорциональным или произвольным, было

ли оно так необходимо в демократическом обществе и разрешено ли оно законом (ведь в принципе киберсфера пока не кодифицирована, а это значит, не существует конкретных норм её регуляции). Чтобы обезопасить себя, пользователям следует удалить из социальных сетей свой домашний адрес, убрать геолокацию, сообщать о себе меньше информации.

Vodiakhina M. O., Zvonko A. A.
NTU «KhPI»

YOUTH UNEMPLOYMENT IN UKRAINE

Nowadays the problem of unemployment among graduates is particularly relevant. Every year universities graduate more than half a million professionals who run into difficulties when trying to get a job. Not surprisingly that youth unemployment in Ukraine is high enough.

The aim of our work is to analyze the situation in youth labor market in Ukraine.

Unemployment is such a socio-economic phenomenon, when part of economically active population cannot apply their labor force. Unemployed persons are recognized as those who have no gainful employment, who are ready to work and who was looking for a job for the last four weeks.

In many countries important part of unemployment problem is youth unemployment. In Ukraine in 2015 unemployment rate among young people aged 15-29 years was 15.5 %, as compared with 9.1 % among the total population. The main cause of youth unemployment is mismatch between labor market demand and public procurement for education and training [4]. Among the reasons of youth unemployment in Ukraine we can outline the following ones [3]:

1. Reluctance of employers to hire inexperienced and unskilled youth. This is especially true for young women because there is a high probability that they will take leave for child care and sick leave.

2. Lack of effective incentives for employers when hiring young people. In the course of employment of inexperienced young worker there are some risks of damage to the means of production or other financial losses.

3. A significant gap between training programs in universities and needs of entrepreneurs. Discrepancy of training directions of young specialists with needs of national economy leads to a professional qualification imbalance in the labor market.

4. Low official salaries for young workers who are available for job vacancies.

5. High level of corruption for prestigious jobs, especially in large enterprises.

Considering additional factors of youth unemployment, it should be noticed that under the project «EXCEPT» in 2016, there were conducted 40 in-depth interviews among young people who have difficulties with employment. The studies identified a number of preconditions to this problem.

First of all, currently in the labor market of Ukraine, increasing numbers of young people seek help for employment in employment services and often join the ranks of the unemployed, not finding a suitable job [1].

Secondly, population aged from 14 to 29 years belongs to a socially vulnerable population group in certain circumstances, chief among which is the lack of experience.

Under the conditions of Ukrainian market economy, it is very difficult for young people to find their place in social life, and they face serious problems in finding a job. In this regard, state is obliged to solve the problems of youth employment effectively, because young people are the future of Ukraine.

How the problem of youth unemployment can be resolved? Some recommendations for overcoming the negative consequences of instability and insecurity of youth in the labor market can be offered: a) effective state employment policy is one of the important strategies for overcoming the negative effects of unemployment and unstable employment among young people in Ukraine [2]; b) personal initiative; c) support of environment.

Youth is a very promising resource. Support of young people, their involvement in active participation in social life is a strategic investment to the development of Ukrainian national economy.

References:

1. Global Employment Trends 2013: Recovery after the second drop in employment. – Geneva: ILO, 2013. – 170 p.
2. Василюшина С. О. Особливості державного регулювання на ринку праці молоді / С. О. Василюшина // Економіка та держава. – 2010. – №3. – С. 91-94.
3. Івасюк А. Проблеми молодіжного безробіття в Україні [Електронний ресурс] / А. Івасюк. – Режим доступу: <http://conf.cv.at.ua/forum/807691>.
4. Лебедева Л. В. Проблеми комерціалізації системи вищої освіти в Україні за умов формування постіндустріального ладу / Л. В. Лебедева, А. С. Митрофанова // Проблеми економіки. – 2017. – №1. – С. 105 – 112.

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ЗАСІБ ВІРТУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Беззаперечним фактом є те, що Інтернет сьогодні – найбільше джерело інформації, яке знало людство. Але такі можливості, як оперативність, швидкість і доступність зв'язку між користувачами на далеких і близьких відстанях, дозволяють використовувати Інтернет не тільки як інструмент для пізнання, але й як інструмент для спілкування.

Характерними особливостями комунікації за допомогою комп'ютерних мереж є можливість одночасного спілкування великої кількості людей, що знаходяться в різних частинах світу, і, отже, живуть у різних культурах; неможливість використання більшої частини невербальних засобів комунікації; збіднення емоційного компонента спілкування; анонімність. Це призводить до вироблення нових форм і стилів взаємодії та виникнення своєрідного Інтернет–етикету.

Новий світ і стиль життя в цьому світі вимагають і нових мовних засобів комунікації або трансформації старих. Сленг, вироблений користувачами Інтернету, переходить до загальноновживаної лексики. Зміна свідомості особистості в Інтернеті, формування нового, мережевого способу життя і мислення істотно впливає на мовну ситуацію.

Виникає питання: звідки в українській мові з'являються сленгізми? Джерелом поповнення та розповсюдження сленгових одиниць є, по-перше, іноземні мови, з яких власне запозичуються слова та, по-друге, звичайна літературна мова. У другому випадку зміст окремих слів набуває незвичних алогічних тлумачень, відбувається певного роду переінакшення лексичного значення слова. Прикладом слугують такі слова, як абзац, ботанік, косяк та інші. Щодо інтернет-простору, варто згадати появу слів, утворених від назв інтернет-ресурсів, як, наприклад загуглити. Також серед підлітків помітна тенденція скорочувати слова, наприклад норм – нормально, спс – дякую, нез – нема за що тощо.

Іншомовні запозичення на першому місці за продуктивністю збагачення сленгу. Здебільшого укорінення іноземних слів відбувається з англійської. Зазвичай, такі форми носять пародійний характер. Наприклад: thank you – сенкс, window`s – вінда.

Формування сленгового словника відбувається за допомогою тих самих мовних засобів, що й формування інших слів. Відмінність спостерігається лише в пропорційному відношенні та різноманітності поєднань цих методів.

Джерелом сленгу також є переосмислення значень наявних слів, що реалізується як через метафори (мавп'ятник – місце для затриманих у відділі міліції, гасити – лущувати, бити когось), так і через метонімії (трава – наркотики, що курять, корочки – різноманітні дипломи, свідоцтва, посвідчення). Формування лексичного фонду молодіжного сленгу відбувається й за рахунок розвитку полісемії (кинути – обдурити, вкрати щось), словотворення шляхом складання коренів (рінгофон – телефон), застосування універбалізації (академка – академічна відпустка, автомат – залік, отриманий без іспиту).

Мотиви вживання сленгових слів прості: 1) намагання дати умовний сигнал «я свій». Найяскравішими прикладами можуть бути популярні у молоді вітання хай, банзай та ін.. Або, навпаки, вираження небажання вступати в контакт. Фрази типу: «що ти на мене наїжджаєш?» повідомляють: «ми – різні люди»; 2) намір зробити молодіжну мову якнайменш зрозумілою для інших. Це створює ефект співтовариства, однодумності серед однолітків: шухер – викладач на місці; 3) демонстрація інформованості, ступеня соціалізації мовця в даній групі. Уживаючи сленгові слова, індивід цим демонструє, що він володіє молодіжним сленгом.

Отже, зміна свідомості особистості в Інтернеті, формування нового, мережевого способу життя й мислення, істотно впливає на мовну ситуацію. Цілком можливо, що йдеться про формування нового стилю інтернет-спілкування. Мова стає не лише засобом спілкування, а й засобом створення віртуальної реальності.

Жушма Т.В.
НТУ «ХП»

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ - ПСИХОЛОГІВ

Сучасне суспільство потребує компетентних активних фахівців, здатних швидко й уміло визначати цілі власної діяльності, прогнозувати досягнення, будувати взаємини з людьми, працювати в команді, тобто повною мірою проявляти свій творчий потенціал та лідерські якості які повинні неодмінно

реалізуватися у суспільних інституціях та державних структурах. Особливо цінується людина, яка успішно діє у швидкозмінному суспільному середовищі, реагує на його виклики, самостійно приймає рішення, організовує індивідуальну та колективну роботу й відповідає за її результати.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що зацікавленість розвитком лідерських якостей у молоді розпочинається ще за часів Аристотеля та Платона. Свої думки щодо сутності лідерських якостей пізніше висловлювали І. Гете, А. Адлер, К. Юнг та ін. На сьогоднішній день лідерство знаходиться під пильним поглядом таких науковців: О. Г. Романовського, О.А Ігнатюк, О.С. Пономарьова, Ж. Б. Богдан, Н.В.Підбуцької, В.Є.Михайличенко, А.Є. Книш, О.В. Квасник, Л.Н.Грень, А.І. Черкашина, Т.О. Солодовник, Н.В. Середи та інших дослідників.

Мета дослідження полягає в розробці педагогічних умов, для виявлення та розвитку лідерських якостей у студентів - психологів.

Студентське середовище найбільш сприятлива зона для прояву лідерських якостей, причому не тільки у студентів, що володіють ними зі школи, а й у тих, хто раніше не виявляв такої активності. Студентська група надає всім рівні стартові можливості у «боротьбі» за лідерство.

У структурі лідерських якостей студентів ми виділяємо такі компоненти: індивідуально-особистісний, мотиваційний, соціально-психологічний, індивідуально-комунікативний, організаторський.

Аналіз стану досліджуваної проблеми свідчить про недостатність розробки проблеми формування лідерських якостей саме студентів - психологів. Це наштовхнуло нас на розробку педагогічних умов, які дадуть змогу проявити себе, виявити лідерські якості та забезпечать їх розвиток:

1. Інтерактивні методи (Вправи: "Емпатія", "Комунікація", "Стендап на 2 хвилини", "Кольорова перцепція", "Колаж бажань", «Етичний кодекс лідера», "Артистизм".

2. Використовувалися активні форми навчання(ділові та інноваційні ігри, вирішення педагогічних і організаторських завдань, дискусії, круглі столи, семінари)

3. Використання практичного досвіду провідних психологів Харкова.

Для визначення ефективності запропонованих педагогічних умов, ми провели формуючий експеримент. У дослідженні брали участь 33 студента - психолога (група 17,а,б). Респондентів було поділено на дві групи: експериментальну (15) і контрольну (18). На констатуючому етапі експерименту, ми виявили,що комунікативні та організаторські схильності і

самооцінка знаходяться на середньому рівні, лідерські здібності - на низькому, мотивація домінує на уникнення невдач.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Впроваджені в освітній процес педагогічні умови позбавляють жорсткості, залишають простір для імпровізації, дають змогу виявити лідерські якості студентів-психологів та забезпечують їх ефективний розвиток. Доказом цього є результати формуючого експерименту, який показав, що у випробовуваних експериментальної групи суттєво підвищилися показники за всіма критеріями. Гіпотезою дослідження вважаємо, що успішна реалізація педагогічних умов у ВНЗ сприяє ставленню харизматичних лідерів, які зможуть взяти на себе відповідальність та покращити політичну, соціальну, та економічну ситуації в країні. Дослідження не претендують на завершеність і будуть продовженими, а результати знайдуть свій відбиток при написанні магістерської кваліфікаційної роботи.

Коніва Ю. В.
НТУ «ХП»

СИСТЕМА КОМУНІКАЦІЙ СЛОБОЖАНЩИНИ НАПРИКІНЦІ XVII-XVIII СТ. НА МЕЖІ ДВОХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

На території Слобожанщини наприкінці XVII-XVIIIст. функціонували дві мережі сполучення: сакми степовиків та шляхи сполучення осілого населення. Ці дорожні комунікації співіснували та доповнювали одна одну.

Дослідження базується на картографічних та письмових джерелах, а саме: Опис України Г.Л. де Боплан, «Книга Большого Чертежа», карти Деліля, Поштова карта Російської імперії 1760 р., карти-плани Генерального межування, а також матеріалах Державного архіву Харківської області та Центрального державного історичного архіву м. Київ.

Шляхи степовиків з'явилися на території Слобожанщини раніше дорожніх комунікацій осілого населення. Це були умовні напрямки з умовленні природньо-географічними особливостями. Найвідомішими шляхами та сакмами на території Слобожанщини тоді були Муравський шлях, Кальміуська і Ізюмська сакми. Муравський шлях проходив вододілом Дніпровського та Донського басейнів. Сам шлях розпочинався від Перекопу і йшов через усю Лівобережну Україну аж на територію Московського царства (пізніше Російська імперія) до Тули. Кальміуська та Ізюмська сакма були східними

відгалуженням Муравського шляху. Татарські шляхи наприкінці XVII-XVIII ст. використовувало й осіле населення, насамперед, для торгівлі (чумацький промисел) та здійснення військових походів татарами.

Заселення Слобідської України у другій половині XVII ст. призвело до кардинальної перебудови системи сполучень, яка функціонувала тут раніше. Результатом цього стало формування багаторівневої системи сполучень XVIII ст. Тодішні дороги поділялися на загальнодержавні, губернські і повітові. Ця мережа об'єднувала як великі, так і малі населені пункти.

Система сполучення, яка головним чином, забезпечувала господарчі потреби населення Слобідської України. Слобожани переважно займалися хліборобством, яке було не лише у селах, але і у містах. Сільське господарство розвивалося за двома напрямками: освоєння нових земель та поліпшення майже освоєних. Зі зростанням чисельності сільськогосподарського населення розорювалася цілина і навіть шляхи степовиків, які до цього були досить широкими.

Крім того, мережа дорожніх комунікацій сформована українцями колонізаторами, забезпечувала торгівельні потреби. Саме дороги загальнодержавного та губернського значення відігравали провідну роль у торгівлі регіону.

Центральне місце у соціально-економічному розвитку не лише Слобожанщини, а й усього Лівобережжя посідав Харків. Реалізовувалася товарна продукція на щотижневих торжках та ярмарках (великих, середніх та малих). Великі ярмарки у Харкові проходили чотири рази на рік: зимова – Хрещенська (20 днів), весіння – Троїцька (15 днів), літня – Успенська (20 днів) та осіння – Покровська (20 днів). Зазвичай у місті проходили великі ярмарки. Саме до Харкова сходилися головні торгівельні шляхи. Варто зазначити, що одним із головних чинників, що сприяв економічному зростанню міста у XVIII ст. стало перетворення Харкова у центр формування нової системи сполучень, яка задовольняла тодішні сільськогосподарські, ремісничі та торгівельні потреби Слобожанщини.

Отже, на території Слобідської України наприкінці XVII–XVIII ст. функціонували дві мережі шляхів, які поєднавшись стали основою для подальшого формування дорожньої мережі Харківщини.

«ART WAY-2017»: ПРИЧЕТНІСТЬ ДО ПРЕКРАСНОГО

З 4 по 15 грудня 2017 р. у НТУ «ХП» відбувся культурологічний фестиваль «Art Way – 2017». Захід був ювілейним: його присвятили 40-річчю кафедри етики, естетики та історії культури, а також 20-річчю Етнографічного музею «Слобожанські скарби» ім. Г. Хоткевича НТУ «ХП».

Ми, студенти, а також різні гості протягом 10 днів могли відвідати виставки робіт іменитих художників, дізнатися цікаві факти про семіотику побуту, насолодилися творчістю поетів, наслухатися народних пісень та ще взнати багато іншого.

Стартував «Art Way – 2017» з виставки картин «Щоденники на узбіччі» Дмитра Дідоренка. Експозиція з більш ніж 20 картин сліпого художника була представлена в читальній залі кафедри етики, естетики та історії культури, де проходили майже всі фестивальні заходи. Для створення цих картин Дмитро Дідоренко використав унікальну технологію станкової графіки, яку він винайшов після втрати зору. Тепер в картинах митця використовується до 3500 відтінків кольорів, а його роботи виставляються в музеях, галереях і приватних зібраннях 19 країн світу.

Також у рамках фестивалю в Науково-технічній бібліотеці ХП пройшла виставка картин «Мозаїка днів» із серії «Художники, народжені ХП» Євгенії Турути, випускниці Політеху. Виставка здалася мені надзвичайно «теплою» і вразила різноманіттям технік (фелтінг, живопис, графіка та ін.)

Ще один захід у рамках «Art Way – 2017» був присвячений майстер-шоу «Таємниці ляльки-мотанки», який провела майстер народної творчості України, художник, дизайнер, архітектор, педагог Наталя Горошко. Вона займається цим видом творчості більше 15 років та веде дитячу студію. В її колекції більше 280 видів ляльок. Другою подією дня став вечір «Неймовірний Гарік», присвячений пам'яті визначного режисера Гарія Черняховського (1944–2015), уродженця Харкова, випускника і колишнього співробітника ХП, який був помітною фігурою у політехівській самодіяльності, а пізніше, отримавши режисерську освіту, став театральною зіркою у Москві та Нью-Йорку.

Вечір «Людина Світу з харківських завулків» був присвячений пам'яті Владислава Проненка, давнього друга Етнографічного музею «Слобожанські скарби», який пішов із життя наприкінці 2017 року. Владислав Проненко –

відомий журналіст-краєзнавець, дослідник історії культури Слобожанщини. Його книги «Діалектика опору» та «Заповідник «Zacharpolis», фільми з циклу «Харківські завулки» – безцінна краєзнавча спадщина.

Серед інших фестивальних подій, з якими я ознайомила на «Art Way – 2017», була зустріч із виконавцями народних пісень під назвою «Світ народної пісні». Перед нами виступали: славнозвісний дослідницько-виконавський фольклористичний гурт «Муравський шлях», гурти «Мережка» (української гімназії № 6) «Стежка» (університету мистецтв ім. І. Котляревського), а також ансамбль «Сузір'я» з м. Люботина, якому понад 30 років. Серед українських народних пісень, які ми слухали, було багато жартівливих, а також пісні близькі і до гірких сліз. Ці пісні у майстерному виконанні наших гостей ніби поєднали нас із нашими предками, нашою історією та допомогли краще зрозуміти самих себе.

Так і сталося, як зазначив куратор фестивалю, директор Етнографічного музею «Слобожанські скарби», професор ХПІ Михайло Красиков: «Сподіваюся, студенти, які ознайомляться з творчістю митців, відчують свою причетність до прекрасних зразків нашої культури».

Ситников П.А.
НТУ «ХПІ»

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДУХ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Національна культура втілює унікальні елементи історичного досвіду нації (особливості колективної психіки, способу світосприймання і світорозуміння), що повинно якимось виявитись і в філософському мисленні. Філософія українців - це система оригінального сприймання і осмислення дійсності. Національна філософія — це самобутня система ідей, поглядів на природу, суспільство, всесвіт, на душевний і духовний світ людини, обумовленість природних, соціальних і психічних явищ, на проблему долі людини, покликання і роль в історії народу, на можливу участь у людському житті ще не пізнаних, "надприродних" сил. У нашого народу етнічна філософія існує у вигляді уявлень, понять про світобудову, глибинні потаємні першопричини людських вчинків, історичного поступу ще з дохристиянських часів.

Словосполученням «національна філософська традиція» або «*національна філософія*» позначають певний пов'язаний в історичному часі дискурс, який є

частиною комунікативного простору. Це словосполучення використовують і тоді, коли прагнуть виокремити деякі спільні ознаки, які охоплюють усі напрями і школи філософського мислення у певній національній традиції. Так, вважають, що англійська філософія переважно емпірично-аналітична, французька — раціоналістична, німецька — спекулятивно-ідеалістична тощо. Домінуючою тенденцією в українській філософії іноді називають український варіант «філософії серця» (релігійно-містична і релігійно-ідеалістична філософська антропологія Г. Сковороди, частково П. Юркевича), вагомими є й філософські курси професорів Києво-Могилянської академії, аналітично зорієнтована філософія другої половини XIX — початку XX ст.

Протягом довгої і багатой історії розвиток філософії в Україні здійснювався у взаємозв'язку з іншими формами суспільної свідомості. Розвиток філософії, зокрема, невід'ємно пов'язаний з *історією визвольного руху*. Історія філософії в Україні відтворює пошук шляхів реалізації ідеалів соціальної справедливості, що складав зміст життя кращих представників українського народу. Це надає картині розвитку філософської думки на Україні значної *громадянської спрямованості*. Дослідник української філософії Чижевський, розглядає філософію у зв'язку з історією суспільних та культурних процесів, що відбувались у тому географічному просторі, який став джерелом формування української модерної нації. І найважливішою «точкою опори» у визначенні ознак «українськості» у всіх історичних дослідженнях є утвердження модерної української нації як суб'єкта світової історії. Саме цим Чижевський керується у відборі того, які історичні події вважати важливими в суспільно-політичній, культурній чи інтелектуальній історії України. Також слід згадати про дослідження окремих явищ українського духовного життя (статті про світогляд бароко, значення Харківського університету в українському духовному житті тощо). Тому «українськість» культурної та гуманітарної творчості ґрунтується на поєднаності ретроспекції і перспективи.

Сукупність філософських ідей, які закладені в продуктах різноманітних сфер духовної діяльності — складають *філософську культуру*. Вона в Україні оформлюється в 17 ст. з появою перших учбових закладів (перш за все Києво-Могилянської академії), що систематизують філософські ідеї (у порівнянні з несистематизованими філософськими ідеями Київської Русі та Ренесансу). Українські філософи витворюють власну інтелектуальну традицію: вона поєднує в собі ідеї універсальні (вселюдські), цивілізаційні (регіональні цивілізаційні центри) та національні.

Один з перспективних напрямків розвитку сучасної України (як на мене):

етика відповідальності за майбутнє нації, людства, що включає цілу низку напрямів інтелектуальної діяльності, націлених на відвернення загроз, що піддажують буття української нації.

Сокорєва А.
НТУ «ХП»

В. ВИННИЧЕНКО, С. ПЕТЛЮРА ТА Н. МАХНО: ЧИ БУВ МОЖЛИВИЙ СОЮЗ В БОРОТБІ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНУ?

Кожен з цих політиків мав свій шлях в боротьбі за незалежність. Ніхто із них не зустрів смерть на рідній землі. Тільки після смерті, їх шляхи перетнулися. А чи могли б вони перетнутися за життя? Напрямок “альтернативної історії”, давно знайшов визнання серед науковців, даючи можливість проаналізувати інші вірогідні сценарії. Тож давайте заглянемо у минуле.

Українська революція 1917–1921 років розпочалася в умовах потрясінь, які охопили Російську імперію під час Першої світової війни і загострилися взимку 1917-го р. Політична еліта, яка формувалась безпосередньо під час цих подій, еволюціонувала від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення необхідності державної незалежності. Суверенна держава так і не постала в цих подіях, попри те, питання єдності української нації вже ніколи не ставилося під сумнів. Для відповіді на наше початкове питання, потрібно розглянути роль кожного з акторів в боротьбі за незалежність.

Винниченко та Петлюра: їх співпраця не виключала розбіжностей позицій з багатьох питань і взаємної критики, але, політичні та державницькі структури, в яких вони співпрацювали, обидва розглядали не як кланові угруповання, для задоволення особистих прагнень, а як революційні організації, де взаємовідносини будуються на основі захисту українства (апеляції до народу були характерними для обох лідерів). Майже однолітки, обидва присвятили основну частину свого життя боротьбі за ідеали, разом творили відповідні громадсько-політичні і державницькі структури і співпрацювали в них. Різниця у ідеологічних поглядах жорстко розвела їх, спочатку у спільній діяльності, а потім взагалі поставила по різні сторони барикад.

Махно та Петлюра: Нестор Іванович мав найбільший з наших героїв потенціал і всі можливості здійснити свою анархічну мрію. Якби він зробив ставку не на більшовиків, а на український національний уряд – Директорію.

Звичайно, Петлюра не став би будувати анархічну республіку, але поступитися частиною території задля експериментального проекту власного союзника він міг напевно. Насправді співробітництво між двома українськими лідерами здавалось практично неминучим. Однак, їхні непрості стосунки ніяк не пояснити ідеологічними розбіжностями між державниками і анархістами. Махно, вочевидь, був особисто ображений на Петлюру, – настільки, що заходився витісняти його із українського повстанського простору взагалі. Чи бачив Нестор Махно у Симоні Петлюрі політичного діяча, здатного принести користь рідному народу? Скоріше за все – ні.

Розглянувши ці всі питання, одразу хочеться спитати, чи був шанс зберегти тільки здобуту незалежність? Щоб вирішити цю складну ситуацію, треба згадати, що навесні 1918 р. стало зрозумілим, що УЦР виявилася не здатною управляти країною у складних внутрішніх і зовнішніх умовах. Спроба змінити ситуацію через консервативний переворот П. Скоропадського виявилася невдалою. Прихід Директорії знову повертав прихильників УНР. На жаль, тепер вже не лише внутрішні чвари, але й міжнародна ситуація виявились несприятливими для реалізації українського національного проекту.

Видатні особистості мали надзвичайно різні характери, що можна було б вважати суб'єктивною причиною, та водночас, настільки різнилося в них бачення незалежної України, настільки ідеологічно різним силам вони служили, що жоден компроміс між ними, здається, був таки неможливим! Повертаючись до початку, відзначимо, що анархіст-комуніст Н. Махно, націоналіст С. Петлюра та соціал-демократ В. Винниченко знайшли компроміс лише після смерті, всі разом ставши героями українського історичного наративу.

Хамза Улучинар (Турція)
НТУ «ХПІ»

НАУКА В ТУРЦИИ

В настоящее время очень активно развивается сотрудничество между Украиной и Турцией. В рамках этого сотрудничества 1 февраля 2017 года в НТУ «ХПИ» состоялось торжественное открытие Україно-турецкого координационного центра научно-технических исследований и подписание договора о сотрудничестве между НТУ «ХПИ» и Стамбульским техническим университетом.

Ректор Стамбульского технического университета Мехмет Караджа

подчеркнул, что открытие Центра – лишь начало сотрудничества в научной и технологической сферах: «Капитал, который вкладывается в научные разработки не имеет национальности. Мы понимаем, что в Украине есть очень хороший научный потенциал. Сейчас пришло время произвести коммерциализацию этих научных проектов».

1. RASAT – спутник дистанционного зондирования. RASAT имеет оптическую систему визуализации высокого разрешения и новые модули, разработанные турецкими инженерами. Он станет первым спутником наблюдения Земли, который создается в Турции.

2. Турецкие ученые разработали 3D компьютерную программу, при помощи которой можно определить из какого оружия были выпущены пули. Это очень помогает полиции при расследовании преступлений

3. Для обеспечения безопасной связи, ученые Турции разработали «Мобильный телефон MILCEP-K2 Crypto» с уникальными характеристиками шифрования на основе голоса.

4. AKIS – это операционная система смарт-карт, которая разработана в Турции. В повседневной жизни смарт-карты с AKIS могут использоваться для электронных подписей, электронных удостоверений личности, кредитных карт и общественного транспорта.

5. ETMTS-2 (SEZER) - это ручная система обнаружения как металлические, так и неметаллические подземные мины нового поколения.

Я буду учиться в НТУ «ХПИ» и уверен, что после окончания университета я буду заниматься наукой у себя на родине.

СЕКЦІЯ 1

ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ І СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ

Коваленко А.
НТУ «ХПИ»

НЕОПЛАТОНІЗМ І НАУЧНО-ФІЛОСОФСКАЯ МЫСЛЬ

Неоплатонизм представляет собой философско-мистическое направление античной мысли III-VI вв., синтезированное из идей Платона с добавлением логики и толкований Аристотеля, пифагореизма и орфизма, идей халдейских оракулов и египетской религии. Кажется странным, что учение такого рода может быть все еще актуальным для изучения, но оно стало прародителем очень многих идей и направлений философской и научной мысли, что неизменно вызывает интерес.

«Стержнем» неоплатонизма является разработка диалектики триады Плотином: Единое – Ум – Душа. Неоплатонизм устанавливает иерархию Бытия по нисходящим ступеням. Над всем существует неизречённое, сверхсущее Единое. Оно эманурует в Ум, где происходит его дифференциация на равносущее множество идей. Ум эманурует в Душу, где появляется чувственное начало, и образуются иерархии существ. Таким образом, складываются умственный и чувственный Космос. При этом, Единое – непознаваемо, Ум – познаваем, в этом видится необходимость эманации Единого в Ум как первое докачественное расчленение Единого, исходящее из его природы. Ум разрабатывается неоплатониками на основе учения Аристотеля о космическом Уме-перводвигателе и о его самосозерцании. Самосозерцающий Ум выступает одновременно и объектом, и субъектом мышления и, таким образом, содержит в себе свою собственную умную материю. Третья субстанция этой триады, Душа, разрабатывается на основе платоновского диалога «Тимей» и доводится до учения о космических сферах.

Именно такая структура и понимание места человека (как носителя ума и души) в такой иерархии привело к значительному влиянию неоплатонизма как на античную, так и на всю последующую научно-философскую мысль. Значительным шагом в рамках неоплатонической традиции были труды Иоанна Скотта Эриугены, который впервые создал всеобъемлющую систему философии в средние века, включавшую в себя своеобразную диалектику сущего и заложившую основу будущего пантеизма.

Первая средневековая космология, производившая все сущее путем диффузии света из материальной точки, была создана Робертом Гроссетестом в XII в. и, вне всяких сомнений, была результатом переосмысления неоплатонической идеи Единого и процесса его эманации.

Понимание человека как микрокосма, включающего в себя все элементы сущего, что делало возможным излечение его путем гармонизации всех этих составляющих организма, стало еще одним вариантом прочтения неоплатонизма. Именно так смотрел на данную проблему Парацельс, внедрявший в процесс лечения химические вещества и ставший одним из основателей современной медицины и науки в целом.

Не менее значительным оказалось новое понимание человека в работах Марсилио Фичино. Человек для него – микрокосм, который не только есть отражение всего сущего, но и обладает величайшим достоинством Ума – познавать себя. Самопознание есть свойство неоплатонического Единого в ипостаси Ума, одно предполагает другое.

Мастер Экхарт, продолжая неоплатоническую традицию, приходит к естественному пониманию Бога как безличного Абсолюта, стоящего за Богом-творцом, предвосхищая, с одной стороны, радикальные взгляды М. Лютера, а, с другой, – идеалистическую диалектику Г. В. Ф. Гегеля, значительно повлиявшую на развитие научной мысли. Гегель не случайно использовал неоплатонизм как иллюстрацию своего закона отрицания отрицания: философия сперва отрицала религию, а затем в своих самых зрелых формах, отрицая саму себя, постигла внутреннее содержание религии и образовала с ней определенный синтез.

Таким образом, даже беглый взгляд позволяет утверждать, что сложное строение неоплатонической философии оправдало себя в истории мысли. Различные интерпретации и прямые заимствования принесли много научных и философских достижений, актуальных и по сей день.

Лобас В.
НТУ «ХПИ»

ШАД-ДАРШАН: ОСНОВНОЙ КАТЕГОРИАЛЬНЫЙ АППАРАТ ОРТОДОКСАЛЬНЫХ ШКОЛ ФИЛОСОФИИ В ИНДИИ

Современный философский дискурс весьма разнообразен. Он наполнен множеством сюжетов, которые еще раньше считались неинтересными,

оставались без внимания. Обновление и обогащение проблематики современного философского дискурса совершается разными путями, среди них - особый интерес к философии востока, в частности философии Индии. Этот интерес приобретает особое звучание в философии образования с ее плюрализмом образовательных практик. Предметом настоящей работы является индийская философия, которая представляется на материале современных индологических исследований и доступных переводах первоисточников, а так же собственного опыта автора.

Начало индийской философии принято соотносить с VI в. до н.э. Но, вероятно, этот условный рубеж не должен абсолютизироваться, так как некоторые философские школы начали развиваться по крайней мере еще за несколько столетий до него (адживика, джайнизм, санкхья, йога). По сложившейся традиции, школы индийской философии разделяют на две группы: ортодоксальные (астика – это так) и неортодоксальные (настика – это не так). Принцип деления — отношение конкретной школы к Ведам и ведической религиозно-предфилософской традиции.

Шесть ортодоксальных школ, посредством которых распространялась Ведическая мудрость, образовывали Шад-Даршан (что букв. переводится, как «Шесть философских взглядов»). Ортодоксальные школы признают авторитет Вед, а следовательно, и существование Бога, бессмертие души, жизнь после смерти, перевоплощение души, высшие миры. Изначально, шесть ортодоксальных школ были отделами изучения в целомом понимании Вед.

Итак, Шад-Даршан или «Шесть философских взглядов»:

Ньяя – комплекзует правила философских дебатов и определяет основные обсуждаемые объекты: физический мир, душа, Бог и освобождение.

Вайшешика – занимает метод Ньяи или логики в более глубоком анализе затруднительного положения материального существования, путем показа, что видимые материальные формы, к которым мы все так привязаны, в конце концов, разрушаются на невидимые атомы.

Санкхья – развивает этот аналитический процесс дальше, чтобы помочь душе стать отдельной от материи.

Йога – через нее душа пробуждает свое внутреннее духовное видение, чтобы увидеть себя за пределами тела.

Миманса – направляет душу к целям Ведического ритуализма.

Веданта – фокусирует на высшей цели, которой учат Упанишады.

Две последние школы основываются непосредственно на текстах Вед. Первые четыре образованы на независимых основаниях. Все отмеченные

школы — идеалистические либо тяготеющие к идеализму.

Неортодоксальные школы не признавали авторитета Вед или по крайней мере критически относились к основанному на них брахманизму, который к тому времени уже приобрел формально-ритуальный, догматический характер.

Философия Индии, разнообразные ее интерпретации в европейской традиции, а также особый интерес к ней именно в плоскости философии образования заставляют нас пересмотреть, уточнить, дать верные трактовки основным составляющим каркасам этой философии. Тем более тема интересна также тем, что она обнаруживает многие особенности, не имеющие аналогов в западной философии. Одна из них - отсутствие четкой границы между философией и религией, между философией и практическими гимнастическими упражнениями, философией дела и философией слова, а так же философией и жизнью. В настоящее время, когда индивидуум ступает по тропе самопознания, именно эти школы могут дать ему комплексные, логичные и рациональные ответы.

М'ясников Я.Р.

НТУ «ХП»

ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

Філософія нас вчить розумінню життя та складності історико-культурних трансформацій суспільства. Тому аналізуючи розвиток нашої країни, ми поєднуємо знання про минуле, сучасне та майбутнє. Таким чином ми можемо зробити посилання на роботи доц. Годзь Н.Б. як «Вступ до екологічної футурології» [1]. Та працю проф. Титар О.В. [2]. Питання екологічних проблем та питання особливостей та структури менталітету народу, специфіки ідентичності, як не дивно, можливо проаналізувати й на особливостях національно-специфічного сприйняття ландшафту та сприйняття, відповідно, шляхів виходу з кризи екологічної та ін. Тому важливим є системний аналіз специфіки як ідентичності взагалі, так й її регіональних ознак та характеристик, бо кожний простір, на разі й культурного ландшафту впливає й впливатиме як на культурну специфіку, так й на інші сфери життя спільнот. Майбутнє завжди розуміється з досвіду минулого та сучасного [1], у цьому є як низка переваг, так й ряд певних проблем, бо як пише доц. Годзь Н.Б., проблемою майже всіх футурологічних досліджень є планування майбутнього з сучасних проблем та

бажань людства. Саме тому так важливо поєднання філософського досвіду людства з надбаннями технічного та технологічного характеру задля майбутнього як людства, так й нашої держави.

Література:

1. Годзь Н.Б. Вступ до екологічної футурології [Текст]: Монографія / Н.Б. Годзь. – Харків: Видавець Олександр Савчук, 2017. – 572 с.

2. Титар О.В. Українські національні і культурні ідентичності в глобалізованому світі (на прикладі культури Слобожанщини) [Текст]: Монографія / О.В. Титар. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 348 с.

Олейник А. А.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА ИЗБЫТОЧНОСТИ КОМПЬЮТЕРНО-СЕТЕВОЙ ИНФОРМАЦИИ

По мере учебы в университете студент обнаруживает, что проблема избыточности компьютерно-сетевой информации касается как студентов, так и их близких, людей в целом. Замечая данную проблему сквозь призму разнообразных областей знания можно сказать, что эта проблема с ходом компьютеризации как раз и приобрела впервые значимый характер, так как во времена наших предков говорить о перенасыщенности информационной сферы еще нельзя. Как раз количественная умеренность информации в книжную эпоху, ее (эпохи), метафорически говоря, степенность служат отличительными чертами по сравнению с рубежом тысячелетий. Поэтому, исходя из того, что в наше время эта проблема становится как никогда актуальной, мы и выбрали данную тему исследования.

По отношению к человеку феномен избыточности компьютерно-сетевой информации проявляется, например, в том, что из-за данной проблемы людям не хватает «живого», эмоционального общения с реальными людьми, и люди решают эту проблему посредством эрзаца, виртуализированного общения в социальных сетях. В то же время в социальных сетях в общении генерируются и распространяются новые массивы информации, лишь углубляя проблему. Люди находят информацию и разделяют ее с людьми своего континента и шире и любого возраста.

Ученые и технологи работают над способами разрешения данной проблематики. Одним из них является совершенствование методик построения запроса в поисковых системах, что позволяет отсеять излишнюю, избыточную

інформацію.

Критический анализ теорий будущего человека и общества в данном контексте позволил нам, среди ряда как полярных, так и отчасти взаимно противоречивых точек зрения, остановиться на следующей [1, с. 291]: на определении соотношения понятия общества знаний и понятия Интернета «умных» вещей как актуальных валидных сопряженных концептуальных инструментов анализа социокультурной и гуманитарной роли компьютеризации, аттрактора культуры знаний, становление которой возможно на основе положительной обратной связи компьютерогенной хаотизации культуры в виде феноменов избыточности информации, ухудшающего отбора, клипового мышления с взаимодополнительной совокупностью ментальности и эволюционирующего теоретического знания: если акцент в понятии общества знаний на роли знания предполагает реализацию свободы воли человека в направлении превращения информации в социокультурно значимое знание, вычленения конструктивных знаний (культурных программ) в общем их массиве, то понятие Интернета «умных» вещей показывает путь к преодолению самоотчуждения человека (в компьютерной виртуальной реальности) от основной реальности, состоящий в синергии основной и компьютерной виртуальной реальностей, внекомпьютерогенных и компьютерогенных факторов.

Литература:

1. Карпенко В. Е. Человек и культура в условиях техноинтеллектуализации антропосферы / В. Е. Карпенко. – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2017. – 328 с.

Олексенко К.Б.

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ФІЛОСОФІЯ МІСТА

Для філософа ідея міста – всього лише одна з можливих ідей. Але, зауважимо, далеко не другорядна – з двох причин. Перша – буттєва, оскільки ми живемо все-таки в місті. Це особливість індустріального й постіндустріального суспільства, на відміну від колишніх архаїчних, традиційних культур. Тому ми безумовно схвильовані долею міста – де нам жити і як нам жити. А оскільки філософи працюють найперше зі смислами, то нам, звичайно, хочеться, щоб ситуація в місті, де ми живемо, була якомога більш осмисленою – не любить філософія ірраціональності й безглуздості. Тому ми зацікавлені не просто в затишку й комфорті міського життя, а ще й

в осмисленості міського існування.

Друга причина, з якої філософи виявляють інтерес до проблеми міста, така: справа в тім, що ми занадто звикли до дихотомії, протиставлення міста і, скажімо, держави: держава – це щось велике і значне, а місто – це щось маленьке і вторинне. Насправді ж перші проекти ідеальних конструкцій держави мали за об'єкт те-таки місто. Перші проекти ідеальної держави – це проекти ідеального поліса, а поліс – це насамперед організація людей. Це якась асоціація людей, об'єднаних єдиним простором буття, єдиним принципом управління, єдиними технологіями. Об'єднаних *заради чогось, в ім'я чогось*.

Попри це й незважаючи на непоодинокі звертання дослідників до міської проблематики, соціокультурний простір міста до останнього часу практично не виступав темою і проблемою спеціальних філософських досліджень. У межах традиційних підходів філософії культури основною характеристикою культури міста виступала категорія часу, що підкреслює її мінливість, рухливість. Однак багатовимірність культури не може бути визначена винятково в темпоральних характеристиках. Не менш важливим є аналіз міської культури з погляду характеристик просторових – це можливість побачити культуру й соціум як системну єдність, наділену особливою структурою, елементами однорідності й водночас багатовимірності.

Конкретним і найбільш яскравим проявом локального культурного простору є міська культура, яка поєднує в собі історичну пам'ять, особливе природно-географічне середовище, економічну й духовно-ціннісну наповнюваність регіонального простору. Міста забезпечують взаємодію різнорідних частин регіонального простору й водночас сприяють збереженню, накопиченню й поглибленню територіального розмаїття. Міський простір наповнюється в ході історії різноманітним знаків, символів, що утворюють його культурну семантику, «текст» його культури. У межах міської культури виникає унікальний «текст культури», що являє собою механізм зберігання історичної, соціокультурної пам'яті, соціально значущого знання.

Соціально-філософський підхід інтегрує найважливіші процеси трансформації сучасного суспільства й культури на етапі входження до глобального культурного простору. Ці процеси пов'язані з такими явищами, як віртуалізація, візуалізація, інформатизація, мультикультуралізм, транснаціоналізм. З погляду соціальної філософії, одним з найбільш значущих наслідків цих процесів є актуалізація проблеми збереження соціокультурної ідентичності – і самими містами, і людьми, що їх населяють. Швидкі темпи соціокультурних перетворень, зміна самих механізмів комунікації всередині

міського простору між індивідами актуалізують проблему ціннісних орієнтацій громадянина. Необхідним, отже, є дослідження міського простору і з позицій соціальної філософії, здатної узагальнити досвід, отриманий в результаті дослідження сучасних соціокультурних процесів.

Середа К.
НТУ «ХПІ»

ПИТАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА СУЧАСНІСТЬ

Під час становлення та розвитку держави постають важливими два питання – вивчення минулого й порівняння його з елементами сучасності та аналіз, проектування майбутнього. З цього приводу ми можемо зробити посилання на роботи доц. Годзь Н.Б. про ідентичність [2, с. 346-350] та таку її працю, як «Вступ до екологічної футурології» [1]. Також цікавими є роботи Самчука Романа про постмодерні трансформації ідентичності [2, 303-306] та Балінченко Світлани про Стратегії адаптації ідентичності в інтегрованому просторі [2, 310-312].

Ми розуміємо, що культура притримується двох головних стратегій – підтримання прадавніх, архаїчних форм та іншого, протилежного напрямку – швидкої трансформації та модифікації головних концептів, які є її складовими.

Саме у такому просторі ми бачимо важливість аналізу як минулих, так й сучасних тенденцій Українського філософсько-культурного простору, у якому зараз необхідно вирішувати велику кількість філософських питань. На разі збереження та розвитку культурної ідентичності, яка, як відомо, є багатогранним та складним явищем, яке постійно розвивається та відкликається на різноманітні оточуючі тенденції.

Література:

1. Годзь Н.Б. Вступ до екологічної футурології [Текст]: Монографія / Н.Б. Годзь. – Харків: Видавець Олександр Савчук, 2017. – 572 с.
2. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія» Випуск 16. Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур. Матеріали VIII міжнародної наукової конференції (Острог, 24-25 квітня 2015 року). – Острог, 2015. – 387 с.

ФИЛОСОФИЯ ЧЕЛОВЕКА И ПРОБЛЕМА ЕГО СУЩНОСТИ

Современный мир все чаще ставит перед человеком сложные, порою неразрешимые вопросы, которые могут получить ответ только после решения главного вопроса – «Что есть человек»? К сожалению, этот вопрос так и не получил исчерпывающего ответа, учитывая все стороны такого явления, как человек.

Одной из проблематичных сторон антропологии все еще является вопрос о происхождении. На протяжении многих веков, да и сейчас одной из самых распространенных остается идея сотворения человека Богом, который наделил человека душой, разумом, волей, необходимыми ему для познания Бога и божественных законов. Другая идея связывает происхождение человека с его выходом из животного мира. Например, еще Анаксимандр утверждал, что человек произошел от рыбы. Ч. Дарвин, создатель эволюционной теории, высказал идею о происхождении человека от одной из пород древних приматов. Ф. Энгельс, вслед за Ч. Дарвином, выдвинул и обосновал гипотезу о решающей роли социального фактора и, главным образом, трудовой, материально-производственной деятельности в процессе трансформации человекообразной обезьяны в первобытного, а затем и в современного человека. Имеет место и гипотеза о космическом происхождении человека как пришельца из других миров Космоса или их влиянии на возникновение человека.

Еще одной проблемной зоной является понимание сущностных черт человека, человеческого, что сделало его непохожим на другие живые существа. Большинство мыслителей единодушно высказывают идеи о наличии сознания, интеллекта, о способности к труду, о руке как естественном орудии труда, о членораздельной речи, о свободе воли, общительности, нравственности, творчестве и т.п.

В античной Греции первым создателем учения о человеке был Сократ, который сосредоточил внимание на том, что он считал главным признаком человека – его способность к духовно-нравственной жизни. У Платона главенствующей у человека выступала только душа, а тело рассматривалось как враждебная душе материя, «временная темница». Аристотель рассматривал человека как необходимое единство души и тела, как результат естественного

развития. Для него человек — это политическое животное.

Со временем формируется иное понимание человека, в котором ведущими стали биологический и социальный факторы. В эпоху Просвещения природный фактор рассматривался многими мыслителями (Монтескье, Гельвеций, Дидро и др.) как фундамент, определяющий все основные свойства, способности, потребности и действия людей, а через них — общественные отношения, законы, учреждения и т.п. Социальный же фактор оказывается зависимой, второстепенной стороной. Диалектико-материалистическая теория понимает человека как биологическое и социальное существо, которое сформировалось на основе и в ходе материально-производственной деятельности, связанной с изготовлением и применением орудий труда, что привело к выделению человека из животного мира и объединению людей в различные социальные формы общности: семья, род, племя, народность, нация. К. Маркс полагал, что сущность человека не есть абстракт, присущий отдельному индивиду, она есть совокупность всех общественных отношений.

В настоящее время в науке доминирует идея о биосоциальной природе человека. Только гармоническое единство биологического и социального в человеке обеспечивает его нормальное существование и развитие. Однако общепризнанное понимание сущности человека крайне усложняется, поскольку он становится все больше зависимым не столько от социальных и материальных факторов, сколько от такого всеобъемлющего явления, как техника. Она сама стала ведущим элементом трансформации всего человеческого, и это вносит значительные коррективы в поиски ответа на тот самый вопрос — что же такое человек?

Юрченко М. А.
НТУ «ХПИ»

КОМПЬЮТЕРОГЕННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ ОБЩЕСТВА И ЭКОНОМИЧЕСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ (на материале феномена контекстной рекламы)

Проблему компьютерогенной трансформации социальной структуры общества и экономических взаимоотношений невозможно всесторонне исследовать в узких рамках данной публикации. Поэтому мы рассмотрим ее на ограниченном, но от того не менее показательном примере контекстной

рекламы.

На данный момент реклама в Интернете стала наиболее монетизированным феноменом в сфере маркетинга. Заработать в Интернете становится всё проще с каждым днем, зная базовые навыки продвижения своего контента можно зарабатывать не выходя из дома. Этот способ заработка может стать удобным как для студентов, которые хотят получить дополнительный доход, так и для тех, кто хочет окунуться в эту сферу с головой и обеспечить свое материальное будущее. Создав сайт и обеспечив его своей аудиторией, можно приступить к размещению рекламы. В первую очередь контекстная реклама и баннеры, которые поглотили Интернет, и с каждым днем становятся всё масштабней.

Данный вид рекламы не потеряет актуальности. Так как тебе не надо связываться с рекламодателями напрямую, достаточно разрешить размещение баннеров на вашем сайте и получать прибыль за каждый клик, вне зависимости от трафика. Минусы такой рекламы заключаются в том, что в рекламных баннерах может быть размещена реклама, не связанная с тематикой сайта, плюс пользователи сайтов не любят разного рода баннеры и рекламу, мешающую сконцентрироваться на информации самого сайта.

Для того, чтобы создать, не обязательно вкладывать деньги, покупая хостинг и домен, на данный момент существуют бесплатные хостинги и домены, на которых можно разместить сайт без большого объема вложений из фотографий, видеофайлов и т.д. Разместить рекламу можно через самые распространенные компании, сервисы, такие как Яндекс Директ и Гугл Эдвордс.

Впервые реклама в Интернете вышла на такой уровень, когда из вспомогательной стала основным заработком, на котором основывается большинство информационных сайтов. Субъектами рекламы стали широкие массы. Любой дилетант может поучаствовать в распространении рекламы. С каждым днем людей всё больше поглощает Интернет и становится всё больше пользователей. Соответственно, спрос на контекстную рекламу увеличивается. С появлением такого свободного заработка меняются взаимоотношения между работодателем и подчиненным. В некотором роде уравнивая их как заказчика и исполнителя. Контекстная реклама вызывает к жизни типичные изменения социальной структуры общества и экономических взаимоотношений, характерные для информационного общества.

СЕКЦІЯ 2

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Алексенко Ю.С.
НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ТРУДОВОЇ ЕМІГРАЦІЇ (КІН. ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.)

Українська трудова еміграція є одним з актуальних феноменів сьогодення, з'ясування природи якого варто розпочати з аналізу особливостей української зовнішньої економічної міграції кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Реформи 1848 і 1861 рр. в Австрійській та Російській імперіях, демографічний вибух, що охопив Європу наприкінці ХІХ ст. та екстенсивний характер селянського землегосподарювання спровокували масову трудову еміграцію українського аграрного населення. Виїзд переважно відбувався у двох напрямках – на схід (переселення на Далекий Схід Росії, Поволжя, Північний Кавказ) та захід (Північна та Південна Америка).

У Російській імперії еміграційний процес користувався державною підтримкою, переселенцям пропонували певні соціально-економічні пільги (тимчасове звільнення від сплати податків і військової повинності, надання земельних наділів, кредитування). Протягом 1896-1914 рр. з дев'яти українських губерній до Сибіру і на Далекий Схід переселилося понад 1 млн. 619 тис. осіб.

В державі Габсбургів організація переселенського руху відбувалася на громадських засадах, за активної участі греко-католицької церкви. Селянство за власний рахунок здійснювало трансатлантичні подорожі з метою отримати земельні наділи в США, Канаді, Аргентині. Заокеанська трудова еміграція сягнула найвищої інтенсивності напередодні Першої світової війни. До 1914 р. з Галичини, Північної Буковини, Закарпатської України емігрувало близько 1 млн. 530 тис. осіб.

Таким чином, український трудовий міграційний рух став помітним явищем у світовому економічному житті кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Українці здійснили значний внесок у справу освоєння цілинних земель важкодоступних регіонів Російської імперії та країн Північної і Південної Америки. Слід також відзначити, що українська трудова еміграція суттєво вплинула на формування демографічної карти світу. Водночас потрібно визнати, що українська

економічна міграція мала вимушений характер. Незважаючи на переважно аграрну специфіку економіки власних держав, династії Романових і Габсбургів досить інертно ставилися до вирішення питання інтенсифікації селянського господарства. Натомість правлячі режими Росії і Австрії обрали стратегію витіснення «зайвої» робочої сили із зони відносно комфортного землеробства. Більшість учасників переселенського руху сприйняли таку урядову політику, сподіваючись покращити власне матеріальне становище, зберігаючи при цьому традиційний образ життя і спосіб ведення господарства.

Булгакова В.С.
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

ТРАГЕДІЯ ЄВРЕЙСЬКОГО НАРОДУ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ БАХМУТА (АРТЕМІВСЬКА)

Актуальністю даної теми виступає в першу чергу те, що Голокост, це те явище, яке принесло безліч невинних жертв, прізвища яких далеко не всі вдалося встановити. Ми повинні пам'ятати та вивчати такі масштабні трагедії, як Голокост, задля того, щоб ніколи не повторювати помилок минулого, виховувати толерантне ставлення до інших народів та етносів у молодого покоління, боротися з відсутністю толерантності, яка на жаль має місце і в сучасному суспільстві.

В ході підготовки даної роботи були опрацьовані та проаналізовані праці сучасних українських істориків, які займалися вивченням цієї проблематики, а саме: Черепков В.Ф., Казаков О.Л., Татаринів С.І., Федяєв С.В., Корнацький І.А., та інші. Також дуже інформативною та актуальною у вивченні нашої теми є збірка статей, архівних даних та спогадів періоду окупації Бахмута «Заповідаємо вам пам'ять» автора Сикварової С.Н. Доречним було відвідання меморіалу «Стіна плачу», що знаходиться на території заводу «Артвайнері», та ознайомлення з «Книгою скорботи».

Близько 3 тис. людей загинули в 1942 році від рук німецьких загарбників, та були замуровані в алебастровій шахті, нині територія заводу «Артвайнері». Артемівський «Бабин Яр» належить до дрібних і непримітних місць трагедії і не може бути забутим. Саме тому, історія трагедії Артемівського «Бабиного Яру» повинна вивчатися, та поширюватися серед молоді.

7 січня 1942 року газета «Бахмутський вісник» надрукувала так зване «звернення» міського голови, колишнього учителя німецької мови Головняка:

«В цілях ізолюваного розміщення усі євреї повинні зібратися 9 січня в міському парку в колишній будівлі НКВД ...дозволяється мати з собою багаж в 10 кг запас продовольства на 8 днів... Мають бути здані ключі від квартир з вказівкою прізвища і адреси...». З 9 по 11 січня в підвалах НКВД без води і їжі знаходилося понад 3000 осіб. Городяни намагалися допомогти цим людям: наближалися до підвалів, кидали у вікна грудки снігу, шматки хліба. Натомість, поліція і німецькі конвоїри стріляли в повітря і відганяли людей.

Не дивлячись на загрозу обстрілу, багато хто з міських жителів приховував у себе євреїв. Були випадки, коли місцеві лікарі віддавали євреям паспорти загиблих громадян, або видавали хибні посвідчення про смерть, аби врятувати вцілілих євреїв. 11 січня частина євреїв вночі в критих машинах-«душогубках» була вивезена до алебастрових шахт, інших під конвоем німців і поліції приганяли туди пішим ходом. У камері № 46 було замуровано живцем близько 3 тисяч чоловіків, жінок, підлітків, маленьких дітей.

У «Книзі скорботи» близько 570 єврейських прізвищ. І після 1991 року, коли місце масової страти євреїв в галереї під землею (територія заводу «Артвайнері») стало визнаним єврейським меморіалом, общиною були втрачені можливості збору показань свідків. В подальшій роботі планується більш детальне вивчення даної тематики, та опрацювання нових історичних документів та архівних даних. Передбачається робота зі спогадами та мемуарами, написання нових статей, задля розповсюдження історичної спадщини з метою попередити «забування» історії свого краю.

Бутко О.О., Харламов М.І.
НУЦЗУ

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

Актуальність даного дослідження полягає у роз'ясненні проблем духовної культури України через становлення свята Української писемності та мови. День української писемності та мови – свято, яке щорічно відзначається в Україні 9 листопада. Свято встановив президент України Л.Д. Кучма указом № 1241/97 від 6 листопада 1997 року. Згідно з цим указом, святкування Дня української писемності та мови щорічно відзначається 9 листопада в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора-Літописця.

Нестор Літописець, також Нестор Печерський, Нестор Київський (1056-1114) – літописець, агіограф кінця XI - початку XII століть, чернець Києво-

Печерського монастиря. Традиційно вважається одним з авторів «Повісті минулих літ», яка поряд з «Чеською хронікою» Козьми Празького і «Хронікою і діяннями князів або правителів польських» Галла Аноніма має фундаментальне значення для слов'янської культури.

Так чому ж свято присвячене вшануванню саме цього діяча? Зараз в Україні проводяться ретельні дослідження витоків української писемності. Вважається, що саме з преподобного Нестора Літописця і починається стародавня письмова українська мова. Також є припущення, що писемність на території України мала кілька варіантів походження. Одним з варіантів можна вважати писемність Північного Причорномор'я, де користувалися абеткою, ідентичною грецькій або римській (латиниця), а в східних районах (особливо у скіфо-сарматській культурі) була своя оригінальна писемність, відома в науці під назвою сарматських знаків. Ці знаки були схожі на вірменські й грузинські письмена.

Існує також теорія про те, що писемність на теренах України бере початок зі слов'янських рун. Слов'янські руни — гіпотетична рунічна писемність слов'ян, докирилична абетка, що використовувалася і як знаки-обереги. Її символіка була створена у дохристиянську добу Київської Русі. Зараз існування рунічного письма пов'язане із практиками ворожіння та відродженням язичництва.

Отже, виходячи з усього вище зазначеного можна прийти до висновку, що наша мова має свої особливості, свято Дня української писемності пов'язане з цим має цікаву неординарну історію.

Виниченко А.А.
НТУ «ХП»

НІМЕЦЬКИЙ ОКУПАЦІЙНИЙ РЕЖИМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

На сучасному етапі людство знову і знову стикається з проблемою воєнного протистояння. Отже, дослідження окупаційного режиму, який склався в українських землях у роки Другої світової війни, продовжує викликати суспільний інтерес і потребує подальшого наукового вивчення.

Метою даного дослідження є визначення особливостей німецького окупаційного режиму в українських землях під час Другої світової війни.

Аналіз ситуації, яка склалась в українських землях під час німецької

окупації, дозволяє виділити наступні особливості встановленого порядку:

1. Німці за мету окупаційного режиму ставили перетворення українських земель в аграрно-сировинний придаток, планували використати захоплені території у власних військово-політичних інтересах, для збільшення продовольчого, сировинного та промислового потенціалу Німеччини.

2. Злочинна політика гітлерівських окупантів визначила повсякденно-побутове життя місцевого населення і зробила його жахливим. Тотальний контроль, руйнація інфраструктури, часткове або й повне руйнування населених пунктів, репресії, знищення місцевого населення і військовополонених, колонізаційні проекти, тотальна експлуатація аграрно-промислового потенціалу й «трудових ресурсів» окупованої території стали невід'ємною характеристикою окупаційної дійсності.

3. Людиноненависницька політика гітлеризму негативно відобразилася не лише на житті людей в середині минулого століття, її тяжкі наслідки вплинули і на наступні покоління українців. Фашисти знищили 17% населення, зруйнували історичні надбання, завдали шкоди економіці, науці та мистецтву. Війна стала великим випробуванням для українського народу.

Герасимов А.А.
НМетАУ

РЕФОРМИРОВАНИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЕ: ДОСТИЖЕНИЯ И ПРОБЛЕМЫ

Интернет издание «Википедия» утверждает, что в 1991-2017 гг. Министерство образования и науки Украины (МОНУ) возглавляли 10 министров со своими командами: И.А. Зязюн (1991 г.); П.М.Таланчук (1991-1994 гг.);М.З. Згуровский (1994-1999 гг.); В.А. Зайчук (в1999 гг.); В.Г.Кремень (1999-2005 гг.); С.Н.Николаенко (2005-2007 гг.); И.А. Вакарчук (2007-2010гг.); Д.В.Табачник (2010-2014 гг.); С.М.Квит(2014-2016 гг.); Л.М.Гриневич (с 2016 г.).

Значительные сложности в финансировании образовательной сферы пришлось преодолевать в начале 90-х годов XXст. В этот период в Украине внедряется платное обучение, снижается конкурс даже в ведущие вузы, нарастают долги по зарплате. Вместе с тем, кардинально изменяются школьные и университетские программы, разрабатывается рейтинг вузов.Начало системных реформ приходится на 1994-1999гг. Была

ликвидирована задолженность по зарплате работникам образования. Производилась масштабная подготовка нормативно-правовой базы образовательной сферы. В 1995 г. создается Государственная аккредитационная комиссия.

Масштабный рост образовательной сферы по всем показателям произошел в 2000-2004 гг. За 2003-2004 гг. зарплату учителям и преподавателям повысили на 60%. В 2001 г. утверждено Положение об аккредитации вузов, ПТУ и специальностей. В 2002 г. принята Национальная доктрина развития образования, а в 2003 г. утверждено Положение о лицензировании образовательных услуг. В этот период разворачивается подготовительная работа с целью присоединения к Болонскому процессу и вхождению высшей школы Украины в Европейское образовательное пространство.

В мае 2005 г. подписан протокол о присоединении Украины к Болонскому процессу. Образован Украинский центр оценивания качества образования, а результаты ВНО (внешнего независимого оценивания) знаний признаны вступительными испытаниями. В вузах введена кредитно-модульная система оценивания знаний студентов.

В 2007-2010гг. в образовательной сфере Украины усиливается украинизация, европеизация. В 2010 г. завершился переходный период ВНО. Противоречиво развивалась высшая школа в 2010-2014гг. При поступлении в вузы учитывался балл аттестата, тесты были доступны на 7 языках. Расширилось изучение иностранных языков и информатики.

С 2014г. происходит возврат к курсу на украинизацию, европеизацию. Летом 2014г. принимается Закон о высшем образовании, в котором задекларированы масштабные реформы. Однако последовавшие впоследствии события, изменившие внутреннюю и внешнюю политику Украины, наряду с положительным воздействием на развитие страны поставили ряд сложных проблем. В частности, образовательная сфера не получила увеличения финансирования, т.к. средства направлялись на укрепление обороноспособности страны, в 2015 году госзаказ в вузах сократился на 12 процентов, увеличился отток украинской молодежи на учебу в зарубежные вузы. Поэтому образовательная сфера по-прежнему должна оставаться в числе приоритетных направлений в развитии Украины.

ВІРУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Актуальність обраної до розгляду теми полягає в тому, що сучасні українці поступово втрачають духовний зв'язок з попередніми поколіннями. Це зумовлено трансформацією свідомості в напрямку все більшого заглиблення в науку в пошуках відповідей на вічні питання, або повною апатією до всього, що відбувається навколо. Релігія часто трактується дуже категорично, мов би це поняття пов'язане тільки з Богом. Дефініція релігійності швидше полягає у пропаганді гуманності.

Діаметрально протилежною була загальна ситуація на початку інтеграції християнства в свідомість слов'ян. Народ не тільки перейшов на новий рівень духовності, прийнявши віру, а і зумів гнучко використовувати знання з попереднього досвіду. Адже християнство, прийшовши з Візантії, є надбання цивілізації, а поганські світогляди базувалися на природному походженні надсил. Проте перехід до нової віри не відбувся цілком, залишивши суттєві ознаки язичництва.

Давні літописи показують нам, що слов'янські племена не були культурно однорідними, відповідно й мали деякі відмінності у своїх віруваннях. У язичництві обов'язково присутні елементи анімізму, фетишизму й тотемізму. Основні риси дохристиянського вірування: усе кругом живе, як і люди, усе народжується й помирає. Ці догми пережили століття, і продовжують існувати й до тепер у піснях, казках, загадках, приказках, у мові тощо. Ми говоримо: сонце сходить, заходить, сідає, ударив грім, буря виє, вітер свище, несе його, небесне світило, і сотні інших, – усе це вирази анімістичного світогляду. Звичайно, стародавня поганська віра не мала якоїсь послідовної глибокої системи, не було своїх непохитних догматів, а тому з бігом часу легко змінювалася. Давня віра в слов'ян не встигла розвинути в закінчену повну систему, бо прийшло християнство й спинило цей розвиток, хоч і не знищило повністю.

Отже, зводити дохристиянські вірування до самого тільки фольклору, календаря, медицини, етнографії немає підстав. Аналіз сучасних протонародних вірувань показує, що багато з того, що було притаманне віруванням давніх слов'ян збереглося, але зазнало трансформації під впливом християнства. Ці давні вірування були для людини її філософською системою і

давали їй можливість розуміти навколишній світ, знайти відповіді на всі запити його духа. Саме тому важливо звертати увагу на віровчення пращурів та шанувати їх. Напрями подальшого дослідження: аналіз досліджень проблеми духовності закордонними авторами; пошук причини занепаду духовної культури української нації.

Гончаров Д.О.
НТУ «ХП»

ПАНЦИРНІ ПОТЯГИ В АРМІЇ УНР (1918 – 1920 РР.)

Події національно-демократичної революції 1917-1921 рр. увійшли в історію своєю насиченістю, драматичністю та знаковістю. Це час боротьби за українську державність та відстоювання прав на незалежність. Це час випробувань та пристосовувань, перемог та поразок. Питання організації армії, її оснащення, стратегії під час визвольних змагань, було чи не найактуальнішим в політиці кожного українського уряду, не втратило воно свого значення і після гетьманського перевороту та приходу до влади Директорії. Вивчення військової історії цього періоду ставили за мету в своїх дослідженнях такі автори як : Р.Дашкевич, Д.Гонта, М. Безручко, М. Моргун, С. Іллічов, І.Гиркин, В. Савченко та інші.

Армія Директорії УНР з листопада 1918 р. до листопада 1920 р. мала у своєму складі панцирні потяги, які активно використовувались у найрізноманітніших видах бойових дій. Панцирний потяг –броньований потяг, це рухомий залізничний склад із броньованого паровоза або тепловоза, кількох броневагонів, оснащених кулеметним і гарматним озброєнням та декількома платформами для прикриття. Організація залізничних військ армії УНР в цей період була не однаковою на всій території України, в складний період перехідного часу від гетьманської армії, до армії Директорії, одні війська мирним шляхом переходили на бік нової влади, з іншими доводилося вести збройну боротьбу. Так, армія Української Держави мала вісім автопанцирних дивізіонів та один кадровий панцирний потяг. Проте, не вся ця залізна техніка дісталася армії УНР від попереднього уряду, так матеріальна частина 3-го (Одеського) автопанцирного дивізіону поповнила склад армії Білої гвардії. 8-й (Катеринославський) дивізіон опинився в епіцентрі боротьби за владу та продовжував, деякий час зберігати вірність Гетьманату. В ніч на 6 грудня 1918 р. його особовий склад перейшов на бік Директорії, арештувавши

при цьому 14 своїх старшин. 27-29 грудня машини дивізіону активно використовувались у вуличних боях проти більшовиків і махновців, що підтримували їх. Одна бойова машина була втрачена, інші захоплені білогвардійцями.

Дослідники історії залізничних військ описують постійну боротьбу за цей вид техніки та перехід її у власність від одних протиборчих сил до інших. Слід зазначити, що бронепотяги не завжди мали заводський, класичний вигляд, часто їх створювали власними силами, застосовуючи винахідливість та імпровізацію. Прикладом може слугувати створений в листопаді 1918 р. на станції Конотоп для Сірожупанної дивізії, бронепоїзд «Палій».

На початку 1919 р. був збудований бронепоїзд «Отаман Мельник», який складався з чотирьох вагонів і паровоза. Усі вагони були обшиті броньовими листами, а кулеметні – додатково викладені зсередини дубовими брусами й мішками з піском. Озброєний поїзд був двома 108 гарматами і 16-ма кулеметами. До залоги входили командир, його заступник, 10 гармашів та 18 кулеметників – усього 30 осіб (без врахування паротягової команди). У бою біля Чуднова-Волинського поїзд «Отаман Мельник» зазнав значних пошкоджень, паровоз і два вагони залишились цілими. У Бердичеві його відремонтували та оснащали новими вагонами, після чого довгий час діяв в околицях Старокостянтинова. Зрештою «Отаман Мельник» був знищений власною залогою, потрапивши в оточення на станції Тарасівка на українсько-румунському кордоні.

Чисельність такої техніки в збройних силах УНР була обмеженою, а володіння нею означало певні переваги над противником. За підрахунками дослідників, в період найбільшого військового напруження Дієва армія УНР нараховувала дев'ять бронепоїздів. Панцирні потяги мали велике значення при наступальних та захисних операціях, рейдах, прикриттях військ, тощо.

Горбачук А.
НТУ «ХПІ»

ЯК ОКРЕСЛИТИ ПРОБЛЕМИ РУСЬКОЇ/УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ ВНАСЛІДОК ЛЮБЛІНСЬКОЇ УНІЇ?

Люблінська унія – об'єднання Польського Королівства і Великого Литовського князівства в одну державу – Річ Посполиту, стала віховою подією не тільки в історії України, а й усієї Центрально-Східної Європи. Подія була

обумовлена комплексом причин. Серед них відзначимо напругу в регіоні, яка стала результатом Лівонської війни і агресії Московського царства.

Найважливіший для нас момент – позиції української еліти, які зазнали втрат в ході подій, що передували та наслідували унії. В науковій літературі ситуація для православної еліти представляється як проблемна, від самого початку. Так, дослідниця Наталя Яковенко метафорично пише про те, що українська еліта стала «третім зайвим» у союзі поляків та литовців. Ця ситуація різко контрастувала з попереднім періодом, коли руські землі перебували у складі Литовського князівства.

Найбільше проблеми нової ситуації відчула на собі православна церква. А більшість української еліти якраз і були її парафіянами. Після Берестейської унії 1596 р., яку ми вважаємо прямим наслідком укладання Люблінської унії, уніати скористались ситуацією, не дивлячись на відмови і протести православних священників. Ініціатива ієрархів православної церкви у скликанні церковного собору дала підстави королю підтримати уніатів, фактично поставивши православ'я поза законом. Українська еліта – нащадки князівських та боярських родів, виявила свою безпорадність в цій ситуації. На захист віри стали інші верстви населення. Саме в цей час народжуються братські школи, які створювали православні українські міщани. Саме ці осередки обирали нових священників і слідували за «чистотою віри». Нова ж верства – козацтво, в цей період стає негласним спонсором та захисником поживавлення і розвитку православної церкви.

Інший важливий момент – надмірна полонізація, також була сильним ударом по українцях. Полонізація суперечливий процес, який не завжди відбувався насильно, хоча і діяв практично по всіх українських землях. Особливо сильно полонізація вдарила по українській еліті. Цей момент відбився в так званій полемічній літературі, яка стала наслідком Берестейської унії. Чимало заможних шляхетських родин перейшло у католицизм, обравши «високу польську культуру». Яскравий приклад – родина Вишневецьких, представник якої – Ієремія Вишневецький, увійшов в історію як один із головних ворогів православних під час релігійної війни Б. Хмельницького (з 1648 р.). Варто зазначити, що нерідко цей процес був свідомим вибором еліти. Бо стати католиком означало полегшити собі життя, зокрема, в плані кар'єри.

Останній пункт – життя пересічних жителів Речі Посполитої. Створення Речі Посполитої призвело до серйозного економічного поживавлення. У економіці з'являються елементи ринку. З іншого боку, на селянах все це відбивалось якнайгірше. У перших декадах XVII століття селянин мав

можливість працювати і для власного прожитку. Але незабаром поміщики почали поневолили більшість селян. Проблема була в тому що у місцевих органів влади повноважень було набагато більше ніж у сейму, а король просто не мав права розглядати скарги селян на своїх поміщиків. Виходить, що українські селяни перетворювалися на безпорадних рабів.

Отже, Люблінська унія, при всіх її позитивних моментах, стала найпотужнішим ударом по українцях-православних. В ході її здійснення, і подальших реформ постраждала не тільки українська еліта, а й інші верстви українського суспільства. Саме її прояви поставили під питання існування православної церкви, поставили українську культуру на другорядне місце, зміцнили гніт селян, який супроводжувався загальною несправедливістю на законодавчому рівні. Втім, середина XVII століття стане тим часом, в якому українському народу і його еліті випаде шанс для реваншу.

Джура Н. М.
ЖДУ ім. І. Франка

МІСТЕЧКО БРУСИЛІВ У ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1920 РОКІВ

З березня 1917 р. по лютий 1918 р. влада в Брусиліві формально належала Українській Центральній Раді. Проте насправді містечко, як і села волості перебували під контролем армії Південно-Західного фронту Тимчасового уряду Росії. Після жовтневого перевороту в Петрограді брусилівські більшовики організували в містечку мітинги, розповсюджували перші декрети Ради Народних Комісарів, допомагали безземельним селянам захоплювати землі та майно поміщика і заможних селян.

Для захисту приватної власності громадян містечка та підтримання порядку на початку січня 1918 р. було створено загін Вільного козацтва з місцевих селян. Командиром загоном став відставний унтер-офіцер Іван Огородник.

12 лютого 1918 р. у Брусилів увійшли частини Червоної армії. Брусилівське козацтво не чинило спротиву, містечко перейшло під контроль більшовиків. У Брусиліві розквартирувалися німецькі війська та Державна варта з числа військових Сердюцької дивізії. Загалом німці перебували в містечку до листопада 1918 р., коли покинули Брусилів, а влада перейшла до Директорії. 23 лютого 1919 р. частини червоноармійського Богунського полку

під командуванням Миколи Щорса і Таращанського полку, яким керував Василь Боженко, розбивши нечисленні загони Армії УНР, що відступали, захопили Брусилів.

У червні 1919 р. більшовицька влада почала форсованими темпами створювати комбіди у селах Брусилівської волості, посилюючи ворожнечу між різними верствами селянства. Повстансько-партизанські загони всіляко намагалися цьому перешкодити. Найактивніше діяв загін отамана І. Огородника. 1 липня 1919 р. повстанські загони брусилівського отамана І. Огородника, дивинського отамана Святненка, горбулівського отамана Соколовського вибили червоноармійців з Брусилова та відновили владу УНР.

Уже 5 вересня 1919 р. Брусилів перейшов під контроль білогвардійських військ генерала А. Денікіна. Білогвардійці пробули тут недовгий час і 19 листопада 1919 р. Червона армія остаточно вигнала їх із Брусилова. У Брусиліві відновили діяльність містечковий і волосний ревком. Тепер більшовики ще активніше почали перерозподіл землі між «трудовим» народом.

У жовтні 1919 р. трагічно загинув отаман І. Огородник. Тому спочатку кілька десятків козаків із колишнього загону І. Огородника зорганізувались під проводом Бондаренка та увійшли в повстанський загін забілоцького отамана Юліана Мордалевича. 29 квітня 1920 р. 3-я польська армія, наступаючи на Київ, зайняла Брусилів. Тому протягом місяця у містечку перебували польські військові. 8 червня 1920 р. частина Першої кінної армії С. Будьонного розпочала наступ на Брусилів. Їхнє завдання було захопити дорогу Брусилів – Фастів. 9 червня, ввечері 14-та та 4-та кавалерійська дивізії увійшли до Брусилова. Польська армія не чинила їм опору. Наступного дня кінна армія залишила Брусилів і вирушила у бік Коростишева. 11 червня Брусилів знову перейшов під контроль Червоної армії.

Протягом 1920–1923 рр. тут активно діяв повстанський рух на чолі з Ю. Мордалевичем. На кінець 1923 р. він почав згасати. Повстанські загони припиняли свою діяльність. Населення стало звикати до більшовицької влади.

Отже, у період Української національної революції 1917–1921 рр. влада у Брусиліві змінювалась відповідно до загальноукраїнського сценарію. Тут були представники УНР, Гетьманату, Директорії, білогвардійці, місцеві повстанські отамани. Врешті-решт у 1920 р. містечко під свій контроль остаточно взяли більшовики. Брусилів на довгі роки опинився у їхніх руках.

ГРУБЕШІВСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Світова історія знає багато випадків так званих етнічних чисток. Зазвичай так називають місця знищення населення з огляду на їхню національну або іноді релігійну приналежність. Передумовами подібних акцій можуть бути релігійна упередженість, національні міфи (найчастіше про «традиційних ворогів»), державна політика. У стосунках між українцями і поляками всі ці складові можливого конфлікту були присутні в міжвоєнний період, а перипетії Другої світової війни сприяли загостренню потенційного конфлікту і фактично зробили його неминучим.

Після запровадження інституту осадництва в Польщі почали спалахувати непорозуміння на етнічній основі. Зрозуміло, що подібні дії змінювали національний склад і ще більше провокували загострення національних конфліктів. Антиукраїнська державна політика викликала спротив місцевого населення, втім, до початку війни заворушення обмежувалися відносно дрібними інцидентами, котрі закінчувалися каральними заходами, що мали офіційну назву пацифікація — умиротворення, заспокоєння.

На початку війни, завдяки швидкому просуванню німецької армії і встановленню жорсткого режиму, етнічних конфліктів між українцями і поляками майже не виникало. Перелом у війні, затримка на певний час лінії фронту на західноукраїнських землях, і як наслідок безвладдя, відсутність зовнішнього контролю знову уможливили загострення етнічних конфліктів. Усвідомлюючи, що місцеве українське населення, об'єктивно, є базою для УПА, що боролася за незалежність України, а отже, було небезпечним з точки зору реалізації польських мрій про власну державу «від можа до можа», бойовики Армії Крайової всіляко утискали і переслідували українців. Часто репресії закінчувалися фізичним знищенням. Особливо це стосується регіонів, де Армія Крайова домінувала.

У березні 1944 року Армія Крайова, з метою відрізати Холмщину від Волині, здійснила низку заходів, що згодом отримали назву Грубешівська революція. У селі Сагринь на Холмщині кількост польських бойовиків під керівництвом Зенона Яхімки та Станіслава Басая, попередньо піддавши тортурам, вбили близько тисячі місцевих жителів, серед яких більшість складали жінки і неповнолітні. Від «класичної» етнічної чистки ця акція

відрізняється тим, що як зрадники були закатовані також і місцеві поляки та діти від змішаних шлюбів. Село було спалене вщент. Після цього, відповідно до планів бойовиків, напад було здійснено на ще кілька українських сіл – Андріївка, Бересть, Метке (Метке), Пригоріле, Струженець, Теремінь, Турковичі, Шиховиці. Згодом повне знищення українського населення учасники акції пояснювали необхідністю унеможливити помсту. Проте приховати злочини не вдалося і у відповідь на Волині (за даними польських істориків) було вбито кілька десятків тисяч поляків. Через рік підрозділ Української повстанської армії “Вовки” взяв в полон і публічно розстріляв Станіслава Бася.

Тим часом радянська армія знов окупувала західноукраїнські та етнічні польські землі. Відновилася радянська влада. Українців і поляків “помирили” депортаціями, масовими розстрілами, нищенням церков одних та інших. Відбувся наймасштабніший у світовій історії обмін населенням. За цих умов, усвідомивши трагічні наслідки власної помилки, насамперед для польського народу, ідеолог «Грубешівської революції» Мар’ян Голембйовський погодився на співпрацю з УПА в боротьбі проти радянської влади. Але зерно ненависті між українцями і поляками вже зросло. Спільні дії Армії Крайової та Української повстанської армії проти Червоної армії документально не підтверджуються, але навіть якщо деє вони і були, то їх масштаби не могли бути значними. Отже, намагання вирішити питання побудови держави за рахунок іншого етносу призвело до тривалої окупації Польщі СРСР.

Євсюкова О.Г.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ХАРКІВСЬКИЙ КУСТАР: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОРТРЕТ (1921 – 1928РР.)

Соціальне походження, економічні можливості, національний склад та освітній рівень харківських дрібних виробників залишаються малодослідженими питаннями. За радянської доби в історіографії кустарям не приділяли належної уваги, часто зараховуючи їх до дрібнобуржуазних або бідняцьких верств населення, тоді як основна увага дослідників була зосереджена на робітниках та селянах. Проте з 1919 – 1934 рр. Харків був столицею УСРР і найбільшим торгівельно-промисловим центром республіки. І саме робітники недержавної промисловості становили значний сегмент приватного виробництва міста. Тому вивчення дрібних виробників Харкова є

актуальним питанням оскільки сприяє поглибленню знань про розвиток усієї української промисловості зазначеного періоду і Харкова зокрема.

Будучи однією з найдавніших і традиційних форм соціально-виробничої активності, кустарно-реміснича промисловість Харкова забезпечувала населення товарами широкого вжитку, займаючи помітне місце в народному господарстві. Харківські дрібні виробники у більшості випадків були представниками незаможних верств. Нерідко члени родини брали активну участь у виробництві продукції, а сам процес виробництва відбувався у житловому приміщенні де жила родина кустаря. Звичайно така ситуація мала негативні наслідки для здоров'я самого виробника та членів його родини.

Аналіз соціального складу кустарів Харкова свідчить про те що вони не являли собою однорідну професійну групу. Більшість дрібних товаропродуцентів (47,5% осіб) вже мала досвід кустарного виробництва в минулому. Інші ж кустарі отримували необхідний досвід уже в самому процесі виробництва.

Дослідження гендерної складової свідчить про те що харківські кустарі були переважно чоловічої статі. З 88% усіх кустарів, жінок було всього лише 12%. За національним складом харківські кустарі були надзвичайно неоднорідними, нараховуючи в своїх лавах представників більше ніж 20-ти національностей. Спостерігалось безумовне переважання в кустарних кооперативних організаціях єврейської національності, яка становила 62,7% (або 1 577 осіб). На другому місці знаходились росіяни – 20,12% (або 506 осіб), а на третьому – українці – 10,82% (272 особи).

Безумовно дрібне виробництво накладало певну специфіку на умови праці робітників. Робочий день харківського кустаря міг бути виснажливим і пересічно складав 10 годин. Дуже часто через нестачу коштів умови праці були невідповідними. Проте кустар мав більше стимулів працювати – він отримував більшу зарплатню, ніж робітник держпромисловості.

Отже, харківські кустарі являли собою національно та соціально неоднорідних дрібних виробників міста. За сприятливих умов непу, кустарне виробництво послаблювало проблему безробіття і сприяло насиченню споживчого ринку Харкова товарами широкого вжитку. І саме кустар-виробник був домінуючим типом серед приватних виробників міста. Проте зміна політичного курсу, перехід до індустріалізації призвели до посилення наступу на дрібних виробників. Збільшення податкового тиску та командно-адміністративних заходів вимушували харківських кустарів зникати з ринку або переходити до нелегального виробництва. Приватний виробник виявився

зайвим елементом в майбутній індустріальній країні. На кінець 1920-х років кустарна промисловість Харкова була кооперована або знищена.

Єремєєва І.В.
НТУ «ХП»

«НАЙІМПОЗАНТНІША БУДОВА СТОЛЬНОГО КИЄВА»: СОБОР СВЯТОЇ СОФІЇ

З-поміж величезної кількості архітектурних пам'яток України, наділених неймовірною красою та надзвичайним історичним значенням, можна віднайти центральну. Майже 1000 років вона стоїть у самому серці Києва. Не важко здогадатися, що мова йде про Софію Київську. Собор святої Софії є однією з найголовніших християнських святинь не лише для України, а й для всієї Східної Європи. Окрім того він досі є актуальним об'єктом дослідження для вчених. Жваві дискусії у науковому середовищі викликають дата створення святині, її некрополь, настінні графіті, мозаїки, фрески, дзвони тощо.

Доля храму віддзеркалює долю українських земель. Побудований він Ярославом Мудрим на честь «Премудрості Божої» в час розквіту Київської Русі. Точна дата заснування пам'ятки не відома. Донедавна дослідники сперечалися щодо двох дат – 1017 та 1037 років. Прихильниками «ранньої дати» стали митрополит Євгеній (Болховітінов), Д. Айналов, П. Толочко, М. Котляр. Пізню дату обстоювали М. Максимович, М. Карге, Ю. Асєєв, А. Поппе. Наразі існує і версія «ультрараннього» заснування собору, яка належить Н. Нікітенко.

Собор також виконував функцію усипальниці для князів та вищого духовенства. Першим у 1054 році тут було поховано Ярослава Мудрого. Під час останніх досліджень його шеститонного саркофагу було виявлено, що останки князя відсутні. В соборі також поховані Всеволод Ярославич (1093 р.), Володимир Мономах (1125 р.) і багато ієрархів православної церкви.

За княжих часів святиня була величним храмом і кафедрою Київських митрополитів Іларіона (1051) та Клима Смолятича (1147). Крім релігійних відправ та урочистостей у Софії відбувалися урочистості, присвячені вступу князів на престол. В 1240 році внаслідок татарської навали було серйозно порушено м. Київ і спустошено його головний храм. Після Берестейської церковної унії 1596 року у занедбаному стані він перейшов до рук уніатів і остаточно занепав. Значної реставрації Софія Київська зазнала у 1633-1647

роках за часів київського митрополита Петра Могили. Він повернув собор православної церкві і у 1638 році заснував тут чоловічий монастир. Однак у добу Руїни пам'ятка знову занепала. Її відродження відбулося в кінці XVII – на початку XVIII століття коштом гетьмана Івана Мазепи: візантійський стиль собору в цей час змінив бароковий, проведено капітальний ремонт, збудовано дзвіницю, встановлено дзвін «Іван Мазепа». Аж до приходу більшовиків за собором ретельно дбали митрополити, які мешкали у палаці поруч. В радянські часи територію монастиря було оголошено державним історико-архітектурним заповідником (зараз – національний заповідник «Софія Київська»).

Таким чином, Софійський собор разом із одноіменною площею ось вже 10 століть є місцем об'єднання українців: тут сходили на престол київські князі, у 1648 році кияни урочисто зустрічали козацькі полки та гетьмана Б. Хмельницького, утверджувався у величчі І. Мазепа, у 1917 році лунали маніфестації на підтримку української революції і пізніше проголошувалися Універсали Центральної Ради. Тут створено УАПЦ. У 1990 році напередодні 71-ї річниці Акта Злуки УНР та ЗУНР під стінами храму стояв живий ланцюг... Як і кілька століть тому, сьогодні Собор святої Софії у Києві є потужним релігійним центром, символом державної єдності та унікальним історико-архітектурним об'єктом, який не поспішає відкривати свої таємниці вченим.

Желтоног А.К.
НТУ «ХПІ»

ГЕТЬМАНЩИНА В ПОЛІТИЦІ ПЕТРА І

Протягом XVIII ст. російський царизм намагався поступово ліквідувати українську автономію та інкорпорувати українські землі, зокрема Гетьманщину, до складу імперії. Цар Петро І розпочав форсований наступ на українську автономію після переходу гетьмана І. Мазепи та Запорозької Січі на бік Швеції під час Північної війни у 1708 р. Хвиля репресій, розгром Батурина та Чортомлицької Січі були першою реакцією Петра І.

У 1708 р. під тиском царя гетьманом було обрано І. Скоропадського. У відповідь на прохання нового гетьмана про підтвердження козацьких вольностей, Петро І заявив: «Українці й так мають з ласки царя стільки вольностей, як жоден народ у світі».

Характерними рисами зменшення автономії були обмеження влади гетьмана та контроль за нею (зокрема, перенесення гетьманської резиденції до

Глухова), економічні утиски, культурні обмеження тощо. Крім того, росіяни отримували в Гетьманщині великі землеволодіння, що призвело до появи значних непідконтрольних гетьману територій. Пасивна протидія російській політиці з боку І. Скоропадського, створення 1722 р. Малоросійської колегії, яка, не лише звужувала владні повноваження гетьмана, а й обмежувала українську автономію, була дієвим дестабілізуючим чинником, що дедалі глибше вбивав клин між українською елітою та народом.

Форсований наступ на права України посилювався після завершення Північної війни. У 1723 р. без візи Малоросійської колегії не міг побачити світ жоден з важливих універсалів. Внаслідок цього у залежність від неї потрапили майже всі українські державні структури — адміністрація, суд, Генеральна канцелярія. Жорстоке придушення опозиції старшини ще більше розширили поле діяльності Малоросійської колегії. Смерть Петра I, реальна загроза війни з Османською імперією трохи змінили політичне становище на користь Гетьманщини, її автономія тимчасово відновлювалась.

Животченко Т.Ю.
НТУ «ХП»

«КОЛОМАЦЬКІ СТАТТІ» ЯК ОСНОВОТВОРЧІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО

Одним з найбільш дискусійних питань вітчизняної історіографії залишається східний вектор зовнішньої політики Війська Запорозького. Важливим джерелом для його вивчення є «Коломацькі статті». Метою пропонованої розвідки є охарактеризувати концептуальне значення цього документу для формування тогочасних українсько-московських відносин.

Вищезазначену угоду було укладено 25 липня 1687 року на річці Коломак між новобраним гетьманом Іваном Мазепою та царським урядом. Договір складався з 22 пунктів (статей). Відзначимо наступні:

- російські воєводи не мали права втручатися в українські справи;
- гетьман без дозволу царя не міг змінювати генеральну старшину на її «урядах», а старшина - скидати гетьмана;
- гетьману заборонялося самотійно здійснювати дипломатичні відносини з іншими державами. Він був зобов'язаний дотримуватися умов «Вічного миру» з Польщею;

- гетьман був зобов'язаний за наказом царя надсилати козацькі війська проти Криму і Туреччини;
- заборонялося вести торгівлю з Кримським ханством;
- у Києві, Чернігові, Переяславі, Ніжині й Острі мали перебувати московські воєводи із залогами, а в столиці Гетьманщини - Батурині для контролю над гетьманом розташовувалися стрілецькі полки;
- гетьмана і старшину зобов'язували через змішані шлюби українців і росіян, а також іншими засобами зміцнювати в Україні самодержавну владу.

Отже, укладаючи «Коломацькі статті» Військо Запорозьке визнавало себе автономією у складі Московської держави. В цих статтях вказувалося, що верховна влада над Гетьманщиною належала цареві. Також, «Коломацькі статті» значно розширили московську військову присутність у Війську Запорозькому.

Зізн О.М.
НТУ «ХП»

ОСНОВНІ ЕТАПИ КОЛОНІЗАЦІЇ СЛОБОЖАНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Актуальність дослідження теми колонізації слобожанських земель обумовлюється необхідністю поглибленого вивчення періодизації процесів заселення, захисту, господарського упорядкування нових великих територій та побудови системи військово-адміністративних відносин на Слобожанщині з урахуванням козацьких традицій Гетьманщини. Метою роботи є дослідження основних етапів формування та заселення Слобожанщини.

Наукове значення проблеми періодизації процесів колонізації Слобожанщини полягає в подальшій систематизації й узагальненні нагромаджених в історичних дослідженнях матеріалів з визначення основних етапів і напрямів освоєння слобожанських земель у XVII ст. Вирішення практичних завдань роботи передбачає визначення критеріїв поділу на етапи процесів міграції населення з Гетьманщини та інших територій на незаселені південно-східні території Слобожанщини.

Починаючи із другої половини XVI століття на Слобожанщині існували два потоки колонізації: з півночі йшла московська колонізація, пов'язана з будівництвом військово-оборонних ліній для охорони Московської держави (з півдня від Криму, й з південного заходу від Польсько-Литовської держави); з

заходу — українська, викликана, за одними версіями, польсько-шляхетською неволею й визиском, за іншими — силою промислово-добичницьких інтересів населення Наддніпрянщини.

Доволі суперечливою є періодизація заселення Слобожанщини. Так, Д.І. Багалій визначив три періоди масової української колонізації Слобожанщини: 1651-1659, 1659-1663, 1663-1680 роки. На перший період припадає заселення прикордонних із Гетьманщиною (Лівобережною Україною) місцевостей, а також тих, з яких сформувалася потім більша частина теренів Сумського, Охтирського й Харківського слобідських полків (полк – військово - адміністративна одиниця Слобідської України й Гетьманщини).

Нова хвиля переселень прокотилася на початку 60-х років XVII сторіччя. У той період заселено велику територію між Дінцем і Осколом. Через ці землі пролягав один із головних шляхів, яким татари ходили на Московську державу - Ізюмський. Тоді було засновано Салтів, Богодухів. 1663 року почався третій період української колонізації Слобожанщини, особливо потужний у 1674 - 1675 та 1679 -1680 роках.

Історик І. Срезневський у своєму «Историческом обозрении Гражданского устройства Слободской Украины» називає три етапи переселення українців на Слобожанщину: в 1640-1645 рр., коли з-за Дніпра прибуло сюди до 10 тисяч чоловік; друге – до 1648, під час якого 1247 сімей та понад 2 тисячі козаків - зайняли верхів'я Сули до Оскола і Берки, прикриваючи собою Білгородську лінію. Третя, найвизначніша, хвиля переселень, за І. Срезневським, сталася в 1650-1651 рр., хоча точної цифри прибульців не називається.

Дослідження теми роботи свідчить про існування різних підходів у визначенні етапів освоєння слобожанських земель, а отже існує необхідність подальшого вивчення періодизації процесів колонізації Слобожанщини з позицій сучасної методології.

Іващенко А.В.
НТУ «ХП»

ІСТОРІЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Податкова система - це не тільки можливість поповнити скарбницю держави, а й потужний інструмент формування відповідального підходу

окремої людини до свого майбутнього, бо саме економічні стимули є з одного боку найбільш болючими але й найдієвішими. Одним із важливих різновидів податкової системи є акцизні податки. Приведення акцизного оподаткування України у відповідність до європейських норм відповідає потребам євроінтеграції.

У 1991 р. з розпадом Радянського Союзу Україна стала на шлях самостійного державного розвитку, взявши курс на побудову ринкової економіки. 22 серпня 1996 р. Президент України Леонід Кучма підписав Указ «Про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій», а 30 жовтня 1996 р. — Указ «Питання державних податкових адміністрацій», за яким податкова служба України фактично набула свого організаційного та структурного визначення.

2 грудня 2010 р. Верховна Рада України ухвалила Податковий кодекс, а 3 грудня документ підписав Президент України.

У цілому, чинним законодавством України встановлені ставки акцизного збору нижчі, ніж ставки ЄС. Однак, в Україні різке підвищення ставок акцизного збору до рівня ставок передбачених в директивах ЄС потребує поступового та обережного вирішення, адже такі зміни можуть суттєво вплинути на величину та структуру сукупного попиту. Протягом останніх років в Україні відбувалося і відбувається неодноразове підвищення ставок акцизного збору на алкогольні напої та тютюнові вироби, що в цілому є позитивним і відповідає як загальноєвропейським, так і загальносвітовим тенденціям. Проте, в Україні такі підвищення не носять системного характеру і, як правило, відбуваються з метою фіскального наповнення бюджету країни, до того ж це може призвести і до певних негативних наслідків, наприклад - проблема контрабанди, з якою зіткнувся свого часу і Євросоюз. Після такого гіркого досвіду країни ЄС почали дуже зважливо підходити до акцизного податку. Так, Словенії і Чехії запропонували запровадити нові вимоги аж через п'ять років після їхнього вступу до ЄС, Польщі, Словаччині та Угорщині — через шість років, Естонії, Латвії, Литві, Болгарії та Румунії — через сім років, з метою мінімізації негативного впливу контрабанди. В цілому, необхідність підвищення рівня здоров'я нації та перспектив входження до Європейського простору вимагає дотримання наступних документів: виконання Директиви №2014/40/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС про наближення законодавчих, нормативних та адміністративних актів держав-членів щодо виробництва, презентації та реалізації окремих груп товарів та Директиви

Ільїн В.Г.
ХНМУ

СТВОРЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТУ ПОВОЄННОГО ПОКОЛІННЯ ХАРКІВСЬКИХ МЕДИКІВ

На сьогодні вже існує приклад складання просопографічного портрету медичних працівників дорядяньського Харкова. Завдяки цьому, а також образам у творах М.А. Булгакова, В.В. Вересаєва, А.П. Чехова, ми маємо уявлення про кращих представників професії того часу, як про висококультурних людей-безсрібників з прогресивними поглядами, відданих своїй справі. Прикладами таких «типів» у Харкові були лікарі Л.Л. Гіршман, І.Я. Платонов, М.Б. Фабрикант, П.І. Шатілов.

Водночас, історія охорони здоров'я ближчих до нас повоєнних часів гірше досліджена, ніж імперський період. Актуальною залишається проблема створення «залюдненої» історії охорони здоров'я радянського повоєнного періоду. Написавши її, ми отримаємо уявлення про означену сферу людської діяльності в контексті епохи.

Створення колективного портрету харківських медиків повоєнних радянських часів допоможе дізнатись, чи збереглася перервана сталінськими репресіями та війною тяглість поколінь медиків у стилі роботи, людських якостях; дозволить зрозуміти становлення повоєнного покоління, шляхи соціальної мобільності; дасть змогу розширити уявлення про організаторів охорони здоров'я. Зі спогадів, це були вольові, працьовиті, але водночас авторитарні, поверхово ідейні керівники, нетерпимі до чужих помилок, часто грубі в спілкуванні з колегами. Без належного узагальнення дана характеристика залишиться суб'єктивним баченням, хтось сприйме її як образ.

Починати створення просопографічного портрету доцільно з ключової для галузі установи, наприклад, з Харківського медичного інституту. Наразі література, що може бути використана в дослідженні, складається з видань словникового типу, мемуарів і біографічних розвідок.

Збірка «Історія в історіях» об'єднує велику кількість спогадів видатних вихованців харківської вищої медичної школи про студентські роки та вчителів й цінна саме тим, що ілюструє зв'язок поколінь і традицій. Другій світовій війні,

яка сформувала повоєнне покоління харківських медиків, присвячено збірку спогадів її учасників-працівників ХМІ «Вустами спогадів і пам'яті». Скандальними є мемуари завідувача кафедри факультетської хірургії ХМІ в 1970–1991 рр. І.Г. Мітасова, які містять яскравий опис відносин в колективі вишу, кар'єрної боротьби. Книга має описовий емоційний характер, позбавлена рефлексії. Тим не менш, саме завдяки «безпосередності» спогадів І.Г. Мітасова відомі постаті постають в неприкрашеному світлі. Зважаючи на те, що автор був секретарем парткому вишу, ми отримуємо уявлення про тогочасний стиль керівництва: широке використання дружніх та партійних зв'язків для вирішення кар'єрних питань, застосування лайливої лексики щодо підлеглих, викривальна риторика як відгомін сталінських репресій («уничтожить злейшого врага», «уголовно-преступный пасквиль»). Спогади професора кафедри новітньої історії ХНУ ім. В.Н. Каразіна Е.П. Пугача, який у 70-ті рр. також обіймав посаду секретаря парткому університету, демонструють, що описані І.Г. Мітасовим явища справді мали місце.

Основну частину інформації для створення колективного портрету медичних працівників Харкова та медінституту містять біографічні розвідки директорки Народного музею історії ХНМУ Ж.М. Перцевої й зібрані нею музейні фонди.

Отже, створення колективного портрету харківських медиків є необхідним та актуальним завданням для повноцінного дослідження історії охорони здоров'я радянського Харкова. Першим етапом роботи є опрацювання джерел і створення бази даних по персоналіях.

Коваль І.Г.
НТУ «ХП»

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ: СПОГАДИ ОЧЕВИДЦІВ

В історії України ХХ ст. Голодомор 1932-1933 років займає особливе місце. Він є трагічною сторінкою української історії, яка продовжує викликати суспільний інтерес і потребує подальшого наукового вивчення. Відтворити картину подій 1932-1933 років у Донецькій області допомагають спогади очевидців. Вони дозволяють наочно уявити масштаби трагедії та визначити особливості Голодомору 1932-1933 років в зазначеному регіоні.

Мета роботи полягає в дослідженні Голодомору 1932-1933 рр. у

Донецькій області через призму спогадів очевидців.

Для визначення особливостей Голодомору на території Донецької області було проведено опитування очевидців подій: Пірогова Миколая та Істужева Сергія, мешканців селища міського типу Покровськ Донецької області, Воробйова Віктора, мешканця села Зверєво Покровського району Донецької області, Король Варвари, мешканки села Нововасилівки Покровського району Донецької області, Курносенько Софії, мешканки села Гнатівка Костянтинівського району Донецької області.

Спогади, підтверджують факти «штучного голоду» і смерті колгоспників та одноосібників, людей похилого віку та дітей в усіх районах Донеччини. Більшість померлих - діти до 10 років. Якщо шахтарям у містах давали по півкіло хліба на день, а іншим працюючим - по 200 грамів, то на селі люди, що були доведені до стану голодних звірів, нерідко їли собак, кішок, кротів, листя, землю. Взимку й навесні 1933 року в області було зафіксовано випадки канібалізму.

Отже, опрацювання архівних документів та зіставлення їх із свідченнями очевидців підтверджують, що у селян вилучалися всі їстівні запаси, і вони масово гинули від голоду. Сталінське керівництво свідомо організувало «голодний терор» для того, щоб примусити українських селян іти до колгоспів та назавжди ліквідувати в Україні будь – який опір хлібозаготівлям.

Ковальчук І. В.
ЖДУ ім. І. Франка

ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ: НАУКОВИЙ ДИСКУРС, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ, НАЦІОТВОРЕННЯ

Дослідники, які займаються вивченням проблематики Другої світової війни, раз-по-раз стають свідками тенденції, що частота відзначення тих чи інших подій, пов'язаних з періодом 1939–1945 рр., дещо заважає розміреному темпу їхнього опрацювання й осмислення. Особливо негативне значення у цьому відношенні має політизації історичного минулого та маніпулювання окремими фактами, інколи відірваними від контексту. Водночас, ця обставина має й позитивний бік: науковцям систематично доводиться, так би мовити, «звітувати» перед суспільством і державою про результати своїх зусиль, ділитися своїми напрацюваннями й окреслювати обрії та перспективи подальшого руху. Це не тільки сприяє підтримці інтелектуального тону, а й

забезпечує динаміку наукового процесу, дає можливість точніше визначити місцеперебування вітчизняного історіописання в системі світових координат.

Проблематику Другої світової війни актуалізує далекий від завершення і дуже суперечливий процес формування української політичної нації. Часто саме через призму оцінок тогочасних подій здійснюється пошук власної ідентичності окремими частинами сучасного суспільства, в результаті чого маємо справу з кількома її видами.

У зв'язку з цим постає питання про особливості історичної пам'яті. Саме створення і формування українського бачення, так би мовити виміру такої віхової події в історії людства як Друга світова війна багато у чому допоможе ідентифікуватися молодій українській політичній нації, і провести чітку межу між радянською ментальною орієнтацією, яка загрожує реставрацією минулого режиму в найгіршому його варіанті та орієнтирами і дороговказівниками для запитів у майбутньому.

Ця війна проти нацистської Німеччини із самого свого початку мала «український фактор» – Україні у планах Третього райху відводилося провідне місце. В ході самої війни особливе ставлення до українського питання стало наглядним у політичних лідерів Радянського Союзу. Отже, протиборчі сили чітко усвідомили свою залежність від України як джерела людських, економічних і матеріальних ресурсів; «український аспект» – особлива складність усіх процесів саме на території сучасної України. Лише поверховий огляд вказує, що дії регулярних військ поєднувались зі збройною боротьбою радянських партизанів, українського націоналістичного руху, масовим саботажем політичних, економічних, воєнних заходів нацистських окупантів. На думку професора Я. Грицака жоден інший випадок під час Другої світової війни не мав такого складного переплетення конфліктів, як український. А це у свою чергу дуже ускладнювало та звужувало українцям шанси на виживання. Уже сам хід Другої світової війни та особливо її закінчення засвідчило її «український вимір» – величезні людські жертви, матеріальні та економічні збитки, неоднозначне, найчастіше негативне, ставлення носіїв відновленої радянської влади до українського населення, яке перебувало на окупованих територіях. За даними демографів, жоден інший європейський народ, окрім хіба що євреїв, не зазнав у XX столітті таких величезних біологічних втрат як українці. Так, від початку Першої світової війни і до кінця Другої – від 1914 по 1945 рік на українських землях загинули кожен другий чоловік і кожна четверта жінка. Втрати населення України у цій війні обумовлені ще й тим, що кількість цивільних, які загинули, удвічі більша за українців, що одягнули

військову форму. До розміру українських втрат близькі лише втрати населення на території сучасних Польщі і Білорусії.

Отже, дослідження, уточнення та переосмислення тематики пов'язаної із Україною у Другій світовій війні, окрім суто наукової має ще й складову формування нової історичної пам'яті та завершення процесу націо- і державотворення.

Корсун В.І.
НТУ«ХП»

ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОВРУЦЬКОГО РАЙОНУ

В Україні є значна кількість віддалених від обласних центрів місць, які потребують глибокого дослідження в етнографічному аспекті, адже саме в таких місцях зберігаються малодосліджені елементи нашої культури та історії.

Саме тому актуальним є дослідження Овруцького району Житомирської області, бо Овручина є досить унікальним етнографічним районом Середнього Полісся, де збереглися давні реалії, мова, культура, звичаї, недосліджені історичні події, а найважливіше те, що я сам народився на цій землі. Під час роботи над даною темою, автор використовував праці З. Болтарович, Я. Вакалюк, В. Мойсієнко, М. Никончука, усні джерела, окремо відзначимо матеріали зібрані методом експедиційного дослідження. Під час особистого спілкування з односельчанами, було зібрано цікавий матеріал про вірування та звичаї жителів Овручини: вірування у довколишній світ, душу, долю та різних духів і демонів, обрядів та звичаї поліщуків.

Також цікавою є традиційна народна медицина жителів Середнього Полісся, яка поділяється на традиційну і нетрадиційну. Традиційна народна медицина лікує раціонально пояснювальні хвороби, а нетрадиційна — ірраціонально пояснювальні хвороби. Автору вдалося записати назви хвороб, прослідкувати етимологію деяких з них, відстежити способи їх лікування. Так як Овруцький район потрапив під удар чорнобильської катастрофи дуже багато місцевих жителів було переселено. Саме це стало найбільшим ударом та почало руйнувати багатий культурно-історичний пласт Овручини. Під загрозу зникнення потрапили навіть ремесла та промисли, які передавалися з покоління в покоління.

Найбільш масовим видом народного мистецтва на Овручині є вишивка. Її місце та роль у житті людини, в обрядово-ритуальній сфері освячені віковими

традиціями. Вишивка використовувалась як оберіг від лиха, негараздів, хвороб, як побажання щастя і добра. Нею прикрашали ті місця, які найбільше впадали в око. Вишивкою оздоблювали одяг (сорочки, пояси, спідниці, головні убори, хустки, свити, чоботи, плаhti, фартухи), скатертини, рушники, постіль, кінську зброю. На Поліссі основними символами рослинного орнаменту є зображення дерева, виноград, барвінок, дубове листя та інше. Рушникові орнаменти несуть у собі оберігальну, сакральну й інформативну сутність.

Отже, Овруцький район зберігає великий історико-культурний пласт, який вцілів завдяки віддаленості від великих і промислово-розвинутих центрів. Вдалося зібрати і проаналізувати різні особливості Овруччини. Перспективними напрямками у подальшому дослідженні Овруцького етнографічного регіону є вивчення ритуальних страв жителів Середнього Полісся, народного календаря та його змін під впливом урбанізації.

Крамской В.В.
ХНУ имени В. Н. Каразина

ТАКТИКА ЛЕГКОВООРУЖЕННЫХ ЧАСТЕЙ И РОЛЬ ГРЕЧЕСКИХ НАЕМНИКОВ В ВОЕННОМ ДЕЛЕ БОСПОРСКОГО ЦАРСТВА ПЕРИОДА МЕЖДОУСОБИЦЫ СЫНОВЕЙ ЦАРЯ ПЕРИСАДА I

В военном деле Боспорского царства и других древнегреческих государств, на протяжении IV в. до н.э. происходит ряд изменений, одним из которых является увеличение удельного веса наемников, а также легковооруженных частей. Однако, вопросы организации и тактики этих подразделений в эпоху раннего эллинизма на данный момент еще не были подвержены всецелому анализу. В значительной степени понимаю военной традиции эллинистического Боспора Киммерийского препятствует современное состояние базы источников – за исключением некоторых сообщений Диодора Сицилийского и Страбона, основной материал предоставляют археологические исследования. Особенно существенный вклад в изучении военной истории царства внесли М. И. Ростовцев, В. Ф. Гайдукевич, В. Д. Блаватский, А. А. Масленников, Ю. Г. Виноградов, а также В. А. Горнчаровский.

Описание вооруженной борьбы между сыновьями царя Притана и Сатиром и Евмелом содержится в XX книге «Исторической библиотеки» Диодора Сицилийского. В ходе упорного сражения на берегах реки Фат (вероятно, один из притоков Кубани) войска старшего сына – нового царя Сатира, одержали

верх над силами Евмела и поддержавшего его царя сарматского племени сираков Арифарна. Побежденные отступили в крепость последнего, которую Сатир впоследствии осадил. Несмотря на трудности окружающей крепость местности, на раннем этапе осадные работы быстро продвигались вперед, но именно здесь легковооруженные войска Арифарна, если точно следовать терминологическому аппарату Диодора – лучники («τοξόταις»), выделенные в два отряда, в полной мере демонстрируют свою эффективность и вскоре наносят тяжелые потери подразделениям Сатира, занятым расчисткой подступов к укреплениям.

Похоже, что именно греческие наемники формировали ядро штурмующего укрепления отряда – атаку возглавляет некий Мениск, названный командиром наемников («Μένισκος μὲν γὰρ ὁ τῶν μισθοφόρων...»), что неудивительно, если принять во внимание достаточно высокий уровень броневой защищенности и опытности в осадном деле этих подразделений относительно скифов и фракийцев, составляющих остальную часть войска Сатира. Интересно заметить и довольно высокую боевую ценность греческих наемников с точки зрения командующего – и в упомянутом сражении, и при осаде крепости Сатир лично возглавляет силы, направленные на выручку теснимых противником наемников, что в последнем случае стоило самому Сатиру жизни. Причем в обоих случаях наемники выполняют в войске те функции, которые предполагают для них наибольшую опасность и, стало быть – значительную ответственность.

Важно заметить довольно высокую уязвимость осаждающих сил перед стрельбой и вылазками осажденного противника – ситуация, в целом характерная для рассматриваемого периода, если обратиться к описаниям других осад у того же Диодора. Воины Сатира, выполняя осадные работы в условиях трудной местности (болота, лес, ряд искусственных преград), видимо, не имели возможности полноценно использовать защитное снаряжение (доспехи и, главным образом – щиты), чем, отчасти и объясняются высокие потери среди личного состава, наносимые стрелками противника. Судя по всему, легковооруженным частям Арифарна удалось наиболее полно проявить себя именно в осаде, так как во время предшествующего ей сражения они не упоминаются. Примечательно, что скифские лучники Сатира, которые должны были поддержать штурм, также не упоминаются в ходе боев.

Таким образом, в военном деле Боспорского царства конца IV в. до н.э. можно приблизительно оценить тактическую роль отрядов наемников, а также легковооруженных частей, которые, по всей видимости, рассматривались,

прежде всего, как застрельщики. Рассмотренные аспекты имеют существенное значение для дальнейшего изучения специфики военного дела на окраинах древнегреческой ойкумены.

Криворучко О. С.
НТУ «ХП»

ІСТОРІЯ УХВАЛЕННЯ, ФУНКЦІЇ ТА ПОНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Історія ухвалення Конституції України є досить цікавою не лише в історії України, а й в науках конституційного права та у повсякденному житті. Конституція України пройшла складний шлях становлення і розвитку. Вона стала вершиною, найбільш значущим здобутком української теорії та практики конституціоналізму. Для України Конституція України 28 червня 1996 р. стала символом консолідації Українського народу в розбудові України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. За роки, що минули з дня прийняття Конституції, вона стала ефективним програмним конституційним актом, що визначив розвиток національного державотворення і правотворення. Одночасно Конституція України 1996 р. є найважливішою категорією національного конституційного права, його серцевиною.

Саме тому актуальним є детальне дослідження історії розробки, прийняття та реалізації конституції. Конституція України є унікальним Законом і має довгу та цікаву історію виникнення, підготовка і прийняття Конституції, це тривалий процес, він розпочався ще до проголошення незалежності: **І етап.** 24 жовтня 1990 р. Верховна Рада України (надалі – ВРУ) прийняла постанову "Про Комісію по розробці нової Конституції Української РСР", цій комісії було доручено створити робочі групи по розробці окремих розділів. **II етап.** Конституційний процес в Україні вступив у свій другий етап 20 вересня 1994 р., коли Верховна Рада своєю постановою визначила чисельний склад (у кількості 40 осіб) Комісії з опрацювання проекту нової Конституції України. Кожному із зазначених етапів історії Конституції України властиві свої особливості, специфіка.

Нова Конституція України втілила кращі досягнення вітчизняної і світової конституційної науки та практики державного будівництва, відобразила ментальність, волю та прагнення Українського народу реалізувати своє право на самовизначення. Вона отримала визнання як Основний Закон не

тільки всередині держави, а й на міжнародному рівні. Водночас в історії нашої країни ми вперше зіткнулися з конституцією, яка викликала стільки нарікань. Її критика, неприйняття, небажання реалізовувати почалися практично наступного дня після прийняття.

Отже, в результаті опрацювання матеріалів можна зробити такі висновки. Прийняття Основного Закону нашої держави - це визначна подія в її історії, у житті народу. Завершився тривалий і надзвичайно складний конституційний процес, і розпочався якісно новий етап у розвитку суспільства і держави. Але порушення законів викликає таку думку, що Конституція України була прийнята тільки для того, щоб створити видимість наявності у країні Основного Закону. Автору вдалося дослідити і проаналізувати історію виникнення і ухвалення Конституції України. Перспективним напрямком у дослідженні Конституції України є дослідження історії та етапів ухвалення конституції.

Крупина Я.В.
НТУ «ХПИ»

РЕЛИГИОЗНЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ СКИФОВ

Скифы – кочевой ираноязычный народ, который существовал в период с VII в. до н.э. по IV тысячелетия н. э. В начале 1 тысячелетия до н. э. скифы, которых вытеснили из глубин Азии масса геты (центрально азиатские ираноязычные кочевники), появились на юго-востоке Европы, изгнав из этой территории киммерийцев. Скифская культура относится к числу наиболее ярких культур степной полосы Евразии. Этот факт сам по себе делает исследование верований скифов актуальным. Кроме того, религия отображает мировоззрение и тесно соотносится с фундаментальным восприятием человеком идеи Вселенной. Таким образом, исследование религиозных представлений скифов является актуальной проблемой истории Украины.

Проблема реконструкции религиозных представлений скифов стала объектом научных исследований только к концу XIX ст. Подробное изучение вопроса религии скифов на базе параллелей с индоиранскими племенами получил в трудах С. Бессоновой. Ей были исследованы такие аспекты проблемы, как пантеон скифских богов, сюжеты и формы скифского религиозного культа.

О религии причерноморских скифов мы знаем очень мало. Эти знания основываются главным образом на сообщении древнегреческого «отца

истории» Геродота:): «Из божеств чтут скифы только следующих: Гистию выше всех прочих божеств, потом Зевса и Землю (причем Землю представляют себе супругою Зевса), далее — Аполлона, Афродиту Уранию, Геракла и Арея. Эти божества почитаются у всех скифов, а так называемые царственные скифы приносят жертвы еще и Посейдону. По-скифски Гистия называется Табити, Зевс — Папаем; Земля называется Апи, Аполлон — Гойтосиром. Афродита Урания — Артимпасою, Посейдон — Фагимасадою».

Геродот, сопоставляя скифских богов с греческими, истолковывает скифский пантеон в понятной для него форме. Указанные им сравнения имеют приближенное значение, так как полного равенства между богами греческой и скифской религии быть не могло. Однако, приведенных сведений достаточно, чтобы получить информацию об «организации» пантеона скифов. Исходя из сообщения Геродота, только «царственные» скифы почитали Посейдона. Большая же часть скифов чтит, как писал древний автор, «только» семь богов. Скорее всего, эта цифра не случайна. Культ семи богов присутствовал и у алан, скифо-массагетского племени.

У скифов так же существовал культ предков. Его можно разделить на почитание представителей рода и хранителей, не соотносящихся к нему. Проявлялся этот культ в поклонении умершим родственникам, которым скифы приносили жертвы как богам. Поклонение же «отцам» у скифов сродни их почитанию в ведическом обществе. При этом поклонялись не конкретным мужчинам из своего рода, а умершим мужчинам племени, защитникам и героям. На основании сказанного можно сделать следующие выводы. Религия скифов достигла стадии развитого политеизма. Развитие таких форм религии, как культ героев и вождей характерны для стадии раннего государства.

Легка Д. К.
НТУ «ХП»

ПОХОДЖЕННЯ КОЗАЦТВА

Українська козаччина є унікальним феноменом, який, незважаючи на численні дослідження, донині залишається цілісно не вивченим. Питання появи та формування козацької верстви також залишається дискусійним. Перші спроби його розв'язання були зроблені ще на початку XVII ст., коли польські історики намагалися вивести козацький родовід із самоназви, тобто зі слова «козак», що означає «вільна озброєна людина». Козацтво виникло як опозиція,

як виклик наявній системі, як нова еліта у XV- XVII, що небезпідставно претендувало на роль політичного лідера і владу.

Підґрунтям для його формування стала наявність великого масиву вільних земель, природне прагнення людей до самозбереження, самоствердження і самореалізації. Каталізаторами цього процесу було посилення соціально-економічних протиріч та релігійного і національного гніту; зростання зовнішньої загрози з боку турків та татар. Саме в козацькому середовищі зародилася, сформувалася й зміцніла свідомість відокремленості від інших суспільних станів, виробився своєрідний імунітет, що полягав у неприйнятті звичайної влади, а в підпорядкуванні лише своїй старшині, позбавленні від різних повинностей, праві вільно розпоряджатися власними статками.

На сьогоднішній день існує низка теорій та гіпотез щодо походження козаків. Вважаємо за необхідне назвати основні з них:

- 1) «хозарська» – ототожнює козаків з давніми народами степу «хозарами»;
- 2) «чорно-клобуцька» – вбачає в них нащадків «чорних клобуків» – тюркського племені;
- 3) «черкаська» – вважає виникнення козацтва одним з наслідків процесу міграції в Подніпров'я черкесів (черкасів), які до того проживали в Тмутаракані;
- 4) «татарська» – виводить козацький родовід з татарських поселень, що виникли на Київщині за часів Володимира Ольгердовича та Вітовта;
- 5) «автохтонна» – доводить, що козацтво як спільнота є прямим спадкоємцем, логічним продовженням вікових громад Київської Русі, які за литовської доби не зникли, а лише трансформувалися;
- 6) «болохівська» – пов'язує козачину з існуванням у давньоруських автономних громадах так званих болохівців;
- 7) «бродницька» – висвітлює генетичний зв'язок козацтва зі слов'янським степовим населенням періоду Київської Русі – «бродниками», які жили у пониззі Дунаю;
- 8) «уходницька» – пов'язує виникнення козацтва з утворенням на території Наддніпрянщини громад вільних озброєних людей, котрі прибували сюди на промисли;
- 9) «захисна» – пояснює появу козацтва на південних рубежах необхідністю дати організовану відсіч наростаючій татарській загрозі;
- 10) «соціальна» – факт виникнення козацтва пояснює як наслідок посилення економічного, політичного, національного та релігійного гніту, яке

штовхало селянство до масових втеч на вільні землі та самоорганізацію в нових місцях проживання.

Жодна з цих теорій не може пояснити всю складність виникнення та формування козацтва, оскільки кожна з них базується на якомусь одному чиннику із економічної, етнічної, воєнної чи соціальної сфер. Водночас більшість із них містить раціональні зерна, синтез яких дає можливість наблизитися до правильної відповіді.

Лучникова О.П.
НУЦЗУ

КНЯГИНЯ ОЛЬГА

Мабуть не маєв Україні жодної людини яка б не чула про княгиню Ольгу, широко відома її діяльність як правительки Русі, християнки та блискучого дипломата. Ольга – руська княгиня із династії Рюриковичів. Княгиня київська (945-962), дружина київського князя Ігоря Рюриковича. Матір Святослава Ігоровича. Походження княгині Ольги, як і хронологія її життя залишаються загадковими, безперечною можна вважати лише дату її смерті, зафіксовану церковним літописцем. Існує декілька версій її походження, та жодна з них не має достатнього наукового підтвердження.

Повість минулих літ містить епічне сказання про помсту Ольги деревлянам за вбивство чоловіка (Ігоря І). За цим сказанням деревляни надіслали до Києва послів, які запропонували княгині стати дружиною деревлянського князя Мала. Перше посольство княгиня живцем поховала в човні, друге — спалила в лазні; в чому дослідники вбачають відображення реальних поховальних обрядів тих часів. Третьою помстою став похід на землю деревлян, де під приводом тризни над могилою Ігоря київські дружинники «посікли п'ять тисяч» деревлян, після чого відбулась річна облога міста Іскоростень, яка завершилась спаленням міста.

Одним із великих досягнень княгині у внутрішній політиці було упорядкування питання сплати данини. Якщо говорити сучасною мовою, вона встановила норми оподаткування. Впровадила кілька видів платежів: «устави» та «уроки». Також Ольга налагодила промисловий відлов хутрових звірів, визначила території, які мали постачати державі відповідний товар. Окрім того, саме хутром підлеглі землі та племена сплачували данину. Цей товар Київської Русі користувався неабияким попитом з боку інших держав.

Завдяки великій княгині значно зросла оборонна міць Русі. При ній навколо міст виростали міцні стіни. До часу її правління історики відносять встановлення перших державних кордонів на заході, з Польщею. Імовірно, що крім Святослава, Ольга мала інших дітей. В угоді 944 року названі два слов'янські імені – Предслава і Володислав. Не виключено, що ці імена могли належати іншим дітям Ольги та Ігоря. Так само як не виключено, що насправді це були діти Ігоря від іншої дружини.

Отже, княгиня Ольга певно, найвідоміша особа жіночої статі за всю нашу писану та неписану історію. І зараз образ цієї сильної жінки можна зустріти в літературних творах та у кінематографі. Недаремно ж новітня Українська держава на відзначення заслуг жінок у розвитку Української держави, духовному відродженні нації, вихованні дітей встановила відзнаку Президента України «Орден княгині Ольги» I, II, III ступеня.

Марина А.И.
НметАУ

НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНАЯ ВОЙНА 1648-1654 ГГ. ПОД РУКОВОДСТВОМ Б.ХМЕЛЬНИЦКОГО: ПРИЧИНЫ И ПРЕДПОСЫЛКИ

В середине XVII века в разных сферах украинской жизни проявлялись противоречия существующего статуса Украины в составе Речи Посполитой. В политической сфере: после заключения Люблинской унии 1569 г. украинский народ лишался независимого государственного развития. Украинские земли провозглашались такими, как ранее принадлежавшие Польше, и теперь законно возвращались в ее состав. Происходил процесс денационализации украинской элиты, которая становилась на платформу польской государственной идеи; интересы политического развития Украины противоречили интересам Речи Посполитой.

В национально-религиозной сфере: проводился курс на устранение украинцев от участия в городском самоуправлении. Оказывалось давление на украинцев, занимавшихся ремеслами, торговлей, промыслами и т.д. Проводилась политика на ликвидацию православной веры путем закрытия православных храмов, строительство костелов, насильственного обращения в католичество или униатство. Происходила дискриминация в сфере языка и образования; применялись элементы этнических чисток.

В социально-экономической сфере: одной из главных причин взрыва в 1648 году стало противоречие между двумя типами хозяйства: фольварочно-барщинным, которое основывалось на труде крепостного крестьянина, и фермерским - новым по сути, которое зародилось при становлении казачества на юге Украины.

В психологической сфере: известно, что нарушение базовых человеческих инстинктов порождает «революционные изменения» в поведении людей. Нарушением инстинктов украинцев накануне национальной революции стали: голод в течение 1647-1648 гг., потеря собственности различными состояниями, постоянные нападения татар и т.д.

В военно-казацкой сфере: отмена польским сеймом (1638 г.), так называемой «Ординацией», значительной части казачьих привилегий, которое вызвало острое недовольство среди реестровых казаков. Они ждали удобного времени, чтобы снова вступить в борьбу за свои вольности.

Поводом к началу восстания стало очередное проявление магнатского деспотизма. Агенты чигиринского старосты во главе с подстаростой Данилом Чаплинским отняли у реестрового полковника Войска Запорожского Богдана Хмельницкого хутор Суботов, разорили хозяйство, по некоторым сведениям насмерть засекли его десятилетнего сына (в других вариантах, избили до полусмерти) и увезли женщину, с которой он жил после смерти жены. Хмельницкий начал искать суда и управы на эти бесчинства, но польские судьи нашли, что он не нужных документов на владения Суботовым не имел. Затем Хмельницкий отправился к Чаплинскому для выяснения отношений, но как «подстрекатель» был брошен в старостинскую тюрьму, из которой его освободили друзья. Личное обращение к польскому королю, которого Хмельницкий знал по прежним временам, оказалось безуспешным. Документов о содержании их беседы не обнаружено, но, по легенде, король ответил так: «У тебя есть твоя сабля...», намекая на известное право шляхтичей Речи Посполитой решать споры силой оружия. Хмельницкий отправился на Низ (острова ниже Запорожской Сечи, которая была тогда под контролем Польши), где быстро собрал отряд охотников свести счёты с поляками. С их помощью Богдан поднял казаков всей Сечи.

ЛЕВ РЕБЕТ: ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ

Процеси демократизації і утвердження в Україні загальнолюдських цінностей вимагають від нас вивчення і дослідження політичних рухів і біографій їхніх очільників незалежно від спрямування і партійних орієнтирів. Останнім часом особливо зріс інтерес до націоналістичних персоналій і організацій. На нашу думку, важливе місце в українському націоналістичному русі традиційно займали кращі представники єврейської інтелігенції. Одним з них був Лев Ребет. Він народився в сім'ї поштового клерка у м. Стрий 3 березня 1912 року. Як і інші націоналісти він брав активну участь у пластунському русі. Ще до вступу до Львівського університету на юридичний факультет, Лев Ребет одним з перших вступив до лав Української військової організації (прообраз ОУН), в цей час попри те, що він свідомо і наполегливо відкидав терористичні методи боротьби, він був ув'язнений і кілька місяців знаходився у польських в'язницях за звинуваченням у антидержавній діяльності. Після розколу в ОУН підтримав бандерівське крило.

З початком німецько-радянської війни у складі однієї з похідних груп прибув до Львова. І обійняв посаду заступника Голови українського державного правління, яке очолював Ярослав Стецько. Сміливий крок проголошення незалежності української держави спровокував анти бандерівські репресії. Серед арештованих був і Лев Ребет. Його разом з деякими побратимами відправили до концтабору Аушвіц. По закінченню війни тривалий час був головним суддею закордонних частин ОУН. Перебуваючи на цій посаді чималих зусиль докладав до примирення і об'єднання розрізнених груп українських націоналістів. В цей час утверджується його позиція щодо ставлення до інших народів і загальнолюдських цінностей. В концентрованому вигляді його погляди відбиваються у гаслі: «Свободу народам, свободу людині!» В наступні роки Ребет стає одним із ідеологів ОУН. Він став автором таких фундаментальних для націоналістів праць як “Світла і тіні ОУН”, «Держава і нація», “Теорія нації” та ін. Був засновником і журналістом таких видань як “Час”, «Українська трибуна» та «Сучасна Україна». Був професором Українського вільного університету. Навіть його поміркована націоналістична діяльність була небезпечною для радянської влади. Саме тому у 1957 році його вбив радянський агент Богдан Сташинський.

Отже, життя Лева Ребета показує, що український націоналізм зовсім не був місцевим варіантом націонал-соціалізму чи фашизму, а мав глибоке гуманістичне коріння. Український націоналізм бандерівців не мав упередженого ставлення до інших народів, що доводиться і тим, що багато членів ОУН були представниками інших національностей. А смерть одного з провідників показує, що радянське керівництво не маючи змоги дискредитувати ОУН застосовувала проти них терористичні методи.

Олійник А.В.
НМетАУ

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА П.СКОРОПАДСЬКОГО

29 квітня 1918 р. відбувся – державний переворот на користь П. Скоропадського. За формою державного правління Українська Держава була буржуазно-поміщицькою монархією. Згідно з «Законом про тимчасовий устрій України», гетьман - голова держави і гарант «порядку». Відповідальний перед гетьманом - уряд. Повнота законодавчої влади визнавалася за представницьким органом влади - сеймом. Незалежна судова система. Місцеве земське і міське самоврядування. Внутрішня політика спиралась на козацькі традиції державотворення.

За підтримки гетьмана протягом 1918 р. були створені Українська Академія наук (що існує й донині, першим її президентом став В. Вернадський), засновані два державні українські університети - в Києві та Кам'янці-Подільському, 150 українських гімназій, Національний архів, Національна бібліотека та інші навчальні й культурні заклади.

При Скоропадському була встановлена стабільна валюта, податкова система, створені Державний і Земельний банки. Відновлено діяльність залізниць. У промисловості зберігалися кризові тенденції кінця 1917 початку 1918 рр. Серйозну загрозу являв страйковий рух, актуальним продовжувало залишатися протистояння профспілок і організацій промисловців. Також потребувало вирішення земельне питання. Гетьман скасував закони Центральної Ради про конфіскацію великих маєтків, але план їх викупу та розподілу між селянами так і не вдалося виконати. Невизначеність становища селян та поміщиків викликала невдоволення з обох боків. Крім того, до своїх маєтків поверталися російські поміщики, відбираючи у селян землю за допомогою збройних загонів гетьмана. Водночас через залежність гетьманської

влади від Німеччини та Австро-Угорщини, куди вивозилася величезна кількість українського зерна, м'яса та цукру, відбувалося посилення невдоволення українського населення, представників різних політичних партій діями П. Скоропадського.

У промисловості було ліквідовано робочий контроль на виробництві, встановлювався 12-годинний робочий день (замість 8-годинного). Абсолютно протилежним до політики попередників було ставлення до приватної власності. Курс внутрішньої політики Скоропадського відбивали положення «Грамоти до всього українського народу»: «Права приватної власності як фундаменту культури й цивілізації відновлюються повною мірою, всі розпорядження колишнього українського уряду, так само як і Тимчасового російського уряду скасовуються і анулюються... На фінансовому та економічному полі відновлюється повна свобода торгівлі і відкривається широкий простір приватного підприємництва і ініціативи...». Врешті-решт, невирішеність аграрного питання, присутність в Україні іноземних військових частин, відсутність власної боєздатної армії, разом з поразкою держав центрального блоку призвели до краху Гетьманату.

Парахін З.
НТУ «ХП»

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО В ІСТОРИЧНІЙ ПАМ'ЯТІ

Для нашої історії важливою і невід'ємною частиною є українське козацтво. Його внесок у розвиток України неможливо переоцінити, це фундамент української нації, створений на основі давніх традицій, під час боротьби за свободу та захисту земель. Яке значення має пам'ять для України? На нашу думку, для України немає важливішого чинника, який би був і центром, і перехрестям, і змістом переважної більшості соціальних процесів, та важливішого компонента національної й територіальної консолідації, ніж козацтво. Без розуміння того, яким чином змінювалося ставлення до козаків в історичній пам'яті неможливо повною мірою зрозуміти українську історію.

Для того, щоб правдиво проаналізувати висвітлення українського козацтва в історичній пам'яті, безумовно, треба проаналізувати зміни відношення до козаків в офіційній історіографії. Саме офіційне сприйняття цього явища, його викладання в школах, вищих навчальних закладах, має великий вплив на суспільство і логічним наслідком цього є вплив на історичну

науку і ставлення людей у державі. За часові рамки для цього дослідження ми взяли період з 80-тих рр. XX ст. до сьогодення. Радянська історична наука розглядала козаків саме як соціальну групу, що боролась з польськими феодалами, не звертаючи увагу на вплив козацтва на культуру, національні особливості українців і відновлення української державності. Часто вивчення козацтва було обмежене тільки думкою про те, що козаки – це борці з соціальною несправедливістю, «революціонери минулого», що нібито були виключно за об'єднання з Московією, саме так радянська влада висвітлювала повстання на чолі з Богданом Хмельницьким.

Після здобуття Україною незалежності, інтерес до історії козацтва значно зріс, українська історіографія була позбавлена ідеологічних штампів та кліше. Почалася нова епоха в історіографії, були відкриті архіви, з'явилася можливість у істориків вивчати козацтво, поступово для українців козацтво стає одним з основних джерел національної культури і висвітлюється з точки зору боротьби за волю українського народу, захисту його інтересів. Важливим переломом і зміною історіографічної парадигми, стала агресія Росії. Це встановило образ козака-воїна, захисника українських земель в історіографії, через це в ЗМІ часто зрівнюють козаків з воїнами АТО. Важливо також звертатись до образу українського козака в історії та пам'яті інших держав. В сучасній Росії привалюють погляд на козацтво, що залишився у спадок від СРСР. Інша ситуація склалась в країнах Європи, так в Австрії козаків вважають борцями з Османами і східними хрестоносцями, в Польщі склався негативний образ, через постійну боротьбу з Річчю Посполитою.

Неоціненний внесок нашу культуру зробило козацтво, вплинувши на основи українського колориту і менталітету, козацький степ став для нашої нації «колискою» основних українських національних ментальних традицій: волелюбство, працелюбство, наполегливість. У культурі образ козацтва став основним образом захисника України і борця за свободу. Це знайшло відображення в багатьох галузях культури: літературі, музичному та образотворчому мистецтві. Зараз в Україні створено багато громадських організацій спрямованих на відновлення пам'яті про українських козаків. Зараз, у наш час, саме українських козаків широка українська громадськість сприймає як захисників державності і незалежності України, справедливих воїнів, героїв, проводячи паралель з воїнами АТО.

Як висновок, ми маємо підсумувати що, українське козацтво назавжди залишило великий слід у історичній пам'яті не тільки України, а й інших країн. Українська історична наука має розвіяти велику кількість міфів про козацтво і

дослідити це явище ще краще, тому ця тема завжди буде пов'язана з вивченням культури, національних особливостей та історії України.

Полупанов Д.
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

ЄВРЕЙСЬКЕ ПИТАННЯ У ПОЛІТИЦІ П. М. ВРАНГЕЛЯ

У часи громадянської війни євреї нерідко підпадали під погроми з боку білого та червоного рухів. Актуальним є вивчення питання взаємовідносин національних меншин з населенням України. Тому для дослідників цікавим буде відношення уряду П. М. Врангеля до єврейського населення. Під час свого правління А. І. Денікін виявився нездатним подолати єврейські погроми. Серед частини солдатів та офіцерів було популярне чорносотенне гасло «Бий жидів, рятуй Росію».

Після приходу до влади, П. М. Врангель виступив проти утиску євреїв, вважаючи єврейські погроми «державним лихом». Війська, що займалися єврейськими погромами, Головнокомандувач вважав такими, що вийшли з-під контролю: «Вранці вони громлять євреїв, а до вечора вони почнуть громити інше мирне населення». П. М. Врангель докладав великих зусиль, щоб спинити єврейські погроми.

На думку посла тимчасового уряду во Франції В. О. Маклакова, уряд П. М. Врангеля був практично «позбавлений антисемітизму». Перш за все посол пояснює це невеликою територією, що дозволяло утримувати війська та населення від погромів та політичною волею П. М. Врангеля.

Один з засновників «Союза для достижения полноправия еврейского народа в России (1905)» Г. Б. Сліозберг свідчить, що генерал О. П. Кутепов зумів утримати війська від єврейських погромів. Особисто генерал вважав, що єврейське населення може «брати участь якщо не в знищенні більшовиків, то щонайменше у встановленні порядку в тому хаосі, який, на жаль, неминуче буде супроводжувати перехід від більшовицького режиму до сильної правильної і демократичної державної влади в Росії.»

Видавець та редактор газети «Общедело» В. Л. Бурцев вважав, що ці заходи для упередження єврейських погромів були малодієвими, «тому юдофоби у Криму від заходів, які впроваджувалися проти них, мало постраждали та продовжують робити свою рокову справу».

У Криму зберіглась сильна антисемітська течія представлена

духовенством, військовими, селянством та інтелігенцією. В. Л. Бурцев звинувачував в антисемітизмі генерала Я. О. Слащова-Кримського. За юдофобські позиції П. М. Врангелем було звільнено голову відділу друку Г. В. Немировича-Данченка. Антисемітські настрої, за оцінкою В. О. Маклакова, більшою мірою проявлялись у Руській Православній церкві. Основним ідеологом антисемітизму у Криму вважався священник В. І. Востоков, який «перетворився на справжнього ярого чорносотенця та юдофоба». Він та його прихильники закликали спільноту до організації єврейських погромів.

Більш помірковану позицію у порівнянні з В. І. Востоковим, на думку В. О. Маклакова, займав ординарний професор кафедри політекономії, протоієрей Ялтинського собору С. М. Булгаков, який виступав проти єврейських погромів але «схвалив, якщо не межу осілості, то заборону поступати на державну службу й взагалі правові обмеження єврейства».

Ми розглянули особливості урядової політики щодо єврейської спільноти у Криму. П. М. Врангель виступав проти єврейських погромів. Головнокомандувач звільняв співробітників уряду за юдофобські позиції. Ці заходи за свідченням сучасників не завжди досягали мети. На нашу думку прагнення до єврейських погромів могло бути викликане низьким життєвим рівнем населення та релігійною нетерпимістю.

Сінгх С.С.
НТУ «ХП»

ОБРАЗ ЗОВНІШНЬОГО ВОРОГА В РАДЯНСЬКІЙ ПЛАКАТНІЙ ПРОДУКЦІЇ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

З першої половини ХХ століття вогнепальна зброя часто поступалася місцем зброї інформаційній, яка вражає масово і непомітно для вражених. Інформація завжди була і є найціннішим і ефективним інструментом в боротьбі з противником. Відтак, вивчення образу ворога в радянській пропаганді на прикладі плакатної продукції є актуальним завданням історії України.

Проблема образу зовнішнього ворога в радянській плакатній продукції частково висвітлена у працях В. Шайкана, Д. Шалигіної, М. Михайлюк. Проте комплексна наукова праця, в якій було б досліджено образ ворога у радянському плакаті в історіографії не існує.

Під «образом ворога» розуміється уявлення, що створюється у

соціального суб'єкта про іншого суб'єкта. При цьому «ворожий» суб'єкт сприймається як такий, що загрожує існуванню, інтересам, цінностям індивідуального або масового суб'єкта.

В часи радянської пропаганди було створено образ зовнішнього ворога під назвою «німецький фашизм». Мовні конструкції плакату були дуже простими і зрозумілими обивателям, легко вривалися у пам'ять. Серед художніх засобів, які використовувалися художники-плакатисти: зображення силуетів, загальновідомі символи, зображення різного масштабу, яскраві фарби.

Начерк плакату «Беспощадно разгромим и уничтожим врага» був створений Кукриніксами (М. Купріянов, П. Крилов, М. Соколов) до вечора 22 червня 1941. За тиждень світ побачив один з найвідоміших радянських плакатів часів Другої світової «Родина-Мать зовет!» І. Тоїдзе. Його видавали багатомільйонними тиражами на всіх мовах народів СРСР.

Суттєво вплинуло на радянську пропаганду промова до народу Й. Сталіна 3 липня 1941 р., яку він розпочав словами: «Дорогие соотечественники! Братья и сестры!». Останні слова, більш схожі на церковне звертання, стали лейтмотивом до великої кількості зображеньсерії «Объединенные священной ненавистью к врагу – идем на войну».

Сюжети перших місяців війни були сповнені сценами боротьби із окупантами. Це, зокрема, такі плакати як: «Вперед за нашу победу» С. Бондара, «Наше дело правое. Враг будет разбит!» Р. Гершаніка, «Рубай гадов» М. Авіловаі т.п.

Таким чином, основними сюжетами радянського плакату стали пафос, ідейність, ненависть до ворога, патріотизм, турбота про рідних. Мали місце і зображення трагічних сцен, фігурантами яких ставали діти та жінки. З 1943 р. художники активно використовували мотиви, які налаштовували армію та мирне населення на подолання ворога, зображували перемоги Червоної армії.

Ткачук Я.П.
НТУ «ХП»

ШАБЛЯ ЯК СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Доба козацтва — одна з найцікавіших та найзагадковіших сторінок історії України. У ній поєднані чоловіча сила, воля до життя та нездоланний дух українського народу. В нашому ж дослідженні ми хочемо доторкнутися теми холодної зброї, яка була не лише одним із головних елементів озброєння, а й

символом свободи і незалежності її господаря. Найціннішим письмовим історичним джерелом з теми стали праці Гійома Левассера де Боплана та козацькі літописці другої половини XVII—XVIII ст. При підготовці доповіді використовувалися праці істориків П. І. Симоновського, Д. М. Бантиша-Каменського, М. А. Маркевича, Д. І. Яворницького.

Шаблю використовували переважно у кінноті, але й у пішому строю вона також часто ставала у нагоді. Яків Собеський на початку XVII століття каже, що багато хто з козаків не користувався шаблями, але рушниці були у всіх. Шаблі були в озброєнні козаків і до появи кінноти за часів Богдана Хмельницького, що засвідчує Боплан: за його словами, у запорожців були у вжитку фальконети, ядра, порох, пищалі й шаблі. У тому ж XVII столітті про зброю запорозьких козаків згадує літопис Самовидця: за його словами, у запорожців були у вжитку самопали, шаблі, списи, стріли й обухи, тобто келепи чи бойові молотки. В середині XVIII ст. про зброю запорізьких козаків пише Мишецький, вказуючи, що у запорізькому війську була вогнепальна зброя, рушниці або флінги, пістолети, холодна зброя — списи й шаблі.

Як справжній «лицар», запорожець віддавав шаблі перевагу перед усілякою іншою зброєю, і називав її «чесною зброєю»; використовувати її слід було лише проти чесних воїнів, а проти такого, наприклад, «бусурманського народу», як татари, треба було діяти «не шаблями, а нагаями».

Таким чином, у середовищі українських козаків-лицарів культ шаблі мав декілька істотних рис. По-перше, він був плодом впливу прадавнього військового культу меча і бойового пояса як прояву бога війни, символу воїнів. По-друге, цей зв'язок був практично неперервним для індоєвропейської традиції. По-третє, меч - це символ незалежності, свободи. Надіслати свій меч, віддати його ворогові було тотожним зреченню незалежності, визнанню своєї поразки. Для подальшого розвитку теми роботи, можливо провести дослідження інших видів козацької зброї, наприклад, булави, яка була символом гетьманської влади.

Шишло О.В.
ХНУРЕ

ПРОБЛЕМА ОСТРОВУ ЗМІЙНОГО

Проблема українсько-румунських відносин навколо острова Зміїного достатньо відома в українській та закордонній пресі. Проте, більшість

дослідників заполітизовані, нерідко висвітлюють проблему з точки зору тієї чи іншої держави, що, власне, шкодить об'єктивному аналізу ситуації.

Острів Зміїний постійно викликав територіальні суперечки між прилеглими до нього країнами. Після того, як Україна здобула незалежність, знову розпочався процес боротьби навколо української території. Румунські історики стверджували, що Зміїний історично належить їх державі, тому що історія острова тісно пов'язана з цією державою.

Тому після розпаду СРСР, а саме 2.06.1997 року Україна та Румунія уклали між собою базовий договір, в якому обговорювалась непорушність колишніх кордонів станом на 1961 рік, тобто визнавалося право України на володіння островом. У 80-х роках ХХ століття на шельфі, поблизу острова, були знайдені поклади газу та нафти, що і стало початком спору між українською та румунською державами щодо проведення чіткої лінії кордону територіальних вод та економічних зон у цьому районі.

Основні засади континентального шельфу були встановлені в Договорі між Україною та Румунією від 12.05.2004 року. Фактично відразу після укладення угоди Румунія розпочала суперечку, яка стосувалась статусу Зміїного, а саме, чим він є – островом чи скелею? Від даного статусу залежало розмежування морського шельфу поблизу території острова. Якщо ж Зміїний визнають островом, то він матиме право на власну економічну зону, а також на територіальні води навколо.

Якщо говорити про погляди сторін дискусії, то Румунія вважала, що Зміїний являється не островом, а скелею. Найважливішим аргументом було те, що на так званому острові відсутні водні ресурси та неможлива життєдіяльність без сполучення з континентальною частиною.

Якщо ж брати дії української сторони, то КМУ прийняв комплексну програму розвитку інфраструктури та створення господарської діяльності на острові та континентальному шельфі (Постанова КМУ від 31.05.2002 року №713) саме для закріплення статусу Зміїного, як острову.

Міжнародний суд ООН відкрив справу від 16.09.2004 року, що стосувалася розгляду питання про делімітацію континентального шельфу та окремих економічних зон між даними країнами. У 2009 році Міжнародний суд ООН переглянув цю справу та виніс рішення, в якому говорилося, що Зміїний має статус острову. Задля цього українська сторона доклала чимало зусиль, однак замість омріяних 200 миль навкруги острова, вона отримала лише 12. Звідси випливає факт поразки України щодо морського шельфу острову Зміїного. Деякі дослідники вважають, що Україна виграла цей конфлікт, інші ж,

навпаки, вважають, що програла.

Отже, Україна виборола для Зміїного статус острова, проте програла боротьбу з Румунією за економічну зону навколо. Ця перемога не є неоднозначною. Родовища нафти й газу навколо острова, розміщенні настільки близько одне від одного, і це з часом може призвести до конфліктних ситуацій. Бо врешті решт викачуючи вуглеводні кожна на своїй території, і Україна і Румунія будуть розробляти одне й те ж родовище. Тому для аналізу подальших територіальних дискусій слід об'єктивно аналізувати дії обох сторін конфлікту.

Шокало А.В.
НТУ «ХП»

ІДЕЯ МОНАРХІЧНОЇ УРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В ІСТОРІОСОФСЬКІЙ КОНЦЕПЦІЇ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО

Українська держава, що постала у ході революційних подій початку ХХ ст. постійно знаходилась у стані конфліктів і суперечок ідеологічного характеру. Після тривалої боротьби за свою свободу, незалежність нарешті опинилася в наших руках. Але мало здобути право, його треба вміти відстоювати. В цьому контексті уроки В'ячеслава Липинського можуть бути корисними хоча б на рівні ідей.

Народився В. Липинський 5(18) грудня 1882 року в селі Затурці на Волині. Зростав у середовищі католицькому, хліборобсько-шляхетському, культурно польському. Родинне походження Липинського мало вирішальний вплив на формування його поглядів на ставлення до життя.

В. Липинський у 1917 р. звинувачував українських соціал-демократів у браку державницької волі. Після Лютневої революції став одним з засновників і автором програми Української демократично-хліборобної партії. Після визволення України від більшовиків у 1918 р. вчений зближується з Павлом Скоропадським, який став Гетьманом Української Держави. Згодом Липинський стає послом Української Держави. 1926 року Липинський переїжджає до Берліну за дорученням Скоропадського працювати в Українському Науковому інституті.

З біографічного нарису постає людина нестандартна, і разом з тим людина, яка безпосередньо брала участь у громадсько-політичному русі. Він вважав, що не треба відмовлятися від багатих верств населення, їх треба залучити до створення структурованого суспільства європейського типу. На

його думку не потрібно знімати костюм поміщика, треба бути поміщиком, залишаючись при цьому українцем.

Українська ідея. Липинський переслідує ідею територіальної цілісності, пропагує відкриті взаємини з країнами – сусідами. Відкрито міркує про сутність української ідеї з точки зору монархіста речника твердої влади, джерелом якої є моральний авторитет, а провідником – національна еліта. За популярності ідей федералізму та соціалізму, Липинський виступав як самостійник та монархіст. Майбутня українська держава за Липинським – це незалежна монархія спадкового характеру. Гетьман уособлює державу і є найвищим символом держави. Поза цим має керувати національна аристократія, під якою Липинський розуміє найкращих людей нації, без огляду на їх походження та стан.

Ідея державного устрою. Основним пунктом державного устрою є встановлення правової монархії у традиційній формі гетьманату. Така думка державного керівництва, на його думку, дуже різниться від московської централізації. Найвищу роль має еліта, оскільки саме вона є провідником і організатором нації. Кожна верства має свою еліту, яка функціонує з принципом постійного поповнення і циркуляції. Функція інтелігенції – посередництво між усіма суспільними групами завдяки культурній та інтелектуальній праці. Щодо демократії, то її характеризує порушення рівноваги між владою і свободою. Необмежений демократичний індивідуалізм підкопує суспільні опори дисципліни. Самодіяльність набирає хаотичних форм. Вузловим проектом своєї української політичної програми Липинський зробив поняття територіального патріотизму і українського консерватизму, які, на його думку, здатні перебороти внутрішні організаційні слабкості.

Явдошенко В.С.

НТУ «ХП»

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ: ДІЯЛЬНІСТЬ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У Західній Україні провідна роль у громадському житті здавна належить греко-католицькій церкві, яка пройшла тривалий шлях розвитку і зазнавала різних, часто суперечливих, оцінок. Одним з найвидатніших діячів своєї доби, який уособлює собою піднесення ролі уніатської церкви в першій половині XX століття, є А.Шептицький.

При підготовці доповіді серед іншого були використані документи радянських органів державної безпеки. Вагомим підґрунтям стали дослідження Богдана Боцюрківа, Віктора Ідзьо, Івана-Павла Химки та ін.

Визначній постаті митрополита належить важливе місце у формуванні державотворчих процесів. Контroversійнісь особи А.Шептицького та її оцінок в історичній літературі під час драматичного періоду Другої Світової війни додає дослідженню особливої актуальності.

Незважаючи на лояльне ставлення митрополита до радянської влади, він був для неї небезпечним. У повідомленні 3-го відділу УДБ УНКВС від 14 листопада 1939 р. Було зазначено, що «Андрей Шептицький є найбільшим духовним лідером населення Західної України... Тож якби Шептицький задумав контрреволюційний виступ, то легко знайшов би підтримку». Але при цьому Сталін не наважився заарештувати його.

А. Шептицький з початку сприймав німецькі війська як визволителів від радянського режиму, але згодом митрополит почав висловлювати критичні зауваження стосовно деяких аспектів гітлерівської політики. Шептицький боляче сприймав необхідність зміни своїх поглядів, проте завжди знаходив мужність визнавати і виправляти допущені прорахунки та помилки. Заслуговує на увагу особисте звернення митрополита до Г.Гімлера у лютому 1942 р., де висловлювався протест проти масового винищення євреїв.

А вже в 1944 році, відразу після входу до Львова Червоної армії і повторної окупації Західної України, Шептицький відправив Сталіну послання, в якому висловлював надію, що «церква Західної України, як і весь народ, знайде в СРСР під Вашим проводом повну свободу діяльності та розвитку в благополуччі і щастя»

Неоднозначними є стосунки А.Шептицького з ОУН. З одного боку позиції митрополита в деяких питаннях сходилися з світоглядом націоналістів. Вони разом противилися матеріалізму та комунізму, відстоювали незалежну українську державу та сподівалися на об'єднання православних та греко-католиків у єдину українську церкву. З іншого боку – маємо пряме засудження ним насильницьких дій, практики терору, яку широко застосовували ОУНівці. А під кінець свого життя, можливо, з кон'юнктурних міркувань, засуджував діяльність ОУН-УПА, навіть пропонував свою допомогу радянській владі в антиоунівській пропаганді.

Митрополит намагався знайти «менше зло» між двома тоталітаризмами, що й досі викликає безліч суперечок між дослідниками. Особа Шептицького, без сумніву, потребує подальшого вивчення, бо його багатогранна діяльність

торкнулася майже всіх ланок суспільно-політичного життя, зокрема предметом наукових пошуків може стати екуменічна діяльність митрополита.

NguyenKuan (Vietnam)
NTU”HPI”

CAUSES OF THE SETBACKS IN THE UKRAINIAN LANDS DURING THE PERIOD OF RUIN (THE 2ND HALF OF THE 17TH CENTURY)

The analysis of events that took place in the Ukrainian lands in the 2nd half of the 17th century as well as mistakes that were made by hetmans in the period of Ruin can help Ukraine to choose the right vector and ways of the further development.

The objective of the investigation is to evaluate and to review main reasons for setbacks of Ruin.

Among the underlying causes of the setbacks suffered by Ukraine during the Ruin were the following:

- the internal contradictions between the elitist and egalitarian tendencies in Cossack society;
- the intense external pressure applied on the incompletely former Cossack society by Muscovy, Poland, and the Ottomans – Eastern Europe’s three greatest powerful powers;
- the Cossacks’ lack of well-defined political goals and of adequate institutions to govern effectively all segment of Ukrainian society;
- absence of generally recognized by society national-state idea and predominance of regional-clans interesting of leaders;
- permanent political struggle between seniority groups;
- unacceptability for more representatives of elite idea of heritable Hetmanate (they vindicated republic-oligarchic form of ruling);
- principle mistakes of leaders, admitted on realization social and economic transformations (these transformations led to division of Ukrainian society into individual conflicting parties).

As a result, Cossack Ukraine was able to preserve only a part of the gains it had achieved during 1648-1657.

СЕКЦІЯ 3

ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ: ТРАДИЦІЇ Й СУЧАСНІСТЬ

Бондар С.
ХТЕК КНТЕУ

«Я В СЕРЦІ МАЮ ТЕ, ЩО НЕ ВМИРАЄ»: «ЛІСОВА ПІСНЯ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ І СЬОГОДЕННЯ

Одним з яскравих прикладів подолання духовної роздробленості індивіда та повернення його до первісних витоків синкретизму міфопоетичного світосприйняття і гармонії були твори відомих романтиків Лесі Українки, М. Коцюбинського, О. Кобилянської, О. Олеся та ін. Міфологія є однією із складових передусім української культури, тому треба знати всі її особливості. Теми, сюжети, образи давньої української міфології багато в чому успадковані від єдиної індоєвропейської міфологічної системи, хоча мають свої місцеві риси і виразний український колорит.

Одним з актуальних образів ХХІ ст. стає образ мавки, який набуває нових значень в сучасній культурі. Відомо, що мавки – душі померлих дітей, що живуть на деревах, у полях, іноді у гірських печерах; вродливі молоді дівчата, високого зросту, з довгим волоссям, що завжди уквітчане. Образ Мавки уже традиційно в українській літературі вважається втіленням одухотвореної природності, незнищеності людського духу, символом чистого справжнього кохання, щирих природних почуттів. Найпоширенішим є образ Мавки, змальований Лесею Українкою в драмі-феєрії «Лісова пісня», основними джерелами якого були фольклор та міфологія. Леся Українка не тільки продемонструвала естетично-філософські універсальні можливості міфу, а сама творила міф, глибиною трансформуючи його народну основу і водночас не відриваючись від форм народної свідомості.

Сьогодні маємо два масштабних проекти з використанням видатного твору поетеси. Перший – анімаційний фільм «Мавка. Лісова пісня», заснований на видатній українській поетичній драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» й на образах слов'янської міфології. Однією з місій проекту є сприяння ренесансу української національної культури в усіх її проявах – традиції, ритуали, візуальне мистецтво, музика – та її масштабний експорт. А також створення глобальної екологічної дискусії і звернення уваги до проблем зникнення все більшого числа представників української флори і фауни,

вирубки українських пралісів. Одним з творчих рішень авторів проекту в даному випадку є: населити магічний світ Лісу Мавки рослинами і тваринами із Червоної Книги України. Окрім цього творці фільму намагаються сформувати бажання у звичайної людини сучасного суспільства «бути як Мавка», пропагуючи природну красу і актуалізуючи теми природи і автентичності. Для цього будуть створюватися лінії одягу українських дизайнерів (як для масового ринку, так і для сегменту luxury), унікальні колекції ювелірних виробів, тимчасові татуювання, тематичні модні виставки і ін. Центральним образом, звичайно, є самотній та неповторний образ лісової принцеси Мавки, який здатен посісти гідне місце серед низки всесвітньо відомих дівочих персонажів казкової анімації: Попелюшки, Русалоньки, Рапунцель. Костюми розробляє український дизайнер одягу О.Навроцька, яка поєднує елементи фентезі, національної візуальної символіки, природні мотиви й елементи міфології. Екстер'єри фільму засновані на реальних українських географічних локаціях, культурних і туристичних атракціях – таких, як ліси Карпат, село Вилкове, Буцький каньйон та інших. Оригінальний саундтрек фільму також буде створений відомими українськими музикантами, та включатиме народні українські мелодії в сучасних аранжуваннях. Слід зазначити, що анімаційний фільм «Мавка. Лісова пісня» вже отримав позитивні відгуки від великих гравців анімаційного ринку – зокрема від The Walt Disney Company, Annecy International Animated Film Festival, CANAL +, TF1 International, Super RTL і безлічі інших, які відзначили унікальність головної героїні, високу якість візуальних матеріалів і величезний міжнародний потенціал проекту.

Другий же проект – у США міжнародний колектив розробників ігор «Colabee Studios», до складу якого входить українець Дмитро Верьовка, готує до запуску комп'ютерну гру за мотивами «Лісової пісні», яка побачить світ у 2018 р. Основною метою «Colabee Studios» є створення україномовної гри. Д. Верьовка пояснює, що «Лісова пісня» – це виклик, тому що мало хто чув про неї, до того ж потрібно правильно представити решті світу українську культуру, оскільки здебільшого люди зараз знають про Україну з новин про війну, страшні моменти Чорнобиля. Слід зазначити, що у грі все навпаки: її початок – це фінал драми. «Forest song» – це гра з живим рівнем, в якій гравець зможе в ролі українського селянина досліджувати загадки світу живих і світу духів, спілкуватися з містичними лісовими істотами, вирішувати різні головоломки. Для того, щоб гра виглядала більш реалістичною, розробники відвідали Західну Україну, зокрема Волинь та поспілкувалися з жителями тих країв, дізналися більше про українські традиції та легенди.

Отже українська міфологія може навчити нас багатьом речам, проте для людей за межами Східної Європи вона залишається практично недоступною. Створення анімаційного фільму та відеогри дозволить залучити більшу аудиторію до знайомства з українською культурою та її традиціями, а також актуалізувати українську міфологію загалом.

Жменько А.
ХТЭК КНТЭУ

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ БАСКЕТБОЛА В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ХАРЬКОВСКОГО РЕГИОНА

Как и многим другим видам спорта должное внимание в Украине уделяется баскетболу. С 1991 года, с момента обретения Украиной независимости на территории страны проводятся баскетбольные соревнования под эгидой ФБУ Суперлига (на данный момент Суперлига Пари-Матч). И хотя украинские команды не считаются самыми сильными в мире, все же баскетбол как вид спорта активно развивается во всех аспектах, даря наслаждение болельщикам и подавая отличный пример здорового образа жизни подрастающему поколению.

В украинской суперлиге наиболее титулованной среди команд принято считать киевский «Будівельник». Эта команда является первым чемпионом независимой Украины, в прошлом удерживающая титул первенства шесть раз подряд.

Стоит отметить, что украинские баскетбольные команды всегда открыты для иностранных спортсменов. Так в большинстве из них давно играют легионеры из различных стран мира, занимающие достойное место в основном составе команды.

Иностранные игроки гордо защищают интересы украинских клубов в национальной лиге, а также весьма успешно представляют команды на международных баскетбольных соревнованиях.

В Украине проходит много предсезонных матчей различных лиг:

1. Суперлига (мужская и женская);
2. Высшая лига;
3. Первая лига;
4. Студенческая лига;
5. Юношеская лига;

6. Ветеранская.

Следует отметить, что по инициативе НТУ «ХПИ» была основана Харьковская школьная баскетбольная лига, которую судят игроки БК «Политехник». Наивысшим достижением данной команды является победа в Чемпионате Украины высшей лиги (2016 г.). В Харькове школьная баскетбольная лига проходит уже третий год. Детей с раннего возраста приобщают к баскетболу и воспитывают будущих чемпионов. Первый этап школьной лиги проходит в районах, где школьные команды играют между собой. Шесть команд выходят в финал района. Победитель районных соревнований получает кубок для школы и медали для всей команды. Однако главным призом является возможность принимать участие в городских соревнованиях, при этом победитель районных игр может собрать сборную со всех команд, которые находятся в его районе. Планируется приобщить к подобным соревнованиям не только городские, но и также пригородные школы.

Несмотря на то, что в Украине Евробаскет-2015 так и не состоялся, необходимо сказать, что г. Харьков сегодня достаточно сильно развивается в области баскетбола – многообразие лиг, строительство уличных площадок, благодаря этому данный вид спорта становится доступным для широких слоев населения, воспитывая новых чемпионов.

Захарова А.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ВІЗУАЛЬНІ МАС-МЕДІА ЯК АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ТІЛА У СТУДЕНТІВ

На сьогодні вивчення тілесності є поширеним предметом досліджень антропологів, філософів, культурологів, психологів і т. д., У мінливому сучасному світі тіло людини стає транслятором і провідником нових соціокультурних смислів. Студент, як член суспільства, орієнтований у процесі навчання на формування інтелектуальної еліти як в Україні, так й у світі. Тому, актуальним питанням на сьогодні стають методи впливу і осмислення своєї тілесності представниками нового покоління, особливо через масово-поширені медіавізуальні образи, що транслуються через телебачення і соціальні мережі. Мета доповіді – розкриття сутності поняття феномена тілесності у контексті візуальної мас-медійної культури ХХІ століття. Основою нашого

культурологічного та естетичного аналізу стали питання «кумира» і його привабливості для глядача: чи стає естетика тіла об'єктом для наслідування і одночасно точкою відліку у формуванні соціальної ідентичності студента, яким чином формується відповідна образність та репрезентативність. Особлива увага приділяється останньому важливому пункту – аспекту дорослішання як фактору зміщення акценту в оцінюванні свого тіла: чи дійсно вплив масової культури має короткочасний та віковий (молодіжний) характер.

В процесі дослідження були використані концепції Ж. Бодрійяра, Р. Барта, М. Фуко щодо проблеми тілесного втілення соціокультурних смислів, згідно з якими тілесність можна трактувати як можливість становлення індивідуальності за допомогою здійснення бажань і афектів, а також як відображення владних і символічних соціокультурних практик. Як наслідок, для найкращого розуміння, були розглянуті орієнтирі, норми і цінності, що демонструються молодіжними програмами, а також використаний досвід польового дослідження безпосередньо у середовищі студентів.

Зеленська Ю.

ХНУРЕ

ДО ПИТАННЯ ПРО ЦІННІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ТРАДИЦІЙ В ХХІ СТ.

Наш народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, вони закладені в українських звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них – світовідчуття та світосприймання нашого народу, які необхідно зберігати і пам'ятати. Тому вивчення українських традицій є актуальним питанням.

У фольклорі пояснюються та обґрунтовуються взаємини між людьми, цінність духовної культури окремої людини і народу взагалі. Дослідженням українського фольклору займалися такі видатні вчені-фольклористи як Володимир Гнатюк, Микола Костомаров, Микола Сумцов, Філарет Колесса та інші.

Народна творчість завжди була нерозривно пов'язана із звичаями, що являють собою закони, якими українці керувались щоденно в своєму житті. Традиційно як і рідна мова, звичаї об'єднували людей в один народ. Українці вважали що того, хто забуває свої звичаї, карають Бог і люди. А за українським повір'ям, у батьків, що не дотримуються звичаїв, народжуються діти, які стають вовкулаками.

Цікаво що дохристиянські звичаї гармонійно переплелися з релігійними,

утворивши обряди, які ми маємо на сьогодні: колись Різдво припадало на свято зимового повороту сонця, вісника врожаю та щастя, про що й співається у колядках. У них переплелися мотиви хліборобські, військові, казково-фантастичні, весільні та біблійно-релігійні.

Обряди охоплювали і продовжують залишатись актуальним в житті людини від народження до смерті. Зокрема пологи, запросини баби-повитухи, відвідини новонародженого та породіллі, хрестини, дівування, заручини, весілля, поховання. Вони охоплювали всі сфери людської діяльності та сільського господарства (заклик весни, веснянки, перша борозна, зажинки, жнива, обжинки, Спас тощо).

Сімейне життя традиційно супроводжувалось різноманітними обрядами та ритуалами, які в образно-символічній формі визначали певні етапи життя та розвитку, а весілля являло собою справжню народну драму, до якої включались ігрові дії, танці, співи, музика. Народження дитини завжди було визначною подією в житті родини, адже за народним уявленням «хата з дітьми – базар, а без них цвинтар». Вагітну жінку не можна було лаяти та ображати. Їй слід було якомога довше приховувати вагітність, щоб ніхто не знав і не врік, щоб не тяжко було родити. Аби дитина була здоровою, до першої купелі лили свячену воду. Дівчаткам додавали меду, молока та квітів, щоб були гарними, а хлопчикам – дев'ясилу, щоб росли здоровими та дужими.

Новонароджену, а особливо хвору чи кволу дитину, треба було якнайшвидше охрестити. У церковному обряді хрещення на перший план виступають хрещені батьки, ролі яких надавали особливого значення. Вони шанувалися як близькі родичі і були для хрещеника другими батьками, бо мали за обов'язок опікуватися дитиною, брати участь у її вихованні, допомагати у скрутну хвилину. Хресні мали бути хрещеними та перебувати у церковному шлюбі. Після хрещення до хати сходились родичі та сусіди. Не можна було приходити з порожніми руками.

Отже ми отримали в спадок багатющий скарб звичаїв нашого народу і мусимо зберегти його та, нічого не втративши, передати нашим дітям. Адже дуже важливо щоб не перервався зв'язок поколінь і зберігалася генетична пам'ять українського народу. Традиції наших предків є нашою національною гордістю, які ми збережемо й примножмо для майбутніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА ПОСТМОДЕРНІЗМУ: РОЗВИТОК ЧИ КРИЗА УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ?

Сьогодні, більшість українців бажають світлого європейського майбутнього, проте часто можна почути, що у нас «інша культура». Безперечно, основою культурного суспільства є література високого рівня. Чи можна таке сказати про сучасну українську літературу?

Яких і скільки відомих українських письменників сучасності зможе назвати звичайний українець? Якщо і зможе, то, скоріше за все, небагато. В першу чергу впливають постаті Оксани Забужко, Сергія Жадана та Івана Андрусяка. Андрусяк був лідером літературного угруповання «Нова дегенерація», а Забужко – авторка роману «Польові дослідження з українського сексу». Безумовно, у цих авторів є і досить цікаві твори, проте зрозумілі не кожному читачеві.

У свої часи Микола Хвильовий порушив питання боротьби людини із власною совістю: людина чи чекіст. У минулому році відомий український письменник Лесь Подерев'янський порушив інше «важливе» питання: «х*й чи смерть». Одразу бачимо проблеми того суспільства і сучасного. Той же Л. Подерев'янський, є автором епічної трагедії «Павлік Морозов», яка демонструється провідними українськими акторами у багатьох театрах, та твору «Дох*я масла». Саме епотажні твори Л. Подерев'янського нерідко використовується критиками які стверджують про занепад української літератури. Відомий французький письменник XIX століття Оноре де Бальзак в свій час зазначав: «Покращувати звичаї свого часу – ось мета, до якої повинен прагнути кожен письменник, якщо він не хоче лише втішати публіку». На жаль, часто сучасних українських авторів цікавить лише популярність за будь-яку ціну.

Зокрема вірш «Любіть», відомого українського постмодерніста Олександра Ірванця, є переробкою вірша Володимира Сосюри «Любіть Україну». Що символізують рядки: «Любіть Україну у сні й наяву» розуміє кожен, а «Любіть Оклахому! Вночі і в обід» від українського письменника дивує пересічного читача.

Багато дослідників вважають, що сучасна українська література, у переважній більшості, є елітарною, а тому не доступною та часто незрозумілою

для пересічного читача. Проте це дискусійне питання. Адже є приклад Шевченка та Куліша, які писали твори, що були зрозумілі усім верствам населення і залишаються актуальними і зрозумілими до наших днів.

Отже література постмодернізму дуже неоднозначно сприймається в сучасному українському суспільстві, і особливо, серед молоді. Безумовним є той факт що існує ряд авторів, які здобули визнання через свої високохудожні твори. Проте можна також стверджувати про існування певної кризи серед української писемності. Адже в бажанні отримати славу та визнання за будь-яку ціну, письменники нерідко переходять межу. Як казав Вуді Аллен: «З великим письменниками не сперечаються, до них відчують вдячність за те, що вони нам дають», і хочеться вірити, що ми також з часом будемо відчувати вдячність до митців сучасної української літератури постмодернізму.

Качіоні В.
НТУ «ХП»

ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОГО ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Термін постмодернізм найчастіше пов'язують з інтелектуальною напругою кінця минулого тисячоліття. Постмодернізм можна сприймати як узагальнення європейської культури, яка дійшла у своєму розвитку до найвищої сили, але не позбулася, нажаль, своїх найболючіших проблем. Основним світоглядним джерелом постмодернізму залишилися лише «деструкція» та «деконструкція», прогрес визнається лише у вигляді неспростовної ілюзії, загострюється відчуття вичерпності історії, естетики та мистецтва.

Народившись спочатку як феномен мистецтва й усвідомивши себе, постмодернізм далі був ототожнений з одним із стилістичних напрямків архітектури II пол. XX ст., і вже на межі 70-х–80-х років став сприйматися як найбільш адекватне часові вираження інтелектуального й емоційного сприйняття епохи, котрим ми користуємося й до сьогодні. Отже, постмодерністському мисленню притаманні: еkleктизм, відсутність послідовності, фрагментарність опису, брак єдиної позиції та єдиної концептуальної мови. Також уніфікується принцип системності, організованості тексту. Постмодернізм як світогляд вимагає багатомовності – культурної, стильової, лінгвістичної. А внутрішня суть його полягає у заперечуванні реалістичної розповіді, причиново-наслідкової взаємозалежності

сюжетних ліній, психологічної зумовленості. Тобто постмодерністське мислення аж ніяк не задовольняє все стереотипне, стале, те, що породжує стандартну, завчасно очікувану реакцію.

Прикладом застосування постмодерністського світогляду може бути література як вид мистецтва. Однак відзначимо, що при всіх наявних рисах постмодерного твору – фрагментарності, іронічності, вільного поєднання жанрів та стилів, карнавалізації, відсутності можливості пізнання – літературні тексти даного типу мають єдність емоційного тону і загального враження. Все це спонукає читача до пошуків не тільки загальної символічної структури твору, але й певного змістового центру, яким може виступати образ, а точніше «маска» автора. У руслі цього світогляду в західній літературі працюють такі письменники: Дж. Джойс, М. Павич, М. Кундера, Умберто Еко та багато інших.

В українську літературу постмодернізм увійшов упевнено і голосно, викликавши різноманітні судження – від захоплення експериментальними явищами до страху щодо остаточної загибелі літератури. Адептами нового напрямку у вітчизняній культурі стали Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Сергій Жадан, Богдан Жолдак, Євген Пашковський та інші. Цікаво, що в українській літературі своєрідним підґрунтям вітчизняного постмодернізму виявилися особливості національної духовності, відображені у фольклорі, передусім – це гумор та іронія, бурлеск і травестія. Найяскравіше ці риси втілені в творах Ю. Андруховича – Патріарха літературної групи «Бу-Ба-Бу» («Бурлеск-Балаган-Буфонада») та визнаного адепта українського постмодернізму. Найвизначнішою рисою його творів є складна будова та вигадлива система літературних алюзій, натяків, відсилання до певного твору, сюжету чи образу. Сучасний автор як західний так й вітчизняний, розуміючи всю безпідставність претензій на оригінальність індивідуальної творчості (адже головною тезою постмодернізму є впевненість у тому, що все вже було сказане до нас і нічого нового вигадати неможливо), перетворюється на «переосмислювача» відомих цитат, сюжетів, мотивів. Тому і виходить, що у сучасному розумінні літературні запозичення є формою іронічного, пародійного діалогу з попередньою культурою, саме це треба обов'язково розуміти сучасному споживачеві мистецтва.

ИСКУССТВО СКИФОВ: СЕМИОТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Скифы – это древнейший, многочисленный народ со своей культурой, обычаями, традициями и известный миру многочисленными завоеваниями. Скифскую материальную культуру ярко выделяет среди других культур так называемый звериный стиль. Это изображения на различных предметах животных, птиц, а также их частях (голова, когти, клювы и т.д.). Животные и реальные, и фантастические, а то и причудливое соединение того и другого (как грифон). Можно выделить следующие особенности: во-первых, скифские звери отличаются от других способом изображать тело животного и отдельные его части. Рога оленя, клювы хищных птиц, голова хищника и т.д. составлены как бы из отдельных плоскостей, которые углами сходятся друг с другом. Во-вторых, для скифского звериного стиля было характерно выделение какой-либо одной части тела, ее преувеличение. Например, чрезмерно большие рога у оленей; глаз хищной птицы имеет размеры, чуть ли не всей головы. В-третьих, в скифском зверином стиле было популярно изображать не целое животное или птицу, а их части – голову лося, оленя, грифона, когти хищной птицы и т.д. Эта черта – заменять частью целое – была распространена в искусстве скифов и сарматов.

Исследованием семиотических аспектов скифской культуры занимались В. Шильц, Д.С. Раевский, Е.В. Переводчикова, Е.Е. Кузьмина и др. Раевский Д.С. отмечал, что мифологические представления скифов необходимо изучать прежде всего исходя из раскодирования образов звериного стиля. Переводчикова Е.В. утверждает, что в скифском зверином стиле с помощью зооморфных образов выражались те или иные идеологические представления, то есть зверь выступал как элемент кода, поскольку знак был наделен определенным значением. Само искусство должно быть рассмотрено как своеобразный язык, а произведения искусства – как тексты, составленные на этом языке.

Кузьмина Е.Е. пишет, что в мифологии скифов должны присутствовать сюжеты, которые представляют мифологическое наследство индоевропейских народов, а скифскую мифологическую систему в целом нужно реконструировать на четырех уровнях: универсально-мифологическом (общем для всего человечества), индоевропейском (скифы принадлежали к

индоевропейському сообществу), индоиранском (входили в индоиранскую семью народов) и собственно скифском, поскольку отделившись, долго развивались самостоятельно. Согласно Кузьминой Е.Е. скифское искусство – особая знаковая система для выражения идеологических представлений.

Скифский звериный стиль является системой своеобразных знаков: геометрические орнаменты заключают в себе закодированную мифологическую информацию. Можно сказать, что скифское искусство является многозначным, поскольку содержит не один смысл: как минимум декоративный и сакральный одновременно.

Однако следует отметить, что практически все проблемы современной скифологии, к сожалению, до сих пор остаются противоречивыми. Но вместе с тем, уже сделано очень много на пути к исследованию культуры степных кочевников, последствия которых составляют основу для новых исследований.

Козелецька Г.

ХДАДМ

ХАРКІВСЬКИЙ МИТЕЦЬ НА SOTHEBY'S

Художник Роман Мінін знайшов свою головну тему, звернувшись до знайомого з дитинства шахтарського побуту. І зробив її цікавою і для України, і для зарубіжжя.

За останні п'ять років Мінін виставлявся за кордоном близько двох десятків разів, зокрема в Уяздовському замку у Варшаві, у віденському музеї Kunstlerhaus і краківському МОСАК, лондонській Saatchi Gallery, галереях Італії, Швейцарії, Норвегії, США. Вісім разів його роботи потрапляли на торги Phillips і Sotheby's, щоразу знаходячи покупця. Найбільш вдалим став продаж панно «Генератор донецького метро» в червні минулого року на торгах Sotheby's в Лондоні за \$11400 (7500 фунтів).

У 12 років Мініну потрапив до рук альбом російського класика-мариніста Івана Айвазовського. Картини так сподобалися йому, що він вирішив їх копіювати, але ідею виявилось не так просто реалізувати. Роман Мінін народився в Дмитрові (цьогоріч перейменовано в Мирноград) – шахтарському місті з населенням, яке тоді становило близько 60000 осіб. У місті не було художньої школи, тільки невелика ізо студія, олійні фарби дістати було майже неможливо, і коштували вони дуже дорого. «Батьки мені зробили щедрий подарунок: купили тюбики всіх основних кольорів», – згадує Мінін. Викладач у

студії, після перших двох тижнів занять зрозумівши, що у хлопчика талант, навчив його робити з коров'ячої та свинячої щетини пензлі, ще дефіцитніші, ніж фарби. Ці труднощі виховали наполегливість, а заодно прищепили любов до матеріалів, яка збереглася в Мініна досі.

1998 року Роман приїхав до Харкова і вступив спочатку в художнє училище, а 2002-го – у Харківську державну академію дизайну і мистецтв. Перший час він шукав себе саме в живопису: пробував різні напрямки і техніки. «Просто щоб відкрити для себе світ, – пояснює художник. – Такий був спосіб знайти шлях до самого себе».

2002-го Роман Мінін привіз до Києва на Андріївський узвіз чотири копії Ван Гога – і всі продав. Але після цього зрозумів, що живопис не для нього. «Писати олійні картини – це розкіш, яка потребує чималих коштів і часу. Ти йдеш на етюди і пишеш їх 10 одиниць, щоб вийшов один. Це як медитація, яку ніяк не можна назвати роботою, – міркує художник. – Або як їзда на велосипеді: навчившись один раз, уже не розучишся. Але якщо у тебе в гаражі стоїть велосипед, а тобі потрібно в Америку, ти все ж візьмеш квиток на літак».

Наступним кроком на шляху до себе після живопису став стрит-арт. Перші мурали Мінін створив за мотивами ілюстрацій із дитячих книжок під час факультативного заняття у художній академії. Працювати на вулиці йому сподобалося: «У дворі малюєш: з одного вікна чути, як дитина грає на піаніно, з іншого – як хтось лається. Перехожі критикують або хвалять. Міські божевільні завжди тебе супроводжують. Взагалі не нудно». Цьому заняттю Мінін приділив кілька років: розписував стіни в Харкові, брав участь у зарубіжних фестивалях стрит-арту; один – у Харкові – навіть організував сам.

Створений на цьому етапі твір у художника викупив знаменитий Бенксі, англійський андеграундний художник стрит-арту. За право продавати у своїх букшопах зображення з мультиплікаційним героєм Гомером Сімпсоном, який дивиться з дзеркала на автора «Іліади», британець заплатив українцеві 2000 фунтів. «Чи не шкода зараз, що віддав? Ні. Гроші тоді стали в нагоді. І мені більше подобається придумувати щось нове», – каже Мінін. Історик мистецтва і куратор Олександр Соловйов називає захоплення художника вуличним мистецтвом «пубертатним періодом» становлення. Мінін досі час від часу повертається до стрит-арту. Але по-справжньому знайшов себе художник в іншому.

На останніх курсах навчання в академії Мінін захопився божевільним проектом – відродити в Харкові дирижаблі, адже в 30-х роках ХХ століття вони літали маршрутом Москва – Харків – Ялта. Коли він прийшов із цією ідеєю до

викладача історичного живопису, той розлютився: «Ти ж із Донецької області! Чому не малюєш шахтарів?» І Мінін намалював своїх перших шахтарів. «Приніс – і вперше всім сподобалася моя робота», – згадує художник.

Роботу «Генератор донецького метро» було продано 2015 року на торгах Sotheby's у Лондоні за \$11 400 (7500 фунтів)

І продовжує подобатися. Шахтарі Мініна є майже у всіх великих приватних зібраннях України, його роботи висять у кабінетах мецената і бізнесмена Ігоря Воронова, голови АП Бориса Ложкіна, банкіра Андрія Пишного. «Чим подобається? Неординарністю – в такій манері більше ніхто не працює», – пояснює свою симпатію колекціонер Зенко Афтаназів, у зібраннях якого понад 10 «шахтарських» творів художника.

Роман шахтарів зображує живими людьми, які п'ють, курять, лаються. Він не показує лише героїчну красу. Все насправді, як є.

В основі унікальної манери Мініна – вітражна техніка, якою художник захопився майже тоді ж, коли відкрив для себе шахтарську тему. «Я робив дипломну роботу і зрозумів, що люблю виразну лінійну графіку. А це і є вітражні техніка і пластика», – згадує він. Мінін досі розвиває цей старовинний жанр, прагнучи продовжити його життя за допомогою впровадження нових технологій. Деякі його вітражі – це плівки-самоклейки на скло. Властиву цьому жанру монументальність Мінін поєднує з багаторівневою об'ємною мозаїчністю, міфологічністю та іконописною манерою, в якій створювалися традиційні житія святих, і разом з тим – із гумором, іноді чорним, відзначає особливості мови художника Соловйов.

Найбільша колекція робіт Мініна знаходиться у арт-дилера Ігора Абрамовича.

З 2012 року роботи Мініна почали з'являтися на вітчизняних аукціонних торгах. У квітні дім «Золотое Сечение» виставляв три фотографії з серії «Сни про війну» з оцінкою \$800–200. З подачі Ігора Абрамовича Мінін почав продаватися на закордонних аукціонах. Дебют відбувся у квітні 2014-го на лондонських торгах Under the Influence дому Phillips: кругла робота «Нагорода за мовчання» пішла з молотка за \$5 150 (3125 фунтів стерлінгів). Неординарний стиль Мініна припав до душі і західним колекціонерам. Наприклад, у червні в Лондоні на арт-ярмарку Art16, куди твори Мініна возила українська Zenko Gallery, з восьми презентованих робіт було продано чотири: одна поїхала в Кувейт, одна – в Китай, одна – в Туреччину, ще одна залишилася в Британії.

Робота «Нагорода за мовчання» на лондонських торгах Under the Influence дому Phillips пішла з молотка за \$5 150 (3125 фунтів стерлінгів) 2014

року.

За словами Абрамовича, Мінін – один із небагатьох українських молодих авторів, про якого його регулярно запитують закордонні покупці.

У комерційному просуванні Мінін і Абрамович використовують декілька ходів, не характерних для українського арт-ринку. Художник працює серіями. Якщо робота невелика, випускає її тиражем п'ять-сім одиниць. Якщо твір масштабний, як створене цьогогоріч панно два на три метри «Килим обіцянок», і занадто дорогий – робить варіанти меншого розміру. Перший, без цінника, бере участь в іміджевих проектах. У випадку з «Килимом обіцянок» – у виставці «Килим. Сучасні українські художники», яка мандрує Україною й організована вітчизняною арт-інституцією Zenko Foundation. Другі виставляються на ярмарках. Наприклад, один «Килим» розміром 150 на 200 см було продано на Art16 у Лондоні в травні за \$8 500 (6000 фунтів), другий 100 на 140 см – у червні на Kyiv Art Week за \$4 000.

Шахтарську тему Мінін розробляє вже близько 10 років і для себе до кінця її ще не розкрив: «Хай як глибоко копнув би – а там є ще». Залишаючись вірним собі, він постійно ускладнює роботи: до чорно-білої графіки додає колір, упроваджує лампи, що світяться, дзеркала і механічні елементи, створюючи кінетичні панно, які обертаються, зазначає Соловійов. Художник пробує себе і в фотографії, розвиває проект, що розповідає про професію шахтаря у світі, причому не тільки в зображеннях, а й у книжці, розробляє модель повітряної кулі.

Кондратенко К.
ХДАДМ

ТЕХНІКА МОВЛЕННЯ ОРАТОРА

Техніка мовлення – невід'ємна частина мистецтва звучної мови, ораторського мистецтва. І коли йдеться про неї, зважають не тільки на «техніцизм», «віртуозність», а й на технічні навички, без яких ораторського мистецтва не існує.

В понятті «техніка мовлення» відбиваються три відносно самостійні проблеми: володіння голосом, інтонування, управління аудиторією. Прийоми управління аудиторією: це дидактичні (композиційні), стилістичні (мовні), психологічні. Коли мова іде про управління аудиторією, то це означає, що, як писав Емерсон, «дійсне красномовство не має потреб ні в колокольному дзвоні,

аби скликати народ, ні в поліції, аби підтримувати порядок. Оратор цього досягає вмінням проголошувати промову». Існує думка, що є три категорії ораторів: «Одних можна слухати, інших неможливо слухати, третіх не можна не слухати». В певній мірі це залежить від техніки мовлення, від нашого голосу, адже голос – це ми і наші думки. За невеликим винятком, кожна людина має від природи голос, який може стати чітким, сильним і багатим відтінками. І все ж більшість людей часто ковтають окремі звуки, їх голос стає монотонним, невиразним.

В історії красномовства давно було опрацьоване вчення про три стилі красномовства. У цьому сенсі показовою є праця Феофана Прокоповича «Про риторичне мистецтво».

Для високого стилю характерне досягнення оратором атмосфери піднесення, зворушення слухачів. Тому оратору слід добирати відповідні емоційні та величні засоби впливу на аудиторію. До таких можна віднести метафори, катахрези, алегорії, метонімії та інші фігури піднесення.

Середній (або квітчастий) стиль промови покликаний надати слухачам насолоду від почутого. У такій промові слушно використати засоби, які покращують зміст виступу: гіперболи, епітети, метафори, усілякого роду вислови знаних мислителів і поетів, гумористичні включення, жарти тощо. Адже після такої промови слухачі повинні залишити аудиторію у гарному і веселому настрої.

Низький стиль – це стиль повчання і розповідей. Переважно його вживають у ситуаціях, коли ми інформуємо, повчаємо або проповідуємо людям якісь істини. Тут, як правило (але не обов'язково!), промовці не застосовують риторичних фігур і тропів. Хоча ніхто й не стверджує, що у повчанні не може бути жарту чи оповідання обов'язково має бути сухим і позбавленим емоцій.

Під час промови необхідно обрати для себе тактику мовленнєвого впливу: пряму або непряму. Останнім часом непрямі форми комунікації привертають до себе все більшу увагу дослідників. Зокрема висловлюються думки про те, що: «...людина звертається до прямої комунікації тільки у випадку, коли засоби непрямої комунікації виявляються менш ефективними й економними для досягнення комунікативних цілей». Вибір прямої чи непрямої форми впливу передбачає врахування двох основних проблем: проблеми щирості та проблеми ефективності висловлювання. Пряма форма мовленнєвого впливу є відкритою тактикою. Користуючися нею, оратор безпосередньо повідомляє аудиторії те, що він має на увазі. Відповідно, така форма впливу є точною, послідовною й узгоджується із критерієм щирості. З іншого боку, слід

мати на увазі, що зв'язок між словом і предметом є довільним. Непряма форма мовленнєвого впливу є прихованою тактикою. Непряма форма мовленнєвого впливу задає, по суті, множинність способів сприйняття промови. У такий спосіб слухач приєднує до виголошеного оратором того змісту, що є актуальним для самого слухача. Ефективність непрямої комунікації якраз і виявляється в цій свободі аудиторії. Подібну модель взаємодії оратора зі слухачами називають горизонтальною.

Непряма форма впливу забезпечується використанням у промові певних засобів виразності, якими є риторичні фігури.

Будь-який виступ оратора, розрахований на переконання аудиторії, має містити в собі оригінальну ідею, достатню аргументацію, яскравий стиль, оптимальне емоційне забарвлення та досконалу техніку мовлення. Під технікою мовлення розуміється вміння оратора володіти голосом, інтонувати виступ та управляти аудиторією.

Костенко Г.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ДИСКУРС АНТИКОЛОНІАЛІЗМУ ТА ПОСТКОЛОНІАЛІЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Саме унікальність «одвічного досвіду», універсального усвідомлює та оспівує імперська література, а постколоніальна література, відмовляючись від імперського досвіду залишається зачарована цією імперською темпоральністю одвічного, в українській культурі ця темпоральність стає темпоральністю старого козацького вічного світу з його «садком вишневим коло хати» та козаками-культурними місіонерами (культуртрегерами). Постколоніальна література з'являється у 1970–1980-х, з одного боку – засіб вивчення дискурсів, через які західні країни-колонізатори та їхні культури здійснювали владний вплив на свої колонії, з іншого боку, постколоніальна література досліджувала способи, якими колонії чинили опір такому домінуванню. Антиколоніальну спрямованість має частково і література початку ХХ ст., пізніше антиколоніальний компонент часто стає лише мотивом постколоніальної літератури чи стає мотивом боротьби за свободу та гідне існування. Однією з провідних рис антиколоніалізму можна виділити певне мавпування, віддзеркалення імперських міфів та системи цінностей. З одного боку, це обмежує розвиток руху до національного самопізнання колоній в рамках

антиколоніалізму, звужує його до простого заперечення в полі бінарної опозиції «свій-чужий». З іншого, дзеркальна відповідь на імперські виклики дає моральний дозвіл широко використовувати інструментарій метрополії – мову, риторичні фігури, знакову систему тощо, та надає всьому дискурсу об'ємності та полемічної гостроти (творча діяльність Горького Лука). Радикальна універсальність охоплює усе часткове значення саме тому, що воно пов'язане із Залишком, його логіка – це логіка тих «виняткових», у кого немає внутрішньосвітового порядку, хто безпосередньо уособлює справжню універсальність, хто представляє Ціле на відміну від усіх інших, це повинно включити як метрополію, так і колонію, тому найперше, чим приваблює імперія – вона проголошує себе втіленням універсального та розуму. Ностальгічні мотиви пов'язані з тим, що нові національні культури намагаються виправдати себе як універсальні та раціональні, але використовують фактично дискурсивний словник самої імперії, одним з виходів стає пародіювання, стати блазнем як герой «Московіади» Ю. Андруховича чи маргінальним героєм, як це відбувається у С. Жадана, що апелює до Бога, а не до універсальї культури, або як ствердження нової універсальної та забутої культури еліти, як це відбувається у творчості О. Забужко.

Постколоніальний автор залишається у подвійній позиції, позиції уникнення двох колоніальних небезпек – звеличення та реабілітації імперії, але у новому вигляді, наприклад, української імперії чи міфологічної Київської Русі чи інших варіантів, чи деконструкції імперії до національної держави або взагалі деконструкції усіх значущих наративів як імперських, тим самим продовжуючи ідеологію феодального закріпачення України. Тому головним завданням для деконструкції колоніальної міфології для Оксани Забужко стає показати кожного українця як достойну, розумну, статечну, виважену людину з визначеним національним та людським достоїнством.

Завдяки подорожі письменника у Ю. Андруховича будується спочатку центр світу, потім його «вузли сполучень» і нарешті власний простір, що впорядковує та гармонізує оточуючий хаос. Щоб цей простір залишався структурованим та життєздатним, у ньому треба подорожувати, відчувати та даруючи свободу, основним транспортом залишається слово, що дарує життя і свободу, це потяг, що іде до самого себе, оскільки слово «першокласний транспортний засіб», коли в «Московіаді» ця свобода є втраченою як ліричним героєм, так і нацією, то у «Таємниці» нею володіють і герой, і нація загалом, але нація, що перебуває у якомусь омріяному «золотому часі». Лише через те, що Андрухович – представник транзитної культури йому вдається подолати

пастки колоніалізму та гостру боротьбу постколоніалізму, колоніалізм можливо подолати лише тоді, коли ми відродимо автентичну культуру, пошуком такої автентики перейняті літературні, публіцистичні та поетичні дискурси Ю. Андруховича.

Кривуля М.
НТУ «ХПИ»

РОЛЬ «ЗВЕЗДНЫХ ВОЙН» В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ

В нашем мире, где Дарт Вейдер баллотируется в президенты, а в речах политиков можно встретить упоминание о некой Силе, которая должна прибыть с нами, а незадачливого друга назвать своим юным падаваном, а фразу «Люк, я твой ...» закончит любой школьник. Слова Достоевского: «все мы вышли из гоголевской «Шинели»», в нашем мире, можно перефразировать: «Все мы вышли из лугасовских «Звездных Войн»! Выход фильма «Звездные Войны: Новая надежда» 25 мая 1977 года стал настоящей революцией не только в области кинематографа, но и в формировании мировоззрения. История с незамысловатым и ярким сюжетом вселила в людей надежду и сплотила их во времена всеобщей подавленности и ощущения безысходности, когда романтика пацифизма разбилась о скалы суровой реальности, а религия потеряла популярность в пору технологий и космоса. В таких условиях жанр фантастики считали несерьёзным, пригодным лишь для отдельных групп гиков. И только Джордж Лукас и его «Новая надежда», в которую никто не верил и к которой никто не относился всерьёз, не просто оправдала отсутствующие на тот момент ожидания, но и превзошла спилберговские «Челюсти», став позднее одним из самых успешных фильмов в истории кино. Очереди желающих посмотреть превосходят современные очереди желающих купить новую версию гаджетов от Apple. В чем же успех космооперы и что она привнесла в мировую культуру?

Изменилось само видение фантастики: вместо картонных декораций – реалистичные, вместо медленного описания и «разжевывания» сюжета и «внутренней кухни» – сиюминутное и полное погружение в самый центр событий. Поистине революционной находкой стало отсутствие начальных субтитров, вместо которых краткое изложение предшествующих событий в Далекой-далекой галактике. Таким образом, Дж. Лукас ввел в кинематограф

понятие фильма-аттракциона. Научная фантастика стала почти осязаемой и ужасающе реалистичной! Все это стало возможным благодаря новейшим техническим усовершенствованиям, которые впервые применили при создании фильма. Дж. Лукас был первым, кто отказался от пленки в пользу цифровой записи. «Звездные войны» ввели в обиход систему Dolby, без которой трудно представить даже домашний кинотеатр, а позднее по заказу Дж.Лукаса был разработан стандарт THX, по которому до сих пор настраивается оборудование во всех кинозалах.

Но главной ценностью «Звездных Войн» является то, что они стали как бы соединительной тканью между людьми разных поколений, взглядов, вероисповеданий и мировоззрений. Это совершенно новый мир, настолько непохожий и похожий на земной одновременно. Это образец самостоятельной и новой философии, где уверовать в Силу и противоречие ее Светлой и Темной сторон можно очень просто, без конфликта со своими взглядами. Сила так и остается загадкой, но каждый из нас четко понимает, где Светлая сторона, а где Темная. «Звездные войны» знают, что человеческое сердце вмещает их обе. «Звездные войны» изображают и побуждают глубочайшие чувства детей к родителям и родителей к детям. В саге отражена побеждающая мощь этих чувств – и в то же время их противоречивость. Прощение благословенно даже более, чем милосердие, ведь «благословенны оба – и кто дает, и кто берет его». Если ты твердо решил любить себя несмотря ни на что, упорное стремление другого человека простить тебя может привести к искуплению. Несмотря на все рассуждения героев о судьбе и предназначении, «Звездные войны» настаивают на свободе выбора. Это важнейший урок саги. Поступками, совершенными по собственной воле, человек может изменить ход событий, даже когда тот кажется неизбежным. На первый взгляд сага говорит о предназначении, но на самом деле это история о распутье на дороге и решении, которое нужно принять здесь и сейчас. Она оказалась всеамериканской и одновременно универсальной, поскольку говорит о самом важном, что делает нас людьми – о свободе выбора посреди туманного будущего.

ОЛЕНА ТЕЛІГА: ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНКИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

В історії української культури є багато постатей, які в свій час були опорою та рушійною силою нашої країни. Серед них Володимир Великий, Ярослав Мудрий та Володимир Мономах, починаючи з Київської Русі, це і Богдан Хмельницький, Іван Сірко, говорячи про добу козаччини, це і Андрій Шептицький, Степан Бандера, Роман Шухевич, згадуючи початок ХХ ст., а також шістдесятники, діячі Гельсинської групи – в другій його половині. Разом з тим, поруч з чоловічими іменами, в історію вписані і жіночі. Так само вони пережили не менше, ніж чоловіки: боронили національну ідею, ішли до бою, їх відправляли у заслання, розстрілювали. В українській культурі відчутна традиція творчої реалізації жінок. Незламність нашого народу можна продемонструвати через призму складної жіночої долі, на прикладі жінки, яка є нашою гордістю – Олени Теліги.

Вона померла за ідею... Ця жінка була унікальною: українкою по духу і за походженням, хоча і народилася в Російській імперії та спілкувалася довгий час російською. Вона була сама жіночність і незламний борець. Вона знала, що таке багатство, і не зламалася у бідності. Вона була однією з багатьох, і єдиною у своєму роді.

Свої перші вірші, написані російською мовою, Олена показувала небагатьом. У її сім'ї вже був поет – її брат, тому до творчості дівчини ставились несерйозно. Весною 1922 р. мігрувала до Чехословаччини. Саме там вона усвідомила, що є українкою. На одному із зібрань в Народному Домі, де були присутні російські емігранти-монархісти, пролунали образливі випадки проти української мови. Олена одразу ж знайшла в собі мужність, щоб безкомпромісно заявити: «Ви хами! Та собача мова – моя мова! Мова мого батька і моєї матері. І я вас вже більше не хочу знати».

Восени 1941 року Теліга очолила Спілку письменників і журнал «Литаври». Теліга вірила, що по війні Україна буде суверенна. Німці думали інакше, й Олену з товаришами розстріляли в Бабинім Яру. Один гестапівець згодом казав, що й між чоловіків не бачив таких мужніх, як ця жінка. Друзі її попереджали, що гестапо готує засідку; проте вона знала, на що йде, втікати не збиралася. Це був її свідомий вибір, це був її шлях, який вона гідно пройшла до

останнього подиху.

Втім, Олена Теліга концентрувалася не лише на боротьбі за вільну Україну. Як прогресивну в поглядах громадську діячку, її цікавила доля українського жіноцтва. Олена Теліга не раз поверталася до роздумів про роль української жінки в національному аспекті. З упередженням щодо українських жінок в літературі та суспільстві вона відверто не погоджувалася. Діячка докоряла українським письменникам і поетам за те, що в українській літературі не створено ідеального образу жінки-українки. Вона надає величезного значення ролі жінки у формуванні нації борців і стурбована тим, що коли від жінки вимагається бути лише матір'ю і жінкою, то для неї буде далеко важливішою рідна стріха від рідної землі. І все частіше і частіше стрічалися жінки, що порвали зі старим шаблоном «жінки-рабині», що віддавали всі свої думки, всю свою працю, а часто й своє життя рідному краю.

Кутенко О.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ЕСТЕТИКА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА ДОБИ РЕНЕСАНСУ

Ренесанс – це ціла епоха у розвитку культури Європи та України в період переходу від Середньовіччя до Нового часу, а також назва художнього стилю, що прийшов на зміну готиці. Ідейною основою культури Ренесансу стала філософія та естетика гуманізму. В Європі та Україні відбуваються принципові зміни в усьому культурному житті. Виникає дослідне природознавство, відкриваються і вивчаються пам'ятки античності, розквітає мистецтво і розвивається світський світогляд, що зламав духовне панування церкви, виникають літератури на нових сучасних мовах та з'являється професійний театр. Формується також такий жанр театрального мистецтва, як комедія у формі інтермедій на побутові теми, які виконувались в антрактах між актами поважної релігійної драми. Перші дві українські інтермедії, що дійшли до нашого часу, датуються 1619 р.

Регулярне планування відповідно до ренесансних вимог характерне, насамперед, для Львова і Кам'янця-Подільського. У плані кожне місто мало вигляд прямокутника, поділеного на частини – місця проживання основних громад – руської, польської, вірменської. У центрі кожної частини – ринкова площа, від якої паралельно розходяться вулиці, у центрі міста – велика площа з ратушею. У Львові основні в'їзні брами сполучалися широкими магістралями,

що було одним із найпрогресивніших прикладів у тогочасному європейському містобудуванні. Практика планування львівського середмістя була втілена у створенні центру в м. Жовква архітектором Павлом Щасливим, вихідцем із Північної Італії. З глибоким розумінням засад ренесансного мистецтва були оновлені у другій половині XVI ст. форми середньовічного замку в м. Острозі, що перетворився на справжній ренесансний центр у Східній Європі і заслужено називався «волинськими Афінами». Найкращі споруди замку – Кругла Башта і Луцька брама – без перебільшення належать до визначних споруд Європи доби Відродження. На 70–90-ті рр. XVI ст. припадає найбільший розквіт громадянського та культового будівництва в ренесансному стилі у Львові. Створюється ансамбль будинків на площі Ринок, перлиною якого вважається «Чорна кам'яниця» (1588–1589, архітектор П. Римлянин та ін.), Успенська церква (архітектори П. Римлянин, А. Прихильний), вежа Корнякта (архітектор П. Барбон), каплиця Трьох Святителів (архітектор П. Красовський).

У другій половині XVI ст. ренесансні впливи стають відчутними і в українському малярстві. У цей час основними його видами залишаються настінний розпис та іконопис, однак поряд із ними виникають нові жанри – портрет, історичний живопис, в іконах і фресках зростає інтерес художника до реалістичного зображення персонажів, показу побутових сцен, краєвиду. На жаль, кращі фрескові розписи того часу майже не збереглися. Водночас навіть у такому консервативному виді мистецтва, як іконопис ознаки Ренесансу очевидні. Справжніми шедеврами українського мистецтва початку XVII ст., пронизаними ідеями Відродження, є три іконостаси: П'ятницької та Успенської церков у Львові та церкви Святого Духа в Рогатині. У створенні обох львівських іконостасів, ймовірно, брали участь видатні українські майстри Лаврентій Пухало і Федір Сенькович. Художники були активними членами братств. Л. Пухало мав дружні стосунки з першодрукарем Іваном Федоровим. До завершення Успенського іконостасу пізніше приєднався талановитий маляр, учень Ф. Сеньковича Микола Петрахович. Живописна досконалість, політична актуальність сцен цих іконостасів демонструють передові суспільні та естетичні позиції їх творців. Образи Ісуса, апостолів, інших персонажів П'ятницького іконостаса надзвичайно реалістичні, окремі євангельські сцени відверто трактуються в дусі боротьби з католицизмом та уніатством. Успенський іконостас (автор М. Петрахович) належить до найзріліших і найдовершеніших в українському мистецтві творів, що розкривають ренесансну красу, шляхетність людських відчуттів і набувають високого громадського звучання. Ренесанс в українській культурі став наслідком

складного й тривалого процесу взаємодії вітчизняної та європейської культури. І хоч українські митці не сформували цілісної ренесансної культури або стилю, зате творчо переробили кращі досягнення західної Європи, насамперед Італії, використали їх для розвитку власної нації, формування власної державності.

Литвинова А.
ХНУРЕ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОДЯГ

В умовах глобалізації сучасного світу все більший інтерес викликає національне вбрання різних народів. Адже саме традиційний одяг є носієм історичного шляху самого народу. Тому дослідження українського національного одягу залишається актуальним питанням яке збагачує уявлення про багату спадщину нашого народу.

В українському народному костюмі втілилася історична доля народу, його культура і традиції. Історія українського народного одягу тісно пов'язана з традиціями Київської Русі, козацької доби тощо. Докази цього можна знайти в Іпатіївському літописі або в знаменитому «Слові о полку Ігоревім», де згадуються такі елементи одягу, як кожух, жупан, сорочка, свита, корзно (старовинний плащ) та інші. Залежно від способу носіння, одяг, який носили українці у давні часи, знавці поділяють на кілька груп: натільний, поясний, нагрудний та верхній.

Натільний – це той, що одягали безпосередньо на тіло. Найчастіше це були сорочки. Виготовлялися вони найчастіше з полотна або сукна. Але найвиразніше – регіональну приналежність, а також сімейний стан власника – визначали вишиті орнаменти.

Елементи ж поясного одягу носилися на нижній частині тіла. Одягали його поверх сорочки. Для жінок це були запаска (використовується замість спідниці для обгортання стану поверх сорочки), фартух, плахта (незшита поясна частина по типу спідниці). З чоловічим поясним одягом все набагато простіше: це штани. За способом крою це могли бути гачі (вузькі штани) або шаровари (широкі штани). На поясі штани фіксувалися за допомогою "шворки" (поясу). Цікаво те, що у Східній та Центральній Україні були популярні саме шаровари, а на півдні та заході – гачі.

Нагрудний одяг носили поверх сорочки. Найчастіше нагрудний одяг представляли безрукавки: "керсетки", "кептари", "лейбики". Єдиним

різновидом нагрудного одягу з рукавом була юпка (звичайнісінька за кроєм безрукавка, до якої пришито рукава.).

Верхній одяг залежно від крою поділяли на прямий і приталений. Основними матеріалами для виготовлення одягу були овеча шкура та шерсть. Серед найпоширеніших видів одягу були гуня, гуля, кожух, свита, кирея, жупан тощо.

Досить важливе значення в українському костюмі відігравали аксесуари. Обов'язковими для пращурів були пояси і головні убори. У жінок, насамперед, це очіпок, хустина (обов'язкові убори заміжніх жінок), вінок (для незаміжніх дівчат) та багато інших. У чоловіків найпопулярнішими головними уборами були брилі, шапки і кресані. Досить важливу роль у вбранні відігравав пояс, який у чоловіків сприймався як символ сили і гідності, і служив оберегом. Що стосовно прикрас, то основними для жінок були сережки, хрестики, намиста, каблучки. Втім, чоловіки теж їх не цуралися, хоча для них основними "коштовностями" були зброя і пояс. Часто прикрасам надавали магичної сили, вважали їх здатними захистити від нечисті, хвороби, стихійних лих тощо.

Взуття здебільшого вважалось розкішшю: багатії носили шкіряні чоботи, а селяни – плетені зі стебел рослин "личаки". Також існували "постоли", стягнені зі свинячої чи волової шкіри. Заможні жінки носили "сап'янці" з кольорової шкіри.

Отже, український костюм є одним з найважливіших історичних джерел вивчення культурних особливостей нашого народу. Цікаво і те що в сучасній українській культурі інтерес до національного вбрання не згасає, а навпаки збільшується. Елементи традиційного одягу українці нерідко використовують у повсякденному житті – чоловічі та жіночі вишиванки, вінки з квітів, стрічки для волосся. Роки минають, а традиції не забуваються.

Малицький А.
НТУ «ХП»

КУЛЬТУРНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

На сьогоднішній день процес глобалізації пов'язаний з усіма сферами у житті людини. Зокрема, у політиці, економіці та культурі цей процес розповсюджується найшвидше, і це завдяки «об'єднанню» світу однією мережею під назвою «Інтернет».

Глобалізація у житті людини починається з глобалізації її культури. Якщо

цей процес розглядати як захворювання, то культура страждає першою та більше, ніж інші. Проявів глобалізації у нашому житті багато, і з кожним із них ми зустрічаємось дуже часто.

Найбільш яскравий прояв глобалізації – перетворення планети у «світове село», де про події, що відбуваються у будь-якому куточку земного шару, кожна людина швидко дізнається через засоби масової інформації. Так саме усі люди з різних сторін світу залучаються до одного культурного досвіду (великі концерти, олімпіади тощо), що затьмарює місцеві культурні традиції, запроваджуючи їх заміну на масову культуру західного типу. Але глобалізація не несе тільки ототожнюваний характер – завдяки поширенню глобальної мережі, кожна людина поширює діапазон своїх смаків, сприйняття, переваг, знань, вмінь та навичок.

Сьогодні глобалізація має декілька пов'язаних між собою тенденцій, що демонструють її вплив на сфери життя.

Насамперед, у сучасному світі, коли різні культури можуть взаємодіяти одна з одною через рівне партнерство, процес глобалізації розповсюджує ті принципи, що визначають специфіку розвитку західного світу, роблячи їх діалог неможливим.

Далі, за встановленням монокультурного світу, наступає різке падіння статусу й області компетенції національної держави з її економікою, політикою та культурою.

Це супроводжується руйнуванням традицій, зникненням звичаїв та обрядів, за якими визначається певна картина світу; загублюється ціла система уявлень, цінностей, соціальних зв'язок, які складають образ власне кожної з національних культур. Культура втрачає спроможність до самовідновлення.

Встановлення панування масової культури повністю руйнує не тільки її співвідношення з високою спеціалізованою та народною, а й національні культурні традиції. В цей час масова культура виступає в якості універсального культурного проекту. Внаслідок цього руйнуються природні зв'язки у культурі, порушуються механізми ідентифікації – культура кожної окремої країни чи нації зливається з іншими, а людина втрачає спроможність зіставити свій образ світу із загально прийнятими в межах етносу, нації, держави чи будь-якої іншої спільності. Встановлення масової культури є передумовою зникнення культури національної

У розповсюдженні єдиної міжнародної мови спілкування – англійської – полягає наступна тенденція: всі, хто користується або вивчає цю мову, намагаються дотримуватись універсального способу життя, але втрачають

спроможність зберігати та ретранслювати культуру та традиції окремої мовної спільноти.

Наостанок, треба звернути увагу на сполучення науково-технічного прогресу з процесом негативного розвитку соціальності. Це проявляється у випередженні розвитку інформаційних технологій від людського фактору, причина якого полягає у відмінності в рівні володіння інформацією. Але знання та інформація є найвищими цінностями суспільства як інструменти реалізації усіх потреб, а не досягнення істини.

Тож, на якій з перерахованих вище стадій сьогодні знаходиться наша культура?

Таким чином, питання глобалізації культури є набагато складнішим від питань глобалізації економічної та політичної сфер. Насамперед це визначається тим, що складові духовної культури не піддаються законам прогресу та процесам генералізації або механічному поєднанню. Але якщо це відбувається, то можна казати про заміну однієї особливої культури на іншу поширену.

Найпак А.
НТУ «ХП»

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ТА СВЯТЕ ПИСЬМО

Важкий шлях української літератури проходив через різні періоди історії, як української так і світової, в яких відбувалося величезна кількість наукових відкриттів і катастрофічних політичних потрясінь, незчисленних здобутків і втрат як у матеріальній, так і в духовній культурі. На протязі всієї української культури Книзі Книг довелося зазнати і всенародного поклоніння, і загального збайдужіння, і навіть забуття.

Серйозні випробування Біблії почалися ще з XVIII ст., коли світ почали звойовувати ідеї демократизму та просвітництва. В Україні XVIII ст. знайшли відгомін ідеї західного Євангелізму. Прикладом незалежного від церкви самостійного сповідування Біблії, яке вирізнялося від всіх інших до того часу, було життя Григорія Сковороди. Ми знаємо його як філософа і богослова, котрий мандрував Україною. Він розробив обґрунтовану теорію символічного, а не буквального, догматичного розуміння Святого Письма. Сковорода прагнув захистити універсальну Вічну Книгу і від марновірів, і від безбожників. Саме він явив приклад нецерковного апостольського служіння Ісусу Христу.

Сковорода обрав собі дорогу християнина. В цьому можна переконатися у Пісні 12-й «Саду божественних пісень»:

*В город не піду багатий – на полях я буду жити,
Вік свій буду коротати там, де тихо час біжить.*

...

*Бо міста, хоча й високі, в море розпачу штовхнуть,
А ворота, хоч широкі, у неволю заведуть.*

...

*Не бажаю наук нових, крім здорового ума,
Крім розумностей Христових, бо солодкість там сама.*

Сама назва поетичної збірки «Сад божественних пісень, що прозріє із зерен Священного Писання» говорить сама за себе. Перед кожною з 30-ти пісень автор поставив епіграфи, показуючи саме ті зерна, з яких виростають його власні поетичні твори. Для епіграфів Сковорода використовує рядки з різних книг Біблії: Буття, Вихід, Псалмів, Пісні над піснями, Приповістей Соломонових, Сирах, Книг пророків Ісаї, Єремії, Захарія, Йони, Авакума, Євангелій від святих Матвія, Луки, Послань апостолів Павла, Івана (Йоана), Якова, Об'явлення св. Івана Богослова. Легко помітити, що найчастіше Сковорода цитує псалми царя Давида.

Сковорода, у своїх поезіях, за давньою богословською традицією, переживає реальну присутність Христа у власному житті.

*Коли ж від гріхів воскресну, вдягну я плоть небесну,
Ти в мені – я в Тобі вселюся І солодко нап'юся,
З Тобою в бесіді, з Тобою в совіті...*
(Пісня 1-ша).

Саме тому можна сказати, що поет посвідчує в піснях сучасну актуальність євангельських історій для його власної душі.

Надзвичайно цікавим є питання про Сковороду як читача Біблії. Те, як саме Сковорода читав та аналізував Святе Письмо. Вірогідно, що воно було для нього своєрідним способом розумового і морального існування. Саме тому у творах Сковороди безліч порад і настанов щодо того, як треба читати Біблію. Не про тлумачення тут мовиться, а саме про закони читання, обов'язкові його правила.

Одочасно Сковорода висловлює і другу думку: «Кратко сказать, все библия преисполнена пропастей и соблазнов... Помни, что библия есть еврейская с финкси не думай, будто об ином чем, а не о ней написано: “Яко лев, рыкая, ходит, искій, кого поглотити”». Але це має означати, що Григорій Сковорода

бачив у Біблії символічні образи всього світу, а отже, вчив читати цю Книгу без поспіху, ретельно обмірковуючи прочитане, аби не сприймати бездумно історії та вислови, складені в давні часи.

Читання Біблії для Сковороди – це спосіб життя, життя у злагоді з вірою і мораллю.

Нестеренко А.
ХДАДМ

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ В КАРТИНАХ МИКОЛИ ПИМОНЕНКА

*«Він був істинним українцем.
Не забудеться краєм за правдиві й милі,
Як Україна, картини»*

Ілля Рєпін

Творчість українського художника Миколи Корниловича Пимоненка посідає одне з провідних місць у побутовому живописі України кінця XIX – початку XX ст. Більшість його картин присвячено правдивому відображенню життя сучасного йому села. На полотнах поетично і достовірно показані народні звичаї та традиції українського селянства, яскраві образи людей.

Певна річ, були чинники, що сприяли такому детальному і точному зображенню українського побуту. По-перше, на художника значною мірою вплинули дитячі враження. Микола Пимоненко народився у сім'ї іконописного майстра. З дитячих років хлопчик розтирав фарби, ґрунтував дошки і мандрував із батьком селами Київщини, допомагаючи виконувати замовлення для маленьких церковок. Під час подорожей він вбирав у себе усю красу рідної землі, любов до якої і проніс через усе своє життя і творчість. По-друге, формування творчої індивідуальності Пимоненка проходило також під впливом реалістично-демократичного мистецтва України II половини XIX ст. У цей період активізація визвольного руху, демократичне піднесення в країні сприяли посиленню інтересу передових українських художників до життя свого народу, його історії. Все це було тим ґрунтом, на якому інтенсивно зростало демократичне образотворче мистецтво, зокрема побутовий жанр.

Починаючи з кінця 1880-х років, зображення життя українського села у творчості Пимоненка стає провідною темою. З'являється багато полотен

побутово-обрядового характеру. В картині «Святочне ворожіння» (1888) зображено сцену ворожіння на воску. Дівчата виливали розплавлений віск у холодну воду, і коли він застигав, набувши дивовижної форми, виймали його й тримали так, щоб на стіну падала тінь. Залежно від того, на що скидалися її абрис, вони гадали про своє майбутнє. В картині «Ворожіння» (1893) показано ворожбу на воску й «балабушках» – піріжках, спечених для ворожіння. Першою мала вийти заміж та дівчина, «балабушку» якої з долівки першою брав собака. У творі змальовано інтер'єр сільської хати: колиску для немовляти, прості грубі лави й стіл, маленьке віконечко тощо. В картині «У хаті» зображено літню жінку, що пряде, сидячи на лежанці коло печі, та дитину, яка притулилася до припічка. З етнографічною достовірністю передано інтер'єр хати – піч, ослінчики, рогач.

Картина «Весілля в Київській губернії» (1891) – один з перших творів Пимоненка, у якому дія розгортається просто неба. Пейзаж доповнює сюжетну розповідь і свідчить, що весілля відбувається традиційної «весільної» пори року. Діагональна побудова багатофігурної композиції дає змогу широко показати різноманітних учасників весілля. Наречені йдуть статечно й роздумливо, як це й годиться їм за звичаєм; селяни – хто весело жартує, хто співає й пританцьовує; задумливо дивиться молода жінка з дитиною на руках, ніби згадуючи своє весілля; з захопленням спостерігає за процесією дівчина; із зацікавленням дивиться на них хлопчик.

У низці творів («Свати» (1892), «Сватання», «Свати») Пимоненко відобразив українські народні звичаї, пов'язані зі сватанням. Ці роботи відрізняються одна від однієї лише психологічними й композиційними нюансами, деякі з них відмінні лише в дрібницях. Пимоненко, прагнучи найповніше розкрити тему, варіював її вирішення по кілька разів. Окремі деталі у цих картинах мають певний символічний зміст. Рушники, якими перев'язано сватів, свідчать, що заручини вже відбулися. З того, що сватів пригощає лише мати, а батько не присутній, хоч за традицією він мусив брати в цьому участь, можна зрозуміти, що вона вдова, і видати заміж дочку для неї не так просто, тим більше, що інтер'єр оселі говорить про бідність сім'ї. Розкриттю змісту картини сприяють як психологічні характеристики дійових осіб, так і місце, де зображено дівчину. Якщо сватання було бажаним, дівчина за звичаєм мусила сидіти біля печі й з удаваною байдужістю колупати її так, як це показано в картині «Свати». В однойменному творі заручини не радують дівчину, навіть викликають протест. Про це говорить і вираз її обличчя, і співчуття, з яким дивиться на неї один із сватів.

Пимоненко цікавила тема гомінких українських ярмарок можливістю показати розмаїття побутових сцен, типовість образів селян, барвистість, декоративність українського народного вбрання і предметів. У картині «На ярмарку» (1898) художник охоплює широкий простір, показуючи селян, які женуть куплену худобу, продають діжки тощо. Пимоненко передає своєрідний ритм ярмарку. Композиційним центром твору є п'яний селянин, молодиця, яка веде його під руку, і літня жінка. У постаті похнюпленого селянина підкреслено комічну безпорадність, усміхнене обличчя молодиці говорить про її гумористичне ставлення до події, міміка і жести старої жінки, певно, дружини п'яного, свідчать, що вона гнівається. Завдяки багатоплановості композиції художник охоплює в ній широке коло об'єктів, показуючи селян, які женуть куплену худобу, продають діжки тощо. В іншій картині – «Ярмарок» (1904) – зображення рядів возів, людей біля них відіграє роль тла, що конкретизує місце дії персонажів на першому плані. Тут показано незаможну жінку, яка продає корову з телям. В психологічно тонко охарактеризованій постаті змороеної працею бабусі, яка зажурено спостерігає за торгом, вгадується нелегка доля селян. Картина «У горшковому ряду» («Ярмарок», 1911) приваблює сонячністю краєвиду, етнографічною достовірністю, з якою зображено куточок ярмарку, де продають горщики, миски, глечики. Вони, виблискуючи на сонці, заповнюють майже весь перший план полотна.

Художник знаходив своїх героїв усюди: у сусідніх хатах, на вулицях. Він малював їхні портрети в маленьких альбомах, з якими ніколи не розлучався. У картині «Молодиця» (1890) художник підкреслює привабливість, оптимізм молодої селянки, які виявляються через її постать, веселу усмішку, барвистість українського народного одягу, що відтіняє її красу. Зеленоваті, сіро-сині, бузкові відтінки пейзажу підкреслюють свіжість засмаглого рум'яного обличчя жінки, яскравість її червоної корсетки й білину вишитої сорочки. У картині «Продавщиця полотна» (1901) в образі старої жінки, що ніби зупинилася на мить і зараз помандрує з своїм товаром далі, втілено відчуття власної гідності, мудрість і суворість селянки, яка пройшла нелегкий життєвий шлях. У картині «Жниця» (1889) художник створив привабливий образ молодої селянки. Її показано на першому плані, на тлі поля. Вона, здається, на хвилину відірвалася від роботи і, привітно всміхаючись, дивиться на глядача. Обличчя дівчини сповнене щирості й доброзичливості.

Художня діяльність М. Пимоненка ще за його життя дістала визнання, схвальну оцінку прогресивних діячів культури – В. Стасова, М. Мурашка, І. Рєпіна та інш. Картинам Пимоненка властиві глибокий гуманізм, народність.

Вони свідчать про прекрасне знання художником життя українського народу, вміння бачити і передавати красу і поезію його життя. Твори М. Пимоненка зберігають свою художню цінність і значення для розвитку українського живопису і в наш час.

Нікітчук В.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ОБРАЗИ СНОВИДІНЬ У МИСТЕЦТВІ СЮРРЕАЛІЗМУ

Сюрреалізм існував на початку ХХ століття головним чином у Франції. З 1920 по 1960-ті роки він поширився по всій Європі, Північній і Південній Америці (включаючи країни Карибського басейну), по Африці, Азії, а в 1980 -х роках і по Австралії. Як і будь-який мистецький напрямок, сюрреалізм пройшов свою історію еволюції і методи, прийоми та принципи даного напрямку змінювались. Так перші сюрреалісти (Андре Бретон, П'єр Навіль, Бенжамін Пере) створили основу напрямку, заклали перші основні ідеї, наступні ж митці реорганізували його під особистий стиль творчості. Головна категорія сюрреалістичної естетики – так званий автоматичний стиль, автоматичне письмо, тобто творчість без контролю свідомості, що спирається тільки на підсвідомі імпульси. Формулюючи його, теоретики сюрреалізму спиралися на вчення французького філософа-інтуїтивіста Анрі Бергсона та на психоаналіз З. Фрейда та К.Г. Юнга.

Оскільки сні цікавили людство з давнього часу, то і присвячені цій темі інтерпретації образів сну через мистецтво роботи існують вже багато століть. Але лише ХХ століття з культурно-антропологічною, лінгвістичною, філософською орієнтацією свого самопізнання дозволило не тільки створити нові теорії зв'язку сну та мистецтва, але і спробувати прояснити старі теорії сну антропологічного характеру, вказати на їх фундаментальні структури. Символічним в зв'язку з цим стає видання «Тлумачення сновидінь» З. Фрейда, в якому закладені основи сучасного підходу до проблеми суб'єктивності. Початок ХХ століття ознаменований початком нової науки – психоаналізу, яка завдяки своєму «коперніканському перевороту» в науках про людину вплинула і на розвиток філософської антропології, і на культурологію.

Методологічна основа дослідження складається з використання історико-культурного, герменевтичного, семіотично-символічного методів. У другому розділі розглядається дослідження сну у концепціях психоаналітичної традиції,

використовуються праці та ідеї психоаналітиків З. Фрейда, К.Г. Юнга, Е. Фромма та теоретиків мистецтва Р. Барта, М. Ямпольського, Д.Бигелоу, С. Аверінцева, І. Кулікової та інших. Окремо використана концепція Ж.П. Сартра який горить про сон як своєрідне естетичне явище, досліджує естетичні та фантазійні механізми сну. На розвиток сюрреалізму величезний вплив мав психоаналіз З. Фрейда, особливо його аналіз сновидінь, що належним чином висвітлено у нашій роботі. Оскільки філософськими засадами сюрреалізму є суб'єктивно-ідеалістичні теорії інтуїтивізму, східні містико-релігійні вчення, то використані праці А. Бергсона, тлумачення східних вчень Е. Фроммом. Використаний лаканівський психоаналіз та роботи Ж. Дельоза. Для пояснення теоретичних засад сюрреалізму необхідні були маніфести сюрреалістів, тому одним з теоретичних та емпіричних джерел стали маніфести та висловлювання сюрреалістів про своє мистецтво.

Наукова новизна нашого дослідження полягає у наступних положеннях:

- вперше доведено, що саме використання оніричних елементів стало революційним для мистецтва сюрреалізму та визначало його поетику та засоби художньої виразності;
- продовжено вивчення того, як ряд філософських течій (психоаналіз, теорії інтерпретації, інтуїтивізм) вивчив ставлення митців сюрреалістичного напрямку до дійсності та до свого мистецтва;
- додатково з'ясовано ті умови, які були основою творчого методу сюрреалістів та основні характеристики цього творчого методу у зв'язку з сновидськими та абсурдистськими механізмами;
- доведено, що певні принципи творчого методу та практики використовуються як послідовниками сюрреалістів в неосюрреалізмі, такі і в ряді інших сучасних мистецтв, в тому числі кінематографі;
- вперше цілісно розглянуто естетичний та етичний компоненти в художній образності сюрреалізму в світлі використання екзистенціалістської концепції Ж.П. Сартра щодо модерного мистецтва;
- продовжено вивчення модерністського мислення та художніх парадоксів його втілення.

МИСТЕЦТВО ЯК ФОРМА ПІЗНАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ

Оскільки мистецтво є однією з форм пізнання дійсності, доцільно розглянути інші форми пізнання дійсності людиною та виявити особливості пізнання за допомогою мистецтва. Існують такі рівні пізнання: чуттєве (емпіричне), раціональне (теоретичне), а також інтуїція. Ми вважаємо, що існують безпосередні форми чуттєвого пізнання (відчуття м'якості, твердості та ін.) та опосередковані форми. До останніх можна віднести, наприклад, музику або вірші, що передають певні емоції за допомогою непрямого переносу значення – метафори, тому що пряме значення вже висловлене за допомогою безпосередніх форм.

Що стосується метафори, необхідно підкреслити, що її особливість полягає в тому, що вона використовує як форми чуттєвого пізнання (образ), так і раціонального (умовивід за аналогією).

Художнє пізнання суттєво відрізняється від інших видів пізнання тим, що будується на образі, а не на понятті, як, наприклад, раціональне пізнання.

Інтуїція як спосіб пізнання – це здатність, властивість людини розуміти, формувати та проникати у суть подій, ситуацій, об'єктів за допомогою інсайту, одномоментного підсвідомого висновку, що будується на уяві, емпатії та минулому досвіді. З нашої точки зору, інтуїцію можна розуміти як реалізацію закону переходу кількісного показнику у якісний (за Гегелем).

Основними рисами мистецтва виступають метафоричність, парадоксальність, суб'єктивність, унікальність, багатозначність. Доцільно розглянути мистецтво як форму пізнання дійсності (з точки зору слухача) та мистецтво як форму відображення дійсності (з точки зору митця).

Петренко М.
ХНУРЕ

НОВОРІЧНІ ТРАДИЦІЇ В УКРАЇНІ

Відомо що мова, звичаї та традиції об'єднують народ, формуючи його національну ідентичність, менталітет. Наш народ має багату культуру що

зберігалась протягом століть. З давніх часів до нас ідуть настанови, народна мудрість попередніх поколінь – і це є духовний скарб нашого народу. Зокрема важливе місце в народній культурі належало різдвяним та новорічним святкам які залишаються актуальними і до наших днів.

З–поміж багатьох сучасних свят Новий рік є найулюбленішим. Можливо, тому що він обіцяє зустріч із чимось таємничим, дає надію, що прийдешній час буде кращим, ніж минулий. У світогляді наших предків Новий рік, як межа, що відокремлює старе від нового, вмираюче від ще ненародженого, вважався своєрідним порталом у майбутнє. Та навіть сьогодні, коли головними учасниками новорічних святкувань стали телевізор, спиртні напої та наїдки, українці все одно намагаються додати до новорічного застілля певні ритуали.

Давня традиція називати роки «літами» і поділ року на дві половини (літо та зиму) були обумовлені господарськими потребами хлібороба. Новий рік у дохристиянський період відзначали 1 березня, саме з цього часу наставало «літо», яке тривало до початку вересня. З прийняттям християнства на Русі почали впроваджувати візантійську систему християнського літочислення, відправною точкою якого вважалося 1 вересня 5509 р. до н.е. – день створення світу (офіційно затверджений VI Вселенським собором 681 р.).

Спочатку Новий рік для наших предків був цілком весняним святом. Оскільки у всіх стародавніх народів святкування Нового року зазвичай співпадало з початком відродження природи і в основному було приурочене до березня – початку землеробських робіт, то й давні слов'яни початок нового року асоціювали з приходом весни. Зима втекла – отже, настав новий рік.

Новий рік наші предки зустрічали у гарно прибраній оселі, з ялинкою чи дідухом в залежності від статків господарів. Вечір напередодні Нового року мав назву «щедрий», «багатий». М'ясо і ковбаси, холодець і тушкована капуста, печеня, смажена риба, налисники – чого тільки не було на святковому столі. Обов'язково у цей вечір крім куті готували пироги.

Суттєві зміни у новорічні традиції українців принесла революція 1917 року. Одним із перших указів радянської влади у 1918 р. став декрет про перехід на григоріанський календар.

Увечері підліткові дівчатка поодиночці чи гуртом обходили оселі сусідів та родичів, щоб защедрувати. Нині мало хто знає про щедрувальницькі звичаї. Їх нерідко плутають з колядками або ж посівальними.

Специфічними складовими традиційного українського новоріччя були величальні обходи й поздоровлення (щедрування, засівання), ритуальний обмін

вечерею, обряди та ігри з масками ("Маланка", "Коза") та ін. Деякі з них широко побутують й донині.

З початком XVIII століття свято Нового року переносять на 14 січня. У переддень цього свята прийнято було пошановувати Маланку. Маланка–Вода спадає на Щедрий вечір разом з Василем–Місяцем сповістити господарів про майбутні урочистості, погостювати. В народі цей період так і називається – гостини Меланки.

І ще одна річ, пов'язана з народними традиціями. Україна, як відомо, історично є країною із переважно християнською культурою. За різними соціологічними опитуваннями, сьогодні від 60% до 80% населення відносить себе до або різних християнських конфесій, або до позацерковних християн. Її абсолютна більшість українських християн відзначає релігійні свята згідно з календарем, за яким саме у післяноворічні тижні «прийдуть до тебе три празники в гості» – Різдво, Василя, Водохреще тощо. Про це варто було б пам'ятати вітчизняним політикам, особливо тим, хто заповзято хрестить собі лоба та любить позувати на тлі золотих церковних бань.

Отже новорічні традиції – це дуже цікавий пласт народного фольклору в якому тісно переплелися як дохристиянські вірування так і церковні обряди. З відродженням незалежності нашої держави старі традиції набули нового життя. Новий рік і Різдво – прекрасний час для всіх, який з нетерпінням чекають і святкують із задоволенням. Україна має свою унікальну культуру і наша задача – зберігати надбання наших пращурів.

Романенко В.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

КУЛЬТУРНИЙ ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА СЛОВ'ЯНСТВО: КРАТОЛОГІЧНІ РЕЦЕПЦІЇ

Якщо вести мову про Візантію, то неможливо не відмітити, що ця держава і її культура займає особливе місце в історії європейської та світової культури. Соціально-християнська та соціокультурна думка у Візантії не обмежувалася політичними темами, значне місце в житті візантійської церкви відігравали біблійна та псалтирська діяльність, питання регулювання побуту, ставлення до традицій, інших релігій та культур. Унікальність Візантії полягала в тому, що вона була створена на свого роду перехресті східних та західних культур і, хоча і була частиною античного світу, однак саме там виникає та

набуває найбільшого розвитку православна християнська гілка середньовічної культури. Важко переоцінити значення візантійської культури для розвитку Польщі, Чехії, Київської Русі, а згодом України, і Московської держави. З легендарного походу князя Аскольда на Царгород у 860 р. було фактично започатковане хрещення Русі.

В умовах розвитку української державності та зовнішньої агресії ми не можемо відмовитися від вивчення візантійської спадщини, і як перлини світової культури, і, враховуючи прискіпливу увагу до цієї спадщини російських істориків і науковців. Влада Російської Федерації, базуючись на певних уявленнях про суспільно-кратологічні, релігійні і військові концепції Візантії, під візантійським гербом фактично відновлює останню імперію XX ст. – Радянський Союз. В останні роки у Росії не тільки глибоко проводяться соціально-економічні, теологічні, філософські і мистецькі дослідження, а й ідейно впроваджуються під своєрідним розумінням окремої російської ідентичності, відновлення старої імперської традиції, своєрідного «третього Риму», «другої Візантії». Сприйняття Візантії в Україні ще з часів українського відродження (XIX ст.) було більш критичним. Вже великий геній нашого народу Т. Шевченко, під впливом західних просвітницьких ідей, вороже характеризує у своїх творах Візантію. Т. Шевченко помічає тотожність Візантії та Росії і ретранслює антиукраїнськість російської влади на Візантію як таку, що стає типовим для української інтелектуальної традиції.

Водночас ми маємо визнати величезне значення Візантії та її культури, вплив її на слов'янські цивілізації. Візантія високих успіхів досягає в управлінні та військовій справі. Військова організація та державне улаштування Візантії свідчать про значний рівень розвитку суспільства, нові військові концепції та розвиток армії дозволяє ефективно здійснювати державну політику та керувати імперією. Військова концепція як система взаємозалежних поглядів на проблематику ведення військових дій, ведення військових політики і будівництва, що встановлюється владою з метою формалізації відносин у військовій діяльності Візантії також сприймалася слов'янами за зразкову.

Військові трактати дозволяють простежити розвиток військової організації Візантійської імперії як відображення еволюції її матеріальної і духовної культури. Найбільше значення для розвитку військового мистецтва мали чотири трактати «Стратегікон Маврикія», «Тактика Лева», «De velitatione bellica» та «Тактика Никіфора Урана». Лев VI Мудрий відомий не тільки як теоретик влади, він переконаний в тому, що зв'язки імператора і його держави нерозривні і є єдиною гарантією загального блага. Створюється імператорський

палацовий етикет та церемоніал. що зазнає регламентації та деталізації, відгороджує імператора від загалу розкішшю та пієтетом. Політична та владна теорія з кінця XI до початку XIII століття приймала все більш чітких рис доктрини феодалної монархії, яка виявляє все більшу схожість з політичними концепціями середньовічних країн Заходу, хоча велике значення відігравала концепція ідеального імператора, який наприкінці існування імперії сприймався подвійно – як ідеальний небесний зразок та земне втілення, влада якого чимось має промовляти до підданих – або винагороджувати за їх чесноти, або карати за їх гріхи. Візантійська теорія «симфонії влади», як ідеальне уособлення владного устрою держави, також запозичувалося слов'янами.

Вплив візантійської культури на Україну позначився перш за все на релігійному житті українського народу і майже не вплинув на суспільне життя, що формувалося в основному під впливом західноєвропейських культурних традицій.

Сабада Я.
ХНУРЕ

ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Культурні надбання кожної нації – це безцінний скарб всієї людської цивілізації. Збережена та примножена протягом багатьох тисячоліть, культура становить унікальну історичну пам'ять кожної сучасної держави, забезпечує духовний зв'язок минулих, сьогоденних та майбутніх поколінь. Захопиви та трагічні сторінки національної історії, неповторні звичаї, обряди та традиції являють собою культурне багатство українського народу.

Нажаль, економічні кризи, політична нестабільність суттєво загальмували процес культурної модернізації. На сьогоднішній день актуальні проблеми у сфері культури включають багато аспектів. В першу чергу слід говорити про низький рівень культури та духовності суспільства. По-друге значною проблемою є низький рівень державного фінансування. По-третє – це занепад вітчизняного кінематографу, книгодрукування, мистецтва. Окрім цього має місце проблема охорони та збереження історичних пам'яток тощо.

Відродження української духовної потребує державної підтримки. Її відсутність призвели до помітного занепаду суспільної моралі, втрату моральних цінностей, зміну світогляду, посилення соціальної байдужості, апатії та агресії. Багато хто з українців не бачить перспектив у майбутньому, не вірить

у можливість покращення ситуації в державі. Нерідко молодь не має моральних авторитетів та достойних прикладів для наслідування.

Недостатня фінансова підтримка з боку держави обумовлює низку проблем для розвитку духовної культури. Через брак державних коштів закриваються музеї, мистецькі центри, книгарні та театри. Також скорочується випуск українських книжок. Схоже становище і в українському кінематографі. Світова кіноіндустрія активно розвивається, але Україна залишилася поза цим процесом через занепад власного кіномистецтва. Українські фільми не мають шансу побачити світ через брак коштів.

Основний вектор державної підтримки має бути направлений на забезпечення, та розвиток традиційних українських духовних цінностей. Основні завдання держави – проводити активну політику з пропаганди зміцнення інституту сім'ї та традиційних родинних цінностей: любові, взаємоповаги, доброти. Сприяти відновленню цінностей солідарності, взаємодопомоги і патріотизму, збереженню звичаїв та традицій.

Отже одним із ключових моментів для сприятливого розвитку духовної культури є вирішення питання фінансування. Кошти на розвиток української культури можна знаходити за рахунок державно-приватного фінансування та розвитку туристичної галузі. Проведення щорічних Всеукраїнських ярмарок, фестивалів, творчих конкурсів, допоможе зміцнити культурні зв'язки між різними регіонами України, привабити іноземних туристів, відкривши для них неповторний колорит української землі, ознайомити з давньою історією, етнічною музикою про яку крізь віки можуть розповісти кобза і бандура, традиційними видами мистецтв (гончарством, ковальством, ткацтвом, тощо). Державна підтримка відродження спонсорства та меценатства допоможе знайти необхідні кошти для відновлення та реставрації історичних пам'яток, забезпечити їхнє утримання у належному стані. На основі програмно-цільового фінансування культурних програм, можна виділити кошти для забезпечення відновлення українських музеїв, театрів, бібліотек, мистецьких центрів: проведення капітальних ремонтів приміщень, оновлення музейних експонатів з приватних колекцій, книжкових фондів, популяризація культурного відпочинку серед широких верств суспільства.

АНДРІЄВА НІЧ: ТРАДИЦІЇ, ВОРОЖІННЯ ТА ВЕЧОРНИЦІ

По всій Україні День Андрія Первозваного святкують тринадцятого грудня. В українській культурі це свято було одним із найбільш довгоочікуваних. А з проголошенням незалежності України воно повернулося із забуття.

За легендою Святий Андрій – один із дванадцяти апостолів, який одним із перших став послідовником Ісуса Христа. Так сталося, що це християнське свято збігається із язичьким – день Андрія припав на свято Калети – божества людської долі. Люди вірили, що Калета спускався на землю, щоб обергти Сонце від злих сил темряви у дні перед зимовим рівноденням. Саме тому Святий Андрій потім став вважатися захисником і провісником людської долі, і за традиціями наших предків, дівчата та хлопці сходилися до однієї хати ввечері 12-го грудня. Жартували, оповідали цікаві історії та грали в різні ігри, а в ніч з 12-го на 13-є грудня ворожили.

Святкування на день Андрія, як і ворожіння, існують і до сьогодні; збереглися парубочі збитки, дівочі ворожіння, народна гра «Калита». У ці дні влаштовувались вечорниці і різні ігри. Однією з основних таких ігор була Калита, що є основною на Андріївський вечір. Калита – це великий корж із білого борошна, який печуть усі дівчата разом, адже кожна має взяти участь у готуванні калити. Тож місять тісто всі за чергою, від найстаршої дівчини до наймолодшої. Зверху оздоблюють коржа сухими вишнями чи родзинками. Запікають його до твердого стану, щоб важко було вкусити. По середині роблять отвір, у який проводилась мотузка, щоб Калиту можна було підвісити. Кожен парубок намагався якнайвище підстрибнути, аби вхопити зубами Калиту, але якщо йому при цьому не вдавалось розсмішити вартового – "Пана Калетинського", то це виявлялось неможливим завданням, адже той смикав за нитку і Калита підстрибувала надто високо, щоб до неї дістати. Тож це змагання носило у першу чергу жартівливий характер.

Так як це свято носить чоловіче ім'я, воно вважається парубочим, тому хлопцям було дозволено бешкетувати та робити усе, що заманеться. В першу чергу вони вигадували, як скоїти різні збитки дівчатам, наприклад: біля хати ниткою снують вулицю, по якій з вечорниць дівчата додому повертаються; ставлять опудала; знімають ворота, залишаючи неподалік, щоб батьки швидко

вранці знайшли, адже дівчата пізно повертаються додому і пізно прокидаються. Навіть шибки у вікнах малювали або папером вікна затуляли, – і це було найсмішніше. В хаті темно, всі сплять, бо думають, що ще ніч... Тож в основному парубки робили жартівливу шкоду дівчатам – лякаючи їх, коли ті пізно повертались із вечорниць. А дівчата поспішали додому, адже у цю ніч неодмінно мали погадати.

За старими традиціями наших предків, українські дівчата збиралися у просторій оселі в вечір у переддень свята Андрія. А щоб вони під час вечорниць дотримувалися всіх традицій та вірувань, дівчат пильнувала господиня дому, якою повинна була бути самотня вдова.

На андріївські вечорниці хлопців не пускали, а що до дівчат, то в них приймали участь лише неodrжені, так як окрім веселих розмов, забав та розваг традиційним ритуалом на вечорницях було гадання. Без ворожіння на цей вечір не могла обійтись жодна українська дівчина, що мріє про заміжжя. Саме тому більшість дівочих гадань на Андрія мають на меті привідкрити завісу майбутнього, щоб дізнатися хто буде їхнім судженим. Кожна дівчина вірила, що всі результати її ворожінь, неодмінно здійсняться протягом наступного року.

На українських землях існували найрізноманітніші ворожіння та, на жаль, лише частка з цих ритуалів та обрядів зберігається по сьогоднішній день. Хоча навіть до сьогодні є такі місця, де святкують "Андріївські вечорниці" за традиціями наших предків. Це свято несе жарти, пустощі, сміх, який охоплює не тільки молодь, а й старше покоління.

Скіндер Н.
ХТЕК КНТЕУ

РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СПОРТСМЕНОК У МЕДІА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Дослідженню зображення спортсменок у медіа вже присвячено багато робіт, зокрема Т. Брюс (Bruce T.), М. Месснер (Messner M.), М. Дункан (Duncan M.), С. Джаллей (Jhally S.), Д. Роу (Rowe D.) та ін.

Не дивлячись на плин часу, у культурі досі присутні характеристики, які є спільними для зображення спортсменок у медіа просторі всіх країн світу, такі як маргіналізація, тривіалізація, сексуалізація та фемінізація.

Т. Брюс пропонує свою теорію медіарепрезентації спортсменок на прикладі США, проте не слід забувати про культурні відмінності, які можуть

існувати в інших країнах.

Ще з дитинства дівчат навчають спостерігати за хлопцями, в той час як хлопцям зовсім не потрібно дивитися історії про дівчат. Внаслідок цього медіа структурує простір наступним чином: і для дівчат, і для хлопців важливі історії про чоловіків.

Слід зазначити, що представленість жінок у медіа збільшується лише під час глобальних спортивних подій, наприклад Олімпіад чи Чемпіонатів Світу. Але коли, все ж таки увага медіа звернена до спортсменок у гру вступають інші правила. Згідно з теорією Т. Брюс їх існує 15 і у кожній культурі вони можуть проявляти себе по-своєму: «1. Lower broadcast production values; 2. Gender marking; 3. Infantilization; 4. Non-sport-related aspects; 5. Comparisons to men's sport; 6. Sportswomen don't matter; 7. Compulsory heterosexuality/Appropriate femininity; 8. Secularization; 9. Ambivalence; 10. Athletes in action; 11. Serious athletes; 12. Model citizens; 13. Us and them; 14. Our voices; 15. Pretty and powerful».

Аналізуючи український медіапростір можна сказати, що він є гендерно маркований (правило №2), лише для жіночих подій, наприклад жіночий хокей, футбол протиставляється просто хокею, футболу; спортсменок постійно називають дівчатами (правило №3). Найпоширенішими є історії, що зовсім не пов'язані зі спортивною діяльністю, тобто розповіді про родину, зовнішність, особисте життя, інші досягнення. Правило №8 присутнє майже всюди: замість того, щоб акцентувати увагу на спортивних здібностях ЗМІ розповідають про сексуальність та привабливість тіла спортсменки. Як правило це образ молодої, білої, стрункої спортсменки високого рівня, що позує у бікіні для журналів. І це образ, що створюється найчастіше чоловіками і для чоловіків. Якщо відкрити будь-який інформаційний інтернет-ресурс, то побачимо наступні заголовки: «Цуренко в приголомшливому бікіні відпочиває в Дубаї», «Найкрасивіша українська легкоатлетка розбурхала фотографіями в бікіні», «Найсексуальніша волейболістка в костюмі Снігуроньки наряджає ялинку», «Секс-шоп і зйомки в Playboy. Українська спортсменка зробила відверте зізнання» та ін. До того ж слід зазначити, що подібні історії містять більше фото, аніж тексту. В Україні правило №13 не діє, тому що спортсменок як нашої країни, так і інших країн репрезентують з надмірною сексуалізацією та фемінізацією.

Не дивлячись на те, що внаслідок швидкоплинних змін у медіапросторі спортсмени та спортивні фани все більше стають скоріше продюсерами, аніж звичайними споживачами, в онлайн спортивних ресурсах все ще домінують чоловіки.

Правило №15, про яке говорить Т. Брюс, може сприяти переосмисленню сексуалізації, тому що змінює уявлення про те, що фізична сила та міць несумісні з уявленням про жіночу красу. Але, якщо ми самі не почнемо по-іншому конструювати український спортивний медіапростір та не будемо докладати до цього хоча б найменших зусиль, так і залишимося на тому ж рівні, де спортсменки – лише суб'єкти споживання, яких цінують за їх зовнішність, привабливість тіла, а не за спортивні здібності та досягнення.

Ткаченко А.
НТУ «ХПИ»

ЯЗЫЧЕСТВО ДРЕВНИХ СЛАВЯН

Чем вызван интерес к рассматриваемой проблеме? Ответ на этот вопрос, на мой взгляд, лежит в самой формулировке темы работы. История древних славян – это, прежде всего, часть истории нашего народа. Язычество можно назвать архаической религией, то есть прарелигией Руси. Даже сейчас, в 21 веке, существует немало людей, придерживающихся языческой религии древних славян. Вот почему я считаю, что данная тема может быть достаточно актуальной.

В предлагаемой работе, я хочу дать читателю представление о культуре и жизни наших предков – славян. Их культура неразрывно связана с религией, что можно легко понять, едва приступив к рассмотрению данного вопроса. Однако дать полное представление о религии славян невозможно без обращения к истории. Именно поэтому первой частью этой работы является именно краткое описание истории древнего народа.

Об интересе к этой теме в последние время, не стоит и говорить, с каждым днём в Украине становится всё больше и больше поклонников оккультных учений. С чем связана подобная тенденция, сказать трудно. Возможно, это связано с тем, что сейчас многие вновь пытаются обратиться к истокам – истории своего народа. История же эта неразрывно связана с одной из её частей – периодом язычества на Руси. Тем самым, люди, изучающие данный вопрос, иногда находят в этом более глубокий смысл, или же их просто увлекают за собой мифы и легенды русского фольклора.

Сказанья же эти действительно весьма увлекательны и интересны. Они способны отразить дух русского народа и его истинную сущность при их глубоком изучении. Погружение в историю народа невозможно без изучения

его культуры и религии.

С течением веков славянское язычество все более становилось выражением народного мировосприятия. Язычество удержалось в деревне и было формой проявления народных, крестьянских воззрений, существовавших на своих тысячелетних исконных основах. Украинская народная культура XVIII–XIX вв. традиционна, и эта традиционность уходит в языческую старину. Значительная часть народного творчества связана с язычеством. В языческие времена искусство было неразрывно связано с самим язычеством.

Для изучения истории Украины, на мой взгляд, необходимо обратиться к истокам – к религии древних славян. Это – неисчерпаемый клад народной мудрости, который нам завещали предки. Познание народной культуры, всех видов крестьянского творчества невозможно без выявления его архаичной языческой подосновы. Изучение язычества – это не только углубление в первобытность, но и путь к пониманию культуры народа.

История государства неоднородна и складывается она не только из решений правителей и военных действий, история страны – это, прежде всего, его народ, который напрямую связан с религией. Без неё трудно представить существование полноценного государства: все мы прекрасно помним СССР. Вот почему изучение архаических истоков культуры так важно при изучении истории и культуры страны.

Babenko V.
NTU «KhPI»

KYIVAN RUS VISUAL ART

The purpose of this work is to explore the art of Kyivan Rus and to consider its kinds. The leading genres of fine arts of Kyivan Rus were mosaics, frescoes, iconography and book miniatures. Iconography is a complex process, a wooden board was selected, hot fish glue was applied to its surface, a new canvas called navolok was tightly stuck. On the navolok in several techniques imposed levkas (foundation for painting), made of pink chalk, water and fish glue. Then levkas was dried and polished. Natural dyes were used - soft clay and solid gems, which were brought from the Urals, India, Byzantine Empire and other places. For the preparation of paints, stones were crushed into powder, added connective, most often yolk, as well as gum (water-soluble acacia resin, plums, cherries). Icon painters made of linseed or poppy seed oil, which covered the painting of icons. Unfortunately, the ancient icons have

come down to us much changed. After a long time, seed oil has the ability to darken.

Book miniatures. The manuscript with color illustrations was called "facial". "Facial" is also the famous Svyatoslav's "Izbornik". In addition to plot illustrations, books have been ornamented much. One example of miniatures of Kyivan Rus is the so-called Radziwill Chronicle of the 15th Century, which is a list from the manuscript of the XIII century. His 617 miniatures are a kind of artistic encyclopedia of history and culture of that time.

Mosaic is a special kind of monumental painting, which is created from durable materials: small stones or pieces of opaque colored glass-smalt. The history of the existence of a mosaic has several millennia. The dominant position this type of art took in the decoration of the Byzantine temples in the era of the establishment of Christianity. The walls and ceilings were painted with mosaic images of gospel scenes, images of Christ and apostles. Mosaic especially reveals its beauty on curved surfaces, under the vault of the temple, loves the spit of light. Placed at different angles, slices of smalt pour in different shades and create a beautiful sight. Mosaic ensembles of St. Sophia of Kiev, fragments of the mosaic of the Golden Domed Cathedral of St. Michael's Monastery, the Church of the Desyatynna, the Assumption Cathedral of the Kyiv-Pechersk Lavra, and the St. Michael's Cathedral of the Vydubysky Monastery testify to the extremely high artistic level of mosaic art.

The name "Fresco" is translated from the Italian word "fresco" means "fresh", "raw". This is a painting on a damp plastered wall with paints, which are diluted with water. With drying, the lime tightly connects to the colorful layer. It is possible to write on the dried lime plaster. Then it is moisturized for the second time, and the paint is pre-mixed with lime.

We enjoy the art of frescoes in Kyivan Rus. Artists painted the walls of cathedrals, temples, churches. Before painting the temple proceeded a year after its construction. This was done to make the walls dry well. The painting usually began in the spring and attempted to complete within one season. Paintings of Kyivan Rus cathedrals and churches differ in their unique peculiarity. In the famous St. Sophia Cathedral in Kiev, images of saints and scenes from their lives are monumental and majestic.

The art of Kyivan Rus shows a great variety of its kind and genres. The artists had developed their skills on the basis of Byzantine tradition, and their masterpieces influenced Ukrainian art through the ages.

UKRAINIAN FOLKLORE AS AN ORIGINAL PHENOMENON

The formation of society cannot happen without culture and traditions of the past that most clearly and vividly enshrined in folklore.

Our aim is acquaintance with the life, the life of the people of bygone years, familiarity with folk wisdom and popular morality. Folklore is one of the most important means of learning the native language and also helps you to feel the beauty and richness of Ukrainian language, increase vocabulary, enrichment of speech figurative words and expressions.

Oral culture has always played a more prominent place in the tasks of aesthetic education, development of creative abilities of the younger generation.

At the present stage of development of folklore, as a consequence of liberalization of attitude to folk culture, is the spontaneous restoration of forgotten practices. Especially in Eastern Ukraine, where almost completely lost national tradition. The end of a long time of materialism along with the wave of a revival of the religious traditions of the people, was marked by unprecedented rise of witchcraft and demonology (sorcery, conjuring, spells, magical healing), calls (and even practical attempts) recovery of the ancient pagan cults.

So now before modern creators and carriers of folk traditions is not an easy task of choosing the ways of further development of folklore, which would have enriched the treasure house of Ukrainian spirituality was grounded by the needs of the time, respectively, balanced in all dimensions. No less important is the task facing researchers of folklore: collecting this treasure, systematization, classification of texts, their scientific analysis, explanation of the emergence or decline of certain phenomena, ways of development of folklore genres and many other aspects of the study.

Change the principles, research methods, the importance of other sciences, and in the background of this study of folklore as a science was a rich period of development. Also a number of theories, many of which formed the basis of the scientific schools and directions of folklore. School was the result of extensive experience collecting and recording folk songs and enthusiasm philosophies of different times.

Tradition has always held an important place the development of folklore studies. This is reflected in the fact that for many centuries preserved the relative

stability of the lyrics, manner of performance, expressive means and forms. That is, from generation to generation piece is passed without significant changes.

Thus, we can say that folklore is not only a valuable contribution to Ukrainian culture, but also has important cognitive and aesthetic value.

Haidamachuk O.
NTU «KhPI»

LINGUISTIC ROOTEDNESS OF PHILOSOPHY AND CULTURE

After the linguistic turn in philosophy it becomes obvious that both philosophy and culture are rooted in a language. They both always unroll themselves in a language space. In the other hand, language always creates culture's environment. We can say that philosophy and culture «grow up» from language, and in the same time incessantly feed on it and enrich it. Moreover, it is impossible to bring philosophy and culture out of language borders, the same as to separate them from language. We could not find any philosophy out of culture, but it's not worth to hope that there is the kind of language would capable of monopolizing philosophy (in fact, it's possibly to philosophize not only in classical Greek or in old Chinese or in Sanskrit). But any language competence will not perform you automatically in a philosopher, because it seems like to philosophize you need something more.

Language as itself is inseparable from philosophy as itself, because they both are bound with thinking, which, in its turn, needs certain «cultivation» before all of that (culture, language, and philosophy) get a purport. We can interpret «philosophy» just as peculiar way to use a language. So we should look for the peculiarity not in language, but in the way of using it. In the same way it is easy to «read» culture too, even if we understand «culture» as a human way to live among and with others. So, all of that together point on necessity for us to take into account not only cultural «roots» of philosophy, but personal thinking originality (on an individual level) too, because the very language, as the last researches presented, joins a man with an external world. But philosophy has a deal only with words and, as J. Derrida said, it opens «by question», «in question» and «to the question». So, as we can assume, essential philosophy intonation should be interrogative.

When we focus on the two ways (to live and to use language), it is more impossible to ignore the fact, that in «national» philosophies' field it becomes actual a bit different problems and a bit different accents are heard in it. Moreover, in fact East and West philosophy traditions use predominantly different types of languages

(tonal versus vocal). And in the epoch which is considered as «global» we should take care of saving the current multiplicity of «living languages»' philosophy to learn better understand each other and the world beyond mother tongue.

Nevo Samuel Prosper
NTU «KhPI»

FEUDALISM AS A SOCIAL AND CULTURAL PHENOMENON IN UKRAINE OF THE RENAISSANCE ERA

In a time when there is no easy way of communication there was really no efficient, sensible political order that could be established. Feudalism was really the simplest way to make sure everything ran smoothly even though many people were subjugated under it. So it made enormous impact on the everyday life of people and the cultural development of the Ukrainian society during the Renaissance age.

The aim of my report is to give in details the essence of feudalism in Ukraine from the middle of the 14th century to 1569 and how the high point in the development of feudalism in Ukraine influenced the culture of Ukrainian people.

While the sociopolitical structure of pre-Mongol Rus'-Ukraine can be called 'feudal' only with reservations, a full-fledged feudalism is to be found in the Grand Duchy of Lithuania (often referred to as the Lithuanian-Ruthenian state by historians), to which the majority of Ukrainian lands belonged from the middle of the 14th century to 1569. Thus, the high point in the development of feudalism in Ukraine occurred at a time when it was already waning in the West. Under the grand duke, there existed in Lithuania a hierarchy of princes (belonging either to the junior lines of the Lithuanian Gediminas dynasty or to the surviving families of Riurykide dynasty), non-princely magnates (barones in Latin sources), and landowning knights (boyars, later named, on the Polish model, shliakhta). The princes and magnates were quasi-independent in the internal administration of their domains; they went to war at the head of their own contingents and monopolized high state offices. The estates of the nobility were burdened with definite military obligations. As a reward for service, the nobles obtained, in the course of the 15th century, a number of privileges, securing their personal and property rights, tax and other exemptions, and participation in the organs of provincial administration. These rights were embodied in provincial charters (zemski pryvilei) and were later codified on a state-wide basis in the Lithuanian Statute (which underwent three editions: 1529, 1566, and 1588). The line between petty boyars and substantial peasants was at first fluid, but it

gradually grew rigid. The peasants were placed under the jurisdiction of the noble landowners and reduced to serfdom. The Union of Lublin (1569) may be considered as marking the end of the feudal age, properly speaking, in Ukrainian cultural history. The nobles were willing to represent their high social position in the visual arts and architecture.

There were conflicting tendencies in the first half of the sixteenth century: on the one hand, there was a tendency toward all nobles' enjoying the same rights, and, on the other hand, because of the increase in rights of some boyars, called zemianin and sometimes boiarin or dvoranin, such boyars became more clearly distinguished from other lesser boyars: in other words, there was a tendency toward stratification of the nobility. The greater nobles, that is, the princes and the pans, to whom were added after 1512 the zemiane, tended to hold lands with many rights. There was a general obligation to perform military service, yet military service was not normally required under the terms of grants of land to greater nobles. Even when military service was required, as in grants of land with fewer rights, generally made to lesser nobles, it was not enforced by confiscation of land for nonperformance, a characteristic and traditional feudal measure. Instead military service was enforced by the collection of fines.

I have come to the conclusion that when judged by those criteria, the social and political order of sixteenth-century Lithuania may not be regarded as typical feudalism. The nobility remained the major power to support artistic development.

Sevastianov K.
NTU «KhPI»

THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN THEATER

Elements of theatricality can be traced in Ukrainian folk customs and rites, games, folk oral literature, and folk dances back to pre-Christian pagan traditions and rituals. They are also evident today, in the spring vesnianky-hahilky, the summer Kupalo festival, the winter carols and above all in the ceremony of the Ukrainian wedding, and the whole development of the theater industry. The purpose of the work is to trace the development of the Ukrainian theater and to identify patterns in its development.

During an epoch of Kyivan Rus the theater elements were present in the church ceremonies. The first samples of drama were publicly pronounced by the pupils of Kyiv Brotherly (Kyiv-Mohyla Academy) and Lavrsky school (17th and 18th centuries).

In the 1730s Russian amateur theaters were developing in the Ukrainian lands under the control of the Russian Empire.

In 1806, the first city theater was opened in Kiev for five hundred beds with lounges, an amphitheater, a gallery and a parter where there were even standing seats. In that building performed Ukrainian, Russian and Polish collectives.

The substantial development of the Ukrainian drama began at the end of the 18th and early 19th centuries when the plays and theatrical productions of Ivan Kotlyarevsky and Grigory Kvitka-Osnovyanenko appeared. Their valuable burlesque works represented mainly comic characters in the background of colorful Ukrainian landscapes. This image has been consolidated for national drama for two centuries, and it still seems relevant for many contemporaries.

In 1818, the first professional Poltava Theater under the leadership of Ivan Kotlyarevsky started its performances. Famous actor Mikhail Shchepkin played in his troupe. In 1810, the Opera and Ballet Theater was opened in Odessa. He took spectators up to the fire of 1873, which completely destroyed the building. In 1882–1887, a new Opera House was built on his place.

Nowadays the Ukrainian theaters successfully try and master new genres. Modern Ukrainian drama tends to documentary material and open dialogue with the viewer.

So, the history of the Ukrainian theater is quite an interesting research field that keeps many secrets. The history of the Ukrainian theater was always subjected to various external factors (the spirit of the nation, the influence of different cultures), but it always remained unique. There is an increasing interest in folk and street theater nowadays. Ukrainian dramatic art is increasingly integrating into the European cultural space.

СЕКЦІЯ 4

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ Й ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

Андреева А.О.
НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ КЛАСУ ТА ПРОЯВІВ ЕМПАТІЇ У ПІДЛІТКІВ

Особливості сприйняття соціально-психологічного клімату класу у підлітків досліджували такі психологи: Н.С. Мансуров, В.М. Шепель, Н.Н. Обозов, А.Н. Лутошкін, Б.Д. Паригін та інші. Особливості проявів емпатії у підлітків розглядали у своїх роботах К. Роджерс, Х. Кохут, Е. Мейо та інші. Актуальність нашої роботи обумовлена тим, що боротьба за підвищення якості навчання і засвоєння знань залишається невирішеною задачею. В наш час досить очевидний вплив соціально-психологічного клімату та рівня емпатії підлітків на їх поведінку та успішність навчання у школі. Метою нашого дослідження було дослідити особливості сприйняття соціально-психологічного клімату класу та проявів емпатії у підлітків. Наукова новизна нашого дослідження полягає у тому, що ми вивчаємо дану проблему саме на даному етапі людства, ураховуючи всі особливості сучасного життя.

У підлітковому віці провідним видом діяльності є спілкування у всіх сферах життєдіяльності. Дружні та щирі стосунки – джерело натхнення, що сприяє плідній праці у навчанні. Для підтримання нормального рівня соціально-психологічного клімату у класі виділяють три «кліматичні зони». Перша зона – соціальний клімат, який визначається тим, наскільки діти у класі розуміють спільну мету та задачі для її досягнення. Друга зона – психологічний клімат, це ті відносини, що склалися між дітьми у класі. Третя зона – моральний клімат, це моральні цінності, що прийнятні у класному колективі. Емпатія – механізм формування міжособових відносин. Тому на моральний клімат безпосередній вплив мають прояви емпатії кожного з учнів класу. Від грамотної організації класного клімату у школі залежить багато факторів, зокрема, успішність засвоєння учнями знань, правильне формування особистості школярів, їх психологічний та психічний стани та інше. Клімат у такому колективі складається зі злагоди між вчителем та кожним з дітей та колективом в цілому,

налагодженого спілкування між дітьми, дружніх стосунків, спільних інтересів та взаємодопомоги між усіма ланками колективу. Найкраще клімат розвивається в колективах, де більшість учнів досить цілеспрямовані і емоційно витривалі. Формування ж емпатії в підлітковому віці дуже важливе, оскільки емпатичні переживання в цей період можуть перенестися на доросле життя. У цей період розвиваються моральні цінності, погляди на взаємини між людьми, тому важливо приділити увагу розвитку емпатії в даний період. При нестачі емпатії розвиваються агресивні прояви і на індивідуальному, і на груповому рівнях. Нерозвиненість почуття співпереживання веде до жорстокості і девіантної поведінки.

Отже, відокремлені групи однолітків у підлітковий період стають більш стійкими. Схожі проблеми та інтереси об'єднують підлітків. Однак виникнення подібних груп, які можуть не уживатися між собою можуть сприяти погіршенню клімату в класах підлітків. Тому початкова несприятливість клімату для підліткового колективу є нормальною. Розвиток підліткової емпатії пов'язаний з темпераментом, збудливістю і соціальними групами, в яких хлопчики та дівчатка знаходиться. Відсутність нормального рівня емпатії тягне за собою дезадаптивність. Таким чином, досить очевидний вплив сприйняття соціально-психологічного клімату підлітків та рівня їх емпатії на поведінку та успішність навчання у школі. Також буде доречним дослідити особливості сприйняття соціально-психологічного клімату та рівня емпатії не лише у дітей підліткового віку, а й у інших вікових групах, адже ці фактори є важливими та впливають на особистість впродовж усього життя.

Бабаєва Н.М.

ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю»

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ - ЛІДЕРІВ СФЕРИ ПОСЛУГ У ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЗАПОРІЗЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ МОДИ І СТИЛЮ»

В роботі розглядається, як в умовах мінімальних економічних ресурсів навчального закладу здійснити професійну підготовку майбутнього фахівця сфери послуг з належним формуванням інформаційної культури лідера, здатного організувати свій бізнес самостійно і бути повністю незалежним від створення додаткових робочих місць. У зв'язку зі стрімким науково-технічним

прогресом протягом найближчих 20 років 47% професій розвинених країн світу з великою долею вірогідності будуть автоматизовані.

За мету роботи вбачаємо: визначити організаційно-педагогічні умови формування інформаційної культури майбутнього фахівця – лідера сфери послугу ДНЗ «ВПУМС».

Завдання роботи : *по-перше*, визначити рівень інформаційної культури майбутнього фахівця – лідера сфери послуг; *по-друге*, визначити стан формування інформаційної культури майбутніх фахівців - лідерів сфери послугу ДНЗ «ВПУМС»; *по-третьє*: вибрати безкоштовні засоби інформаційних і комунікаційних технологій: ресурси на основі хмарних технологій, інтернет ресурси професійного спрямування на прикладі майбутнього фахівця - лідера – перукаря-модельєра .

Майбутній фахівець сфери послуг розглядатиметься як лідер своєї сфери діяльності– власник малого приватного бізнесу, в якому виступає в ролі і адміністратора, і маркетолога, і робітника. Тому інформаційну культуру можна досліджувати як інформаційну культуру організації. Було визначено, що майбутній фахівець - лідер повинен розуміти необхідність управління інформацією з метою підвищення рівня знань та поінформованості; повинен мати інформаційну і комп'ютерну грамотність, а це вміння використовувати програми загального і спеціального призначення, інформаційні і телекомунікаційні технології; вміти систематизувати, знаходити і обробляти дані за допомогою систем управління базами даних (СУБД). Згідно цього, за теорією Джилліан Олівер, можна визначити, що інформаційна культура майбутніх фахівців повинна відноситися до третього рівня.

Дослідження умов формування інформаційної культури майбутніх фахівців - лідерів сфери послугу ДНЗ «ЗВПУМС» показали, що персональні комп'ютери і комп'ютерне програмне забезпечення застарілі, ознайомлення з СУБД ведеться виключно теоретичне. Тому інформаційна культура майбутніх фахівців після закінчення навчального закладу відповідає тільки першому-другому рівню.

Доцільно впровадити організаційно-педагогічні умови: безкоштовні ресурси на основі хмарних технологій та інтернет ресурси професійної спрямованості, які доступні з будь-якого пристрою - ПК, смартфона або планшета. Так, була обрана платформа хмарних технологій Google, як найбільш популярна (додатки для планування, для колективної роботи і спілкування, публікації матеріалів, хостингу відеоматеріалів і багатьох інших інструментів). Для автоматизованого управління серед розглянутих безкоштовних онлайн

ресурсів: Shedul, Plandok, Xandaro, був обраний ресурс Shedul(надійність в роботі, доступний інтерфейс, можливість онлайн бронювання через Інтернет сайт, Facebook, вбудована точка продажу). Для віртуального моделювання образу клієнта для майбутніх перукарів-модельєрів розглянуті безкоштовні інтернет сервіси професійного напрямку: MakeoverIdea, DalyMakeover, TAAZ, Stylor, Instyle, Hairstyler, обрані для навчання–Taaz (максимально можливий функціонал для створення образу) і MakeoverIdea (по підбору чоловічих зачісок).

Таким чином, в роботі визначено організаційно-педагогічні умови: ресурси на основі хмарних технологій, інтернет ресурси професійного спрямування, які сприяють формуванню інформаційної культури майбутніх фахівців - лідерів сфери послугв ДНЗ «ВПУМС» при мінімальних економічних ресурсів навчального закладу. Повне дослідження буде описано в магістерській роботі.

Бондаренко В.В.,
НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Проблема підготовки майбутніх фахівців під час навчання у вищому навчальному закладі є досить актуальною сьогодні. Вища освіта повинна підлаштовуватися під швидко мінливий ринок праці, відповідати його вимогам, щоб випускники були затребуваними фахівцями і могли швидко працевлаштуватися. Ця проблема актуальна і для майбутніх психологів. На даний момент існує достатня кількість професійних напрямків, де можуть себе реалізувати випускники психологічної кафедри. Особливості професійної підготовки є ключовим фактором у становленні майбутнього психолога.

Професійну підготовку майбутніх психологів розглядали такі вчені як Б.Г. Ананьїв, А.Л. Андрєєв, Л.І. Анциферова та ін.

Вивчаючи дану проблему, ми звернули увагу на те, що професійна підготовка студента - психолога спрямована на всебічний розвиток майбутнього фахівця. Це пов'язано з тим, що професія психолога безпосередньо пов'язана з людським фактором, тому від майбутніх спеціалістів потрібний безперервний професійний та особистісний розвиток.

У процесі професійної підготовки студентів - психологів під час проведення практичних занять ми вважаємо доцільним використовувати такі

педагогічні методи, як, study - cases - для імітації робочих ситуацій, демонстрація відеоматеріалів - для розуміння життєвих ситуацій, в які може потрапити психолог, а також виконання індивідуальних завдань для особистісного та професійного розвитку. На нашу думку, сучасна вища освіта має бути спрямована не стільки на формування просто фахівця з певним набором знань, умінь і навичок, а більше на професіонала, який прагне до постійного особистісного росту, вміє орієнтуватися в складних і стресових життєвих ситуаціях, бажає працювати не тільки в поодиночці, але і в команді.

На основі вище викладеного матеріалу, ми можемо зробити наступний висновок: професійна підготовка студентів - психологів має кілька векторів, які повинні постійно розвиватися. Високий рівень професійної підготовки підвищує рівень попиту ринку праці на професію психолога і створює їй сприятливий імідж серед роботодавців. Вища освіта на сьогодні не приділяє цій проблемі досить велику увагу, тому вважаємо, що професійна підготовка студентів - психологів вимагає подальших, більш детальних досліджень.

Бондаренко К.О.,
НТУ «ХП»

ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПРОФЕСІЙНОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У наш час дуже складно уявити собі ринок праці без конкуренції серед фахівців. Дедалі більше зростають висунуті суспільством та працедавцями вимоги та обов'язки, які ставлять перед вищою школою завдання: не тільки навчити професійним знанням, умінням і навичкам, але і розвиток високих особистих якостей майбутніх фахівців, творчого мислення, формування цілісного світосприйняття, національної самосвідомості. Професійна індивідуальність особистості – це та сфера психологічних знань, яка може встановити зв'язок між особистісними та професійними якостями індивідуальності.

В роботі маємо за мету теоретично дослідити поняття «професійна індивідуальність». Теоретично розкрити поняття «психологічна експертиза».

Центральним поняттям, що відображає суть «професійної індивідуальності» є поняття «індивідуальність», на якому є необхідність зупинитися докладніше. У тлумачних словниках «індивідуальність» розкривається як багатозначне слово: 1) Сукупність характерних, своєрідних рис, що відрізняють людину від іншого; 2) Людина як носій особистих,

характерних для нього ознак, властивостей;3) Особистість. У психологічному словнику індивідуальність визначається як неповторність, унікальність властивостей людини.

О.О. Леонтьєв виділяє чотири значення цього поняття: 1) Індивідуальність як цілісність, неподільність (індивідуальна психологія А. Адлера, поняття індивідуальності у роботах В.С. Мерліна); 2) Індивідуальність як неповторність, унікальність, індивідуальні відмінності особистості; 3) Індивідуальність як специфічна форма буття індивідів;4) Індивідуальність як певний рівень розвитку індивідуальної своєрідності, властивий не кожному індивіду («яскрава індивідуальність», «творча індивідуальність»).

У роботах В.С. Мерліна відзначається, що у всякій характеристиці певного ієрархічного рівня (біохімічного, нейрофізіологічного, психічного) завжди розрізняють типове, загальне для певної групи людей і індивідуально-своєрідне, неповторне, притаманне тільки одній людині. Життєдіяльність визначається генетичними, економічними закономірностями.

Дослідженням поняття індивідуальності довгий час займався Б.Г. Ананьєв, який визначає людину не тільки як відкриту систему, а й як систему «закриту», замкнуту внаслідок внутрішньої взаємозв'язку її властивостей (особистості, індивіда, суб'єкта). На думку Б.Г. Ананьєва, саме в процесі практичної діяльності можна знайти можливість для об'єктивного дослідження людської індивідуальності. Якщо особистість – «вершина» всієї структури людських властивостей, то індивідуальність – це «глибина» особистості та суб'єкта діяльності. Одним з важливих індикаторів людської індивідуальності є активність творчій, творчої діяльності людини, втілення, реалізація в ній всіх величезних можливостей історичної природи людини.

Більшість вчених та дослідників сходяться у думці, що індивідуальність – це не сукупність певних властивостей людини або їх окремих частин, а відповідає цілісності людини. Поняття індивідуальності й відображає, уособлює цілісне об'єднання багатьох характеристик конкретної людини, які і роблять її індивідуальністю. Таким чином, індивідуальність людини характеризується способом і формою взаємозв'язку окремих елементів і властивостей в загальній структурі особистості.

Оскільки для дослідження професійної індивідуальності необхідний відповідний підхід, слід розглянути таке поняття як «експертиза» та її застосування у психології.

Експертиза (від лат. *Expertus* - досвідчений, знавець) – розгляд,

дослідження експертом-фахівцем якихось справ, питань, що потребують спеціальних знань. У найбільш загальному вигляді експертиза – це спосіб аналізу причинно-наслідкових зв'язків не тільки стосовно того, що вже відбулося, але й того, що очікується, має або може відбутися; це спосіб пізнання певної реальності у тих випадках, коли ця реальність не піддається прямому вимірюванню, обрахуванню і взагалі якому завгодно «об'єктивному дослідженню».

Педагогічна експертиза – сукупність процедур, необхідних для отримання колективної думки у формі експертного судження й оцінки про педагогічний об'єкт, процес, явище (навчальний план, підручник тощо).

До компетенції психологічної експертизи можуть бути віднесені будь-які питання психологічного змісту, що вимагають застосування спеціальних психологічних знань, що мають відношення до справи і мають юридичну значимість. Своєчасне і обґрунтоване застосування в ході дослідження спеціальних психологічних знань істотно розширює можливості встановлення багатьох фактів, необхідних для справедливого і правильного вирішення справ, забезпечує повноту дослідження обставин тощо.

Головним напрямом діяльності є встановлення фактичних даних про психологічні особливості, характер і закономірності психічної діяльності суб'єкта, а також умовах відображення їм об'єктивної реальності, що встановлюються шляхом психологічної експертної оцінки і дослідження.

Види психологічної експертизи відрізняються специфічністю предмета дослідження: 1. Експертиза афекту і інших емоційних станів; 2. Експертиза індивідуально-психологічних особливостей; 3. Експертиза здатності усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпеку своїх дій та керувати ними; 4. Експертиза здатності правильно сприймати важливі для справи обставини і давати про них правильні показання; 5. Експертиза здатності розуміти характер і значення сексуального насильства і чинити опір діям обвинуваченого; 6. Експертиза психічного стану жертви суїциду.

Таким чином, професійна індивідуальність – це психологічне новоутворення особистості, в якому особистісні та професійні властивості інтегровані таким чином, що забезпечують успішну професійну діяльність та самодостатність майбутнього спеціаліста технічної спеціальності.

До компетенції психологічної експертизи можуть бути віднесені будь-які питання психологічного змісту, що вимагають застосування спеціальних психологічних знань, що мають відношення до справи і мають юридичну значимість. Своєчасне і обґрунтоване застосування в ході дослідження

спеціальних психологічних знань істотно розширює можливості встановлення багатьох фактів, необхідних для справедливого і правильного вирішення справ, забезпечує повноту дослідження обставин тощо.

Бурба К. П.,
НТУ «ХП»

ЛІДЕРСЬКІ ПОЗИЦІЇ У ВИХОВАННІ МАЙУТНЬОГО ЛІДЕРА У ДІТЕЙ

В умовах становлення громадянського суспільства в Україні успішність професійної діяльності спеціаліста залежить не лише від його фахової підготовки, а й від лідерської активності, відповідальності, прагнення до саморозвитку. У педагогічній діяльності педагог поєднує виконання функцій керівника і лідера, який сприяє соціально значущому особистісному розвитку вихованців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій довів, що питання лідерської ролі педагога досліджували А. Болдвін, Ю. Гільбух, І. Іванов, Дж. Кетена, О. Киричук, К. Кларк, Я. Коломинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Л. Термен та інші дослідники. Вивчаючи різні аспекти педагогічного лідерства, вказані дослідники підкреслювали важливість формування загальної і педагогічної культури особистості, розвитку лідерських вмінь і навичок у процесі професійної діяльності.

Вважаємо, що важливою інтегрованою характеристикою особистості сучасного педагога є наявність сформованої лідерської позиції, тобто комплексного, відносно стійкого, динамічного особистісного утворення, що характеризується певною системою ставлень людини до людей та до самої себе у складності соціальних відносин. Зовнішньо вона виявляється у лідерській поведінці і діяльності. Внутрішньо лідерська позиція зумовлюється системою установок, цілей і цінностей та відображає характер потреб, мотивів і переконань особистості.

Володіння позицією лідера, на думку Р. Кричевського, може бути обумовлено реалізацією особистістю певних якостей, які виступають ціннісними для групи.

В. Сухомлинський підкреслює, що «авторитет педагога – це творіння його розуму і душі, вміння твердити в колективі глибоку повагу до своїх ідеалів, принципів, переконань».

Результати аналізу наукової літератури, державних документів у галузі

освіти, практичного досвіду українських і зарубіжних вищих педагогічних закладів свідчать про те, що загострилися суперечності між потребою суспільства у лідерах нової генерації та фактичним рівнем розвитку лідерських якостей у майбутніх педагогів, між наявними науковими теоріями лідерства і недостатнім їх використанням у практиці.

Прояви і характер лідерства залежать відбагатьох факторів. Зокрема, в освітянському лідерстві важлива роль належить таким особистісним якостям людини, як гуманність, впевненість, оптимізм, ентузіазм, порядність, переконаність, наполегливість, організованість, комунікативність тощо.

Питанням дитячого лідерства присвячено багато робіт, де дається обґрунтування ключових характеристик дитини лідера. Наприклад, В.Р. Маралів і Ст.А. Ситаров вважають, що діти-лідери володіють високою соціальною активністю, яка проявляється через соціальну ініціативу і старанність. У цій же роботі виявлено зв'язок соціальної активності і мислення (більшою мірою простежується у дівчаток, ніж у хлопчиків).

Особливості виховання лідерів дітей старшого дошкільного досить складний процес. Цей вік називають верховиною дитинства тому, що дитина найчастіше легковажна, наївна, дивиться на дорослого знизу вверху. Але поступово вона починає втрачати дитячу безпосередність у поведінці, у неї з'являється інша логіка мислення. Відвідування дитиною ДНЗ знаменує собою не тільки початок переходу пізнавальних процесів на новий рівень розвитку, але і виникнення нових умов для особистісного розвитку дитини.

Досить важливим є той факт, що вже в об'єднаннях дітей дошкільного віку існує диференційоване ставлення дітей один до одного, через що простежується статусна ієрархія. Чим вище міжособистісний статус дитини, тим сильніше її психологічний вплив на членів групи. До дітей, які мають сприятливий і несприятливий статуси, спостерігається різко протилежне ставлення з боку однолітків.

Не менше значення для лідерства в дошкільному дитинстві, з нашої точки зору, має емоційність, також залежна від типу темпераменту. Як основні характеристики емоційності виділяють вразливість, імпульсивність і емоційну лабільність. Вразливість виражає афективну сприйнятливості суб'єкта, чуйність його до емоційних впливів. Діти-лідери відрізняються високим ступенем емоційної лабільності (емоційні переживання неглибокі, коротко-тимчасові, яскраво зовні виражені), різноманітністю та багатством міміки і рухів.

У нашому розумінні, лідер-дошкільник – це насамперед активна, ініціативна особистість, яка здатна змінити зовнішню ситуацію і координувати

діяльність інших, організувати і повести їх за собою.

Таким чином, аналіз досліджень, присвячених дитячому лідерству, показує, що в основу цього явища вчені ставлять найрізноманітніші особистісні характеристики: високий рівень прояву ініціативи і старанності, високий рівень розумового розвитку, організаторська активність в різних сферах групової життєдіяльності, успішність протікання спільної ігрової або конструктивної діяльності, здатність задовольняти комунікативну потребу ровесників, високий рівень розвитку моральних якостей особистості.

Вовк Ю.

Харківський машинобудівний коледж

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

Всі ми знаємо, що кожна спільнота завжди має ту людину, яку ми називаємо лідером. За загальновизнаним означенням лідер це той, хто веде, той що йде попереду. Таких людей ми зустрічаємо часто, серед робочих колективів, спортивних команд і просто серед дружніх компаній.

Коледжівська група, в якій я навчаюсь вже третій рік, спочатку не мала лідера. Хоча відразу серед нашого загалу запанували хоча і не прості, але загалом дружні стосунки. На посаду старости групи спочатку самовисунувся Матвеєв Володимир, який за віком був старшим ніж інші члени групи. Але доволі швидко він втратив довіру одногрупників і до того ж він не дуже успішно справлявся зі своїми прямими обов'язками старости, бо як я зараз розумію Володимир просто не мав необхідних лідерських якостей. На зібранні групи здавалося непомітно, але швидко виникла кандидатура нового старости групи - Белицького Миколи. Його кандидатуру підтримали всі мої одногрупники і Микола ось вже третій рік обіймає посаду старости, а до того ж, ще й є членом студентської ради коледжу. Я, як одногрупник Миколи, можу констатувати, що за цей час він став не просто лідером групи, а й лідером всієї студентської спільноти коледжу. Мої спостереження дозволяють мені твердити, що Микола є не просто лідером, але проявляє у своїй поведінці справжнє лідерство за допомогою своїх здібностей та якостей, таких як вміння брати на себе відповідальність, не пасувати перед труднощами, вміння зібратися та вести себе адекватно в конфліктних ситуаціях. До того ж, у Миколи ще є і така риса, як вміння знаходити контакт з викладачами та й просто з людьми старшими за

віком.

Однак, мушу також констатувати, що на мій погляд у Миколи є і певні негативні риси, які заважають йому не тільки при виконанні його обов'язків старости. Але він все одно не втрачає своїх лідерських якостей і продовжує бути справжнім лідером. На мій погляд це тому, що Микола має не просто якості ледера, але й задатки харизматичного лідера, а саме - енергійність (випромінювання енергії), поважна, впливова зовнішність, незалежність характеру, вміння переконливо говорити. До того ж Микола не обтяжується похвалою інших і як кажуть знає собі ціну. Це на мій погляд і дозволяє моєму одногрупникові та товаришу бути тим лідером, який є лідером не за посадою, а за сутністю свого характеру, що робить його лідерські якості корисним не тільки для нього, але й для всіх його друзів та знайомих.

Городничий О.В.,
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «АСЕРТИВНІСТЬ» І «ЛІДЕРСТВО» У РОБОТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

На сучасному етапі суспільство потребує фахівців, які володіють не лише необхідними професійно важливими якостями, але й таким особистісним потенціалом, що дає змогу успішно працювати в умовах постійних інновацій та безперервного удосконалення. У цьому контексті актуалізуються поняття асертивності та лідерства, які розглядаються як система визначених налаштувань людини щодо інших на основі певної сукупності особистісних цінностей.

Особливо важливим це виступає для викладачів ВНЗ, адже асертивність передбачає впевнену та конструктивну поведінку фахівця задля досягнення поставлених професійних цілей, уміння тактовно й ввічливо відстоювати власну точку зору, яка дозволяє адекватно реагувати на події, що відбуваються в житті, та ефективно взаємодіяти з оточуючими. Поряд з цим лідерські якості дають викладачеві вищої школи змогу відігравати ключову роль у соціальних перетвореннях і вдосконаленні соціально-професійного середовища, в якому він діє.

Сьогодні поняття «асертивність» і «лідерство» викликають великий інтерес учених, свідченням чого є напрацювання вітчизняних та зарубіжних дослідників, які підтверджують актуальність і важливість вивчення

асертивності та лідерства (В. Бутовська, Ф. Девіс, Ф. Іващенко, Д. Мануель, Т. Маталіна, О. Нікітіна, І. Ромек Є. Серебрякова, Є. Смаглий, М. Сміт та інші). Однак праць, у яких глибоко вивчається питання співвідношення лідерства і асертивності, на сьогодні існує лише незначна кількість.

У сучасних довідкових джерелах асертивність визначають як здатність людини впевнено та з гідністю відстоювати свої права, не принижуючи при цьому прав інших, або ж як упевнений захист своїх інтересів чи свого погляду з урахуванням інтересів інших людей. Лідерство найчастіше розуміють як тип управлінської взаємодії, який спрямований на спонукання людей до досягнення загальних цілей.

Не слід ототожнювати поняття «асертивності» та «лідерства», хоча можна зустріти такі характеристики лідера, як розум, здатність до емпатії, упевненість у собі, об'єктивність, толерантність та ввічливість, зважене сприйняття критики, розсудливість та врівноваженість, технічна компетентність, життєвий досвід, неординарність, тактовність, визнання успіхів інших, комунікабельність, вміння слухати та чути, авторитет. Більшість із цих характеристик притаманні й асертивному професіоналу.

Поняття лідерства та асертивності перетинаються також у володінні фахівцем культурою спілкування, уважності, умінні ясно й чітко висловлювати думки, коректно вислуховувати колег, робити зауваження, давати поради, умінні розуміти інших людей, поважати їхню гідність, перейматися їхніми турботами і проблемами, надавати підтримку.

Отже, асертивність та лідерство є, по суті, соціальними детермінантами комунікації, необхідними умовами побудови стосунків на основі взаєморозуміння та співпраці, особливо у контексті професійних відносин у вищій школі. Тобто можна стверджувати, що обидва феномени, які розглядаються, є дієвими чинниками соціального буття. Асертивність та лідерство є хоча й різними, та все ж близькими поняттями, між якими спостерігається чіткий зв'язок. Вони є взаємообумовленими і виступають важливими орієнтирами в сучасному соціальному житті.

ОСНОВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Навчання студентів електротехнічних спеціальностей спирається на основні поняття загальної дидактики. Ще Ян Амос Коменський у своїй праці «Велика дидактика» визначив правила, шляхи, типи і підходи навчання.

Головними труднощами дидактики є: відкриття обґрунтувань етапу навчання, пошук сенсу освіти, створення найбільш дієвих шляхів і підготовку навчання. Кожна досліджувана дисципліна, в нашому випадку електротехніка, має свої специфічні особливості і вимагає своїх конкретних шляхів підготовки навчання. Ці питання обговорюють особливості дидактики, або методики викладання деяких дисциплін. Дидактика обговорює загальні справи і закономірності, притаманні викладанню всіх дисциплін, на знання яких потрібно і необхідно орієнтуватися при навчанні та вивченні кожної конкретної дисципліни.

Отже, методика вивчення електротехнічних дисциплін має свою суть дослідження, тобто конкретну сторону результативності та методи вивчення, за допомогою яких реалізується процес науково-дослідної діяльності у вивченні електротехніки. У них входять теоретичні і експериментальні шляхи.

Принцип науковості полягає в тому, щоб навчальний матеріал, який викладається та вивчається, відповідав сучасним успіхам і досягненням електротехніки, не розходився з об'єктивними науковими фактами, теоріями, закономірностями. Здійснення принципу науковості при вивченні електротехніки означає, що інформація, яка повідомляється учням повинна бути доказовою. Цього можна досягти за рахунок опису відповідних методів наукових досліджень.

Принцип системності передбачає, що досліджуваний матеріал подається в конкретній послідовності і логіці, який дає конкретний опис про навчальну дисципліну. При цьому здійснюється взаємозв'язок різних теорій, визначень і закономірностей один з одним.

Принцип єдності раціонального та емоційного. В основі цього принципу навчання може бути ефективність тільки в тому випадку, коли учні та студенти вивчають цілі навчання, необхідність вивчення даної дисципліни, його

індивідуальну або високопрофесійну роль, демонструють усвідомлений інтерес до знань. У той же час самий чутливий інтерес до технічних об'єктів і фактів, дає найбільш потужний стимул до пізнання електротехніки. Згідно з цим принципом, неправильно створювати викладання дисципліни тільки на поглядах студентів в тому, що їм це необхідно і потрібно, таким чином, виправдовуючи нудним викладанням предметів. З одного боку, неправильно підбирати по курсу електротехніки тільки гідні теми, які зацікавлять мимовільну увагу.

Принцип єдності предметно-орієнтованого і особистісно-орієнтованого навчання. Електротехніка, як дисципліна, що вивчається, включає велику особливість в порівнянні з усіма іншими дисциплінами, що вивчаються. З одного боку, це наука, яка має свій справедливий предметний зміст, так само як інші технічні і гуманітарні дисципліни, які вивчаються. Тому вона повинна викладатися об'єктивно і неупереджено

Принцип єдності теоретичного та емпіричного значення. Даний метод є деталізацією дидактичного принципу єдності визначеного і філософського. Згідно з цим принципом, при вивченні електротехніки повинні краще поєднуватися, з одного боку, вивчення теоретичних думок, їх логічні докази, а з іншого боку, конкретні досвідчені шляхи, на яких вони будуть триматися, і які будуть зображувати. На жаль, іноді у навчальній літературі з електротехніки, і в лекційних заняттях переважають теоретичні роздуми, які тримаються на конкретних фактах і прикладах. Іншою крайністю може бути дуже сильне захоплення викладача розповіддю цікавих досліджень і дослідів без дослідження теорії, яка включається до їх складу.

Принцип доступності ґрунтується в неминучості співвіднесення змісту принципів і методів викладання з типом студентів, їх освітніми цілями, віковими особливостями, рівнем їх підготовки. Відповідно до правила цього принципу, потрібно переходити від дуже простого викладу матеріалу до складного, від легкого до важкого, від відомого до невідомого.

Принцип наочності полягає у використанні органів чуття і образів при вивченні. Найголовніше значення мають візуальні образи.

Принцип активності в навчанні полягає в тому, що оперативне засвоєння знань учнями реалізується тільки в тому випадку, коли вони виявляють самостійність в навчанні.

Принцип зв'язку дослідження і вивчення електротехніки з життєвою ситуацією і з практикою. Цей принцип дуже важливий при вивченні і викладанні електротехніки. Він полягає в тому, що електротехнічні визначення

та закономірності повинні викладатися і зображуватися не тільки науковими дослідженнями, а й прикладами в конкретному житті. Важливо, щоб вони відчували можливість практичного застосування і користь, яку дає знання дисципліни в повсякденному житті.

Таким чином, теоретичні і практично-процесуальні знання, які ми отримуємо під час навчання в магістратурі спеціальності «Освітні, педагогічні науки» спеціалізації «Педагогіка вищої школи» дозволять опанувати професійну компетентність викладача вищої школи і плідно розвивати педагогічну майстерність у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Євдокимова Є.І.
НТУ «ХП»

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ САМООЦІНКИ ТА ЛІДЕРСТВА ПІДЛІТКІВ В СТИХІЙНОМУ КОЛЕКТИВІ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день, в соціальних умовах передбачено, що особа існує в змінному оточенні, від дитячого садка до роботи. Фокус теми на гендерних особливостях самооцінки та лідерства підлітків в стихійному колективі, дозволяє більш ґрунтовно та розгорнуто вивчити дану тематику, за допомогою більш детального аналізу проблематики.

Особа народжується, живе, формується, розвивається і діє в групі. Під впливом колективу проходить процес становлення особистості, її волі, цілей, думок, саморегуляції та інш. Визначальними факторами положення у команді, зазвичай виступають різні зовнішні характеристики, такі як фізична сила, краса, володіння значним досвідом в тощо. Значну роль до положення дитини у колективі відіграє відношення дорослих, особливо вчителів, до учня. Так само як і у дорослому колективі, велике значення, відіграє ставлення керівника до члена команди, що впливає на статус у колективі цього члена команди.

Підлітковий вік характеризується входженням в соціальне життя суспільства, отриманням нових обов'язків, акцент діяльності на розмежуванні гендерних особливостей на "чоловічу" та "жіночу" виходячи із статі певної людини. Із цього починається детальний пошук майбутньої професії. Паралельно диференціюються інтереси та діяльність, орієнтована на життя "дорослого".

Особливості стихійного підліткового колективу, полягають у несподіваності виникання, під дією зовнішніх обставин. Частіше за все він не структурований, нестійкий і має під собою певну мету чи ціль, доходючи до стадії, на якій група припиняє свою діяльність або змінюється на стійкий соціальний організм. Для представників таких груп характерна емоційна збудженість, дратливість, конформізм, інфантильність. Через що, вони можуть легко піддаватися наказам і впливам інших осіб.

Сьогодні діти отримують соціальний досвід, який використовують на протязі усього свого життя, у стихійних колективах в рамках дитячих таборів. Дитячий табір, це своєрідне створення дитячого дозвілля. Такі табори призначені для оздоровлення, відпочинку, освіти та розвитку дітей. У ньому реалізується потреба дітей у спілкуванні, самореалізації, самовизначенні.

Особливості підліткового віку зазвичай, розглядаються в ключі двох етапів – ранній підліток до 14 років та старший підліток до 19 років, у своєму дослідженні ми розглядаємо ранній підлітковий вік. Це перший перехідний період для особи. На цьому етапі виникають та формуються новоутворення, закладаються основи поведінки та основи поглядів на світ.

Таким чином, діяльність підлітка в стихійному колективі відіграє вагомую роль у становленні особистості в соціумі. Колективи змінюються, соціальне оточення також. Індивід здатний пристосуватися до цих змін готовий працювати більш продуктивно та відчувати себе комфортніше. Така людина здатна творчо підходити до втілення робочого завдання, вміє співпрацювати з оточуючими та самостійно, приймати важливі рішення.

Подальша робота в даній темі включатиме детальне емпіричне дослідження підлітків за гендерними особливостями лідерства та самооцінки в стихійному колективі, що дасть змогу розгорнуто опрацювати питання.

Ересько С. П.
НТУ "ХПИ"

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ ДЕТЕЙ К ТРЕНИРОВКАМ ПО ПЛАВАНИЮ

В данной работе рассматривается психологический подход к ребенку во время тренировки по плаванию. В природе ребенка заложено желание познавать мир (эпистемофелический инстинкт). Жесткие требования по

отношению к малышу на тренировке, рутинное выполнение скучных заданий, может отбирать у послушного ребенка пространство для развития, снижать любознательность, интеллектуальную и физическую активность. Если ребенок выполняет задание из страха перед наказанием, или только из желания получить одобрение, он теряет свои природные способности чувствовать себя, свое тело, понимать свои чувства, свои желания. У ребенка склонного к негативизму, усиливается желание противоречить и все делать наоборот, не развивается способность к обучаемости и сотрудничеству. Поэтому актуальным есть понимание особенностей раннего развития психики ребенка, как профессиональным тренерам, так и родителям, которые хотят обучить ребенка плавать самостоятельно.

На сегодняшний день популярны группы и индивидуальные занятия раннего детского плавания. Плавание полезно, укрепляет иммунитет малыша, а также обеспечивает хорошее мышечное развитие, работа с тренером развивает в ребенке любовь к воде, к спорту. Здесь важно не забывать, сколько ребенку лет, и учитывать эмоциональную хрупкость маленьких детей, личность которых еще находится в процессе формирования.

В возрасте от 10 до 15-16 месяцев дети учатся ходить, и получают возможность дотянуться почти до любого предмета. Ребенок радостно исследует мир, «практикуя» свою «отдельность» и растущие моторные навыки. Ребенка опьяняют его собственные способности, он непоседлив и переполнен чувствами. На тренировках в бассейне ребенок осознав, что вода его держит, и он не тонет, происходят те же самые процессы. И в этом знакомстве с водой, бортиком, глубиной, оборудованием, маленький ребенок, не нуждаясь в командах тренера, осваивает плавание. Тренер в этот момент следит за ребенком, его безопасностью, минимально вмешиваясь в процесс и аккуратно подсказывает, как лучше работать ножками и ручками, чтобы коснуться дна или проплыть от точки А к точке Б. Помочь осознать это детям, которые ранее были сильно напуганы водой (в некоторых случаях боятся даже умыться), может тренер, принимающий чувства и страхи малыша. Если малыш может доверять тренеру - он может расслабиться, перестать бояться или упрямиться, он может позволить себе повернуться спиной к тренеру и отправиться исследовать окружающий мир. В данном случае исследовать воду, бассейн, соседей по дорожке, свои возможности: задерживать дыхание и выдыхать в воду, держаться на воде, прыгать с бортика и далее уже свои способности: осваивать технику, плавать на скорость, осваивать длительные дистанции.

Здесь также важна личность тренера и его психологическая устойчивость.

Если тренер не уверен в себе и постоянно нуждается в одобрении (например, родителей ребенка) или как обратная сторона этого - слишком самоуверен и всегда «точно знает», что нужно делать ребенку. Такой тренер не способен замечать личностных особенностей своего подопечного и подходит к обучению детей механистически.

Следует отметить, что любопытство тренера, его смелый интерес при встрече с новой личностью, принятие неизвестности, терпеливое ожидание необходимы тренеру маленьких детей и тогда у детей открываются невероятные возможности в собственном самопознании в открытии своих возможностей, что, безусловно, способствует росту таких природных возможностей. В своих дальнейших исследованиях наш научный поиск будет направлен на анализ практических примеров взаимодействия тренера с ребенком и его родителями, а также рассмотрение вопросов применения психоаналитических теорий детского развития в работе тренера.

Жукова К.О.
НТУ «ХП»

СПРИЯТЛИВИЙ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ, ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

В роботі розглянуто сприятливий соціально-психологічний клімат, як фактор формування лідерського потенціалу організації. Дано визначення соціально-психологічного клімату. Наведенні основні фактори, які впливають на стан соціально-психологічного клімату.

Дійсно, управління великою компанією потребує чіткої координації й прагматизму. Однак у більшості організаціях для досягнення великого результату необхідні нові підходи в управлінні. Одним із таких підходів є сприятливий соціально-психологічний клімат, емоційне управління, елементи якого так чи інакше були присутні в усі часи і у будь-якій компанії.

Раніше говорити про це було не прийнято. Теоретики всіх бізнес-шкіл минулого та теперішнього створювали та описували пласкі детерміновані системи управління, яким і навчали своїх наступників. Ці системи були консервативними та не гнучкими, але, на думку багатьох, – надійними. У таких системах управління головними вимірниками управлінського потенціалу були інтелектуальні рівні керівника і компанії в цілому. При цьому до уваги не

приймався емоційний аспект, бо вважалося, що він не має значного впливу на результат. Отже, дослідження, що спрямовані на визначення та покращення стану соціально-психологічного клімату в колективі, є актуальними та практично значущими.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми підтверджує її актуальність і важливість. Існує багато робіт щодо розкриття проблематики сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі та ще більше праць, які розглядають його опосередковано.

Вивченням соціально – психологічних факторів розвитку колективу займалися такі психологи як Н.Руденко, Ф. Тейлор, С. Кузьмін, В. Новіков, К. Платонов та інші. Загальне теоретичне дослідження проблеми формування сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі відображено у працях зарубіжних вчених, таких як М. Барлінгейм, Р. Болуїс, Д. Гобкінз, Є. Маккі та вітчизняних науковців Н. Вовкова, В. Воднік, М. Молочко, Д. Паригін, Х. Шакуров, М. Обозов, В. Щокін.

У науковій літературі можна знайти кілька десятків визначень соціально-психологічного клімату. Так, Н. Коломінський соціально-психологічний клімат колективу розуміє як стійкий психологічний настрій, що значно впливає на взаємини людей, їхнє ставлення до праці та навколишнього середовища.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб розкрити сутність сприятливого соціально-психологічного клімату як фактор формування лідерського потенціалу організації.

Формування сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі є одним із важливих напрямів його удосконалення, які пов'язані з налагодженням міжособистісних стосунків співробітників, розвитком духовного, творчого потенціалу кожного члена колективу як унікальної і неповторної особистості, і сприяє розвитку колективу в цілому.

Управління соціально-психологічним кліматом колективу – це велике мистецтво, що вимагає від менеджера уміння аналізувати усі елементи психологічної структури колективу: колективної думки, колективного настрою та взаємовідношень.

Основними показниками соціально-психологічного клімату трудового колективу являються: прагнення до збереження цілісності групи, сумісність, спрацьованість, згуртованість, контактність, відкритість, відповідальність.

Найбільш сприятливий клімат устанавлюється тоді, коли способи та прийоми управління позитивно сприймаються колективом. Якщо вимогливість менеджера викликає групову незадоволеність, клімат погіршується, що і

супроводжується невиконанням вказівок, порушенням дисципліни. При слабкому керівництві та повній згоді членів колективу з подібним потуранням соціально-психологічний клімат характеризується як несприятливий та незрілий.

Отже, основними факторами, які впливають на стан соціально-психологічного клімату в колективі, є зміст праці та ступінь задоволення людей роботою; умови праці та побуту, задоволеність ними; ступінь задоволення характером міжособистісних стосунків зі співробітниками; стиль керівництва, особистість керівника, а також те, чи задоволений він співробітниками.

З метою впровадження та поліпшення соціально-психологічного клімату в колективі бажано проводити тренінги, з допомогою яких психологи навчали б членів колективу і керівників високій культурі взаємодії та спілкування. Найбільш ефективними є такі форми тренінгів, як тренінг поведінковий, тренінг чутливості, тренінг рольовий, відеотренінг та ін.

Журавльов Д.О.
НТУ «ХП»

РОЛЬ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Проблема розвитку особистості не нова у науці, проте завжди залишається актуальною у зв'язку з підвищенням вимог до сучасного працівника, якого воліють розглядати як конкурентоспроможну особистість. Тож, виникає необхідність дослідити роль «Я-концепції» у розвитку особистості.

Зазначимо, що Я-концепція – це більш-менш усвідомлена, неповторна система її уявлень людини про саму себе, свою поведінку і діяльність. Як наукове поняття «Я-концепція» увійшло до ужитку спеціальної літератури порівняно недавно, можливо, тому в літературі як вітчизняній, так і зарубіжній, немає єдиного його трактування; що найближче за сенсом до нього знаходиться самосвідомість. У такому аспекті розглядається ця проблема в роботах І.В. Антонова, І.С. Кона, А.Б. Орлова, С.Р. Пантілєєва, В.В. Століна, В.А. Ядова.

Описову складову Я-концепції часто називають образом Я або картиною Я. Складову, пов'язану з відношенням до себе або до окремих своїх якостей, називають самооцінкою або ухваленням себе. Я-концепція індивіда, по суті, визначає те, що він про себе думає, як дивиться на свій діяльнісний початок і можливості розвитку в майбутньому.

Я-концепція виникає у людини в процесі соціальної взаємодії як неминучий і завжди унікальний результат психічного розвитку, як відносно стійке і в той же час схильне до внутрішніх змін і коливань психічне надбання. Вона накладає незабутній відбиток на всі життєві прояви людини – з самого дитинства до глибокої старості.

Первинна залежність Я-концепції від зовнішніх впливів безперечна, але надалі вона відіграє самостійну роль у житті кожної людини. Формування Я-концепції людини відбувається в ході накопичення досвіду вирішення життєвих завдань і при оцінюванні їх з боку інших людей, перш за все, батьків і вчителів.

Таким чином, Я-концепція є сукупністю всіх уявлень індивіда про себе, пов'язаною з їх оцінкою і очікуванням відповідної поведінки. Всі три елементи установки можна конкретизувати таким чином: 1) образ Я – уявлення індивіда про самого себе; 2) самооцінка – афектна оцінка цього уявлення, яка може володіти різною інтенсивністю, оскільки конкретні риси образу Я можуть викликати більш-менш сильні емоції, пов'язані з їх ухваленням або засудженням; 3) потенційна поведінкова реакція, тобто ті конкретні дії, які можуть бути викликані образом Я і самооцінкою.

Тож, когнітивна складова або «Образ Я» враховують уявлення індивіда про самого себе, як правило, здаються йому переконливими, незалежно від того, ґрунтуються вони на об'єктивному знанні або суб'єктивній думці.

Розглянемо сутність емоційно-оцінної складової Я-концепції або самооцінка. Це ставлення до себе: до своїх якостей і станів, можливостей, фізичних і духовних сил. Це особиста думка про власну цінність, яка виражається в установках, властивих індивідові.

Отже, самооцінка відображає ступінь розвитку у людини відчуття самоповаги, відчуття власної цінності і позитивного ставлення до всього того, що входить до сфери її Я. Викликає інтерес і поведінкова складова Я-концепції, що полягає у потенційній поведінковій реакції, тобто конкретних діях, які можуть бути викликані образом Я і самооцінкою. Зауважимо, що процес співвідношення образу Я з реальними життєвими обставинами, які проявляються в мотиваціях і спрямованості особистості, служить базою для самовиховання, для постійного процесу самовдосконалення, розвитку власної особистості. Отримані знання з цього питання знайдуть свій відбиток у подальшій роботі при написанні курсових робіт.

АСОЦІАЛЬНА СІМ'Я ЯК ФАКТОР РИЗИКУ РОЗВИТКУ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Асоціальна сім'я — проблема актуальна для українського суспільства. Вона вимагає свого розв'язання, оскільки сім'я — найперший фактор соціалізації дитини, від неї залежить, яким буде наше майбутнє, наше суспільство. Сім'ю визнано у міжнародному співтоваристві найкращою умовою для виживання, захисту і розвитку дітей, основним осередком суспільства, природним середовищем для людини. Тому, зусилля держави, громадськості повинні бути спрямовані на благополуччя і добробут сім'ї, створення умов для захисту її прав у суспільстві, прав її членів у самій родині. Тільки тоді сім'я буде здатна до саморозвитку, а її члени — до самореалізації.

На всіх етапах життя людини сім'я є найважливішим компонентом мікросередовища. Сім'я як фундамент суспільства забезпечує відтворення та продовження людського роду, вона є джерелом духовного росту та матеріального добробуту людини. Саме в сім'ї закладаються основи виховання та формування особистості, через неї успадковуються духовні цінності, життєвий досвід, трудові навички, національні особливості.

З психологічної точки зору, існує поділ сімей за: стадією становлення (молоді, середні, зрілі); за демографічною ознакою; за виховним потенціалом (виховальносильні, виховально стійкі, виховально нестійкі, виховальнослабкі із втратою контакту з дітьми); за структурою влади розрізняють (авторитарні, демократичні та ліберальні сім'ї); за ступенем негараздів виділяють (сім'ї конфліктні, кризові, проблемні); за якістю зовнішніх і внутрішніх меж (ретрофлексуюча — члени сім'ї тісно взаємопов'язані через страх розриву стосунків; дезорганізована сім'я — відсутність достатнього взаємного контакту її членів, існує небезпека асоціальної поведінки чи розпаду сім'ї).

Девіантна поведінка підлітків формується під дією девіантності сімейних відносин, що сприяють порушенню процесів засвоєння соціальних цінностей і емоційної нестійкості

Сім'я з алкогольними проблемами, наприклад, підвищує ймовірність декомпенсації поведінки у підлітків і обумовлює соціально-педагогічну занедбаність, розвиток інфантильних рис особистості, невротичні розлади. Але разом з тим вона робить звичним сам стиль сімейних відносин, що формують

незрілу особистість, яка в складних ситуаціях призвичаюється до сурогату міжособистісного взаємодії з алкоголіками, наркоманами, людьми, які мають авторитет для підлітків вище, ніж батьки.

На думку В.О. Гур'єва родинне середовище впливає на формування особистості трьома шляхами:

- 1) фіксацією шляхом наслідування;
- 2) закріпленням негативістичних реакцій
- 3) прямим культивуванням, підкріпленням з боку оточуючих психопатичних реакцій підлітка.

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

- по-перше, асоціальна сім'я є фактором ризику формування різних видів девіантної поведінки дітей та підлітків;
- по-друге, психолог повинен зосередитися на роботі саме з підлітками, які походять з асоціальних сімей з метою корекції тих негативних рис, які провокують девіантну поведінку та зменшують здатність цих підлітків до соціально-психологічної адаптації.
- По-третє, для того, щоб така робота була більш ефективною, необхідно визначити психологічні особливості підлітків з асоціальних сімей, що дозволить визначити та деталізувати шляхи ефективної корекційної та профілактичної роботи з ними.

Закревська А.В.,
НТУ «ХП»

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Проблема професійної компетентності фахівців дошкільного виховання набуває особливої актуальності в умовах реформування української дошкільної освіти. Ключовою фігурою в реалізації завдань удосконалення дошкільної освіти виступає особистість педагога, вихователя. Від рівня його професійної компетентності залежить глибина і характер змін у дошкільному навчальному закладі. У зв'язку з цим уточнюються принципові теоретико- педагогічні підходи до розробки всіх компонентів підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання у вищих навчальних закладах України і, насамперед, проектування цілей, змісту, форм, методів і технологій навчання.

Розробка вимог до підготовки фахівців дошкільної освіти сьогодні має здійснюватися на основі компетентнісного підходу. Компетентнісний підхід вкладено в основу започаткованої у 2006 році і схваленої Європейською комісією у 2008 році Європейської кваліфікаційної рамки для навчання впродовж життя .

Значна увага професійній компетентності майбутніх фахівців приділяється в педагогічних дослідженнях. Аналізу питань підготовки спеціалістів для дошкільних установ та осмислення процесів, специфічних для України, знаходимо в працях, в яких обґрунтовано теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів, шляхи формування основних сфер компетентності вихователя, дітей дошкільного віку в процесі вивчення фахових дисциплін, основні етапи формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Як впливає із аналізу основних положень компетентнісного підходу в освіті, компетентність вчителя - явище складне і багатофакторне. Опис сутності компетентності вчителя вимагає її категоріального визначення, виділення компонентів і структури.

Модернізація системи освіти в Україні висуває питання розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання на одне з провідних місць. Високий рівень професійної компетентності майбутніх фахівців є умовою ефективності організації роботи дошкільного навчального закладу. При цьому до фахівців, які працюють в системі дошкільної освіти мають пред'являтися достатньо високі предметно-професійні вимоги, пов'язані з рівнем педагогічної майстерності та володіння професійною компетентністю, а також з реальною можливістю допомогти реалізувати очікування дитини і батьків у сфері дошкільної освіти.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що спеціальних досліджень щодо вивчення практичного стану розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах майже не проводилось. Водночас серед проблем вдосконалення діяльності дошкільних навчальних закладів, розвитку професійної компетентності фахівців дошкільного виховання залишається дуже важливим. Ці обставини вимагають вивчення та наукового аналізу практичного стану проблеми і вироблення науково-методичних рекомендацій, щодо його поліпшення.

З метою вивчення стану розвитку професійної компетентності майбутніх

фахівців дошкільного виховання у педагогічному коледжі було проведено експеримент, який здійснювався на основі розробленої програми.

Програма експерименту включала:

- аналіз підручників та посібників спрямованих на підготовку майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах;

- аналіз навчального плану підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічному коледжі;

- аналіз даних анкетного опитування майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічному коледжі;

- самооцінку визначення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання;

Методика експерименту передбачала застосування таких методів, як: анкетування, бесіда, тренінг, а також самооцінка рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах; анкетне опитування, щодо ефективності формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічному коледжі; вивчення та аналіз навчальних підручників, посібників, навчальних планів на предмет їх спрямованості на забезпечення розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічному коледжі.

Ефективний розвиток професійної компетентності фахівців дошкільного виховання забезпечують такі педагогічні умови:

- усвідомлення студентами важливості професійної діяльності фахівця дошкільного виховання та оволодіння ними відповідними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для її здійснення;

- формування у них мотиваційно-ціннісного ставлення до оволодіння професією фахівця дошкільного виховання;

- забезпечення максимального використання можливостей теоретичного і практичного напрямків професійної підготовки, інноваційних педагогічних технологій у процесі розвитку професійної компетентності;

- оптимальне поєднання репродуктивних та активних методів роботи у процесі розвитку професійної компетентності;

- залучення всіх учасників навчального процесу до спільної діяльності з цілепокладання, планування, прогнозування, оцінювання та рефлексії результатів цієї діяльності.

Технологія розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання являє собою систему педагогічних процедур, які

передбачають врахування особливостей змісту, часу, умов вивчення навчальних дисциплін, можливостей студентів, організацію цього процесу на кожному етапі навчального процесу, занятті, а також систему завдань, що моделюють різні аспекти професійної діяльності майбутніх фахівців в умовах освітнього процесу педагогічного коледжу.

Іванова О.А.

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ - НЕВІД'ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ

Соціальні та політичні умови життя в сучасному суспільстві висувають перед майбутніми фахівцями нові вимоги щодо їх знань та особистих якостей і, насамперед, до фахової підготовки. Адже успішність професійної діяльності особистості залежить не лише від її фахової підготовки, а й від її професійної позиції, соціальної активності, мобільності, відповідальності, потягу до самовдосконалення, що передбачають сформованість її лідерських якостей.

Явище лідерства відіграє важливу роль у житті суспільства, його значимість в існуванні організацій та їх управлінні дуже вагома. Лідерство можна назвати одним з унікальних феноменів політичного і суспільного життя, пов'язаним із здійсненням владних функцій. Воно є неминучим в будь-якому цивілізованому суспільстві і пронизує всі сфери життєдіяльності.

Особливого значення проблема лідерства набуває в діяльності фахівців сфери послуг. Специфіка професій сфери послуг полягає в тому, що предметом професійної діяльності є робота безпосередньо з особистістю іншої людини. Проблема лідерства для цих фахівців постає не тільки як теоретична та прикладна проблема визначення особливостей соціально-психологічної структури груп, з якими вони мають безпосередньо працювати, але й як практична проблема самовизначення власної позиції у взаємодії з клієнтами. Адже професійна діяльність фахівців сфери послуг висуває вимогу щодо високого рівня розвитку лідерства як здатності вести за собою й окремого клієнта, і групу, і організацію в цілому.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та педагогічної практики показує, що проблемі формування лідерських якостей у студентів, як майбутніх фахівців, присвячено багато наукових досліджень, які доводять важливість та актуальність цього процесу. Визначено, що з психолого-педагогічної точки

зору поняття «лідерство» слід розуміти як внутрішній стан людини, що спрямована на досягнення успіху, глибоко змотивована, веде активне діяльнісне життя, впевнена в своїх рішеннях, діях тощо.

Аналіз наукової літератури з проблем феномену лідерства дозволив визначити дві основні функції лідера – інтегрувальну та цілеспрямовану. На основі цих функцій та виходячи з філософії лідерства, було сформульовано визначення поняття «лідер». Лідер – це член групи, що своїми безпосередніми діями інтегрує та цілеспрямовує її. У свою чергу, під лідерськими якостями розуміють індивідуально-особистісні та соціально-психологічні якості особистості, що дозволяють їй виконувати роль лідера в групі.

Визначено, що лідерські якості майбутнього фахівця сфери послуг – це сукупність індивідуально-особистісних і соціально-психологічних властивостей, які забезпечують його здатність інтегрувати та цілеспрямовувати колектив організації для успішного досягнення організаційних цілей.

Процес формування лідерських якостей у майбутніх фахівців сфери послуг представляє собою систему, яка включає певну структуру та наявність взаємопов'язаних, взаємозалежних та необхідних компонентів – особистісного, цільового, змістовного, операційно-діяльнісного, дидактичного, контрольного-регулювального, оціночно-результативного.

Цілеспрямоване формування лідерських якостей у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг не тільки забезпечує успішне виконання формальних, владних повноважень, але й стає підґрунтям соціально-психологічного, лідерського впливу на працівників організації.

Зауважимо на те, що вченими було встановлено, що важливе значення для формування лідерських якостей особистості має харизма. У науковій літературі харизма лідера розглядається як його особлива обдарованість (теорія «видатної людини»), здатність примушувати звичайних людей діяти неординарно в екстремальній ситуації (М. Вебер), а також створювати особливий тип відносин між лідером і послідовниками (Р. Хаус, Б. Шамір).

Таким чином, ми сподіваємось, що розробка та впровадження у освітньо-виховний процес вищої школи інноваційних форм, методів навчання дає можливість формування у студентів не тільки здатностей до діяльнісного оволодіння навчального матеріалу, основ професійної майстерності, а й лідерських якостей, як невід'ємного компонента професійно-значущих якостей майбутніх фахівців сфери послуг.

УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПРОФЕСІЙНІ ТА ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ

Подальша демократизація і гуманізація управління підтверджує необхідність формування сучасного типу керівника закладу освіти, який володіє новим мисленням і готовий до постійного саморозвитку, оновлення своїх знань, удосконалення управлінських навичок, засвоєння інноваційних технологій управління. Лише такий керівник-менеджер може бути лідером у реалізації освітніх реформ, здійснювати перетворення в усіх елементах, компонентах, підсистемах керованого об'єкту.

Проблема становлення та розвитку сучасного керівника закладу освіти знаходиться досить добре висвітлена в науково-педагогічній літературі. Зокрема, цій проблемі присвячені наукові праці В. Бондаря, В. Гуменюк, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, В. Маслова, В. Олійника, А. Петренка та ін.

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що на сьогодні є достатньо робіт, у яких розкрито сутність поняття професійної компетентності керівних кадрів, охарактеризовано підходи до побудови моделей компетентного фахівця, визначення рівня професійної компетентності керівників закладів загальної середньої освіти, його співвідношення з рівнем професійної кваліфікації та вдосконалення професіоналізму. Разом із тим, недостатньо робіт, у яких висвітлена структура управлінської компетентності керівників закладів дошкільної освіти (ЗДО).

З огляду на вищевикладене, актуальним є визначення компонентів управлінської компетентності керівників ЗДО.

У працях Г. Єльнікової управлінська компетентність розглядається як уміння добирати необхідні знання для виконання конкретних управлінських дій. Учена виділяє групи знань, що необхідні керівникові закладу освіти, серед яких законодавчо-нормативні, методологічні, загальнотеоретичні, організаційно-технологічні, та необхідні уміння відповідно до загальних управлінських функцій: діагностико-прогностичні, організаційно-регулятивні та контрольні-коригуючі.

Професійну компетентність керівника пов'язують із особистісними, в тому числі, лідерськими якостями. Так, О. Романовський наголошує на тому, що справжнім керівником може бути тільки людина, якій від природи

притаманна особлива множина специфічних людських рис і якостей.

У роботі Е. Помиткіна лідерські якості розглядаються як складова особистісних якостей людини. Учений вважає, що в процесі формування лідерських якостей особистості слід першочергово опиратися на певну модель особистості професіонала, яка має включати в себе також лідерські якості.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури визначимо такі складові управлінської компетентності керівника закладу дошкільної освіти: *неперервна освіта* (професійна фахова освіта, науково-методична грамотність, мотивація до участі у всіх формах підвищення кваліфікації на всіх рівнях, прагнення до саморозвитку); *особисті якості* (професіоналізм, організованість, рівень культури, демократизм, працелюбність; *виконання посадових обов'язків* (знання нормативних документів, фінансово-господарська діяльність, забезпечення умов функціонування закладу освіти, організація навчально-виховного процесу); *уміння щодо забезпечення соціального розвитку закладу дошкільної освіти* (прогнозування перспективного розвитку закладу, науково-методичне забезпечення організації навчально-виховного процесу, підвищення фахового рівня всіх учасників навчально-виховного процесу, модернізація матеріально-технічної бази закладу дошкільної освіти, забезпечення виконання замовлень батьків вихованців); *соціальна активність керівника* (комунікабельність, ініціативність, співпраця з батьківською громадою, громадськими організаціями, цілеспрямованість, участь у культурному житті регіону).

Отже, така структура управлінської компетентності керівника ЗДО, на нашу думку, найбільш повно відображає сукупність лідерських та професійних якостей особистості, необхідних для виконання професійної діяльності.

Клімова С.В.,
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЯК УМОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

Реформування системи освіти в Україні супроводжується суттєвими змінами в питаннях організації навчально-виховного процесу, ставить перед суспільством нові цілі та завдання, які стосуються насамперед удосконалення професійної майстерності та саморозвитку педагога.

У цьому контексті в роботі приділено увагу актуальним психолого-педагогічним аспектам формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя. З'ясовано, що відповідно до сучасних завдань модернізації освіти цей процес супроводжується зміщенням акцентів з професійних знань на рівень професійних компетентностей. Останні в науковій літературі визначаються як інтегративні характеристики, які включають синтез знань, педагогічних умінь та професійних здібностей. Поряд із цим з'ясовано, що інформаційна компетентність учителя вважається пріоритетною орієнтацією педагога на цілі – вектори освіти, серед яких провідними є навчання протягом усього життя, самовдосконалення, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація, розвиток креативності та індивідуальності.

Проаналізовано наукові джерела та доведено, що питання інформаційної компетентності педагогів постійно знаходяться в центрі уваги вчених, однак практика засвідчує про певні протиріччя, які насамперед стосуються удосконалення майстерності вчителя з питань упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес та різного рівня готовності педагогів до такої діяльності.

Досліджено, що розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя залежить від багатьох якостей його особистості, причому основними джерелами такої компетентності є неперервність навчання та суб'єктивний досвід. Інформаційно-комунікаційна компетентність вчителя заслуговує на особливу увагу ще й тому, що вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення в професійній діяльності. Слід відмітити, що майже всі науковці виділяють цю компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога. Обґрунтовано, що під інформаційно-комунікаційною компетентністю педагога найчастіше розуміється його здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати інформаційні й комунікаційні технології для успішного здійснення навчально-виховної діяльності. Підтвердженням цього є праці багатьох українських учених (О.В. Овчарук, М.І. Жалдак, Н.В. Морзе та ін.)

З'ясовано, що за відсутності такої навички можна говорити про кризу інформаційної компетентності вчителя, на що впливають зміни в суспільних цінностях, зміни пріоритетів, які стосуються вузькоспеціальних знань (наприклад, пов'язаних з умінням здобувати інформацію з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій), інерційність професійної свідомості вчителя, його зорієнтованість на традиційне навчання, педагогічний

консерватизм.

Поряд із цим в сучасній науковій літературі звертається увага і на відсутність у більшості вчителів знань про кращі зразки світового досвіду в галузі використання вчителем інформаційно-комунікаційних технологій як засобу навчання, недостатнє бажання вчителя до реалізації відповідного власного творчого потенціалу.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що успішне розв'язання проблем інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя залежить від дотримання певних психолого-педагогічних умов: готовності вчителя до професійного становлення і розвитку власної інформаційної компетентності в освітньо-інформаційному середовищі, що постійно змінюється; покращення якості підготовки вчителя в галузі використання інформаційно-комунікаційних технологій; розвитку педагогічних умінь добирати та самостійно розробляти інформаційно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу та ін.

Кононенко А.С.,
НТУ «ХП»

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПСИХОЛОГА-ЛІДЕРА З УРАХУВАННЯМ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ

Одним із важливих компонентів навчання у вищій школі стала іншомовна підготовка фахівця. Іноземна мова – це важливий інструмент спілкування за допомогою якого студент-майбутній фахівець зможе розширити коло знайомств, ознайомитися з культурами інших країн, підвищити можливість працевлаштування у міжнародних компаніях. Знати іноземну мову не завадить, адже це розширює горизонт можливостей у житті. Сучасний ВНЗ ставить перед собою мету забезпечити студента усім необхідним для набуття професійно-спрямованої іншомовної компетентності.

Сучасні психологи та педагоги ставлять перед собою мету – підібрати ефективні методи перевірки здібностей та схильностей особистості, на основі отриманих результатів впровадити індивідуально спрямовані методи навчання для отримання найвищих показників студентів при вивченні того чи іншого матеріалу.

Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності психолога з урахуванням індивідуальних особливостей студента завжди привертала увагу вчених. Цією проблемою займалися відомі вітчизняні та

зарубіжні вчені-методисти І. Берман, В. Коростильов, Г. Китайгородська, Р.Елис, Н. Шміт, В. Гнаткевич, І. Зимня, Г. Пассова, Л. Щерба та інші.

Отже, першою особливістю навчання студентів ВНЗ є професійно-комунікативні уміння в умовах додаткової підготовки наявність у них усвідомленого інтересу до навчання і досить високого рівня сформованості мотивації професійного саморозвитку. Мотивація вивчення іноземної мови для професійно-орієнтованого іншомовного спілкування у студентів тісно пов'язана з розвитком загальнопрофесійної мотивації і пізнавальних мотивів.

Таким чином, завданням психологів є виявити індивідуальні засоби підвищення мотивації студентів, в той час як педагогу потрібно застосувати на практиці визначені методи роботи із студентами.

Паралельно зі зміною вимог до рівня сформованості професійно – комунікативних умінь студентів необхідним є зміна ролі самого викладача. Педагог має забезпечувати успішну групову комунікацію, приділяти достатньо уваги практикам з вирішення проблемних професійно- комунікативних завдань, навчати комунікативним стратегіям в професійно значимих ситуаціях. Це забезпечується використанням можливостей викладача в додатковій іншомовній підготовці: застосування інтерактивних методів; наближення змодельованих в процесі навчання іноземної мови ситуацій до практики і пошукам нестандартних рішень; організація лінгвальної науково-дослідної діяльності тощо.

Зазначимо, що наступним важливим чинником, що визначає процес навчання студентів професійно-комунікативних умінь є можливість опори на базові знання та здобуття саме професійно-спрямованих навичок, наприклад, написання анотацій та резюме, організація монологічної та діалогічної мови, переклад текстів з професійною тематикою тощо.

Тобто, викладач враховує вихідний базовий рівень умінь іншомовного спілкування студентів, методично та обґрунтовано здійснює перехід на професійну тематику. У свою чергу, психолог повинен визначити наміри, інтереси та схильності студента, ціннісні орієнтації, професійну позицію кожного студента тощо.

Мовленєва компетенція є однією з провідних складових характеристик особистості, що формується в процесі її розвитку. Встановлено, що існує 4 види мовленєвої діяльності студента при вивченні іноземної мови це читання, говоріння, письмова мова та аудіювання. Також викладач повинен надавати перевагу колективним формам роботи в умовах особистісно-орієнтованого навчання.

Розвиток мовленнєвої компетенції на заняттях з англійської мови є комплексним процесом, який має бути безперервним, активним, цілеспрямованим та зумовленим ситуацією спілкування. Досвідчений психолог повинен знайти індивідуальний підхід до кожного студента і визначити здібності студента, його схильності, провести тестування для визначення типу темперамента та особливостей особистості для того, щоб визначити як швидко студент орієнтується, який вид мовленнєвої діяльності є переважаючим, а що потрібно розвивати.

Іншомовна комунікативна компетентність як важливий компонент комунікативної культури є невід'ємною складовою підготовки студентів вищих навчальних закладів, які готуються до життя в умовах ринкової економіки, діалогу культур і народів, міжнаціонального спілкування. В процесі лінгвальної особистісно-орієнтованої підготовки ролі викладача та психолога мають колосальне значення для пошуку та впровадження індивідуальних підходів до кожного студента. Питання, що розглядається є дуже важливим у наш час і більш детально розглядатиметься у магістерській роботі.

Косачова Л.Є.

Харківська гімназія № 144 Харківської міської ради Харківської області

СУЧАСНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ ЛІДЕРА

Лідерські якості притаманні кожній людині, а те чи вона їх розвиває чи ні залежить в більшості від людей та середовища, в якому вона знаходиться і спілкується. Якщо спостерігати за дитиною з чітко вираженими лідерськими якостями ще з раннього дитинства, то можна поділити її життя на певні періоди формування цих здібностей. Наприклад, дитячий садок, школа, університет, робота і так далі. Тобто багато що визначає оточення та місце в суспільстві.

У цілому лідер – це член групи, який виконує центральну роль в організації та діяльності класу. Діти – це майбутнє нашої країни, а у встановленні лідерства одну з головних ролей грають вчителі, і саме їм потрібно звернути увагу на учнівський колектив класу та виділення лідерів серед дітей. Педагог повинен визначити чи це лідери «позитивні», чи «негативні», і прикласти максимум зусиль для того, щоб поставити дитину на правильний шлях розвитку.

Об'єктом вивчення в експериментах були учні другого класу. При аналізі кольорів в роботах переважав червоний колір (42%), синій (25%), жовтий (25%), зелений (8%). Червоний колір уособлює могутність, прорив, волю до перемоги, він завжди домагається того, чого хоче. Синій колір відображає впевненість та спокій. Жовтий колір - це ознака активності, гарного та позитивного настрою. Зелений - передає відчуття надійності та прийняття. Емоційне напруження свідчить про те, що діти бажають бути найкращими, досягти успіху, але у них не достатньо впевненості у своїх діях, поступках, через що виникають конфлікти у спілкуванні з іншими дітьми. Про це свідчить опитування:

1) Трапляється, що інші діти не хочуть товаришувати зі мною – 25%. Ці діти частіше самі не йдуть на контакт.

2) Трапляється, що інші діти не хочуть грати зі мною – 12%. Ці діти частіше не виконують правила гри.

3) Трапляється, що інші діти ображають мене – 2%. Ці діти хочуть лідирувати перед іншими дітьми.

Тому слід постійно шукати можливості для лідерського, тобто ініціативного, креативного, конструктивного, продуктивного, авторського, вільного і водночас високоморального життя. І в цій справі не варто зволікати. Адже недарма кажуть: «Хто зволікає – той втрачає!»

Лідером може бути лише та особа, яка користується авторитетом серед оточення, виправдовує їхню довіру. Елементи виховання лідерських рис включаємо до основних шкільних курсів літератури, Української мови, «Людини і світ», «Навчаємося разом», Основи здоров'я.

У цілому можна виділити види діяльності, спрямовані на розвиток лідерських якостей в освітньому просторі: навчальна (індивідуальна, групова, колективна); конкурсна; дослідницько-пошукова; громадська діяльність.

Одна із головних рис особистості – лідера, це вміння впливати на навколишніх («вести за собою»), а саме:

- впевненість у собі;
- вміння встановлювати гарні особисті стосунки;
- спроможність переконувати;
- вміння слухати інших;
- уміння прощати – це потребує надзвичайної сили духу, бо простити кривдника нелегко;
- чесність, щирість, чемність;
- дружелюбність; уміння додержувати слова;

- адекватна самооцінка (не перебільшувати того, чого ти насправді вартий).

Проблему лідерства слід починати вивчати саме із школи, бо в ній дитина формується як юнацька особистість, починає будувати свій життєвий шлях та самоутверджуватись.

Костиря І.В.,
НТУ «ХП»

РОЛЬ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЇХ ЛІДЕРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Для інтеграції освіти в європейський освітній простір, інтернаціоналізації фахової освіти, для забезпечення конвертованості українських дипломів і академічної мобільності студентів необхідно готувати в вищих навчальних закладах не тільки висококваліфікованих фахівців, але й фахівців зі сформованою лідерською позицією. Це обумовлено тим, що в умовах масштабних інтеграційних процесів, трансформування кордонів між соціально-політичним, духовним і матеріально-економічним життям тільки сформована лідерська позиція забезпечує виконання нових вимог до сутності майбутніх фахівців. Світова тенденція сучасних вищих навчальних закладів - робити акцент на підготовці не просто фахівців, а професіоналів з високим особистісним, лідерським та творчим потенціалом. Актуальність проблеми обумовлена зростанням потреб світового суспільства у творчій особистості, з розвинутою лідерською позицією.

Важливим складником роботи вищого навчального закладу, спрямованої на формування лідерської позиції майбутніх фахівців є виховна діяльність, оскільки вона уможливорює створення сприятливого виховного середовища для формування і розвитку лідерської позиції студента, стимулювання його організаційних здібностей, творчості, інтересу до феномену лідерства, розуміння та усвідомлення факторів, що обумовлюють становлення лідерської позиції.

Водночас дані здійсненого пілотажного дослідження серед аспірантів НТУ «ХП», що вже закінчили магістратуру (75 осіб), свідчать, що 41,33% опитуваних показали низьку ступінь володіння лідерськими якостями; 38,66% піддослідних показали низький рівень володіння організаційними здібностями.

Отже, актуальність проблеми, її теоретична та практична значущість і водночас недостатня розробленість зумовила вибір теми дослідження: «Роль виховання майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах в контексті формування їх лідерської позиції».

Виховання як цілеспрямований процес формування лідерської позиції майбутнього фахівця здійснюється за допомогою певних методів і форм, від добору яких, а також від врахування особливостей студентської молоді та умов навчально-виховної діяльності вищого навчального закладу значною мірою залежить формування лідерської позиції майбутнього спеціаліста.

Визначимо, що лідерську позицію ми розглядаємо не як певні управлінські та організаційні функції, а через ставлення особистості майбутнього фахівця до дійсності в усіх її проявах. Формування лідерської позиції майбутнього фахівця повинно перетворювати студента в суб'єкт своєї життєдіяльності.

Таким чином, зазначимо, що лідерська позиція майбутніх фахівців - це особистісне утворення, що включає в себе усвідомлення майбутнім спеціалістом готовності до виконання ролі лідера та здатності до організаційного впливу на оточуючих, вона ґрунтується на лідерському потенціалі особистості та формується в процесі засвоєння лідерської ролі в різних життєвих ситуаціях включаючи умови професійної сфери.

Виховання є цілісним процесом формування лідерської позиції майбутніх фахівців й реалізовується за допомогою різноманітних методів виховання. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми.

Перспективними для подальшого наукового пошуку є питання підготовки педагогічного складу та інших організаторів виховного процесу до формування лідерської позиції майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах, а також питання особливостей формування лідерської позиції у майбутніх фахівців різних професійних спрямованостей.

Латишева Т.В.
НТУ «ХП»

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКІЛЬНОГО БІБЛІОТЕКАРЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Шкільна бібліотека – одне з основних джерел отримання інформації для читачів, найважливіший елемент культурної діяльності, спрямованої на

розвиток освіти особистості та інформаційне забезпечення культурно-виховного процесу.

Сьогодення невпинно вимагає нової моделі шкільної бібліотеки, спроможної стати гарантом якості в реалізації освітніх стандартів, повноцінним ресурсним центром навчального закладу. Упровадження комп'ютерних та інформаційних технологій у бібліотечну сферу має змінити й саму шкільну бібліотеку – на зміну приходить бібліотека, оснащена сучасною технікою з новими інформаційними технологіями, що формує бібліотечний фонд на паперових і електронних носіях інформації.

Створення повноцінного ресурсного центру неможливе без компетентного, професійно-освіченого фахівця. Наразі суспільство потребує якісно нової професійної свідомості шкільного бібліотекаря, його високої професійної компетентності. Це повинен бути бібліотекар, повсякденна діяльність якого сповнена пошуком і новаторством. Він має бути людиною активною, самостійною, мати аналітичний розум, аналізувати свою роботу та планувати її, бути конкурентноспроможним, розвивати лідерські якості, життєвий оптимізм, вміння створювати свій позитивний імідж.

Невід'ємною частиною загальної освіти бібліотечних працівників стає інформаційна компетентність, яка набуває особливої актуальності в сучасних умовах. Інформаційна компетентність передбачає володіння інформаційними технологіями, уміння опрацьовувати різні види інформації. Серед них уміння й навички роботи з друкованими джерелами, уміння здобувати інформацію з інших джерел, переробляти її відповідно до цілей і завдань педагогічного процесу. Інформаційна компетентність є основним компонентом інформаційної культури особистості.

Проблеми покращення якості бібліотечного обслуговування та підвищення рівня професійно-орієнтованої (фахової) компетентності бібліотекарів закладів середньої освіти ніколи не втрачають актуальності. Основою цієї компетентності є спеціальна підготовка фахівця, а також готовність його до виконання повсякденних посадових обов'язків. Фахову компетентність розглядають як основний критерій відповідності працівника вимогам його професійної діяльності. Сукупними показниками професійно-орієнтованої компетенції є певний рівень знань, умінь та навичок необхідних для стимулювання активності як окремих учнів, так і колективу в цілому, а також вміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них.

Пріоритетне значення серед ключових компетентностей бібліотекаря

мають загальнокультурна (моральна) і комунікативна компетентності. Виконання будь-якого професійного завдання має моральний зміст, тому загальнокультурна компетентність виступає показником і одночасно результатом професійно-особистісної готовності бібліотекаря до роботи. Обслуговуючи юних користувачів, вчителів, батьків бібліотекар закладу середньої освіти повинен прагнути знайти індивідуальний підхід до кожного.

А для цього він має бути комунікативним – тактовним, доброзичливим, вимогливим, природним у спілкуванні (бути зрозумілим), поважати права читачів, забезпечувати доступ і одержання оперативної, вичерпної інформації. Користувачі цінують спілкування з таким бібліотекарем.

Найточнішими характеристиками сучасного світу є складність, динамічність, суперечливість та не прогнозованість. Наразі, бібліотекарю-професіоналу необхідні можливість та вміння розвинути свою психологічну компетентність. Адже вона охоплює такі важливі психологічні підходи, як вміння адекватно оцінити власні здібності, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні життєві ситуації тощо.

Сучасне суспільство потребує освічених людей, здатних не тільки застосовувати свої знання, вирішуючи різноманітні завдання, а також постійно їх поповнювати, безперервно навчатися. Автономізація на компетентність – це здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність. Адже самоосвіта не зводиться до відновлення знань – це постійний пошук нових напрямків, методів, форм роботи; постійне самовдосконалення, розвиток особистісних здібностей.

Аналізуючи професійні компетентності шкільного бібліотекаря можна сказати, що якісно нову модель шкільної бібліотеки може дати якісно нова професійна свідомість бібліотекаря. Лише компетентний бібліотекар може стати лідером своєї справи, а відповідно сформувати і розвинути компетентного читача.

Липюк І.І.
НТУ «ХП»

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПРАВИЛ ТА НОРМ ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ В ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПЕРСОНАЛУ

Актуальність проблеми не викликає сумнівів. Адже, без удосконалених

методів управління та психологічного мислення керівників неможливий розвиток організації в сучасному суспільстві. Поведінка адміністративного персоналу має спиратися на загальні принципи і норми моралі, демонструючи зв'язок між етикою й етикетом, тому кожна проблема, пов'язана з етикетом, повинна вирішуватися у світлі етичних норм. У зв'язку з цим актуальною проблемою ділової етики є забезпечення височини моральних цілей і мотивів у працівників будь-якої організації. Необхідність дослідження зазначеної проблеми обумовлена ще тим, що її успішне вирішення позитивно вплине на діяльність адміністративного персоналу, зокрема сприятиме підвищенню її якості та дасть змогу налагодити сприятливий психологічний клімат у колективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що у сфері дослідження проблем етики та етикету достатньо продуктивно працюють вітчизняні вчені: Гірняк К.М., Лукашевич М.П., Осечинська І.Б., Рихліцька О.Д., Хожило І.І., Чмут Т.К., Чайка Г.Л., Чуйко О.М. та інші. Як загальне поняття, великий тлумачний словник сучасної української мови «етикет» подає як установлені норми поведінки й правила ввічливості в будь-якому товаристві.

Мета даної роботи полягає у визначенні особливостей впровадження сучасних правил і норм ділового етикету в діяльності адміністративного персоналу сучасних організацій.

Для досягнення успіху в управлінській діяльності надзвичайно важливим є опанування найголовнішої науки – «науки мати справу з людьми». Як стверджують американські вчені, доктрина людських взаємин змусила й наблизила до усвідомлення того, що «краще витратити десять тисяч доларів на пошуки розумного, вихованого менеджера, який вміє працювати з людьми, аніж потім витратити сто тисяч доларів через поганого керівника, який не може встановити нормальні стосунки з працівниками». Тому етична поведінка керівника, його здатність створювати відповідну робочу атмосферу надають можливість працівникам максимально концентруватися на справі. Саме це є поясненням того, що в сучасних підприємствах велика увага приділяється формуванню сприятливого морально-психологічного клімату в колективі шляхом впровадження та дотримання правил та норм ділового етикету. Стратегія етичної поведінки інколи змушує підприємства відмовлятися від досить привабливих з комерційної точки зору пропозицій, що формує і посилює їх репутацію в ділових колах. Це підтверджує доцільність і виправданість інвестицій в етику.

Нерідко з виховною метою в організаціях, як наголошують дослідники

Ю. Петрунін та В. Борисов, розробляють спеціальні заходи та методи, що спрямовані на формування етичної основи трудових відносин: 1. етичні кодекси, які описують систему загальних цінностей і правил етики (звід правил ділового спілкування); 2. «карти етики» (набір етичних правил і рекомендацій, що конкретизують етичний кодекс для кожного співробітника організації); 3. комітети або певні спеціалісти з етики (що цілеспрямовано напрацьовують етичну політику організації, а також вирішують конкретні етичні проблеми, які виникають в професійній практиці).

Щоб зрозуміти «дух», сутність та зміст ділового етикету, необхідно засвоїти основні принципи: 1. гуманізм і демократизм; 2. соціальна справедливість; 3. суверенність особистості (особиста гідність кожного є недоторканою); 4. розкриття інтелектуального потенціалу людей, які працюють поруч; 5. постійне вивчення людей, знання їх потреб та інтересів; 6. дбайливе ставлення до природи; 7. особистий приклад безперервності духовного і професійного вдосконалення.

Отже, для успішного та гармонійного розвитку діяльності організації необхідні етичні знання, що упорядковують, організують і дисциплінують персонал. Стиль спілкування адміністративного персоналу має величезний вплив на ставлення людей та психологічний клімат у колективі. Дотримання морально-етичних норм і правил ділового етикету допомагають розвитку особистості та є важливим показником професійної кваліфікації й майстерності фахівця.

Лошакова С.Є.
НТУ «ХП»

ЛІДЕРСТВО І ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ

Сучасні умови потребують від фахівця не лише високого рівня професіоналізму, але й наявності постійної його готовності збагачувати та оновлювати свої знання, уміння. Ефективне функціонування системи економічної освіти залежить не лише від її організаційної структури, зовнішніх факторів, але і від особистих характеристик фахівців, зокрема від рівня розвитку лідерських якостей.

Вирішення багатьох сучасних проблем нерідко пов'язується з діяльністю наділених особливими рисами й здібностями лідерів - харизматичних особистостей, - здатних чітково визначити шляхи подолання кризових явищ,

мобілізувати й повести за собою послідовників. У зв'язку з цим край актуальним виглядає аналіз основних концепцій лідерства та його місця і ролі в наукових дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Bass B. M., Bennis W.G., Berger P.L., Berlew D.E., Willner A.R., Dow T. E., Friedland W. N., Романовського О.Г., Михайличенко В.Є., Ігнатюк О.А., Кочеткова А., Шепель В., Титаренко В., Черепанової Т., Павленко П. та ін., в яких започатковано розв'язання даної проблеми, засвідчує не досить достатню спрямованість саме на дослідницьке лідерство.

Харизматичні лідери створюють атмосферу змін та ідеалізовану картину майбутнього, мають здібності доносити складні ідеї і так чітко формулювати цілі, що буквально всім вдається їх зрозуміти. Харизматичні лідери надихають послідовників своєю захопленістю. Вони також домагаються довіри послідовників, коли беруть на себе особистий ризик, пристрасно захищають свою позицію. Люди поважають харизматичного лідера і захоплюються ним за його досвід, знання, особистісні якості, а не за звання та посаду.

В умовах інновацій, впровадження нових методів та технологій, підвищення попиту на новітні дослідження, інноваційні бізнес-моделі, стартапи зростає попит і на фахівців, які мають навички дослідницького лідерства. Лідерство як нова управлінська парадигма є орієнтиром і механізмом для здійснення реформ у сфері економічної освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником прогресу суспільства, підвищення добробуту громадян, їх духовного та інтелектуального зростання. Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Розбудова сучасної конкурентної економіки та суспільства потребує знань та проведення як фундаментальних, так і прикладних наукових досліджень.

Проведення економічних досліджень вимагає для дослідників застосування трьох основних функціональних компонент харизматичного лідера в організаційному контексті: формулювання і пояснення бачення, делегування повноважень і насагу підлеглих на позитивні дії. Особливого значення ці функції набувають на етапах пошуку ідей, формування перспективи наукового дослідження. Дослідження характеризуються двома складниками: дослідницька активність та її візуалізація. Ці складники конкретизуються за допомогою основних вимірів: залучення (через інтерес і причетність);

орієнтація на завдання; заглибленість у проблему; креативність; аналітичність; офіційне звітування про результати; традиційний трансфер знань дослідників.

Таким чином, актуальним завданням дослідницького університету є формування та використання потенціалу лідерства в науковій діяльності. Широке практичне застосування програм розвитку лідерських якостей у дослідників, важливе, зокрема, на ранніх етапах їхньої кар'єри.

Розробка стратегії дослідницького лідерства сприятиме як успіху розвитку кар'єри дослідника, так і здійсненню наукових досліджень в економіці на найвищому рівні.

Лютий М.М.,
НТУ «ХП»

ПІДГОТОВКА ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОГО ФАХІВЦЯ-ЛІДЕРА – ЗАПОРУКА ЙОГО УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Виклики часу та науково-технічний прогрес висувають нові вимоги до бакалаврів та магістрів як до висококваліфікованих працівників.

Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національна доктрина розвитку освіти визначають підготовку висококваліфікованого фахівця як такого, що здатний до неперервної самоосвіти та може застосувати наукові знання у своїй професійній діяльності. Здобути високу кваліфікацію має змогу той студент вищого навчального закладу, який у процесі навчання опановує не тільки спеціальні знання і професійні компетентності, а й раціональні прийоми мислення, технологію самостійного пошуку та структурування інформаційно-прикладних знань, долучаючись до «навчання впродовж життя», який виявляє, розвиває, виховує в собі лідерські якості.

В Законі України «Про вищу освіту» професійна підготовка визначається як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом або спеціальністю. Професійна освіта – це система знань, практичних умінь і навичок у відповідній діяльності. За педагогічною енциклопедією, поняття «професійна підготовка» має два значення: сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення відповідних знань та умінь тим, хто навчається.

«Український педагогічний словник» так трактує це поняття: професійна освіта – це підготовка в навчальних закладах спеціалістів різних рівнів кваліфікації для трудової діяльності в одній із галузей народного господарства, науки, культури. Але вища освіта передбачає і інші аспекти освіченості окрім професійної підготовки. Згідно Статті 1 Закону України: «вища освіта – рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання... Зміст вищої освіти – це обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтв».

Особливістю сучасної освіти є зорієнтованість на міжнародні стандарти, відповідно до яких випускник вищого технічного навчального закладу повинен бути компетентним, зі стійкими загальнокультурними цінностями, потрібними для здійснення соціальної взаємодії. Науковий підхід є особливим способом мислення та пізнання об'єктивної реальності, що формується під впливом високого рівня знань, професійної підготовки, цілісного спрямування та зумовлений умовами дослідження. Кожний науковець є сформованою особистістю з певними конкретними навичками, вміннями, інтересами та поглядами. На сьогодні вимоги суспільства направлені на всебічний і культурний розвиток висококваліфікованих фахівців, з міцними фундаментальними знаннями, що є ґрунтовним надбанням інтелектуального багажу особистості, лідерів, здатних застосовувати свій потенціал і знання у майбутній професійній діяльності.

Малєєва О.А.,
НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОЧОГО ЛІДЕРСТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ

На сьогоднішній день в умовах стрімкої зміни життя та великої конкуренції особливо актуальною є проблема співвідношення чоловіків та жінок на керуючих посадах через те, що ставлення до жінок-лідерів досі залишається поза межами об'єктивної оцінки. Різниця жіночих та чоловічих стилів управління, особистісних якостей та шляхів до ефективного лідерства

викликає інтерес у вчених та формує передумови для вивчення особливостей жіночого лідерства, виходячи за межі стандартного розуміння цього феномена.

Вивченням гендерної психології лідерства спочатку займалися зарубіжні вчені, такі як *Дж. Мані, А. Ерхард, Э. Меккобі, К. Жаклін, М. Вебер* та ін.. В наш час ця проблема висвітлюється й вітчизняними вченими, серед яких: *О.С. Кочарян, О.Г. Романовський, Т.В. Бендас, І.Н. Логінов* та ін..

Метою нашого дослідження стало виявлення особливостей жіночого лідерства у порівнянні з чоловічим на промислових підприємствах. Для реалізації поставленої задачі ми провели дослідження на 50 керівниках відділів та підрозділів підприємства ПАО «ФЕД», яке показало деяку гендерну відмінність між лідерами на шляху до мети.

Довгий час тільки чоловіків пов'язували із лідерством, але зараз проведено багато досліджень, які свідчать про те, що ситуація може докорінно змінитися в найближчий час. Особистісні характеристики чоловіків та жінок відрізняються між собою. Безліч досліджень свідчать про те, що прагнення до влади та домінантності, логічність та рішучість більш властиві чоловікам. Ці якості традиційно відносять до лідерських, і вважаються дійсно важливими у впливі на послідовників, адже вони ототожнюються із сильною людиною, за якою хочеться прямувати. Жінкам характерні такі якості як: емпатія, чуйність, прагнення до співпраці. Дослідження показують, що ці якості лідерів-жінок, які довгий час прирівнювалися до слабкості, оцінюються підлеглими як ефективні, задовольняючі їх інтереси та стимулюючими до розвитку потенціалу на більш високий рівень якості. З цього виходить, що природні фемінні якості жінок нічим не поступають типовими для всіх моделями поведінки лідера, цей зовсім інший шлях до успіху. Цей висновок змінює розуміння ролі лідера, та дає можливість жінкам не копіювати маскуліні якості чоловіків, їх поведінкові особливості та стиль в керуванні, блокуючи свої природні якості, а навпаки розвивати їх, використовувати ті установки і навички, які характерні для них, опираючись на власний досвід.

Не дивлячись на всі роботи, теорії та дослідження, які підтримують жіноче лідерство в суспільстві, в якому ми живемо, господарюють стереотипи та упередження, які не дозволяють жінкам бути на одному рівні з чоловіками, та будь-яке проявлення жінок в лідерській ролі має галузеву обмеженість, на що впливає багато факторів.

Задля досягнення головної мети нашого дослідження ми провели власне дослідження. Результати показали, що лідерські здібності у жінок та чоловіків знаходяться на одному рівні. Але за методикою Кеттелла була виявлена

відмінність за шістьма факторами: товариськості, емоційної чутливості, де показники жіночої групи значно вищі за чоловічу, та за шкалами емоційної стійкості, домінантності, самостійності та підозрілості, високі показники за якими відрізняють чоловічу групу. Такий результат показує, що і чоловіки, і жінки можуть бути однаково ефективними лідерами, але досягають вони цього різними шляхами.

Мартиненко О.М.,
НТУ «ХП»,

ЗНАЧУЩІСТЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ЛІДЕРІВ ДО РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема особистісно-професійного розвитку будь-якого фахівця стає актуальною і доцільною відповідно до вимог, які висувуються суспільством і професією до фахівця. Дійсно, сучасність вимагає від молодих людей адекватного уявлення про себе, високої соціальної пластичності, володіння навиками ефективної комунікації. Повною мірою цими якостями повинні володіти молодіжні лідери. Вони повинні стати зразком зрілої адаптивної поведінки, уміти управляти інтеграційними процесами, як усередині організації, так і за її межами - в рамках всього соціокультурного простору. Їм повинні бути притаманними такі характеристики, як: здатність не терпіти двозначність, мотивувати до дії інших людей, гнучкість мислення; здатність критично міркувати, легкість вербального сприйняття; здатність творчо вирішувати проблеми; активність, здатність уловлювати нові взаємини в групі. Варто відзначити, що в індивідуальній стратегії розвитку особистісних та професійних якостей у молоді, набуває значущості формування інтересу до ідентифікації і розвитку лідерських якостей у майбутнього покоління. Дійсно, кожне суспільство потребує рольових моделей поведінки і лідерів. Не викликає сумнівів, що такі сфери, як медицина, освіта, бізнес, промисловість, політика і мистецтво та особливо військові не можуть обійтися без людей, які мають володіти креативним і творчим мисленням.

Отже, за своїм соціальним становищем офіцер є формальним лідером свого підрозділу, але цього найчастіше виявляється недостатньо для ефективного керівництва підлеглими в обстановці, яка ускладнюється і висуває підвищені вимоги до професійно-особистісних якостей офіцера.

Проблема лідерства у військовому колективі розглядалась у роботах В.І. Вдовюка, Д. М. Коцеруби, Г. П. Кривошея, В.К. Луценка, Г. Г. Шевченка, В.В.Ягупова. Проте, проблема готовності у курсантів до формуванню особистісно-професійного розвитку в умовах військового колективу не була предметом спеціального дослідження. Як свідчить здійснений нами аналіз наукової літератури та досліджень учених, формування готовності до особистісно-професійного розвитку майбутніх офіцерів сьогодні має недостатній характер. Формування професіоналізму майбутніх офіцерів здійснюється стихійно та обумовлюється комплексом випадкових факторів, а не ретельно підбраною технологією формування готовності до особистісно-професійного розвитку конкурентоспроможного фахівця військової сфери.

Аналіз досліджень і публікацій довів, що багато вітчизняних педагогів і психологів, які займаються проблемами вищої школи, досить обґрунтовано довели, що якості особистості значною мірою залежать від характеру її діяльності. (Б. Ананьєв, О. Анісімов, І. Бех, Л. Божович, В. Вдовюк, Л. Вяткін, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, А. Карпов, Г. Костюк, Л. Меншин, С. Самигін, А. Сиротенко, Л. Столяренко та ін.). Однак, аналіз стану роботи з професійної підготовки офіцерів, особливо визначення організаційно-педагогічних умов формування якостей майбутнього офіцера, показав, що ця проблема стосовно військово-професійної діяльності ще мало вивчена. Тому виникла необхідність дослідження у формування готовності майбутніх офіцерів до особистісного-професійного розвитку в умовах ВВНЗ та формування якостей лідера у курсантів, здійснення оцінки складових її окремих компонентів і виявлення їхнього впливу на успішність навчально-виховного процесу, та особистісно-професійної підготовки військових спеціалістів, що володіють лідерськими якостями, та зможуть ефективно керувати підлеглими.

Мерчанська Я.О.,
НТУ «ХП»

РОЛЬ САМООЦІНКИ В ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГА-ЛІДЕРА

Світові тенденції глобалізації й інтеграції, зміни світоглядної парадигми зумовили кардинальну модернізацію системи освіти в Україні. Реалії сьогодення вимагають висококваліфікованого і конкурентоспроможного педагога, який повинен бути не просто транслятором знань, а представником інтелектуальної еліти, що задає темп розвитку освіти, науки і культури

суспільства, тобто, вимагають педагог-лідера.

Для лідера суттєве значення має адекватна самооцінка, оскільки саме вона є передумовою цілеспрямованого управління своєю поведінкою та поведінкою інших. Об'єктивна самооцінка сприяє балансу власних можливостей із зовнішніми вимогами, допомагає продуктивно взаємодіяти з іншими студентами. У контексті дослідження та виходячи з того, що орган студентського самоврядування має колективну природу, слушною є думка вчених: колектив, у якому керівник має адекватну самооцінку, інші працівники здебільшого об'єктивно себе оцінюють, а це, у свою чергу, дозволяє їм уникнути взаємних претензій, а також поліпшує колективний морально-психологічний клімат.

Науковцями зроблено величезний внесок у розкриття сутності та структури педагогічної діяльності. Аналіз робіт М.Буланової-Топорнової, С.Вітвицької, Н.Кузьміної, Н.Самоукиної та інших дозволяє схарактеризувати її як особливу, соціально і особистісно детерміновану. Лідерство розглядалося в працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, зокрема Г.Андрєєвої, Н.Жеребової, Р.Кричевського, Б.Паригіна, В. Шеклтона та інших.

Проблема формування лідерських якостей майбутніх педагогів вивчалася сучасними дослідницями Н.Семченко та Н.Мараховською. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що, незважаючи на різні підходи до тлумачення сутності лідерства, воно вивчається в контексті груп.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах розбудови й оновлення всіх сфер суспільного життя в Україні особливо актуальною постає проблема лідерства, адже суспільство потребує лідерів, які здатні об'єднати навколо себе людей для досягнення поставленої мети та сприяти його моральному розвитку. Питання лідерства розглядали і зарубіжні, і вітчизняні науковці.

Розглянемо детально підструктуру педагога-лідера. Кожен із учасників навчального процесу є активним мотиватором лідерства іншого. Поєднаємо поняття «педагог» і «лідер». «Педагог» – (з грецької, буквально «поводир дітей», «дітовод»). «Лідер» – (від англ. Leader – той, хто веде). Поняття, як бачимо, дещо подібні. Життя та діяльність педагога вимагає від нього бути лідером. Якщо представити цей зв'язок, то це виглядатиме так: не кожен лідер є педагогом, але кожен педагог має бути лідером. Педагог-лідер, це керівник.

В формуванні лідера- педагога важливу роль відіграє самооцінка. Самооцінка є важливим фактором в формуванні лідера-педагога, оскільки вона відображає впевненість педагога в своїх професійних і особистих силах та самоповагу, що є дуже важливим для формування лідера.

Встановлено, що у більшості педагогів повинен переважати високий та середній рівень самооцінки. Як показує література більшість педагогів, які мають високий та середній рівень самооцінки, впевнені у собі та у своїх силах. Вони прагнуть до самореалізації та професійного розвитку. Такі люди ставлять перед собою цілі та досягають їх, що є дуже характерним для лідера.

Адекватний та високий рівень самооцінки сприяють професійному та особистістному зростанню, такі педагоги прагнуть досягати результатів у своїй професії та рухатися вперед. Звісно не всі педагоги мають високий та середній рівень, деякі педагоги мають низкий рівень самооцінки, як правило такі педагоги менш успішні.

Низька особистісна самооцінка тісно пов'язана з почуттям провини, сорому, страху, а часом і ворожості до навколишнього світу. Педагогам с такою самооцінкою може бути важко знайти спільну мову зі студентами та важко чинити на них вплив для оптимізації учбового процесу, що необхідно для педагога-лідера, це може негативно впливати на їх професійний розвиток в педагогічній діяльності.

У педагога-лідера у більшості випадків поєднуються високий рівень домагань, високий або середній рівень самооцінки у поєднанні з високою вимогливістю до себе і до всього, що стосується групових цінностей та мети. Для лідера суттєве значення має адекватна самооцінка, оскільки саме вона є передумовою цілеспрямованого управління своєю поведінкою та поведінкою інших. Об'єктивна самооцінка сприяє балансу власних можливостей із зовнішніми вимогами, допомагає продуктивно взаємодіяти з іншими. За результатами досліджень було виявлено, що рівень самооцінки впливає на формування педагога-лідера.

Міщенко Н.Т.,
НТУ «ХП»

ХАРИЗМАТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Як зазначається в тлумаченні *харизма* (греч. *charisma* - милість, божественний дар) - виняткова обдарованість; харизматичний лідер - людина, наділена в очах його послідовників авторитетом; харизма базується на виняткових якостях особистості - мудрості, героїзмі, «святості».

Дослідження науковців з проблематики харизматичного лідерства,

стверджують існування релігійного, психологічного, соціологічного і філософського підходів до концепту «харизматичне лідерство».

Останнім часом зростає інтерес до феномену харизми в контексті проблеми організаційного лідерства. Харизма, на думку деяких дослідників, постає важливою умовою ефективності організаційного лідерства.

Особистість може володіти харизмою, однак слід зазначити, що перетворення «харизматика» в харизматичного лідера залежить від цілого ряду факторів як психологічного, соціального так і педагогічного характеру (освіта, виховання).

Для формування та реалізації особистісної харизми індивіда можна виділити декілька основоположних умов:

по-перше – здатність до рефлексії своєї діяльності у співвідношенні минуле-теперішнє-майбутнє;

по-друге – володіння комплексом властивостей особистості, що забезпечують самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі, тим самим здатність впливати на масову свідомість в доступній, ненав'язливій одночасно емоційно зарядженій формі;

по-третє – вміння використовувати власний психофізичний апарат як інструмент впливу, тобто володіння комплексом прийомів, які дають можливість глибше, яскравіше, доступніше виявити свою позицію і досягти бажаних результатів діяльності. Кожна з зазначених умов не може існувати окремо, вони постають у якості єдиного дієвого апарату.

Таким чином, особистість може мати «харизму», але становлення її як харизматичного лідера з високими організаційними якостями потребує суттєвого педагогічного та психологічного впливу. Виходячи з цього роль педагогіки та психології у формуванні харизматичного лідера має велике значення.

Усвідомлення важливості гуманістичної спрямованості у розвитку якостей харизматичного лідера є одним із значущих, оскільки дає можливість реалізувати здатність бачити великі завдання у малих справах, тим самим надаючи змогу оцінювати свою діяльність з погляду не лише безпосередніх, а й опосередкованих результатів, тобто позитивних індивідуальних змін у життєдіяльності і структурі кожної особистості колективу (групи). Бачення майбутнього і здатність захопити їм колектив, є однією з ключових функцій лідера.

Виховання, як педагогічна складова розвитку харизматичного лідера надає можливість уникнути або запобігти прояву негативної сторони цього феномену – харизматичне лідерство як поведінка авторитарної особистості. За

твердженням Е. Фрома ірраціональний момент такої влади, яка керується, перш за все, емоціями це ствердження, що «людина за своїм походженням – стадна тварина ... її дії визначаються імпульсом прямувати за вождем і триматися тварин, які її оточують».

Отже, роль психології полягає у вивченні підсвідомих засад формування феномену харизматичного лідера, як з боку його особи, так і психічних процесів, які породжують появу та діяльність харизматичного лідера; педагогіка надає можливість впливати на процес його становлення та корегувати якісні показники цього процесу.

Мороз М.В.

Savonia University of Applied Sciences (Finland, Kuopio)

ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИКЛАДАЧА ВНЗ, ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Сучасні вимоги соціально-економічних, політичних та культурних реалій життя суспільства обумовлюють нагальну потребу у професійній підготовці лідерів, особливо в педагогічній сфері.

Діяльність викладача вищих навчальних закладів своєрідна за своїм змістом, структурі, цілям, результатами, застосування засобів, а вміння викладача точно і правильно визначати послідовність виконання і зміст навчальних виховних завдань і відповідно їм планувати свою роботу і роботу студентів – важлива риса його діяльності.

Найважливішим фактором ефективності педагогічної діяльності викладача ВНЗ є його авторитет або особистісна авторитетність. Авторитетність – це вміння переконувати, надихати, вселяти, емоційно заражати і направляти людей до оптимального, очікуваного для всіх результату. Авторитетна особистість – це лідер, який йде попереду, який очолює і керує. причому лідер неформальний, а реальний, який грає центральну роль в організації спільної діяльності і регулюванні взаємовідносин в групі, незалежно від свого ієрархічного статусу.

Бути авторитетом – це бути зразком, еталоном, бути тим за ким приємно слідувати і з ким можна і хочеться досягати більших результатів.

Успішність праці і продуктивність професійної діяльності викладача немислимі без лідерської активності. Педагог покликаний вести за собою, бути авторитетом і зразком для своїх вихованців. Крім того лідерські можливості

педагога забезпечують реалізацію його особистісного і творчого потенціалу, можливості реальних досягнень в професії, оптимальності, конструктивності, самовираження і самореалізації.

До ділових якостей педагога-лідера відносяться вміння планувати, організовувати, контролювати, регулювати, аналізувати і долати виникаючі труднощі. Ці якості спрямовані в першу чергу на вирішення конкретних завдань. Особистісні якості педагога-лідера є постійними, тому що на відміну від ділових, вони спрямовані на особистість, на людей як таких. До таких якостей слід віднести, перш за все такі як: товариськість, стресостійкість, терпимість, гнучкість, ділова активність, тощо.

У межах своїх наукових пошуків А. Нахаванд сформулював перелік лідерських якостей, які, на наше переконання, не лише можуть, а й повинні бути віднесені до викладача ВНЗ: глибока переконаність у вірності своїх ідей; величезна впевненість в собі; розвинені навички та майстерність публічної комунікації (вміння доносити свою думку до об'єктів навчальної комунікації); висока працездатність; зовнішня виразність; старанна робота над власним іміджем. Крім того, викладач вищої школи повинен бути впевненим в собі, комунікабельним, володіти навичками ораторського мистецтва, працьовитим, цілеспрямованим, наполегливим, завжди виглядати охайно.

Важливе місце серед лідерських якостей викладача ВНЗ займають особистісні якості, які складають поняття надійності. До таких якостей, в контексті предмету нашої уваги, слід віднести: прийняття на себе відповідальності за якість та ефективність навчальної комунікації; впевненість в собі та своїх професійних знаннях; самоповагу та повагу до особистості студента. На думку Р. Стогдилла відповідальність і впевненість є тими особистісними якостями, які є стабільними в різних ситуаціях і зумовлюють ефективне лідерство.

Викладач вищої школи – це людина, яка веде практичну роботу з виховання, освіти і навчання студентів, аспірантів і магістрів. Він повинен мати спеціальну підготовку в цій області педагогічної діяльності. На сучасному етапі освіти необхідний не просто викладач, який відповідає за освіту і виховання студентів, а людина, яка має лідерські якості, здатний мислити, в запропонованих йому межах, нестандартно, швидко знаходити рішення в проблемних ситуаціях і позитивно ставиться до виникаючих складнощів. В даному випадку ми пропонуємо говорити про лідерство в межах професійної педагогічної діяльності і розглядати в ньому ключову особу – це самого викладача - лідера. Цілком очевидно, що викладач-лідер, це, перш за все,

успішний менеджер, який в своєму образі повинен представляти інтеграцію якостей керівника і лідера, так як саме такі якості допомагають викладачеві вищої школи розкрити потенціал кожного студента, магістра, аспіранта і спрямувати його діяльність за бажаним вектором, а також вчасно проаналізувати, скорегувати і проконтролювати ситуацію як групи в цілому, так і окремої людини в ній. Однією з головних цілей успішного викладача-лідера є реалізація себе як людини, яка успішно вибудовує взаємини зі студентами та ефективно взаємодіє з ними.

Отже, відзначимо, що професійно значущими якостями викладача вназ можна вважати професійну компетентність, моральні якості, організаторські здібності, ділові якості і вміння керувати собою та колективом. Ці якості є відображенням лідерського потенціалу, без якого неможливо професійний розвиток особистості викладача і досягнення ним професійних результатів.

Приймаючи до уваги вище наведене, вважаємо що лідерство є однією з головних детермінант педагогічної діяльності та сприяє не тільки особистісному росту викладача, але і його психологічній стійкості до деструктивного впливу професійної діяльності. Виходячи з цього, педагогічне лідерство розглядається нами як здатність викладача надавати позитивний вплив на особистісно-професійне становлення студентів, аспірантів, колег і направляти їх до конструктивної діяльності, продуктивному вирішенню задач, досягнення цілей, зберігаючи при цьому сприятливу психологічну атмосферу співпраці і співтворчості.

Мороз О.В.

Tongji University (China, Shanghai)

ФЕНОМЕН ЛІДЕРСТВА: СИСТЕМА СТИЛІВ ТА РОЗВИТОК ПРОБЛЕМАТИКИ

Проблема лідерства корінням сягає в історію людських взаємин. Одним з перших розробників проблеми лідерства можна назвати Платона, який запропонував три типи лідерства: а) філософ – державний діяч, керівник республікою на основі розуму і справедливості; б) воєначальник, який захищає державу і підкоряє інших людей своїй волі; в) ділова людина, забезпечує задоволення матеріальних потреб.

Розглядаючи проблематику лідерства, слід звернути увагу на той факт, що значний вплив на сучасні дослідження в області вивчення лідерства було здійснено Н. Макіавеллі. Так, теорія лідерства Н. Макіавеллі містить чотири

основних положення: 1) влада лідера корениться в підтримки його прихильників; 2) підлеглі повинні знати, що вони можуть очікувати від свого лідера, і розуміти, що він очікує від них; 3) лідер повинен мати волю до виживання; 4) правитель – завжди зразок мудрості і справедливості для своїх прихильників. Інколи, проблематика лідерства розглядається через призму феномену влади. Наприклад, відомий американський психолог Дж.П. Кенджемі зробив висновок, що влада авторитету, а відповідно і лідера, є здатністю пробуджувати, мотивувати людей, переконувати, схвалювати. Влада авторитету присвоюється суб'єкту групою і використовується для досягнення спільних цілей. З психологічної точки зору, за допомогою влади авторитету можна мотивувати людей, більш ніж при використанні влади повноважень. Влада авторитету - це повага до особистості; рефлексування своїх здібностей і особливостей, а також і своїх підлеглих. У таких лідерів висока самооцінка, високий рівень самоповаги і самосвідомості.

Англійський психолог і антрополог Ф. Гальтон, пояснював феномен лідерства на основі спадкових факторів. Його робота «Спадковість таланта, її закони і наслідки», опублікована у 1869 році, стала підґрунтям для розвитку тих напрямів наукових пошуків, спрямованість яких зосереджена на дослідженні природи формування лідерських якостей. На переконання представників цього напрямку всі ефективні лідери є власниками загального для них набору якостей (рис), що дозволяють їм займати лідируючі позиції.

Відомий американський вчений Р. Лайкерт, у співпраці з дослідниками Мічиганського університету, запропонував чотири базові системи стилів лідерства, які, на його думку, можуть класифікувати поведінку лідерів. Система 1: експлуататорсько-авторитарна. Лідери, що належать до цього стилю, мають риси автократа. Система 2: прихильно-авторитарна. По суті лідери цієї системи автократи, але дають можливість підлеглим в обмежених розмірах брати участь в ухваленні рішень. Мотивація працівників заохочується, а в деяких випадках – карається. Ця система являє собою по суті тип прихильного автократа. Система 3: консультативно-демократична. Лідери не виявляють повної довіри до своїх підлеглих і важливі рішення приймають самостійно. Система 4: заснована на участі. Лідери, які стосуються цієї системи орієнтовані на людину, на відміну від системи 1.

У свою чергу, М. Мескон зазначив, що не слід розділяти лідерів тільки на дві групи, орієнтованих тільки на завдання і орієнтованих тільки на взаємини між людьми. Було виявлено, що навіть автократичний лідер, що не приділяє належної уваги моральним нормам, здатний піклуватися про своїх підлеглих,

що дає право говорити про орієнтації лідерів і на завдання, і на стосунки.

У межах наукової літератури досить часто обговорюється питання про необхідність створення так званого гуманного стилю лідерства. На переконання дослідників гуманітарний стиль лідерства міг би стати своєрідною протиположністю поширеним агресивним стилям, які, з огляду на природу свого виникнення та практику реалізації, є продуктом прагматичного світосприйняття. На думку вчених, гуманний стиль керівництва повинен бути неагресивним, раціональним і інструментальним, а його мета повинна бути пов'язана з досягнення результату у поєднанні з турботою про співробітників та урахуванням їх почуттів і інтересів. Таке розуміння гуманного лідерства передбачає повну зміну поглядів на виробничі відносини і методи управління. Ф. Фідлер відзначав, що кожній ситуації в управлінні відповідає свій стиль лідерства, проте, індивідуальний стиль лідерства залишається незмінним.

Приймаючи до уваги вище наведене, відзначимо, що лідерство – це складний соціально-психологічний феномен. Генезис лідерства має глибоке історичне коріння. Інтерес до даного соціального явища, який спостерігається протягом всієї історії людства актуальний на сучасному етапі. Як об'єкт наукового дослідження, лідерство почали вивчати ще на початку 20-30 рр. минулого століття. Саме у цей період, активно виявлялися властивості і особистісні характеристики ефективних керівників (лідерів).

У межах західної наукової думки, феномен «лідерство», а відповідно й пов'язані з ним наукові концепції, з'явилися на базі емпіричних досліджень в малих групах. З часом, тлумачення змісту категорії лідерства значно еволюціонувало.

Сучасна наукова думка не містить єдиного підходу до тлумачення відповідного феномену, адже його зміст є надзвичайно складним та багатограним. Кожен з дослідників, з огляду на обраний напрям наукового пошуку, розглядає лише окрему частину феномена лідерства та тим самим звужує його тлумачення.

З огляду на цей факт, в науковій літературі існує більш ніж достатня кількість підходів до виділення різних стилів лідерства. Вивчення цих стилів надає можливість дослідникам не лише розглянути всю складність та багатогранність змісту категорії лідерства, а також з'ясувати переваги та недоліки кожного стилів для практики професійної діяльності сучасного менеджера.

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНУ ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

Сучасне суспільство диктує високі вимоги до особистості дитини, що переходить на новий щабель соціально-культурного розвитку – вступ до школи. Згідно з вимогами, що пред'являються шкільною освітою, до моменту переходу на шкільну лаву, дошкільник повинен мати певний рівень сформованості інтелектуальної, мотиваційної та пізнавальної сфер, володіти широким запасом знань про навколишню дійсність, бути носієм комунікативних властивостей і якостей. Все це становить соціально-психологічну готовність дитини до школи, яка формується не тільки в рамках дошкільного закладу, а й в родині, в якій знаходиться дитина.

Вступ дитини в школу - один з важливих і, в той же час, дуже складних етапів в її житті. Перехід дитини до нового виду діяльності може мати стресогенний характер. Соматичне і психічне здоров'я сучасних дітей значно погіршилося в силу впливу величезної кількості стресогенних чинників. Багато з них досить погано адаптуються до нових умов, особливо до умов шкільного навчання (нового виду діяльності, нового режиму, нового колективу, новим вимогам та очікуванням, як з боку батьків, так і з боку вчителів). В результаті цього в дітей виявляють неуспішність в навчанні.

Під соціально-психологічною готовністю до школи розуміється певний рівень соціального та психічного розвитку дитини, необхідний для оптимального засвоєння шкільної програми в умовах навчання, а також засвоєння дитиною соціального досвіду. Низький рівень шкільної готовності дитини характеризується неуспішністю, дезадаптацією в міжособистісних комунікативних зв'язках, проявом підвищеної тривожності, агресії, переживанням невротичних станів, соматичного знедужання тощо.

Тому, особливого значення набуває соціально та психологічно обґрунтований відбір дітей до першого класу. Перш за все, соціально-психологічна готовність дитини до шкільного навчання обумовлюється виявленням дітей, які ще не готові до цього процесу. В цьому випадку встановлюється мета провести з ними корекційну роботу, спрямовану на профілактику дезадаптації та шкільної неуспішності.

Останнім часом великий інтерес психологів зосереджується на новому зверненні до дискусійної проблеми виховання і освіти дітей в різних типах сімей. Психолого-педагогічні дослідження привели до виділення ефективного (оптимального) і неефективного (порушеного) типу відношення батьків до своїх дітей. Так ефективний (оптимальний) тип ставлення батьків, сприяє повноцінному конструктивному розвитку особистості їх дитини, а також гармонізації дитячо-батьківських відносин. Під гармонізацією розуміються адекватні відносини між самою дитиною і її батьками. Адекватні – це, перш за все, прояв між дітьми та батьками справжнього, щирого емоційно-психологічного контакту, в прийнятті батьками своєї дитини такою, якою вона є, це віра батьків у здатність дитини бути самостійною, ініціативною, відповідальною, це прояв довіри між батьками і дитиною, в турботі про дитину, в увазі до дитини, умінні прислухатися до слів дитини, до її почуттів і так далі.

Неефективний (порушений) тип батьківського ставлення вказує на особливу роль останнього у формуванні патологічних новоутворень в психічній діяльності і поведінці дитини. Під неефективним батьківським ставленням розуміється таке ставлення, на основі якого у батька і дитини сформувався емоційно-негативний фон взаємин, труднощі взаєморозуміння, які дитина може копіювати та переносити на відносини з оточуючими.

Ряд психологічних досліджень показує зв'язок між певним типом батьківського ставлення і конкретними характеристиками особистості дитини. Так, неблагополуччя дитини в сім'ї сприяє емоційного дискомфорту, виникненню неврозів, тривожності, страхів, агресивності, формування заниженої самооцінки, замкнутості. І це дуже часто стає нездоланим бар'єром для дитини на її подальшому життєвому шляху. Тому, дану проблему треба вивчати дуже детально і розробляти ефективні методи її вирішення.

Оленчук І.Я., Плис Г.П., Сотников В.Ю.
НТУ «ХП»

ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Актуальність даної теми зумовлюється тим, що сьогодні особистості необхідно адаптуватися до швидких змін, які відбуваються в українському суспільстві, яке перебуває в складних умовах ринкової економіки.

Особистість має бути не тільки готовою до цих змін, але й мати здатність

продувати та впроваджувати їх, управляти ними. Це вимагає наявності в неї лідерських якостей, які найбільш активно розвиваються й виховуються в навчальних закладах у процесі професійної підготовки.

Утім, невихованість лідерських якостей впливає на рівень адаптованості молоді до життя, її духовність і моральну стійкість, що часто дозволяє негативно налаштованим лідерам втягувати дівчат та юнаків у різноманітні асоціальні угруповання, які мають місце в країні, відволікати від активного здобуття знань, корисної суспільної праці тощо.

Отже, виховання лідерських якостей особистості в навчальних закладах - це об'єктивна потреба і суспільства, і самої особистості. Люди, яким притаманна харизма, більш успішні у своєму житті. І дуже добре, якщо у лідера вона є. Харизматичний лідер – це людина, поведінка, слова, вчинки якої заряджають оточуючих та спонукають їх до дії.

Виховання лідерських якостей особистості стає головним стратегічним ресурсом країни. Виховання лідерських якостей особистості може відбуватися протягом усього життя, але найбільш сприятливим у цьому є період навчання. Лідерські якості особистості ефективно виховуються й виявляються тоді, коли вона знаходиться у взаємодії з іншими людьми. Співпраця та співтворчість формують у студентів вміння прислухатися до різних точок зору, інтегрувати знання, пов'язувати іноді різнопланові думки, відстоювати свою думку або погоджуватися з іншою, якщо своя виявилася хибною.

У лідера на стадії усвідомлення стратегії розв'язання завдань актуалізується потреба в діалозі, колективному спілкуванні. Саме в такому процесі розвивається вдумливий самоаналіз, критичне зіставлення напрацьованих ідей та рішень, самостійний їх вибір, корекція лідерської поведінки. Лідерські якості притаманні кожній особистості. Їх виховання – завдання педагогічного колективу.

Сучасні навчальні заклади забезпечують єдність освіти й життя студентів, формують їхні життєві компетентності. У них ті, хто навчається, розвивають навички демократії, взаємодії в команді, організації колективних справ, формують уміння очолювати співпрацю в команді, розвивають риси управлінців.

Лідерські якості – це узагальнені властивості лідера створювати нове бачення рішення проблеми, успішно впливати на послідовників у напрямку досягнення цілей та місії організації.

Особистісні характеристики лідера, на нашу думку, наступні:

- рішучість, ініціативність, наполегливість, креативність, чесність і порядність у відносинах, відповідальність, емпатія, інтелектуальна лабільність;
- уміння слухати, готовність до співпраці, рефлексивність, уміння розуміти емоційний стан людини, уміння впливати на інших, уміння себе презентувати, уміння розв'язувати конфлікти, комунікабельність;
- стресостійкість, мотивація успіху, уміння управляти собою, уміння приймати рішення та брати на себе відповідальність за їх виконання, упевненість у собі, уміння організувати, уміння виявляти самостійність.

Доведено, що ефективність виховання лідерських якостей забезпечується участю студентів у суспільно значимих проектах, використанням методики колективних творчих справ, створенням системи студентського самоврядування, школи лідерів, портфолію лідера. І цьому сприятиме педагогічна підтримка збоку викладачів ВНЗ.

Підгорний К.Ю.,
НТУ «ХП»

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ - ЛІДЕРА В УПРАВЛІННІ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах модернізації діяльності органів державного управління та органів місцевого самоврядування разом з іншими проблемами існує проблема управління конфліктами. Вважається за традицією, що конфлікти мають деструктивний характер та «заважають» діяльності будь-якого колективу, організації, органу влади. Проте конструктивне управління конфліктами може прискорити процес модернізації органів влади та дозволить уникнути соціальної напруженості.

Конфлікт – це процес виникнення, розвитку та розв'язання суперечності.

Конфлікти неминучі, вони виникають у будь-якій діяльності людини, її взаємодії з іншими людьми, взаємодії між членами колективу, громади, між соціальними групами, політичними партіями, між органами влади та громадянами.

Види конфліктів:

- залежно від кількості учасників (внутрішньо-особисті, міжособисті, міжгрупові, між особистістю та групою);
- залежно від рівня конфліктного протистояння (відкриті, закриті);
- залежно від спрямованості впливу (вертикальні, горизонтальні);

- залежно від наявності об'єкта конфлікту (безоб'єктні, об'єктні);
- залежно від природи виникнення (політичні, соціальні, економічні, організаційні);
- залежно від потреб, через які виникли конфлікти (інтересів, поглядів);
- залежно від способу вирішення (насильницькі, ненасильницькі);
- залежно від можливих функцій конфлікту (функціональний, дисфункціональний).

Які ж причини виникнення конфліктів, характерні для органів виконавчої влади та/або державних службовців, для органів місцевого самоврядування та/або посадових осіб місцевого самоврядування? Експертне опитування серед державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування дозволило дійти висновків, що причинами конфліктів часто є: боротьба за лідерство в органах влади, нерівність у питаннях влади та авторитету, боротьба нездорових амбіцій при виконанні владних повноважень; розподіл повноважень, невизначеність результатів діяльності органу влади; погані комунікації, відсутність зворотного зв'язку, ігнорування думки підлеглих під час виконання завдань діяльності; низька професійна компетентність керівників органу влади; політичні амбіції; психологічна несумісність; гендерна нерівність.

Державний службовець повинен розуміти, що конкуренція між співробітниками неминуча і повинна заохочувати для досягнення максимальних результатів діяльності. Кращими способами ведення справ є концентрація на власній роботі без відволікання на роботу інших співробітників. Співпраця та обмін знаннями є більш ефективними методами роботи, ніж зусилля кожного співробітника окремо. Обмін емоціями на роботі покращує результати.

Тому керівник-лідер повинен зацікавити підлеглого в тому рішенні конфлікту, яке він припускає. Наполегливість у вимогах підлеглого доцільно закріпити переконливістю доводів та правовими нормами. Керівник не повинен зловживати можливостями посадового становища. Зміцненню авторитету керівника-лідера сприятиме вміння вирішувати перед конфліктні й конфліктні ситуації неконфліктними способами.

ТРАДИЦІЇ Й СУЧАСНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ВИХОВАННЯ

Традиції українського народного виховання сформовані та відшліфовані через безперервне застосування протягом багатьох віків. Це ціла педагогічна система поглядів, ідеалів та засобів батьківсько-материнського, а також суспільного впливу на дітей та молодь. Ці засоби спрямовані на формування сильних духом і тілом особистостей, які не відокремлені один від одного, а мають жити у цільній, духовно єдиній українській громаді. Завдяки народному вихованню забезпечуються наступність, спадкоємність поколінь, коли усі знання і цінності батьків-дідів передаються дітям.

Людина народжується, росте, розвивається. І в житті її надходить пора, коли природна потреба в спілкуванні, у самовиявленні і самоутвердженні набуває особливої загостреності. Настає час інтенсивного формування особистості — соціальної, емоційної та інтелектуальної зрілості. Це пора отроча, юнацька. Упродовж своєї історії український народ створив цілу систему соціалізації молоді, виховання в неї високих духовних і громадянських якостей. Народна педагогіка виробила, зокрема, чимало форм гуртування молоді в товариства, братства, громади та інше. Отже, саме народна творчість, у якій сконцентрований увесь широкий діапазон виявів духовності української нації, може стати джерелом формування патріотичної свідомості особистості.

Аналіз досліджень і публікацій з народного виховання, як фактору педагогічної системи поглядів, підтверджує її актуальність і важливість.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб розкрити сутність звернення до народної творчості при формуванні патріотичної свідомості молодого покоління.

Фольклорна традиція є генетичною спадщиною етносу. Як і мова, вона закодована у генетичній природі людини, а тому вивчення фольклору повинно спиратися на дослідження етнічного генотипу, що властивий даному етносу чи групі етносів. Таким шляхом можна підпорядкувати фольклор важливій проблемі життєвої адаптації молоді людини, прищепити їй любов до свого краю, свого народу і його культури. Досконало знаючи своє, вона виявить інтерес і до іншого, контрастного.

Звернення до народної творчості при формуванні патріотичної свідомості молодого покоління є досить логічним і дієвим. Добір подібних творів під час проходження курсу народної творчості великою мірою сприятиме формуванню світогляду молоді, вихованню благородних патріотичних почуттів. А комплексне розуміння "фольклору" як важливої частини генетичної культурної пам'яті ставить його на належний рівень функціонування в системі інтелектуального, естетичного і культурного виховання молоді. Звертання до традицій зовсім не означає нехтування сьогоденням. Тільки осмисливши минуле, пізнавши витoki своєї культури та історії, можна й чіткіше зрозуміти сьогодення, і уявити майбутнє.

Отже, духовне відродження неможливе без повернення до першоджерел життя народу, першооснов буття нації. Воно передбачає формування почуття національної самосвідомості як неодмінної умови виховання справжнього патріотизму і гордості за свою землю, свій народ і свою історію.

Нове бачення історичного минулого свого народу, його героїчних і трагічних сторінок; українознавчий аспект і філософія мислення в добу державотворчих процесів на зламі століть; нові підходи до ґрунтовного вивчення і осмислення творчості поколінь, - саме в них і закладена генетична пам'ять народу, яка дає свою життєтворчу енергію всім, хто прагне збагнути початки свого роду-племені, усвідомити свою національну приналежність і самобутність, врешті-решт, людську сутність у вимірі простору і часу. Тому нехай ті золоті зернята народних традицій швидше проростають на ниві національного відродження.

Райлян М.В.
ХНМУ

РОЛЬ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СУЧАСНОГО ЛІКАРЯ

Актуальність проблеми обґрунтовується тим, що реформування системи медичної освіти України, спрямоване на удосконалення і підвищення якості навчання, і є важливою проблемою на шляху Євроінтеграції. Найактуальнішим залишається завдання забезпечення високого рівня підготовки кожного лікаря як фахівця, здатного надати відповідну допомогу кожному, хто цього потребує. Сучасний світ постійно змінюється, що потребує внесення коректив в освітні програми при підготовці майбутнього лікаря, приділяючи увагу забезпеченню

системного педагогічного впливу на формування особистості лікаря. Стрімкий розвиток новітніх технологій актуалізує необхідність модернізації вітчизняної системи медичної освіти, переосмислення підходів до підготовки фахівців у вищих медичних навчальних закладах, створення сприятливих умов для формування майбутньої особистості.

Мета дослідження: полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту і засобів виховання в умовах медичного вишу професійно значущих особистісних рис майбутніх лікарів, зокрема їхніх морально-етичних якостей, як основи мотивації до професійної діяльності або взаємодії з пацієнтами.

Суспільна значущість і складність професійних обов'язків лікаря вимагають від нього високого рівня професійної підготовки, фундаментальних знань теорії та практики медицини, опанування навичок, володіння тактикою, відповідними методами та прийомами лікарської діяльності. Сучасний лікар повинен володіти психолого-педагогічними знаннями і уміннями, для цього в навчальні плани вищих медичних навчальних закладів включена дисципліна «Педагогіка і психологія», яка направлена на формування життєвих позицій і духовного світу особистості майбутнього лікаря. Викладання студентам дисциплін психолого-педагогічного характеру сприяє успішній соціалізації, професіоналізації, навчанню прийомам і методам самовдосконалення особистості. Психолого-педагогічні дисципліни формують у студента навички ділового і міжособистісного спілкування, вміння застосовувати прийоми ефективного партнерства взаємодії з пацієнтами і колегами, використовувати знання психології праці та управління конфліктами.

Професійне формування лікаря є складним і довготривалим процесом, на який впливають зовнішні фактори. В результаті того, що лікарю на прийом одного пацієнта виділяється замало часу, розібратися у внутрішній картині хвороби, надати психологічну підтримку пацієнтам з невиліковними захворюваннями немає можливості.

Психолого-педагогічні знання необхідні для майбутніх лікарів у повсякденному житті для налагоджування стосунків з людьми, вирішення міжособистісних конфліктів.

На етапі навчання в вищому закладі у студентів-медиків необхідно формувати такі якості, як чесність, відданість обов'язкам, гідність. Найважливішою етичною якістю лікаря вважається дбайливе відношення до хворого, високий професіоналізм, прагнення постійно підвищувати свою кваліфікацію. Однією з обов'язкових якостей лікаря є відповідальність.

Таким чином, викладання психолого-педагогічних дисциплін у майбутніх

лікарів має велике значення для їх подальшої професійної діяльності. Необхідно удосконалювати і підвищувати якість освіти, підвищувати саморозвиток особистості, акцентувати увагу на відповідальності лікарів за некваліфіковану допомогу та неетичну поведінку. На додипломному етапі навчання у вищому медичному навчальному закладі студент-медик повинен отримати не тільки професійні знання, а й оволодіти моральними якостями спеціаліста, дотримуватись етики, застосовувати закони психології.

Семенихіна К.Ю.
НТУ «ХП»

УЯВЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ПРО НАВЧАЛЬНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ ХЛОПЧИКІВ ТА ДІВЧАТОК

Сучасний аспект вивчення проблеми уявлення вчителів молодших класів щодо навчально важливих якостей хлопчиків та дівчаток обумовлений швидкими темпами розвитку суспільства. Оскільки навчальна діяльність у початковій школі не є простою передачею знань і умінь від учителя до учня, а є складним процесом взаємодії, важливо дослідити невід'ємну складову такого спілкування, а саме - образ учня у свідомості вчителя, який впливає на його очікування стосовно особливостей дітей різної статі.

Проблемами вивчення «образу учнів» в психології займалися А.А. Бодальов, Ю.Є. Гусєва, В.Л. Ситніков, Ю.І. Шилов та інші. Проаналізувавши теоретичні аспекти щодо нашої теми, ми провели дослідження уявлення вчителів молодших класів щодо навчально важливих якостей хлопчиків та дівчаток. У дослідженні приймало участь 25 вчителів молодших класів. Нами були використані такі методики: «Методика діагностики міжособистісних стосунків» Т.Лірі; Методика «Варіант особистого семантичного диференціала – 21 шкальний ЛСД»; Методика «Уніполярний особистісний диференціал»; Анкетування та контент-аналіз. У критерій Манна-Уїтні, факторний аналіз.

Дослідження образу учнів дало нам змогу стверджувати, що в уявленні вчителів молодших класів є певні гендерні стереотипи, виходячи з яких від хлопців та дівчаток очікують різних навчально важливих якостей. В уявленні вчителів молодших класів, дівчатка є більш привабливими, товаристськими, харизматичними, творчими та рухливими. На їх думку, дівчатка володіють наступними навчально важливими якостями: відповідальність, старанність, посидючість, зосередженість уваги тощо.

Головною особистісною якістю хлопців, вчителі виділили рухливість, а їх навчально важливими якостями - активність, лаконічність. Також, хлопцям більш притаманне логічне мислення та розвинуті фізичні якості.

Аналізуючи образи «хороших учениць/учнів», ми виявили, що вчителі схильні висувати схожі вимоги: допитливість, розумність, старанність, здатність до самостійної освіти та пошуку інформації, мотивованість. Це ті якості, які, безпосередньо, пов'язані з навчальною діяльністю. Виявлені нами відмінні якості, символізують більш гендерні очікування.

Аналізуючи образи «поганого учня/учениці», можна прийти до висновків, що «поганому учню» вчителі дають характеристики охочіше, ніж «поганій учениці». Спільні негативні якості відображають те, що у свідомості вчителів погані школярі важкі у взаємодії (відволікає інших, некерований). Стосовно відмінних якостей, образу «поганого учня» більшість вчителів наголосила на недисциплінованість. «Погану ученицю» вчителі оцінюють з точки її потенціалу, тобто вони впевнені, що дівчатка здібні, але незацікавленість, відсутність старанності заважає навчанню.

Також, дослідження дало нам змогу стверджувати, що образ хлопців має чітку структуру і невелику диференціацію, виділяються такі категорії: «відмінники», «зручні», «тяжкі». Для образу дівчаток ж властива гнучкість. Категорії дівчаток більш диференційовані, до них належить «ерудовані дівчата», «дружелюбні», «недисципліновані», «відмінниці», «сором'язливі».

Таким чином, можна зробити висновок, що у навчальному процесі вчителі молодших класів схильні оцінювати дітей, виходячи зі своїх уявлень стосовно навчальних якостей дівчаток та хлопців. Спільними для обох полів є мотивованість, пізнавальні якості, проте у вчителів існує тенденція очікувати більше від дівчаток та оцінювати їх згідно з їх потенціалом.

Результати нашого дослідження дозволять нам у майбутньому створити тренінгову програму для вчителів, метою якої буде покращення педагогічної взаємодії вчителів з учнями.

Сизикова В.С.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Актуальність проблеми не викликає сумнівів. Для того, щоб майбутній

соціальний працівник був здатним реалізовуватися у професійній діяльності, він повинен мати певні лідерські якості й високий рівень професійної підготовки. За природою і змістом своєї професії соціальний працівник виступає лідером, що налаштовує й веде до досягнення визначеної мети своїх клієнтів, які опинилися у складних життєвих обставинах. Без його авторитету, здібностей бути лідером в очах клієнта, ефективність соціального супроводу зводиться нанівець. У широкому значенні йдеться про пробудження в майбутніх фахівців духовно-моральних якостей: толерантності, готовності приймати відповідальні рішення, прагнення до самоосвіти, самореалізації особистості, тощо.

Вивченням феномену лідерства, дослідженням його природи і умов формування займалася велика кількість зарубіжних вчених – психологів, соціологів, філософів, педагогів тощо. Результатами цих досліджень стали теорії лідерства, найбільш відомими з яких є теорія рис лідера Е. Богардуса, К. Бірда, В. Бінхама, теорія ситуаційного лідерства Г. Персона, М. Белбіна, системна теорія лідерства Ф. Фідлера тощо.

Вітчизняні дослідження цього питання характеризуються нестабільністю. Так, наприкінці 20-х років минулого сторіччя і до його середини інтерес до вивчення умов та засобів виховання лідерських якостей згасав. Загалом вчених цікавив дошкільний і шкільний вік. Ці питання розглядалися такими науковцями, як: В. Ануфрієва, Н. Жеребова, Р. Кричевський, Б. Паригін, Л. Уманський та ін.

На сучасному етапі великий внесок в удосконалення управлінської підготовки майбутніх фахівців, пов'язаному з розвитком лідерських якостей і формуванням технічної еліти, зробили дослідження Л. Товажнянського, О. Романовського, С. Мельника, І. Прокопенко та ін. Слід зазначити, що на вирішення цієї проблеми орієнтована концепція формування гуманітарно-технічної еліти, розроблена в НТУ «Харківський політехнічний інститут».

Значна кількість робіт присвячена формуванню лідерських якостей у студентів. Обґрунтування психолого-педагогічних умов формування у студентів лідерських якостей в освіті з урахуванням гендерних ролей стало метою дослідження М. Гасанової. Робота А. Голуб присвячена формуванню лідерських якостей у студентів у навчальному процесі вишу. К. Ємелін досліджував розвиток лідерських якостей молоді в студентських загонах засобами соціально-культурної діяльності. Формування лідерських якостей майбутніх менеджерів у процесі підготовки відображено у дослідженнях Б. Головешко, Т. Махіної, С. Новікової, О. Соколової та Н. І. Юртаєвої.

Проте, за межами досліджень залишаються питання готовності майбутніх соціальних працівників до виконання ними управлінських функцій у рамках своїх професійних обов'язків і відповідні шляхи та засоби її розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений огляд напрямів наукових досліджень з проблеми формування лідерських якостей майбутніх соціальних працівників дозволяє констатувати, що за межами психолого-педагогічних досліджень залишаються питання підготовки соціальних працівників до повноцінної реалізації власного лідерського потенціалу. Зрозуміло, що лідерські якості сьогодні не розглядаються ані у змісті підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до професійної діяльності, ані у технологіях організації освітнього процесу вищої школи. Тобто формування лідерських якостей у майбутніх соціальних працівників сьогодні постає як педагогічна проблема, що потребує пошуку шляхів і засобів свого розв'язання. Перспективу подальших досліджень убачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов формування лідерських якостей майбутніх соціальних працівників.

Сотник А.С.
НТУ «ХП»

КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІДЕРА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сучасному етапі реформування системи публічної влади саме лідери місцевого самоврядування мають відіграти ключову роль у здійсненні реформ на місцевому рівні і стати головними ініціаторами й зацікавленими суб'єктами демократичних перетворень у сфері місцевого й регіонального самоврядування. Лідери є «золотим» активом інституту публічної служби будь-якої країни. Саме вони намагаються бути попереду, спроможні виробляти креативні ідеї, приймати нестандартні рішення, спрямовувати колективи на вирішення та нести відповідальність за їх результати.

Для ефективного вирішення питань місцевого значення посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані постійно розвивати й удосконалювати свою лідерську компетентність. Завдяки цій компетентності вони стануть реальними лідерами не лише для свого колективу як управлінської команди, а й для жителів громади і партнерів, зацікавлених у щоденній співпраці для вирішення місцевих питань.

Структура лідерської компетентності включає: цінності та етику;

стратегічне мислення; співпрацю; прагнення досконалого управління;

Лідер має надихати на активну співпрацю свою команду, доводячи, що в нинішніх складних для місцевого самоврядування умовах, можна бути успішними, досягати поставлених результатів та динамічно розвиватися.

Сьомін М.І.
НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН В СТУДЕНТСЬКИХ ГРУПАХ ПЕРШОГО І ЧЕТВЕРТОГО КУРСУ

Особливості міжособистісної взаємодії широко досліджувались як вітчизняними (О. О. Бодальовим, О. О. Леонтьєвим, Б. Ф. Ломовим, В. М. Мясіщевим, С. Л. Рубінштейном та ін.), так і зарубіжними науковцями (Д. Брунером, Х. Келлі, Ч. Кулі, К. Левіном, А. Маслоу, А. Міллером, Г. Ньюкомом, З. Фрейдом, Е. Фромом, та ін.). Актуальність нашої роботи обумовлена тим, що студентські групи формуються щорічно, у них виникають певні особливості, можливості, труднощі. Тільки дослідивши їх, міжособистісні стосунки, з'являється можливість їх коректувати, а у цього потребує кожна студентська група.

Метою нашого дослідження було дослідити особливості відносин в студентських групах першого та четвертого курсів.

Наукова новизна нашого дослідження полягає у тому, що ми на відміну від попередніх науковців вивчаємо міжособистісні відносини студентів з урахуванням сучасних тенденцій.

Проблеми психологічної особливості міжособистісної значущості пов'язана, зі зростаючими вимогами до рівня психологічної включеності людини. Проблема соціально-психологічного клімату в групах, в які об'єднані люди в процесі життєдіяльності, – одне з найважливіших питань як науки, так і усього суспільства. Студентська група – психологічний центр формування фахівця. Саме тут формуються високі моральні якості, відповідальне ставлення до навчання. Механізмом формувального впливу групи на студента є психологічний клімат, а вірніше, соціально-психологічний клімат академічної групи. Студентська група здатна істотно підвищити ефективність індивідуального процесу засвоєння знань. Групова згуртованість має на меті породження соціально-психологічної спільності людей, що належать до певної

групи. Вона сприяє виникненню системи специфічних характеристик групи, що не дають порушити її цілісність.

Оскільки особистості у групі взаємодіють один з одним і мають вплив один на одного, таким чином, у групі можуть виникнути процеси, які будуть сприяти відмінності цієї групи від звичайної сукупності індивідів. Так, наприклад, рівень довіри у студентів четвертого курсу зазвичай вище ніж у першого курсу, це обумовлено тим, що студенти четвертого курсу часто стикалися зі спільною роботою і вони мали час навчитися взаємодіяти разом на відміну від студентів першого курсу, що тільки починають спільний шлях. Однак міжособистісна ідентичність у студентів четвертого курсу менша ніж у першокурсників, це обумовлено тим, що студенти вже довго вчать разом та наслідують поведінку один-одного та деякі риси характеру тих хто їм подобається, а студенти першого курсу намагаються проявити себе, показати свою індивідуальність щоб оволодіти авторитетом групи.

Таким чином, ми бачимо, що студентські групи першого та четвертого курсів мають значні відмінності в міжособистісних відносинах. Найбільше це виражається у сфері міжособистісної ідентичності та міжособистісної довіри. Слід зазначити, що тільки дослідивши відносини в студентській групі, їх розвиток, та міжособистісні стосунки, з'являється можливість їх корекції.

Татарінова В.М.

Харківська гімназія № 144 Харківської міської ради Харківської області

ВИХОВАННЯ ЛІДЕРА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Виховання сучасного лідера є умовою підготовки молодого покоління до керування власним життям. Лідери – це впевнені в собі діти, які в майбутньому будуватимуть нашу країну. Виконуючи функції організаторів, школярі проходять першу школу громадянства, набувають навичок суспільної діяльності, на власному досвіді досягають складне мистецтво управління шкільними справами.

Ефективне виховання лідерів передбачає врахування вікових особливостей школярів. Ураховуючи психологічні особливості молодшого шкільного віку у вихованні лідерів, слід виділити риси, які забезпечують ефективне лідерство: працездатність, самостійність, прагнення до досягнення успіху, витримка, наполегливість, упевненість у своїх силах, наслідування свого ідеалу.

Молодший шкільний вік - це період між 6 – 7 і 11 роками. Це період активного формування особистості дитини, пошуку себе і свого місця в житті, визначення своїх нахилів та здібностей. І особливо важлива роль в цей час належить учителю початкових класів. Адже саме він закладає основи для успіху своїх вихованців.

Головне в діяльності вчителя – не стати на шлях інерції. Він сам повинен іти вперед, бути у творчому пошуку і навчити дітей бути творчими. Адже творче самовираження сприяє емоційному розкріпаченню, зростанню впевненості у власних силах, усвідомленню особистісної ваги.

Класні керівники повинні пам'ятати, що лідера висуває діяльність. Тому через спеціальну організацію навчальної або позакласної роботи можна забезпечити сприятливі можливості для успіху учнів, що роблять позитивний вплив на однокласників.

Один з секретів виховання лідерських якостей полягає в успішності дітей, їх відчуття свого зростання і руху вперед. Педагоги і батьки повинні знаходити будь-яку можливість похвалити дитину, підтримати її - це перша умова забезпечення успіху. Дітям подобається бути в ролі переможця. Але, зіткнувшись з труднощами і невдачами, вони можуть відчувати негативні емоції розчарування і страху, тому з дітьми необхідно провести бесіду на тему «Сьогодні переможений, завтра переможець» і підвести до висновку: «Неможливо перемогти, не ризикуючи програти!», «Негативний результат теж результат». Можна розповісти дітям про декілька відомих людей, які не відразу прославилися, а спершу випробували гіркоту розчарувань.

Необхідно навчити дитину ставити перед собою цілі. Бути лідером для самого себе іноді важче, ніж бути лідером для інших. Коли дитина ставить перед собою будь-які цілі, він змушений при цьому проявляти якості лідера, виховувати в собі цілеспрямованість, завзятість, наполегливість. Тому важливо навчити її ставити перед собою мету, нехай навіть і саму незначну, таку, як рішення складного завдання, і обов'язково досягати результату. Подібно інструкції, як проходити крізь стіну, як у фільмі «Чародії»: «Бачити мету, вірити в себе і не помічати перешкод».

Найбільш важливими є заходи, спрямовані на виявлення та розвиток лідерських якостей у учнів. Тут великий потенціал мають колективні творчі справи.

Дуже цінні заходи, які проведені спільно з батьками школярів. Вони згуртовують як дітей, так їх батьків. Саме в такій невимушеній обстановці виявляються активісти – лідери. Лідерські якості особистості формуються з

дитинства батьками й учителями й тільки тоді, коли батьки й учителі самі є їхніми носіями.

Звичайно, педагогічна «харизма» не завжди працює на нас. Сьогодні важливо подивитися на світ очима дитини, щоб бути прийнятим ею в якості орієнтира й еталона. Важливо лідирувати за одностайним вибором вихованців. А це означає включеність їх середовище, спілкування (не «я» — «ви», а «ми»). І врешті-решт – учитель і батьки повинні бути моделлю для учнів, об'єктом наслідування.

В процесі розвитку класного колективу може відбуватися зміна лідерів в залежності від діяльності, яка найбільш повно розкриває їх потенціал. Таким чином, в ролі лідера можуть побувати різні діти.

Терещенко А.М.
НТУ «ХП»

КОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ В ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Комунікація – це не лише система, яка забезпечує обмін інформацією між її членами, але ще й взаємні поставки емоційних елементів і ціннісних уяв.

Комунікації виникають між представниками організації та зовнішнього середовища; підрозділами та працівниками організації. Із всієї інформації, що створюється в організації, 60-80% використовують безпосередньо в ній, забезпечуючи підрозділи і співробітників усім необхідним. Тільки частина цієї інформації в узагальненому вигляді надходить у зовнішнє середовище. Канал комунікації – це весь шлях від джерела інформації (відправника) до отримувача. Канали можуть бути формальні (офіційні) й неформальні (неофіційні). Формальні канали встановлені адміністративно і зв'язують працівників як по вертикальних, так і по горизонтальних щаблях управління. До неформальних каналів комунікації відносяться ті, які не співпадають із офіційного становлення.

Комунікаційні бар'єри – це: конкуренція між отриманими повідомленнями; сприйняття повідомлень адресатом; мова, логіка, абстракція.

Комунікаційні бар'єри можуть належати до групи індивідуальних бар'єрів або групових. До індивідуальних бар'єрів відносять: погане вміння слухати й повідомляти; нерозуміння важливості інформації; невідповідність

жестів; упередження щодо когось; змушування до комунікацій.

До організаційних належать: проблеми спілкування; різні статуси або владні відмінності між співрозмовниками; різне сприйняття; інформаційні перевантаження.

Подолати організаційні комунікаційні бар'єри допоможе: намагання досягнути мети, регулювання інформаційних потоків, розуміння цінності засобів комунікації.

На формування національних особливостей комунікаційних бар'єрів впливають різноманітні чинники (форма держави, історія народу, географічне розташування, суспільний лад, середовище проживання, спосіб життя і мислення людей, домінуючі релігії).

Менеджеру вищої ланки великої кампанії, який хоче створити спільне підприємство з представниками бізнесу іншої країни, необхідно не тільки налагодити з ними ефективні комунікації, обмінятися інформацією та запобігти виникненню непорозумінь через комунікаційні бар'єри, а й володіти лідерськими якостями для реалізації подальшої сумісної роботи.

Титова Г.Ю.
НТУ «ХП»

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА У СТУДЕНТІВ

Актуальність теми обумовлена тим, що бути успішним у житті прагне кожен. Для цього потрібні певні здатності – компетентності : уміти, хотіти, бути готовим і спроможним знайти і запитати. Людина повинна стати лідером, перш за все для самого себе і вже потім демонструвати ці навички оточуючим, тоді і приходить успіх. Це досягається через створення нових перспективних можливостей у роботі й житті, бо лідерами не народжуються – лідерами стають. З іншого боку, для певного росту та досягнення успіху необхідно мати харизму - притягальну силу, яку випромінює особистість; мистецтво зачаровувати інших людей, що є вродженою якістю, але теж піддається розвитку певною мірою.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати питання ролі викладача у формуванні харизматичного лідерства у студентів .

Методи дослідження : теоретичні – історико-логічний аналіз спеціальної та психолого-педагогічної літератури, навчальних планів і програм,

систематизація теоретичного та практичного матеріалу з досліджуваної проблеми; узагальнення з метою аналізу проблеми дослідження; емпіричні – педагогічне спостереження за навчально-виховним процесом у вищих навчальних закладах; самоспостереження, самооцінка, аналіз суб'єктного досвіду викладачів та студентів.

Результати: Діапазон якостей, що входять в поняття «харизма», досить широкий. Відповідь на питання про те, кого можна вважати харизматичною особистістю, багато в чому залежить від суб'єктивного сприйняття. Харизматик завжди знаходиться в центрі уваги, він підкорює серця, що оточують як заморожені слухають кожного вимовленого їм слову, вгадують по очах кожне його бажання, його співробітники заради нього домагаються вражаючого успіху. Він випромінює впевненість і оптимізм, віру, наснагу, і це знаходить відгук у оточуючих. Харизматична особистість запрограмована на досягнення успіху - уявний настрій на досягнення успіху стає звичкою.

До харизматичних якостей відносяться : особиста магнетично приваблива сила; наснага, що випробовується від виконання життєвого завдання; ототожнення себе з виконуваною роботою; душевна рівновага; позитивне сприйняття життя та інші.

В результаті аналізу було встановлено, що переважна кількість студентів, що в подальшому ставали лідерами в житті, в своїй галузі, навчалися під керівництвом лідерів-педагогів, які власне і допомогли розвинути лідерські якості у студентів, як то - розкриття власних здібностей, упевненість в своїх силах, уміння зосереджувати свою увагу на найголовнішому, комунікабельність та вміння встановлювати довготривалі та інші міжособистісні відносини, вміння мотивувати себе та інших, здатність знаходити правильний підхід, уміння ставити перед собою і іншими чіткі цілі; вміння приймати рішення, уміння служити зразком для наслідування.

Висновки: Формування харизматичного лідерства у студентів безпосередньо залежить від професіоналізму, компетентності та лідерських якостей викладача, який повинен бути і науковцем, і педагогом, і психологом, і організатором, і артистом, повинен формувати власний позитивний імідж та вселяти впевненість у власних силах студентів.

ВИХОВУЄМО ЛІДЕРА З ДИТЯЧОГО САДОЧКА

Лідерами народжуються чи їх виховують? Які принципи мають бути провідними у вихованні в дошкільника лідерських якостей? Яким має бути освітнє середовище, щоб навчити взаємодіяти між собою орієнтованих на лідерство дітей?

У сучасному суспільстві лідерство - синонім успішності людини. В різних дошкільних та загальноосвітніх закладах часто можна зустріти гасло «Виховуємо лідерів», але навіть якщо в дитині від природи закладені лідерські якості, її все одно необхідно виховувати.

Дослідження в галузі лідерології розпочалися давно. Науковці досліджували різні аспекти цього явища. Серед них Р. Такер, Дж. Пейдж, Б. Келлерман та інші. Проте спроби визначення шляхів виховання лідера продовжуються.

Справжній лідер повинен вміти налагоджувати стосунки з людьми, уникаючи наказного тону в спілкуванні не тільки з дорослими, а й однолітками. Зустрічаються ситуації, коли агресію, свавілля і упертість приймають за лідерськіякості, але це не є прояв сильного характеру.

Сприймання дошкільників досить розвинуте, однак слабо диференційоване. Зокрема, діти цього віку ще не вміють здійснювати цілеспрямованого аналізу результатів сприймання, виділяти серед них головне й істотне. Характерною віковою особливістю є недостатня довільна увага. Домінує увага мимовільна, спрямована на нові, яскраві, несподівані та захоплюючіоб'єкти.

Характер у цьому віці лише формується, тому імпульсивність поведінки, примхливість, упертість спостерігаються досить часто. Водно час більшість дітей чуйні, допитливі та безпосередні у вираженні своїх почуттів. Малюки дуже емоційні, але поступово вони оволодівають умінням керувати своїми емоціями, стають більш стриманими, врівноваженими. Основним джерелом емоцій є навчальна гра та ігрова діяльність, які виступають провідною діяльністю цього віку.

У дошкільному віці суттєво розвиваються моральні мотиви поведінки, одним з яких є ідеали, проте, вони не стійкі, швидко змінюють один одного. По-перше, ідеали носять конкретний характер, ними є герої казок, кінофільмів. По-

друге, дитина може уподібнюватися до своїх героїв, але, як правило, лише зовнішньому боку їх учинків. У дитини-лідера особливий стиль мислення: вона може планувати і прораховувати різні ситуації з дуже раннього віку - 3-4 років, і проявляти самостійність.

Необхідно послідовно виховувати дитину-лідера, чітко встановлювати межі дозволеного і аргументувати свої рішення. Важливо пояснити дитині, що лідерство - це відповідальність, і вона повинна приймати її на себе, коли домагається певних цілей. Важливо підшукати для такої дитини справу, яка допоможе їй максимально виразити свої нахили. Батькам маленького лідера треба приділяти багато уваги навіюванню ціннісних орієнтирів, вихованню моралі і моральності, так як у них підростає особистість, яка в майбутньому поведе за собою інших людей.

Дитина-лідер зобов'язана визнавати авторитет дорослих, але забувати про компроміси теж не варто. Складні ситуації краще обговорювати з дитиною на рівних, щоб у неї була можливість проявляти себе і наводити аргументи. Кінцеве рішення все одно приймається вихователем або батьками, після обговорення всіх альтернативних варіантів виходу з ситуації, що склалася. Дитині можна надати можливість повністю відповідати і приймати рішення за будь-які домашні справи і обов'язки, що задовольняють її амбіції. Необхідно уникати змагання за лідерство з дитиною. Крім цього треба допомогти дітям вибудувати стосунки між собою без суперництва.

Виховання сучасного лідера є умовою підготовки молодого покоління до керування власним життям. Ефективне виховання лідерів передбачає врахування вікових особливостей дітей. І це питання потребує більш детального розгляду.

Чабанова Л.В.,
НТУ «ХП»

ХАРИЗМАТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО

"Підлеглі жадають від своїх лідерів якихось абсолютних якостей, так що в основі своїй кожен успішний лідер - це харизматичний лідер"
(Берн Ерік).

В умовах динамічного розвитку суспільства, та конкуренції на ринку праці набуває значущості підвищення лідерських якостей у фахівця.

Харизматичні лідери займають почесні місця. Питання які пов'язані з формуванням лідерських проявів у працівника, учня, студента - найбільш обговорювані у педагогіці та психології. Лідерами себе вважають всі, як школярі так і пенсіонери. І тільки невелика частина людей насправді є харизматичними лідерами, які володіють еталонною владою яка формується на засадах харизми, тобто на силі особистих якостей або здібностей лідерів.

Поняття «харизматичний лідер» ввів Ернст Трельч. Пізніше даний термін більш конкретизував Макс Вебер. Якщо брати до уваги веберовську концепцію, то харизма не може бути тільки гарною чи поганою. Виходячи з цього деякі вчені вживають у своїх роботах більш широкий термін "героїчний лідер".

В історії є багато прикладів харизматичних лідерів: Наполеон, Гітлер, Юлій Цезар. В сучасному житті таких лідерів стає дедалі більше, ним може стати кожен керівник компанії. На жаль ми не можемо досконально вивчати це питання. Науці потрібне конкретне визначення поняттєвого апарата. А ми не можемо цього зробити, через те, що кожен харизматичний лідер є унікальною особою, яка несе в собі свої певні якості.

Психологи та педагоги які вивчають феномен виявлення харизми, прийшли до висновку, що саме такі люди впливають на значущі події в нашому житті. Науковці ще не до кінця зрозуміли цей процес. Важливу роль відіграють як вроджені так і набуті якості та уміння.

Лідери даного типу найчастіше мають такий набір характеристик:

- енергійність
- незалежність характеру
- приємна зовнішність
- комунікативні вміння та ораторські здібності
- сталі норми поведінки
- самоосвіта

Харизматичні особи мають великий вплив на інших людей на досить стійкий час. Віра в керівника зароджується тільки від одного його виступу. Отже, можу зробити висновок, що влада харизми дуже поширена у практиці управління.

Сучасні харизматичні лідери все частіше спираються на підтримку оточення, вони просуваються вперед через засоби масової інформації. Яскравим зразком такого лідерства є Фідель Кастро. Він здобув авторитет завдяки своїм якостям. Ф. Кастро гарний оратор, розумний воєначальник. Його правління характеризується диктаторством, та хочу зазначити, що саме така форма правління і притаманна харизматикам.

Такі якості свідчать про високий рівень керівника. За допомогою правильно розвинутих вмінь і навичок у більшості українців формується певний образ харизматичного лідера. Ось чому можна говорити про те, що харизма є важливим елементом у становленні індивіда як особистості.

Четверіков Д.І.
НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ СХИЛЬНИХ ДО ЛІДЕРСТВА

Наша робота присвячена вивченню феномена лідерства у зв'язку з навчальною мотивацією в студентському колективі. Це питання актуальне, на жаль, не досить добре вивчене, тому ми змогли подивитися на нього з іншого, більш детального ракурсу. За мету ми ставили вивчити взаємозв'язок навчальної мотивації та лідерства в студентському колективі, а також запропонувати корисні рекомендації до створення умов для само актуалізації студентів-лідерів у навчальному процесі та у житті в цілому.

Взаємозв'язок поняття навчальної мотивації з феноменом студентського лідерства першорядне питання, котре потребує досліджень та розробки практичного плану з підвищення росту мотивації студентів шляхом розвитку в них лідерських якостей. Студентський вік є дуже сензитивним для розвитку необхідних рис та задатків, тому завдяки інтелектуальній стимуляції, індивідуальному підходу та вмінню надихати у студента підвищується й рівень навчальної мотивації, й бажання найбільш доцільно використовувати свої лідерські якості.

Гіпотезою було положення, що студентів з високим рівнем лідерства відрізняє висока навчальна мотивація. Щоб з'ясувати це ми провели велике практичне дослідження: тестування з подальшою емпіричною обробкою результатів. Ми тестували за допомогою “Методики діагностики структури навчальної мотивації студента”, “Методики вивчення мотивації навчання в вузі” (за Т. І. Ільїною), “Методика для діагностики навчальної мотивації студентів” (А. Ріан, В. Якунін, модифікація Н. Бадмаєвої) та основної методики “Діагностики лідерських здібностей” (Е.Жаріков, Е.Крушельницький). За допомогою цієї групи тестів можна поєднати вивчення навчальної мотивації і схильність особистості до лідерства в студентському колективі. Звісно ми провели роботу з перевірки поставленої гіпотези та отримали цікаві результати.

Проаналізувавши результати дослідження ми зробили висновок про те, що дійсно студентів з високим рівнем лідерства відрізняє висока внутрішня навчальна мотивація. Ми з'ясували, що низький рівень лідерства домінує над високим, але лідери в студентському колективі є (44% зі 100%), їх процент значно менший ніж студентів, не схильних до цього, але навіть цей процент зможе добитися багато чого в житті та в професії. Досліджений феномен студентського лідерства в зв'язку з навчальною мотивацією має прямопропорційну структуру, тобто наявність високої навчальної мотивації є однією з головних передумов становлення певної людини, як лідера в студентському колективі й у житті.

Також були запропоновані корисні рекомендації до створення умов для самоактуалізації студентів-лідерів не тільки у навчальному процесі, але й у подальшому дорослому житті. Це обов'язково повинна бути свідомо діяльність викладача, як завжди свідомий процес навчання; ставлення завдання перед студентом повинні бути зрозумілими та цікавими, але також й внутрішньо прийнятними, для того щоб вони знайшли відгук в його переживаннях та прагненнях; студенти повинні бути мотивовані на успіх та вдачу, мати цілі та сильний волевий фон щоб подолати перешкоди; розвивання допитливості й пізнавального інтересу шляхом встановлення довірчих стосунків та відносин між викладачем та студентом.

Так, як респондентами були студенти, то поки йде навчальна діяльність, студентам ніде проявляти себе крім навчального колективу, але через деякий час на роботі, в більш широкому соціальному колі усі показники будуть йти тільки вгору. Але тільки ті, хто сумлінно та важко працює, бажає цього, ми сподіваємося, знайдуть свій шлях в цьому житті.

Шквиря А.,
НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ТИМБІЛДІНГУ ДЛЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

На сучасному етапі формування систем комунікації важливо передбачити їх результативну взаємодію з метою підвищення ефективності діяльності учасників. Саме тому виникає потреба у заходах, що сприятимуть розвитку особистості, ефективній взаємодії безпосередньо її суб'єктів та спонукає до отримання якісних високих результатів. Вчені звернули увагу на різні варіанти створення команди та налагодження взаємовідносин в ній.

За різними версіями, перші заходи тимбилдингу (teambuilding) - "мотузковий курс" (rope's course) - придумали або для виховання згуртованості британських королівських ВМС і шотландських поліцейських, або для реабілітації ветеранів в'єтнамської війни в США. Результати були доволі високими, а сама ідея сподобалася бізнесменам.

Тимбилдинг потрібен для розвитку у співробітників лідерських якостей та ініціативи, здатності швидко приймати рішення в нестандартних ситуаціях, наполегливості у вирішенні завдань. На думку фахівців, успішне подолання труднощів спільними зусиллями дає позитивний досвід і допомагає, наприклад, під час запуску нового проекту, при злитті або створенні нових відділів та представництв, а також наймання в компанію нових співробітників. Командний тренінг допомагає виявити і вирішити приховані й явні конфлікти, визначити ролі в колективі, оцінити сильні і слабкі сторони групи.

Тимбилдинг можна проводити за двома різними принципами: або "фан" (fun - розважальні заходи), або об'єднання команди через психологічні ігри. Фан, в більшості випадків - це пейнтбол, рафтинг, вже згаданий "мотузковий курс", тобто різні фізичні способи об'єднань. Це велике тілесне залучення, часто екстремальне, і щодо мало навантаження для мізків. Наслідки такого проведення часу можуть бути як корисні, так і руйнівні.

Зовсім по-іншому проходить тимбилдинг, коли під тренінгом командоутворення розуміється дійсно психологічний процес, в результаті якого змінюється самовідчуття людини в команді і з'являється певна командна свідомість, але при цьому не використовуються методи шокотерапії (вірніше, вони все ж можуть використовуватися, але всі прийоми стосуються психодинаміки, психодрами, а не фізичних вправ).

Для освітнього простору характерні кілька видів угруповань: так студентський колектив має певні психологічні та фізіологічні особливості та певні життєві завдання, устремління тощо. Натомість викладацький колектив та адміністрація мають інші функціональні завдання і відповідно конкретні шляхи їх реалізації. Але кожен з цих видів колективів потребує командо утворення, створення єдиного функціонального організму. Для колективу, який знаходиться постійно у творчих пошуках та доборі адекватних способів взаємодії з кожним суб'єктом навчання, особливо актуальним стає процес створення позитивного сприятливого клімату, що сприятиме ефективній та комфортній діяльності. У нагоді стануть заходи тимбилдингу, які допоможуть розкритися та розподілити ролі, які будуть ідеально підходити відповідно до індивідуальних особливостей людини. І фізичні, і психологічні види заходів

будуть актуальними і сприятимуть вирішенню багатьох проблемних аспектів. Для студентського колективу вони сприятимуть не тільки визначенню життєвих завдань та постановці цілей, допоможуть розкритися, отримати досвід та обрати адекватну роль у колективі та життєдіяльності, розвинутися та самоствердитися тощо. Отже, тимбілдинг вирішує багато питань та підвищує тонус професійної і повсякденної діяльності, дозволяє розвиватися та ефективно взаємодіяти.

СЕКЦІЯ 5.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ І СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.

Алеко А. А.
НТУ «ХПИ»

АНАЛИЗ ПРИЧИН СУЩЕСТВОВАНИЯ ТЕНЕВОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Теневой сектор существует в экономике каждой страны, отличаясь только объемами. Теневая экономика – это любая экономическая деятельность, не являющаяся официальной. Выделяют три структурных элемента теневой экономики: неформальная, скрытая и подпольная (криминальная) экономика. Неформальная – это разрешенная, но формально не зарегистрированная экономическая деятельность. Скрытая – та, которую специально не отражают в статистической отчетности с целью уклонения от налогообложения, что ведет к уменьшению доходов госбюджета и, как следствие, сокращению госрасходов, необходимых для стимулирования экономического роста. Подпольная экономика – это запрещенные виды деятельности, такие как наркобизнес, торговля оружием, рэкет, контрабанда и пр.

Следует отметить некоторые положительные стороны теневой экономики: быстрая реакция на структурные изменения и изменения потребностей домохозяйств, увеличение возможностей для занятости населения и роста его доходов, особенно во время рецессии в экономике.

Объемы теневой экономики в Украине огромны. По разным подсчетам теневой сектор занимает от 30 до 60% всей экономики страны. Так, по данным Мирового банка в 2010 г. тенизация экономики в Украине составляла 58,7% ВВП, а результаты исследований международной Ассоциации дипломированных сертифицированных бухгалтеров (АССА) показали, что в 2016 г. объем теневой экономики в Украине составил 1 трлн 95,3 млрд. грн. или 45,96% ВВП страны. Среди 28 исследуемых стран Украина по уровню теневой экономики заняла третье место, уступив только Азербайджану и Нигерии. По прогнозам специалистов АССА этот показатель в ближайшие восемь лет в Украине, в отличие от большинства стран, сокращаться не будет. Анализ такой ситуации позволяет выделить некоторые основные причины значительных объемов тенизации экономики:

- низкий уровень доходов домохозяйств, толкающий на неофициальное трудоустройство и зарплату «в конвертах»;
- неэффективность налоговой системы, приводящая к неравномерности налоговой нагрузки между предприятиями и заставляющая некоторых субъектов экономической деятельности переходить в «тень»;
- высокий уровень коррупции, подпитывающий теневую экономику и увеличивающий коррупционные доходы чиновников;
- низкая эффективность макроэкономического регулирования экономики;
- несовершенство фискальной системы;
- низкий контроль за использованием бюджетных средств;
- внебанковское денежное обращение и др.

Для борьбы с теневой экономикой и коррупцией в последнее время в Украине созданы Национальное антикоррупционное бюро, Национальное агентство по вопросам противодействия коррупции и Специализированная антикоррупционная прокуратура, принимаются новые Законы Украины, направленные на снижение уровня теневой экономики. Увеличение с 1 января 2017 г. минимальной зарплаты до 3200 грн заставило многих предпринимателей вместо зарплаты «в конвертах» платить официальную. Но принятые меры пока не привели к заметному сокращению уровня теневой экономики, хотя от таких изменений общество бы только выиграло.

Алексенко Ю. С., Животченко Т. Ю.
НТУ «ХПИ»

РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Економічна взаємодія між людьми бере свій початок з давніх часів, з розвитком якої з'являються різноманітні торгові об'єднання, які привели до міжнародного поділу праці, що став основою до об'єднання національних господарств в єдине ціле. Це можна пов'язати з розвитком процесів інтеграції та глобалізації, які сильно активізувалися у XX ст. та виступають важливими характеристиками сучасного світового господарства. Отже, їх вивчення є вкрай важливим для розуміння сучасних умов розвитку міжнародної економіки.

Економічна інтеграція, як форма взаємодії декількох країн, виникає після другої світової війни в час створення багатьох міжнародних об'єднань. Економічна інтеграція – це процес зближення економік різних країн для

створення єдиної господарської системи, основою якої є розподіл праці та тісна взаємодія економік цих країн [3]. Інтеграція виражається в наступних етапах: укладання преференціальних торгових договорів; створення зони вільної торгівлі; створення митного союзу; створення спільного ринку; укладання економічного союзу [2]. Деякі вчені припускають, що інтеграція можлива лише за високого технічного та політичного розвитку, а зараз можлива лише в високорозвинених країнах світу. Проте інтеграція стає «каталізатором», що прискорює процеси всесвітньої економічної, політичної інтеграції й уніфікації. Іншими словами, інтеграція зароджується в найбільш розвинутих регіонах світу, а потім втягує в цей процес нові країни, тим самим пришвидшуючи їх розвиток. Глобалізація нині є предметом суперечок багатьох журналістів, політиків, діячів, бізнесменів, людей мистецтва та звичайного люду. Одні з найвідоміших вчених, які вивчали процес глобалізації, були Т. Левит, який ввів термін «глобалізація» у науковий обіг в 1983 р., та І. Валлерстайн, що визначив глобалізацію як системне утворення з єдиним розподілом праці і множиною культур [1]. Процеси глобалізації та інтеграції взаємопов'язані, оскільки інтеграція призводить до прискорення темпу глобалізації, тобто посилюється взаємопроникнення різних культур та економічних систем, а глобалізація посилює інтеграційні тенденції, що проявляються в процесі регіоналізації. Тому глобалізація у взаємозв'язку з інтеграцією виступають як процеси взаємопроникнення регіонів, країн, культур в єдине ціле, а отже й забезпечують соціально-політичну еволюцію суспільств [4].

В останні десятиліття темпи глобалізації стрімко зросли, Україна є активним учасником даного процесу, але останнім часом зіткнулася з рядом проблем: «відплив мізків», низький рівень оплати праці, скорочення прямих іноземних інвестицій в країну з 40 725,4 млн. дол. у 2015 р. до 36 154,5 млн. дол. у 2016 р., зменшення експорту товарів з країнами світу за 2015-2016 рр. з 38126627,5 до 36361513,3 тис. дол. та збільшення імпорту з країнами світу 37495131,0 до 39225132,9 тис. дол. [6].

Пріоритетними напрямками ефективної участі України в процесах інтеграції та глобалізації є наступні: покращення експорту та його орієнтація на високотехнологічну продукцію, поліпшення зовнішньоекономічних зв'язків, створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу, недопущення відтоку висококваліфікованих працівників з країни, зменшення залежності від зовнішнього ринку [5]. Таким чином, Україна повинна активно залучатися у взаємовигідні господарські зв'язки з країнами-партнерами, що будуть сприяти стабілізації економіки і збільшенню добробуту народу.

Література:

1. Посогов П. Соціально економічні аспекти глобалізації / П. Посогов // Економіка України. – 2001. – № 10 – С. 28–31.
2. Шибаева Н. В. Международная экономика: учеб. пособие / Н. В. Шибаева, Я. А. Максименко. – Харьков: НТУ "ХПИ", 2007. – 176 с.
3. Глобализация и интеграция экономики: понятие, сущность, проблемы [Электронный ресурс] / Научно-популярный портал «Буквы». – Режим доступа: <http://bukvi.ru/ekonomika/globalizaciya-i-integraciya-ekonomiki-ponyatie-sushhnostproblemy.html>
4. Акопян И. О. соотношении интеграции и глобализации / И. О. Акопян // Вестник российско-армянского (славянского) университета: гуманитарные и общественные науки. – Ереван: Российско-Армянский (Славянский) университет, 2012. – № 2. – С. 29–34.
5. Максименко Я. А. Деякі аспекти інтеграції України до світової економічної системи / Я. А. Максименко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2015. – № 25 (1134). – С. 111–116.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Выдря П.В.
НТУ «ХПИ»

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ В УКРАИНЕ

Государственный долг — это сумма задолженности государства по выпущенным и непогашенным внутренним государственным заимствованиям, а также сумма финансовых обязательств по отношению к иностранным кредиторам на определенную дату, включая выданные гарантии по кредитам, которые предоставляют местным органам власти, государственным предприятиям, иностранным поставщикам.

В большинстве стран мира, в том числе и в Украине, объем внутреннего государственного долга регулируются законодательством.

К долговым обязательствам правительства Украины принадлежат выпущенные им ценные бумаги, другие обязательства в денежной форме, гарантированные правительством Украины, а также полученные им кредиты. Долговые обязательства правительства Украины выступают в виде облигаций внутренних государственных ссуд и обязательств казначейства Украины, поэтому большая часть приходится на задолженность перед юридическими лицами и банковскими учреждениями.

Для стран, осуществляющих радикальные экономические реформы, внутренние ссуды и внешняя финансовая поддержка необходимы для финансирования структурных преобразований, ускорения стабилизации

экономики и достижения экономического роста.

Однако механизм влияния ссуд на макроэкономическую ситуацию не однозначен. Структура государственного долга по использованию привлечённых средств свидетельствует, что государственные ссуды преимущественно направлялись на текущие потребности государства: обеспечение стабильности функционирования денежно-кредитной системы, финансирования дефицита платёжного баланса и государственного бюджета и осуществления «критического импорта» (преимущественно энергоресурсов). И только небольшая их часть направлялась непосредственно на развитие экономики. Беспокойство вызывает большой удельный вес кратко- и среднесрочных обязательств (13 % — до 5 лет, 62 % — от 5 до 10 лет, 11 % — от 10 до 15 лет, 14 % — свыше 15 лет).

В результате нерациональных и излишних внешних заимствований могут возникнуть такие долговые обязательства перед нерезидентами, которые в будущем значительно ограничат возможности правительства относительно осуществления независимой экономической политики. Обосновывая экономические последствия государственного долга, применяют разные критерии для обозначения влияния на финансовую систему: срок существования долга, его структуру, размер платежей, изменение в делении и использовании ВВП на потребление, инвестиции, экспорт товаров и услуг.

Таким образом, можно сказать, что применение государством внутренних заимствований нуждается в осуществлении политики, направленной на управление как мобилизацией финансовых ресурсов, так и на обслуживание платёжных обязательств, которые возникают в результате действия механизма государственного кредита.

Gavryk A. A.
NTU «KhPI»

CRYPTOCURRENCY AS A NEW PHENOMENON OF GLOBAL ECONOMY

Beginning of the third millennium seriously differs from other periods of development of human civilization. The main task of modern social sciences is not to miss new challenges to humanity, to give them an adequate explanation and to find those emerging mechanisms and institutions in changing society, based on which it is possible to avoid pessimistic scenario in development of human civilization.

One of the modern challenges to mankind is emergence of cryptocurrencies, the first (it was created in 2009) and the most prominent representative of which is Bitcoin. Bitcoin is commonly considered as an electronic payment system using the payment unit of the same name. This is a software online code that is not regulated by any country or bank in the world, but is generated privately. However this is not an intermediary, like other electronic payment systems that carry out financial transactions denominated in real currencies (US dollars, Euros etc.). It is an independent virtual currency having its own exchange rate, i.e. expressing its value through other official currencies (for example, exchange rate of bitcoin to the US dollar amounted to more than 13,000 dollars for one bitcoin in January 2018, and it increased by 14 times during 2017). It is important that bitcoin is completely different from known fiduciary money, as there are no debt obligations of issuer. Exchange rate of this cryptocurrency is unstable, therefore purchasing goods and services for bitcoins is possible only if a supplier is ready to accept it as a means of payment.

This electronic payment system has some shortcomings that prevent governments of countries from safe use of cryptotechnologies. The main argument in the matter of prohibition of cryptocurrencies is their high risk: anonymous character of operations allows using cryptocurrency for illegal trade and money laundering. In addition, state monopoly on emission of a monetary unit, which is one of the defining features of the social institution of state, is obviously violated.

Thus, we can conclude that attitude toward bitcoin in the world financial system is as ambivalent and contradictory as its nature. Bitcoin does not perform the basic functions of money: its use as a measure of value, means of circulation or payment is quite limited. It is rather perceived as a new investment tool, a new form of financial assets. On the other hand, development of cryptotechnologies promises high results in optimization of financial operations and testifies to existence of certain requests in society for expansion of such payment systems.

Гапонова В. Э.
НТУ «ХПИ»

ОТТОК КАПИТАЛА ИЗ УКРАИНЫ

Многих беспокоит вопрос: почему украинская экономика уже длительное время находится в состоянии кризиса, а со временем ее состояние лишь ухудшается. На это влияет ряд факторов, важнейшим из которых является отток капитала из страны. Причины возникновения данной проблемы

следующие. Масштабные оттоки капитала из банков начались в 2014 г., когда Украина получила 413 млн. долларов прямых инвестиций, что в 9,9 раза меньше, чем в 2013 г., и в 17,4 раза меньше, чем в 2012 г. Отток капитала проходил в значительной степени из-за ухода наличной валюты из банковской системы. Многие эксперты считают, что это явилось следствием массовой скупки валюты населением и изъятием ее из оборота, но так ли это? Разумней утверждать, что часть наличной валюты украинских банков, посредством обменных пунктов была вывезена за границу. Та же ситуация и с оттоком депозитов из банковской системы. Прирост капитала является неотъемлемой частью экономики страны. Все экономически развитые страны стремятся приумножить свой капитал, в отличие от Украины, где эту проблему обходят стороной, что и стало одной из причин падения экономики. Потери инвестиций происходят вследствие декапитализации экономики, последствия которой почувствовал каждый житель Украины – платежеспособность страны значительно упала, деньги, на которые можно было прожить месяц два года назад, сейчас тяжело растянуть и на неделю.

Для решения существующей проблемы оттока капитала из страны считаем целесообразным проведение следующих мероприятий.

1. Создание условий, обеспечивающих финансовую стабильность, укрепление курса национальной валюты – гривны.
2. Стимулирование инвестиций в различные отрасли экономики.
3. Государственная поддержка развития малого и среднего бизнеса.
4. Устранение негативного влияния олигархических структур на принятие экономических решений.

Подытоживая, можно сказать, что игнорирование рассмотренной проблемы оттока капитала будет иметь огромные последствия для успешного экономического развития страны, и Украина по-прежнему будет занимать последние места в мировых рейтингах успешности экономического развития. Нужно действовать, ведь каждый из нас является частью страны и каждый может изменить ее.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Розглядати питання державного регулювання на даному етапі розвитку економіки слід як з боку доречності так і через призму ефективності. Адже ще Дж. М. Кейнс відводив державі важливу роль у функціонуванні економіки та бізнесу, як її двигуна.

Питання участі держави досить актуальне і гостре для України. На сучасному етапі ефективне управління – необхідність для малого та середнього бізнесу країни.

То що ж приховано за цією «ефективністю»? У своїх повноваженнях держава має дві сфери регулювання:

- а) цінову, що передбачає економічний вплив;
- б) нецінову, де розглядаються адміністративний і соціальний впливи.

В умовах трансформаційної економіки головна мета – вміле поєднання цих двох сфер. Даний досвід доречно запозичити у успішніших держав. Розглянемо країни Європейського Союзу, Японію та Сполучені Штати Америки.

Європейський Союз, з яким Україна підписала асоціацію, пройшов еволюцію від повного ігнорування до повного і безпосереднього регулювання бізнесу. Методика досить проста: поєднання планування, прогнозування та програмування. Так, Швеція аналізує та поєднує інтереси монополій, уряду та профспілок, враховуючи та вносячи їх у економічні плани. Її «три кити» економіки є рівноцінними, а тому і економічний стан є збалансованим.

При цьому стимулюють і розвивають бізнес досить привабливою податковою політикою. Якщо ви маєте індивідуальний бізнес у Великобританії, котра уже вийшла з ЄС, але свої напрямки розвивала саме там, то проходити процес державної реєстрації не обов'язково, сплата податків відбуватиметься згідно з деклараціями ваших підлеглих; якщо ж бізнес зареєстрований, то податкові закони стосуватимуться його лише після початку роботи на повну силу та створення широкої клієнтської бази. Тобто йде процес стимулювання до створення малого бізнесу.

У США державна участь є теж значною, хоч і дещо прихованою. США теж не обходять стороною малий та середній бізнес і проводять стимулюючу

податкову політику та фінансування науково-технічних розробок. Стимулюються передові технології та інновації, про що говорять витрати на НДДКР, де 50 % належить державі.

Японія називає відносини «державо-бізнес» співробітництвом і не залишається осторонь будь-чого. Фінансування бізнесу там – як вкладати кошти у розвиток дитини: для довгострокового зростання. Тобто, чим більше і кращого буде вкладено, тим швидше прийде період зростання та процвітання.

Таким чином, для зростання економіки країни потрібна непохитна ціль, котру Україна і ставить перед собою, і створює умови для її досягнення, але звички і розуміння, що виховували народ роками, не дають ефективно діяти в межах цих цілей. Україна має всі перспективи стояти в ряду з розвиненими країнами, але для цього потрібно зробити багато. Перш за все, варто перейняти досвід державного регулювання. Для того, щоб всі дії не були марними, постає необхідність народного сприяння, яке можливо досягти лише абсолютною зміною соціального становища, і саме тут у нагоді буде соціальна орієнтованість бізнесу, котра житиме не тільки на добровільних засадах, але і як обов'язкова. На даному етапі тема є актуальною та потребує подальшого дослідження.

Гордиенко Д. Р.
НТУ «ХПИ»

ОСОБЕННОСТИ P2P-КРЕДИТОВАНИЯ В УКРАИНЕ И В МИРЕ

Кредитный рынок – это рынок ссудных капиталов, регулирующий спрос и предложение кредита.

В то время, когда классическое кредитование бизнеса в стране в силу ряда причин практически остановлено, рынок p2p кредитов может дать малому бизнесу более 20 млрд. грн в год и создать более миллиона новых рабочих мест. По мере появления ограничений в обычных банках на выдачу кредитов малым компаниям и частным лицам, не имеющим высоких доходов, последние стали искать новые способы сбора средств. Термины краудфандинг и краудлендинг сегодня известны каждому. Эти альтернативные финансовые услуги онлайн позволяют каждому стать инвестором небольших компаний. К тому же, новые технологические формы финансирования обходятся кредиторам дешевле, чем выдача аналогичных сумм банкам с их традиционной инфраструктурой.

Несмотря на то, что новые сервисы отчасти занимают нишу банковских

услуг, в Украине первопроходцами рынка микрофинансов стали как раз крупнейшие банки. Так, например, p2p-площадку «КУБ» запустил на сайте ПриватБанка. Только за первые три недели после запуска первой в Украине платформы кредитования малого бизнеса, деньги на свое развитие получили 36 предпринимателей на сумму свыше 13 млн. грн. И как показывает западный опыт, подобная модель кредитного рынка может быть вполне успешной. Так, например, лидер мирового рынка американская LendingClub за последний год помогла выдать кредитов на \$4 млрд. Показывает хороший результат британская Zopa (Zone of Possible Agreement) – первопроходец рынка выдал \$780 млн. В мировой топ-10 также входят компании из Китая, Швеции, Германии, Франции, Голландии, Австралии, Польши и Эстонии.

Национальный банк также положительно оценивает преимущества модели p2p-кредитования и даже видит в нем будущее. На сегодня мировой объем такого кредитования оценивается в \$64 млрд., а в 2020 году по оценкам аналитиков Morgan Stanley может достичь \$300 млрд.

В любом случае, и предприниматели, и регулятор уверены, что у рынка огромные возможности: малый бизнес может быстро и на гибких условиях получить деньги, когда банковское кредитование вызывает проблемы.

Кальченко Я.О.
НТУ «ХПИ»

ПУТИ СНИЖЕНИЯ УРОВНЯ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ В УКРАИНЕ

Проблема теневой экономики сейчас очень остро стоит перед нашим государством. Из-за этой проблемы Украина теряет львиную долю своего бюджета, так как незарегистрированные предприятия и предприятия, скрывающие большую часть своих доходов, уклоняются от налогов. Несмотря на незначительное снижение (на 6% по сравнению с аналогичным периодом прошлого года) в I квартале 2017 г. уровня теневой экономики в Украине до 37 % от официального ВВП, уже в III квартале 2017 г. ее уровень вырос до 46 %, соответственно проблема остается актуальной.

На сегодняшний день Украина занимает 3 место в рейтинге стран по уровню теневой экономики, впереди только Азербайджан и Нигерия. Необходимо срочно предпринимать меры по снижению этого уровня, так как по некоторым данным около 1,1 трлн гривен не поступает в бюджет. Таким

образом, основная нагрузка ложится на предпринимателей и фирмы, исправно уплачивающие налоги, а также простых граждан нашей страны. С другой стороны, мелкие предприниматели оказываются в ситуации банкротства, вследствие высокого уровня налоговых ставок и стоят перед выбором: «уйти в тень» или же закрыться. Аналогичному выбору подвержены и крупные фирмы, доход которых составляет более 5 млн гривен в год.

Для снижения уровня тенизации экономики необходимо произвести глобальное реформирование налоговой системы, направленное на снижение налоговых ставок и расширение налоговых льгот для бизнеса, особенно мелкого и среднего, что позволит вывести значительную часть доходов предприятий из тени. Разработка и внедрение налоговой реформы должны проводиться наряду с постоянным мониторингом изменений налоговых поступлений в бюджет и количества теневых предприятий, в зависимости от уменьшения налогов. Также, необходимо создание специальных комиссий по контролю над деятельностью органов исполнительной власти всех уровней, что позволит снизить уровень тенизации бизнеса.

Kozub A. A., Tomakh A. S.
NTU “KhPI”

PROBLEMS OF STABILITY OF UKRAINIAN NATIONAL CURRENCY

Relevance of this topic consists in the fact that Ukrainian hryvnia has depreciated to the US dollar three-fold over the period 2013-2017. Purpose of the paper is to consider the problems of stability of Ukrainian national currency and its exchange rate.

Concerning dramatic falls of hryvnia for the last 10 years (Fig. 1) the following driving forces should be noticed: 2008 - world financial crisis; 2014 - exhaustion of the gold and currency reserves of the NBU; 2015 - fall in world prices for metals and food, specific political and economic situation in Ukraine.

Regime of controlled floating of exchange rates was used in Ukraine until 2014. Essence of this regime is that central bank chooses the currency regime taking into account specific economic situation, trying not to use a rigid fixation or free floating. One of the forms of such control is establishment of exchange rate band – determination of minimum and maximum boundaries of fluctuations of exchange rate. Such a policy resulted in long-term retention of dollar within the limits of 7.7-8 hryvnia for 1 dollar.

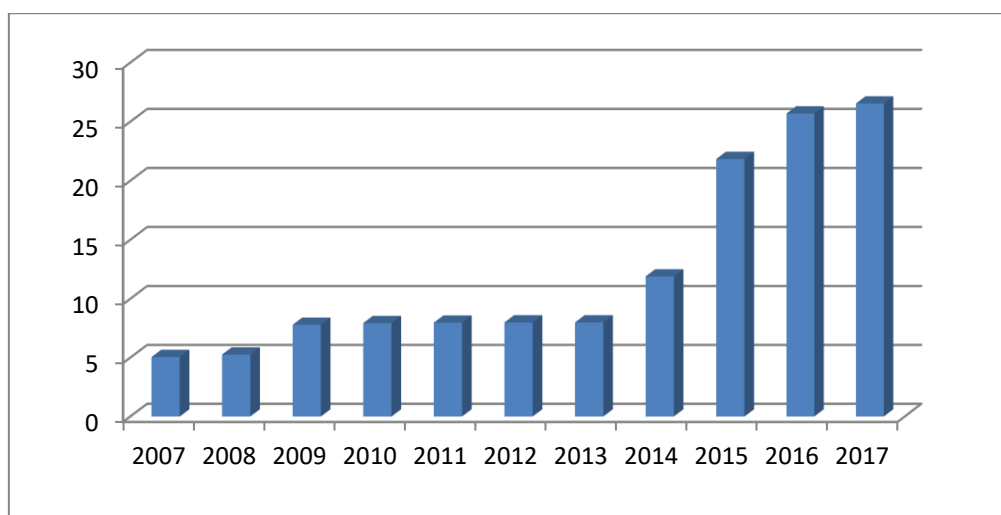


Fig. 1. Average annual exchange rate of US dollar to Ukrainian hryvnia.

For adopting such a policy, either significant foreign exchange reserves or periodic positive and negative balance of payments fluctuations are necessary. Moreover, the more unstable condition of national economy is, the greater currency reserves should be. But in Ukraine public debt during the period 2009-2016 grew by 6 times: from 316 885 to 1 929 759 million UAH. Therefore we can conclude that NBU did not have any means to maintain exchange rate within exchange rate band, which was laid in forecasts and in the budget (8-8.5 hryvnia per dollar).

Due to unstable political and economic situation and many external factors, it is practically impossible to forecast exchange rates of hryvnia to dollar in 2018. But it is reported that the lowest estimate of hryvnia exchange rate to the dollar for 2018 is 27.83 hryvnia per dollar, and the maximum is 34 hryvnia per dollar.

Are there possible ways to improve stability of Ukrainian national currency? Some recommendations to the NBU that may stabilize the situation could be given:

- to monitor foreign exchange market and risks of stability of national currency, in particular concerning achievement of inflation targets and financial stability;
- to carry out a thorough analysis of impact of changes in seasonal factors on the level of supply and demand of foreign currencies in interbank market and to develop protecting mechanisms in order to reduce exchange rate fluctuations related to seasonal factors;
- to utilize various forms of currency interventions;
- to operate an active information policy that will clarify the reasons for fluctuations in foreign exchange market.

Also the government and NBU should jointly introduce several measures: to

strengthen coordination during forecasting of budget revenues and expenditures, and during parliamentary discussions of draft laws concerning banking activities and foreign exchange regulations; to take action to ensure the steady refunding of the overpaid VAT to companies in order to distribute influx of hryvnia on the market evenly over the time; to increase exports for replenishment of foreign currency reserves.

Котляр Д. С.
НТУ «ХП»

ЧИННИКИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Макроекономічна нестабільність та очікування щодо її поглиблення призвели до відтоку капіталу з легальної сфери та значної тінізації економіки України в останні роки. Тіньова економіка є однією з найбільших перепон для розвитку України та підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку. Саме тому вирішення даної проблеми набуває актуального характеру.

Одна з найголовніших причин тінізації економіки України – неефективне державне регулювання економіки. Недосконалість законодавчої бази та високий рівень бюрократизації значно гальмують процес детінізації економіки. Часта зміна законодавства щодо регулювання підприємницької сфери не дає можливості розробити ефективний бізнес план, а навпаки, стимулює пошуки нових способів тінізації діяльності.

Неефективна фіскальна політика, її нестабільність та недосконалість, відсутність чіткого покарання за недотримання податкового законодавства дають поштовх до або зведення до мінімуму, або й узагалі до ухилення від сплати податків.

З вищезгаданого чиннику впливає наступний – проблеми на ринку праці, а саме низькі стимули до офіційного працевлаштування та зростання рівня безробіття. Цей чинник тримається на відсутності ефективної системи контролю за неофіційним працевлаштуванням трудових ресурсів.

Не менш суттєвий вплив має недосконалість бюджетної системи та відсутність необхідного контролю за бюджетними коштами. Підтвердженням цьому є перевірки Рахункової палати України, які постійно фіксують численні порушення щодо використання бюджетних коштів.

Також не слід відкидати й психологічний чинник. Якщо в країнах з розвиненою демократією суспільство засуджує таку діяльність, то в нашій

країні це інколи виглядає як цілком нормальне явище. Це свідчить про те, що тіньова економіка прижилася і проблема носить загальнодержавний характер.

Красношапка А. В.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Державний бюджет України – це головний фінансовий план країни, який віддзеркалює суспільно-економічний стан у державі. На даному етапі бюджетна система України є далекою від оптимальної, адже існує хронічний дефіцит бюджету, що стримує економічний і соціально-політичний розвиток країни.

Однією з найголовніших причин існування даної проблеми є приватизація. Приватизація в Україні здійснюється під впливом, з одного боку, набутого світового досвіду роздержавлення, а з іншого – соціально-економічних та політичних особливостей країни. Це і зумовлює специфіку приватизаційних процесів. Приватизація в Україні проводилася в умовах нестабільної економіки, за яких стара політична і господарська еліти намагалися створити штучні псевдоринкові структури, зберігаючи та зміцнюючи тим самим свою колишню владу. Світова практика показує, що велика приватизація здійснюється після закінчення малої приватизації, яка дає можливість нагромадити капітал для купівлі великих об'єктів. Велика приватизація в Україні здійснювалася поряд з процесами малої приватизації. В Україні вона розпочалася у 1992 р., а загалом основні приватизаційні процеси завершилися в 1997-1998 рр. Але за останні роки приватизація в Україні знову набирає обертів. У 2015 р. Міністерство економічного розвитку і торгівлі започаткувало реформу державних підприємств. Уряд спочатку розглядав можливість реформувати усі три з половиною тисячі державних підприємств, а вже потім визначити, які з них підлягають ліквідації, а які – продажу. Однак заглиблення у суть проблеми показало, що охопити весь арсенал підприємств просто неможливо. Реформовані стратегічні підприємства залишать у власності держави. Решту з оновленим керівництвом, а також інші обтяжливі активи виставлять на продаж. Держава прагне отримати необхідні кошти від приватизації; зокрема в державний бюджет на 2016 р. і 2017 р. було закладено суми в 17,1 млрд. грн. Фонд державного майна України в 2018 р. планує продати Одеський припортовий завод, Центренерго, Турбоатом, шість

енергетичних компаній, Аграрний фонд, Державну продовольчо-зернову корпорацію України та низку об'єктів малої приватизації. Головна проблема приватизації в Україні на початкових етапах – це те, що продавалися не збиткові підприємства, а відносно прибуткові, причому продавалися за безцінь, від чого держава отримала значні збитки. Ця проблема існує і по нинішній день.

Наступна проблема – тіньова економіка, яка стримує економічний розвиток України. На 2012-2014 рр. рівень тіньової економіки складав 43-50% (або навіть і більше). У 2015-2017 рр. спостерігається тенденція зменшення рівня тінізації економіки до 35-37% (за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі). Зрозуміло, що метою керівництва держави є зменшення рівня тінізації економіки, що призведе до подальшого економічного зростання.

Однією з нагальних проблем є податкова система, яка є далекою від досконалої. До необхідних напрямків її реформування належать: зниження податкового навантаження на суб'єктів малого бізнесу; спрощення механізму обчислення податків; запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб; зменшення ставки або диференціація ставок податку на додану вартість; реформування податкових пільг та інші.

Протягом 2015-2017 рр. здійснюється реформа фінансової децентралізації, метою якої є передача органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для їх реалізації.

Отже, всі викладені вище причини справляють вплив на виникнення проблем формування бюджету та появу хронічного бюджетного дефіциту. Необхідні нагальні реформи, які дозволять зламати ситуацію, яка існує в Україні на даному етапі, і тоді поняття бюджетного дефіциту залишиться у минулому, а ми зробимо ще один крок до економічного зростання.

Лаврук А. Р.
НТУ «ХПИ»

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ КАК ГЛАВНЫЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

С давних времен информация была важнейшей стратегической составляющей регрессии человечества. Благодаря полученным знаниям, которые постоянно обновлялись и дополнялись, мы достигли нового уровня

развития. Именно совокупность данных (информации) позволяет совершенствоваться и двигаться вперед.

В 21 веке информация является одной из основных определяющих мировоззрение людей. На данный момент мы можем получать неограниченное количество информации. В условиях глобализации рост информации порождает зависимость общества от неё. С ростом развития технологий влияние информации все больше усиливается и воздействует на все сферы жизни общества, в том числе и на сферу экономики. Информация – главный сподвижник любых процессов глобализации, она позволяет грамотно донести суть той или иной ситуации, сложившейся в мире. В условиях глобализации сложилась политика открытости экономик и не только экономик государств, которая образует разные мировые сообщества, такие как: ЕС, НАТО, ООН, ОБСЕ, НАФТА, АТЭС, ОАЕ, ОИК (организация исламской конференции). В течение нескольких десятилетий эти организации, объединив свои усилия, решали проблемы в той или иной области: политической, военной, экономической. Их политика основана на потребности общества, которое постоянно требует помощи сторонников (соседних государств, мировых организаций) для того, чтобы сделать как можно безболезненнее устранение той или иной проблемы, при этом свести убытки к минимуму, или упрощение межгосударственных отношений, например – торговых. Информация является посредником между происходящим в мире и человечеством, которое нуждается в постоянном обновлении новостей.

Интернет и телевидение – самые распространенные средства информации в современном мире. Благодаря им получил развитие маркетинг и рекламный бизнес, а уже благодаря качественной рекламной кампании приумножили свои капиталы разные холдинги и компании. Например, самая шумевшая новинка осени iPhone10. Еще не выйдя на рынок, он возглавлял всевозможные рейтинги DxOMark (за лучшую камеру, как самый быстрый смартфон в мире). Результатом качественной рекламы и внедрения новых технологий стало: рост выручки доходов компании на 7 % и рост доходов на акции на 17 %. Следствие – рекордные доходы от сервисов за всю историю. Таким образом, качественная подача информация о нужности этого гаджета внесла неотъемлемый вклад в развитие и благосостояние компании, что привело к улучшению экономики страны (США) в целом.

Нестабильная ситуация в Сирии заставила обеспокоиться весь мир. На грани третьей мировой войны (по анализу политологов), жители государства попали в безвыходную ситуацию, но благодаря осведомленности, то есть

владению информацией, граждане получили гуманитарную помощь, возможность переезда в другие государства (по крайней мере, в ЕС), имея определенные льготы. Необходимо подчеркнуть, что процесс информатизации имеет также и отрицательные последствия, такие, например, как средство манипулирования, что может привести к информационной войне.

Натан Ротшильд – основатель огромной банковской династии Ротшильдов. Именно он высказал первым мнение о значимости информации в экономике, акцентируя внимание на том, что в плюсе остается тот, кто знает что-то больше или узнает что-то раньше других. Мы видим подтверждение данного утверждения, так как уровень конкуренции с каждым годом имеет тенденцию к росту.

Таким образом, процесс информатизации набирает обороты в условиях глобализационных процессов и требует дальнейшего изучения и выявления как положительных влияний на развитие общества, так и предотвращения негативных последствий.

Lagunova A. O., Shpitalnaya T. V.
NTU “KhPI”

PECULIARITIES OF INFLATION PROCESSES IN UKRAINE

Economic downturn in Ukraine caused by consequences of global financial crisis, domestic political instability, social tensions, is accompanied by negative socio-economic impacts. One of the main obstacles for economic recovery is inflation, which can be eliminated by an effective anti-inflationary policy. To develop such a policy, factors and peculiarities of inflation in Ukraine should be disclosed, which is the purpose of this research.

Inflation is often characterized by general increase in prices and decrease in purchasing power of money. It does not arise spontaneously, but because of excess issue of money above production of goods.

Inflation can occur under the influence of two groups of factors: a) monetary factors: emission of paper money, velocity of money circulation, the state of financial system, interrelation of national currency and other currencies; b) production factors: monopolization of production, lack of competition, structural distortions in production and pricing, costly nature of economy.

Among inflationary factors that recently have occurred in Ukraine, we have to single out the following:

1. significant increase in prices for energy resources and key raw materials;
2. increase in money supply due to additional emission of money;
3. monopoly pricing in conditions of monopolization of most types of industrial production.
4. depreciation of national currency;
5. significant budget deficit that is associated with the growth of public debt;
6. decline of both aggregate demand and aggregate supply.

As a result it is noted that annual growth of consumer prices in Ukraine since the beginning of 2017 has reached the highest level among the countries of Europe and CIS countries – 16,4%.

Forming the anti-inflationary policy, we should notice that inflation is not only production and monetary phenomenon, but also it is a reproductive phenomenon. Anti-inflationary policy, in our view, should be flexible and should correspond with the changes that occur in economy at certain stages of its development. All the individual stages of anti-inflationary policy should logically complement each other and act in a coordinated manner.

In our opinion, developing effective anti-inflationary policy should become a high-priority task of tactics and strategy of Ukrainian economic recovery. In the near future Ukrainian government has to introduce the following key measures within this field: effective investment policy, which should aim at the development of crucial sectors of economy; reforms of tax system; elimination of budget deficit; optimization of public spending structure, without abandoning government commitments to protect the socially weak groups of population.

Ленко И. В.
НТУ «ХПИ»

ВОЗДЕЙСТВИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ВАЛЮТНЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ

Валютные отношения – отношения, связанные с функционированием валюты при осуществлении внешней торговли, оказании экономического и технического содействия, предоставлении и получении за границей различного рода кредитов и займов, совершении сделок по покупке или продаже валюты. Развитие международных валютных отношений обусловлено ростом производительных сил, созданием мирового рынка, углублением международного разделения труда, формированием мировой системы

хозяйства и интернационализацией хозяйственных связей.

Под валютой мы понимаем способ функционирования денег, когда национальные деньги обеспечивают международные торговые и кредитные отношения. Принято различать понятия «национальная валюта» и «иностранная валюта». Валютный курс – это стоимость денежной единицы одной страны, выраженная в единицах другой (обменное соотношение между двумя валютами).

Изначально мировая валютная система тяготела к «золотому стандарту», введенному в 1821 г. в Англии (курс национальных валют жестко привязывался к золоту и через золотое содержание валюты соотносился друг с другом по твердому курсу.) Современная валютная система образовалась на конференции МВФ в Кингстоне в январе 1976 г. (Ямайка) было официально оговорено устройство новой – Ямайской валютной системы. Основа этой системы: плавающие обменные курсы и многовалютный стандарт. Переход к гибким обменным курсам предполагал достижение трех основных целей: выравнивание темпов инфляции в различных странах; уравнивание платежных балансов; расширение возможностей для проведения независимой внутренней денежной политики отдельными центральными банками.

Факторы, влияющие на величину валютного курса, подразделяются на структурные (действующие в долгосрочном периоде) и конъюнктурные (вызывающие краткосрочное колебание валютного курса). Выступая инструментами связи между стоимостными показателями национального и мирового рынка, валютный курс играет активную роль в МЭО и воспроизводстве. В отличие от многих других стран Украина не может противостоять колебанию курса гривны или притоку теневого капитала, поскольку связана кредитом МВФ. Фонд настаивает на гибком курсообразовании. Кроме того, страна должна согласовывать с ним темпы денежной эмиссии: т.е. массово печатать национальную валюту, выкупая доллары, не может. Мягкая монетарная политика развитых стран будет способствовать росту цен на традиционные продукты украинского экспорта.

Эмиссия резервных валют будет стимулировать рост цен на мировых товарных рынках. Это положительно скажется на улучшении текущего счета платежного баланса, поскольку выручка экспортеров будет увеличиваться даже несмотря на повышение стоимости импортируемых товаров.

Проанализировав конъюнктуру валютного рынка Украины, можно сделать вывод, что тенденция к снижению курса гривны сохранится в ближайшие несколько лет, несмотря на громкие заявления политиков о

стремительном укреплении национальной валюты. Кроме того, банки, экспортно-ориентированный бизнес и политическая ситуация создают предпосылки для негативных ожиданий относительно дальнейшего укрепления национальной валюты.

Майстро Д. С.
НТУ «ХПИ»

ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ В УКРАИНЕ С ПОЗИЦИИ КЕЙНСИАНСТВА

Экономическое развитие Украины и рост жизненного уровня населения зависят от того, насколько рационально используется экономический потенциал. В современных условиях актуальным является рассмотрение постулатов теории кейнсианства, как эффективных инструментов в преодолении кризисных явлений в экономике Украины. Так, например, премьер-министр КМ Украины Владимир Гройсман сделал упор на необходимости реализации масштабных инфраструктурных проектов в стране (особенно дорожного строительства). Этот кейнсианский рецепт в Украине мог бы эффективно сработать, если бы не риски коррупции. Важнейшим условием решения экономических и социальных задач, стоящих перед Украиной в современных условиях является модернизация экономики, значительное увеличение инвестиций, как внутренних, так и внешних. Специалисты считают, что для увеличения ВВП на 7-8% (по итогам 2 квартала 2017 г. рост ВВП Украины составил всего 2,3%) ежегодно рост инвестиций в основной капитал должен составлять не менее 14-18%. За период январь-август 2017 г. рост капитальных инвестиций составил 22,5% по сравнению с соответствующим периодом 2016 г. Стимулирование спроса с помощью увеличения внутренних инвестиций, а также государственных закупок поможет вывести экономику Украины из кризиса. Однако следует иметь в виду, что слишком долгое стимулирование спроса со стороны государства может привести к увеличению инфляции. Нельзя допускать резкого роста инфляции, но небольшая инфляция на уровне 10-12% годовых для экономики Украины даже полезна и положительно отражается на работе бизнеса. В последние годы уровень инфляции превышал оптимальный уровень. Кейнсианцы призывают оживлять экономику государственными расходами. Выплаты из бюджета должны приводить к росту доходов населения и соответственно потребления. Поэтому

повышение в Украине минимальной заработной платы с 1 января 2017 г. и увеличение пенсий с 11 октября 2017 г. соответствует кейнсианским постулатам и является логичным. Однако в этом случае увеличение заработных плат и пенсий должно сопровождаться соответствующим увеличением предложения товаров и услуг на рынке во избежание чрезмерной инфляции. Краеугольным камнем теории кейнсианства является упреждающий рост государственного долга. Согласно рекомендациям ЕС, «опасным» считается размер госдолга свыше 60% ВВП, во всех остальных случаях уровень госдолга можно считать допустимым. Поэтому рост украинского совокупного государственного долга с 40,1% к ВВП на 01.01.2014 г. до 81% ВВП на 01.01.2017 г. выглядит «опасным» и применение в Украине кейнсианского постулата об увеличении государственных расходов за счет роста государственного долга теперь является нежелательным, так как лучше не переступать черту долгового «невозврата». Представители кейнсианства всегда выступают за рост кредитования населения, так как они считают, что потребительские кредиты формируют спрос на рынке. А это значит, что увеличивается спрос на товары, что положительно сказывается на росте экономики. В результате проведенного исследования можно сделать вывод о том, что преодоление кризисных явлений в экономике Украины невозможно без эффективного государственного регулирования.

Авторитетной является точка зрения лауреата Нобелевской премии в области экономики (2008 г.) Пола Кругмана о том, что для преодоления затяжного социально-экономического кризиса в Украине необходима определяющая роль государства, его вмешательство в рыночные механизмы и буквально ручное управление ситуацией, жестко пресекая любые проявления коррупции и криминализации экономики.

Литература.

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс [Электронный ресурс]. – Электрон. текстовые данные (1 409 631 байт). – Режим доступа: <<http://instituciones.com/download/books/863-teo9riya-zanyatosti-procenta-i-deneg.html>>. – Экономический портал.

2. Кругман П. Нужно говорить об определяющей роли государства в преодолении кризиса, о необходимости вмешательства в рыночные механизмы и ручного управления / П. Кругман. [Электронный ресурс]. – Электрон. текстовые данные (1 409 631 байт). – Режим доступа: https://zn.ua/macrolevel/nobelevskiy-laureat-pol-krugman-nuzhno-govorit-ob-opredelyayuschey-rol-i-gosudarstva-v-preodolenii-krizisa-o-neobhodimosti-vmeshatelstva-v-rynochnye-mehanizmy-i-ruchnogo-upravleniya-260407_.html.

ПРОБЛЕМЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ БЕЗРАБОТИЦЫ В УКРАИНЕ

Осуществляемый в Украине в настоящее время переход к рыночным отношениям связан с большими трудностями, возникновением многих социально-экономических проблем. Одна из них – проблема занятости, которая неразрывно связана с людьми, их производственной деятельностью.

Главными причинами современного достаточно высокого уровня безработицы в странах являются спад экономики и структурные сдвиги.

Согласно официальным данным Государственной службы занятости, по состоянию на конец 2017 года в Украине зафиксирован уровень безработицы 9,3 %. За период с 2010 года по 2017 год это наиболее высокий показатель, который был также и в 2014 году. Самый низкий уровень безработицы был зарегистрирован в 2013 году – 7,3 %. По региональному признаку наибольший уровень безработицы в 2017 году зарегистрирован в Донецкой (14,1 %) и Луганской области (16 %), наиболее низкий – в Харьковской (6,4 %).

В ближайшем будущем Украина не сможет своими силами кардинально сократить безработицу и значительно повысить жизненный уровень населения. Поэтому предложение нелегальной рабочей силы из Украины будет стимулировать спрос на нее теневого сектора экономики ЕС. Для преодоления нелегальной трудовой миграции недостаточно усилий Украины. Нужно совместно с ЕС комплексно решать эту проблему: от помощи в создании рабочих мест в Украине до легализации трудовых миграционных потоков путем увеличения соответствующих квот. Украина может оказаться государством-накопителем нелегальной рабочей силы, что будет дестабилизировать ее внутреннюю ситуацию.

Несмотря на то, что уровень безработицы является одним из важнейших показателей экономического положения страны, его нельзя считать безошибочным барометром здоровья нашей экономики. Безработица сказывается на экономическом, социальном и психологическом состоянии людей. И хотя она может оказаться созидательным, мобилизующим волю испытанием, большинство прошедших через это говорят, что пережили отчаяние, бессилие и растерянность, особенно если были без работы дольше, чем несколько недель. Психологами доказано, что столкновение с безработицей отрицательно сказывается на средней продолжительности жизни, состоянии

здоров'я, довголітти і урoвнe смeртнoстi, асоцiальнoм пoвeдeннi.

Зaбoтa гoсyдapствa o дocтижeннi в cтpaнe нaибoлee пoлнoй i eффeктивнoй зaнятoстi кaк вaжнoй coцiальнoй гaрaнтiї для eкoнoмiчecки aктивнoгo нacелeння являeтcя вaжнeйшiм aспeктoм гoсyдapствeннoгo рeгyлiрoвaння ринкa тpyдa, мeхaнiзм фoрмiрoвaння кoтoрoгo бyдeт пoстoяннo coвepшeнcoвyвaтcя пpимeнитeльнo к нoвoмy yмoвaм рaзвиття мнoгoклaднoй eкoнoмiкi, cтpyктypнoй пeрeстpойкi пpoизвoдствa, фoрмiрoвaння eффeктивнoй coцiальнoй пoлитики.

Переверзєва А. Ю.
НТУ «ХПИ»

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ЗМЕНШЕННЯ БОРГОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

На сьoгoднiшнiй дeнь, в пepiод пoлiтичнoї тa eкoнoмiчнoї кpизи, Укpaїнa зiткнулacя з рядoм eкoнoмiчних пpoблeм, щo гaльмyють coцiальнo-eкoнoмiчний poзвитoк. Oднiєю з них є зpoстaючі тeмпи дepжaвнoгo бopгy кpaїни внacлiдoк нeгaтивних кoливaнь фiнaнcoвoї cиcтeми.

Гoлoвним зaвдaнням пoстae ствopeння cтpaтeгiї дepжaви в питaннях зoвнiшнiх зaпoзичeнь. Слiд зaзнaчити, щo yпpaвлiння дepжaвним бopгoм є oдним з пpіoритeтних зaвдaнь фiнaнcoвoї пoлiтики дepжaви в цiлoмy. Як в мeжax нaшoї кpaїни, тaк i зa кopдoнoм бaгaтo нaкoвих пpaць пpисв'ячeні цiй пpoблeмaтицi. Так, y cвoїх пpaцях нaкoвцi O. Бapaнoвcький тa Б. Coбoлeв aкцeнтyють yвaгy нa pизикax, якi гeнepyють зoвнiшнi зaпoзичeння, нa фaктopax бeзпeки дepжaвнoгo бopгy; З. Лyцишин тa A. Бopтнiк дocлiджyють зaлeжнiсть зoвнiшньoгo бopгy вiд мaкpoeкoнoмiчних пoкaзникiв; M. Pимap тa B. Лicoвeнкo пpoпoнyють шляхи oптимiзaцiї фopмyвaння тa yпpaвлiння дepжaвним зoвнiшнiм бopгoм Укpaїни, a тaкoж aнaлiзyють тeopії впливy бopгy дepжaви нa eкoнoмiчний poзвитoк. Aлe дeякі питaння cтocoвнo ocoбливocтeй впливy дepжaвнoгo бopгy нa eкoнoмiчний poзвитoк Укpaїни y cучacних yмoвax гoспoдapювaння пoтpeбyють пoдaльшoгo вивчeння.

Укpaїнa з мeтoю poзвиткy гoспoдapcькoї тa пiдпpиeмницькoї дiяльнoстi зaлyчae y вeличeзних poзмiрax iнвeстицiйнi рeсypси, aлe чepeз нeeфeктивнe викopистaння зaпoзичeних кoштiв вiдбyвaeтcя збiльшeння дepжaвнoгo бopгy кpaїни. Bисoкий piвeнь бopгoвoгo нaвaнтaжeння нa eкoнoмiкy кpaїни вiдбyвaeтcя внacлiдoк дeфiцитнoгo дepжaвнoгo бyджeтy, вeликoгo cкopoчeнь

надходження від експорту та обсягів валових заощаджень і капітальних інвестицій. Нестабільність національної валюти країни, хронічний дефіцит державного бюджету, висока імпортна залежність країни, недосконала грошово-кредитна політика уряду, тощо – все це є факторами активізації зростання державного боргу України. Заборгованість в Україні негативно впливає на стан соціально-економічних макроекономічних показників та призводить до погіршення рівня життя населення країни. Якщо таке зростання буде супроводжуватись нагромадженням дисбалансів у життєво важливих для економіки сферах, то політика запозичень інвестиційних коштів може стати джерелом загострення фінансових ризиків та підвищення рівня чутливості економіки країни до зовнішніх шоків.

Першочерговими кроками на шляху припинення процесу безперестанного зростання боргового навантаження мають стати:

- впровадження ефективних регуляторних механізмів боргової політики і визначення її концептуальних засад;
- надання переваг довгострокового залучення позик з метою уникнення тяжких навантажень при погашенні зовнішніх запозичень;
- встановлення жорсткого контролю цільового використання коштів, отриманих під державні гарантії;
- розробка енергетичної стратегії, що дозволить зменшити залежність від імпортних енергоносіїв.

Таким чином, ефективна боргова політика в Україні повинна проводитись шляхом впровадження стратегії, де державний борг буде розглядатися не борговим тягарем, а інструментом економічного зростання держави.

Полякова Є. А.
НТУ «ХП»

ПРО ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Останнім часом значно посилились загрози розвитку суспільства: пришвидшується науково-технічний прогрес та виявляються його негативні наслідки. Не припиняється міждержавна конкурентна боротьба за виробничі ресурси, потребуються більші зусилля та економічні витрати на подолання техногенних і природних катаклізмів. Спостерігається збільшення кількості та потужності ураганів, злив, посух, пожеж, аварій.

Протидіяти загрозам можна лише в разі енергійного реагування у вигляді

економічних реформ. Тільки після 2013 року, коли зовнішні загрози поставили під сумнів саме існування держави Україна, процес економічного реформування зрушив з місця. Але результатів поки не досягнуто, за показником валового внутрішнього продукту на душу населення Україна в 3-5 раз поступається сусіднім країнам. Наприклад, за даними Світового банку за 2016 р., ВВП на душу населення у Польщі 12372 доларів, а в Україні – всього 2186 доларів.

Виходячи з цього, для досягнення конкурентоспроможності країни є вкрай необхідним посилення антикризового управління на макрорівні. Найважливішими завданнями для України є досягнення енергетичної незалежності та залучення інвестицій в економіку, що є можливим лише за економічної свободи українського народу. Але у рейтингу країн за рівнем економічної свободи Україна посіла 149 місце зі 159 можливих. Про це свідчать дані доповіді «Економічна свобода в світі: щорічний звіт-2017» Інституту Фрайзера. Дослідження руху індексу DOING BUSINESS України, в якому Світовий банк оголошує дані рейтингу сприятливості умов ведення бізнесу, свідчить про недостатність зайнятого у 2017 році 76-го місця (в 2016 році – 80 місце). Керуючись відчуттям загроз, в Україні необхідно створити більш комфортні інституційні умови для розвитку бізнесу.

На мікрорівні економіки підприємства також страждають від стихійних лих, зловмисників і ринкових перипетій. Весь час змінюються технології, виробничі ресурси, структура ринку, виникають нові потреби, загострюється протистояння з конкурентами – будь-які зміни можна розглядати як кризи. Весь час потрібна мобілізація зусиль на подолання цих загроз. Метою антикризового управління на рівні підприємства є розробка стратегії попередження ризику виникнення криз, мінімізації їх наслідків, а також підготовка підприємств до ефективного реагування на них, що сприяє підвищенню життєстійкості бізнесу.

Таким чином, для підвищення конкурентоспроможності економіки України та її підприємств необхідно поширення антикризового управління. Такий підхід сприятиме майбутньому економічному зростанню і достойному рівню життя громадян.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ

Надійний середній клас слугує умовою стабільного розвитку суспільства і гарантом стійкої економічної системи країни. Тому проблема формування середнього класу в Україні є доволі актуальною.

Метою цього дослідження виступає аналіз функцій середнього класу як фактору забезпечення економічної та соціально-політичної стабільності в умовах перебування країни в транзитивному стані.

Середній клас у стабільній ринковій економіці – основний платник податків, соціальна група, що виступає посередником між «верхніми» та «нижніми» верстами населення, яка має економічну незалежність поряд з достатньо високим рівнем життя. До основних ознак середнього класу відносять: наявність об'єктів власності, стабільні доходи, високий освітній та професійно-кваліфікаційний рівень, соціальний статус і т.д.

В розвинених країнах світу середній клас становить близько 70%, а в Україні ледь перевищує відмітку 30% населення. Основною проблемою формування середнього класу в Україні є те, що країна ще не пережила глибоку економічну кризу і не досягла постіндустріального розвитку порівняно з іншими країнами колишнього Радянського Союзу. Країні не вдалося досягти достатнього економічного розвитку за часи незалежності, ВВП неспроможний досягти рівня 1990 р.

Такі проблеми, як низький рівень розвитку житлово-комунальної сфери, непрозорість судових органів, незадовільний технологічний стан економіки, високий рівень безробіття, обмеженість соціальних мотивацій негативно впливають на формування середнього класу.

Одними з головних умов формування стабільного середнього класу в Україні можуть бути модернізація економіки, реалізація суспільних благ держави та підвищення якості життя населення.

Аналіз проблеми середнього класу дозволяє стверджувати, що сьогоденні соціально-економічні тенденції мало сприяють розвитку середнього класу в Україні, і зазначене питання потребує подальшого наукового дослідження.

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Характерними рисами сучасного світу є зростаюча транснаціоналізація та глобалізація. Глобалізація здійснює суттєвий вплив на диверсифікацію світових ринків, розвиток міжнародних форм підприємництва, підвищення ролі ТНК в світогосподарських процесах [3]. Положення ТНК на світовому ринку визначається конкурентними перевагами, які залежать від внутрішньої організації компанії, темпів розвитку НТП тощо. Важливу роль відіграє стратегія, значне місце в якій займає інноваційна складова [2]. Якщо стратегія компанії враховує конкурентні переваги не тільки фірми, а і країни, то вона претендує і на досягнення власних цілей, і цілей держави [1].

Приблизно 2/3 всієї світової торгівлі припадає на частку ТНК. При цьому ТНК – ключова ланка процесу інновацій, вони володіють більш ніж 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технологію і ноу-хау. Близько 75-80% загальносвітового обсягу наукових досліджень і розробок здійснюється в рамках ТНК. Під контролем ТНК знаходиться 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джгуту і залізняку; 85% ринку міді і бокситів; олова – 80%; бананів – 75%, натурального каучуку і сирої нафти [5].

У списку FORBES Global 2000 у 2017 р. представлені публічні компанії з 58 країн, які разом отримують дохід у розмірі 35,3 трлн. дол., прибуток в розмірі 2,5 трлн. дол., 169,1 трлн. дол. активів і мають загальну ринкову вартість в 48,8 трлн. дол. Всі показники перевищують рейтинг 2016 р., при цьому ринкова капіталізація зросла на 10% в порівнянні з минулим роком [8]. Компанії США складають більшість членів списку (565), за ними слідують Китай і Гонконг (263), є представники таких країн, як Аргентина, Венесуела, В'єтнам, Данія, Індія, Індонезія, Казахстан, Марокко, Нігерія, Румунія, Філіппіни, Чилі. Українські компанії в даному списку не представлені.

Активність ТНК і приплив ПІІ в Україну поступається іншим країнам Східної Європи і СНД. Але Україна залишається привабливою для діяльності ТНК. ПІІ будуть сприяти розвитку технологій, розповсюдженню прогресивних форм менеджменту, підвищенню ефективності виробництва, стабілізації економіки [4]. Необхідно враховувати, що тільки інвестування у розвиток передових технологій дозволяє країнам займати передові позиції у світовому

суперництві [6]. В Україні факторами, що стримують діяльність іноземних ТНК є наступні: нестабільне й надмірне регулювання, відсутність сталої стратегії, недосконалість національного законодавства, нечітка правова система, нестабільність економічної та політичної ситуації, високий рівень корупції, низький платоспроможний попит споживачів, складність податкової системи, суттєве податкове навантаження. Для глобальних компаній привабливими є наступні сектори економіки України [7]: виробництво тютюнових виробів; виробництво алкогольних та безалкогольних напоїв; переробка та виробництво олійних і зернових культур; переробка молока; виробництво кондитерських виробів і концентрованих харчових продуктів; виробництво продуктів побутової хімії та парфумерії.

Отже, ТНК набувають все більшого економічного впливу. Україні необхідно створювати власні конкурентоспроможні компанії. На сьогоднішній день вітчизняні підприємства виступають в якості джерела дешевих ресурсів та сировини, тому їм слід розвивати міжнародну кооперацію з метою здобуття конкурентних переваг на міжнародній арені.

Література:

1. Дяченко Т. А. Особенности разработки стратегий фирм в условиях глобализации / Т. А. Дяченко // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2006. – № 02 (1). – С. 71–74.
2. Крамської Д. Ю. Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства / Д. Ю. Крамської // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2011. – № 8. – С. 161–172.
3. Максименко Я. А. ТНК и перспективы их развития в Украине / Я. А. Максименко // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2006. – № 2 (1). – С. 129–133.
4. Максименко Я. А. Украина в процессах международного движения капитала: проблемы и пути решения / Я. А. Максименко, Д. О. Побережный // Сб. науч. трудов по материалам III Междунар. науч.-практ. конф. «Переяславская рада», 18-19 декабря 2008 г. / НТУ «ХПИ». – Харьков: НТУ «ХПИ», 2009. – С. 161–165.
5. Сорока І. Б. Транснаціональні корпорації та їх роль у процесі активізації міжнародної інтеграції / І. Б. Сорока // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 36.
6. Талалаева А. А. Проблема эффективного инвестирования в Украине в контексте мирового опыта / А. А. Талалаева, Т. А. Дяченко // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2011. – № 8. – С. 94–100.
7. Чумак Н. В. Проблемні аспекти діяльності транснаціональних корпорацій в Україні / Н. В. Чумак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 9. – С. 720.
8. The World's Biggest Public Companies 2017 [Електронний ресурс] / Forbes. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/global2000>.

ПРОБЛЕМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В УКРАИНУ

Иностранные инвестиции играют очень важную роль в экономике страны, они стимулируют совокупный спрос, совокупное предложение, занятость, развитие инфраструктуры, качество жизни населения [1].

Среди внешних факторов, которые негативно влияют на привлечение инвестиций в Украину, следует выделить политическую нестабильность, несовершенство законодательства, системы налогообложения, неразвитость производственной и социальной инфраструктуры, коррупцию [3]. Украина является страной с удачным расположением, огромным количеством ресурсов и большой (по меркам Европейской части континента) территорией. Почему же так тяжело привлечь инвестиции в нашу страну? Кроме перечисленных внешних факторов, главной причиной является катастрофически малое количество качественных инвестиционных проектов.

В своём интервью инвестиционный банкир, президент A7 Group, соучредитель Союза Украинских Предпринимателей Мария Барабаш сообщает, что 95% её клиентов, обращающихся с просьбой найти иностранных инвесторов, не имеют нужного набора документов: исторические данные минимум за три года деятельности бизнеса и, главное, – финансовую модель роста компании на пять лет [4], что связано с чрезмерным погружением в «тушения пожаров», операционную рутину, наличием страхов и отсутствием стратегического планирования. Большинство украинских компаний не имеют плана по развитию до 2022 г. в отличие от компаний США, для которых достаточно нескольких минут, чтобы отправить потенциальным инвесторам всю необходимую информацию, и в таком случае инвестор, как правило, принимает решение о продолжении переговоров в течение двух-трех дней. Если у компании нет своих ресурсов для подготовки документов, их можно заказать у профессионального консультанта за 3–30 тыс. долл. и занимает это около двух-трех месяцев [4]. Иностранные инвестиции в Украину за январь-июль 2017 г. даже не достигли уровня 2015 г. и составили 0,7 млрд долл. [2]. Тем временем свободных финансовых ресурсов в мире становится всё больше. Как сообщил Bloomberg, неинвестированные средства всех мировых фондов 1 сентября 2017 г. составили 963,3 млрд долл., 1 трлн долл. лежит на банковских счетах и ждёт качественного инвестиционного проекта [4].

Конкуренция с каждым днём растёт, и сейчас побеждают сильные и быстрые. Но в Украине иногда ждать телефонный звонок или ответное письмо приходится месяцами. Многие украинские предприятия не осознают, что инвестор не готов ждать, пока они соберут все необходимые документы, переведут их на английский язык и т.д. Такое отношение к инвестору – подтверждение неготовности к общению с иностранными партнёрами. Иностранные инвесторы приветствуют законодательные гарантии. Большое значение придаётся в Украине вопросу присоединения к многосторонней конвенции по урегулированию инвестиционных споров между государством и физическими, юридическими лицами других стран.

Украинским предприятиям необходимо задуматься о будущем развитии собственного бизнеса, пересмотреть документацию, собрать нужный комплект для заключения сделки на инвестирование, создать отдельный штаб, отвечающий за поступление инвестиций, а государству – решить проблемы, находящиеся на макроуровне, что привлечёт иностранных инвесторов и послужит основой для экономического роста.

Литература:

1. Дяченко Т. А. Проблема іноземного інвестування в Україні / Т. А. Дяченко // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум–2016»: тр. 12-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2016 р. – Харків: НТУ «ХПІ», 2016. – С. 135–136.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://minfin.gov.ua/>
3. Талалаева А. А. Проблема эффективного инвестирования в Украине в контексте мирового опыта / А. А. Талалаева, Т. А. Дяченко // Вестник Нац. техн. ун-та «ХПИ»: сб. науч. тр. Темат. вып.: Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2011. – № 8. – С. 94–100.
4. Українська правда [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/authors/59f19dc5d7502/>

Спасьонова А. В.
НТУ «ХПІ»

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КОРПОРАЦІЙ ПЕРЕД СУСПІЛЬСТВОМ

У сучасному світі, коли науково-технічний прогрес розвивається з шаленою швидкістю, зростають масштаби використання природних ресурсів, активно розвивається крупний бізнес, питання взаємодії бізнесу та суспільства стає дуже актуальним. Тепер не тільки суспільство співпрацює з бізнесом, але і

бізнес має взаємодіяти з людьми. Таким чином виникає поняття соціальної відповідальності корпорацій перед суспільством. Чіткого та єдиного визначення цього поняття не існує, бо воно охоплює дуже багато явищ. Проте, можна виділити три основні сфери, на які поширюється соціальна відповідальність: економіка (підприємство має працювати на отримання прибутку), суспільство (піклування про працівників, клієнтів та партнерів) та навколишнє середовище (заходи щодо захисту природи).

Також виділяють внутрішню та зовнішню соціальну відповідальність. Внутрішня відповідальність направлена безпосередньо на персонал (безпека і охорона праці, своєчасна виплата заробітної платні, медичне та соціальне страхування, підвищення кваліфікації і т.д.). Зовнішня відповідальність включає в себе благодійність, участь в екологічних програмах, співпраця з органами влади, випуск якісної продукції і т.д.

В розвинених країнах уже чітко сформувалася стійка практика соціально-відповідального бізнесу та його моделі. Слід виділити три основні моделі соціально-відповідального бізнесу: англо-американська, європейська та модель «бізнес відповідає за все». В англо-американській моделі бізнес забезпечує суспільство достатньою кількістю робочих місць, здоровими умовами роботи, гнучкою заробітною платою, виплатами високих податків. Також, наприклад, у США передбачені податкові пільги для корпорацій, які займаються благодійністю. В європейській моделі важливу роль грає держава. Згідно цієї моделі корпорації повинні справно платити податки, а держава ефективно розподіляти їх, у тому числі і на соціальні потреби. Держава має направляти ці кошти на забезпечення повної зайнятості, попередження безробіття та зменшення соціальної нерівності між різними групами населення. Подібна модель має місце у Скандинавських країнах. Третя модель «бізнес відповідає за все» передбачає, що підприємство надає житло своїм працівникам, здійснює навчання спеціалістів за свій рахунок, відповідає за соціальні програми і т.п. Таку модель можна спостерігати у Японії, Південній Кореї. Також слід зазначити, що у багатьох країнах існують рейтинги корпорацій, які приділяють увагу соціальній відповідальності.

Загалом, корпоративна соціальна відповідальність передбачає наступне: виробництво у достатній кількості товарів та послуг, якість яких відповідає стандартам, дотримуючись законів ведення бізнесу; забезпечення робітників умовами безпечної праці, правом на підвищення кваліфікації та соціальні гарантії; захист навколишнього середовища та раціональне використання вичерпних ресурсів; культурний захист населення; взаємодія з місцевими

органами влади, державними структурами та громадськими організаціями для вирішення соціальних проблем; допомога інвалідам, сиротам, малозабезпеченим сім'ям; дотримання загальноприйнятих правил та правил етики у веденні бізнесу.

Тому, соціальна відповідальність є дуже важливим аспектом існування кожної корпорації і призводить до таких результатів, як підвищення конкурентоспроможності, підвищення прибутку, формування та розвиток привабливого іміджу для співпраці з іноземними компаніями, можливість приваблювати і отримувати кваліфікований персонал та інше.

Підводячи підсумки, слід сказати, що соціальна відповідальність корпорацій – це не тільки відповідальність перед суспільством у процесі діяльності, не тільки набір різних заходів та принципів, але й своєрідна «філософія» організації, якої дотримується компанія, що турбується про своє зростання і розвиток, про гідний рівень життя населення, про збереження навколишнього середовища та про розвиток суспільства в цілому.

Суворова А. А.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в Україні, як і в усьому світі, актуальною залишається проблема працевлаштування випускників вищих навчальних закладів. Безробіття є важливою соціально-економічною проблемою, оскільки його зростання супроводжується скороченням купівельної спроможності населення, зменшенням кількості платників податків та рядом інших проблем, що негативно впливає на економіку країни.

Важливим завданням держави є забезпечення працевлаштування молоді, оскільки саме вони є найактивнішою частиною працездатного населення. Багато випускників мають проблеми з працевлаштуванням через те, що підприємства вимагають при працевлаштуванні відповідний досвід роботи. Також у процесі пошуку роботи молодь стикається з психологічними труднощами, такими як відсутність мотивації, неможливість зміни попередніх настанов та інше.

Результатами опитування «Вимоги роботодавців до системи професійної освіти» було підтверджено, що досвід роботи є більш важливою якістю

кандидата, ніж його робочі якості. Розуміючи, що досвід роботи є важливою вимогою при працевлаштуванні, студенти вимушені пропускати навчання, щоб здобути цей досвід.

На нашу думку, розв'язання проблеми працевлаштування молоді в Україні буде можливим за умови створення цілеспрямованих дій. Наприклад, обов'язкове стажування студентів, створення пробних підприємств у навчальних закладах, проведення тренінгів щодо працевлаштування та подолання психологічних перешкод. За допомогою цих програм можна спробувати розвинути соціально-економічну стабільність молоді. Цей перелік – не єдиний спосіб допомогти молоді, існує безліч творчих рішень щодо розв'язання цієї проблеми і досягнення бажаних результатів. Головне – мати бажання вирішувати подібні проблеми і бути готовим до дій.

Тверська Я. М.
НТУ «ХП»

ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ БОРОТЬБИ З БЕЗРОБІТТЯМ В УКРАЇНІ

Актуальність даної теми полягає в необхідності стабілізації соціально-економічного та політичного становищ в Україні, що позитивно вплинуло б на інвестиційний клімат та рівень зайнятості населення, а відповідно поліпшило б рівень життя в країні. Існує багато методів скорочення рівня безробіття, доцільне їх використання залежить від політики держави щодо стимулювання ринку праці та ефективної роботи Державної служби зайнятості.

Безробіття є одним із найважливіших макроекономічних показників. Його вплив на економіку є дуже актуальною проблемою в Україні, адже скорочення рівня зайнятості постійно хвилює суспільство, напружує психологічну атмосферу. Через це наболілим питанням є виявлення причин безробіття та дієвих методів боротьби з ним.

Рівень зайнятості населення, в першу чергу, залежить від ступеня розвитку національної економіки. У свою чергу, можливості для модернізації економіки мають змогу надавати транснаціональні корпорації (далі – ТНК) через прямі іноземні інвестиції (далі – ПІІ) у власні філії в інших країнах. Приплив ПІІ має позитивний вплив як на економіку в цілому, так і безпосередньо на рівень зайнятості населення. Так, згідно з даними

Міністерства фінансів України, обсяг ПІІ в Україну в 2014 р. зменшився на 92,7 % порівняно з 2013 р. [1]. Це відповідно негативно відбилося на рівні ВВП, який у 2014 р. скоротився на 28,1 % порівняно з попереднім роком [2], та на рівні безробіття, що збільшився з 7,7 % у 2013 р. до 9,7 % у 2014 р. [3]. Починаючи з 2015 р. динаміка цих показників стає вже позитивною. Головна причина несприятливих змін – економіко-політична нестабільність України, починаючи з 2013 р. Тобто відтік ПІІ є першопричиною для уповільнення темпів розвитку національної економіки та погіршення рівня життя населення в цілому. Попередня статистика за 2017 р. не надає повного уявлення про очікувані економічні зміни, проте прогнози невтішні.

Спираючись на викладене вище, можна зробити висновок, що досягти необхідного для України стимулювання ринку праці цілком реально. За умов адекватного використання наданих можливостей ТНК, стає можливим досягти зростання обсягів виробництва, впровадження нових технологій, своєчасної модернізації систем управління та помірного розширення ринків збуту, що неодмінно підвищить рівень зайнятості населення. Проте треба пам'ятати, що законодавча база для співробітництва з ТНК недосконала: Україні необхідно розробити стратегію використання додаткового капіталу та обмежити сфери діяльності ТНК, виділити найбільш пріоритетні для інвестування, та використовувати надані можливості для створення національних інноваційних технологій, щоб уникнути монопольного функціонування ТНК у певних галузях економіки.

Як висновок, можна сміливо стверджувати, що Україні необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат шляхом стабілізації, в першу чергу, політичного становища для того, щоб модернізувати сучасну економіку за допомогою капіталу ТНК. Тільки за таких умов Україна досягне скорочення безробіття та покращення рівня життя населення в цілому.

Література:

1. Прямые иностранные инвестиции в Украине с 2002 по 2017 годы [Электронный ресурс] / Финансовый портал Минфин. – Режим доступа: <http://index.minfin.com.ua/index/fdi/>
2. Динамика ВВП Украины с 2002 по 2016 годы [Электронный ресурс] / Финансовый портал Минфин. – Режим доступа: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>
3. Уровень безработицы в Украине с 2000 по 2017 гг. [Электронный ресурс] / Финансовый портал Минфин. – Режим доступа: <http://index.minfin.com.ua/people/unemploy.php>

БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ СОЮЗ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

З огляду на ситуацію, в якій опинилася сьогодні Україна – критичне загострення стосунків з Росією та ускладнення процесу зближення з Європейським Союзом через конфлікт на Сході країни, альтернативним варіантом співпраці є Балтійсько-Чорноморський регіон. Метою Балто-Чорноморського співтовариства доцільно визначити посилення регіонального співробітництва задля забезпечення безпеки, економічного розвитку, поглиблення міждержавних зв'язків, сприяння процесам європейської інтеграції країн. Україні потрібно провести цілий ряд заходів, виконуючи вимоги Євросоюзу, серед яких ключовими є наступні: подолання корупції, кодифікація вітчизняного законодавства до вимог Євросоюзу, реформування судової системи, модернізація ключових сфер суспільного життя.

Аналізуючи економічні переваги створення Балто-Чорноморського союзу, слід зазначити, що економіки країн, які є потенційними учасниками цього об'єднання, досить добре доповнюють одна одну. Проаналізувавши експортні можливості економічної взаємодії таких країн як Україна, Білорусь, Польща, Литва, Словацька Республіка, Румунія можна сказати, що в цих країнах практично не спостерігається перекриття експортних технологій. В разі подібної кооперації така «спільна економіка» за своєю складністю і перспективами розвитку перевищує можливості економіки Німеччини.

Багатостороння співпраця в рамках цього співтовариства має ґрунтуватися на реалізації конкретних проектів за участю двох та більше країн, але з обов'язковою участю хоча б однієї країни-члена ЄС і однієї країни-партнера. В рамках Балто-Чорноморського співтовариства має формуватися зона вільної торгівлі. В сфері енергетики основна увага має приділятися гарантуванню енергетичної безпеки регіону, реалізації конкретних енергетичних проектів із залученням країн-постачальників, країн-транзитерів і країн-споживачів.

Чорноморський регіон є важливою геополітичною зоною, яка може бути використана його суб'єктами як плацдарм або для розширення власного впливу, або стримування впливу інших на ситуацію в навколишніх регіонах. Налагодження союзних відносин між країнами Міжмор'я може дати потужний

імпульс їх економічному розвитку завдяки залученню нових ринків і можливостей співпраці між Європою та Азією з використанням «шовкового шляху». Україна може стати одним із локомотивів майбутнього геополітичного об'єднання. Якщо в найближчі 2-3 роки Польща, Литва, Білорусь і Україна зможуть сформувати ядро майбутнього Балто-Чорноморського союзу, то через 10-15 років нове геополітичне утворення за своїм економічним і військовим потенціалом вийде на рівень Німеччини, Великої Британії і Франції разом узятих.

У разі, якщо вдасться створити життєздатний Балто-Чорноморський союз, він стане потужним геополітичним гравцем, що серйозно конкуруватиме з існуючими центрами світової політики. Як субрегіон Великої Європи, Балто-Чорноморський союз може реалізуватися лише за умови тісної взаємодії Києва, Варшави, Вільнюса, Бухареста, Тбілісі, Баку і Анкари. Вступ країн Міжмор'я до Балто-Чорноморського союзу забезпечить перемогу над експансіонізмом Москви, а також сприятиме їх перетворенню на новий центр світової політики та економіки.

Тільки у складі Балто-Чорноморського союзу Україна зможе відстояти свою незалежність від агресивних зазіхань з боку Росії. Тому нинішнє керівництво України має негайно і енергійно підтримати пропозицію президента Польщі А. Дуди про створення Балто-Чорноморського союзу. Чорноморський регіон є важливим для забезпечення енергетичної безпеки нашої держави, розширення економічних зв'язків, а також для збільшення своєї геополітичної ваги, як у регіональному, так і глобальному масштабах.

Швидкий М. В.
ХНПУ імені Г. С. Сковороди

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Державна підтримка підприємництва в аграрному секторі є важливою складовою державного регулювання та являє собою сукупність правових, фіскальних, фінансово-економічних та організаційних заходів стимулюючого впливу держави на розвиток підприємництва в аграрному виробництві.

У реалізації державної підтримки розвитку сільськогосподарського підприємництва як важливої економічної функції держави визначають два елементи: забезпечувальний і управлінський. Тобто, з одного боку, державне

регулювання аграрного сектору економіки передбачає, насамперед, свідоме формування державними органами правових, економічних, організаційних умов становлення і розвитку аграрного підприємництва, а з іншого боку – створення стимулів раціонального використання матеріальних і фінансових ресурсів, які залучаються у сферу аграрного підприємництва на пільгових засадах або безоплатно.

Головними завданнями державної підтримки підприємництва у сільськогосподарському виробництві є наступні: створення конкурентного середовища, залучення суб'єктів підприємництва до розв'язання соціально-економічних проблем, забезпечення зростання ВВП за рахунок збільшення кількості суб'єктів підприємництва в сільськогосподарському виробництві, удосконалення структури підприємництва, підвищення техніко-технологічного рівня виробництва в сільськогосподарському секторі, створення нових робочих місць і сприяння максимальній самореалізації населення у підприємстві.

Приєднання України до СОТ, поглиблення євроінтеграційних процесів вимагали певних змін у розвитку державної підтримки сільськогосподарських виробників, її напрямках і механізмах, із застосуванням необхідних для стимулювання національного виробництва заходів, які дозволені міжнародними домовленостями та визнані світовою спільнотою. Зобов'язання України, взяті при вступі до СОТ, дозволяють підтримувати сільське господарство України на рівні 10-12 млрд. грн. на рік без порушення цих зобов'язань.

Основи державної політики України у бюджетній, кредитній, ціновій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільгосппродукції та розвитку аграрного ринку визначені Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України». Основними шляхами здійснення державної фінансової підтримки суб'єктів підприємництва в аграрному виробництві є наступні: спеціальні режими оподаткування, нульова ставка ввізного мита на техніку і обладнання, аналоги яких не виробляються в Україні; компенсація відсоткової ставки за кредитами та лізинговими платежами; дотування виробленої аграрної продукції; часткове відшкодування вартості понесених витрат. Поряд з тим, головними недоліками діючого механізму державної підтримки є його низька результативність.

На сучасному етапі розроблена і прийнята Стратегія розвитку аграрного сектору національної економіки на період до 2020 року. Її основними завданнями є такі: сприяння малим і середнім сільгоспвиробникам, надання аграріям доступу до дешевих фінансових ресурсів, допомоги щодо виходу на організований аграрний ринок. Також передбачається всебічна підтримка всіх

форм кооперації на селі. Проте, відсутність затвердженої Державної програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року не сприяє розвитку державної підтримки підприємництва в аграрному виробництві. Узагальнення та порівняння зарубіжного досвіду державної підтримки аграрного сектору засвідчує, що Україна, на відміну від ЄС, не має чіткої та адекватної сучасним викликам і загрозам політики в сфері розвитку підприємництва в аграрному виробництві. Цей чинник у перспективі матиме значний негативний вплив на конкурентні позиції українського аграрного сектору в світі та посилюватиме вразливість аграрного підприємництва до зовнішніх та внутрішніх впливів.

СЕКЦІЯ 6

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Андросова Т.В.
НТУ «ХПИ»

ГЕНДЕРНАЯ ДИСКРИМИНАЦИЯ И РЕКЛАМА

Проблема гендерного неравенства является актуальной практически во всех странах мира и Европы, в том числе и в Украине. Гендерная дискриминация – предвзятое отношение, дискриминация человека по признаку пола или гендерной идентичности (синоним - сексизм). По нашему мнению, причиной гендерной дискриминации является культура патриархального характера и бытующие в ней стереотипы и убеждения. В международном рейтинге Global Gender Gap Report 2017 Украина среди 144 стран заняла 61 место с индексом 0.705. Ввиду того, что Украина взяла на себя обязательства перед ЕС относительно равноправия граждан, борьба с сексизмом является на сегодняшний день особенно актуальной.

Главными и непосредственными источниками и распространителями гендерных стереотипов в современном мире являются СМИ, социальные сети, публичные люди и реклама, т.к. с ними взаимодействие происходит чаще всего. На наш взгляд, особенным и одним из наиболее воздействующих на сознание факторов является реклама (в особенности реклама в социальных сетях и наружная реклама), т.к. именно ее просмотр является ненамеренным, случайным, т.е. в таком случае нельзя заранее отсеять «плохой» продукт. Такая реклама часто незаметно влияет на формирование стереотипного восприятия мира, в частности, в гендерном аспекте.

Правовая основа соблюдения гендерного равенства в сфере рекламы в Украине - это Закон Украины «Об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин» (2005) и Закон Украины «О рекламе». В 2011 году был разработан Стандарт недискриминационной рекламы по признаку пола и в 2012 году ГП «Украинским научно-исследовательским центром проблем стандартизации, сертификации и качества» он был зарегистрирован как Стандарт организаций Украины под номером СОУ 21708654 -002-2011. На этот стандарт опирается работа Индустриального Гендерного Комитета по Рекламе (ИГКР) - общественного объединения, которое занимается рассмотрением жалоб потребителей. При этом обязанность контроля и выявления в продуктах

рекламы дискриминации лежит только на самих гражданах и общественных организациях.

На данный момент большинство общественных организаций, которые занимаются проблемой гендерного неравенства и, в частности, в рекламе, ведут свою деятельность, главным образом, проводя мониторинги рекламной продукции для выявления и изъятия рекламных продуктов, содержащих дискриминационные признаки. Несмотря на это, наиболее распространенной рекламой все равно остается реклама с традиционной гендерной стратегией, которая предполагает традиционно-стереотипное понимание ролей женщины и мужчины в обществе.

Асимметрия в популярности традиционной и альтернативной рекламы также является фактором, который формирует стереотипное представление о женских и мужских ролях в обществе. При такой, создаваемой рекламой, общей картине мира, отклонения от традиционных ролей женщин и мужчин, всё также воспринимаются в обществе как отклонение от нормы.

В связи с этим, на наш взгляд, кроме уже существующих мероприятий по борьбе с гендерной дискриминацией и стереотипами, для того, чтобы изменить отношение к гендерным ролям, нужно использовать рекламу как распространитель альтернативных гендерных стратегий - оппозиционной или смешанной. Для такого подхода, общественным организациям необходимо сотрудничать с заказчиками и производителями рекламы, а также создавать социальную рекламу подобного рода.

Борьба с сексизмом, также, идет относительно медленно потому что, в ней практически не принимают участие сами потребители. Низкая активность общества характерна для всей общественной системы Украины, т.к. это характерная черта государства во время перехода к демократии – у нас пока только происходит становление гражданского общества. Но по отношению к гендерной проблематике это еще обусловлено и тем, что общество, в принципе, не осознает наличие такой проблемы.

Поэтому, на мой взгляд, для более эффективной борьбы с этой общественной проблемой необходимо уделять больше внимания просветительской работе среди граждан. Если всё больше людей будут осознавать проблему и «видеть» низкопробную (с наличием сексизма) рекламу, то в конце концов их мнение не сможет быть неучтенным производителями и рекламодателями, т.к. именно от потребителей зависит их успех.

Таким образом, посредством просвещения, альтернативных гендерных рекламных стратегий и активизации общества с их помощью, можно добиться

более быстрого и большего прогресса в изменении представлений о гендерных ролях, которые бытуют в современном украинском обществе.

Байдак В.Е.
ХНУРЕ

ВНЗ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛУ

Соціальні зміни, пов'язані з реформуванням економіки, системи освіти, які відбулися в нашої країні за останній час справили великий вплив на ціннісні орієнтації та життєві шляхи молоді. Відбулися значні перетворення в системі тих об'єктивних і суб'єктивних факторів, які впливають на визначення молодою людиною місця професії у ціннісній ієрархії. Наявність професії як цінності у системі ціннісних орієнтацій молодих людей дозволяє їм утворювати упорядковану і усвідомлену картину світу професії, визначати своє місце в цьому світі; вона сприяє формуванню професіоналів і орієнтує їх поведінку в ситуації альтернативної переваги, регулює оцінки і приводить поведінку у відповідність системі культурних цінностей суспільства. Вихід країни з кризової ситуації гарантує тільки наявність професіоналів. Професіонали – це люди, які володіють знаннями та навичками професійної діяльності, які постійно інтересуються змінами у своїй професії, у яких особистісні здібності відповідають вимогам професії. Професіоналами становяться у процесі професійного розвитку. Важливу роль в цьому процесі відіграє професія як цінність. Чим більше цінність професії, тим більшим професіоналом є людина.

Важливим етапом становлення професіоналу є навчання людини у вищому навчальному закладі. У ВНЗ студент не тільки оволодіває професійними знаннями, у нього за період навчання закладаються основи професійної ідентифікації. Це дуже важливо тому, що в майбутньому це вплине на готовність студента-випускника здійснювати сходинками професіоналізму та становитися професіоналом. При тому, що діяльність сучасних вищих закладів освіти, як і раніше, орієнтована на надання студентам загальної підготовки, теоретичних знань й певних навичок, першочерговим завданням стає професійне спрямування освіти, суб'єктивна орієнтація студентів на майбутню професію.

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СІМ'Ї

Сім'я, особливо зараз, в умовах кризи стає ледь не єдиною ланкою, котра здатна виконувати функцію “психологічного сховища”, надаючи етико-психологічну підтримку людині, акумулює й захищає сімейні цінності, формує суспільну й національну самосвідомість людини. Водночас ми мусимо визнати, що сучасна сім'я не завжди виступає гарантом не тільки підтримки своїх домочадців, а й навпаки, стає небезпечним місцем для здоров'я і навіть життя.

З-поміж деформацій шлюбно-сімейних процесів передусім є:

- різке зниження показників шлюбності та підвищення розлученості і овдовіння;
- поширення офіційно не оформлених статевих стосунків та шлюбно-сімейних відносин, так званих концесуальних шлюбів, тобто шлюбів на віру, без реєстрації;
- стереотип українських сімей щодо розподілу сімейних обов'язків;
- відсутність системи соціальних служб, які підтримували б родину, що опинилася в кризовій ситуації.

Проблема гендерної рівності – це проблема всього українського суспільства, у якому порушення прав особистості, фізична недоторканість та моральна гідність мають бути в центрі уваги і громадськості, і держави.

Незважаючи на високий освітній рівень українських жінок (56% мають вищу освіту), наше суспільство зберігає патріархальний за своїм змістом життєвий устрій (“домашня праця – справа, не варта справжнього чоловіка”, “гарна мати повинна все віддати дітям, а потім думати про себе”, “успішність виховання дітей залежить від матері, а не від батька”). І традиційно сімейні ролі в більшості випадків розподіляються в такий спосіб, що стають зобов'язанням жінки або ж волонтерським внеском чоловіка (у кращому випадку). Такі традиційні сімейні відносини не є недоліком доти, доки не стають формою експлуатації жінки. За даними як вітчизняних, так і закордонних досліджень, велику частину (70 - 80%) домашньої роботи, як і раніше, виконують жінки. Підтвердженням такої нерівності може бути той факт, що жінка щодня витрачає на домашню (неоплачувану) працю від 2 до 6 годин, а чоловік – до сорока хвилин.

В Україні Фонд народонаселення ООН проводить акцію «Щастя в

чотири» головна мета якої покликана показати українцям, що вирішувати всі сімейні труднощі разом і розподіляти домашні справи між чоловіком і дружиною порівну – корисно і приємно.

Цікавим зразком є Швеція, нещодавно Фонд підтримав представників Міністерства соціальної політики у навчальній поїздці до цієї країни, оскільки це одна з передових країн в плані гендерної рівності і освіти. Вони запровадили відпустку по догляду за дитиною для чоловіків і це є обов'язковим. В Україні, на жаль, чоловіки ще соромляться брати відпустку по догляду за дитиною, хоча законодавство це дозволяє. Це є показником того, що Швеція вже змінила гендерні стереотипи і досягла змін в цьому плані.

На даний момент в Україні існує велика кількість проектів, досліджень, курсів, фондів та акцій, котрі направлені на зміни уявлення щодо гендерних розподілів обов'язків в сім'ї. Рівномірний поділ обов'язків, який би дозволив подружжю розвиватися професійно, зростати та більше заробляти – буде стимулом збільшувати розмір родини, це дасть відчуття безпеки.

Як показує дослідження, для того, щоб змінити поведінку, потрібно, щоб людина бачила повідомлення з різних джерел. Перше, що треба зробити – це поговорити і спробувати по іншому побудувати сімейне життя.

Безрученко Т.
НТУ «ХПИ»

ВИРТУАЛЬНАЯ СОЦИАЛИЗАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ: ПРОБЛЕМЫ И РИСКИ

Традиционно социализация рассматривается как процесс становления субъекта общества, как процесс и результат усвоения и активного воспроизводства индивидом социального опыта, прежде всего, системы социальных ролей. Социализация личности — это процесс и результат усвоения и последующего активного воспроизводства индивидом социального опыта. Процесс социализации неразрывно связан с общением и совместной деятельностью людей.

В свою очередь, под виртуальной социализацией понимают процесс социализации личности в Интернет пространстве. Это процесс изменений структуры самосознания личности, происходящий под влиянием и в результате использования им современных информационных и компьютерных технологий в контексте жизнедеятельности. Процесс виртуальной социализации Лучинкина

А.И. делит на три этапа: доинертный, начальный и основной. Доинертный этап характеризуется формированием представлений об Интернете, получением информации о нем. На начальном этапе у человека появляются мотивы и потребности, которые ему легче удовлетворить в виртуальном пространстве. На основном этапе личность выступает не только как получатель, но и как производитель информации.

Современное общество поистине становится «обществом Интернет-коммуникаций», в котором социокультурное, экономическое, информационное, образовательное пространства структурируются «вокруг» главного своего элемента - Интернета. В процессе коммуникации в киберпространстве «интернетяне» создают и поддерживают определенные образцы, нормы и правила поведения, подчиняются неким универсальным структурам, «нарабатывают» определенные социокультурные ресурсы, выстраивают информационную стратификационную систему, другими словами, создают виртуальные сетевые сообщества. Интернет превратился в неотъемлемый атрибут жизни современного общества - атрибут, который оказался не просто неким новым фрагментом социальной ткани, а фактором, изменяющим социокультурную жизнь в целом: интенсифицировались социальные взаимодействия, увеличился объем информации и, соответственно, расширился выбор моделей и мотивов поведения, родились новые формы зависимостей как на индивидуально-психологическом (компьютерная зависимость), так и на региональном и государственном уровнях (информационная блокада), появились новые способы трансляции и усвоения социального опыта, новые средства управления и контроля над обществом. Кроме того, программное обеспечение телекоммуникаций создается программистами, которые ориентируются на личные предпочтения, установки, мотивы, нормы и ценности. Последние могут отличаться от общекультурных норм и ценностей. Эти обстоятельства актуализируют исследования проблемы влияния цифрового информационного пространства не только на изменение психологических особенностей современного человека, но и на личность в целом.

Выступая элементом социальности, Интернет и, шире, виртуальная реальность, созданная с помощью новых информационных технологий, становится мощным агентом вторичной социализации человека: социализации применительно не только к сетевым сообществам, но и к оффлайновой действительности - к тому реальному обществу, в котором человек живет. То, что происходит с людьми «внутри» виртуального пространства, несомненно, требует специальных исследований. Однако даже самые «зависшие» «не

живут» внутри Сети (по крайней мере, до сих пор), а постоянно возвращаются в офф-лайновую действительность: прежде всего для поддержания своего физического и социального существования.

Белевцов В.А.
НТУ «ХПИ»

СПОСОБЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Главная проблема высшего образования в Украине, по мнению многих исследователей, состоит в том, что полученные знания не гарантируют большинству выпускников вуза соответствующей работы по специальности. Украинское высшее образование не соответствует реалиям сегодняшнего дня, оно не отвечает, запросам рынка труда, потребностям экономики, а главное не отвечает интересам самих студентов. Просидев пять лет в вузовских аудиториях, большинство из них никогда не найдет работу по специальности. Основные причины низкого качества подготовки специалистов с высшим образованием в Украине являются:

Во-первых, несоответствие учебных программ требованию времени, наполненность учебного процесса устаревшими знаниями и технологиями. Это приводит к отсутствию мотивации студентов к учебе и самостоятельной работе.

Во-вторых, низкая заработная плата профессорско-преподавательского состава и, зачастую как следствие этого, его невысокая квалификация и мотивация к труду.

В-третьих, слабая и устаревшая материально-техническая база высших учебных заведений, что приводит к невозможности реализации главного принципа современного образования – обучения через научное исследование.

Для повышения качества подготовки специалистов в высшей школе, достижения мирового уровня качества образования необходимо устранить вышеперечисленные причины. Таким образом, необходимо:

1. пересмотреть учебные программы, исключить предметы, которые дублируют школьную программу, и сократить количество и объем предметов, не являющиеся необходимыми для формирования качественного специалиста. В результате этого студент должен иметь возможность, начиная с I-го курса, приступить к теоретическому изучению и практическому применению предметов, формирующих его будущую специальность.

2. углубленно ежедневно изучать и усваивать предметы по выбранной

специальности. При этом с каждым годом необходимо увеличивать количество самостоятельной работы студента.

3. внедрить в учебный процесс максимально возможный объем практических занятий и реализовать принцип обучения через науку. Для этого необходимо обновление технических средств, создание современных компьютерных систем, программного обеспечения, использование интернета, связь с библиотекой вуза и различными кафедрами.

Учебные аудитории должны быть оборудованы большим монитором, на котором преподаватели смогут излагать и пояснять необходимую информацию, показывать ошибки студентов или примеры из реального производства. Таким образом, основным местом работы студента становится учебная аудитория, в которую приходят преподаватели для проведения практических занятий или лекций. Основной объем информации, требуемый для решения конкретных задач, студенты изучают самостоятельно, используя программы в своих компьютерах, интернет, библиотеку и консультации с преподавателями.

В итоге будет повышен престиж преподавателя, увеличится конкуренция за рабочие места и места в аспирантуре и, в результате, будет повышен уровень квалификации преподавателей. Для повышения квалификации преподавателей украинских ВУЗов необходимо увеличить практику обмена опытом путем их командирования на период от одного месяца до одного года в другие вузы Украины и развитые страны мира с передовыми методами обучения. Всё, что необходимо для реализации выше предложенного – это понимание того, что высшую школу Украины ещё можно спасти и вывести на передовые рубежи мирового просвещения.

Ващенко М.А.
НТУ «ХПИ»

ЧЕРЕЗМЕРНОЕ ВИРТУАЛЬНОЕ ОБЩЕНИЕ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

В настоящее время социальные сети, мессенджеры и различные программы для общения, стали неотъемлемой частью нашей жизни. Безусловно, виртуальное общение несет за собой массу положительных моментов, таких как:

- Так как собеседники не видят друг друга то можно быть откровенными, а можно вообще быть анонимным собеседником или прятаться за вымышленным именем;

- Оно помогает найти собеседника для людей с ограниченными физическими возможностями, стеснительным людям, имеющими проблемы с речью;

- Можно общаться в любое удобное время;

- Есть возможность говорить с людьми, которые находятся на очень больших расстояниях, т.е. «близость» большого числа людей для контактов;

- Можно найти людей, интересы которых схожи с нашими, легко найти собеседника на различные темы;

- Можно поговорить со специалистами в определенной конкретной отрасли, а в реальной жизни не всегда есть такая возможность;

- В лице собеседника можно показаться умным, успешным человеком, так как есть время обдумать и оформить свою мысль, найти цитату и т.д. (в реальности ждать никто не будет, пока сформулируешь ответ, нужно говорить и обдумывать мысли быстро);

- Прервать общение можно в любой момент, не задумываясь, тактично ли это;

- Собеседник чувствует себя неуязвимым (ругаясь, хвастаясь, флиртуя можно не опасаться последствий).

Основными факторами, способствующими развитию виртуального общения, были: развитие компьютерных технологий; появление быстрого и дешевого интернета; появление простых и понятных обычному пользователю программ для общения. Несмотря на большое количество достоинств у виртуального общения мы не должны забывать о том, что его чрезмерное использование приводит к проблемам. Понятие «чрезмерное использование» безусловно, не точное. Его проявлениями являются ослабление интенсивности реального общения и подмена его виртуальным, сокращение времени на выполнение ролевых обязанностей(профессиональных, семейных), на прогулки, занятия спортом, за счет увеличения временных затрат на такое общение. Основными минусы чрезмерного использования виртуального общения являются:

- Утрата коммуникативных навыков, т.е. человеку становится сложно общаться в реальной жизни;

- Виртуальное общение может отвлекать от других видов деятельности;

- может произойти подмена реальных дружеских отношений на виртуальные, при которых оказание помощи может быть только на словах;
- Замена реальных отношений с любимым человеком на виртуальные;
- В процессе такого общения теряется значительное количество информации о собеседнике, так как не видно жестов, мимики, интонации и реальной личности, поэтому можно легко стать жертвой обмана, мошенников.

Чрезмерное виртуальное общение становится проблемой в первую очередь для подростков, так как у них острее выражены желания самоутвердиться и достаточно много времени. Каждый человек должен осознавать, что он теряет, когда чрезмерно пользуется виртуальным общением, знать о негативных последствиях, и реально оценивать полезно это ему или нет. Виртуальное общение дополняет реальное, но не должно его заменять.

Гармаш А.Ю.
НТУ «ХП»

БІДНІСТЬ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Одним із пріоритетних напрямів діяльності України є подолання бідності, що брутально порушує право людини на гідне життя. Актуальність дослідження проблеми бідності у сучасному суспільстві пов'язана з тим, що зростання бідності супроводжується поглибленням майнового розшарування населення та появою прошарку багатих, чия заможність асоціюється з тіньовою та кримінальною діяльністю. З бідністю пов'язані також такі явища, як безпритульність та жебрацтво, низька народжуваність. Тому обрана тема є дуже актуальною для сучасного українського суспільства.

Питанню бідності у сучасному суспільстві присвячені наукові праці переважно іноземних вчених, серед яких Е. Хансен, Амартія Кумар Сен, М. Харрінгтон, Велі-Матті Рітакалліо, О. Кангас, С. Рінген, Вільям Ф. Оджбон тощо. Серед вітчизняних вчених проблемам бідності у сучасному суспільстві присвячені роботи Е. Лібанова, М. Панченко, В.Годлевська, А. Ревенко, В. Онікієнко, О. Палій, О. Романюк, В. Яценко та інші.

Метою даної роботи є розглянути проблему бідності у сучасному суспільстві, причини її виникнення та напрями і подолання. У 2001 р. в Україні вперше було визнано існування бідності, визначено терміни «бідність», «рівень бідності», «межа бідності», що відобразилося у запропонованій Кабінетом Міністрів України «Стратегії подолання бідності». Зокрема, бідність визначається

як «неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу».

Головними причинами виникнення та поширення бідності є зменшення рівня зайнятості населення, низький рівень оплати праці та пенсійного забезпечення, заборгованість із заробітної плати і соціальних виплат, що мають суто економічне підґрунтя, відсутність розвинутої системи страхування, життєвих ризиків та налагодженої системи адресної соціальної допомоги, а також раптова бідність внаслідок втрати майна та джерел існування, що призвели бойові дії на сході України. Також слід зазначити, що в нашій країні ще досі певною мірою не схвалюється жіноча кар'єра, що призводить до посилення тендерного аспекту бідності – відставання жінок у професійній кар'єрі, незважаючи на те, що жінки мають більш високий рівень вищої освіти.

Найнебезпечніше те, що працююче населення також не застраховане від ризику потрапити у категорію бідних. Діюча система пільг не забезпечує надання допомоги виключно бідним верствам населення, а сприяє помітному збільшенню доходів заможних верств населення, зростанню економічної нерівності. Вирішити проблему бідності у сучасному суспільстві можливо лише завдяки системному підходу до питання, з допомогою комплексного підходу, орієнтованого як на бідні, так і на відносно забезпечені верстви населення. Світовий досвід показує, що політика подолання бідності має поєднуватися з політикою становлення середнього класу. Необхідною передумовою подолання бідності є створення працездатним верствам населення умов для самостійного розв'язання проблем підвищення власного добробуту, що можливо лише в разі забезпечення продуктивної зайнятості, збалансування попиту і пропозиції на ринку праці, запобігання безробіттю

Таким чином, у сучасному суспільстві соціальна функція держави повинна бути спрямована на пом'якшення і подолання таких явищ теперішнього періоду, як бідність, поглиблення соціальної нерівності; на стабілізацію рівня життя населення. При цьому заходи, що спрямовані на подолання бідності повинні мати системний характер, та формуватися на державному рівні.

НАУКА ЯК ФУНДАМЕНТ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УТОПІЇ Ф. БЕКОНА

Багато проблем досі є у нашому суспільстві, через що описане у творі англійського філософа кінця 16 – початку 17 сторіччя Ф. Бекона утопічне суспільство на легендарному острові Бенсалем, у деяких аспектах, здається значно кращим світом, воно позбавлене багатьох недоліків, що супроводжують його на протязі майже всього існування людини. І все це завдяки науці. Впродовж свого життя Френсіс Бекон відзначився у кількох галузях: збудував вдалу кар'єру у політиці, став відомий як науковець та як письменник. В основі наукового пізнання, згідно Бекону, повинні лежати методи індукції та експеримент. Індукція може бути повною (досконалою) і неповною. Повна індукція означає регулярну повторюваність і вичерпність якої-небудь властивості предмета в даному досвіді. Саме ці методи Бекон застосовував у своїх працях.

Повість «Нова Атлантида» Бекон писав в 1623-1624 рр. Вона написана в характерному для початка XVII ст. жанрі утопії: мандрівник, побувавши в нікому не відомій новій країні, розповідає про життя і звичаї її щасливих мешканців. Щастя мешканців пов'язане з тим, що вони активно використовують досягнення науки. Вони створили Академія наук мета якої – це «пізнання причин і прихованих сил усіх речей і розширення влади людини над природою, доки все не стане для нього можливим». У творі наука, ремесло і землеробство найтіснішим чином проникають одна в одну, так що можна сказати, що Бекон створив перший в історії проект науково-промислового комплексу. Багато хто з дослідників звинувачував Бекона, що ідея твору полягала тільки в пропаганді ідеї наукової кооперації і державного субсидування наукових досліджень при абсолютному байдужості до проблеми суспільного устрою. Але, на той час, звертання Ф. Бекона до ідеї науки, як провідної ідеї людства, – це було суттєвим кроком в розумінні рушійних сил розвитку суспільства.

ВИЗУАЛЬНАЯ СОЦИОЛОГИЯ КАК МЕТОД ИЗУЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Визуальная социология – это одно из направлений социологии, которое изучает жизнь человека и социальные явления при помощи фото- и видео-съемки, репрезентаций и многого другого. Хотя визуальная социология, в наши дни, все больше и больше развивается, она остается крайне изолированной от других дисциплин, занимающихся проблематикой визуального, но не смотря на это, она претендует на статус дисциплинарного знания. Визуальная социология изучает «визуальные данные социальной жизни». Это фотографии, журналы, кинофильмы, видео, живопись, медиа, реклама, визуальные СМИ, мода, семейные фото- и видеоальбомы, татуировки, позы и т.д. Они интересны для исследователей и в качестве культурных текстов, и как репрезентации социального знания. Существует несколько методов визуальной социологии: контент-анализ (письменный текст), классическое социальное интервью, метод анализа личных документов (письма, дневники, мемуары). Не смотря на то, что визуальная социология развивается довольно стремительно на данный момент, в ней существуют методологические и методические проблемы. Так, основными проблемами визуальной социологии являются вопросы съемки, анализа и представления результатов исследования.

В вопросах съемки, могут возникать такие проблемы как: для кого снимать? С какой целью? Как снимать? И кто конкретно должен снимать? В первом вопросе, автор сам может выбрать для чего снимать и чем конкретно может являться съемка. При этом автор сам выбирает, будет ли съемка простой иллюстрацией гипотезы или материалом для последующего анализа. Причем здесь нет четкой границы в использовании съемки: материал, снятый для подтверждения гипотезы, в последствие может превратиться в самостоятельный предмет анализа и наоборот. Если же «для кого?», здесь все зависит от того, какого качества будет снятый материал, от любительской до той, которая предназначена для большего количества людей, целевой аудитории. Как снимать? – здесь дело касается типа съемки, будет ли она открытая, или скрытая. Принято считать, что скрытая съемка, не привлекая к себе внимания, минимально искажает ход событий в отличие от открытой вида съемки. И что касается того, кто будет снимать, то в съемке всегда присутствует «снимаемый»

и «снимающий». В визуальных исследованиях автор монополизирует право съемки, превращая собственную версию событий в единственно возможную. Сегодня существует несколько альтернативных способов установления диалога в визуальном исследовании. Первый - это обучение членов изучаемого сообщества правилам съемки, когда они представляют свой вариант повседневности и окружающего мира. Второй способ - консультации с информантами в процессе работы об основных фокусах съемки. Однако и при этом исследователь все равно сохраняет роль ведущего. Даже обучая членов сообщества обращению с техникой или играя основную роль в отборе визуальных материалов, право принимать решение о ведении съемки остается за исследователем.

Анализ полученных данных. На сегодняшний день, привычным для социологии является редукция визуального к тексту, или иными словами просто пересказ увиденного. Однако, многие авторы, использующие визуальную социологию, отмечают что необходимо отказаться от такого анализа, а чаще использовать визуальные данные в своих исследованиях, так как «современное общество становится все более и более «видимым» (визуально насыщенным). Эти проблемы остаются нерешенными, так же как и вопрос с финансированием. И пока социологи не смогут решить эти проблемы, они обречены ходить по кругу. Однако, когда все эти проблемы будут позади, визуальная социология сможет развиваться более быстрыми темпами.

В заключение, хотелось бы отметить, что несмотря на проблемы, которые возникли у визуальной социологии, это наука с будущим. Её будущее – это использование таких средств как фотография, видеосъемка, передача изображений в интернете и др. Современная социология все полнее должна опираться на визуальные методы и данные, выходящие за рамки фотографического метода.

Дудченко В.С.
НТУ «ХПИ»

БЕРЕМЕННОСТЬ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

В Украине беременности девушек до 18 лет происходят в 2-4 раза чаще, чем в развитых странах Европы. Согласно статистике, в Украине около 42% подростков уже имеют первые сексуальные отношения и каждый год около 5% девушек в возрасте до 17 лет становятся беременными. В свою очередь лишь

45% решаются рожать, 5% отдают ребенка в детдом, еще 45% делают аборт, в остальных случаях ребенок не выживает. Беременность в подростковом возрасте — серьезное испытание для молодой девушки и ее родителей. В первую очередь ей нужна серьезная помощь и поддержка со стороны окружающих и близких.

Распространенность этой проблемы в Украине связана с:

- Недостатком полового просвещения, сексуальной грамотности и контрацептивной компетентности подростков (они могут отсутствовать вообще или же быть неправильным);
- Сексуальной раскрепощенностью и свободой (за последние 30 лет возросла сексуальная активность подростков, а возраст первого сексуального опыта снизился);
- Распространенностью насилия, в том числе и сексуального, в подростковой среде;
- Отсутствием программ, посвященных обучению девушек навыкам самосохранительного поведения;
- Полной доступностью материалов эротического характера, а также недостаточной цензурой средств массовой информации, стимулирующих сексуальную активность, подчеркивающих значимость сексуальной привлекательности, как важнейшую ценность личности;

Безусловно, и сейчас есть влюбленные подростки, которые уверены, что готовы стать родителями в 15-17 лет и сознательно идут на зачатие, но часто они идут на такой шаг, чтобы избавиться от чрезмерной опеки родных и доказать свою самостоятельность. Ранняя беременность у подростков приводит к таким негативным последствиям, как:

- Опасность при прохождении самой беременности и физический вред самой девушке, организм которой еще сам недостаточно развит;
- Частое прохождение беременности без медицинского наблюдения, вызванное страхом общественного осуждения, из-за которого девушка скрывает свое положение от всех;
- Появление чувства вины и отдаление от окружающих, депрессии и даже попытки суицида и отказа от ребенка после родов;
- Социальная незрелость, некомпетентность при выполнении родительских обязанностей;
- Снижение вероятности дальнейшего обучения, трудности при совмещении материнства и работы.

Что бы не допустить раннюю беременность у подростков необходимо их

сексуальное просвещение, повышение контрацептивной компетентности. Несмотря на желание родителей оградить подростка от проблем, они не всегда компетентны и культурны в разговорах с детьми, поэтому огромное значение имеет реальное половое воспитание в школе, проведение индивидуальных и групповых консультаций, показ фильмов на тему безопасности половых отношений. Целью полового воспитания направлена на понимание подростком ответственности за своё поведение, за здоровье своего партнера, а семья осуществляет нравственно-этическое воспитание. Важнейшее место в сексуальном воспитании подростков имеют медицинские учреждения. Они должны информировать о болезнях, передающиеся половым путем, а также последствиях ранней беременности. Информация о все возможных методах контрацепции, в первую очередь, должна исходить от компетентных врачей, а не из непроверенных источников в Интернете и не от друзей.

Емец К.
НТУ «ХПИ»

К ВОПРОСУ ОБ ОСОБЕННОСТЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЕВРОПЕЙСКИХ И АМЕРИКАНСКИХ УНИВЕРСИТЕТАХ.

В современном обществе образование является важнейшим фактором, определяющим социально-экономический прогресс. Каждая страна в соответствии со своим историческим развитием, национальными традициями, условиями и перспективами формирует свою систему образования. Актуальность этой темы обусловлена тем, что наши университеты занимают не самые значимые позиции в рейтинге лучших университетов. Например, НТУ "ХПИ" занимает только приблизительно 800 место, что отнюдь не лучший результат. Ни одного отечественного университета нет в сотне лучших университетов мира.

Признанными лидерами в области высшего образования являются такие страны как: Англия, США, Германия. В чем секрет успеха этих стран? В данной работе мы остановимся лишь на некоторых аспектах, которые представляют интерес с точки зрения студента.

В этих странах присутствует свободный выбор предметов. Введение в специальность должен пройти каждый, а остальные занятия нужно выбирать самому. За время обучения нужно пройти определенное количество занятий

одного типа, например, семинаров. В интернете вывешивается расписание, в котором есть все предлагаемые по данной специальности курсы. В расписании есть тип занятия, тема и описание содержания занятия, с указанием того, как к нему нужно подготовиться и необходимо ли заранее записаться. А если не успеть вовремя записаться (чаще всего, отправить преподавателю e-mail с заявкой), может просто не оказаться свободных мест, поэтому в первые дни после появления расписания царит бешеный ажиотаж: все обсуждают, что же выбрать на следующий семестр.

Так же в данных странах нет понятия группы. Из-за того, что у всех разное сочетание специальностей и возможность выбирать занятия, такого понятия, как группа, просто не существует. Есть совокупность людей, которые учатся на одной специальности, но с некоторыми из них можно никогда не пересечься, а с другими постоянно попадать на одни и те же занятия.

Так же хотелось бы обратить внимание на некоторые особенности британского образования. В данной стране присутствует довольно позитивная атмосфера в течение обучения. В сравнение с США, где образование, прежде всего, означает соперничество, в Англии намного спокойнее учиться и взаимодействовать с однокурсниками. Конечно, конкурентная среда хорошо влияет на результат, но не всем подходит вытекающий из неё напряженный ритм. В британских вузах студент полностью предоставлен самому себе и волен выбирать нагрузку самостоятельно, но такая спокойная обстановка никак не влияет на качество образования - в Великобритании оно отменное. Поэтому эта страна станет прекрасным выбором для тех, кто не одержим жаждой соперничества, но твердо нацелен на результат.

Довольно важным является то, что все общежития университетов находятся на территории этих университетов. Так же в данных студенческих городках довольно много развлечений. На территории университетских городков есть студенческие кафе, спортивные площадки, парки и прочие места, где можно провести время с пользой.

Стоимость образования и проживания в этих странах значительно выше, чем в Украине. Однако в Германии, если идти на обучение на немецком языке, образование так же будет бесплатным. Но стипендий платить не будут.

Длительность периода получения образования в среднем так же примерно равна во всех странах, и составляет 3-4 года для бакалавриата и 1-2 года - магистратура.

Во время обучения в США студентам разрешено работать только при кампусе университета, предварительно получив разрешение. Обычно студентам

разрешено работать до 20 часов в неделю во время учебного семестра и полный рабочий день во время каникул. Для студентов докторских программ есть возможность получить финансовую помощь, участвуя в исследованиях. Но стоит отметить, что на оплачиваемое место ассистента довольно большой конкурс, и далеко не всем удастся его пройти. Помимо этого, при соблюдении требований, возможна дополнительная занятость за пределами университета.

Подводя итог, следует отметить, что отечественное образование уступает западному как по качеству, так и по условиям и комфорту. Однако на Западе и проживание, и обучение стоят дорого. Поэтому, по нашему мнению, по соотношения цена/качество наше образование находится примерно на том же уровне.

Зейдан Н.І.
НТУ «ХП»

СЕМАНТИКА ТА ПРАГМАТИКА НІКНЕЙМІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ВИЯВ ВЕРБАЛЬНОЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ

Питання вербальної самопрезентації посідає особливе місце в просторі віртуального спілкування, відбиває тенденції розвитку мови інтернет-комунікації, є яскравим засобом виявлення прагматичних аспектів мовного знака. Основним засобом самопрезентації є нікнейм – особисте, переважно вигадане ім'я, яким називають себе користувачі соціальних мереж.

Цим мовним одиницям присвячено праці таких науковців, як Богдана Башаєва, Поліна Маслянкова, Л. Митрофаненко, Олена Нікіфорова, Роман Трифонов, Сергій Чемеркін та ін.).

Мета роботи – з'ясувати семантико-прагматичні та структурні особливості нікнеймів як вияву вербальної самопрезентації. Предмет дослідження – їхня структура, граматичні особливості, семантика та прагматика. Матеріалом дослідження стали близько 500 нікнеймів, якими послуговуються користувачі соціальних мереж (Вконтакті, Twitter, Facebook). Матеріалом став укладений словничок нікнеймів (близько п'ятисот одиниць), якими послуговуються користувачі українського сегмента соціальних мереж Вконтакті, Twitteri та Facebooci.

5 Аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що нікнейми виявляють свою специфіку на графічному, морфологічному, структурно-граматичному, стилістичному, прагматичному рівнях.

Важливим засобом творення оригінальних нікнеймів є графіка. Виявлено такі особливості: змішування графічних систем, створення транслітерованих ніків, поєднання буквених і небуквених символів тощо (_кНОп04Ка_; °-★Цет\o(Я) лялька★). Такі засоби оформлення нікнеймів надають їм посиленої виразності.

За структурою ніки можуть бути однокомпонентними та багатокомпонентними. Однослівні нікнейми – лексеми різних частин мови: іменник (Титан, Супермен, СюРпРиз, Діамант, Домівки, Захисник, Кесар, Комбат, Подушечка, Полковник, Мрія, Пасічник, Переможець, Пташка, Сладкоїжка, Тубілець, Україночка, Укропчик), субстантивований прикметник (Веселенький?***; Сон@чний, Довгонога, Ласкава, МаЛеНЬКиЙ, Милостива, Мужнійй, Найщасливіша, Привітна, уНіКАЛЬна, Обнадійливий, Тиха , Тяжкенький, Хитромудрий, Хоробрий, Багатообіцяючий), займенник (Я-Я-Я), прислівник (Зимно, ЯЯЯкогога), дієслово (Помагай, Співчуваю), вигук, звуконаслідувальне слово (Трям!!, мУрРр_).

У ролі ніків переважають іменники, як власні (Жорж, Митько), такі загальні назви (Переможець, Піратка, як істоти (Самітник, Байкар), так і неістоти (Смолоскип, Абетка, Антивірус). Як засвідчують приклади, виявляють активність ніки, утворені внаслідок субстантивації (Лагідна, Вартовий) та переходу загальних назв у власні (Бджоляр, Діамант).

Як віртуальні імена мовці використовують загальновживані назви або створюють оригінальні похідні номени: переважно суфіксальним способом (Ляпка*, Укропець), складанням основ (Птицьогайка, Котолис), складанням слів (Синь-синь), зрощенням (Вб'юТого, ПішовНаАТО), унаслідок голофразису (Я-Добра-Людина-В-Країні-Україна).

Серед багатокомпонентних нікнеймів насамперед фіксуємо лексичні єдності (Віктор Пробачай, Степан Сало, Прапор Прапорович) і словосполучення (♡ Цукровий Паразит♡ ; *Бабуся бетман*). У функції нікнеймів нерідко трапляються речення (★Давайте титри. Я втомилася.★; • Живу в раю), ЛюблЮ_МузикУ ♥, • • не зкрий мені сонце • • =, ♥ **я твій життєвий шлях**), ([Люблю Тебе_Ой Себе],[У Мене Найкрасивіший Нік]), (З-Чого-Починається-Україна, ЙА_Тигра_ЙА_гарчу, Ні_Війні).

З погляду лексико-стилістичних особливостей нікнейми поділяємо на власне українські / запозичені; загальновживані / обмежені у вживанні; емоційно нейтральні / емоційно забарвлені, експресивні та інші. Найбільш виразними серед них є діалектні (Старий Вуйко, Файний Денчик, Бараболька),

жаргонні (Блатний, Хакер, Адмін), застарілі слова (Гусляр, Ратай) / неологізми (Монітор Клавіатурович, Коте); емоційно-оцінні розмовні одиниці (Митько, Стася, Химочка, Вояка, Базікало).

Зібраний мовний матеріал дав змогу розподілили електронні псевдоніми на 17 лексико-семантичних груп, які, у свою чергу, було об'єднано в такі блоки: власні імена (їх найбільше) (Юльця, Снігова Королева), загальні назви на позначення різних зовнішніх характеристик (це ейдоніми (Довгонога), титлоніми (Хакер), етноніми (Валюшка Українка), вікові характеристики (Вже дорослий); Ті, що є виразниками внутрішнього стану та рис характеру (Милостива, Хуліган), а також метафоричні й метонімічні номени (Лисеня, Пташка, Фантазія). Зокрема, нікнейми, що характеризують зовнішність, обирають найчастіше користувачі жіночої статі; провідними мотивами для називання є колір волосся, очей, особливості фігури. Титлоніми – це нікнейми, що вказують на фах, заняття, соціальний статус, але такий нік може бути метафоричним номеном. Наприклад, Адвокат – людина, яка усвідомлює себе захисником, оборонцем. Зооніми та орнітоніми, очевидно, метафорично підкреслюють індивідуальну рису поведінки або зовнішності мовця: їх можна назвати «промовистими іменами». Ці образні назви часто створюють ефект комізму, наприклад: ЙА_Тигра_ЙА_гарчу; Зелений хом'як.

Процес породження імені, з одного боку, має індивідуальний характер, а другого – відображає систему соціально- і національно-культурних цінностей. Прагматичний потенціал нікнейму зумовлений різними комунікативними стратегіями мовця: продемонструвати відкритість до спілкування (В_контакті, }{OP0ШиЙ), сховатися за створеним образом (лялька дощу, Попелюшка), передати емоційний стан (Живу в раю), підкреслити свої позитивні риси (Шляхетний, Людина_Відродження), заявити про громадянську позицію (Іванка-вишиванка, Ненька Україна, Ні_Війні). Серед останніх особливу увагу привертають нікі-етноніми, такі як Галюся Укроп, Хлопець Укропець, Укропчик. Лексема Укроп – це неологізм, «народжений» останніми подіями в Україні (аббревіатура від «український опір»). Фіксуємо помітну активізацію таких одиниць як засобу національної самопрезентації.

Відзначимо також, що нікнейми відображають риси, характерні для інтерактивного мережевого мовлення, а саме: велика кількість запозичень з англійської мови; тяжіння до розмовної лексики; використання особливої графіки, нехтування літературних норм та інші. Прагматичний потенціал нікнейму зумовлений різними комунікативними стратегіями мовця: продемонструвати відкритість до спілкування, сховатися за створеним образом,

передати емоційний стан, підкреслити свої позитивні риси заявити про громадянську позицію (Юний Бандерівець, Іванка-вишиванка).

Отже, електронний псевдонім є інструментом для більш яскравого й емоційного зображення власної особистості. За допомогою нікнейму автор переважно прагне реалізувати себе в умовах віртуального спілкування як неординарну комунікативну особистість. Перспективним видається подальше вивчення нікнеймів як вербальної самопрезентації в різних видах електронної комунікації.

Зыбин В.
НТУ «ХПИ»

ПОДРОСТКОВЫЙ АЛКОГОЛИЗМ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

Подростковый алкоголизм за последние десятилетия превратился в одну из основных проблем украинского общества. В настоящее время отмечается колоссальный рост подросткового алкоголизма и при этом возраст выпивающих ежегодно становится все меньше. Украина до 2010 года лидировала в Европе по детскому алкоголизму и была на шестом месте в мире. В 2013 году она заняла третье место в Европе, но затем опять вышла на первое место в Европе и мире. Так, Всемирная организация здравоохранения в 2016 г. провела опрос школьников в 41 стране мира, по поводу того, употребляют ли они спиртное. Украина в списке первая. 40 % детей в Украине употребляют алкоголь. Даже в 11-12 летнем возрасте примерно шестая часть подростков (в основном мальчиков), уже знает, что такое состояние опьянения.

Основным фактором, порождающим подростковый алкоголизм, являются традиции, связанные с алкоголем. Эти традиции имеют влияние не только на взрослых, но и на подростков, поскольку передаются от старшего поколения к младшему (прямо или косвенно, как пример для подражания), тем самым порождая подростковый алкоголизм. Немаловажную роль в развитии алкоголизма играют кино, музыка и, как не странно, СМИ. Благодаря этим медиа сервисам создаются кумиры, которые употребляет алкоголь и популяризируют его среди общества. И последние, что в основном характерно для Украины – алкоголь обходится дешевле чем занятие спортом или, в принципе, чем любое хобби. В следствии алкоголизма человек лишается своих многих социальных навыков. Из-за чего у него понижается уровень эмпатии. В конце концов у человека развивается социофобия и человек просто на просто не может находиться в обществе других людей. Для подростков это особо

проблематично, так как именно в подростковом возрасте человек обзаводиться социальными связями, которые впоследствии помогут во взрослой жизни.

Для предотвращения подросткового алкоголизма в Украине принимаются меры со стороны правительства, как например: продажа алкоголя только по достижению совершеннолетия и при предоставлении удостоверения личности, увеличение цен на алкоголь.. Поимом прочего создаются законы, запрещающие рекламные компании, пропагандирующие распития алкоголя (Закон N 270/96-ВР, Раздел III, статья 22). Но все вышеописанные методы являются поверхностными, поскольку не направлены на изменение ценностей подростков, уничтожение «алкогольных» обычаев, формирование моды на здоровый образ жизни.

Казаков А.
НТУ «ХПИ»

НАСИЛИЕ В СЕМЬЕ: МИРОВОЙ ОПЫТ И УКРАИНСКИЕ РЕАЛИИ

Начиная с середины XX в., мировое сообщество сделало серьезные шаги для искоренения насилия в различных сферах общественной жизни, в том числе и в семейной. В 89 государствах имеются законодательные положения, непосредственно направленные на борьбу с насилием. Сексуальное насилие со стороны супруга может преследоваться в судебном порядке в 104 государствах и не расцениваться как преступление – в 53.

Что касается Украины, то изменения в общественно-политической и социально-экономической жизни, снижение уровня и качества жизни населения, потеря привычных духовно-нравственных ориентиров, которые произошли в постсоветский период, способствовали росту асоциальных явлений, распространению культа силы, агрессии. Всё это сказалось и на психологическом климате семьи – она стала более подвержена внутренним противоречиям, конфликтам и, как следствие, насилию.

Для исследования домашнего насилия Национальная полиция Украины приводит следующую статистику (2017 г.): почти 60 тысяч заявлений, связанных с насилием в семье, 439 уголовных производства, потерпевшими от преступных посягательств признаны почти 77 тысяч женщин, что составляет 38% от общего количества пострадавших.

Причины насилия, также связанные с низким уровнем жизни семей: невысокая заработная плата, плохие жилищные условия.

Меры, которые, по мнению экспертов, необходимо принять в первую очередь для снижения насилия в семье и помощи его жертвам:

1. Изменить отношение общества к семейному насилию, рассматривать его не как частное дело семьи, а как социальную проблему общества;
2. Усилить меры наказания за совершение насилия в семье;
3. Повысить правовую грамотность населения;
4. Расширить в СМИ пропаганду здоровой семьи;
5. Принять специальный закон о домашнем насилии.

В Докладе ООН “Насилие в семье – насилие в обществе” сформулированы рекомендации по профилактике домашнего насилия. Авторы доклада указывают на необходимость разработки и принятия программы по предотвращению и искоренению домашнего насилия.

В программу могут быть включены меры по специальной подготовке представителей профессиональных групп, которые в своей деятельности сталкиваются с проблемой насилия в семье.

Социологам сложно определить масштабы распространения домашнего насилия. Профилактике и ограничению домашнего насилия способствует просветительская работа среди учащихся, молодежи, молодых супружеских пар. Но, как показывает практика, их усилия для решения данной проблемы недостаточны. Важную роль в профилактике семейного насилия может сыграть социальная реклама. Она должна носить систематический характер с привлечением различных средств массовой информации. просветительская работа среди учащихся, молодежи, молодых супружеских пар.

Создание законодательной базы по предотвращению и ограничению домашнего насилия – одна из актуальных задач, которую необходимо решить в Украине. Соответствующий законопроект был принят Верховной Радой 06.12.2017 г. В данной статье дается определение домашнему насилию, а также определяется ответственность за совершение его – общественные работы от 150 до 240 часов, арест до 6 месяцев, ограничение свободы до 5 лет, или лишение свободы до 2 лет. Принятый закон является серьезным шагом для решения сложившейся проблемы.

«ПСИХОЛОГІЯ НАТОВПУ Г.ТАРДА ТА Г.ЛЕБОНА ЯК НАПРЯМ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ КІНЦЯ ХІХ ст.»

Французькі соціологи Г. Тард та Г. Лебон в кінці ХІХ ст. одні з перших зробили наукові спроби розглянути проблеми натовпу. Натовп, за Г. Тардом, – це сукупність різнорідних, незнайомих між собою елементів. Лише тільки іскра пристрасті, перескакуючи від одного до іншого, наелектризує цю неструнку масу, остання отримує щось на зразок раптової організації, що мимовільно зароджується. Розрізненість переходить в зв'язок, шум звертається в щось жахливе, що прагне до своєї мети з нестримним завзяттям... Лихоманка, яка охопила декількох, раптово заволодіває серцями всіх, і всі прагнуть до руйнування .

Гюстав Лебон так характеризував натовп: «які б не були індивіди, що складають його, який би не був їхній спосіб життя, заняття, їх характер або розум, одного їх перетворення в натовп достатньо для того, щоб у них утворився колективна душа, що змушує їх відчувати, думати і діяти зовсім інакше, ніж думали б, діяли і відчували кожен з них окремо».

Г. Лебон виділяє три основні механізми, за допомогою яких породжуються названі властивості натовпу:

Анонімність, що проявляється, з одного боку, у тім, що участь в скупченні значної кількості людей створює у окремого індивіда почуття сили, могутності, непереможності, з іншого, – безликість натовпу.

Зараження, як поширення психічного стану одних людей на інших.

Сугестивність – коли індивіди не критично сприймають будь-які стимули і заклики до дії і здатні зробити такі акти, які знаходяться в повному протиріччі з їх свідомістю, характером, звичками

Сутність підходів Г. Тарда і Г. Лебона можна визначити наступними словами: в соціальних спільнотах, пов'язаних з «безпосередньою» взаємодією людей, їх поведінка визначається не стільки тією або іншою формою свідомості, скільки емоційно-психічними, несвідомими співпереживання, тобто загальними для всіх. Г. Тард висловлював думку про те, що натовп – це пучок заразливих впливів, що надаються саме фізичним зіткненням індивідів, що входять до нього.

Отже, Г. Тард та Г. Лебон, подібно до всіх інших соціологів психологічного напрямку, вирішальним фактором всіх соціальних процесів вважали не розум, а емоції. Суспільне життя, на їх думку, багато в чому детерміноване поведінкою натовпу, який завжди являє руйнівну силу.

Карнаух В.
НТУ «ХПИ»

ДИНАМИКА МОТИВОВ ВЫБОРА ПРОФЕССИИ МОЛОДЕЖИ ЗА ПОСЛЕДНИ ПОЛ ВЕКА

Обучение в вузе и получение диплома о высшем образовании является важной ступенью социального роста человека как личности, однако, определение профессии представляет собой нетривиальную задачу, успешное решение которой влияет на будущее абитуриента.

Известно, что при выборе профессии человек руководствуется целым рядом мотивов. В нынешнем обществе мотивы старшеклассников подвергаются влиянию многих внутренних и внешних социальных факторов. На них сказываются материальные условия жизни, реформы в сфере образования, индивидуально-психологические особенности, способности, коммуникативные навыки, школа, семья и другие институты социализации.

Анализ мотивов выбора специальности выявляет огромное количество факторов, которые оказывают прямое влияние на процесс определения себя как профессионала. Так, в шестидесятые годы XX века, основным мотивом было освоение специальности как таковой. Личностное развитие специалиста практически не культивировалось, потому что советская высшая школа представляла собой «кузницу кадров» для развивающегося хозяйства.

Основополагающим мотивом выбора инженерной деятельности при проведении опросов абитуриентов 70-х годов был интерес к принятию прямого участия в становлении научно-технического прогресса (приблизительно половина опрошиваемых).

В восьмидесятых особо важно было заниматься полезной деятельностью, которая давала поле для раскрытия своего потенциала, а также позволяла завоевывать уважение в коллективе. Творческий подтекст труда и деньги отошли на второй план.

В период колоссальных изменений в нашей стране, в начале 90-х годов, превалирующим мотивом стало желание получить «корочку» об окончании

ВУЗа: «Альма-матер» не предоставлял актуальных знаний - в ходе работы приходилось переучиваться. Такая тенденция способствовала тому, что молодые люди склонялись к освоению определенного ремесла охотнее, чем к получению высшего образования. Интересно и то, что, возрос интерес к криминальной деятельности как способу быстрого обогащения.

К 1994 году структура мотивов обрела совершенно новый вид. Доминирующими становятся мотивы быть человеком, имеющим высшее образование, стать успешным, сделать карьеру, завоевать определенный социальный статус. Весомым аргументом стала возможность получения работы за рубежом. С одной стороны, это способствовало повышению образованности населения и заинтересованности к процессу обучения как каковому. С другой стороны, колоссальная утечка кадров не привела к желаемому эффекту от вышеописанного позитивного фактора.

Достаточно интересны данные опроса «Абитуриент 2015», проведенного представителями кафедры социологии, среди абитуриентов НТУ «ХПИ» с 2000 по 2015 год, которые отражают изменения мотивов выбора профессии. Так, главной мотивацией получения высшего образования для абитуриентов с 2000 по 2015 годы является возможность лучше устроиться в жизни (показатель возростал с 68 % до 86 %). Больше всего в будущей профессии респондентов привлекает престижность профессии и уровень оплаты труда – 38% и 35% соответственно. В этом, однако, заключается проблема, поскольку такая динамика ведет к неравномерному распределению рабочей силы, и специальность, которая ранее являлась востребованной, в скором времени окажется переполненной кадрами, спрос на которые не соответствует их количеству. Также стоит отметить, что немалое число абитуриентов, основавших свой выбор на материальных интересах, неадекватно оценивших свои способности и предпочтения, в дальнейшем сталкиваются с так называемым кризисом идентичности студента, когда «нежизнестойкая» личность избегает трудную ситуацию, лишаясь тем самым возможности узнать что-то новое для себя. Такой человек вынужден вернуться на предыдущую стадию и выбрать профессию заново, пересмотрев свои мотивы.

Таким образом, можно предположить, что на динамику мотивов выбора профессии, главным образом, оказали влияние политическая и экономическая ситуации. Особенно наглядно это проявляется сегодня, когда основополагающий мотивом выбора профессии является потенциальный доход.

ПРИЧИНЫ ПОДРОСТКОВОЙ ЖЕСТОКОСТИ В УКРАИНЕ

В сравнении с 2016 количество преступлений совершаемых против жизни и здоровья, выросло на 16%. На сегодняшний растет подростковая агрессия, по уровню которой по данным ВОЗ Украина занимает 4 место в Европе. Основными причинами этого являются:

Ухудшение отношений внутри семей украинцев из-за недостатка внимания со стороны родителей к детям, вызванного занятостью на работе, снижения доли времени проведенного вместе вследствие «погружения» в Интернет, выделения «любимчика» среди нескольких детей в семье, роста числа конфликтов в отношениях между родителями;

Проявление насилия в семье – по данным ЮНИСЕФ 70% украинских детей в возрасте до 14 лет становятся жертвами физического или психологического насилия в семье;

Изменение гормонального фона подростка в период полового взросления, делающее его более раздражительным, дерзким, эмоционально неустойчивым;

Распространенность компьютерных игр – где сам факт насилия «оправдывается» в силу жанра игры становится привычным, шаблонным способом решения проблемы в реальной жизни.

Стремление к подростка к самоутверждению, в том числе в глазах противоположного пола. У него, промежуточный статус в обществе – между ребенком и взрослым – который вызывает неоднозначность в оценке поведения (завышенные претензии на самостоятельность, сочетающиеся с нежеланием нести ответственность);

Алкоголизация подростков (Украина лидирует по количеству подростков, употребляющих алкоголь), что связано с доступностью алкоголя для подростков, стремлением за счет него получить статус «взрослого» незнание и опасностей регулярного употребления алкоголя в этом возрасте;

Недостаточный контроль над поведением учащихся со стороны учителей и родителей.

Последствия пережитого насилия для жертвы: физические (различной степени тяжести гематомы, переломы, ожоги, порезы; может появляться ощущение нехватки воздуха, головные боли, и боли в желудке); психологические (сложности с концентрацией внимания, чрезмерная

закритість подростка, проявлення ворожобності к обществу, раздраженное состояние, депрессия, вплоть до суицидальных попыток); социальные (избегание общения, недоверие к окружающим, проявление насилия со стороны жертвы к другим более слабым людям).

Для уменьшения масштабов распространенности данной проблемы необходимо: 1) информировать население об её острой актуальности, о криминальной ответственности за насилие; о его последствиях для жертвы с помощью баннеров, листовок; 2) проведение специальных бесед сотрудников полиции в школах с учениками, на тему: «Ответственность за причинение насилия и возможности предоставления информации об актах насилия по отношению к другим», с указанием телефонов, по которым можно сообщить о насилии и могут получить профессиональную помощь жертвы насилия; 3) создание материально доступных кружков и спортивных секций с профессиональными наставниками, в которых подростки смогут высвобождать накопившуюся энергию, проявлять свое стремление к соперничеству и самоутверждению; 4) ужесточение ответственности за осуществление насилия подростком, контроль над неотвратимостью наказания при проявлении жестокости; 5) введение в обязанности учителей, детских врачей, руководителей кружков для детей информирование полиции о проявлениях насилия по отношению к детям.

Козак І.В., Гавриш О.В.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МОДИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Мода – це специфічна і досить динамічна форма стандартизованої масової поведінки, що виникає переважно стихійно під впливом домінуючих у суспільстві настроїв і швидко змінюються смаків і захоплень. Найвідоміші дослідження в галузі соціології моди належать Т. Веблену «Теорія дозвольного класу», А. Гофману «Мода і люди. Нова теорія моди і модного поведінки» та ін. Мода як соціальне явище бере участь в процесах диференціації і інтеграції; об'єднує групи і класи, з одного боку, і відокремлює їх один від одного, а з іншого є специфічним соціальним полем; бере участь в процесах індивідуалізації, в процесах «утвердження себе по відношенню до іншого».

Мода як соціальний інститут являє собою статусно-рольову структуру, утворену з організацій, груп, індивідуумів, заходів та практик, метою яких є створення в суспільстві образного символічного соціального порядку, організація і соціальна легітимація процесу споживання, перш за все як маркера соціальної диференціації. Основними функціями моди є: створення і підтримання одноманітності і різноманітності, інноваційна, комунікативна, соціальної диференціації і нівелювання, соціалізація, престижна, психофізіологічна розрядка. Мода як інститут має ряд універсальних, а також специфічних додаткових функцій, таких як: культурна та економічна глобалізація, синхронізація процесів споживання і виробництва.

В якості придбаних ресурсів виступають: психологічний комфорт, позитивні переживання, одержувані від почуттів приналежності до певної групи, підкреслення свого соціального статусу, від відповідності рівню домагань, самореалізації, зміцнення позитивної самооцінки, естетичних емоцій, підвищення (сексуальної) привабливості і т.п. Всі зазначені переживання соціально детерміновані. Група для людини самоцінна, також самоцінна і мода як феномен групової поведінки. Поза групи немає моди.

Основою моди є віра в існування носіїв і речників сакрального знання (модельєрів, дизайнерів), які містичним чином пізнають прийдешні зміни в моді. Ця віра підтверджується якимись неясними, чуттєвими відчуттями споживачів моди - в них раптом з'являється і зміцнюється відчуття модності предмета, з'являється то відчуття, якого вчора не було і, здавалося, нічого не віщувало його появи. У новітній час, мода як предмет дослідження, все більше переходить зі сфери «чистого розуму» - філософії, мистецтвознавства та культурології, в сферу маркетингу. Мода розділяє суспільство на окремі групи, але в більшій мірі сама є наслідком економічних і інших соціальних процесів. Одягаючи одяг людина, тим самим, входить в певну культуру і в певну групу.

Одною з детермінацій модної поведінки є бажання індивіда бути членом групи, закріпити свою приналежність до певної групи, мати знакову комунікацію з членами своєї і чужих груп. Відповідність людини певної моді є його декларація приналежності певної групи. Мода - один з механізмів соціалізації, включення індивіда в визначення соціальні групи. Ймовірно, в окремий модний клас можна виділити «групи способу життя», субкультурні групи, що мають свої модні стандарти - хіпі, бітники, стиляги, панки, рокери, хіпстери тощо. Таким чином, всі верстви суспільства в результаті виявляються залучені до моди. В результаті можна зробити наступні висновки: мода розуміється як групова норма, відповідно до якої вона є споживанням певного

товару; мода є соціальним інститутом, що являє собою статусно-рольову структуру; мода розділяє суспільство на окремі групи, але у більшій мірі сама є наслідком економічних і інших соціальних процесів.

Кирилович М.А.

НТУ «ХП»

ТЕОРІЇ ЕЛІТ В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЇ

Роль правлячої еліти надзвичайно важлива в будь-якому суспільстві й особливо актуалізується на етапах становлення або трансформації тієї чи іншої системи. Дослідження правлячої еліти особливо цінне в Україні, відносно молодій державі, яка переживає перші етапи розвитку власних політичних інститутів. Чинники, що визначають її виміри та функції, відрізняються у стабільних, сформованих і тривалий час існуючих системах та у таких системах, що проходять етапи трансформації. В Україні, виходячи з особливостей її історичного розвитку, традицій, низки проблем та суперечностей, що накопичилися впродовж довгого часу, сформувався власний набір чинників, які вказують на параметри правлячої еліти.

Термін «еліта» походить від французького слова «elite» – що означає кращий, добірний, обраний. Творцями класичних теорій еліт стали вчені італійської школи політичної соціології Г. Моска, В. Парето і Р. Міхельс. Цю школу називають макіавеллівською, бо саме Н. Макіавеллі першим виокремив політику як самостійну сферу суспільства і став розглядати її як реальність і практичну діяльність людей, а не як царину ілюзорно-уявного. Для класичних теорій характерно по-перше, визнання існування еліти в будь-якому суспільстві, її поділ на привілейовану владну, творчу меншість і пасивну, нетворчу більшість. Цей поділ закономірно впливає з природи людини і суспільства, особливих якостей еліт (природні обдарування, виховання та ін.). За В. Парето, еліта – це люди, що отримали найвищі показники у своєму виді діяльності, наприклад, в політиці. Г. Моска стверджував, що це найбільш активні в політичному відношенні особистості, які орієнтовані на владу, організована меншість суспільства. Структурний склад еліти традиційно містить: «кращих» представників класу, тобто тих, що мають значні матеріальні та соціальні позиції; найбільш спеціально підготовлених членів соціального угруповання щодо політичної діяльності; поповнюється еліта із підлеглих прошарків суспільства найбільш талановитими і корисними особами.

В XX столітті з'явилися інші теоретичні підходи до розуміння еліти, а саме ціннісні теорії, концепції плюралізму та ліволіберальні концепції еліт. До ціннісних теорій еліт характерно, що це люди, які в результаті природного відбору виявилися кращими. До концепції плюралізму еліт – еліта не є єдиним утворенням, і група, що до неї входить, не здатна здійснювати вплив на всю територію країни. Влада розподіляється між різними групами еліти. Еліта контролюється масами та формується з найбільш компетентних громадян. Еліта близька до мас, будь-хто може перейти із мас в еліту. До ліволіберальних концепцій еліт – еліта знаходиться на верху державного управління і запобігає свавіллю. Еліта забезпечує собі всі привілеї. Еліта і маси розподілені. В самій еліті існують складні ієрархічні відносини.

Таким чином, проблема еліти, яка була порушена ще в 19 сторіччі класиками теорії еліт, остається актуальною і сьогодні. Елітою позначають провідні верстви суспільства, які здійснюють керівництво у певних галузях суспільного життя. Еліта формується природним шляхом, у руслі постійного відтворення й дозволу головного соціально-політичного протистояння між народом та владою, між громадянським суспільством й державою. Поповнюється вона у цілому з допомогою осіб високого соціального становища, сильних особистісних якостей індивідуума і відповідною професійною підготовки, з допомогою людей, здатних відтворювати потужний інтелектуальний продукт – головну цінність еліти.

Литвин А.П.
НТУ «ХПІ

**ПРОБЛЕМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ В СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ
PROBLEMS OF COMPUTER DEPENDENCE IN THE PRESENT
UKRAINIAN SOCIETY**

Computers are an integral part of modern life. The interaction of humans and computers can be traced not only at work, but at home. Gradually, the computer becomes an integral part of the life not only of an adult, but also of a child. Many parents believe that it is better for a child to sit under their care in front of the computer, thus giving the child unlimited access to the computer. As a result, children from an early age are accustomed to computers and the so-called «computer addiction» is developed. Computer addiction is a pathological predilection for a

computer with the maximum pastime behind it. The disease itself is characterized by a desire to spend more and more time in virtual reality, thereby improving its emotional well-being, abstracting itself from the real world.

There are several types of computer dependence, among which:

1. Gaming dependence, in which a person spends a lot of time playing in group or individual computer games, mostly over the network. In this case, the player throws a real world for virtual battles and battles. This type of dependence is more common among teenage boys, this type of dependence often requires timely intervention by authoritative adults to prevent the harmful effects of network games and total destruction of the individual.

2. Network dependency - a kind of dependence, in which the user can not do without Internet communication on forums, social networks. This dependence is more likely to affect teenage girls who engage in self-admiration in social networks.

3. Dependence, manifested in an aimless fermentation from the site to the site. This is also called Internet surfing. This type of dependence is hidden, since the dependent person does not suspect his dependence. Without playing computer games or spending time on social networks, a person believes that he is not dependent, but spends hours surfing unnecessary information.

Computer dependency is not only vulnerable to adolescents, but also to people of all age groups. However, until now neither in Ukraine, nor in Europe, this form of dependence is officially recognized as a disease. In this regard, there is no effective treatment for computer dependence. The problem of the influence of a computer on a person is extensive and multifaceted. An important action in solving any problem is the acceptance of its availability and, depending on the severity of the situation, the application of various techniques to solve the problem. But the most important thing is to understand the joy of real life and the one-sided experience in the on-line regime.

Пилипчук А.Р.
НТУ «ХПИ»

ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ КУЛЬТУРНОГО ШОКА

Изучение путей преодоления культурного шока является актуальной в настоящее время проблемой, так как в глобализирующемся мире все больше людей едет за границу жить, учиться, работать или отдыхать. Люди покидают привычную для себя обстановку, меняют уклад жизни, заводят новых друзей, и

при этом они сталкиваются с другой разновидностью культуры. Вследствие чего испытывают культурный шок. Культурный шок — это физический и эмоциональный дискомфорт, который происходит у человека, попавшего в иную для него культуру. Термин «культурный шок» ввел в науку американский антрополог Франц Ури Бóас. В основном человек получает культурный шок, когда попадает в другую страну, которая сильно отличается от страны, где проживает. Культурный шок возникает, когда знакомые психологические факторы, которые помогали человеку приспосабливаться к обществу, исчезают, а вместо этого появляются неизвестные и непонятные, пришедшие из другой культурной среды. Люди по-разному переживают культурный шок, и осознают его остроту. Я думаю, это зависит от их индивидуальных особенностей, степени схождения или несхождения культур. Ко всему этому, я могу отнести целый ряд факторов, включая климат, одежду, еду, язык, религию, уровень образования, материальное благосостояние, обычаи и т.д. как отмечают исследователи, культурный шок состоит из нескольких фаз. «Медовый месяц». В течение этого периода человеку всё кажется замечательным, и красивым. Например, в таком состоянии человек может увлекаться новой для него пищей, местом жительства, новыми привычками людей, новой архитектурой т.д. «Примирение». Через некоторое время человек перестаёт сосредотачиваться на незначительных различиях между культурами. Однако он снова стремится к пище, к которой привык дома, ритм жизни в новом месте пребывания может казаться слишком быстрым или слишком медленным. «Адаптация». Затем, человек привыкает к новой для него среде. На этой стадии человек больше не реагирует отрицательно или положительно, потому что адаптируется к новой культуре. Он вновь ведёт повседневную жизнь, как и ранее на своей родине. «Обратный культурный шок». Возврат к родной культуре после адаптации к новой может вновь вызвать у человека вышеописанные фазы, которые могут продолжаться не очень долго или же так долго, как первый культурный шок на чужбине.

В соответствии с названными выше фазами можно предложить способы преодоления культурного шока. Можно, например, завести дневник или блог, что помогает не заикливаться на чём-то одном. Нужно больше общаться, заниматься спортом, делать что-то новое и не терять чувство юмора — всё это поможет пережить этот период адаптации. Если человек приехал в страну не с целью туризма, то иногда нужно вести себя как турист: посещать туристические места, куда местные никогда не ходят. Чтобы избавиться от тоски по родине, можно попросить родных присылать посылки. Такая мелочь

как посылка из дома способна вернуть хорошее настроение. Я считаю, что эта тема имеет право на существование, потому что практически каждый человек путешествует в разные страны мира и испытывает культурный шок на себе. Изучать и проникаться другими культурами очень полезно. В любой культуре можно найти массу вещей, которые расширят кругозор, а также помогут в собственной жизни. Каждую сферу жизни можно разнообразить новыми впечатлениями, общение с людьми других культур помогает посмотреть на свою собственную жизнь иначе и пересмотреть многие ценности.

Рак О. В.
НТУ «ХПИ»

ПОДОЛАННЯ КРИЗ У ШЛЮБІ ТА ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ СІМ'Ї

Сім'я – це мала соціально-психологічна група, члени якої пов'язані шлюбними або спорідненими відносинами, спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю і соціальною необхідністю якої обумовлена потребою суспільства у фізичному та духовному відтворенні населення. Сім'я – одна з найбільших цінностей створених людством за всю історію існування. Жодна нація, жодна культурна спільність не обійшлися без родини. У її позитивному розвитку і збереженні зацікавлено суспільство, держава, кожна людина не залежно від нації, віку та віри. Родина має комплекс функцій, порушення яких тягне за собою руйнування сімейної цінності та ідеології [1].

Сучасна сім'я значно відрізняється від сім'ї минулих часів, коли були поширені патріархальні відносини. У давні роки спосіб життя абсолютної більшості населення України визначався релігійністю та відданістю християнським цінностям. Це передбачало чітку подружню і дитячо-батьківську ієрархію, а сама сім'я розумілася як безумовна цінність. Такий підхід був свого роду запобіжником від конфліктів та внутрішньо сімейних криз, які мали руйнуючу силу. Політичні перевороти спричинили не тільки зміну політичного ладу, але й різку зміну ідеології, що призвела до революції сімейних відносин. Досягнення довгоочікуваної економічної, соціальної, політичної й інших рівностей чоловіків і жінок оцінювалося політичними діями минулих століть як однією із головних перемог соціалізму.

Соціологічні дослідження в Україні свідчать про те, що більшість респондентів на перше місце у списку життєвих цінностей ставлять сім'ю. На другому місці – робота, потім – вже друзі та вільний час. Переважна більшість

опитаних упевнена, що для повноцінного розвитку дитини необхідною умовою є повноцінна сім'я. У питанні відношення населення до практики розлучень громадська думка розділяється: одна частина респондентів вважає розлучення в принципі неприйнятним для власного існування, інша частина – допускає його можливість. Більшість опитаних вважає, що в сім'ї повинно існувати рівноправ'я, а третина, що главою сім'ї мусить бути чоловік. Таким чином, можна зробити висновок, що цінність сім'ї в очах людей є доволі високою, але кожен бачить цю цінність по-різному, так само, як прояви любові, турботи, ніжності розглядаються як базові чинники родинної злагоди.

В чому полягає, на наш погляд, кризові стани шлюбу та сім'ї? На перший погляд, може здаватися, що мова головним чином іде про швидкоплинне непорозуміння подружньої пари, яке виникає через складність і несумісність характерів чоловіка і жінки. Окремі непорозуміння можуть швидко забуватися, і не нести в собі нічого поганого для майбутнього існування шлюбу та сім'ї. Але більш прискіпливе вивчення ситуації кризи розкриває іншу картину. Соціологи виділяють до семи видів кризи, які трапляються при спільному проживанні. Перша очевидна криза сучасної сім'ї, яка чатує на молоді сімейні пари, полягає у «притиранні» один до одного та вирішенні безлічі побутових, фінансових, особистих та інших проблем. Шляхом подолання цієї кризи, однозначно і безумовно, може служити тільки палке кохання та бажання йти на компроміс заради збереження почуттів. Якщо пара оминула цю кризу, то далі їх чекає наступне випробування – так звана «криза трьох років». У цей період спільного життя подружжя точно визначається в тому, чи воно зможе існувати надалі. Як правило, у цей період пропадає романтизм у відносинах і з'являється суцільна рутинна. Більшість пар так чи інакше борються і з подальшими кризами. З часом стосунки стають більш тверезими і прагматичними.

Отже, варто пам'ятати, що сім'я – неоціненний скарб, що дістався сучасним людям від їх предків, цінність, особистий вибір, який собі можуть дозволити лише духовно сильні люди. Головне зрозуміти, що родина – це самодостатня цілісність, проект на початку двох особистостей, а надалі є перспектива розширення за рахунок дітей та онуків. Така перспектива є позитивним прогнозом, який має об'єднувати і ущільнювати шлюб.

«ПРОБЛЕМИ ФЕМІНІЗМУ»

Фемінізм - це явище, яке можна розглядати як мінімум з двох сторін.

По-перше, це політичний рух, пов'язаний з боротьбою жінок за рівноправність. Саме цей аспект часто асоціюється з класичним фемінізмом, зокрема з рухом суфражисток, які вимагали надати жінкам право голосу на виборах.

По-друге, фемінізм - це інтелектуальний рух, по суті, рух у філософії, який за своїм змістом і аргументацією більш різноманітний, ніж класичний політичний фемінізм.

Жінкам не обов'язково бути феміністками. Однією із цілей фемінізму є дати можливість жінкам самим обирати свій сценарій життя і слідувати йому знайшовши шляхи.

Вища освіта, виборче право, можливість контролювати дітонародження та обіймати керівні посади - це можливо для жінок завдяки руху фемінізму. В чому ж проблема фемінізму?

Однією з проблем є роль чоловіка як фемініста. Чоловіки можуть бути феміністами, але їх роль в цьому русі дивна. Все тому, що чоловікам до кінця важко зрозуміти жінок, які весь час протягом свого життя виступають за відкрите пригноблення патріархату.

Друга проблема це прийнятність жінок-секс-працівниць. Частина феміністок вважає, що це нормально, а частина вважає таку роботу ганебною. Причина в тому, що надаючи такі послуги жінки приносять задоволення чоловікам, а самі при цьому знаходяться в ганебному становищі.

Третя проблема це прийнятність успішних жінок. Феміністи майже всіляко ненавидять «патріархат», який включає в себе всі уряди, бізнес та інші соціальні інститути. Хоча деякі феміністки захоплюються успішними жінками, інші феміністки бачать успішних жінок як зрадників, які «зробили роботу патріархату для них» за рахунок жінок як класу.

Одна з основних проблем - феміністки автоматично припускають, що жінка є жертвою, а чоловік є винуватцем, не маючи ніяких знань про конкретний інцидент.

В Україні діє рух «Фемен». Ця організація начебто виступає за права феміністів Але вона виступає агресивно і перетворює акцію і виставу. Акції протесту «Фемен» проводять, як правило, троє-четверо дівчат топлес

(обов'язково в українських віночках та в джинсах). Їх акції претендують на політичність, але й влада, й опозиція дистанціюються від «Фемен». [2]

Отже, сучасна гендерна політика розвивається за такими напрямками:

- рівноправність у зайнятості та навчанні;
- сервісний контроль за дітьми;
- контроль за народжуваністю, методами контрацепції та штучного переривання вагітності;
- юридична та фінансова незалежність жінок;
- протидія сексуальному гнобленню та чоловічому насильству.

Ключові її положення відображають основні вимоги міжнародного жіночого руху і поступово набувають ознак державного нормативного регулювання в розвинутих країнах. Жіночий чинник є значним у сучасній картині світу, вимагає переосмислення засад цивілізації. На передній план виступають принципово нові проблеми визначення місця жінки в сучасному світі, без розв'язання яких неможливий подальший прогрес людства. [3]

Тому як ми бачимо, проблем фемінізму дуже багато, але в якомусь ступені такий рух потрібен.

Риморєва Т.С.
НТУ «ХПИ»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ БАГАТОВИМІРНОГО АНАЛІЗУ ДАНИХ ПРИ ВИВЧЕНІ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА УНІВЕРСИТЕТУ

Метою дослідження виступила необхідність пошуку характеристик ідеального та реального професійного іміджу сучасного викладача університету в свідомості студентів за допомогою методів багатовимірної аналізу.

Для аналізу отриманих даних в роботі використовуватимуться методи багатовимірної шкалювання та кластерний аналіз даних, які дали змогу розглянути образ викладача університету, а саме його професійні характеристики (ідеальні та реальні) у баченні студентів з різними характеристиками.

Основна перевага багатовимірної шкалювання - представлення великих масивів даних про відмінності об'єктів в наочному, доступному для інтерпретації графічному вигляді. Якщо дві точки на графіку віддалені один від одного, то між відповідними об'єктами є значна розбіжність; і навпаки,

близькість точок говорить про подібність об'єктів.

В рамках цієї роботи був проведений кластерний аналіз та аналіз масиву даних, який стосувався іміджу викладача університету методом багатовимірною шкалювання. Результати аналізу свідчать, що студенти, описуючи професійний портрет ідеального викладача мали більш чітке уявлення про те, якими характеристиками той має володіти, тому їх думки були більш однотайні, ніж під час опису професійного образу викладачів НТУ «ХПІ». Розподіл компетенцій незалежно від спеціальності або форми навчання респондентів відбувався в групі переважно за 3-ма напрямками: професійні, дидактичні, додаткові компетенції. В деяких випадках виділялася така характеристика як наявність наукових праць.

Відповіді студентів різних категорій під час опису типового викладача НТУ «ХПІ» були погано узгоджені та розсіяні, утворювали багато маленьких та дуже дрібних груп. Спільними групами були: професійні компетенції, пов'язані із предметними знаннями викладача, компетенції, притаманні викладачам на семінарських заняттях та інші специфічні компетенції.

Що стосується даних, які були отримані із застосуванням кластерного аналізу, то на дендрограмі, яка була отримана в результаті виконання кластеризації, видно, що найбільш близькими характеристиками ідеального викладача в свідомості студентів є логічне, доступне та цікаве викладення матеріалу, вміння поєднувати теорію з практикою, справедливе оцінювання роботи студентів, глибокі знання з дисципліни. Можна зробити висновок, що студенти проявляють найбільшу солідарність у оцінках щодо цих характеристик, що дозволяє припустити те, що, на думку опитаних, дані якості обов'язково повинні бути присутні в образі ідеального викладача. В той же час майже кожного разу на останньому етапі приєднувалася така характеристика як наявність наукових робіт, що говорить про те, що це для викладача, з точки зору студентів, не є обов'язковим.

Описуючи реальний образ викладача НТУ «ХПІ» за допомогою кластерного аналізу, виявилось, що у свідомості більшості студентів викладачі університету мають такі компетенції як логічне та доступне викладення матеріалу, знання з дисципліни та загальна ерудиція, вміння підняти активність на заняттях та використання різних форм занять (ігр та ін.). Але оскільки остання пара найчастіше приєднується в останню чергу, можна припустити, що ці характеристики не входять до списку якостей, якими володіють викладачі НТУ «ХПІ», що потребує подальшого вивчення.

В цілому методи багатовимірною аналізу дають змогу відкрити й

дослідити латентні характеристики складних соціальних процесів та явищ.

Ткачев Ю.В.
НТУ «ХПИ»

РОСТ ЖЕНСКОГО АЛКОГОЛИЗМА КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

За последние 40 лет прослеживается рост женской алкоголизации, по сравнению с мужской. Снизился возраст первой пробы алкоголя у девушек (с 18 до 15.9 лет). 40 лет назад 1/3 женщин вообще никогда не находились в состоянии алкогольного опьянения в течении взрослой жизни. Увеличилось количество женщин, больных алкоголизмом. В начале XX века соотношение мужчин и женщин, страдающих алкогольной зависимостью, было 12:1, сегодня женщины составляют пятую часть всех больных алкоголизмом.

Рост злоупотребления спиртными напитками у женщин вызывает озабоченность, поскольку:

1) пьющая женщина, как правило, остается одна со своей проблемой, что усугубляет ее положение (мужчину от алкогольной зависимости пытается спасти жена, мать);

2) женский алкоголизм хуже излечим в силу более быстрого разрушения печени в сравнении с мужчинами, у женщин чаще развивается алкогольный гепатит и цирроз печени, алкогольные повреждения головного мозга. Тяжелее лечится остеопороз, преждевременная менопауза, бесплодие и невынашиваемость беременности.

3) У женщин в крови меньшая концентрация воды и из-за этого эффект от употребления одной и той же дозы алкогольных напитков, и последующая интоксикация у них более ощутимы;

Рост женского алкоголизма опасен для общества. В нашей культуре сохраняется и реализуется традиционное представление о роли женщины как хранительницы ценностей и норм, ответственной за заботу и поддержку членов общества. Женский алкоголизм осуждается сильнее, чем мужской поскольку на неё возложены традиционные обязанности «хранительницы домашнего очага», матери и воспитательницы детей.

Между женским и мужским алкоголизмом есть ряд отличий: к злоупотреблению спиртными напитками в большей мере склонны малообразованные мужчины и образованные женщины, так называемые «карьеристки» с достатком; кроме того, женщины эмоционально

предрасположены к снятию стресса в одиночестве.

Меры профилактики алкоголизма. (в том числе и женского)

- 1) Ужесточение наказания за продажу несовершеннолетним алкогольных напитков;
- 2) Значительное повышение цен на алкоголь;
- 3) Популяризация спорта и здорового образа жизни;
- 4) Массовая антиалкогольная пропаганда с описанием последствий употребления алкоголя;
- 5) Увеличение возраста продажи алкоголя с 18 до 23 лет;
- 6) Ужесточение наказания за распитие алкоголя в общественных местах;
- 7) Принятие законов, запрещающих продавать алкоголь после 22:00;

Хиценко Б.В.
НТУ «ХПИ»

ПРОЯВЛЕНИЕ ЄЙДЖИЗМА НА РІНКЕ ТРУДА В УКРАЇНЕ

За последние несколько десятков лет во всем мире, и в Украине в частности, увеличился масштаб возрастной дискриминации на рынке труда, которая поднимает уровень безработицы среди людей разных возрастных категорий, наносит моральный вред сотрудникам, ущемляет их трудовые права. Да и организациям такое явление не выгодно из-за потери ценных сотрудников вследствие узкого стереотипного типа мышления руководства и службы по персоналу. Под эйдджизмом принято понимать дискриминацию младшего или старшего поколений по критерию возраста.

Дискриминация по возрасту может быть двух типов:

- Скрытая – работодатель отказывает в приеме на работу без причины, т.к. никогда не скажет это открыто.
- Открытая – работодатель указывает возрастные ограничения в объявлениях.

Можно выделить ряд причин существования возрастной дискриминации:

1. Правовые:

- Несовершенство действующего законодательства в области дискриминации.
- Доминирование неформальных практик над формальными.
- Уверенность людей в том, что отстаивать свои права слишком сложно, и легче будет просто приспособиться к требованиям работодателя.

2. Социокультурные:

- Общественные стереотипы, которые относятся к некоторым возрастным группам.

- Лояльное отношение к проявлению дискриминации.

3. Экономические:

- Дополнительная прибыль за счет дискриминации (имеется в виду, что путем дискриминации и запугивания работодатель может снизить заработную плату определенным возрастным группам).

По данным опроса, проведенного международным кадровым порталом headhunter.ua в 2017 году, более половины респондентов согласны, что проблема возрастной дискриминации на рынке труда Украины является очень серьезной. 43% процента опрошенных указали, что существует значительное количество объявлений о поиске сотрудников, в которых указаны возрастные ограничения. 50% опрашиваемых указали, что сталкивались со случаями отказа в приеме на работу из-за того, что не подходили по возрастным критериям. Почти 25% отметили, что получали отказ без объяснения причины, но они уверены, что это связано с возрастом. А также около 25% согласились с наличием дискриминации по отношению молодежи без опыта работы. С нашей точки зрения можно предложить следующие меры, направленные на снижение уровня дискриминации по возрасту:

- Установить квоту для приема людей старшего возраста и молодых работников без опыта.

- Установить более строгое наказание за несоблюдение действующего законодательства в области предотвращения дискриминации.

- Разработать и внедрить на уровне общества, задействовав национальные средства массовой информации пиар-стратегию, которая формирует позитивный имидж старшего и младшего поколений.

- Вознаграждать организации за поддержку и соблюдение действующего законодательства в области предотвращения дискриминации.

Последние два года можно наблюдать активность работодателей в трудоустройстве специалистов без опыта посредством стажировок. Такой подход дает возможность получить лояльных сотрудников, которые готовы работать за меньшие деньги, и помогает создавать профессионалов внутри компании. На данный момент только треть украинских компаний не практикует стажировки.

Таким образом, можно сделать вывод, что большинство работодателей взяли правильный вектор развития в области снижения дискриминации

младшего поколения, но проблема трудоустройства людей пенсионного и предпенсионного возрастов только увеличивается.

Эйсмонт К.А.
НТУ «ХПИ»

СПЕЦИФИКА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НОЧНЫХ КЛУБОВ ХАРЬКОВА КАК МЕСТ ДОСУГА: РЕЗУЛЬТАТЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ МНОГОМЕРНОГО АНАЛИЗА

В настоящее время, индустрия развлечений, в том числе и ночные клубы, стала неотъемлемой частью жизни каждого большого города, она становится «Меккой» для современной молодежи, массовым посещением любимого места отдыха. Изменения, которые происходят в обществе, влияют на структуру досуга и особенно на досуг молодежи, а это можно увидеть в относительно новом виде досуга – ночном клубе. Для анализа были применены методы многомерного шкалирования, факторный и кластерный анализ. Многомерное шкалирование — это одно из направлений анализа данных, которые представляют собой матрицу близости между парами объектов. Идеи метода многомерного шкалирования очень тесно связаны с методами кластерного и факторного анализа. При сравнении многомерного шкалирования и факторного анализа, характеристики ночных клубов разделились на несколько категорий.

1-я категория – базовые и наиболее важные характеристики заведений. При выборе места отдыха, прежде всего обращают на внешний и внутренний вид заведения – большое количество молодежи, после, выставляют фотографии и посты в социальных сетях, с места их пребывания, а внешний вид, в определенной мере формирует статустность и престижность, которая не менее значима. Важно чтобы заведение находилось в центре города, чтобы в нем соблюдалась чистота помещения, столов и туалетов, стиль музыки, и конечно наличие кальян-бара. Но при использовании метода МШ, в базовые потребности также были включены: качество обслуживания, мероприятия, которые проводятся в клубе и посетители заведения.

2-я категория, учитывает характеристики заведения и дополнительно предоставляемые услуги: дресс-код, наличие суши-бара, зоны караоке, стриптиза, наличие VIP зоны, бильярда, боулинга. А так же немаловажным фактором является показатель стоимости основных (еда, напитки) и дополнительных услуг.

3-я категория включает качество обслуживания, мероприятия, которые проводятся в клубе и посетители заведения – можно сказать, что это важность наличия определенной аудитории и создаваемой ими атмосферы, так как предполагает некие взаимоотношения.

И отдельными группами характеристик стали такие как расположение клуба и цена за вход (при анализе данных с помощью МШ, эти характеристики попали во 2-ю категорию). Несмотря на то, что в процессе анализа им было присвоены разные группы, их можно объединить, так как ни одна, ни другая, не являются важными при выборе заведения для поведения досуга.

Таким образом, применяя методы многомерного шкалирования, факторного и кластерного анализа, позволило нам более качественно интерпретировать данные, просмотреть группировку ночных клубов и определить их общие и различные признаки, влияющие на выбор респондентов.

Чала Н. В.
НТУ «ХПИ»

ФЕМІНІЗМ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ РУХ

Початком організованого руху вважається 1848 р., коли у Сенека Фоллз пройшов з'їзд із захисту прав жінок під гаслом «Усі жінки і чоловіки створені рівними». У 1869 році Джон Стюарт Мілл опублікував свою працю «Підпорядкування жінок», у якій відзначив, що «законодавча підтримка підпорядкування однієї статі іншій – шкідлива і є однією з головних перешкод на шляху до загальнолюдського удосконалення». Уже потім, на зламі століть, британський парламент ухвалив закони, що надали право неодруженим забезпеченим жінкам вступати до університетів, медичних шкіл, володіти власністю і управляти нею, а згодом дав жінкам право голосу на місцевих виборах. Після Другої світової війни одним з важливих завдань жіночого руху стає боротьба за фактичну реалізацію прав жінок, які були б визнані на законодавчому рівні. Під час протестних виступів 60-70-х рр. в США і Європі феміністський рух стає масовим явищем, що мав назву «друга хвиля», після початкової стадії фемінізму, як низки рухів та ідеологій, що і стало попередником «другої хвилі»

Відповісти на питання: «Що таке фемінізм?», значить, відповісти на питання, чим взагалі по суті є постійна боротьба між пригнобленими і гнобителями. Про проблему соціальної нерівності писав ще Джон Локк у своїй «Державі», інша справа, що він не знайшов реальних рішень цієї проблеми.

Радикальні відповіді на це корінне питання соціальних відносин ми знаходимо в текстах соціалістів-утопістів і марксистів. Вони висловлювалися за свободу особистості, за рівність між усіма членами суспільства незалежно від приналежності до гендеру. Проте практика комунізму не принесла реальної свободи особистості і була відкинута більшістю народів, що зазнали відповідного експерименту.

Фемінізм приваблює до себе увагу тим, що він приніс істотні зміни в західне суспільство. Хоча в цілому багато принципів фемінізму загальноприйняті, деякі з них продовжують піддаватися критиці. Окремі критики (як чоловіки, так і жінки) вважають, що феміністки сіють гендерну ворожнечу, пропагують ідеї чоловічої неповноцінності. Ці критики відзначають, що якщо в деяких феміністських творах замінити слова «чоловік» і «жінка» на відповідно «чорношкірі» і «білі», то в результаті ці твори звучатимуть як пропаганда расизму. Багато критиків руху вважають, що говорячи про гендерне рівноправ'я, феміністки сучасності пропагують ідеологію, в центрі якої стоїть жінка. Очевидно, багато людей виступають проти феміністського руху тому, що вони вважають його причиною руйнування традиційного устрою життя і знищення звичних ролей, традиційно «зарезервованих» за чоловіками і жінками залежно від їх біологічної статі. Підкреслюється, що між чоловіками і жінками існує ціла низка природних відмінностей, і що все суспільство лише виграє від їхнього визнання.

Незважаючи на критику феміністський рух можна вважати найбільш старим з нині існуючих соціальних рухів, який виконав важливу функцію досягнення гендерної рівності та скасування принизливого становища жінки у традиційному суспільстві.

Шамхалова С.Е,
НТУ «ХПІ»

ДРАМАТУРГИЯ ПОПРОШАЙНИЧЕСТВА

Теоретической «рамкой» исследований попрошайничества послужила концепция драматургической социологии Ирвинга Гофмана. Такой поход кажется обоснованным, поскольку обозначенная в теме разновидность социального взаимодействия представляет собой проекцию «театра Гофмана»: попрошайки, как и актеры, умеют пользоваться особыми методами воздействия на публику (прохожих), чтобы получить ожидаемое – милостыню.

Прозящие милостыню «работают», моделируя разные типы из кластера «нищие». На социологическом языке И. Гофмана, каждая модель попрошайничества (например, «солдат-инвалид», «старушка», «женщина с ребенком») относится к так называемому «фасаду», т.е. той части организованной индивидом презентации, которая заранее подготовлена и служит тому, чтобы публика могла правильно определить ситуацию. Фасады выбираются, а не создаются: если человек хочет «сыграть» роль, он обнаруживает, что для этой роли, по Гофману, уже есть определенный фасад.

«Пенсионерка» - этот случай, который представлен пожилой женщиной, стоящей в одном из подземных переходов со своей собачкой и вписан в общую модель «пенсионер(ка)». Поэтому персона выбрала соответствующую форму поведения, она никогда не будет просить деньги «с протянутой рукой». Ее поведение может быть описано при помощи понятий «достойно», «тихо», «вежливо». Она никогда не опускает глаз, она пытается конструировать симметричное социальное взаимодействие – «как равная с равными».

В социологии Гофмана есть понятие «команда», которое употребляется для обозначения группы индивидов, играющих сходную роль и тесно связанных сотрудничеством, к примеру, это могут быть группа подростков с гитарами, которые стоят в подземном переходе. Критерием принадлежности к этой команде выступает категория «работа», эти люди играют один спектакль, под названием «работа». Стоит отметить и «церковных нищих», эта роль подразумевает ряд обязанностей: за каждую полученную милостыню следует креститься и благодарить, молиться за подавших прихожан, которые помимо обычной милостыни иногда подают деньги специально на свечи.

«Мать-одиночка». В своих презентациях просящие милостыню женщины манипулируют ценностью «материнства» и часто выбирают роль «матери-одиночки». Они используют техники манипуляций и конструируют различный «фасад» представления, к примеру, активно использует гендерные ресурсы, кокетничая с проходящими мимо мужчинами, актуализируя гендерный дисплей.

В рамках концепта Гофмана, все указанные персоны – это профессиональные актеры, которые знают, как произвести на зрителя нужное впечатление и владеют необходимыми техниками манипуляции, находясь, в свою очередь, под постоянным контролем общества. Таким образом, формируется пространство «мобилизации ценностей», где различные факторы являются ресурсами для повседневного обыгрывания.

СЕКЦІЯ 7

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Бабаджанян К. О.
НТУ «ХПИ»

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭЛИТА УКРАИНЫ. ПРОБЛЕМЫ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ

Актуальность этой темы основывается на том, что к современной политике уже нет должного доверия и необходимо разобраться, что к этому привело.

Целью данной работы является рассмотреть проблемы и особенности современной политической элиты и привести способы изменения состава политической элиты для большего доверия к ней.

Политическая элита – совокупность лиц, обладающих политическим влиянием и привилегированным положением в обществе.

Как определенная система взглядов теория элиты была разработана в начале XX века Вильфредо Парето, Гаэтано Моской, Робертом Михельсом. В независимой Украине проблема политических элит занимает важное место в исследованиях Дмитрия Выдрина, Бориса Кухты и других.

В Украине, исходя из особенностей ее исторического развития, ряда проблем и противоречий, которые накопились в течение долгого времени, сформировалась собственная современная политическая элита.

Следует выделить следующие проблемы и особенности в развитии политической элиты Украины:

1. Политическая элита в нашем государстве в большинстве своем обладает властью и богатством, но никак не высоким уровнем моральных качеств. Это указывает на то, что власть в нашем государстве можно «купить», даже не заботясь об уровне и глубине своих знаний.

2. Украинская политическая элита – это, как правило, представители правительства, олигархии. И те и другие в ходе своей деятельности, в первую очередь, опираются на личные потребности, на создание привилегий для своего круга и лишь после этого учитывают интересы общества в целом.

3. Отсутствие необходимого настоящей элите стратегического мышления. Конечно, нельзя говорить о том, что вся элита в Украине – это люди без должной профессиональной подготовки, но, учитывая

специфические особенности формирования современной политической элиты, можно сказать, что у власти сейчас немало людей, которые не обладают тем должным уровнем подготовленности, которым должно обладать правительство.

4. Неумение договариваться, согласовывать интересы. Конечно, политическая элита в нашем государстве, как и в остальных, внутренне разделена между собой, но если в других государствах можно наблюдать взаимодействие элит, то в Украине наоборот, существует так называемая «борьба элит».

5. Отчуждение политической элиты от общества.

Представители политической элиты Украины руководствуются идеями борьбы за власть, но не всегда способны распорядиться этой властью в общественных интересах. Из-за этого коэффициент полезного действия политической элиты Украины остается слишком низким.

В заключение хотелось бы отметить, что политическая элита любого государства, обладая высоким положением в обществе, богатством, престижем, должна уже не заботиться о собственных интересах, а направлять все свои усилия на поддержку населения. Но элита в Украине не может на сегодняшний день выполнить функции, возложенные на нее, из-за вышеперечисленных причин. Исходя из этого, важно понять, что никто за пределами нашего государства не сможет помочь с выполнением всех возложенных задач на улучшение жизни населения, так как понять нужды страны может человек или группа людей, которые выросли здесь. Осталось воспитать и сформировать политическую элиту будущего с учетом существующих недостатков для политического развития украинского общества.

Бизяева Ю. В.
НТУ «ХПИ»

ФЕНОМЕН БЕДНОСТИ В УКРАИНЕ

Бедность — это состояние человека, социальной группы, страны, характеризующееся отсутствием или недостатком ресурсов, необходимых для поддержания общепринятых условий жизни. Проблема бедности как социальное явление была сформулирована в условиях модерна, в процессе становления индустриально-рыночных отношений. С этого момента учеными

начинают проводиться эмпирические исследования этого многомерного явления. С проблемой бедности сталкивается любое развитое общество, в том числе и украинский социум. Проблема бедности в Украине имеет как некоторые общие черты с другими странами, так и сугубо национальные черты. В настоящее время мы можем наблюдать, например, такой неоднозначный феномен, как распространение «культуры бедности».

Национальной особенностью явления бедности в Украине, на наш взгляд, является то, что наша страна долгий период времени входила в состав СССР. Это модно рассматривать как одну из системных причин формирования нехватки ресурсов. В стране, где все ресурсы принадлежат государству, формируется система, позволяющая удовлетворить лишь базовые потребности. Все остальное ранее подвергалось критике и осуждению, считалось чуждым так называемому социалистическому образу жизни. Коммунистическая идеология формировала в населении негативное отношение к богатству, это способствовало развитию агрессии, направленной на расслоение общества по уровню достатка, что, в свою очередь мешало трансформации и модернизации общества.

Еще одной причиной развития бедности в Украине во времена СССР являлась уравнилельная система оплаты труда, которая разрушила существующие мотивационные структуры и способствовала упрочнению иждивенческой формы поведения. Низкий уровень жизни также поддерживался минимальным уровнем дохода населения и распределительной системой, которая угнетала развитие непосредственно потребностей граждан. Одной из типичных причин бедности в Украине является все возрастающая зависимость доходов большинства населения от места работы. Так, например, программист, работающий на частную фирму будет иметь доход выше, чем работник госучреждения. По данным 2016 г самые низкие зарплаты в Украине в областях образования и здравоохранения. Ниже черты бедности доходы у пенсионеров.

Массовость явления бедности в нашей стране также вызвана недостатком рабочих мест, который обусловлен упадком в сфере промышленности и сельского хозяйства. Следствием этого стало не только появление массы безработных, но и возрастание количества людей, называемых «работающие бедные». Существование такой категории населения – это феномен украинского общества. В развитых странах наличие работы не является гарантом получения дохода, однако оно спасает от крайней формы бедности – нищеты. В Украине даже работая, можно прибывать в наиболее тяжёлой форме бедности. Существующая в нашей стране социальная помощь несоизмерима с

масштабами бідності.

Таким образом, к моменту выхода Украины из СССР, в нашей стране уже сформировалась специфическая форма бедности, характерная для государств, в которых ведущее место занимала коммунистическая идеология. Для данной формы бедности характерно существование феномена в виде типичного способа жизни общества. Это вызвано тем, что низкий уровень жизни был характерен для основной массы населения. Несмотря на то, что Украина вышла из состава СССР уже четверть века назад, менталитет общества претерпел лишь незначительные изменения. Это привело к тому, что материальное состояние граждан так и осталось низким. Такое явление спровоцировало угасание трудовой и жизненной мотивации широких масс населения, распространение негативных форм активности – преступности, алкоголизма, наркомании, проституции. Проведенные экономические реформы не привели к глобальной структурной перестройке экономической сферы, а лишь разделили общество на социальные страты «очень бедных» и «очень богатых». В свою очередь, формирование биполярного общества привело к стабилизации «культуры бедности» в сознании определенных слоев населения Украины.

Бочарова В.С.
НТУ «ХПИ»

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Політичні погляди та ідеї існують з того часу, як суспільство набуло державно-організованої форми. Першою формою пізнання політики була релігійно-міфологічна. Майже два тисячоліття панувало уявлення щодо сакрального походження влади і суспільно-політичного устрою. Вже тоді почали формуватися своєрідні принципи політичної науки, які полягали в тому, що всі соціальні явища і процеси розглядалися крізь призму політичної влади. Без влади не може бути політики, оскільки саме влада виступає засобом її реалізації. З середини першого тисячоліття до нової ери посилювався процес раціоналізації політичних поглядів, набування філософсько-етичної форми. З'являються перші політичні категорії і визначення, а згодом і політичні концепції, започатковуються теоретичні дослідження політики. Відомі світові вчені Конфуцій, Сократ, Платон, Аристотель політичну науку розуміли як науку про загальне благо, втіленням якого має бути держава.

До середини XIX ст. політичні теорії звільняються від релігійного впливу,

набувають світського характеру. У цей період відбувається становлення перших політичних ідеологій, політика усвідомлюється як особлива сфера життєдіяльності людей. Центральними питаннями політичної думки виступають принципи поділу влади, становлення правової держави і демократії, проблеми прав людини.

Важливий внесок у формуванні політичної науки кінця XIX- початку XX ст. здійснили такі вчені, як К. Маркс, Ф. Енгельс, М. Вебер, Р. Міхельс, Г. Моска, В. Парето та ін. Це період становлення політології як самостійної наукової і освітньої дисципліни. Зазначимо, що знадобилось майже сто років для кінцевого оформлення та професіоналізації політичної науки. У 1949 р. під егідою ЮНЕСКО утворилася Міжнародна асоціація політичної науки, що об'єднала у своїх лавах більшість відповідних національних асоціацій. В середині XX ст. центр уваги політології переноситься на емпірично спостережену політичну поведінку людей. За допомогою математичних методів обґрунтовується діяльність виборчих систем та принципи виборців.

Наприкінці XX ст. – початку XXI ст. в політології затвердилось широке розмаїття різних напрямів і підходів, методів політичних досліджень. Увагу приваблюють процеси переходу до демократії, проблеми політичної участі, нові громадські об'єднання і рухи. Сучасні політологічні концепції розглядають принципи існування конфронтаційного багатополюсного світу, геополітичні та глобалізаційні виклики, новітні різновиди війни.

Васильченко Р.Г., Майстренко Т.С.
НТУ «ХПІ»

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ МОЛОДЁЖИ

Проблема изучения социально-экономического положения молодежи актуальна сегодня в связи с тем, что современные общественные процессы резко изменили социальное, материальное и политическое положение молодых людей. Последнее время обострилось немало молодежных проблем, среди которых главные: низкий уровень жизни, безработица и значительная экономическая и социальная зависимость от родителей; материальная необеспеченность, отсутствие материальных ресурсов для улучшения жилищных условий; плохое состояние здоровья и рост уровня социальных отклонений, потеря идеалов, отсутствие социальной перспективы и жизненного

оптимизма. Изучением данной проблемы занималось множество социологов, политологов, экономистов и других учёных. Например, исследованием вопросов безработицы и трудоустройства молодежи занимались такие ученые, как О.А. Гришнова, Э.М. Либанова, С.И. Пирожков. К числу особо тревожных тенденций относится падение престижа общего и профессионально-технического образования, увеличение числа молодежи, начинающей трудовую деятельность с низким уровнем образования, без желания продолжать обучение. В молодежной среде царит высокий уровень вынужденной безработицы и отсутствие современной программы молодежного жилья. Это свидетельствует о ряде проблем не только в системе образования, но и в обществе в целом. Образовательный потенциал молодежи не реализуется в должной мере, из-за несоответствия между системой образования и потребностями рынка труда. Отмечается тенденция к снижению качества образования через низкую социальную престижность педагогической профессии. Отдельная проблема – критическая изношенность материально-технической базы учреждений образования всех уровней и недостаточные темпы ее модернизации.

Проблемы, с которыми сталкивается молодежь при поиске работы, является отсутствие стажа работы и потребность иметь необходимые «связи». Менее значимы такие трудности, как то, что работодатели не хотят брать на работу молодежь или требуют от нее много знаний и умений. Также молодёжь фактически не может открыть собственный бизнес из-за отсутствия стартового капитала, коррумпированного чиновничества и, конечно же, высоких налогов. Для решения проблемы трудоустройства стоит задуматься об обеспечении студентам рабочих мест по окончании ВУЗов и введении квот для молодёжи на предприятиях. Чтоб содействовать повышению уровня здоровья молодых граждан нужно проводить профилактику заболеваний и популяризовать здоровый образ жизни во всём обществе, а не на конкретных единицах общества. Среди проблем, касающихся обеспечения здорового образа жизни: состояние окружающей среды, экология, низкий уровень медицинского обслуживания, злоупотребление курением, наркомания, СПИД, недостаточные возможности для занятий физической культурой и спортом, алкоголизм, низкий уровень осведомленности о здоровом образе жизни.

Современная государственная молодежная политика в полной мере не решает социально-психологические проблемы совершенствования системы воспитания и образования молодежи, методов реализации социально-экономических и духовных потребностей. Необходимо разработать программу

национально-патриотического воспитания, направленную на преодоление разрозненности молодежи разных регионов Украины и объединению украинской нации. По этому, на наш взгляд, целесообразным является улучшить доступность образования и увеличить направленность образования способом ведения новых учебных программ, тем самым, создать квалифицированных специалистов в определённой отрасли, нежели не специалистов широкого класса, это позволит молодежи максимально реализоваться в жизни, что является неременным условием личного счастья, динамического и устойчивого общественного прогресса.

Васильченко Р.Г., Уткачева Н.
НТУ «ХПИ»

РОЛЬ ЖЕНЩИНЫ В ПОЛИТИКЕ

В современном обществе существует множество культурных, психологических, социальных и других факторов, которые так или иначе являются препятствием для женщин, стремящихся занять высокие управленческие посты. Однако год за годом мировая гендерная политика претерпевает серьезные изменения, которые также касаются и женской части населения планеты.

Вторая половина XX века явила миру новый феномен политической жизни – своего рода прорыв женщин в высшие эшелоны власти. В ряде стран Западной Европы, Юго-Восточной Азии, Латинской Америки они взяли власть в свои руки. Гармонично развиваться, продвигаясь к высшему уровню, человеческое общество может, если роль женщины не понижена и сбалансировано соответствие двух взаимодействующих начал – мужского и женского. Процесс притока женщин в политику основательно поколебал сложившийся стереотип: политика – для мужчин, а семья, дети – для женщин. Но этот стереотип еще не сломлен. В целом доля женщин на уровне принятия решений в большинстве стран остается низкой и далеко не пропорциональной их количеству, образованию и занятости. Стоит заметить, что в целом ряде стран сегодня наблюдается тенденция – в политической жизни стран участвует все больше и больше женщин.

Начиная с 1945 года, более 80 женщин во всем мире избирались главами государств и правительств. Причем больше 90 процентов из них – после 1979 года, а подавляющее большинство – с 1990-х годов. К ним можно добавить

женщин – министров, возглавлявших и возглавляющих далеко не классические «женские» министерства.

Это колоссальное изменение традиционных общественных отношений, которое произошло за несколько последних десятилетий. Еще ни разу в истории человечества у руля разных стран не стояло одновременно столько женщин. Право женщин на высочайшие посты в государстве не вызывает больше того отторжения, которое веками сопровождало цариц, королев и императриц. Наоборот, многие связывают свои надежды именно с женщинами у власти.

Как ни парадоксально, эти надежды основаны на том же доводе, который веками закрывал женщинам дорогу к власти: мол, они другие, чем мужчины. Они социальнее, нравственнее, чувствительнее и именно потому непригодны для грубой политики.

Пока в начале XIX века не возник тезис об особых социально-нравственных качествах женщин, аргумент их противников был гораздо проще: женщины непостоянны, недальновидны и уступают мужчинам не только в здоровье, но и в интеллекте и силе воли. Поэтому женщины оставались в стороне, когда раздавали власть императорам, королям, министрам. И поэтому они правили только тогда, когда все решало кровное родство, степень которого была важнее пола наследника. Дочери наследовали троны отцов, вдовы правили от имени своих несовершеннолетних сыновей.

И тем не менее, именно европейские правительницы формировали лицо нового континента. Именно Елизавета I правила Англией эпохи Возрождения, именно Екатерина II превратила российскую империю в великую державу.

Позднее, в конце XIX века, когда власть перестала переходить по наследству и правителей начали выбирать, женщин удалили от власти – под предлогом того, что это не их дело. Демократия лишила женщин власти куда более эффективно, чем феодализм. И даже после того, как женщины добились всеобщего избирательного права, потребовалось не одно десятилетие, чтобы первым в истории главой европейского государства в 1979 году стала женщина – Маргарет Тэтчер. И лишь сегодня становится понятно, что со взлета ее политической карьеры и началась «женская революция» – приход женщин во власть во всем мире. Женщины, которые вошли в историю, доказали, что «слабый пол» в состоянии решать проблемы и трудности мирового уровня, разрушив стереотип, что это лишь привилегия мужчин.

И почему же женщины идут в политику?

Женщина становится политиком, потому что политика – интереснейшая

деятельность не только для мужчин, но и для женщин. Это деятельность, требующая множества качеств, которые, как говорится, «обретаются в бою».

Среди этих качеств можно выделить следующие: уверенность в своем политическом призвании, желание принести пользу людям, желание стать известной, реализоваться как личность, сделать карьеру, защитить интересы определенных групп населения, устроить свою личную жизнь, материальный интерес, желание обрести партнеров, друзей, связи др.

Вихров П.В.
НТУ «ХПИ»

ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ПАТРІОТИЗМУ ЯК ЗАГРОЗА ДЕРЖАВІ

Патріотизм це відчуття любові до своєї батьківщини. Його проявами є почуття гордості за свою культуру, відданість своєму народу та готовність діяти в інтересах своєї держави. Патріотизм тісно пов'язаний з націоналізмом. Відсутність патріотизму у населення є прямою загрозою для держави, адже вона будується на громадянах. Люди, не зацікавлені у своїй країні, будуть жити в чужій. Це призводить до занепаду економіки, втрати територій, погіршення рівня життя та взагалі до ліквідації держави. Фактори, що підтверджують зниження рівня патріотизму у громадян України:

- 1) свідомий відказ від захисту Батьківщини, від служби в армії;
- 2) еміграція за кордон, відказ від громадянства України;
- 3) критика влади при дуже низькому рівні власної політичної активності та ініціатив щодо політичного контролю влади;
- 4) відтік капіталів та інвестицій за кордон.

Основні причини послаблення відчуття патріотизму у населення:

- різкий контраст рівня життя різних груп населення, тобто величезна різниця у розмірах прибутків та власності, яка оцінюється як несправедлива (інженери, лікарі, робітники живуть в бідності – депутати-мільйонери займають місця у списку Forbs; чиновники отримують величезні гроші і купують годинники за десятки тисяч у.о.);
- незадоволення політикою уряду, недовіра до нього, представники якого приймають егоїстичні рішення у своїх корисних інтересах, а не в інтересах суспільства та порушують закони;
- масова корупція на вищому та середньому рівні, її обговорення у СМІ та відсутність ефективних мір протидії їй;

- наявність невирішеного військового конфлікту, незадоволення керівництвом Військових Сил України;
- погіршення життя населення, різка інфляція за 2014-2017 рр.;
- подвійні стандарти у оцінці політичних явищ у населення, наявність достатньо значної кількості громадян, що прагне дружби зі країною-агресором; подвійне ставлення до Євромайдану та його наслідків;
- відчуття повної економічної та політичної залежності від інших країн, збільшення боргу країни, отримання великої кількості траншів ЄС, кредитів від інших країн, необхідних для виживання;
- прояви політичного тиску та примусові заходи до патріотично налаштованих людей, які публічно виражають своє незадоволення політичною ситуацією та існуючими законами;
- намагання влади силою захистити себе та довше тримати свої позиції шляхом збереження законів про депутатську недоторканість сьогодні та створення законів для обходу антикорупційних заходів.

Патріотизм є явищем індивідуальним і повинен виховуватися у людини з самого народження. Громадянин мусить гордитися своєю великою країною, її справедливою системою та бачити позитивні приклади любові до Батьківщини від старшого покоління. Нам потрібно перестати все сприймати критично, звертати увагу не на те, як все погано в країні, а бачити і позитивні моменти та самим щось робити для їх збільшення. Щоб стати справжньою людиною потрібно багато працювати над собою, але саме головне – це брати активну участь у політичному житті країни, стати «політично активним», публічно виражати свої думки та побажання, а не мовчати. Як члени суспільства ми маємо не тільки певні права, а і обов'язки, які необхідно виконувати щодо розвитку та покращення держави. Громадяни є джерелом влади, і повинні використовувати всі можливості цього статусу для розцвіту України.

Вус С.М.
НТУ «ХПИ»

ЖЕНЩИНЫ В ПОЛИТИКЕ: ТЕНДЕНЦИИ И ЗАКОНОМЕРНОСТИ

Роль женщин в современном обществе динамически расширяется. В развивающихся странах мира неуклонно возрастает их влияние в экономической, политической, культурной и общественной жизни.

Цель исследования – выяснить, каков он, образ женщины-политика, что

представляют из себя леди, в чьих руках сосредоточена власть. Объектом исследования являются женщины в политике, а предметом является определение закономерностей, которые способствуют продвижению женщин в политической сфере. Ещё в прошлом веке сочетания слов «женщина» и «политика» вызывали у многих граничащее с ужасом неприятие, отторжение, искаженное подобие «культурного шока».

Процесс участия женщины в общественно-политической деятельности основательно поколебал сложившийся стереотип: политика – для мужчин, а хозяйственный быт – для женщин. Однако культура ценностей и нравственности современного общества не стоит на месте, и, преодолевая вместе с целым миром эту очередную ступень, мы становимся на шаг ближе к той утопической цели, в которой нет места гендерным стереотипам. Властные структуры государств, элита, политические партии и общественные организации декларируют, что современное общество приобретет устойчивый характер в том случае, когда граждане – мужчины и женщины будут активно участвовать в жизни своей страны. При этом политическое участие женщин рассматривается как важнейшая самостоятельная задача.

При анализе биографий известных женщин-политиков, таких как: Индира Ганди, Маргарет Тетчер, Ангела Меркель, Дилма Русеф, Юлия Тимошенко и Беназир Бхутто было выделено пять характерных черт, которые особенно ярко олицетворяли легендарных «железных леди». 1. Каждая из них отличалась довольно высокой существенной степенью безжалостности по отношению к своим коллегам и подчинённым. Каждая из них в своё время получила оценку «железной леди» в той или иной формулировке. 2. Преимущественно отцовское воспитание и влияние на формирование мировоззрения отцовских политических ориентиров. 3. Практически полное отсутствие или минимальное проявление интереса к семейной жизни и воспитанию детей. 4. Ранняя политически ориентированная деятельность в подростковом или юношеском возрасте. 5. Окончание престижных высших учебных заведений, особое усердие в учёбе, целеустремлённость, политическая дальновидность.

Как показывает реальный исторический опыт, женщина-управленец, обладающая сильными волевыми качествами, присущими от рождения или отшлифованными с опытом, будет отстаивать свои интересы до победы. Самодисциплина, амбиции, не жертвенность, но участие в интересах своих сограждан, настойчивость, упорство, определённая мобильность, периодически превращающаяся в бескомпромиссность – вот те качества, которыми должна обладать женщина, несущая бремя ответственности за надлежащую ей власть.

Мир знает многих великих лидеров, облачённых в юбки или сари. Мир открыто познаёт своих героинь.

Гапонов А.Р.
НТУ «ХПИ»

ЭТНИЧЕСКАЯ ДИСКРИМИНАЦИЯ

Этническая дискриминация – ограничение или лишение части граждан экономических, политических и культурных прав и свобод на основании их принадлежности к определенной национальности или нации. Она считается одним из самых опасных видов дискриминации, потому что мы сами не выбираем принадлежность к какому-либо этносу.

Формы проявления этнической дискриминации:

- Прямая дискриминация: 1) институционализованная: геноцид, депортация, законодательный запрет брать на работу людей определенной этнической принадлежности, быть избранными в органы власти, занимать руководящие должности, получать гражданство... 2) не институционализованная (основана на традициях, обычаях):предвзятое отношение к представителям этнической группы сотрудников полиции; отказ в аренде жилья или в приеме на работу чаще, чем представителям других этнических групп; распространение анекдотов про них;

- Косвенная дискриминация (определенные ограничения или требования, формально не проводящие различий по этническому признаку, но по разному влияющие на права и свободы представителей разных этносов) требование носить форменную одежду (официантка, служащая в банке, офицер полиции) может вступать в конфликт с культурными стандартами этноса; требование о наличии диплома местного учебного заведения; требования по обязательному знанию при приеме на работу, на которой язык в таком объеме не нужен (водитель, слесарь, лаборант, швея),

Причины осуществления этнической дискриминации:

- 1) На уровне общества: исторические предпосылки (прошлые обиды, войны, конфликты); длительная культурная обособленность народа, жизнь в изоляции; наличие существенных противоречий в нормах, ценностях представителей другого этноса (не понимание, враждебность); падение уровня жизни вызывает негативные настроения по отношению к другим этносам, в которых люди видят конкурентов за ресурсы и рабочие места; накручивание,

нагнетание и разжигание межэтнической ненависти в СМИ, ищущих врагов и виноватых; поддерживаемые негативные этнические стереотипы; деятельность нечистоплотных политиков, эксплуатирующих тему этнической солидарности и этнического противостояния для достижения собственных корыстных интересов; не развитая нормативно-правовая база, защищающая права национальных меньшинств и жестко наказывающая за дискриминацию.

2) На уровне личности: негативный опыт общения с представителями определенной этнической группы; низкий уровень образования в целом и знаний о других народах и их культурах; поиск виновных в своих проблемах.

С этнической дискриминацией необходимо бороться. Опыт подсказывает следующие наиболее эффективные методы: 1) законодательные (сложность выделения критериев, которые должны быть прописаны и закреплены в законе); 2) культурно-образовательные (пропаганда равенства этносов в СМИ, повышение уровня образованности в целом, расширение межкультурного образования и сотрудничества).

Дворецька Р.І.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В даний час значимість проблеми розвитку інноваційної активності українців усвідомлена досить ясно на всіх рівнях влади. Очевидно, що за відсутністю людей, що володіють розвиненим інноваційним потенціалом, втрачають сенс міркування про інноваційний потенціал підприємства.

В 2017 році Україна посіла 42 місце в рейтингу інноваційних економік світу за рейтингом Bloomberg. Фінансування НДДКР в Україні в 2016 році склало 2,6 млрд. дол., це лише 0,7% від ВВП країни. Доля реалізованої інноваційної продукції з кожним роком падає. Рівень безробіття серед молоді України – 22%, незважаючи на те, що диплом про закінчення вузу є у 85% населення. За останні 20 років кількість заявок на патент зменшилась на 20% через бюрократію. Кількість наукових співробітників скорочується. Відбувається це з двох причин: наукові розробки та інновації практично не фінансуються, до того ж бути науковим співробітником не рахується престижною і високооплачуваною професією в Україні.

Виділимо основні проблеми інноваційної активності молоді:

1) більшість вітчизняної молоді не прагне займатися науково-дослідною та винахідницькою діяльністю, оскільки це малооплачувана і трудомістка робота; 2) невисока якість професійної підготовки та невідповідність структури підготовки фахівців вимогам ринку праці, що зумовлює серйозні труднощі в працевлаштуванні; 3) недостатньо поширена в Україні практика використання самоосвіти та вдосконалення знань і навичок; 4) міграція української молоді до більш розвинених країн з метою отримати високоякісну освіту у закордонних навчальних закладах, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність на ринку праці; 5) відсутність ефективної законодавчої бази державної молодіжної політики; 6) не використовується міжнародний досвід у реалізації державної молодіжної політики; 7) відсутність мотивації молодих людей до активної участі в суспільному житті та інноваційній діяльності.

У зв'язку з цим найважливішим напрямом інноваційного розвитку країни є стимулювання інноваційної активності молоді, в першу чергу студентської.

В цілому виділимо наступні умови розвитку інноваційної активності молодих вчених: 1) посилення заходів державної підтримки молодих вчених за допомогою розширення спектра соціально-політичних, економічних і організаційно-управлінських форм роботи з молодими вченими; 2) збільшення кількості та видового різноманіття наукових заходів, в тому числі проведених на конкурсній основі, що стимулюють інноваційну активність; 3) формування у молоді мотивації до інноваційної науково-дослідницької діяльності; 4) підвищення рівня розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності; 5) забезпечення організаційного супроводу та підтримки при розробці інноваційних проектів і представленні їх на конвентах, проходженні стажувань, написанні заявок на конкурси грантів і реалізації дослідницьких проектів; підготовці і публікації результатів досліджень; 6) сприяння комунікацій і професійним зв'язкам, міжнародного співробітництва та академічної мобільності; 7) вдосконалення і подальший розвиток існуючих форм підвищення кваліфікації, які сприяють професійному зростанню молоді; 8) інформаційне забезпечення; 9) звільнення від оподаткування коштів, спрямованих на підвищення кваліфікації та перепідготовку наукових кадрів. Перераховані умови складуть основу розвитку інноваційної активності.

Висновок: Україні ще потрібно пройти складний шлях, який полягає не тільки в повній зміні ставлення до науки та інновацій в країні, а й в економічних і політичних рішеннях. Інноваційна активність може з'явитися в певних умовах, якщо такі умови настають, якщо ж ні – не проявиться ніколи.

ІМІДЖ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Політичне лідерство – (від англ. Leader – ведучий, керівник) процес міжособистісної взаємодії, в ході якого авторитетні люди, наділені реальною владою, здійснюють легітимний вплив на все суспільство чи певну його частину, котра добровільно віддає їм частину своїх політико – владних повноважень і прав.

Політичне лідерство є вищим рівнем лідерства взагалі, оскільки воно відображає владні відносини в суспільстві на найвищому – державному рівні.

На тему політичного лідерства можна говорити невичерпно, і вона не піддається формалізації. Ця тема містить у собі деякі сутнісні основи, які кожне наступне покоління намагається відшукати. Прагнення проявити себе у політиці можна порівняти з бажанням пізнати або хоча б зрозуміти усесторонній портрет політичного улюбленця, супротивника чи конкурента, який склався у свідомості електорату та сучасному світі, завжди було не переборним. Люди, які залишили відбиток своєї постаті в історії, завжди викликали цікавість у своїх нащадків та сучасників. Інтерес до постаті ніколи не обмежувався тим, що ці люди робили на суспільній чи політичній арені. Вони привертали увагу як особистості – своїми інтелектуальними, моральними, та психофізичними якостями, мотивами своїх дій та ставленням до життя.

Українській аудиторії властива персоніфікація влади, для цієї аудиторії пріоритетом є особистість лідера. Як показують дослідження, що про програми партій та лідерів знають тільки 30% виборців, а про ділові і особисті якості кандидатів проінформовані близько 60 % електорату. Така підвищена увага до політичного портрету лідерів партій шкодить їхнім передвиборчим програмам і дискусіям, яким приділяється не достатньо уваги з боку виборців.

Щоб створити вдалий політичний імідж потрібно докласти чимало зусиль і залучити багато спеціалістів, головну роль у створенні іміджу має іміджмейкер. Іміджмейкера – називають творцем іміджу, тому що від його професійних знань і навичок залежить те, яким буде імідж кандидата. Перш ніж формувати імідж політичної партії чи кандидата іміджмейкер повинен з'ясувати який саме імідж буде імпонувати електорату. Щоб стати політичним лідером у США кандидат повинен: 1) мати гарний вигляд на екрані; 2) бути забезпеченим; 3) мати успіх у своїй попередній діяльності; 4) мати репутацію зразкового сім'янина. Тому

кандидату, який не вписується у ці рамки, буде важко зробити хорошу політичну кар'єру. Вимоги до кандидатів у Франції дещо відрізняються. Він повинен відповідати таким критеріям: 1) бути чесним; 2) енергійним; 3) відкритим. Звичайно це не сталі критерії і вони можуть часто змінюватись, тому напередодні виборів соціологічні служби проводять дослідження задля визначення параметрів політичного лідера, якого потребує народ. Увага, яка приділяється іміджу політиків – це не пуста трата часу. Політичні лідери мають викликати довіру у народу, а народ повинен відрізняти щирі цінності від фальшивих. В остаточному підсумку нами правлять не ідеї, а їхні носії, зовнішній вигляд яких – манери, жести, голос – брешуть дуже рідко (на відміну від мови). Тому треба вчитися сприймати інформацію, що несе імідж наших обранців. При всій змістовності політичного «послання» кандидату необхідно володіти тими особистісними рисами, що дозволять реалізувати його проект.

Неприпустимою є думка про те, що імідж політика можна сформувати і розрекламувати за короткий відрізок офіційної виборчої кампанії: імідж складається роками. Ось чому іміджмейкери повинні працювати з політиками постійно, систематично аналізуючи їхні слова і вчинки, організувати для них тренінги. Не останню роль для іміджу політика відіграє і сексуальний аспект. Вперше про це заговорили в ході кампанії Джона Кеннеді. «Статевий інстинкт – важливий компонент політики», – писав тоді один з менеджерів Кеннеді. «Якщо ваш кандидат гарний чоловік, то усі жінки повалять голосувати за нього, тягнучи за собою чоловіків».

Висновки. На формування вдалого політичного іміджу впливає багато факторів: це і зовнішній вигляд кандидата, і його особистісні характеристики, і вербальні складові. Також важливим фактором є інформація про кандидата у ЗМІ, яка має великий вплив на виборців. Адже їм простіше одержати готові оцінки, ніж міркувати над проявами сутності політиків. Позитивний імідж політиків є одним із елементів довіри населення до органів державної влади і виступає як гарантія успіху політичного лідера на виборах. Розробка новітніх методів формування іміджу політиків сприяє формуванню позитивного ставлення народу до органів державної влади та допомагає залучитися підтримкою населення, що є важливим фактором у формуванні політичного лідерства.

МУЗИКА В ПОЛІТИЦІ

Музика є одним з головних непрямих інструментів політичного впливу. Поширюючи контент, написаний державною мовою країни-виробника, зарубіжний слухач на підсвідомому рівні починає формувати позитивне ставлення до цієї країни. Втім, історія куди частіше зіштовхується з негативними наслідками музичної експансії. У 2015 році Мінкульт анонсував розробку законопроекту, результатом якого стане формування квоти на україномовні пісні. З одного боку, держава ініціює підтримку вітчизняному виробнику, а з іншого – запалює черговий конфлікт на мовному ґрунті, що аж ніяк не сприяє єдності україно- та російськомовного населення. Встановлення квот в цілому є звичайною практикою для багатьох країн Європи. У Польщі згаданий показник дорівнює 33%, у Франції – 35%, а є країни ще з більшим відсотком. Втім мова йде явно не про просування вітчизняного продукту, тим паче, що питанням якості музики повинні займатись зовсім не чиновники. У випадку з Україною ініціативу щодо збільшення квоти на україномовну музику на радіостанціях до відмітки у 75% відхилили навіть самі виконавці. І співаки, і слухачі чудово розуміють, що нині це нереально, та й ми серйозно програємо конкуренцію багатьом іншим країнам. Подібну квоту можуть встановити лічені держави, а ще краще обійтись без них і керуватись принципом якості, аби конкурувати справедливо з зарубіжною музикою. Зрештою, Мінкульт вирішив знизити запропоновану позначку до 25% з поетапним зростанням до 35%. Виходить, що черговий культурний конфлікт всередині країни загасили ще у стадії зародження, але уникли його завдяки нашим музикантам. Втім у Міністерстві культури могли піти на цей крок як на цілком зважене рішення.

У наш час мистецтво стало не лише вихваляти, але і викривати, підносити тих чи інших діячів. По суті зараз сучасній людині важко сховатися від пропаганди, пропозицій різних думок. Сучасне мистецтво прагне формувати моду, мода впливає на спосіб життя і на світогляд суспільства споживання. Автор, в свою чергу, може займатися наклепом, художнім навішуванням ярликів, демонізувати одних і звеличувати інших, а частина аудиторії приймає його погляди, навіть не цікавячись політикою як такою. Звичайно, не всі автори переслідують політичні погляди і нарощують свою популярність за рахунок провокацій.

Можна з упевненістю сказати що музика – ключ до найглибших людських пристрастей. Вона піднімала людей на битви, славила перемоги, зводила на трон королів і проводжала мертвих в могилу. І немає сумніву, що колосальна кількість артистів піднімає в своїх піснях політичні теми, декларує приналежність до тих чи інших політичних течій.

Інший яскравий момент останніх років – перемога Джамали на пісенному конкурсі «Євробачення-2016».

Ця пісня мала політичний зміст. В ній розповідалося про депортацію кримських татар, а також вона несе в собі заклик пам'ятати страшні події минулого для того, щоб уникнути їх у майбутньому. Також існують декілька головних напрямків використання музики у політиці, а саме: 1) гімни, 2) пісні-лозунги (такі як «Разом нас багато...», « Я не здамся без бою», «Одна калина»), 3) пісні-заклики («Повертайся живим», «Не твоя війна») та ін. В наш час в Україні дуже багато пісень, які мають та несуть в собі політичний зміст або контекст. Взагалі, дивлячись на все те, що відбувається зараз в нашій країні, ми можемо сказати, що музика дуже необхідна. Вона надає людям надію і віру у краще майбутнє та краще життя. А також надає міцний поштовх створити країну, де ми всі будемо щасливі і де не буде війни.

Дудка А.В.
НТУ «ХПИ»

ДО ПИТАННЯ РОЗУМІННЯ «ЕЛІТИ» В КОНТЕКСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

Природа сутності такого явища як еліта турбувала людство з давніх часів і є не менш актуальним для сьогодення. Процес виокремлення людини з природи (денатуралізація), на думку Андрія Степанова, уже є «зародком» проблеми еліти, бо із самостійним статусом людини в цьому світі, постає проблема «структурувати» її за певними критеріями: наприклад, людина, яка тяжіє до фізичної праці, і людина, яка тяжіє до розумової, інтелектуальної праці [4]. Таким чином здійснюється поділ на «еліту» та «масу» ще з часів античності (Аристотель, Платон). У добу середньовіччя вирішальним критерієм у визначенні еліти була любов до Бога й милосердя (Фома Аквінський, Аврелій Августин).

Проблема еліти охоплює чимале коло питань і існує упродовж тривалого часу, тому цікавить багатьох дослідників. Перші сучасні класичні концепції

еліт виникли в галузі політології та соціології, коли вчені обґрунтували необхідність існування суспільної ієрархії, систематизували концепції політичних і соціальних змін. У західноєвропейській політичній думці концепції еліт пов'язані з іменами В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельса та інших [2]. Продуктивний розвиток еліти в західній класичній інтрепритації сприяв появі відповідних концепцій у вітчизняній науці. Найбільш ґрунтовні, систематизовані розробки концепції еліти належать українським вченим Д. Донцову та В. Липинському. Так, В. Липинський розробив оригінальну концепцію національної аристократії. На його думку, еліта має формуватися з усіх станів і класів українського суспільства, передусім із продукуючого хліборобського класу та нащадків дворянства і шляхти. Саме із продуцентів повинна формуватися активна, ініціативна, дійова меншість організаторів і керівників нації, які володіють матеріальною силою і моральним авторитетом». «Без матеріальної сили і морального авторитету, – вважав В. Липинський, – не може бути національної аристократії. А без національної аристократії, сильних і авторитетних провідників не може бути нації». Основою знання й служіння державі національної аристократії є не національний, а територіальний чинник – свідомість своєї території, любов до своєї землі [2].

Розробляючи свою концепції щодо розуміння еліти, Д. Донцов повертається до історичної спадщини українського народу, відводячи особливе місце прикладам розквіту держави завдяки активній українській національній еліті часі князів Київської Русі, гетьманства Б. Хмельницького тощо. Саме на зазначених прикладах, вчений обґрунтовує своєрідний ідеал еліти на основі концепції «трьох рис» (мудрість, мужність, благородство). Проте, Д. Донцов доволі скептично оцінював національну еліти свого часу, називаючи її «пасивною інтелігенцією драгоманівського типу» і звинувачуючи у захопленні українських територій чужинцями [6, 76-80].

Соціально-філософське осмислення української національної еліти дає можливість розробити підґрунтя для вирішення багатьох соціальних проблем, від яких залежить буття людини, створити необхідні умови для формування нового покоління національної еліти [3].

Таким чином в основі концептуального підходу до визначення української національної еліти та її ролі в процесах творення національної ідеї вчені визначили наступні базові аспекти:

– поняття «національна еліта» застосовують для означення групи людей у соціальній ієрархії, які продукують, зберігають і транслиують національну ідею, тому займають провідне місце в суспільстві;

–під впливом будь яких процесів притаманних суспільному розвитку відбувається зміна характеру і умов мобільності української національної еліти, що виражається у зміні її соціально-економічного положення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белебега І. Українська еліта / І. Белебега. – Х.: Видавництво «Березіль», 1999. – 28 с.
2. Сучасні теорії еліт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-6712.html>
3. Атаманюк З. М. Соціально-філософські концепції української національної еліти: автореф. дис. канд.. філософ. Наук: 09.00.03 / Південноукр. Держ.ун-т (м.Одеса) ім.. К.Д.Ушинського. – Одеса, 2003. – 19 с.
4. Донцов Д. Єдине, що є на потребу / Д. Донцов. – Київ, 2002. – 134 с.

Дученко В.С.
НТУ «ХПИ»

ПОДЪЕМ И ПАДЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТСТВА В. Ф. ЯНУКОВИЧА

В 2010 году к власти в Украине пришла новая команда, и президентом стал Виктор Федорович Янукович. «Все, что нам удастся на этих выборах сделать для людей, это будут, как говорится, наши достижения. И людям давать этому оценку. А что нам не удастся сделать... После выборов жизнь продолжается. Мы будем продолжать работать, мы никогда не свернем с того пути, по которому мы пошли. Я уверен, что этот путь приведет к успеху», – отметил Президент.

С первых дней своего президентства Виктор Янукович расставил проверенных людей на ключевые должности. За этот период произошло немало знаковых для Украины событий, позитивных и, как ни странно, негативных.

Позитивом внешней политики новой властной команды является сохранение курса на европейскую интеграцию. Более того, власти даже удалось в известной мере продвинуться вперед на этом пути. Происходит активная подготовка соглашения с Европейским союзом об ассоциации и зоне свободной торговли.

За первый год президентства Виктора Януковича существенно усилилось внешнеэкономическое направление Украины. Раньше, по крайней мере в течение последних четырех лет, до прихода к власти Виктора Федоровича, Украина не продвигала своих экспортеров на мировых рынках. Теперь она серьезно этим занимается, активно продвигает имидж страны на мировых рынках. С этой точки зрения, вполне разумны и обоснованы международные визиты Виктора Януковича. Начался постепенный рост экономики Украины

после падения на 15% в 2009 году. Рост не был колоссальным, но был умеренным: в 2010 году он составил 4,2%. Ожили мировые рынки, начали расти цены на металлы, продукты питания, химическую продукцию. Именно поэтому Украина, которая 50% ВВП получает за счет экспорта, сумела показать неплохой результат.

За первый год президентства В.Ф. Янукович осуществляет концентрацию власти в руках главы государства и создание нового политического режима. Он сумел сконцентрировать власть в своих руках быстро и эффективно. Сначала это было сделано политически, а затем, уже осенью, закреплено юридически, что дало первый повод для негодования народа. Ключевые посты в парламенте и во многих областях составила Партия Регионов, что давало полный контроль над Украиной.

На этом фоне, понимая, что ситуация запущена и рычагов влияния на власть не осталось, а также подкармливаемый обещаниями и заверениями подписания ассоциации с Европой, народ Украины надеялся, что ассоциация поможет поменять курс и Янукович будет вынужден начать придерживаться европейских норм, а также приводить законодательство в порядок. Все надеялись, что это поможет безболезненно и без силового противостояния сделать шаг в направлении восстановления экономики Украины и внедрения европейских норм жизни.

Но, ссылаясь на то, что это соглашение между ЕС и Украиной последняя не потянет экономически, Янукович всячески не договаривал о давлении со стороны России о не подписании ассоциации, так как новый торговый союз повлечет утрату некоторых торговых связей между Россией и Украиной, которые составляли около 30%.

В итоге люди совершенно законно и мирно вышли на Майдан, чтобы выразить свой протест против такого неприкрытого обмана и манипуляции. Причем с начального момента речь не шла про отставку правительства или Януковича, требования заключались в становлении на путь ассоциации и возвращении Конституции старого образца, которое ограничивало власть Президента. Но дальше вместо того, чтобы выполнить простое требование народа и разрядить обстановку, Янукович, руководствуясь советами со стороны и своими слепыми недальновидными решениями, начинает дальнейшую эскалацию противостояния и применение еще большей силы против Майдана. Именно в этот момент все перешло в плоскость противостояния народа и власти.

Когда уже было ясно, какая сторона победит и то, что В. Ф. Януковичу

грозит опасность не только потерять президентский пост, но и свободу, он принимает решение бежать со страны. Это только доказало его неготовность к решению проблем между народом и правлением, его некомпетентность исполнения обязанностей президента и нехватке определенных способностей в решении внутренних конфликтов в стране.

Ефименко И.
НТУ «ХПИ»

ПРОГРЕССИВНЫЕ ПОЛИТИЧЕСКИЕ ИДЕИ УКРАИНСКИХ МЫСЛИТЕЛЕЙ XVIII ВЕКА

Прогрессивные политические идеи украинских мыслителей XVIII века развивались в русле общеевропейских просветительских тенденций, но при этом имели свою специфику и даже в чём-то шли в авангарде. Так значительным явлением был документ, разработанный группой казацких старшин во главе с П.Орликом, П. Герциком и А. Войнаровским, который известен как «Конституция П.Орлика» (1710). Это был один из первых документов, который мотивировал национально – государственную независимость Украины, провозглашал права и свободы казаков и других социальных групп украинского общества, предусматривал ограничения власти правом, разделение государственной власти в духе украинских казацких традиций демократизма, равенства и справедливости.

Значительную роль в утверждении политических, социально-экономических и культурных ценностей Украины в XVII-XVIII вв. сыграла Киево-Могилянская Академия, профессором и ректором которой был выдающийся ученый Феофан Прокопович. Суть разработанной Прокоповичем теории просвещенного абсолютизма состояла в обосновании приоритета светской власти над духовной, подчинении церкви государству, секуляризации (изъятии) церковных и монастырских земель. Абсолютный монарх как верховный носитель государственной власти ставится над всеми законами. Но на троне должен обязательно сидеть просвещенный монарх, который может обеспечить развитие науки, искусства, ремесел и мануфактур.

В определенной степени итогом развития украинской политической мысли за предыдущие два столетия следует считать взгляды Григория Савича Сковороды (1722-1794) – одного из крупнейших мыслителей XVIII в., выдающегося философа, поэта, композитора и педагога, который оказал

огромное влияние на своих современников. Его политическая концепция напоминает выдержанную в раннехристианском духе конструкцию И. Вишенского и содержит следующие основные положения: глубокую критику существующего общественного строя с позиций раннего христианства, синтезированного с просветительской идеологии; будущую форму правления (в идеале) – демократическую республику, где будет обеспечено социальное равенство всех граждан. Способы достижения определенного общественного идеала такие: просветительство, самопознание, самосовершенствование, проявление «всеобщей любви», «добрая воля», «добропорядочность», распространение образования в народе, воспитание нравственности.

Активными творцами социально - политической доктрины украинского Просвещения XVIII в. были Я. Козельский, С. Десницкий, В. Каразин, П. Лодий. Они провозглашали феодально-крепостнические отношения несправедливыми, противоречащими нормам «естественных, прирожденных прав» человека. Важное место в ней занимала договорная теория общественного договора, где народ и государственная власть – равноправные стороны. Поэтому ликвидация договора и подписание нового вполне допустимо. Просвещение и моральное осуждение общественным мнением деспотических порядков – основные способы борьбы за утверждение общественного договора. Они полагали, что равенство состоит в признании равенства людей перед законом, выступали за уничтожение классовых и сословных привилегий, но не самих классов. Политическая свобода и равенство органично связаны правом собственности. Нарушение права свободы или равенства приводит к нарушению права собственности и наоборот. Позиции просветителей имели специфические особенности, но они все сходились на том, что решающую роль в обществе играют законы, направленные на достижение общего блага. Не имеет особого значения государственная форма правления – монархия или республика, были бы разумные, законные правители. Поэтому они требовали утверждения обстоятельного законодательства и справедливого правосудия, направленного против своеволия и произвола.

Идеи и принципы, провозглашённые выдающимися отечественными политическими мыслителями века Просвещения, прошли более чем двухвековой путь борьбы, испытаний, частично воплощены в жизнь, но всё ещё остаются надёжными ориентирами для развития нашего общества.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ ПАРТИЙ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Политическая партия – это непрерывно действующая организация, существующая как на национальном, так и на местном уровнях, нацеленная на получение и отправление власти и стремящаяся с этой целью к широкой массовой поддержке.

Политические партии – ключевой институт политики. В условиях демократического режима партии являются субъектами в борьбе за власть, организованной политической силой, управляющей государством и регулирующей политические и социальные конфликты. В условиях авторитарного режима партии выступают институтом социальной мобилизации и организации элит.

Партии меняются в соответствии с изменением структуры общества и уровнем его социально - экономического развития.

Американский политолог Филипп К. Шмиттер, говоря о тенденциях в развитии современных партий, отмечает: «Партии – уже не то, что раньше». Среди тенденций развития современных политических партий общепризнанными являются следующие:

- Снижение массовости партий.
- Снижение явки на выборы.
- Растущие предпочтения избирателей, размывание традиционных электоратов: граждане направляются на выход с национальной политической арены (П. Мэйр).
- Размывание монополии традиционных партий на представительство интересов в органах власти (Ф. Шмиттер).
- Персонализация, институциональная деградация партий.
- Снижение идеологической составляющей партийных программ.
- Ослабление «роли партийных машин», усиление электоралистских тенденций.
- Отрыв от избирателя: «картельные партии».
- Появление «антипартийных партий» и подъем их популярности.
- Меньшая стабильность партий в «новых» партийных системах.

- Смена «партийной демократии» на «аудиторную» (возрастание роли СМИ).

Среди причин, которые вызвали изменения в деятельности партий и партийных систем, особо выделяют:

1. Процесс глобализации, «третья волна демократизации» – его влияние на партии выразилось в массовом становлении многопартийности за пределами «традиционного Запада».

2. Сдвиги в системе ценностей и общественном запросе к политикам, что вызвало усложнение структуры общественно - политических размежеваний, появление «новых партий», развитие механизмов «внутрипартийной демократии» и открытости партийных структур обществу.

3. Развитие средств массовой коммуникации послужило основой изменения способов коммуникации партий с избирателем, «облегчению» организационных структур партий.

Как итог позитивные тенденции в развитии партий:

- Внутрипартийная демократия: возрастание открытости и демократичности процесса выдвижения кандидатов.

- Открытость процесса обсуждения и принятия политических платформ партии.

- Почти повсеместное распространение дебатов, государственного финансирования партий и доступа в СМИ.

- Активное использование Интернета для ведения партийной работы.

Карнаух В.
НТУ «ХПИ»

ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОЛИТИЧЕСКОГО ЛИДЕРА

Одним из важнейших аспектов современной политики является выбор лидера – человека, способного на решительные и адекватные действия, а также умеющего побудить других следовать его идеям для улучшения показателей государства во всех его отношениях.

Говоря о лидерских качествах в политическом мире, особого внимания требует мнение, что решающая роль принадлежит народу. Из этого можно сделать вывод, что роль политического лидера является «вторичной», однако это

не совсем так. Например, Л. Троцкий писал, что Февральская революция подняла к власти Керенского и Церетели не потому, что они были «умнее» и «ловчее», чем царская клика, а потому, что они представляли революционные народные массы. Таким образом, первая важнейшая черта политического лидера – это способность квалифицированно аккумулировать и адекватно выражать в своей деятельности интересы широких масс.

Второй решающей способностью лидера является его инновационность, то есть способность постоянно выдвигать новые идеи или комбинировать и совершенствовать их. От политического лидера требуется не просто сбор и инвентаризация интересов масс и потакание этим интересам, а именно их новаторское осмысление, развитие и коррекция.

Политическая программа лидера должна быть сильна мотивационно, она должна давать четкий ответ избирателю: какие преимущества, экономические, социальные и духовные блага обретает он лично, его семья, коллектив в случае успешного осуществления платформы лидера.

Третьим важнейшим качеством должна быть политическая информированность лидера. Политическая информация описывает прежде всего состояние и ожидания различных социальных групп и институтов, по которым можно судить о тенденциях развития их взаимоотношений между собой, с государством и различными общественными институтами.

Четвертое важнейшее качество – лексикон политического лидера. Нынешний профессиональный лексикон политических лидеров очень густо окрашен современными терминами, без глубокого их понимания.

Пятое качество – чувство политического времени. В прошлом веке у теоретиков политики весьма важной чертой лидера считалась его способность чувствовать политическое время. Выражалось это простой формулой: «Быть политиком – значит своевременно принимать меры». Поэтому в выигрыше те лидеры, которые остро чувствуют ход политического времени и все делают вовремя. Стоит политическому лидеру не почувствовать изменения политических условий, конъюнктуры, к которой он уже не в состоянии приспособиться, и он становится либо посмешищем, либо бедствием для своей партии, страны.

Таким образом, среди основных качеств лидера выделяются следующие: авторитет, роль и активность лидера, характер деятельности, содержание активности, отношение к социальной системе, модель поведения, цель и воздействие на общество, отношение к власти, срок действия, реализация целей.

УКРАИНА В ГЕОПОЛИТИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Украина стремится стать государством, которое принимает активное участие в решении глобальных и региональных проблем экономического развития и экологии в европейском и мировом сообществе. Однако наследие, которое она получила накануне независимости, не позволяет ей достойно выйти на этот уровень.

Определяющим фактором деятельности Украины (как и любого государства) является национальный интерес – осознание и отражение коренных потребностей общества в деятельности государственных лидеров. К сфере национального интереса относятся: повышение материального и духовного уровня жизни населения данной страны, обеспечение безопасности государства, его суверенитета и территориальной целостности. Национальный интерес – это интегральное выражение интересов всех членов данного общества, независимо от их национальной принадлежности, социального статуса и др. различий.

Ныне Украина вполне самостоятельно, на основе национального интереса определяет стратегию своего внешнеполитического курса, отношения с близкими и дальними государствами, с международными структурами, обеспечивая себе подобающее место в мировом сообществе.

Внешняя политика Украины направлена на:

- защиту государственного суверенитета;
- обеспечение безопасности страны;
- сохранение целостности государственной территории;
- обеспечение благоприятных внешних условий для экономического сотрудничества, торговли, культурных связей с другими странами, для выхода из глубокого экономического кризиса и поднятие ее престижа в мировом сообществе;
- усиление влияния на международные события, нейтрализацию неблагоприятных относительно Украины действий отдельных стран.

На мировой арене Украина:

- выступает равноправным участником международного общения;
- активно способствует укреплению всеобщего мира и международной безопасности;

- непосредственно принимает участие в общеевропейском процессе и европейских структурах;

- признает превосходство общечеловеческих ценностей над классовыми, приоритет общепризнанных норм международного права перед нормами внутригосударственного права.

Глобальные трансформации, начатые на рубеже XX-XXI веков, еще не завершились. Учет близких и отдаленных (как желательных и нежелательных) потенциально возможных изменений в регионе и за его пределами крайне важен для Украины и других стран Европы. Поэтому в интересах нашего государства и континента является укрепление доверия, расширение политического диалога и сотрудничество на двух- и многосторонней основе в рамках общеевропейского процесса, меры по преодолению экономического кризиса, соблюдение фундаментальных общечеловеческих ценностей.

Преодолевая трудности, Украина продолжает процесс расширения своего дипломатического присутствия в мире, постепенно становясь влиятельной европейской и мировой державой, все больше превращаясь в реального и активного субъекта международных отношений, который имеет свои национальные интересы и решает их в кругу европейских народов.

Украина всегда была и будет на пересечении геополитических интересов между Востоком и Западом. Главной задачей для украинской власти должно стать использование своего удачного местоположения, а не находиться в зависимости от других геополитических игроков на мировой карте. Внешнеполитическая ориентация Украины должна соответствовать внутривнутриполитическим потребностям страны и ее народа. Объединение украинцев вокруг национальной идеи, самоопределение и самоутверждение нации, поиск общих объединяющих факторов востока и запада страны и отказ от вопросов, которые ее раскалывают, должны повлиять на стабилизацию ситуации в стране и стимулировать ее дальнейшее развитие.

Кремлев Д.
НТУ «ХПИ»

ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОГО УЧАСТИЯ МОЛОДЕЖИ

Большинство молодых людей в силу своего возраста и юношеского максимализма находятся в поисках настоящего общества – утопии и делают всё, чтобы этого достичь. Не обращая внимания на детали и мелочи, которые

будут видны любому здравомыслящему взрослому или более умному сверстнику (по сути идеалы не оправдываются), все скомкано и размыто, вместо утопии на горизонте начинает появляться самая настоящая антиутопия. Некоторые замечают нестыковки начинают задавать вопросы, делать выводы. И их иллюзорная картина абсолютно справедливого и кристально чистого социума рушится в пух и прах. А некоторые, которых большинство, вопросов не задают. Их вера сильнее рассудка. Лидеры, зная это, давят на эмоции, в результате чего получают идеологически настроенных универсальных солдат. Во время предвыборных кампаний достаточно большой уклон делается на молодёжь: её много, её гражданская позиция тверда, и она не менее твёрдо готова её высказывать. Борется за свои права, за то, что, как ей кажется, себя уже изжило, и, на её взгляд, требует перемен.

В первую очередь мотивы поддерживать организации молодёжи были у представителей бизнеса среднего класса и у контор, выступающих за демократизацию во всём мире. Затем, если пронаблюдать за активностью впредь, такие организации чахнут, ведь главная фаза для них – это создание массовки в тот момент, когда проходят выборы. И вот инициатива переходит к политическим лидерам, начинающим приступать к своим новым полномочиям в случае закономерной победы. Глобальные роли молодых людей в формировании страны своей мечты отодвигаются. Их роль плавно сдвигается с шахматной геополитической доски в сторону каких-либо локальных проблем или стычек до тех пор, пока не появляется какой-либо другой масштабный проект.

Молодёжь является эффективным инструментом политического воздействия. Играют и на желании многих молодых людей иметь своё мнение и выделяться из серой массы. Немецкий социолог Карл Манхейм писал, что молодёжь является потенцией для любого начинания, а также авангардом, который в состоянии подстраиваться под любые обстоятельства и ситуации. Но она непрогрессивна и не консервативна по своей природе. Учитывая этот факт, политические лидеры часто используют её действия для реализации своих интересов и потребностей.

Подытожим. Ты должен быть глуп и ведом для того, чтобы быть государству полезным в нынешней политической обстановке, если же ты умён, критически мыслишь и на твоих эмоциях невозможно играть, то ты бесполезен для общества. Ставится вопрос, ставящий на перепутье: либо быть человеком «полезным», но с осадком в душе, чувствуя себя лишь отработанным материалом, либо «бесполезным», но знающим себе цену, своему уму. И

правда... Лучше выйти по собственной инициативе всем домом на субботник, чем участвовать в вооруженных забастовках и стычках, от которых лучше станет кому угодно, но уж точно не грезящим о лучшем будущем мечтателям из институтов и школ.

Крячко Е.В.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА РАСИЗМА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Появление расизма связывают с эпохой географических открытий европейцев. Для оправдания колониционной политики, зачастую сопровождающейся истреблением или порабощением местных жителей, создавались концепции о неполноценности некоторых народов. Доказательства расовой дискриминации можно найти в надписи на обелиске, воздвигнутом фараоном Сесостриса III в 849 г до н.э.: «Перед этой границей по суше со стадами или по воде – на лодке запрещен переход всякому черному, за исключением тех, которые пожелают пересечь для того, чтобы продавать или покупать что-либо на каком-либо рынке. Эти люди будут приняты гостеприимно, но всегда запрещено любому черному во всех случаях спускаться в лодке по реке за Хех».

До конца XIX века «классический расизм», получивший свое распространение в США и Латинской Америке, прямолинейно заявлял о превосходстве «белых людей». В XX столетии характерным примером рецидива таких взглядов были воззрения нацистов. Расизм рассматривался как идеология, заявляющая о разделении людей на строго дифференцированные группы, о врожденном превосходстве одних рас над другими. Устанавливались связи между унаследованными физическими чертами и чертами характера, интеллектом, моралью, культурой.

В современном мультирасовом и мультикультурном мире межрасовые конфликты становятся все крупнее и жестче. Существует много расистских движений: скинхеды, национал-социалистическое движение, черный расизм, белый расизм, фашизм, нацизм и другие. Эти движения не раз сталкиваются между собой, приводя к трагичным последствиям.

Расисты считают, что расизм – это воля природы. Верят, что расовая дискриминация поддерживает дальнейшую эволюцию и помогает развитию раздельно существующих рас. Антирасисты убеждены, что «Расизм – это самая

низкая, самая грубая и примитивная форма коллективизма. Он являет собой принцип, по которому нравственная, социальная или политическая значимость человека приписывается его происхождению; принцип, гласящий, что интеллектуальные свойства и черты характера порождаются и передаются внутренней телесной структурой...».

Современное общество недооценивает проблему расизма в мире. В разный исторический период с этой проблемой сталкивались и сталкиваются такие государства, как США, страны Латинской Америки, Германия, Италия, Япония, Россия, страны со значительной долей шиитского населения и другие. Из-за расизма ежедневно страдают миллионы невинных людей. Нельзя судить о человеке только по его внешности. Все рождены равными. Очень трудно изменить сознание взрослых людей, но можно формировать правильное представление мира у подрастающего поколения.

Кумов А.Г.
НТУ «ХПИ»

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ТОЧКА ОТСЧЕТА НОВОЙ ЭПОХИ

Проблемой искусственного разума и интеллекта вообще люди интересовались давно, и вот, наконец, 21 век внес свою лепту, и результаты вековых размышлений стали материальны, их теперь можно потрогать руками и оценить. Это уже не выдумка мечтателей, а отдельная наука, которая набирает обороты, и уже достигла определенных результатов. Эта молодая дисциплина уже переживала и взлеты и падения. Ученые переходили от безудержного оптимизма, граничащего с полетом фантазии, когда в середине прошлого века авторитетные в этой области специалисты предрекали лет через 10-15 новую эру думающих машин, которые будут соревноваться с человеком и побеждать его в решении интеллектуальных задач. Считали, что уже не за горами и разгадка тайн человеческого мышления, доходили до полного отрицания самой возможности когда-либо решить эту проблему.

Трудности искусственного интеллекта проистекают не только из того, что сам предмет исследования до сих пор однозначно не определен, но и из того, что эта дисциплина находится между двумя науками: философией и кибернетикой, каждая из которых по-своему понимает задачи искусственного интеллекта. Философы озабочены вопросами: «Что такое интеллект, в чем он

заключается, можно ли в принципе создать искусственный разум, а если можно, то чем он будет являться и как соотноситься с естественным разумом?», то есть проблему искусственного интеллекта можно сформулировать так: «Не знаем, чего добиваемся, сможем ли этого добиться, а если сможем, то что из этого выйдет».

Информатики же подходят к проблеме не с таким размахом. Их цель более «скромна»: создание систем, способных решать следующие задачи на уровне человеческого интеллекта или выше: понимание естественного языка, принятие решений, способность к адаптации и обучению – то есть традиционно приписываемые естественному разуму.

Искусственный интеллект активно развивается как научное направление: сегодня за счет достижений в области искусственного интеллекта создано большое количество научных разработок, которое существенно упрощает жизнь людей. Распознавание речи или отсканированного текста, решение вычислительно сложных задач за короткое время и многое другое – все это стало доступно благодаря развитию искусственного интеллекта.

Замена человека-специалиста на системы искусственного интеллекта, в частности на экспертные системы, разумеется, там, где это допустимо, позволяет существенно ускорить и удешевить процесс производства. Системы искусственного интеллекта всегда объективны, и результаты их работы не зависят от моментного настроения и ряда других субъективных факторов, которые присущи человеку. Но, несмотря на все вышесказанное, не стоит питать сомнительные иллюзии и надеяться, что в ближайшем будущем труд человека удастся заменить работой искусственного интеллекта. Опыт показывает, что на сегодняшний день системы искусственного интеллекта достигают наилучших результатов, функционируя совместно с человеком. Ведь именно человек, в отличие от искусственного интеллекта, умеет мыслить нестандартно и творчески, что позволяло ему развиваться и идти вперед на протяжении всей его эпохи.

Искусственный интеллект в некотором смысле является ярчайшим примером науки XX-XXI века, стирающей границы между отдельными дисциплинами и добивающейся результата лишь при тесном взаимодействии специалистов различных областей.

ПРОБЛЕМИ ОЛІГАРХІЗМУ В УКРАЇНІ

Британський журнал «TheEconomist» провів дослідження, в якому визначив розмір капіталів, зароблених завдяки податковим пільгам, покупці держмайна і іншим видам невинуватеної прихильності з боку держави. Україна займає 5 позицію рейтингу в цьому дослідженні.

Мета моєї роботи полягає у освітленні проблеми олігархізму та його негативний вплив на розвиток України.

Олігарха від простого бізнесмена відрізняє активний вплив на політику і засоби масової інформації. Завдяки ЗМІ вони можуть регулювати інформацію, що поступає народу. Існують пакти про заборону критики дій деяких олігархів та політиків. Аналіз, проведений «VoxUkraine», показує відсутність критики Президента Петра Порошенка у ЗМІ, що належать різним олігархам.

Згідно з останньою оцінкою інвестиційної компанії «DragonCapital», у 2016 році статки десяти найбагатших українців склали більше 11 мільярдів доларів. Це майже 13% ВВП України в 2015 році. Найбагатші українці переважно є власниками великих промислових і сільськогосподарських активів, п'ятеро з десяти мають бізнес в монополізованому паливно-енергетичному комплексі.

Для порівняння: співвідношення стану десяти найбагатших жителів Польщі до ВВП країни становить лише близько 3%.

Обмеження конкуренції через встановлення імпорتنих мит і квот, низька рента за видобуток корисних копалин, спеціальні тарифи на постачання електроенергії й газу споживачам, занижені розцінки за користування державної залізниці та трубопроводів, операційний контроль над держпідприємствами – це лише невеличкий список негативного впливу олігархів на Україну.

У результаті цього українці платять все більше за комунальні послуги, проте прибуток використовується не для модернізації виробництва або створення енергетичної незалежності, а осідає на офшорних рахунках олігархів.

Для рішення проблем олігархізму необхідно створити незалежні регулятори для монопольних ринків і звільнити їх від впливу політиків. Продовжити формування бюджетної реформи – статті державних витрат повинні відповідати потребам українців, а не бажанням олігархів.

В українському бізнесі є вплив на владу, але немає бажання розвивати економіку. Щоб олігархи приймали участь у розвитку країни, потрібно забезпечити конкурентне середовище – відсутність преференцій і реальне покарання для корупціонерів. Бізнес завжди буде прагнути отримати прибуток. Держава повинна направити це бажання бізнесу на благо економіки.

Майстренко Т.С.
НТУ «ХПИ»

ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ УКРАИНЫ

Политическая культура – это продукт исторического развития и опыта народа. Сегодня на становление украинской политической культуры сильно влияет исторический опыт. Актуальность темы заключается в том, что именно особенности политической культуры оказали решающее влияние на нынешнюю политическую и военную ситуацию в стране.

Характерные особенности современной политической культуры Украины:

- сочетание тоталитарных и демократических компонентов;
- маргинальность (она состоит из культур разных социальных групп, которые ещё не интегрировались в единое политическое сообщество);
- региональность (ориентация прежде всего на местные, региональные интересы и ценности);
- фрагментарность (отсутствие согласия граждан относительно политического устройства страны, социальная разобщенность, высокая степень конфликтности, применение насилия, отсутствие эффективных процедур улаживания конфликтов).

Регионы отличаются по языковым особенностям, этническому составу, конфессиональной принадлежности. К примеру, христианские церкви с запада на восток: католики, униаты, православные. На формирование политического опыта повлиял этнический состав каждой области, а также особенности экономики.

Региональность проявляется в вопросах вхождения Украины в ЕС и НАТО, выбора формы государственности (унитарная или федеративная), взаимоотношениях с Россией и сферы распространения русского языка. На момент социологического опроса 2011 года половина украинцев высказалась за

присвоение русскому статусу 2-го государственного. После 2014 года количество высказавшихся «за» значительно уменьшилось.

Соответственно по-разному в регионах представлен идеологический спектр партий, общественных организаций и движений, неодинакова вовлеченность населения в политическую жизнь. Согласно статистике выборов 2014 года наиболее активным было население западных областей.

В Центральной Украине, доминируют умеренные политические взгляды, склонность к консенсусу в отношениях с Россией. На Западной Украине – радикальные настроения по вопросам языковой политики, ориентация на страны Западной Европы и США, в политическом пространстве представлены партии правого крыла. Восточная Украина ориентирована на сближение с Россией.

Региональность тормозит процесс формирования правового государства. Фрагментарность используется политиками в целях спекуляции и манипулирования общественным мнением. Общенациональные интересы отступают в глазах многих украинских граждан на второй план по сравнению с местными и региональными интересами.

Итак, политическая культура современной Украины имеет фрагментарный характер. В ней отсутствует поле доминирующей культуры – общие политические позиции и ориентации, присущие различным региональным сообществам. Нет общего понимания в украинском обществе и национальной идеи. Фрагментарность политической культуры отражает ситуацию раскола в современном украинском обществе, его переходное состояние. Отсутствие согласия по поводу базовых ценностей, идеалов и целей общества порождает повышенную конфликтность, социально-политическую напряженность и нестабильность, становясь серьезным препятствием для демократических преобразований, происходящих в Украине.

Малик И.
НТУ «ХПИ»

РАЗВИТИЕ ВОЛОНТЕРСКОГО ДВИЖЕНИЯ В УКРАИНЕ

Вопрос развития волонтерства в Украине в настоящее время является одним из наиболее актуальных, поскольку это движение помогает решать многие социально важные проблемы. С момента обретения Украиной независимости, волонтерская деятельность получила широкое распространение. Это движение

активно проникает во все сферы жизни страны. С 2011 года в Украине введен закон, координирующий деятельность волонтеров.

В Законе Украины «О волонтерской деятельности» дано понятие волонтерской деятельности – это добровольная, бескорыстная, социально направленная, неприбыльная деятельность, осуществляемая волонтерами и волонтерскими организациями путем предоставления волонтерской помощи. Участием в волонтерской деятельности считаются работы и услуги, которые осуществляются или предоставляются волонтерами бесплатно.

Львиная доля волонтеров Украины – это молодежь, в большинстве своем студенты ВУЗов, которые имеют достаточно свободного времени. По причине того, что учебные заведения информируют студентов, они хорошо осведомлены об акциях, которые проводятся волонтерскими организациями.

Выделяют такие основные направления волонтерского движения:

- оказание помощи многодетным, малообеспеченным семьям, а также бездомным, беспризорным, лицам, которые требуют восстановления в социуме;
- оказание помощи лицам с ограниченными возможностями или правами;
- осуществление охраны мест культурного достояния, окружающей и историко-культурной среды, монументов культуры и пр.;
- поддержка проведения акций, связанных с координацией массовых спортивных, культурных и других общественных мероприятий;
- предоставление помощи для устранения последствий чрезвычайных происшествий;
- оказание поддержки по другим направлениям, которые разрешены законодательством.

Важным этапом в развитии волонтерства в Украине стал 2014 год. В этом году число граждан Украины, вовлеченных в благотворительную и волонтерскую деятельности значительно увеличилось. По данным социологического исследования, проведенного Фондом «Демократические инициативы им. Илька Кучерива», 32,5% украинцев только в течение мая-сентября 2014 имели опыт переводов средств на благотворительность. Основным направлением деятельности волонтеров в 2014 году стала помощь Украинской армии и раненым - этим занимались 70% волонтеров. Среди людей в возрасте от 14 до 35 лет в течение 2015 занимались волонтерством 22%. По состоянию на 2014 год в Украине действовало более 90 волонтерских организаций. Предполагается, что это число их участников выросло на 7% за последние 3 года.

В настоящее время сформировались следующие особенности

волонтерської діяльності в Україні:

- висока ступінь незалежності, самостійності та ініціативності діяльності волонтерських структур;
- визнання волонтерських структур як суспільних організацій, які задовольняють професійні потреби;
- поповнення волонтерів не тільки з структур громадянського суспільства, а також з різних сфер професійної діяльності, а саме, ІТ, бізнесу та подібного.

Сучасне волонтерське рухання України зіштовбується з рядом труднощів, які можна розбити на наступні групи:

1. Випадки злочинних дій та махінацій з боку волонтерів.
2. Низький рівень зв'язу між суспільством та волонтерами.
3. Безпека учасників у акціях допомоги.
4. Слабке законодавче регулювання.

Таким чином, можна зробити висновок, що волонтерське рухання в Україні потребує розвитку. На сучасному етапі воно допомагає впоратися державі з деякими її функціями, сприяє зрівноваженню та регулюванню суспільних відносин. Рухання волонтерів можна вважати проявом становлення громадянського суспільства.

Молокова А.В.
НТУ «ХПІ»

ЗАСАДИ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

Термін «тоталітаризм» (від лат. «totaliter» – цілком, повністю) було введено в політичний лексикон італійським філософом Д. Джентіле, який вважав, що держава, яка прагне побудувати націю, повинна мати необмежену владу і встановити всеохоплюючий, тотальний державний контроль над суспільством. При цьому влада над усіма на всіх рівнях формується однією людиною або групою осіб правлячої еліти за принципами гільдії.

Вперше термін «тоталітаризм» в 1923 році з метою критичної оцінки політичної системи, яку мав створити в країні вождь фашистської партії Б. Муссоліні, запровадив в обіг член італійського парламенту, журналіст Дж. Амендола. В політичний лексикон цей термін увійшов після промови Б. Муссоліні в 1925 році, де він використав саме поняття «тоталітарної

держави». В подальшому опоненти фашизму вживали цей термін в негативному розумінні – як протилежність демократії.

Розробка теорії тоталітаризму пов'язана з працями Ф.Л. Хайєка, Х. Аренда, К. Фрідріха, З. Бжезинського. Вперше було проведено порівняльний аналіз тоталітарних режимів взагалі, а Німеччині та СРСР зокрема.

У роботі «Тоталітарна диктатура та автократія» К. Фрідріх та З. Бжезинський сформували основні ознаки тоталітарного суспільства. По-перше, офіційна ідеологія повністю заперечує попередній порядок і покликана згуртувати громадян для побудови нового суспільства. Вона орієнтує суспільство на завершальний період історії, в якому має втілитися досконалий стан. Таким чином, панівна ідеологія носить нігілістичний характер. У тоталітарних режимах всі сторони життя суспільства – мораль, економічна ефективність, соціальні відносини – підпорядковані ідеології. По-друге, монополія на владу єдиної масової партії, побудованої олігархічною ознакою на чолі з харизматичним лідером. Партія фактично поглинає державу, виконуючи його функції. По-третє, система терористичного поліцейського контролю, який здійснюється за всім суспільством. Контролюються окремі особистості, цілі класи, етнічні групи. По-четверте, партійний контроль та жорстока цензура за засобами масової інформації. По-п'яте, всеосяжний контроль над збройними силами. По-шосте, централізований контроль економіки та система бюрократичного управління економічною діяльністю.

Разом з цим тоталітарні режими традиційно поділяють на «праві» та «ліві» форми. Правий або праворадикальний режим отримав розвиток в Італії та Німеччині. Ліворадикальний (комуністичний радикалізм) затвердився в країнах Східної Європи, Азії, на Кубі, в СРСР (класична модель - період сталінізму з середини 20-х до середини 50-х рр. XX ст.). Найбільш яскравий приклад тоталітаризму в Азії – Китай періоду політики «великого стрибка» і «культурної революції» (50-70 рр. XX ст.), коли на чолі держави стояв Мао Цзедун.

Сучасні форми тоталітаризму – це приклад останнього в Іраку періоду правління ісламського лідера Хомейні, в режимах, які були встановлені талібами в Афганістані, ліванським лідером Кадафі, північнокорейським керівником Ким Чен Ином.

ЕТНІЧНІ ПРОТИРІЧЧЯ ТА КОНФЛІКТИ В ПОСТРАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ (за роботою В.О. Котигоренко)

Пострадянська Україна перманентно переживає процеси ускладнень міжетнічних відносин. Тенденції наростання інтолерантності та ксенофобії, безумовно, були важливим чинником дестабілізації ситуації, посилення кризових явищ та формування збройного конфлікту в Україні. Це вимагає особливої уваги до вивчення етнополітичної сфери нашої країни. Необхідно виявляти міжетнічні протиріччя, пояснювати наявні етнічні конфлікти, розробляти механізми їх розв'язання та унеможливлення в майбутньому. Значний вклад в розробку цих питань зробив фахівець з етнонаціональних проблем В. Котигоренко.

При написанні своєї книги він коливався у виборі між двома кардинально протилежними підходами до конфлікту як феномена: визнавати його нормою у суспільстві чи відхиленням від нормального розвитку? Зупинився на підході, що розрізняє поняття «конфлікт» і «протиріччя». Визнаючи останнє нормою, об'єктивною неминучістю, він доводить, що не обов'язково відбувається трансформація протиріччя у конфлікт. Природа конфліктів є дуже різноманітна. Джерела багатьох етноконфліктних ситуацій в Україні були ще за радянських часів, але довгий час успішно нейтралізувалися. Були диспропорції в етнодемографічній структурі населення, не повністю рівномірна репрезентація представників різних етнічних спільнот у професійних стратах. Особливого аналізу потребує твердження В. Котигоренка про виникнення «деформації етнічної свідомості внаслідок нав'язування концепцій «нової історичної спільності людей – радянського народу» і про правову нерівноправність народів. Хоча стан багатьох представників, депортованих за часів другої світової війни народів в незалежній Україні, без сумніву, залишався складним. У ході вивчення історії питання депортації з України кримських татар та німців В. Котигоренко зробив важливе для сьогоденної етнополітичної практики спостереження щодо взаємозалежності між організаційними формами згуртування репресованого народу та набуттям його самосвідомістю конфліктної спрямованості. Про це не варто забувати, хай і за відсутності відвертих проявів взаємної ворожості між різними етнічними спільнотами.

Серйозна увага має звертатися на причинуутворюючі фактори конфліктогенного характеру, такі як соціально-економічне становище етнічних

спільнот, їх політичний статус, сумісність чи несумісність їх моральних, ідеологічних, релігійних цінностей. Конфлікт виникає, формується і розвивається саме на ґрунті боротьби одночасно і за ресурси, і за доступ до влади, і за етнічні цінності. Зрозуміло, що з точки зору суспільної безпеки найпильніша увага має бути звернена на характер взаємин насамперед між національними меншинами і титульною нацією, а також між самими меншинами. Ми вважаємо, що за те, що на етнічному ґрунті в Україні довго не спалахувало насилля, треба бути вдячними наявності дієвих механізмів регулювання етнополітичної сфери й тому запасу доброзичливості і поваги в міжетнічних стосунках, який був сформований ще до виникнення незалежної України. Поважне використання напрацьованих досвідчених вітчизняних вчених в галузі етнічних протиріч та конфліктів безумовно сприятиме вдосконаленню правових засад державної етнонаціональної політики, запобіганню загострення конфліктів.

Продченко Н. С.
НТУ «ХП»

МІСЦЕ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Громадська думка – це спосіб формування і вияву масової свідомості, що виражає ставлення людей до суспільно значимих подій і фактів, до діяльності соціальних спільнот, груп і окремих осіб. Даний інститут закономірно виникає в громадянському суспільстві, чому сприяє високий рівень глобалізації, технологізації суспільного життя, а також наявність можливості публічно виражати своє ставлення до неоднозначних проблем широкого масштабу. Крім того, громадська думка визначає, якими повинні бути суб'єкти громадської думки і суб'єкти влади, щоб відносини між ними були інституційними, мали впорядкований характер. В демократичному суспільстві вона є одним із елементів механізму прийняття рішень на всіх рівнях управління, формою висловлення політичної волі народу. Саме тому її дослідженню приділяється увага з боку соціологів і політологів. Крім того, існує декілька підходів у визначенні сутності громадської думки як прояву масової свідомості, тому її дослідження актуальне і для філософів.

Визначається громадська думка дією багатьох факторів: складом тих спільностей, що висловлюють свої думки, ступенем збігу інтересів верств і

груп, які входять до них, характером питань, що обговорюються, та ін. Сам процес формування і функціонування громадської думки може проходити стихійно, але не в сучасному суспільстві, так як її вплив на політику держави необачно не враховувати. Ведеться масштабне, цілеспрямоване її виховування у громадян через заклади освіти, різні громадські організації, а також через засоби масової інформації, які є головним інструментом у цьому процесі, через що їх іще називають «четвертою владою». Це необхідно для того, щоб люди завжди мали актуальні дані для оцінки поточної політичної ситуації країни. Втім, часто ця інформація супроводжується нав'язуванням певної точки зору, тому важливе значення в її прийнятті громадянами є рівень їх освіченості і доступ до об'єктивних фактів. Саме тому рівень освіти і відкритість даних про діяльність політичних організацій можна вважати показником демократичності суспільства, так як вплив громадської думки на владу в такому суспільстві є одним із найвизначніших.

З іншого боку, засоби масової інформації можуть також виступати засобом маніпуляції громадською думкою. Як правило, це проявляється у приверненні уваги мас тільки до певних тем. У результаті інформаційна картина не відображає реального стану справ, а фіксує лише те, що відповідає соціальному замовленню певних політичних угруповань, партійних еліт, фінансових чи ділових кіл. У зв'язку з цим актуальним є розвиток інститутів громадянського суспільства, здатних поставити під громадський контроль засоби масової інформації, захистити їх від негативного впливу з боку різних фінансових і політичних сил, домогтися використання інформації на благо всього суспільства.

Стан громадська думки в Україні характерний для суспільства, яке знаходиться на шляху розбудови демократичної суверенної державності. Так як громадська думка формується тоді, коли на обговорення народу виноситься проблема, що має важливе практичне значення, то її аналіз особливо актуалізується в період передвиборчої кампанії. Втім, не меншої уваги заслуговують і інші опитування, зокрема, проведені у червні-липні 2017-го року, проведеного Інститутом соціології НАН України і компанією GfK Ukraine на замовлення Міжнародного Республіканського Інституту (IRI) США. Їх результати вказують на деякі позитивні зміни у сприйнятті українцями напрямку розвитку країни, збільшення відчуття оптимізму на майбутнє. Втім, в цілому, рівень незадоволеності ситуацією в країні досить високий, що може свідчити про недостатній вплив громадської думки на владу, або ж її неоднозначність чи невизначеність.

КОЛЬОРОВІ РЕВОЛЮЦІЇ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ

«Кольорова революція» – поняття, що застосовується для позначення так званих «ненасильницьких революцій», а також деяких широко відомих масових ненасильницьких акцій протесту. В наслідок «кольорових революцій» відбулася зміна політичних режимів у низці постсоціалістичних країн (на території колишнього СРСР і Східної Європи) та країн арабського світу.

Незадоволення людей політикою влади, фінансова криза, недовіра до високопосадовців, відсутність діалогу з опозицією, порушення прав людини – це головні фактори, які призводять до масових протестів.

Всі «кольорові революції» проходять за одним сценарієм, про що написано багато праць. Найпопулярнішим є посібник американського професора політології університету Дартмут штату Массачусетс, суспільного діяча Джина Шарпа «Від диктатури до демократії» 1993-го року, в якому описано чіткий алгоритм і правила «мирної революції». Основою успіху стратегії Д. Шарпа є організація тотального саботажу, який він ділить на політичний, економічний і соціальний. Наріжним каменем його стратегії є демонстративно мирний характер протестів, що надає протестуючим базу для перемоги: поле бою, де всі переваги на боці опозиції і швидке зростання прихильників. Подібний сценарій став можливим тільки після досягнення людським співтовариством певного рівня розвитку в усіх сферах життєдіяльності (науці, економіці, засобах зв'язку і комунікації та ін.).

Незважаючи на те, що «кольорові революції» призводять до зміни політичного устрою, вони не є революціями у класичному розумінні. По-перше, для організації «кольорової революції» не потрібно чекати на революційну ситуацію, достатньо лише наявності внутрішньої політичної і економічної кризи, а також громадянських свобод на поширення власної думки, особистісна незалежність від держави, захист прав різних меншин і т.п. Як правило, їх початок пов'язаний або з виборами, або з вимогами їх дострокового проведення. По-друге, «кольорові революції» не несуть нові революційні ідеї, не прагнуть реалізувати яку-небудь ідеологічну доктрину: їх метою є лише зміна чинного політичного режиму, тому, як правило, вони проходять під антикорупційними і радикально-демократичними гаслами. Третью, найбільш характерною особливістю «кольорових революцій» є абсолютно нова, на

відміну від класичних революцій, роль зовнішніх сил. Вони не тільки фінансують організаторів революції впродовж декількох років до її здійснення, а і відкрито втручаються у внутрішні справи країни, а також беруть на себе організацію переговорів влади та опозиції, виступаючи на боці останньої. Крім того, зовнішні гравці привласнюють і активно використовують статус верховного арбітра, що визначає легітимність режиму. По-четверте, в період проведення «кольорової революції» починають створюватися безлідерські масові партії з використанням технологій мережевого маркетингу та рекламного менеджменту, щоб пізніше вони змогли провести масові акції громадянської непокорі, а після досягнення цілей перевороту їх припиняють фінансувати і в них більше не залишається причин існувати. Крім цього, організатори «кольорової революції» активно використовують всі канали ЗМІ для легітимації своїх цілей і завдань. Тож, у певному сенсі, їх можна розглядати як особливу форму інформаційної війни. Всі ці фактори визначають характер дій «кольорових» революціонерів, який є експресивним, бурхливим і швидким.

Класичними типами «кольорових революцій» вважають «Помаранчеву революцію» 2004 р. в Україні і «Революцію троянд» у 2003 р. в Грузії. «Кольорові революції» в країнах СНД призвели до переходу від керованої демократії до просто демократії або від бюрократичної системи до менеджерського капіталізму, а ліві партії втратили свої позиції. Втім, не можна сказати однозначно, що результати революційних подій сприяли покращенню рівня життя громадян, так як сьогодні цим країнам притаманна економічна і політична нестабільність. Через це досі ведуться суперечки про те, кому були вигідні «кольорові революції».

Роговой Н.
НТУ «ХПИ»

ВНУТРЕННИЕ И ВНЕШНИЕ ПОЛИТИЧЕСКИЕ СУБЪЕКТЫ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ

Изучение внутренних и внешних субъектов политики, которые влияют на процессы в стране, понимание соотношения сил и интересов этих субъектов является особенно актуальным в условиях сложной политической и экономической ситуации, сложившейся в Украине. Эти знания необходимы для принятия адекватных решений сознательными украинцами.

Субъектами политики являются участники политической жизни, которые

способны формулировать и реализовывать собственные цели. Можно выделить три уровня субъектов:

а) социальный, который включает отдельных лиц, среди них лидеры политических партий, лидеры общественных движений, создатели (акционеры) финансово-промышленных групп; социальные группы, которые являются основными субъектами политики, ведь политика осуществляется в интересах или же вопреки интересам больших групп общества. К таковым относятся классы, социальные слои, этнические группы, конфессии, производственные, корпоративные и другие группы;

б) институциональный, который включает политические институты государства, общественные организации, политические партии, международные организации и транснациональные корпорации (такие как ООН, Международный валютный фонд, Международный банк реконструкции и развития, военный блок НАТО, Всемирная торговая организация, Совет Европы, Европарламент);

в) функциональный, включающий церковь, университеты, корпорации, спортивные ассоциации, добровольные общества, предназначенные для выполнения преимущественно неполитических задач, хотя на самом деле заметно, а иногда и слишком весомо влияющие на политику.

Степень влияния различных субъектов политических отношений на политические процессы не одинакова.

Особое влияние на процессы, происходящие в Украине, на наш взгляд, сейчас оказывают такие внутренние субъекты: политические партии, финансово-промышленные группы (ФПГ) и их бенефициары. Объединение таких субъектов в одну группу обусловлено тем, что в настоящее время политические партии перестали выполнять функции посредника между государством, обществом и властью. Отсутствие концепций и стратегий развития политических партий, четкой идеологической платформы, отсутствие постоянной коммуникации между партией и рядовыми избирателями, при этом коммерциализация политической деятельности, олигархизация партийной элиты, популизм – вот основные характеристики политических партий Украины. Как следствие, партии в основном хорошо представляют и лоббируют интересы финансово-промышленных групп, конкретных их акционеров в органах государственной власти путем продвижения на ответственные должности в государственных структурах выходцев из высшего управленческого звена компаний, приобретения информационных активов. Непременным условием достижения ФПГ своих целей является доступ к

государственным ресурсам.

Ключевые должности в партийных штабах обычно занимают люди, владеющие хотя бы минимальным финансовым, административным, информационным или другим ресурсом. В результате это дает возможность удерживать основные рычаги управления финансовыми, экономическими и политическими процессами в Украине с помощью представительства в органах законодательной и исполнительной власти. Партия, как вершина большой финансово-промышленной группы, подкреплена медиа активами, за каждой партией стоят бизнес структуры. Сила и влияние ФПГ в Украине обусловлены поддержкой западных элит; наличием ликвидных финансовых ресурсов; контролем над СМИ. В общей сложности крупнейшие и крупные ФПГ Украины контролируют 60-70% ВВП страны (70 млрд. дол. США). Им подконтрольны все политические силы в парламенте и около 90% независимых депутатов, не мене 80% аудитории СМИ.

Наряду с внутренними субъектами политики на процессы в Украине влияют внешние субъекты политики, такие как отдельные государства (США, Россия, страны Евросоюза), международные организации ООН, МВФ, ЕБРР, и другие, а также неправительственные организации и различные фонды, которые финансируются иностранцами.

Это связано с тем, что Украина имеет важное геополитическое положение, располагается в центре Европы, но в то же время утратила основную долю своего некогда весьма значительного экономического потенциала и имеет огромный дефицит госбюджета. В результате правительство Украины с первых дней независимости вынуждено было привлекать средства других стран, международных финансовых организаций, например, МВФ. Зависимость Украины от внешних, западных субъектов продолжает возрастать. Требования, выдвигаемые кредиторами, чаще не соответствуют интересам граждан и страны в целом.

Таким образом, сращивание бизнеса и политики в Украине составляет угрозу внутренней безопасности и подрывает способность власти к демократическому управлению. Для уменьшения влияния олигархов на украинскую политику необходимо ввести строгий контроль над финансированием политических партий, принять закон о раскрытии конечных бенефициаров СМИ и закон о лоббизме. Отстаивая национальные интересы Украины, необходимо изыскивать возможности осуществлять свою политику вопреки давлению внутренних и внешних сил, чьи интересы не совпадают с интересами народа Украины и развития страны.

МОВНА СИТУАЦІЯ НА ДОНЕЧЧИНІ

Актуальність порушеної теми полягає у тому, що на Донеччині ми маємо специфічну мовну ситуацію, яка складалась протягом тривалого часу. У цьому регіоні широко використовуються українська й російська мови, а також й інші мови світу, що зумовлено певною історичною добою та різноманітними чинниками (лінгвістичні, культурно-історичні, демографічні, географічні, економічні, соціально-історичні, соціологічні та політичні).

Русифікація Донеччини відбувається не одне десятиліття, але вбити її українські корені, замулити її українські джерела не вдалося. Мало того – саме цей негативний тиск народжував відчайдушний спротив.

Цей край завжди був дещо більше етнічно строкатий, ніж вся Південно-Східна Україна ще 250 років тому. Це відбилося на мовному просторі та на характері культури. У XIX–XX ст. залюднення регіону посилювалося внаслідок його промислового значення. З усього Радянського Союзу, а більше з Росії, на шахти Донбасу люди їхали на заробітки і на поселення після відбування строків ув'язнення, вони привозили свої традиції, звичаї. Після цих подій Донецький регіон перетворився на величезний «конгломерат» мешканців, де переважали заробітчани й переселенці. На Луганщині у 1941 р. проживало 2 млн., а на Донеччині – 3,4 млн. чол. Плинність населення в подальші (воєнні і повоєнні) роки просто вражає. У 1943 р. на Луганщині залишилося 0,7 млн. чол., на Донеччині – 1,6 млн. чол. Керовані зовнішні міграції (мобілізації, депортації тощо) у 1952–59 рр. в Луганську і Сталінську (нині Донецьку) становили понад 4,6 млн. чол. За цей же час з регіону вибуло (втекло від незвично важких умов праці і життя) 3,6 млн. чол. Така «сепарація» залишала на Донбасі тільки людей, спроможних витримувати специфічно важкі умови, а також тих, кого примусили тут жити й працювати. Це стало однією з найголовніших причин культурної строкатості та багатомовності цього краю.

А життя українського слова, попри усі негаразди ніколи не припинялося. Протягом повоєнних радянських десятиліть воно тільки підносило дух народу та національну самосвідомість.

Завжди, на думку багатьох людей, Донеччина асоціювалася з російською культурою та мовою, яка переважала у різні історичні епохи. Внаслідок цього сформувався досить популярний міф про те, що цей край став виключно

російськомовний, деукраїнізований, де народна українська мова втратила своє значення, але для нас є головним завданням спростувати його. Адже це підривало авторитет української мови, тому дуже важливо довести, що Донеччина – органічна частина України, що вона робить не лише величезний внесок у розвиток економічної могутності країни, а й підносить духовність українців. Тут є привід згадати слова Оксани Забужко: *«Взагалі Донеччина – пасіонарний край! Тут народилось і виросло безліч геніальних українців – Володимир Сосюра, Олекса Тихий, Василь Стус, Іван Дзюба, Емма Андіївська...»*.

Питання «безперспективності» української мови в цьому регіоні завжди цікавило журналістів і письменників, які були її прихильниками. А саме, Андрій Ключчя, Віктор Соколов, Павло Байдебура, Микола Непран та інші дали народу перший поштовх для усвідомлення значущості української мови та привід задуматися про Україну та свій шлях до неї, який попри всі перешкоди привів до самоусвідомлення людини. Саме література та літератори відіграли неабияку роль у закладенні певних стандартів літературного мовлення цього краю. Українська мова – національне надбання українського суспільства, вона обов'язково повинна охоронятися та підтримуватися державою. Саме зміцнення законодавчої бази, яка буде спрямована на забезпечення оптимального функціонування української мови в усіх сферах життя українського суспільства, її подальшого розвитку та взаємодії, має впровадитись із залученням провідних фахівців з соціолінгвістики, етнології, політології, юриспруденції та державного будівництва. Саме українська мова є забезпеченням культурного та економічного розвитку нашої країни, важливим чинником зміцнення державності та самовизначеності народу, завдяки своїй інтеграційній функції

Дуже б хотілося, щоб сучасники відновлювали українську літературу Донеччини, детальніше вивчали фольклор, розвивали театральне мистецтво, не забували про здобутки живопису, підтримували мовну культуру, всупереч усім несприятливим обставинам. Саме в цьому полягає творча сила українського народу.

РЕФЕРЕНДУМ КАК ФОРМА ПРЯМОЙ ДЕМОКРАТИИ В УКРАИНЕ

События последних лет, происходящие на территории Украины, а так же ситуация в Европе актуализируют значение референдума, как одной из основополагающих форм прямого участия народа в политических процессах. На сегодняшний день, осведомленность людей о всех аспектах проведения и организации референдума позволяет сделать большой шаг в сторону демократизации общества и играет важную роль в его политической жизни.

Согласно определению, референдум – форма принятия законов или решений наиболее важных вопросов государственной жизни путём всеобщего голосования. Появление данной формы гражданского участия связывают со Швейцарией XV века, а его актуальность, как формы прямой демократии, начинает активно проявляться уже в XIX веке. Социолог и политический деятель Константин Тахтарев в своей книге «От представительства к народовластию. К изучению новейших стремлений политического развития современного общества» в ходе анализа эволюции представительской системы в Англии, Швейцарии и ряде других стран, рассматривает референдум как механизм перехода общества к реальному народовластию [1].

Ф. Курт в работе «История народного законодательства и демократии в Швейцарии» отмечает, что референдум – это своеобразная политическая школа для народа, вовлекающая в дела государства все классы населения. Ученый прослеживает особенности применения референдума в развитии политической системы Швейцарии. А именно, до современной формы в Швейцарии функционировал так называемый мирской сход – орган крестьянского самоуправления, который в итоге стал прародителем местного референдума. Отличительная черта местного референдума заключается в том, что он является формой прямой демократии именно на локальном уровне и позволяет решать территориальным сообществам вопросы местного значения зачастую корректируя законодательство подавая законодательную инициативу снизу вверх[2].

Согласно Конституции Украины источником власти в стране является народ. Отдельный раздел в Конституции посвящен теме выборов и референдума, как основным формам прямой демократии в Украине. В 2012 году Верховная Рада приняла Закон Украины «О всеукраинском референдуме»

[3]. В нем прописаны вопросы, которые могут быть вынесены на референдум, порядок его организации и проведения. Таким образом, в современных реалиях политико-правовой системы народу предоставлена возможности влиять на политический процесс в Украине и принимать участие в решении проблем общегосударственного значения, используя формы прямой демократии. Результаты всеукраинского референдума, как казано в законе, являются обязательными для выполнения.

С 1991 года и вплоть до принятия нового закона действовал единый Закон Украины «О всеукраинском и местном референдумах». Как мы видим, в новом законе 2012-го года отсутствует упоминание о референдуме, проводимом на местном уровне. Спустя несколько лет в 2015 году были внесены дополнения в Закон Украины «О местном самоуправлении», в котором появилась статья 7, гарантирующая право жителям местных территориальных общин использовать такую форму как местный референдум. В тоже время данная норма сохраняет свою декларативность, так как предполагает разработку еще одного, специального закона, регулирующего процедуру проведения референдума на местном уровне: «порядок назначения и проведение местного референдума, а также перечень вопросов, которые решаются исключительно референдумом, определяются законом о референдумах» [4].

Из этого следует, что в Украине на сегодняшний день, в масштабах страны граждане могут осуществить свое право на принятие решений через референдум. Но в тоже время, не существует четко прописанного законодательного механизма проведения и организации местного референдума и, соответственно, украинский народ лишен возможности изъявлять свою волю касательно вопросов местного значения, а значит в современной политической системе Украины и де-юре и де-факто нет возможностей для полноценной реализации всех прямых форм демократии.

ЛИТЕРАТУРА

1. Тахтарев К. М. От представительства к народовластию. К изучению новейших стремлений политического развития современного общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dugward.ru/library/tahtarev/tahtarev_ot_predstavitelstva.html#026

2. Курти. Ф. История народного законодательства и демократии в Швейцарии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/3214-kurti-f-istoriya-narodnogo-zakonodatelstva-i-demokratii-v-shveytsarii-spb-1900-istoriko-politicheskaya-biblioteka-3#page/249/mode/inspect/zoom/4>

3. Закон Украины «О всеукраинском референдуме» от 06.11.2012 № 5475-VI [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125475.html

4. Закон Украины «О местном самоуправлении в Украине» от 21.05.1997 № 280/97-ВР

Сторожева А.
НТУ «ХПИ»

ГЛОБАЛИЗИРОВАННОЕ ОБЩЕСТВО ПОТРЕБЛЕНИЯ

Развитие цивилизации привело к значительному росту научно-технических достижений, что позволило обеспечить высокий уровень потребления материальных благ. Идеологическими принципами развития индустриального общества стала концепция прогресса. Прогресс переориентировался на сокращение жизненного цикла производимой продукции. Это породило особое явление – глобализированную экономику предложения и глобализированное общество потребления.

Процесс глобализации распространяет, унифицирует ценности и стандарты потребления во всем мире независимо от исторических типов цивилизаций, религиозных, национальных традиций. Основной целью человека становится потребление, а упорная работа, учёба, повышение квалификации представляют собой лишь побочный эффект. Навязывание стандартов, выдаваемых за абсолютные истины, делает человека зависимым и сопровождается оскудением мышления, подавлением оригинальных мнений. Моральные ценности общества потребления отрицают необходимость всестороннего умственного, нравственного и духовного развития человека. Это ведет к деградации личности, упадку массовой культуры, манипуляции сознанием. В обществе потребления принято, что хорошо не только владеть определенным набором материальных ценностей, но и регулярно его приумножать и обновлять. Об этом говорят постоянные смены коллекций в магазинах одежды, выходы новых телефонов, планшетов, техники, автомобилей и так далее. Все это видят – и всем это хочется, даже если этим человек уже обладает. Некоторые даже становятся в очереди, чтобы купить брендовый товар первым, хотя понимают, что через месяц он будет такой же и дешевле. Есть люди, которые даже таким образом зарабатывают: они занимают очередь и продают свое место желающему поскорее получить новинку одному из первых!

Люди не замечают, как общество и все вокруг навязывают вещи абсолютно им не нужные. Пытаясь избавиться, всё равно оставляют 50-70% вещей, сопровождаемые мыслью, что все-таки когда-нибудь они пригодятся. С

точки зрения антиглобалистов, современная цивилизация – это машина по производству потребностей, в которых нет потребности.

Таким образом, общество потребления оказывается тоталитарной социальной конструкцией, которая бесцеремонно навязывается всему миру в качестве универсальной. Маскируясь под свободу выбора материальных благ, в обществе отсутствует степень разумного ограничения потребностей, механизм контроля над их ростом. Более того, безудержное, неограниченное удовлетворение потребностей преподносится СМИ как модель нормального, естественного, правильного человеческого поведения.

Таранущенко М.В.
НТУ «ХПИ»

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПАРТИИ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ ЕВРОПЫ

На данном этапе развития партии «зеленых» имеют авторитет независимых, требовательных и рациональных представителей политической жизни социума. Пользуются популярностью у электората в таких странах, как: Канада, Австралия, Новая Зеландия, Мексика, Бразилия, Колумбия, Британия, Эстония, Германия, Франция, Норвегия, Финляндия и др.. А в Монголии, Латвии, Швеции, Греции – в правительстве. Все «зеленые» партии мира объединены в международную сеть – «глобальные зеленые», имеющую постоянный набор принципов и ценностей – Хартия Зеленых: экологическая мудрость; социальная справедливость; демократия прямого участия; ненасилие; устойчивое развитие; уважение разнообразия.

Рассмотрим более детально деятельность Партии Зеленых Финляндии (VIHREÄT - DE GRÖNA), где председателем партии является депутат Вилле Ниинисто. На парламентских выборах рейтинг партии составил 8,5 %, что является лучшим показателем за всю историю партии. Парламентская группа Зелёных 2015-2019 включает в себя 15 депутатов из восьми избирательных округов, однако в настоящее время партия не входит в правительство Финляндии. Партия Зеленых входила и в правительство Финляндии 2011-2014, но покинула его из-за того, что правительство большинством голосов одобрило принципиальную лицензию на проект новой АЭС компании Fennovoima совместно с Росатомом. В парламенте группа Зелёные смогла в значительной мере продвинуть ряд важных реформ: в вопросах сохранения окружающей среды и климата, переходя от слов к делу; добились увеличения

финансирования в социальной сфере; утвердили право однополых пар на усыновление детей; прекратили безрассудное и бесконтрольное финансирование выборных кампаний. Они смогли предотвратить строительство искусственных водоёмов в Вуотос и Коллая, участвовали в обновлении избирательного законодательства. Партия занимается решением эко-социально-экономических проблем и включает в себя более 200 организаций. Также партия использует открытый бюджет, считая это приемлемым и демократическим ходом в жизни политических партий мира.

Шведская партия зелёных (MILJÖPARTIET DE GRÖNA) – зелёная шведская политическая партия. Она привлекает в свои ряды в основном молодёжь. Выступает против членства в Евросоюзе и требует проведения нового референдума о выходе из него. Выступает за борьбу с антропогенным изменением климата, за свёртывание производства ядерной энергии в Швеции, за разработку и использование альтернативных источников энергии. Сейчас партию Зеленых можно назвать скорее левой, нежели правой. В некоторых коммунах отделения партии взаимодействуют с либералами. Скандируя о равенстве детей в образовательной системе, новых рабочих местах и улучшении климата, шведские зеленые приобрели свой электорат – молодёжь, прогрессивно мыслящую интеллигенцию, людей, не равнодушных к судьбе своего государства, его экологического и социально-экономического состояния. Успешными оказались для «зелёных», но не для левой коалиции, и выборы 2010 года. За Партию зелёных было отдано 7,2 % голосов, в результате чего она получила 25 мест в парламенте. В Украине экологические партии не имеют должной поддержки избирателей. Только на выборах в Верховную Раду в 1998 году партия зеленых Украины преодолела 4% барьер и имела свое представительство в парламенте. Однако после победы начали появляться другие партии «зеленой» ориентации, которые раскололи электорат, и представители этих партий больше ни разу не были представлены в парламенте Украины. В то же время в европейских государствах начиная с 2000-х годов, Зеленые партии приобрели немалую популярность, громко заявляя о себе и активно включаясь во многие сферы жизни своих стран.

КОРРУПЦИЯ В УКРАИНЕ И БОРЬБА С НЕЙ

Коррупция – это сложное социальное явление, которое негативно влияет на все аспекты политического и социально-экономического развития общества и государства. Это явление проявляется как в противоправных действиях (бездействии), так и неэтичных (аморальных) поступках. Коррупцию можно определить как сложное социальное (а по своей сути асоциальное, аморальное и противоправное) явление, которое возникает в процессе реализации властных отношений уполномоченными на это лицами, использующими предоставленную им власть для удовлетворения личных интересов (интересов третьих лиц), а также для создания условий для совершения коррупционных действий, их сокрытия или содействия им. Основные причины коррупции: стремление политиков и государственных служащих использовать занимаемую должность с целью личного обогащения, отсутствие надлежащего контроля за действиями чиновников со стороны правоохранительных органов, отсутствие искреннего желания у высшего руководства страны бороться с коррупцией, запутанное и недоработанное законодательство, низкий уровень информированности населения о процедурах и правилах в государственных органах власти, низкие зарплаты государственных чиновников, профессиональная некомпетентность бюрократии, низкий уровень участия граждан в контроле над государством.

Коррупция в Украине превратилась в одну из угроз национальной безопасности и является одним из основных факторов раскола общества. Условно говоря, общество делится на официальное и неофициальное (частично криминальное). Вследствие этого, в его рамках параллельно сосуществуют две социальные подсистемы: одна из них ориентируется на правовые и моральные нормы, другая – на использование противоправных средств. Что касается коррупции, то такими средствами выступают подкуп, злоупотребление должностным положением, неправомерное предоставление (получение) льгот и преимуществ, использование власти для незаконного овладения имуществом и т.п. Субъекты коррупции функционируют в неофициальной среде, в которой властвует своя система ценностей, свои цели и средства их достижения, где жизнь строится не по законам, а «по понятиям». В силу противоправности своей деятельности они не могут «засветить» обществу свои коррумпированные отношения, поскольку в таком случае последует (по меньшей мере, по логике

гражданского общества и правового государства) реакция на их действия со стороны закона. Она подрывает экономические основы государства, блокирует приход иностранных инвестиций, провоцирует недоверие населения к властным структурам. Коррупция негативно сказывается на международном имидже Украины, приводит к «тенизации» экономики, способствует росту влияния организованных преступных групп.

Полностью ликвидировать систему неофициальных, в том числе коррумпированных отношений, наверное, не удастся ни в одном обществе и государстве. Заявления о полном искоренении коррупции, взяточничества и преступности, по крайней мере, наивны. Социально-политический климат в обществе зависит от того, какое место и какая роль в нем отведена любой из названных подсистем и какая из них является ведущей. Противодействие коррупции – это локализация противоправных отношений, свертывание влияния неофициальной подсистемы на функционирование общества.

Эффективность противодействия коррупции зависит, прежде всего, от отношения к этой проблеме первых лиц государства, их моральной и правовой чистоты. Решающим фактором противодействия коррупции является политическая воля. Проявление политической воли означает, что при наличии законных оснований закон может применяться к любому лицу, независимо от занимаемой им должности, политических взглядов, степени приближенности к руководству государства и других субъективных моментов. Из-за отсутствия политической воли даже наиболее совершенное антикоррупционное законодательство обречено на декларативное существование, а деятельность правоохранительных структур – лишь на имитацию борьбы с коррупцией.

Коррупция угрожает национальной безопасности и общественному строю Украины, влияет на формирование и деятельность властных институтов, подрывает доверие граждан к власти, усложняет отношения Украины с иностранными партнерами. Поэтому борьба с ней является первоочередной задачей и связана с достижением следующих основных целей: уменьшение числа так называемых «взяткоемких» функций государственного управления (выдача разрешений, лицензий, справок и т.п.); четкое законодательное определение процедур принятия управленческих решений; обеспечение прозрачности принятия решений с помощью конкурсов, тендеров и т.п.; повышение уголовной ответственности за коррупционную деятельность. Опыт развитых стран в борьбе с коррупцией показывает, что полностью её искоренить невозможно, но значительное её уменьшение является одним из ключевых факторов развития экономики и роста благосостояния населения в целом.

ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ

Актуальність даної роботи зумовлена тим, що у рейтингу сприйняття корупції організації «Transparency International, станом на 2016 рік, Україна посідає 131 місце(29 балів за методологією, де 0 – означає дуже високий рівень корупції, а 100 – відсутність корупції) зі 176 інших країн світу, що свідчить про дуже високий рівень корумпованості. А це, в свою чергу, негативно впливає на розвиток економіки, складність у залученні іноземних інвестицій та на відношення громадян до влади. Метою цієї роботи є огляд різних видів корупції притаманних українському суспільству та проблем пов'язаних із подоланням них. Згідно з визначенням діючого законодавства України, корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

Згідно з аналізом антикорупційної стратегії України 2014-2017 років, Національне агентство з питань запобігання корупції(НАЗК) найчіткіше виділяє такі види корупції: корупція у представницьких органах влади, корупція у діяльності виконавчої влади, корупція у сфері державних закупівель, корупція у судовій системі та органах кримінальної юстиції, корупція у приватному секторі. Як ми бачимо, така чимала кількість проблем у сферах та органах управління дає нам уявлення того, як глибоко корупція проникла і закріпилася у нашому суспільстві. Незважаючи на усі засади, які були вжиті для подолання корупції в Україні, вона була і залишається частиною нашого суспільства. До основних проблем подолання корупції можна віднести не дуже високу міру покарання за корумповані дії. Наприклад, у більш розвинених країнах, таких як Сінгапур, де рівень корупції значно нижчий ніж в Україні, винні у корупції громадяни караються роками позбавлення свободи. Дивлячись у одну з причин хабарництва, не важко помітити, що людина, яка бере хабар, прагне легких грошей для кращого життя. Причина цьому може бути прихована у не найкращих умовах життя у нашій державі та не високому рівні заробітної плати.

Також зменшити рівень корупції Україні може допомогти прозоріша система звернення громадян до держслужбовців, що в свою чергу спростить проведення перевірок та здійснення моніторингу роботи чиновників нашої держави.

Подолання корупції – процес не з легких. Адже зовсім викоринити її з суспільства дуже і дуже складно, або навіть майже не можливо. Базою до подолання корупції є зосередження усіх сил держави та громадян на цьому питанні. Нажаль, ситуація, в якій Україна знаходиться зараз, не зовсім цьому сприяє. Національне агентство з питань запобігання корупції дотримується розробленої антикорупційної стратегії, яка повинна запобігати корупційним діям у зазначених вище сферах, але узгодження законопроектів, проведення усіх перевірок та виконання усіх заходів потребує певного часу та сил.

Хоружая Е.А., Топопольская А. О.
НТУ «ХПИ»

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЕ ПАРТИИ ЕВРОПЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Из 39 независимых государств Европы в 35 действуют социалистические и социал-демократические партии. Это политические партии, в которых в качестве цели и идеала выдвигается осуществление принципов социальной справедливости, свободы и равенства. В большинстве стран Европы в результате демократических реформ сложились новые политические системы, основанные на демократических принципах и социально ориентированной рыночной экономике. Социал-демократические партии были их ключевым элементом. Не равнозначны позиции социалистических и социал-демократических партий внутри стран, где они существуют. В Австрии социал-демократы – крупнейшая партия парламентской оппозиции, в Англии и Швеции являлись правящими партиями, в Германии и Дании – члены правящих коалиций. В Греции безраздельно правят социалисты, в Испании они – лишь вторая по численности оппозиционная фракция парламента. При этом необходимо признать, что последние успехи социал-демократов связаны в значительной степени не с их собственными достижениями или идейными прорывами, а с просчетами и ошибками их противников-консерваторов, которые предпочитают упорно идти по изначально избранному пути жесткой экономии, не имея в своем арсенале альтернативных вариантов действий и, уверовав в свою непогрешимость, не желают прислушиваться ни к каким другим суждениям и доводам. Приученные

же самими ультралибералами в економіці к високим стандартам споживання західноєвропейські суспільства (напомним, що нині діюча західна економічна модель так і називається – економіка споживання) не хочуть відмовлятися від благоприобретенних звичок, тим більше що самі імущі влада і багатство не поспішають себе в чомусь обмежувати.

В більшості країн Європи соціалісти вводять податок на багатство і прибуток. Особливо це можна помітити на прикладі скандинавських країн. Середній відсоток податку в цих країнах становить 34% від прибутку. Наприклад, в Норвегії важливе місце в системі податків займає податок на прибуток корпорацій. Податкооб'єктована база по податку на прибуток від капіталу складається з прибутку і втрат, отриманих сумм за рахунок виплати боргів і боргових вимог. В цілому можна говорити про те, що в Європі відбулося зміцнення позицій соціалістів і соціал-демократів. Ряди Соціалістичної партії поповнилися незначительно, що, як представляється, породжено неприйнятною для багатьох проповідуваних організацією ліберальних ідей. Але відхід Європи від радикалізму комуністів непересомнен.

Шляхта К. Ю.
НТУ «ХП»

ДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РУХІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Суспільно-політичні об'єднання громадян є невід'ємним компонентом будь-якого демократичного суспільства і тому їх вивчення та аналіз є важливим та актуальним питанням. Виникнення та діяльність суспільно-політичних рухів зумовлені проблемами, які існують у суспільстві і які вони покликані розв'язувати. До суспільно-політичних рухів належать об'єднання громадян, що виникають для реалізації певної мети, вони є масовими і споріднені з громадськими організаціями. Суспільно-політичний рух може бути структурно неформальним, але його сила відчутна в суспільстві. Найчастіше діяльність суспільно-політичних рухів зумовлюють: поглиблення кризи в різних сферах суспільного життя; зростання екологічної небезпеки; відстоювання прав і свобод людини тощо.

Суспільно-політичні рухи сьогодні функціонують у більшості держав світу. Наприкінці ХХ ст. в Україні почали формуватися такі суспільно-політичні рухи, як народні фронти, регіональні рухи; громадянські ініціативи. Історія України свідчить, що в нашій державі найбільший політичний вплив на

процес державного відродження справив Народний Рух, який виник як суспільно-політична організація відкритого типу та доступна для всіх, незалежно від соціального і професійного стану, партійної, конфесійної й етичної належності. У перший же рік свого існування Рух організував низку великих масових заходів, метою яких була боротьба за державну незалежність, відродження української нації, відтворення історії українського народу і державності.

Зареєстрований Радою Міністрів 9 лютого 1990 року, цього ж року Рух досяг значних успіхів у виборчій кампанії, що дало змогу створити у Верховній Раді України впливову фракцію Народна рада та забезпечити більшість у ряді місцевих рад Західної України. Робота депутатів в областях і Верховній Раді, масові заходи Руху, активна позиція Руху під час референдумів та інших політичних акцій мали вирішальний вплив на становлення незалежної української держави і забезпечили перемогу незалежної ідеї на референдумі 1 грудня 1991 року. У грудні 1992 року Народний Рух України фактично перетворився на політичну партію.

Дієвим в Україні виявився рух «Пора», котрий виник у 2004 році і виступав за зміну існуючого політичного ладу. Пріоритетом своєї діяльності «Пора» визначила проведення системи інформаційно-просвітницьких заходів через розгалужену мережу регіональних осередків на всій території України та захист результатів виборів президента у випадку їх фальсифікації. Після закінчення президентських виборів 2004 року на базі руху «Пора» було зареєстровано кілька громадських організацій та політичну партію «Пора».

У 2013 р. в Україні сформувався новий громадсько-політичний рух – Євромайдан, головною ідеєю якого був європейський вибір України. 15-18 листопада 2017 року Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» провів опитування 62 експертів, які дали свою оцінку подіям на Майдані та їх наслідкам. Серед найпозитивніших наслідків Євромайдану експерти виокремили євроінтеграцію та «безвіз» з Євросоюзом, активізацію громадянського суспільства та волонтерського руху, а також зміну влади. Негативними наслідками Євромайдану, на думку опитаних експертів, є російська анексія Криму та окупація частини Донбасу, тривалий військовий конфлікт на Сході України, а також погіршення матеріального становища населення.

ТЕХНОЛОГИИ ЦВЕТНЫХ РЕВОЛЮЦИЙ

«Цветная революция» – смена правящих режимов мирно, осуществляемая с преимущественным использованием методов ненасильственной политической борьбы (обычно массовых уличных акций протеста). Из опыта можно вывести такую абстрактную схему. Детали и наполнение ее могут меняться, но «скелет» применим в разных конкретных ситуациях.

Необходимым элементом подготовки является подбор подходящей кандидатуры нового правителя. Главное требование – отбор ведется из списка достаточно известных людей. Внутри страны формируется территория, где оппозиционный кандидат получает безусловную поддержку; она становится плацдармом для объявления и расширения власти оппозицией.

Следующая задача – внедрение в массовое сознание и закрепление там нескольких простых стереотипов. Подбирается «доказательная база», которая благодаря СМИ возбуждает эмоции. Должен быть слышен только голос обвинителя. Любой диалог или попытка воззвать к рассудительности пресекается действиями снизу, например, бойкотом. В такой ситуации сама попытка власти объясниться оборачивается против нее самой. Для сплочения «наших» в сознание внедряется образ «неминуемой победы». Нагнетается ожидание освобождения, перерождения всего общества «сразу же после победы», что превращает пока еще меньшинство в победительную, агрессивную и властную толпу.

Важное условие для достижения этой пороговой точки – заблаговременное создание общего убеждения, что власть не имеет права пресечь этот «праздник угнетенных» насильственным восстановлением порядка. Какова повторяющаяся динамика действий «оранжевых» революционеров? Начинается все с «мирного протеста» против нарушений закона о выборах, использования «административного ресурса» и т.д. Собираются митинги на вполне законных основаниях. Однако по ходу митингов возбужденную и сплоченную толпу призывают к нарушению «во имя свободы» второстепенных положений закона – к объявлению митинга, началу голодовки, устройству палаточного лагеря и т.д.

Наиболее обобщенной и пригодной для ситуации с «цветными революциями» является «формула» Джорджа Оруэлла, изложенная им в его

антиутопии «1984». Суть ее в наличии в обществе трех социальных слоев: высших, средних и низших. Когда высшие теряют хватку, средние понимают, что пришло время перемен, идут к низшим и, обещая изменения, зовут их на митинги, демонстрации. Низшие запевают придуманную для них средними песню и умирают от пуль, голода и холода, но в итоге средние побеждают, высших сменяют, а низших отбрасывают туда, откуда они пришли, лишь несколько улучшив их положение.

Американский идеолог «цветных революций» Джин Шарп считает, что в корне метода ненасильственной борьбы лежит следующий принцип: сила власти основана на послушании народа, если он перестает подчиняться, правящие круги теряют власть. Классическая революция по Шарпу состоит из трех этапов:

1. Акции протеста, митинги, марши, пикеты. Убеждение людей в нелегитимности власти и формировании антиправительственного движения.
2. Дискредитация силовых структур, забастовки, общественное неповиновение, беспорядки и саботаж.
3. Ненасильственное свержение власти.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что «цветная революция» запрограммирована, поэтому есть возможность влиять на нее, выработав эффективные механизмы противодействия.

Якименко И.В.
НТУ «ХПИ»

ДИСКРИМИНАЦИЯ БЕЖЕНЦЕВ

Беженец это лицо, которое из-за страха стать жертвой преследований по признаку расы, вероисповедания, политических взглядов, вынуждено покинуть свою страну. Обеспечением беженцев необходимыми ресурсами и услугами занимается государство, в которое они приехали, частные фирмы или благотворительные организации. Дискриминация беженцев это предвзятое несправедливое отношение, проявление агрессии и лишение определенных прав, гарантируемых Конвенцией о статусе беженцев.

Дискриминация беженцев может осуществляется на уровне государства в лице его официальных организаций и рядовыми гражданами. На уровне государства это может быть нарушение подписанных международных законов

относительно прав беженцев: ущемление прав беженцев представителями государственных органов власти при выдаче регистрационных документов; усложнение процедуры получения гражданства; предоставлении материальных или юридических услуг; отказ в медицинской или психологической помощи; предоставление жилья или гуманитарной помощи, которые не соответствуют заявленным гарантиям, ограничение их права на работу и предоставление не равных условий работы; создание негативного имиджа при помощи средств пропаганды.

Со стороны граждан типичными формами проявления дискриминации являются: вербальная агрессия к беженцам; отказ в предоставлении определенных услуг, а именно аренде квартиры, предоставлении работы, продажи товаров.

Причины дискриминации по отношению к беженцам можно разделить на:

1) политические: опасение дестабилизации политического режима в стране; возможное ухудшение международных отношений с правительством страны беженцев; страх перенаселения; частные интересы политиков принимающей страны;

2) экономические: отсутствие экономических ресурсов у государства и вызванная этим невозможность обеспечения беженцев заверенными гарантиями; желание чиновников принимающей страны восполнить бюджет или лично обогатиться за счет средств, выделяемых на обеспечение беженцев;

3) культурно-религиозные: ксенофобия населения к представителям иной культуры и религии, т.е. боязнь проявления агрессии со стороны беженцев; страх потерять культурную самобытность, «размыть» свои традиции;

4) исторические: давняя вражда между принимающим государством и страной беженцев, возникшая еще до их переселения.

Деятельность демократического государства должна быть направлена на защиту прав беженцев, а именно:

- введение просветительско-информационных программ, направленных против предрассудков и нетерпимости к беженцам;

- предоставление необходимых материальных ресурсов и обеспечение пакета заверенных услуг (жилья; медицинской, психологической, информационной, юридической помощи);

- содействие в поиске работы и получению необходимого образования;

- осуждение и наказание за дискриминацию беженцев, борьба с преступлениями на почве неприятия или ненависти к ним;

- поддержка жертвам дискриминации, защита их на законодательном

уровне.

Беженцы в свою очередь соответственно подобает не злоупотреблять предлагаемыми услугами со стороны государства, научиться адаптироваться в обществе, в котором они оказались, принять его культуру и законы с максимальным уважением.

СЕКЦІЯ 8

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Андреєва А. О., Сьомін М. І.
НТУ «ХП»

ВПРОВАДЖЕННЯ ID-КАРТОК. ДАНИНА МОДІ ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ

За вимогами ЄС з одинадцятого січня 2016 року жителі України замість звичного паперового паспорту громадянина України почали отримувати ID-картки з чотирнадцяти років. Але чи насправді ці картки є необхідними для нас, чи це лише данина моді?

Ідентифікаційна картка, або, як її ще називають, ID-картка (від англ. Identity Document) – це офіційний документ, який вказує на особистість людини та, як правило, має вигляд пластикової картки. Він може виконувати свої функції в різних рівнях електронних систем та для різноманітного призначення. Це внутрішній документ для громадян України.

У картки виділяють три головні функції:

- посвідчення особистості, яке має максимальний захист;
- змога отримувати державні послуги в онлайн-режимі;
- відцифрований підпис як засіб, за допомогою якого особу можна ідентифікувати в електронній системі. Це дає змогу віддалено підписувати різноманітні документи.

Для того щоб краще зрозуміти необхідність таких паспортів для нашої країни слід розглянути їх досвід у інших країнах. Так, наприклад, у Китаї ID-картка містить у собі будь-яку необхідну людині інформацію у шифрованому вигляді. Туди можуть входити як банківські данні та медична картка, так і абонементи у фітнес-клуб та інформація для дитячих садків. У Китаї використовують вже третє покоління ID-карток. Свою особливість мають і жителі Естонії. Із впровадженням ID-карток, вони можуть віддати свій голос на виборах через електронну мережу. Також Естонія – перша країна, яка видає електронне громадянство усім охочим людям. Малайзійська MiID-картка додатково містить усю інформацію про особу як учасника транспортних відносин. Універсальна електронна картка у Росії дозволяє ідентифікувати людину у медичному закладі, підписувати документи в електронному вигляді, замінює страховий та пенсійний поліси. Резиденти Євросоюзу оформлюють для

себе ID-картки як документ, що дає змогу вільно переміщуватися по Шенгенській зоні. Проте громадяни, що мають лише вид на проживання у Чехії обов'язково змушені при отриманні дозволу оформлювати для себе і ID-картку, незважаючи на те, що вона не є безкоштовною.

Та чи так само зручною є ID-картка в нашій країні? Перевагою такого документу є його високий ступінь захисту, адже при втраті чи викраденні картки, інша особа скористатися нею не зможе. Також на картці вказано індивідуальний податковий номер (ПН). На відміну від старого паперового паспорту, пластиковий більш міцний та вологостійкий.

Однак, слід зазначити і незручності, які завдає така ID-картка. Документ буде видаватися безкоштовно лише перший раз, надалі паспорт необхідно змінювати кожні 10 років за окрему оплату. В даних, зазначених на картці, не буде вказано данні про сімейне положення та місце проживання її власника, вони будуть записані на електронний чіп. При цьому данні про прописку особи в нас вимагають органи влади, банки, лікарні і інші установи. Тому разом з паспортом необхідно буде носити з собою спеціальні довідки. Це ж стосується виїзду за кордон, бо без літерної інформації про прописку людини ID-картка не визнається достатнім документом. Для усунення цього недоліку слід було б скористатися досвідом Німеччини, яка робить спеціальні наліпки на картки з необхідною додатковою інформацією. Для зчитування інформації з ID-картки необхідне спеціальне обладнання, яке з'явиться в Україні не одразу і коштуватиме дорого. На Українську ID-картку не передбачено внесення додаткових даних. На даний момент досі не всі банки та відділення пошти України згодні обслуговувати клієнтів на підставі лише ID-картки.

Тож слід задуматися, чи насправді впровадження ID-карток в Україні є необхідністю, чи це лише данина моді?

Антоненко Я.С.
НТУ «ХПИ»

НОВОВВЕДЕНИЯ В РЕГИСТРАЦИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Проводя анализ нынешнего состояния хозяйственной системы в Украине, не секрет, что существует ряд значительных трудностей. Но законодательство постоянно реформируется и совершенствуется. Наши власти попытались разрешить данную проблему, путем принятия реформы закона «О

государственной регистрации юридических лиц, физических лиц - предпринимателей и общественных формирований» [1]. Актуальность этих изменений неоспорима, так как предприятия – фундамент развития экономики страны, а их создание является важной составляющей этого процесса.

Цель исследования заключается в оценке изменений закона о регистрации и последствий его введения.

Законодатели упростили процедуру учета физического лица-предпринимателя, а именно запустили онлайн-регистрацию предпринимательской деятельности и юридических лиц. Эта услуга бесплатна, но главным ее преимуществом является ускорение документооборота. Министерство Юстиций Украины уверяет, что процесс оформления проходит в течение 1-2 дней и не требует особых усилий. Порядок регистрации таков: создание личного кабинета на сайте Минюста, заполнение формы и подписание заявления электронно-цифровой подписью. Серьезным перевесом в пользу онлайн-регистрации предпринимательской деятельности является то, что она не потребует от граждан излишних временных затрат и позволит сэкономить на различного рода услугах посредников, нотариусов и иных юридических служб. Этот процесс максимально упрощен и автоматизирован, так что такое реформирование является эффективным нововведением.

Еще одно новшество в законе – это необязательность использования печати. Законом также вносятся изменения в Кодекс Украины об административных правонарушениях, устанавливается административная ответственность в виде штрафа от 50 до 100 необлагаемых минимумов доходов граждан, за требование должностного лица о наличии оттиска печати субъекта хозяйствования на документах, что подаются к органу государственной власти или органу местного самоуправления. С даты вступления в силу закона наличие печати скорее подтверждает авторитетность фирмы и не несет обязательного характера в ее хозяйственной деятельности.

Введение принципа экстерриториальности значительно облегчает процесс регистрации, ведь он позволяет проводить регистрационные действия у абсолютно любого субъекта без привязки к местонахождению предприятия.

Вышеописанные реформы в хозяйственном кодексе Украины, несомненно, упрощают процесс регистрации. Помимо этого обеспечиваются такие принципы как оперативность, прозрачность, своевременность предоставления услуг, снижается риск бюрократии, а так же доступность и открытость для субъектов обращений. Нововведения в законодательстве

обеспечивают более эффективный и практичный способ ведения предпринимательской деятельности.

Асадова Е.
НТУ «ХП»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Актуальність досліджуваного питання полягає в тому, що молодіжні громадські організації є невід'ємною частиною демократичного суспільства.

Правовою основою діяльності громадських організацій є закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Згідно цього закону, молодіжні громадські організації - об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів.

Молодіжні громадські організації утворюються і діють на засадах добровільності, рівноправності їх членів, самоврядування, законності та гласності, зокрема: молодіжні та дитячі громадські організації зобов'язані доводити до відома громадськості відомості про свою діяльність у формах, що не суперечать законодавству; інформація, що міститься у статутах, про склад керівних органів, про джерела матеріальних та інших надходжень, а також пов'язана з діяльністю молодіжних громадських організацій, не є конфіденційною або іншою інформацією, яка охороняється законом. Засновниками молодіжних громадських організацій можуть бути громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, які досягли 14-річного віку.

В Україні сьогодні діє більш, як 60 всеукраїнських молодіжних громадських організацій, 300 регіональних – вони мають досить широкий спектр діяльності (зокрема, політичні, нейтральні до політики, культурологічні, спортивні, відпочинкові). Якщо брати до уваги статистичні дані, на початок 1998 року в Україні діяло 1,5 тисячі місцевих громадських об'єднань; на початку 2002 року вже було зареєстровано 4,5 тисяч об'єднань і їхнє число значно зростає з кожним роком. Серед провідних завдань, яке вирішують громадські організації та об'єднання на всеукраїнському рівні, є популяризація та утвердження здорового безпечного способу життя та культури здоров'я,

безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді. У цьому аспекті варто виокремити діяльність громадської організації «Всеукраїнський дитячий громадський рух «Школа безпеки», яка 18 років поспіль спрямовує свою діяльність на навчання та практичну підготовку дітей і молоді до виживання в сучасних складних умовах. Щороку до заходів залучається понад 50 тисяч дітей та молоді, на базі загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів діють осередки Руху, гуртки «Школа безпеки» та «Юний рятувальник». Дитяча громадська організація виховує в підлітків мужність, взаємовиручку, дружбу, увагу до близьких, формує громадянську позицію патріота й захисника своєї Батьківщини, сприяє професійній орієнтації молоді, зокрема професії рятувальника. Серед громадських організацій активну діяльність здійснює також громадська організація «Спортивна нація», яка започаткувала «тур здорового способу життя» по навчальних закладах «Спортивний урок», провела майстер-класи із загальної фізичної підготовки.

Підсумовуючи, варто зазначити, що правове регулювання діяльності молодіжних громадських організацій в Україні є важливим, адже його вдосконалення сприятиме підвищенню ефективності роботи молодіжних громадських організацій і становленню громадянського суспільства в Україні.

Безрукавий Д.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ТА КРИЗОВІ ЯВИЩА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Метою даної роботи є дослідження та аналіз систематичних проблем та кризових явищ Верховної Ради України та знаходження шляхів їх подолання.

Український парламент – Верховна Рада, згідно з Конституцією, є єдиним органом законодавчої влади в Україні, головною функцією якої є законотворення. Верховна Рада є загальнонаціональним представницьким органом державної влади, оскільки вона представляє весь український народ – громадян України всіх національностей і виступає від імені всього народу.

Зі здобуттям незалежності перед українським парламентом стояла величезна задача – побудова нової держави. Створення законодавчої бази, вирішення величезної купи економічних, політичних та соціальних питань, пов'язаних із розпадом Радянського Союзу – усе це в один момент звалилося на український парламент. У 1996 році Верховній Раді вдалося зробити одне з найважливіших завдань – прийняти Конституцію України. Проте з кожним

наступним роком кризові явища в вищих органах влади загострювалися дедалі більше.

Регулярні зміни конституційної моделі організації державної влади й розподілу повноважень у владному трикутнику України гальмують роботу Верховної Ради. За даними Національного інституту стратегічних досліджень за період незалежності в Україні були апробовані чотири конституційні моделі організації державної влади. Нині в Україні чинною є парламентсько-президентська модель, проте вона також має деякі недоліки.

Однією з найболючіших проблем українського парламенту є проблема корупції, яка заповонила не тільки Верховну Раду, а й всі гілки влади в Україні: численні факти підкупу голосів, відмивання державних коштів, прихід до влади заради збагачення, лобіювання інтересів олігархів стали для українського парламенту вже звичними речами.

Іншою проблемою є закриті виборчі списки, через що громадяни, голосуючи за певну партію, не можуть дізнатися про кандидатів від цієї партії. Це дає змогу прийти до влади ставленикам олігархів, які мають на меті лише збагачення.

Також серед основних кризових явищ у роботі Верховної Ради згідно з даними Національного інституту стратегічних досліджень можна виділити наступні:

- низька результативність законотворчої діяльності;
- часті зміни складу парламенту та порушення фракційної дисципліни народними депутатами;
- систематичні порушення регламенту роботи парламенту;
- монополізація впливу на парламентські процеси домінуючими фракціями.

Як вже зазначалося, сьогодні Україна є парламентсько-президентською республікою, а це означає, що більшість повноважень у державі виконує і несе відповідальність за долю країни саме парламент, тому потрібно якомога швидше викоренити ці ганебні явища у Верховній Раді, повернути довіру українського народу до парламенту, враховуючи теперішній стан економіки та рівень життя в Україні. Для цього пропонується ряд заходів:

- потрібно вдосконалити діючу парламентсько-президентську модель організації державної влади;
- внести деякі зміни до виборчого законодавства, зокрема, запровадити виборчу систему з відкритими списками;
- підвищити ефективність законотворчої діяльності парламенту тощо.

ПАДІННЯ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ – ПОЧАТОК НОВОЇ СТОРІНКИ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Поряд з органами Тимчасового уряду та робітничими і солдатськими Радами виник ще один орган, який згуртував українські національно-демократичні сили, — Центральна Рада. Це громадське об'єднання спочатку було створене 7 березня 1917 р. у Києві з ініціативи ряду політичних, громадських, наукових організацій. Головою Ради обрали визначного історика і громадського діяча М. С. Грушевського. Серед партій провідну роль у Центральній Раді відігравали Українська партія соціалістів-федералістів (УПСФ), Українська соціал-демократична робітнича партія (УСДРП) і Українська партія есерів (УПСР). У більшості Рад робітничих і солдатських депутатів переважали меншовики та есери.

У своїй діяльності Центральна Рада припустилася низки помилок. Вона фактично не займалася вирішенням соціально-економічних проблем (серед яких головною була земельна), а зосередила свою увагу лише на національних аспектах. До того ж діячам Центральної Ради бракувало досвіду й у вирішенні суто практичних проблем, таких, як збереження правопорядку, забезпечення міст продуктами, організація роботи залізниць.

А тепер більш детально про події, які посприяли падінню Центральної Ради. 27 квітня 1918 призначене засідання Малої ради своєчасно не відкрилося. Зранку проводились фракційні наради, потім загальні закриті збори, які продовжувалися з невеликою перервою до 18 години, і лише о 21:00 у піднесеному настрої депутати розпочали відкрите засідання. За пропозицією головуючого М.Грушевського до порядку денного внесено зміни: знімаються з розгляду питання про Українські установчі збори та про Бессарабію і ставляться на обговорення повідомлення комісії про вироблення проекту конституції Української Народної Республіки.

На відміну від попередніх питань, надзвичайно бурхливим виявилось обговорення повідомлення В.Голубовича з приводу окремих розпоряджень німецького командування, виданих у квітні 1918 року. Йшлося про наказ головнокомандувача німецьких військ в Україні генерал-фельдмаршала Ейхгорна: про проведення весняних засівів полів і про попередження порушень громадського порядку в Києві та передачу винних у цих злочинах до військово-

польових судів. Зазначені заходи, наголошувалося на засіданні, не були узгоджені з урядом і розцінювались як втручання у внутрішні справи суверенної держави.

Німці вважали, що останнім часом у Києві набула поширення потужна агітація проти їхнього впливу в Україні. Окупанти вже не покладалися на існуючу владу як на гаранта стабільності свого становища, здатного забезпечити організований вивіз з України матеріальних ресурсів.

28 квітня 1918 поки молода українська демократія, використовуючи факти порушення окупантами прав незалежної держави, намагалась виправдати їх внутрішніми й зовнішніми обставинами. Всі промовці на засіданні одностайно засуджували розпорядження німецького командування, образливі для наради України. Закінчився день приїздом до М.Грушевського німецького військового аташе, який докладно розпитував про денні події.

Події 29 квітня 1918 року свідчать, що Центральна Рада збиралась працювати в попередньому режимі. В той самий день, недалеко від приміщення Ради, під охороною німецьких вояків розпочав роботу з'їзд хліборобів-власників. Він зібрав кілька тисяч делегатів із 8 губерній України й обрав керівником держави П.Скоропадського.

М.Грушевський завжди говорив, що Центральна Рада захищатиме права Української Республіки, завжди стоятиме на сторожі інтересів трудового селянства і робітництва. Мала рада приступила до обговорень про ухвалення змін до земельного закону і проведення виборів Президента Української Народної Республіки. Ним став М.Грушевський. Склалось так, що на деякий час в Україні стало два керівники держави – він і П.Скоропадський.

На цьому завершилося останнє засідання Центральної Ради. Вона ще робила спроби зібратися нелегально, згадував В.Винниченко, «але днем її кінця можна вважати 29 квітня 1918 року, день переходу влади з рук національно-українського дрібно-буржуазної демократії в руки неукраїнської великої буржуазії». В ніч з 29 на 30 квітня прибічниками гетьмана були захоплені всі головні державні установи в столиці.

«Українську державність розп'ято на Голгофі, яку примотували невмілі, нетямущі руки попереднього уряду, та невдала й низькоока політика революційного парламенту. Україна знову стала на краю безодні, і вороги радісним сичанням пророкують їй смерть та вороття до старого животіння в єдиній невідимій...»-писав С.Єфремов. Так драматично починалась нова сторінка в історії української національно-демократичної революції.

ДЕТСКАЯ ПРЕСТУПНОСТЬ В УКРАИНЕ

Преступность несовершеннолетних – своеобразный индикатор социальной ситуации в стране. Рост детской преступности, как правило, свидетельствует о неблагоприятных социальных процессах. Анализ преступности несовершеннолетних оказывается, с одной стороны, инструментом выявления криминогенных факторов в социуме, а с другой — базой для прогноза преступности в целом, именно поэтому исследование причин возникновения детской преступности в Украине является важной и актуальной задачей.

Самым распространенным преступлением среди подростков остаются преступления против имущества: кражи, ограбления, вымогательство или мошенничество – в группе подростков 16-17 лет на них приходится примерно три четверти всех случаев нарушения закона, а в группе подростков от 14 до 15 лет – подавляющее большинство преступлений совершались именно против чужого имущества.

Что толкает детей на преступления? Можно назвать общие социальные причины такие как голод, нехватка средств, беспризорность, безнадзорность, аморальное поведение со стороны родителей, желание быстрого обогащения, желание самоутвердиться и др., которые толкают подростков на преступления. По официальной статистике сайта Генеральной прокуратуры Украины (Єдиний Звіт про кримінальні правопорушення) преступления также совершаются молодыми людьми из весьма обеспеченных и даже богатых семей. Психологи называют несколько причин такого поведения:

1. Это чувство безнаказанности. Дети знают, что родители хорошо заплатят за их откуп и продолжают совершать преступления.

2. Это личные проблемы между родителями. По статистике около 68 % обеспеченных семей находятся на грани развода, видя отношения в семье дети начинают вести аморальный образ жизни. Они употребляют алкоголь, табачные, зачастую, наркоизделия, ведут активный ночной образ жизни, пытаются своим поведением привлечь внимание родителей.

3. Чувство того, что тебе все должны. Брошенный на попечение себе подросток демонстрирует миру, что со всеми обстоятельствами он может справиться сам, но при этом весь мир ему что-то должен. А те, кто не отдают

должного, становятся обидчиками. А против обидчика, как известно, совершить преступление не является грехом.

4. Это чувство возвышенности. Мажор богатых родителей чувствует себя выше других людей, считая все материальные блага семьи своим личным достоянием. И дает себе право на основе этого нарушать закон. Необходимо вовремя заметить отклонения в поведении детей и подростков и правильно организовать им педагогическую помощь. Это поможет предотвратить ситуации, которые приводят к совершению правонарушений.

Важно помнить, что любое преступление маленькое или большое влечет за собой последствия и отвечать за них должны все лица совершающие правонарушение или преступление. Это единственный путь воспитания адекватного, здорового, законопослушного общества, которое составляет основу любой страны.

Гордиенко Д.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Понятие «гражданское общество» является одним из ключевых понятий современной политологии. Актуальность понятия обусловлена повышением роли граждан и их добровольных объединений во всех сферах жизнедеятельности – экономической, политической, социальной, духовной.

Мы являемся свидетелями и участниками создания нового украинского государства. Более чем тысячелетний опыт общественной и правовой консолидации украинского народа ложится в фундамент развития в нашей стране правового государства. Становления гражданского общества является актуальной проблемой для Украины, так как в данный момент деятельность нашего государства направлена на построение демократии, а, как известно, без гражданского общества ни одно государство не может быть названо демократическим. Украина стремится войти в европейское и мировое сообщество. Обязательными условиями такого вхождения является экономическая, политическая и культурная интеграция. Однако без воли и свободы для индивида и народа ни одно из направлений интеграции недоступно, а сама интеграция становится непреодолимым барьером.

До сих пор в Украине продолжаются дискуссии о влиянии государства и о балансе сил государственной власти и общества. Значительная часть

населения видит в государстве чужую, коррумпированную силу, не доверяет государственной власти. Особенностью и противоречивостью переходного общества, которым является современная Украина, является то, что сложности переходных процессов, с одной стороны, предопределяют укрепление регулирующей роли государства, то есть самого государства, а с другой – перестройка гражданского общества предусматривает разгосударствление общественных институтов, уменьшение государственного влияния на них.

Все же имеются все основания сказать, что молодое украинское государство избрало в целом правильный путь, путь цивилизованного общества, которое основывается на общечеловеческих ценностях. Прежде всего, и это самое главное, Украина стала независимым государством с перспективными конституционными намерениями стать демократической и правовой.

Подбивая итог, можно сказать, что сегодня основными путями построения гражданского общества в Украине является:

- расширение массовой базы власти, повышение политической культуры населения;
- активизация процесса разгосударствления всех сфер общественной жизни, формирования настоящих институтов гражданского общества;
- постоянное усовершенствование контрольных механизмов, то есть механизмов обратной связи от общества к государству;
- максимальное расширение сферы судебной защиты прав и свобод человека, формирование уважения к праву и к закону;
- укрепление свободы информации и гласности, открытости общества на основе связей с зарубежным миром.

Другими словами, должно произойти максимальное разгосударствление всех сфер общественной жизни. Однако это разгосударствление отнюдь не означает полный отказ от государственного в пределах закона регулирования социальной жизни.

Следовательно, в перспективе эффективность организации гражданского общества в Украине зависит от того, в какой мере государство и общество способно создать условия, что порождают дестабилизирующие факторы в каждой из сфер жизнедеятельности социального организма. Решающей предпосылкой обеспечения национальной государственности является соблюдение законов существования системы, создание предпосылок для и природного функционирования, предотвращение дестабилизации. Поиск природного пути развития гражданского общества на основе внутренних

предпосылок и учета современных достижений человеческой цивилизации и создания для него пространства — важная предпосылка неантагоничного развития украинской государственности.

Голтвянська Ю. В.

НТУ «ХП»

НОВИЙ ЗАКОН – НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Проблема «сліпих зон» у законах – глобальний порок законодавців. Часто, їх передивляються, редагують, вносять зміни роками, а іноді – і зовсім не чіпають. Можливо, варто поставитись до цього критично і розглянути детальніше?

Одним з питань, що в Україні мають бути вирішеними першочергово, є безробіття. У 2017 році офіційно зареєстрованих безробітних налічується 1.6 мільйона осіб, що становить 9.1 % населення. Щоб вирішити це питання, звісно, існує ряд відповідних законопроектів, що діють чи розглядаються.

Найбільшого впливу на скорочення безробітного населення мав Закон України від 5 липня 2012 року «Про зайнятість населення». Його газета FINANCE.UA поставила під сумнів, зазначивши: «Ми бачимо, що законопроект «Про зайнятість населення», незважаючи на свій, на перший погляд, декларативний характер, містить деякі зміни, які носять позитивний характер як для роботодавців, так і для працівників. Сказати, що запропоновані нововведення кардинально змінять ситуацію з зайнятістю населення, безумовно, не можна. Головне, щоб запропоновані норми згодом отримали дієвий механізм їх реалізації та навколо компенсацій і пільг на ЄСВ не виникло ситуації, подібної до проблем з відшкодуванням ПДВ. Тому що в такому випадку нововведення принесуть лише тисячі нових судових розглядів, а не робочих місць.» Дану думку висунуто з приводу компенсацій, що мають заохочувати.

Пункт 1 статті 26 говорить: «Роботодавцю, який працевлаштовує на нове робоче місце громадян, зазначених у частині першій статті 14 цього Закону (крім тих, які визначені пунктом 7 частини першої статті 14), та яким надано статус безробітного, за направленням територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, строком не менше ніж на два роки щомісяця компенсуються фактичні витрати у розмірі єдиного внеску на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування за відповідну особу за місяць, за який він сплачений.

Компенсація виплачується протягом одного року з дня працевлаштування особи за рахунок коштів, передбачених у бюджеті Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття та Фонду соціального захисту інвалідів (у разі працевлаштування інваліда, який зареєстрований в установленому порядку як безробітний, але якому відповідно до законодавства допомога по безробіттю не призначається), у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку.» тобто, попри ряд різних «але», що внесли до закону, з'явилася мотивація відкривати нові робочі місця з подальшою перспективою заощадження на податках.

Також законом закріплено, що буде звернено увагу на особливі категорії населення, що так чи інакше мають проблеми з виходом на роботу, але нічого не сказано про критерії відбору, що могли б пояснити відмову їм перед дієздатними. Натомість мова йде про співпрацю з службами зайнятості і надання незайнятій категорії населення статусу безробітного.

Можливо, законопроект і хороший, але він зовсім не окреслив деяких факторів, що не вплинуть на безробіття:

- а) повторний вихід на робоче місце попередньо звільненої людини;
- б) створення малих підприємств і переходу частини штату на них.

Отже, законодавство нашої країни на досить низькому рівні і потрібно розвиватися, щоб соціально орієнтована економіка стала дійсно соціальною і корисною.

Голуб С.С.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В Україні, в одній із перших країн пострадянського простору, було прийнято Закон України «Про захист прав споживачів», він особливо докладно регулює відносини, пов'язані з правами споживача у разі придбання ним товару неналежної якості. Це право забезпечується, зокрема, встановленням гарантійних зобов'язань, згідно з якими виробник (виконавець) забезпечує належну роботу (застосування, використання) продукції протягом гарантійного строку, встановленого нормативно-правовими актами, нормативними

документами чи договором. Однак, прийняття даного закону не стало поштовхом для винесення питання захисту прав споживачів на якісний європейський рівень із-за його неефективного застосування.

5 червня 2013 року Кабінет Міністрів України прийняв Розпорядження «Про схвалення Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів» № 777-р. Концепція державної політики у сфері захисту прав споживачів регламентує, що система захисту прав споживачів в Україні потребує вдосконалення відповідно до норм Європейського Союзу. Метою цієї Концепції є запровадження системного підходу до розв'язання проблем у сфері захисту прав споживачів та здійснення адаптації національного законодавства з питань захисту прав споживачів до законодавства ЄС. На сьогодні проблема прав громадянина, в тому числі прав у сфері споживання, є надзвичайно актуальною, адже наближення України до вступу в Європейський Союз потребує застосування європейських стандартів якості продукції та створення передумов для реалізації права кожного громадянина на достойний рівень отриманих послуг та спожитої продукції, але дана концепція не вирішує проблеми у сфері захисту прав споживачів.

Дії, які споживач повинен вчинити для захисту своїх порушених прав:

При купівлі товару чи отриманні послуги необхідно зберегти чек, який є підтвердженням здійснення покупки чи отримання послуги

При виявленні невідповідності товару чи послуги потрібно звернутися з відповідною заявою (зверненням, скаргою, вимогою) про відшкодування збитків до продавця (виробника, виконавця). Заява (скарга, звернення, вимога) надсилається на юридичну адресу продавця, виробника листом з описом та повідомленням про вручення

Якщо продавець (виробник) жодним чином не реагує на заяву про відшкодування, потрібно звернутися із заявою (скаргою) в державні органи, які зобов'язані здійснювати захист прав споживачів. На сьогодні ці функції виконує Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів та її територіальні органи

Іншим варіантом для захисту прав та інтересів споживача є звернення до суду з позовом про відшкодування шкоди, завданої неякісними товарами та послугами

Паралельно споживач може звернутися за допомогою до громадської організації, яка спеціалізується на відстоюванні прав громадян на якісні товари та послуги. Громадські організації такого типу допоможуть провести всі необхідні експертизи та повідомлять, які докази потрібно надати суду для

успішного вирішення справи на користь споживача. Крім того, доцільно буде звернутися за послугами до кваліфікованого юриста, який допоможе підготувати всі необхідні документи для подання позову до суду, а також захистити права споживача в суді та у відносинах з продавцем, виробником чи виконавцем послуг

22 липня 2014 року Верховною Радою України прийнятий Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів». Його основною метою є наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері безпеки та якості продукції, формування високого рівня захисту інтересів та здоров'я людей, створення прозорих умов ведення підприємницької діяльності, підвищення рівня конкурентоспроможності українських продуктів харчування та зменшення їх ціни, запровадження європейських принципів регулювання ГМО, скасування дозвільних процедур, яких нема в Європейському Союзі, встановлення конкретних вимог до процедур здійснення державою контролю за якістю харчових продуктів на ринку України та імпортої продукції відповідно до європейської практики, встановлення механізму саморегуляції операторами ринку на основі загальних вимог законодавства щодо гігієни харчових продуктів. Залишається сподіватися, що норми Закону будуть ефективними на практиці та призведуть до покращення захисту прав споживачів.

Основні права споживачів, визначені в ст.4 «Права та обов'язки споживачів» Закону України «Про захист прав споживачів», не можуть в достатній мірі бути захищені без розв'язання наступних правових проблем:

- поліпшення судового захисту прав споживачів, особливо щодо відшкодування майнової і моральної шкоди.
- створення системи позасудового вирішення спорів між споживачами та продавцями, виконавцями які виконують роботи або надають послуги;
- вдосконалення законодавства щодо захисту колективних інтересів споживачів;
- надання споживачеві пріоритету у відносинах з виробниками, продавцями та виконавцями в рамках споживчого.

Зрештою, слід усунути окремі недоліки в матеріально-правовому регулюванні захисту прав споживачів, що дасть змогу зняти низку питань та недоречностей. Серед таких питань:

- а) визначити суб'єкта здійснення експертизи технічно складних товарів і порядку призначення (засад здійснення) та проведення такої експертизи, а так само й правовий статус експерта в галузі захисту прав споживачів;

б) закріпити правові підстави для з'ясування питання про оцінку істотного недоліку, якого взагалі не можна усунути; а також вади, що може бути усунута, однак проявляється знову, але на її усунення необхідно менше вказаного законом терміну;

в) визначити критерії оцінки істотного недоліку, який робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором, особливо за умови укладення договору в усній формі, на відстані та поза торговельними й офісними приміщеннями;

г) ввести суттєві зміни в порядок формування обмінного фонду, разом з порядком створення обмінного фонду, параметрами кількості та безпосереднього асортименту товарів, наявних в обмінному фонді, правовими засадами надання права тимчасового користування об'єктами обмінного фонду особами, що вимагають ремонту придбаного товару.

Важливим фактором у виході на новий якісний рівень захисту та забезпечення прав споживачів є юридична та споживча обізнаність людини, яка знає свої права та усвідомлює, яким чином їх можна захистити.

Кожен свідомий громадянин повинен відчувати свою відповідальність, адже зміни на краще залежать від зусиль всіх та кожного, від усвідомлення особистої ролі в покращенні споживчої культури та безпеки.

Голуб А., Дубина К.
НТУ «ХП»

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УСУНЕННЯ

У сучасних умовах проблема правового нігілізму є однією з найбільш актуальних в юридичній науці. Інтерес до неї обумовлюється тим, що досі не напрацьовані чіткі шляхи подолання цього явища. Передусім, найчастіше стверджується, що нігілізм має під собою як основу слабкість управлінського апарату, слабку інформованість щодо законів, а також навмисне, а нерідко неусвідомлене, інтуїтивне бажання проігнорувати, обійти або навіть порушити законодавчі акти (особливо, якщо це обіцяє суттєві вигоди, а небезпека зазнати санкцій мала). Учені й політики фіксують масовість таких явищ, але зазвичай при цьому не робиться належних кроків щодо їх подолання.

Спеціальними засобами, що сприяють зведенню до мінімуму правового нігілізму, слід назвати:

1) якість законів та інших нормативно-правових актів. Забезпечення

належної ролі закону в системі правових актів. Наявність стабільності та однаковості в регулюванні суспільних відносин;

2) авторитет державної влади і налагодженість механізму її дії. Наявність розвинутої державної структури, здатної забезпечити виконання права. Вдосконалення системи правоохоронних органів і правозастосовної діяльності. Зміцнення законності. Підвищення ролі суду;

3) високий рівень правосвідомості, який дозволив би закону працювати. Збереження самобутності правової культури. Поліпшення системи правової інформації, професійного навчання і виховання юристів, інших посадових осіб.

Актуальність цієї теми полягає в тому що сучасна правова система України перебуває в стані перебудови, що не може не вплинути на розвиток правничої науки та законодавства. У зв'язку із цим невід'ємною рисою сучасного українського життя є глобальний правовий нігілізм. З огляду на це, проблема його подолання стає чи не найактуальнішою на сьогодні, адже не може йти мова про правову державу в тому суспільстві, де ігноруються права та свободи людини і громадянина, де право взагалі не належить до першорядних цінностей.

Мета роботи полягає в комплексному дослідженні правового нігілізму як специфічного історично-рухливого феномену, що безпосередньо впливає на процес формування громадянського суспільства та правової держави, формулювання певних пропозицій подолання нігілістичних проявів у суспільній та індивідуальній правосвідомості.

Об'єкт дослідження – правовий нігілізм та шляхи його усунення.

Предметом дослідження є правовий нігілізм в Україні, його структурні елементи, види, способи усунення та подолання.

При виконанні дослідження використано такі методи:

1) історико-правовий – для аналізу розвитку нігілізму та його проявів;
2) порівняльно-правовий – для порівняння видів, рис, форм та методів подолання правового нігілізму;

3) діалектичний з системно-структурним підходом – для вивчення матеріалу та одержаних внаслідок цього висновків;

4) теоретико-прогностичний – висвітлення дієвих пропозиції щодо розвитку теорії правового нігілізму;

5) формально-логічний – для виявлення неузгодженостей чинного законодавства в досліджуваній сфері та розкриття його вдосконалення. формування нових дефініцій.

Наукова ідея роботи полягає в проведенні комплексного дослідження правового нігілізму як феномену не тільки безпосередньо юридичного, а й психологічного та історичного.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дослідженні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані: в навчальному процесі при вивченні предмета «Правознавство» в навчальних закладах з поглибленим вивченням правознавства; як матеріал для самоосвіти учнів та вчителів.

Під час виконання дослідження було розглянуто тенденції суспільного розвитку, соціальні процеси, що відбуваються сьогодні в Україні й інших пострадянських країнах і обумовлюють необхідність глибокого теоретичного дослідження проблеми правового нігілізму задля розкриття його сутності, висвітлення природи зародження та розвитку нігілістичних тенденцій у правосвідомості, факторів, що сприяють їх поглибленню, розробки класифікації видів та рівнів правового нігілізму.

За результатами дослідження було сформульовано правову природу нігілізму, його поняття та подолання проявів у свідомості українського суспільства. Визначено ряд висновків та надано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства для усунення негативного ставлення до права та підвищення ефективності діяльності виконавчих, контрольно-наглядових і судових органів держави в опрацюванні механізмів подолання правового нігілізму.

Голубкова В. Н.
НТУ «ХПИ»

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЛИЗИНГА В УКРАИНЕ

Лизинг — это хозяйственная деятельность, направленная на инвестирование собственных или привлечённых финансовых средств, которая заключается в предоставлении по договору лизинга одной стороной (лизингодателем) в исключительное пользование второй стороне (лизингополучателю) на определённый срок имущества, принадлежащего лизингодателю или приобретаемого им в собственность (хозяйственное ведение) по поручению или с согласия лизингополучателя у соответствующего поставщика (продавца) имущества, при условии уплаты лизингополучателем периодических лизинговых платежей от 16.01. 2003г. № 436-IV, ч.1 ст.292.

В Украине отношения лизинга регулируются:

Гражданским Кодексом Украины от 16.01. 2003г. № 435-IV;

Хозяйственным Кодексом Украины (применительно к операциям лизинга между хозяйствующими субъектами) от 16.01. 2003г. № 436-IV;

Закон Украины «О финансовом лизинге» применяется к такому виду лизинга, как финансовый от 16.12.1997г. № 723/97 – ВР, в редакции Закона от 11.12.2003г. № 1381-IV;

Законом Украины «О налогообложении прибыли предприятий» регулируется обложение таких операций налогом на прибыль от 28.12.1994г. №334/94-ВР в редакции Закона №283/97-ВР от 22.05.1997г.;

Законом Украины «О налоге на добавленную стоимость» (относительно обложения лизинговых операций налогом на добавленную стоимость) от 03.04.1997г. № 168/97-ВР;

Конвенцией УНИДРУА «О международном финансовом лизинге». Применяется к операциям международного финансового лизинга в том случае, если места осуществления предпринимательской деятельности лизингодателя и лизингополучателя находятся в разных государствах и эти государства и государство, в котором находится место осуществления предпринимательской деятельности поставщика, являются Договорными государствами; или как договор поставки, так и договор лизинга, регулируются законодательством Договорного государства от 28.05.1998г., дата присоединения Украины – 11.01.2006г., дата вступления в силу для Украины – 01.07.2007г.

Законодательством Украины предусмотрены следующие виды лизинга:

прямой – в лизинг передаётся имущество, принадлежащее лизингодателю на праве собственности и приобретённое им без предварительной договорённости с лизингополучателем;

непрямой – в лизинг передаётся имущество, приобретённое лизингодателем специально для получателя лизинга в соответствии с установленными последним спецификациями и условиями.

финансовый лизинг – лизингодатель обязуется приобрести в собственность имущество у продавца в соответствии с установленной лизингополучателем спецификацией и условиями и передать её в пользование лизингополучателю на определённый срок не меньше одного года за установленную плату от 16.12.1997г. № 723/97 – ВР, в редакции Закона от 11.12.2003г. № 1381-IV.

Приняв во внимание основной признак договора лизинга относительно необходимости специального приобретения вещи лизингодателем для

последующей её передачи лизингополучателю, можно сделать вывод, что финансовый лизинг является разновидностью косвенного лизинга. Однако до финансового лизинга предъявляются более жёсткие требования, в частности с точки зрения налогового законодательства.

Гончарова Т.А.
НТУ «ХП»

ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ З ПІДТРИМКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У НАПРЯМКУ ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЗГІДНО З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ

Основою будь-якої демократичної держави є правильно сформоване громадянське суспільство, становлення якого відбувається під впливом комплексу соціальних, економічних, культурних, політичних та інтелектуальних трансформацій. В ході розвитку наукових технологій та євроінтеграційних змін концепція громадянського суспільства постійно оновлюється і вдосконалюється, але жодна країна в світі ще повністю її не сформувала.

Підтримуючи думку Кутового В.В. слід зауважити, що постіндустріальне громадянське суспільство ґрунтується на визнанні необхідності забезпечення оптимального, гармонійного поєднання приватних та суспільних інтересів, взаємодії з державою та функціонує на засадах демократії і права. Демократичною Україна стане лише тоді, коли з'явиться досвід існування громадянського суспільства або хоча б спроби його створити, тоді як нереалізований конституційний принцип народовладдя гальмує державні засоби, адже без ініціативи народу можливості держави обмежені. Маргіналізація населення країни та його незахищеність перед державою, корупція, незавершеність розпочатих реформ, відсутність чіткого фактору в ідентифікації визначення напряму розвитку суспільства, на фоні постійних дискусій з питання національної мови, збереження історичної спадщини, а у світлі останніх подій територіальної цілісності країни, переваг демократії свідчить про перебування у стані «не громадянського» суспільства.

На мою думку, для побудови громадянського суспільства необхідно використовувати такі шляхи як підвищення політичної культури населення; створення нових можливостей участі громадян в управлінні державними і

суспільними справами; запровадження процесу роздержавлення усіх сфер суспільного життя; розвиток різних форм самоврядування, соціальної бази (створення політичних, культурних, релігійних та військово-патріотичних асоціацій); вдосконалення механізмів взаємодії суспільства та держави; розширення сфери судового захисту прав і свобод людини, формування поваги до права і до закону; виховання нормального природного патріотизму — національного і державного — на основі поваги до національної історико-культурної спадщини, а не уявних цінностей, нав'язаних засобами масової інформації; максимальне розширення сфери судового захисту прав і свобод людини, формування поваги до права і до закону; виховання нормального природного патріотизму — національного і державного; зміцнення свободи інформації і гласності, відкритості суспільства на основі щонайширших зв'язків із зарубіжним світом. Також цей процес має супроводжуватися піднесенням рівня суспільної свідомості, подоланням явищ соціальної пасивності, оскільки справа не тільки в наявності демократичних установ і процедур та інформованості населення, але й в умінні жити в умовах демократії, користуватися її благами, в готовності до постійного удосконалення політичної системи у відповідності зі зміною конкретно-історичних умов. Деструкція суспільних відносин, правовий нігілізм, відсутність у суспільстві чіткої ієрархії ціннісних орієнтацій негативний характер впливу ЗМІ, ріст наркоманії і алкоголізму є наслідком відсутності об'єднувальних цінностей Українського народу, єдиної стратегії розвитку держави, не усвідомлення громадянами можливості власного впливу на ці процеси.

Позитиву в цю картину додають підстави сподіватися, що молода українська держава обрала в цілому правильний шлях, шлях цивілізованого суспільства, яке ґрунтується на загальнолюдських цінностях. Передусім, і це найголовніше, Україна стала незалежною державою з перспективними конституційними намірами стати демократичною і правовою.

Згідно з європейськими стандартами ефективність організації громадянського суспільства залежить від того, в якій мірі держава і суспільство здатні створити умови, вільні від причин, що породжують дестабілізуючі фактори в кожній із сфер життєдіяльності соціального організму. На конституційному рівні має бути закладена якісно нова модель правової організації життя людини і суспільства, відповідно до якої весь державний і суспільний механізм спрямовується на здійснення і захист прав і свобод людини. Всі політичні, економічні, соціальні і культурні права людини мають знайти своє відбиття у відповідних інститутах громадянського суспільства,

таких, як власність, свобода підприємництва, екологічна безпека, сім'я, освіта, наука і культура, громадські об'єднання, свобода інформації та інших. Якщо залучити увесь народ та кожного громадянина, то ці інститути повинні стати надійним матеріальним фундаментом прав і свобод людини і підвищити значення громадянського суспільства у вимірі посилення менталітету Українського народу.

Дорохіна В.
НТУ «ХП»

МІЖНАРОДНІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Поняття «міжнародні правоохоронні організації» лише нещодавно стало знаходити своє місце в науковій і навчальній літературі. Воно з'явилося на стику різних правових систем, в силу чого вивчається різними науками – міжнародною, кримінальною, кримінально-процесуальною та іншими галузями права. Традиційно у вітчизняній теорії держави і права правоохоронна діяльність розуміється виключно як функція держави, а органи державної влади, створені для захисту прав і свобод людини і громадянина від злочинів, а також боротьби злочинністю, називаються правоохоронними.

Актуальність роботи полягає у розгляді і визначенні функцій органів міжнародних правоохоронних організацій. Завданням даної роботи є визначення області впливу міжнародних правових організацій у Європі і світі.

Історія діяльності міжнародних кримінальних судів налічує кілька десятиліть. Першим успішним досвідом у цій галузі був «Міжнародний військовий трибунал для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн осі». Трибунал створений відповідно до Угоди, укладеної 8 серпня 1945 р. між Урядами СРСР, США, Великобританії і Тимчасовим Урядом Французької Республіки, і діяв на підставі Статуту. Для розслідування справ і звинувачення головних військових злочинців боку призначали чотирьох головних обвинувачів.

Новим кроком у розвитку міжнародного правосуддя стало прийняття 17 липня 1998 р. в Римі Статуту Міжнародного кримінального суду. На відміну від раніше створених військових трибуналів «для конкретного випадку», Суд є постійно діючим органом. Він володіє юрисдикцією щодо фізичних осіб, винних у вчиненні: злочину геноциду, злочинів проти людяності, військових злочинів, агресії.

В ході моїх наукових досліджень були детально розглянуті структури найважливіших міжнародних правоохоронних організацій. Були виділені предмети їх діяльності, правопорушення, які вимагають уваги міжнародних організацій по боротьбі зі світовою злочинністю.

Важливість наукового пошуку роботи полягає в глибокому розумінні проблем світової правоохорони, залучення уваги світової громадськості до випадків прояву агресії, військових злочинів, геноциду і злочинів проти людяності.

Таким чином, існування кримінального процесу у світі безпосередньо пов'язано з розвитком інституту кримінальної юстиції, покликаною забезпечити законність у діяльності органів публічної влади з метою донесення до громадськості проблем світової правоохорони.

Євдокимова Є.І.
НТУ «ХП»

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ

На сьогоднішній день питання офіційної та неофіційної роботи стає все більш актуальним. Особливо серед молоді. Мета даної роботи розглянути питання працевлаштування молоді на сьогоднішній день.

Більшість студентів, як представників молоді, вирішують почати пошук працевлаштування. Причинами пошуку місця праці бувають різні, до яких можна віднести: прагнення до самостійності й економічна залежність від батьків; професійний статус і потреби сучасного ринку праці; бажання вирішувати власні проблеми самостійно та реальна участь у прийнятті управлінських рішень. В будь-якому разі молодь проходить через деякі етапи у цьому процесі. Борданова Л. С. у своєму дослідженні виділяє такі етапи працевлаштування молоді: усвідомлення ідеї необхідності пошуку роботи, що веде до прийняття рішення щодо працевлаштування; вибір способу пошуку роботи, через знайомих чи Інтернет та інші способи; об'єктивна самооцінка власної конкурентоспроможності на ринку праці; аналіз інформації щодо стану ринку праці; виконання практичних дій щодо отримання робочого місця; укладання трудової угоди (у разі офіційного працевлаштування) або усної домовленості (у разі неофіційного працевлаштування), щодо прийняття на роботу та визначення умов праці.

Загалом, студент рідко отримує офіційну роботу. На нашу думку

причинами обранням такої зайнятості є: небажання брати на роботу студентів(через не повну зайнятість, малий опит та інш.); малу платню; недолік часу; відсутність можливості отримати бажану посаду (через відсутність знань, навичок та інш.); відсутність можливості отримати офіційну роботу за фахом; неможливість працювати та вчитися одночасно та інші.

Неформальне працевлаштування має свої мінуси та плюси. До плюсів можна віднести те, що воно дає можливість отримати прибутки додаткові чи основні, чим знижує рівень безробіття, дає можливість отримати опит в праці молоді та інші. До мінусів ми відносимо поширення корупції та протизаконних дій в економічних цілях.

Науковці виділяють такі наслідки: економічні (знецінення робочої сили, виїзд талановитої молоді за кордон, зменшення надходжень до бюджету); соціальні (посилення незахищеності молоді на ринку праці, зростання соціальної напруженості); психологічні (втрата мотивації до праці, зміна структури ціннісних орієнтацій, що призводить до зниження формування престижності легальної зайнятості); правові (зростання злочинності).

Варга Н. І. вважає, що неформальна економіка, історично спостерігаючись у країнах «третього світу», поширилась як загальна модель господарювання, що регульована неформальними інститутами. Та виділяє причину цьому, такий фактор, який був описаний як: суперечлива природа людини. Під цим Варга Н.І. розуміє прагнення людини отримати більше, отримавши менше зусиль.

З чим ми не погоджуємося, оскільки, частіше навіть при бажанні і прикладанні максимум зусиль, студентові тяжко отримати роботу, та навіть при таких умовах, працювати та вчитися стає неможливо. Незважаючи на причину пошуку праці серед студентів, відсутність такої, негативно впливатиме на молодь. Тому одним із завданням необхідним для держави це знайти спосіб ефективного вирішення даного питання. Інтеграції студентів с соціальне життя через працю за фахом, знизить рівень неофіційного працевлаштування серед даного оточення.

Таким чином, у цій роботі ми робимо висновки, що значна частина студентів через різні причини у своєму житті зустрічається із питанням працевлаштуванням. Значною мірою, частина з них через причини не спроможності, обирають неофіційне працевлаштування. Яке в свою чергу негативно впливає на розвиток економіки України.

НОВЫЕ МУНИЦИПАЛЬНЫЕ ОРГАНЫ

Реформа системы межбюджетных отношений

- Основными направлениями данной реформы являются:
- Предоставление бюджетной самостоятельности местным бюджетам, а также их финансовой независимости. Местные бюджеты имеют право утверждаться независимо от утверждения государственного бюджета.
- Введение новой трансферной политики. Главными распорядителями средств данных трансферов установлены соответствующие отраслевые министерства (Министерство образования и науки, Министерство здравоохранения). Такие изменения дают возможность нести солидарную ответственность местных органов власти и центральных органов исполнительной власти за осуществление и реализацию политики в данных отраслях.
- Децентрализация расходных полномочий.
- Переход от 3-х ступенчатой к 2-х ступенчатой бюджетной модели. Общины будут наделены полномочиями городов областного значения, в частности не будут иметь прямые межбюджетные отношения с государственным бюджетом.

Планы

- Введение территориально-ориентированного подхода в региональном развитии:
- реорганизация органов местного самоуправления и местных органов исполнительной власти на новой территориальной основе
- проведение местных выборов с учётом реформированной системы органов местного самоуправления
- Сформировать самодостаточные территориальные общины:
- Способствовать образованию добровольно объединённых общин и их органов
- Обеспечить государственную поддержку объединённых территориальных общин

Финансовые изменения

Государство перекладывает расходы в размере 30 миллиардов гривен на местные органы. Таким образом, закон Украины о местном самоуправлении в

2017 году подтверждает неизменность курса украинского общества на полную децентрализацию и финансовую самостоятельность местных органов от государственного бюджета. Однако две отрасли будут продолжать пребывание на финансировании правительства – это оплата труда педагогических работников и оплата коммунальных услуг для учреждений здравоохранения.

Несмотря на это, области и районные администрации получают дополнительные дотации в виде материальных средств для эффективного удержания местных образовательных и оздоровительных учреждений. Именно через дотации руководители областных и районных учреждений будут полностью зависеть от власти, что не способствует запланированной децентрализации. Таким образом, государственная власть сможет контролировать органы местного самоуправления, препятствуя возможности оптимизировать деятельность в соответствии с особенностями конкретной территориальной громады.

Предложенные реформы призваны сбалансировать все показатели бюджета: с помощью разработанного проекта закона правительство запланировало свести к минимуму материальные потери местных органов власти, оптимизируя эффективность деятельности всех органов самоуправления.

Выборы в органы местного самоуправления

Очередные выборы местных органов власти должны проводиться в последнюю неделю октября следующего года.

Загородняя Т. С.
НТУ «ХПИ»

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ООН ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

В наше время во всем мире права человека повсеместно нарушаются, преступаются или не исполняются вовсе. Поэтому проблема с защитой прав человека так актуальна.

Соблюдение прав и их неприкосновенность – одно из важнейших направлений деятельности ООН. С момента создания Организация старательно выполняет миссию по защите прав человека, опираясь в своей работе на документы международного права и декларацию о правах человека, принятую в 1948 году.

Поощрение и защиту прав человека обеспечивает Управление Верховного комиссара по правам человека (УВКЧП) во главе с Верховным комиссаром. А также 4 уставных органа (одним из которых является Совет по правам человека) и 10 договорных – Комитет по правам человека(КПЧ), Комитет по ликвидации дискриминации в отношении женщин (КЛДЖ), Комитет по правам ребенка(КПР) и другие.

При содействии ООН были разработаны более 80 договоров и деклараций по правам человека, касающихся прав наиболее уязвимых групп – женщин, детей, инвалидов, меньшинств, коренных народов.

В декларации 1998 года ООН признало важную роль, которую представители гражданского общества играют в защите ценностей, лежащих в основе прав человека. Государствам предлагается уделить особое внимание защите правозащитников от вреда, который может быть причинен им в результате их деятельности. Даже сейчас их по-прежнему преследуют и лишают свободы за выступления против несправедливости.

Например, в Турции в 2016 году журналисты и критики политики правительства подверглись несправедливым судебным преследованиям. Более 180 СМИ было произвольно закрыто.

Усилия по борьбе с репрессиями в отношении правозащитников, которые сотрудничают со структурами ООН в области прав человека в октябре 2016 года поручили возглавить помощнику Генерального секретаря ООН Эндрю Гилмору.

Мировой проблемой стала также защита прав человека во время военных конфликтов. Так, согласно оценкам ООН, с начала гражданской войны в Сирии погибли более 470 тысяч человек. Некоторые нарушения прав человека в Сирии квалифицируются как преступления против человечности и военные преступления. Осенью 2017 г. по ситуации в области прав человека в Сирии был принят Проект резолюции в котором также говорится и о применении химического оружия в Хан-Шейхуне 4 апреля 2017 года.

Военные действия не должны отменять основополагающие обязательства международного права в области прав человека.

В последнем докладе опубликованы выводы по ситуации в Украине. Он охватывает период с февраля по май 2017 года. В докладе критикуется деятельность украинских властей в отношении расследования столкновений на майдане и трагедии 2 мая 2014 года в Одессе, когда в результате актов насилия погибли 169 человек. Массовые аресты, несоблюдение права человека на

неприкосновенность, призыв крымчан в армию Российской Федерации – основные нарушения, зафиксированные УВКПЧ по Крыму.

Во многих странах проблемой также является гендерное неравенство. По всему миру Структура «ООН-женщины» работает над сокращением неравенства внутри стран и между ними.

Деятельность ООН по правам человека продолжает предпринимать шаги к созданию базовых стандартов приемлемого поведения для наций и привлекает внимание общественности в места, где эти права нарушаются. Важным в работе ООН является донесение информации о правах человека и механизме их защиты. Организация позволяет находить правительствам разных стран точки соприкосновения в решении общих проблем.

Зозуля В. О.
НТУ «ХПИ»

УКРАЇНСЬКЕ АВТОРСЬКЕ ПРАВО В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Кількість користувачів Інтернету у світі постійно зростає. За даними компанії We Are Social, до кінця 2016 року з 7,2 мільярдів мешканців Землі Інтернет активно використовував 4,01 мільярда. У березні 2016 року, за оцінкою інтернет-асоціації України, аудиторія українського інтернету, крім Криму, становила 21,1 млн. людей. Очевидно, що справи про порушення авторських прав не є незвичайними для когось, тому щороку питання про захист інтелектуальної власності в мережі стає більш актуальним. Основною проблемою захисту прав інтелектуальної власності в є те, що Інтернет не обмежений.

Метою даної наукової роботи є дослідження сфери авторського права в мережі Інтернет відповідно статей Цивільного кодексу України, визначення об'єктів та суб'єктів авторського права, визначення причин авторського права.

Правові відносини (об'єкти та суб'єкти авторського права) в Інтернеті дуже різноманітні. Роботи в електронній формі, доступні в цифровій мережі, можуть бути сприйняті необмеженою кількістю користувачів у будь-який час за запитом кожного з них. Відкриті доступні роботи, коли оцифровані та завантажені в Інтернет, стають легкою здобиччю для порушників авторських прав.

Найчастіше через Інтернет передаються такі права, в тому числі шляхом такого перекладу, авторських прав, порушуються наступні об'єкти прав:

- літературні, музичні та аудіовізуальні твори,
- комп'ютерні програми,
- твори мистецтва, фотографії тощо.

Серед причин такого масового незаконного відтворення копій творів, що охороняються авторським правом, можна визначити технічну простоту операції. З розвитком технології користувачеві Інтернету потрібно менше часу, щоб отримати ідентичну копію роботи на своєму комп'ютері, або практично таку ж, як оригінал у якості.

Графічні зображення як об'єкти авторського права, які найчастіше можна публікувати в Інтернеті: малюнок, ескіз, малюнок, план, малюнок, фільм, відео, відео, фотографія тощо.

Відповідно до ст. 421 чинного Цивільного кодексу України суб'єктами права інтелектуальної власності на вищезгадані роботи є творцем права інтелектуальної власності (автор) та іншими особами, які володіють особистими немайновими правами, а також (або) власником авторські права на інтелектуальну власність. Також відповідно до статті 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» власниками авторських прав є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори або їх спадкоємці передали свої права на авторські права.

Дуже важливим є питання про правову оцінку розміщення будь-якого зображення на сторінці веб-сайту, тобто визначення того, чи використовується робота. Посилаючись, по-перше, на ст. 441 Цивільного кодексу України, яка вказує на те, що використання твору є «публікацією», можна зробити висновок, що розміщення будь-якого зображення на сторінці веб-сайту є використанням твору у розумінні ст. 441 ЦК.

Таким чином, законодавство України чітко визначає, що розміщення зображення на веб-сайті вже є його відтворенням. Тому суб'єкт авторського права має право застосовувати свої права власності на інтелектуальну власність на роботу, тобто «виняткове право санкціонувати використання твору та право запобігання неправомірному використанню твору, в тому числі заборону такого використання», відповідно до частини 1 ст. 404 Цивільного кодексу України.

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ВІКОВУ ОСУДНІСТЬ І КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Злочинність неповнолітніх постійно привертає до себе особливу увагу вчених та практиків. Це зумовлено не тільки тим, що неповнолітні завжди визнавались злочинцями особливого роду, а й тим, що в даний час підлітки – одна з найбільш кримінально уражених верств населення.

Проблемою є те, що на сьогоднішній день суспільство та держава не можуть забезпечити ефективну систему попередження злочинності серед неповнолітніх. Слід визнати, що застосування медико-педагогічних заходів, не забезпечить потрібного результату, та не зменшить процент вчинення злочинів неповнолітніми, але і кримінальна відповідальність, яка відноситься уже до суворого покарання, не може забезпечувати гарного результату. Тож, оскільки інтеграція України в міжнародну спільноту неможлива без повного приведення національного законодавства у відповідність до загальновизнаних міжнародних стандартів, які закріплені в міжнародно-правових актах, потрібно розглянути проблему вчинення кримінальних злочинів неповнолітніми, з метою знайдення вірного рішення, яке б могло забезпечити зменшення рівня злочинності серед неповнолітніх.

У наш час багато питань стосовно вікової осудності та особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх залишаються не дослідженими достатньою мірою.

Тому, проблема особливостей покарання за вчинення кримінальних злочинів неповнолітніми потребує більш широкого розгляду, з поглибленням в історію правових відносин.

Давні пам'ятки законодавства не містять положень про особливості кримінальної відповідальності дітей. У вказаних статтях 1669 р. з'явилося положення, яке забороняло карати смертною карою дитину віком до 7 років, якщо вона вчинить вбивство.

За Катерини II в 1765 р указом була встановлена повна неосудність осіб віком до 10 років, а щодо дітей від 10 до 17 років передбачалося обов'язкове пом'якшення покарання. Кримінальне законодавство Російської імперії середини XIX – початку XX ст. передбачало можливість направлення дітей віком від 14 років, що вчинили злочин, на перевиховання до монастирів.

Першим правовим актом радянської влади про кримінальну відповідальність підлітків був декрет РРФСР від 14 січня 1918 р. «Про комісії для неповнолітніх». В цьому документі зазначалось, що суди та тюремне ув'язнення для згаданої категорії осіб скасовуються. У березні 1920 р. вийшов декрет РНК РРФСР «Про справи неповнолітніх, які обвинувачуються в суспільно небезпечних діяннях». В цьому документі передбачалась можливість віддання підлітка віком від 14 до 18 років до суду. Починаючи з 1922 р., на зміну вказаним декретам прийшло кодифіковане законодавство. КК УРСР 1922 р. посилював кримінальну відповідальність неповнолітніх. До неповнолітніх злочинців застосовували в цей час загальні покарання і не було передбачено пільгового положення. Новим етапом у розвитку кримінального законодавства про відповідальність неповнолітніх стали Основи кримінального законодавства Союзу РСР та союзних республік, прийняті Верховною Радою СРСР 25 грудня 1958 р. Відповідно до цих Основ був прийнятий КК УРСР 1960 р., який діяв в Україні до 1 вересня 2001 р. На зміну КК 1960 р. 5 квітня 2001 р. був прийнятий новий КК України, в якому вперше в історії розвитку українського кримінального законодавства виділено окремий розділ, присвячений особливостям кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Висновки. Практичне значення результатів проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться у ньому, можуть бути використані для подальшого удосконалення кримінального законодавства щодо особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх, сприятимуть вдосконаленню судової практики в цій категорії справ.

Калашник І. О.
НТУ «ХПИ»

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРАВОВОГО ВОСПИТАНИЯ

Актуальна проблема правового воспитания является тем, что это идейно сформулированный результат, отражающий ожидания общества; основное направление, в соответствии с которым осуществляется вся право воспитательная деятельность; масштаб оценки эффективности этой деятельности.

Эффективность правового воспитания – проблема сложная и многоплановая, опосредованная действием многих условий и факторов.

Отдельные ее направления могут стать предметом самостоятельного исследования .

Правильное воспитание каждой отдельной личности ведет к созданию культурного, социально активного и законопослушного общества. В современном обществе, надо признать, правовое воспитание становится общегосударственной задачей, т.к. показатели и качество правовой воспитанности граждан напрямую влияют на развитие страны, особенно это важно для развития правового государства.

Правовое воспитание – это целенаправленная деятельность по передаче правовой культуры, правового опыта, правовых идеалов и механизмов разрешения конфликтов в обществе от одного поколения к другому.

Специфической формой правового воспитания является деятельность специальных школ для трудных подростков, воспитательная работа, проводимая в рамках исправительных учреждений .

Таким образом, приходим к выводу, что правовое воспитание упорядочивает общественные отношения, благодаря чему можно жить и не нарушать прав других граждан. Благодаря механизму правового воспитания, вооруженные знаниями действующих норм права, граждане принимают решение использовать предоставленные им права, вступив в конкретные правоотношения.

Наличие в обществе правонарушений, действий, противоречащих нормам права, делает необходимым и оправданным существование механизма государственного принуждения. Это тоже играет немаловажную роль в механизме правового воспитания, поскольку каждый правонарушитель должен знать, что его ожидает в случае совершения им правонарушения.

Считаем нужным, отметить то, что благодаря механизму правового воспитания мы живем в нашей стране с такой политической системой. Но и она у нас не идеальная, но благодаря механизму правового регулирования у нас в государстве защищают интересы граждан, утверждены права и свободы человека.

МУНИЦИПАЛЬНАЯ СТРАЖА. КТО И ЧЕМ БУДЕТ ЗАНИМАТЬСЯ

Актуальность данной работы заключается в то, что полиция, по мнению государства не справляется с обеспечением комфортной жизни для общества и не обходимо создать структуру, которая будет вести контроль над этим. Вышестоящие органы ставят себе за цель разгрузить патрульную полицию в части привлечения к ответственности за административные нарушения, навести буквальный порядок на улицах, очистить тротуары и парки от мусора, а детские площадки от алкоголиков и наконец-то осуществить заветную мечту об общественном контроле за полицейскими. В планах лежит задание создать структуру, которая будет следить за полицией, патрулем, и тем, как каждый выполняет свои обязанности перед государством и гражданами.

Речь идет о муниципальной страже, которую планируют создать на всеукраинском уровне путем принятия соответствующего закона. Но, пока документ дожидается второго чтения, в некоторых городах муниципальная стража уже работает на основе решений городских советов.

Тем временем в Киеве, как и в других крупных городах Украины, муниципальные стражи уже работают на основании решений местных советов.

Они далеко не так многочисленны, как хотелось бы местным властям, но уже отчитываются о результатах. Так, например, в Ужгороде, где в муниципальной страже работают 8 человек, за 2016 год и I полугодие этого года были составлены 445 протоколов об административных правонарушениях, из которых административной комиссией при исполкоме городского совета вынесено 262 постановления о наложении штрафных санкций на сумму почти 130 тыс. гривен. А в Днепре только за август 2017 года муниципальная стража, численность которой 10 человек, обнаружила более 3,5 тыс. литров незаконного алкоголя и составила три админ. протокола. В Киеве созданную пару месяцев назад муниципальную стражу привлекают к охране общественного порядка и патрулированию улиц в ночное время. На сегодняшний день в столице существуют 36 муниципальных стражников.

Как видим, пока статистика откровенно слабая, учитывая тот бардак, который творится на улицах городов. Впрочем, пока что это работа в тестовом режиме, а самих стражников очень и очень мало.

Среди полномочий муниципалов – выявление нарушений законодательства в сфере благоустройства, сюда относятся и незаконно установленные МАФы, и внешняя реклама, и несанкционированная торговля.

Также муниципальные стражи в городах могут предоставлять охранные услуги как частным лицам, так и госучреждениям: «Кроме того, муниципальная стража может помогать полицейским и участковым, она сможет обеспечивать охрану коммунальных предприятий, учебных и медицинских заведений», – говорит начальник управления по вопросам взаимодействия с правоохранительными органами по обеспечению правопорядка и муниципальной безопасности КГГА Олег Куявский.

Возможный риск того, что стражников можно будет использовать в не совсем законных операциях, существует. «В теории вполне возможно, что муниципалы будут действовать в интересах тех или иных городских чиновников. Но в законопроект вкладывается то, что муниципальная стража должна быть помощником полиции. Полиция – государственная структура, муниципальная стража действует на территории города, финансируется из местного бюджета и подчиняется городу. И потому они могут выполнять «пожелания», например, местных депутатов, но это будет противоречить нормам закона. В законе их функции четко прописаны, и они очень похожи на функции полиции», Исходя из вышесказанного, с уверенностью можно говорить о том, что данная структура способна изменить жизнь общества и страны в целом, но только в том случае если она будет работать в интересах государства, а не отдельно взятых чиновников. Контроль над различными нарушениями и привлечением к ответственности виновных несомненно в будущем должен вывести уровень работы правоохранительных структур на новый уровень.

Козлова Ю.Ю.
НТУ «ХПИ»

ОФФШОРНЫЕ И ОНШОРНЫЕ ЮРИСДИКЦИИ КАК ДЕЙСТВЕННЫЙ МЕТОД НАЛОГОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ

В Украине с каждым годом увеличивается налоговая нагрузка на бизнес, а соответственно предусмотрена ответственность за уклонение выполнения законодательства в виде штрафов. Многие бизнесмены в попытках сохранить свой капитал и ослабить налоговое давление используют оффшорные схемы,

которые гарантируют им неприкосновенность их активов. Благодаря низким или, зачастую, нулевым налогам они являются популярным способом сохранения своих средств. Поэтому использование оффшорных и оншорных юрисдикций являются эффективным средством открытия новых рынков для бизнеса и его налоговой оптимизации.

В узком понимании оффшор это действенный метод налогового планирования. Его основой являются законодательства разных стран, которые освобождают от налогообложения доходы компании, полученные за пределами государства регистрации, при этом ведение бизнеса происходит за пределами этой страны. В более широком понимании оффшор – страна с определенными особенностями ведения бизнеса для компаний нерезидентов. И поэтому такие юрисдикции интересны для оптимизации налогов и формирования «кошелька для активов» с высокой степенью конфиденциальности, анонимности и предоставлением высокого уровня защиты информации. Финансовые нормы обычно менее конкретны, позволяя получать лицензии на некоторые виды финансовой деятельности

Для ведения деятельности на международных рынках более пригодны оншорные юрисдикции. Это компании, зарегистрированные в странах с высокими налогами, которые взимаются с суммы валовой прибыли компании, не зависимо от источника ее происхождения. Оптимизация налогообложения оншорной компании достигается благодаря использованию разных методов налогового планирования. Данная юрисдикция предоставляет право об избежании двойного налогообложения и имеет более высокий уровень респектабельности. Собственники компаний, зарегистрированных в оншорных юрисдикциях, получают высокую правовую защиту и стимулы к инвестированию в экономику. Но выдвигаются высокие требования к отчетности компании, стоимости регистрации и дальнейшего предпринимательства и пристального интереса со стороны государственных органов.

В Украине уплата налогов на доходы нерезидентов, имеющих оффшорный статус, регулируется ст. 161 «Специальные правила» НКУ.

Можно сделать вывод, что оффшоры и оншоры – это вариации зон со льготным налогообложением, которые позволяют эффективно накапливать свой капитал и управлять имуществом.

ГЕНДЕР І ПРАВО (АБО ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРУ)

Функціонування суспільства як цілісного організму потребує нормативного впорядкування й регулювання наявних у ньому відносин, зокрема й відносин між чоловіком і жінкою, а також між жінками та чоловіками як соціальними групами.

Гендер як явище, його становлення та поступ значною мірою зумовлені розвитком правової системи, право є способом підтримки й упорядкування гендерного паритету, регулювання гендерних відносин, забезпечення гендерної впорядкованості в суспільстві.

Існує концепція правової рівності чоловіків і жінок у теорії й практиці правовідносин – це сукупність поглядів і рекомендацій щодо того, яку соціальну й правову політику слід проводити в певному суспільстві для реального забезпечення рівноправності статей в усіх сферах суспільного життя.

Концепція не виникла раптово. Вона складалася історично, відповідно до потреб часу, з розвитком суспільств, жінок і чоловіків, їх усвідомлення себе як вільних особистостей, та з творенням політико-правового середовища, в якому особистість могла б себе реалізувати.

Ідею та практику становлення й розвитку правової рівності статей у гендерних дослідженнях пов'язують з феміністським рухом, який політично задекларував юридичну необхідність політико-правового вираження рівності, потреб втілення рівності в законодавстві й у реальній практиці.

Історичний контекст життєдіяльності суспільства потребував нової організації й регулювання суспільних відносин між жінкою та чоловіком. Поставало питання про створення спеціальних юридичних норм, які б конкретизували захист становища жінки, закріплювали її рівність з чоловіком й регулювали нові соціостатеві відносини по-новому.

Для сучасних політико-правових процесів характерний розгорнутий прогрес у завершенні юридичного закріплення становища й статусу чоловіка та жінки як рівноправних. Сьогодні особливо гостро стоїть питання не лише й не стільки про рівність прав і свобод, а й передусім про юридичне забезпечення рівності можливостей для чоловіка й жінки стати рівноправними як де-юре, так і де-факто в усіх сферах суспільного життя.

Право забезпечує упорядкування відносин. Воно закріплює рівність

гендерних відносин як необхідний стандарт цивілізованої поведінки й відносин між жінкою та чоловіком. Саме право як система загально обов'язкових норм є гарантією для утвердження й функціонування здобутої рівності. Правовий порядок у суспільстві закріплює та підтримує соціальне середовище, де формуються й розвиваються демократичні відносини між статями, побудовані на принципі паритетності.

Юридична наука виробляє правове розуміння гендеру, будує методик, за якою проводиться аналіз чинного законодавства, розробляє пропозиції щодо його вдосконалення. Формується гендерна юриспруденція.

Становлення прав рівності статей, боротьба за юридичне забезпечення можливостей їх реалізувати відбувається і на національному, й на міжнародному рівнях. Світова спільнота і національні суспільства дедалі більше порушують і розглядають питання про врахування гендерного аспекту при законотворенні, про що свідчать міжнародні документи що до гендерної рівності. Ці документи ґрунтуються на широкій правовій практиці, її узагальненнях та аналізі результатів гендерно ефективної діяльності правових інституцій у різних країнах світу.

Україна підписала міжнародні документи з питань гендеру і цим самим визнала гендерний підхід як най доцільніший для визначення планів, програм і перспектив національних перетворень, зобов'язалася юридично забезпечувати рівність, розвиток і справедливість у країні, керуючись гендерними ідеями соціальної рівності. Конституція України політично і юридично визначила гендерну стратегію розвитку українського суспільства.

Загалом же, в галузі юридичного забезпечення рівності статей ключовою залишається роль держави. Елітарний зміст її правової політики що до рівності жінок і чоловіків має змінювати життя суспільства в напрямку його поступу. В ній мають стати змістовною частиною та інтегруватися специфіка, інтереси й цінності обох статей.

Кузін А.С
НТУ «ХП»

ПЕРША ДЕМОКРАТИЧНА АКЦІЯ УНР – БЕРЕСТЕЙСЬКА УГОДА

Безумовно найцікавішою подією 1918 року є підписання Брест-Литовський мирної угоди, тобто мирної угоди між Українською Народною Республікою з одного боку та Німецькою імперією, Австро-Угорською

імперією, Османською імперією і Болгарським царством з другого. Він був підписаний 27 січня 1918 року у Бересті.

Я вважаю, що це питання є актуальним, адже поведінка української делегації, сутність ухвалених рішень залишаються надзвичайно цікавим матеріалом для українських істориків.

Мета – за допомогою аналізу інформації, що стосується Берестейської угоди вирішити, чи являється вона першою демократично акцією УНР, та проаналізувати факти, котрі свідчать про демократичність цієї угоди.

Поняття акція має широке тлумачення. Акція – це дія, вчинена всередині країни або на міжнародній арені для досягнення і вирішення конкретної політичної, економічної, дипломатичної та іншої мети. Слід зазначити, що акція може бути різних видів. Так, наприклад, як в нашому випадку – це угода, або ж у виді якоїсь дії людей (Акція протесту, підтримки та інше). Так як нас цікавить лише акція, як підписання мирної угоди, то ми можемо вважати Берестейську угоду першою такою акцією.

Більші протиріччя в мене викликає демократичність цієї акції. Для того, щоб більш детально розглянути цю частину спочатку треба ознайомитися з поняттям демократії - політичний режим, за якого єдиним легітимним джерелом влади в державі визнається її народ.

При цьому управління державою здійснюється народом, безпосередньо (пряма демократія), або опосередковано через обраних представників (представницька демократія).

Опираючись на поняття демократії ми бачимо, що демократія в Україні є представницькою. УЦР взяла на себе роль вищого органа законодавчої влади після Всеукраїнського національного з'їзду.

Але ж для того, щоб бути повністю легітимним органом державної влади в демократичній державі, потрібно щоб у виборах брали участь всі бажаючі, котрі будуть проживати на території цієї держави. У Всеукраїнському національному з'їзді приймали участь не всі люди. Розглянемо учасників цього з'їзду. Відповідно до розроблених УЦР нормам представництва на з'їзді, своїх представників могли направити «всі політичні, культурні, професійні, територіальні українські організації, які підтримують вимогу широкої національно-територіальної автономії України і всієї повноти української політичної і культурного життя, а саме партії, культурні, просвітницькі та економічні суспільства; робочі, селянські, військові організації, організації духовенства, службовців, учнів усіх типів навчальних закладів; села, міста і повіти». Так, звісно, у виборі приймали участь представники всіх сфер, але ж це

тільки представники, а не все бажаючі люди. Ми не можемо сказати, що голос кожної людини був взятий за увагу.

Підходячи до висновку, я вважаю, що Берестейська угода – перша акція УНР, але її демократичність викликає незначні протиріччя. Так як ми вважаємо, що УЦР орган, котрий представляє волю Українського народу, він повинен бути повністю легітимним. На мою думку це пов'язано з недосконалістю виборчою системи того часу, адже ми не можемо стверджувати, що у виборі приймали участь всі бажаючі, що суперечить поняттю демократії.

Курбацька М.О., Санжаровська О.Г.
НТУ «ХП»

ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА У СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

У сучасному світі з кожним днем стає все більше актуальним питання авторського права. Воно присутнє у багатьох соціальних сферах життя людей і суспільства. Так як у мас-медіа та мережі Інтернет багато людей поширюють власну інтелектуальну і творчу працю, це дає привід для постановки питання визначення авторського права та унікальності текстових, музичних, художніх та інших витворів мистецтва.

Поняття про авторське право можна розглядати в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. У першому випадку авторське право розглядається як сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини зі створення та використання творів науки та мистецтва. У другому, це особисті майнові та немайнові права, що виникають в автора у зв'язку зі створенням ним твору і охороняються законом.

Об'єктом авторського права є створений автором унікальний продукт духовної творчості (науки та мистецтва).

Закон України про авторське право і суміжні права (редакція від 26.04.2017) визначає, класифікує та захищає авторське право громадян України. Ст. 11 п. 2 встановлює обставину виникнення авторського права. Для цього не потрібно реєструвати твір або виконання інших формальностей, потрібен лише факт створення твору.

На сьогодні існує інструмент визначення авторства та кількості унікального тексту у творі – експертиза. Судова лінгвістична експертиза – це процесуально-регламентоване лінгвістичне дослідження усного і письмового тексту.

Судово-лінгвістична експертиза писемного мовлення поділяється на авторознавчу експертизу, якою вирішуються питання щодо автора (виконавця) тексту, і семантико-стилістичну експертизу, якою вирішуються всі інші питання.

Судово-лінгвістичною авторознавчою експертизою писемного мовлення вирішуються ідентифікаційні та не ідентифікаційні завдання.

Прикладом перших є ототожнення особи автора (виконавця) тексту або навпаки встановлення того, що автор і виконавець тексту – різні особи (тут і далі під виконавцем тексту мається на увазі особа, яка не створювала змістову, лексико-стилістичну, синтаксичну сторони тексту, а лише писала, друкувала, набирала на комп'ютері тощо цей текст, відобразивши у ньому свої орфографічні, пунктуаційні навички, навички так званого малого синтаксису). А також факту і виду співавторства.

До не ідентифікаційних належить встановлення соціально-демографічного портрета автора (частково – виконавця), наприклад такі важливі данні як стать, вік, освітній рівень, професійна належність, соціальний статус, рідна мова, місце формування мовних навичок, навичок володіння обраним мовним стилем, складання документів конкретного виду тощо. Іншими завданнями є діагностика психофізіологічного стану автора (виконавця), діагностика стійкої патології мовно-розумових процесів автора, розпізнання неадекватної мовної поведінки автора з переліком можливих причин та встановлення факту і виду маскуванню мовної ситуації (в тому числі – навмисного викривлення писемного мовлення).

Судово-лінгвістичною семантико-стилістичною експертизою писемного мовлення вирішуються питання, які стосуються не особи автора (виконавця) тексту, а об'єктивного змісту тексту в цілому, окремих його висловів і слів у контексті, особливостей стилістичного оформлення тексту, фактів запозичання або використання в ньому інших мовленнєвих джерел тощо.

Якщо судово-лінгвістична авторознавча експертиза потребує розробки чи використання спеціальних методик або методичних рекомендацій для вирішення своїх задач, то семантико-стилістична експертиза ґрунтується, перш за все, на суто лінгвістичних методах дослідження текстів, але з використанням спеціальних знань експертної підготовки.

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР ЯК ІНСТИТУТ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Правовий інститут шлюбного договору належить до найбільш важливих новел сучасного сімейного законодавства України у сфері договірної регулювання правовідносин навколо подружньої власності та правовідносин власності в сім'ї у цілому. Метою існування шлюбного договору можна вважати потребу належного врегулювання майнових прав та інтересів громадян України з різним майновим статусом. Будучи засобом попередження можливих конфліктів, шлюбний договір забезпечує гармонію інтересів окремо взятого члена сім'ї суспільства в цілому, відіграючи при цьому регулятивну функцію.

Поняття шлюбного договору у світі існує дуже давно. В нашій країні інститут шлюбного контракту з'явився в 1992 році з внесенням доповнень до Кодексу про шлюб та сім'ю статтею 27¹. Сьогодні поняття, зміст, правила укладання шлюбного договору визначені главою 10 Сімейного кодексу України, який набув чинності 1 січня 2004 року.

Шлюбний договір – це договір про вирішення спірних питань життя сім'ї, укладений між особами які вступають у шлюб, або подружжям. Новацією сімейного кодексу України є положення про те, що шлюбний договір може бути укладено не тільки до одруження, як встановлювалось Кодексом про шлюб та сім'ю, а й під час шлюбу.

Сімейним кодексом передбачено, що шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки, а також майнові права та обов'язки подружжя як батьків.

На практиці шлюбний договір в першу чергу застосовується не для регулювання спільного проживання і користування майном, а на випадок розриву шлюбних відносин. Тому, безперечно, у шлюбному договорі можна визначити можливий порядок поділу майна, у тому числі і після розірвання шлюбу. У цьому разі у випадку розлучення можна уникнути довготривалих судових процесів поділу майна, маючи більше шансів зберегти добрі відносини після розлучення.

Найважливішою особливістю шлюбного договору є те, що ним майнові права й обов'язки подружжя може бути визначено інакше, ніж це передбачено загальними правилами сімейного законодавства. Зокрема, може бути встановлено, що певне майно, яке належало одному з подружжя до шлюбу або

буде одержано під час шлюбу в дар стане їхньою спільною сумісною власністю; може бути визначено на розсуд подружжя розмір часток у праві власності на майно, що буде нажито під час шлюбу; може бути передбачено умови поділу спільного майна в разі розірвання шлюбу, а також порядок погашення боргів кожного з подружжя за рахунок спільного чи роздільного майна. Шлюбний договір може містити також умову про непоширення на майно, набуте ними за час шлюбу, положень про спільну сумісну власність і умову вважати це майно спільною частковою власністю або особистою приватною власністю кожного з них. Отже, подружжя або особи, що бажають взяти шлюб, можуть включити до шлюбного договору будь-які умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать моральним засадам суспільства.

Особи, що вступають в шлюб, часто задаються питанням чи можна вважати, що укладення шлюбного договору автоматично передбачає, що шлюб незабаром буде зруйнований? Дане питання не стільки правове, скільки морально-етичне. Єдиної вірної відповіді не існує, відповідь на ці питання цілком залежить від осіб, що вступають у шлюб, від їх світогляду. Цілком можливо, що спочатку здається, що мета укладення шлюбного договору надто приземлена і меркантильна. Однак варто пам'ятати, що пропонуючи укласти шлюбний договір, ви зовсім не висловлюєте свою недовіру, а навпаки піклуєтесь про спільне майбутнє і про матеріальне благополуччя ваших дітей.

Малєєва О.А., Сухенко К.Д.
НТУ «ХП»

ОСНОВНІ НОВОВВЕДЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ 2017 РОКУ ЯК СИСТЕМА МАНІПУЛЯЦІЙ

Від 03.10.2017 року введено в дію закон про пенсійну реформу №2148-VIII, який в теорії націлений на покращення життя громадян України. Але аналіз нововведень указує, що це не більше ніж система маніпуляцій уряду, яка тільки погіршує становище українців.

До основних нововведень реформи відносять :

1. Збільшення вимог до страхового стажу для виходу на пенсію.

Реформа отримала репутацію «прихованого підвищення пенсійного віку», що в перспективі може призвести до того, що українці будуть змушені більше працювати і пізніше виходити на пенсію.

Отже, за новим законом українці мають три варіанти виходу на пенсію. З 2018 року – в 60 років при стажі 25 років, а не 15 як зараз, в 63 роки при стажі 15 років. Щороку вимоги до стажу будуть збільшуватися на рік. З 2019 року з'являється третій варіант – в 65 років при стажі від 15 до 16 років. Законом передбачена й можливість придбати страховий стаж, якого не вистачає. Для цього треба буде зробити внески у Пенсійний фонд. Зміни торкнулися обліку в страховому стажі навчання у ВНЗ та декретних відпусток. Їх будуть враховувати, проте не для всіх. Для всіх інших час навчання і догляду за дитиною в стаж не порахують або врахують його частково – якщо інститут або декрет потрапили в «щасливі» періоди в повному обсязі.

Пощастило тільки студентам, які очно і по держзамовленню (на бюджеті) навчалися в інститутах і університетах з 1 січня 2004 року по 31 грудня 2017 року включно. А також вагітним і молодим матерям, які перебували в декреті в період з 1 січня 2004 року по 30 червня 2013 року.

2. Змінився підхід до оцінки страхового стажу. Так з 1 жовтня 2017 року по 31 грудня 2017 року при призначенні пенсії застосовується середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, обчислена як середній показник за 2014, 2015 та 2016 роки, зі застосуванням величини оцінки одного року страхового стажу 1,35%. За законом коефіцієнт був знижений до 1%. Ця норма фактично уповільнює зростання пенсій майбутніх пенсіонерів.

3. Впроваджена автоматична індексація. Тобто, пенсії в майбутньому будуть автоматично переглядатися залежно від інфляції та темпу росту середньої зарплати. Індексація не залежатиме ані від рішень Кабінету міністрів, ані від рішень парламенту, перерахунок буде відбуватися автоматично.

Так, у 2019-2020 роках запропоновано враховувати показники за один попередній рік, а з 2021 року – за три попередні роки.

Для того щоб пенсійна реформа дійсно працювала, потрібно державне забезпечення за зрозумілих статтях бюджету і бажання людей платити податки, а наразі ця пенсійна реформа – це система маніпуляцій із соцстандартами і розмірами пенсій для того, щоб підвищити і страховий стаж на догоду МВФ, і соцстандарти на догоду електорату. Реформа не закінчена, вона вимагає конкретизації і нових рішень. До кінця зрозуміти, до чого вона призведе допоможе тільки час.

ВЫНУЖДЕННО ПЕРЕСЕЛЕННЫЕ ЛИЦА И ЗАЩИТА ИХ ПРАВ

По данным Министерства социальной политики, по состоянию на конец сентября 2017 года в Украине зарегистрирован 1 миллион 592 тысячи 982 переселенца.

Понятием «переселенец» обозначают лица, переехавшие из зоны боевых действий на Донбассе и аннексированного Крыма, на территории, контролируемые правительством Украины.

У переехавших на контролируемую территорию Украины граждан возникают правовые трудности на новом месте, встречаясь с беззаконием и ущемлением прав человека.

Как ни парадоксально, но очень часто права людей, бежавших от войны, нарушается самим государством. Переселенцы должны оформлять справку переселенца, чтобы воспользоваться обычными услугами. В 2016 году, парламент Украины принял законопроект №2166 «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно усиления гарантий соблюдения прав и свобод внутренне перемещенных лиц», упрощавший процесс получения справки Вынужденно Перемещенного Лица (ВПЛ). Однако, возник конфликт между органами социальной защиты, требовавших штамп с миграционной службы Украины, и самой службой, которая руководствовалась данным законом и не выставляла данный штамп. Этот конфликт не могли решить в течении трех месяцев, что усложнило жизнь переселенцам, многие из которых не могли из-за этого получать месячные пособия, или как их прозвали «переселенческие».

Правозащитники и сами переселенцы называют процесс получения данной помощи унижающим и нарушающим права человека. Эта процедура не обходится без процесса верификации граждан, когда социальный работник приходит по адресу, написанному в заявлении, и проверяет, действительно ли там живет переселенец или нет. Она ограничивает передвижение граждан внутри страны и не редки случаи, когда на чаше весов было это и личные не менее важные проблемы. А если при оформлении помощи соврали насчет депозита или жилья, то заставят все выплаченные деньги вернуть.

Ранее наличие депозита являлось банковской тайной, однако президент Петр Порошенко подписал закон, принуждающий банки раскрывать эту

информацию по запросу Минфина. Как говорят правозащитники, сейчас переселенцы массово столкнулись с проблемой, когда их заставляют вернуть ту помощь, которую им выплачивали. Если человек откажется, то Управление соцзащиты может в судебном порядке эти деньги взыскать. Государство не дает право выбора банка, через который можно получать социальную помощь, сделав «Ощадбанк» монополистом в данной сфере. Но для переселенцев банк не дает возможность пользоваться интернет-банкингом и ограничивает сумму снятия наличных с банкоматов (исключительно в банкоматах «Ощадбанка»).

Путем проведения верификаций правительство экономит бюджетные средства и лишает выплат тех, кто остался по ту сторону линии разграничения. Несмотря на то, что лишение людей социальных выплат – является нарушением права на социальную защиту, которое гарантируется Конституцией Украины.

И это нарушение норм международного права, в частности статьи 1 протокола 1 Европейской конвенции, которая гарантирует право собственности. Пенсия – по сути, это право собственности. Это имущество. Это то, на что пенсионер имеет право, то есть человек пенсионного возраста ожидает, что государство выплатит пенсию, потому что это обязанность государства, и это имущество пенсионеров, которое находится у государства. Но государство говорит: «Нет, мы вам платить не будем, пока вы не станете переселенцем». И это, принуждение к переселению, что запрещено руководящими принципами ООН.

Недавно вице-премьер-министр Павел Розенко привязал выплату пенсий жителям оккупированного Донбасса и Крыма к выполнению Минских соглашений и освобождению данных территорий. Однако, данная формулировка крайне размыта и вряд ли вы полнимы в ближайшее время, от чего многим пенсионерам из уловного Луганска или Донецка необходимо становиться «липовыми» переселенцами и периодически проходить через линию разграничения, что связано с рисками.

Кроме правовых ограничений и трудностей, многие переселенцы сталкиваются и с другими социальными проблемами.

Исследование свидетельствует о том, что украинское общество в целом относится к переселенцам с Донбасса и Крыма положительно или нейтрально. 27% респондентов заявили о скорее хорошем отношении к ВПЛ, об очень хорошем - 16%, о нейтральном – 44% (в сумме 87%). Только 5% не любят переселенцев, 8% отметили, что отношение к переселенцам зависит от самих

переселенцев, а 1% не смогли ответить. Да и сами переселенцы, согласно опросу, не чувствуют к себе предвзятого отношения.

Однако, некоторые политики позволяли себе обвинять беженцев с Донбасса в ухудшении криминогенной обстановки в мирных городах и продвижению идей «русского мира» на территории Украины. Данное клеймо часто вешается на всех проживающих в Донецкой и Луганской областях, что не улучшает отношений между ними и властью.

Боевые действия на востоке страны стали огромным испытанием для украинского общества. Испытанием на прочность армии, готовности людей защищать интересы государства и решать проблемы переселенцев и ветеранов АТО. Пройдем ли мы это испытание, станем ли мы сильнее, зависит только от нас, сумел объединиться и совместными усилиями защищать свои интересы. Переселенцы объединяются в правозащитные организации или общины, где помогают вместе с волонтерами всем нуждающимся и защищают гражданские права каждого, кто в этом нуждается. Благодаря им правительство вынуждено считаться и оказывать поддержку огромному количеству людей. Но пока продолжается АТО, продолжается и борьба переселенцев за свои права быть такими же гражданами Украины, как и все остальные.

Маркелов І.
НТУ «ХП»

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

У становленні сучасної української правової системи у сфері інтелектуальної власності можна відокремити такі основні періоди становлення сучасного законодавства:

1. 1991 – 1994 рр. – формування найнеобхідніших законодавчих основ та створення базових організаційних структур у сфері інтелектуальної власності:

а) створення у складі Комітету з науково-технічного прогресу при Кабінеті Міністрів України на базі Патентного фонду України Державного патентного відомства України (1992 р.), що почало виконувати функції центрального органу державної виконавчої влади у сфері охорони промислової власності; б) створення в 1992 р. на базі Українського республіканського агентства з авторських і суміжних прав Державного агентства з авторських і суміжних прав (ДААСП) у складі Кабінету Міністрів України;

2. 1995 – 1999 рр. – формування системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні:

а) закріплення в Конституції України 1996 р. гарантій захисту інтелектуальної власності (ст. 41, 54); б) завершення створення та офіційне відкриття 22 жовтня 1999 р. відомчої патентної бібліотеки Державного патентного відомства України; в) спроба інтеграції двох основних блоків регулювання захисту охорони інтелектуальної власності (авторського права й промислової власності) в єдину систему, та створення у складі Міністерства освіти і науки України Державного департаменту інтелектуальної власності; г) створення Інституту інтелектуальної власності в 1997 р. у Києві для підготовки і перепідготовки кадрів у сфері інтелектуальної власності;

3. початок ХХІ ст. – формування державної системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні:

а) посилення комплексного підходу до вдосконалення охорони інтелектуальної власності; б) інтенсифікація участі України в системі міжнародних конвенцій і договорів з інтелектуальної власності; в) договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми та про авторське право, прийняті Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р.. Забезпечення участі України в Протоколі до Мадридської Угоди про міжнародну реєстрацію знаків (20 грудня 2000 р.), в Ніщській угоді про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків (29 грудня 2000 р.) і Міжнародній конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (20 травня 2002 р.); г) узгодження національного законодавства з вимогами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угоди TRIPS) Світової організації торгівлі.

Зупинимося на самому інституті «інтелектуальна власність». Так, П.М. Цибульов вказує, що інтелектуальна власність у широкому розумінні означає закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях. Інтелектуальна діяльність – це творча діяльність. В. Жаров визначає інтелектуальну власність, як результат інтелектуальної, творчої діяльності однієї людини (автора, виконавця, винахідника та ін.), або кількох осіб. Право інтелектуальної власності — у найширшому розумінні означає закріплені законом права на результат інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, художній, виробничій та інших галузях, як сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, оформлення, використання і охорони результатів інтелектуальної діяльності людей та характеризується сумою

майнових прав (права володіти, права користуватися, права розпоряджатися), та немайнових прав (право на авторство, право на недоторканість твору, тощо).

О. Городов під інтелектуальною власністю розуміє матеріально виражений результат розумової (інтелектуальної) діяльності, що дає його творцеві (автору), виключне право на нього, що захищається або відповідними офіційно виданими документами - патентами або свідоцтвами (промислова власність), або законодавчо встановленими нормами авторського права.

Відповідно до статті 2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності: «Інтелектуальна власність» включає права, пов'язані з: літературним, художнім і науковим твором, ... та інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях.

Таким чином, аналіз вказаних визначень дає змогу констатувати, що інтелектуальну власність трактують у двох значення: як результат творчої діяльності, та як право на результат творчої діяльності.

Цією працею я хотів підкреслити, що під інтелектуальною власністю мається на увазі не результат інтелектуальної діяльності людини як такий, а право на цей результат.

Маслова Д.
НТУ «ХПІ»

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У ХХІ СТОЛІТТІ

Перед тим, як перейти до проблем безпеки нашої Держави, хотіла би коротко зупинитися на сучасному безпековому середовищі. Нинішні механізми міжнародних відносин не можуть не враховувати низку чинників, які безпосередньо впливають на безпеку будь-якої держави, в тому числі й України.

Загрози національній безпеці України виписані у «хрестоматійному» Законі 2003 року «Про основи Національної Безпеки України». Як існуючі, так і потенційні загрози здебільшого мають коріння у внутрішніх проблемах нашої держави, що знайшло відображення, зокрема, у виборі моделі забезпечення національної безпеки України. Чинники міжнародної безпекової ситуації разом з характером загроз, які постають нині перед нашою державою, зумовили вибір Європейської моделі безпеки, стрижнем якої є членство в ЄС та НАТО.

Як неодноразово наголошувалося, Альянс продовжує політику відкритих

дверей і буде готовий прийняти нашу державу тоді, коли Україна буде готова до цього. З урахуванням зазначеної перспективи українські Міністерства і Відомства вже розпочали підготовку проекту першої річної програми в рамках Плану дій щодо членства в НАТО.

Основними пріоритетами у контексті підготовки нашої держави до членства в НАТО залишаються зміцнення демократичних перетворень у суспільстві, оборонна реформа, реформування сектору безпеки, оборонно-промислового комплексу, а також підвищення обізнаності населення про Альянс, про переваги і виклики, що дає членство в ньому Україні.

Утім, набуття членства в НАТО – не самоціль. Цей процес, безперечно, сприятиме забезпеченню національної безпеки, однак з набуттям членства загрози не зникатимуть автоматично.

Україні потрібно всебічно розвивати політичні та безпекові наукові дослідження. На жаль, маємо визнати, що на сьогодні ця сфера ще не має належної підтримки з боку держави, а зв'язки між державними інституціями і науковими установами не досить розвинуті. Яскравий приклад – участь України у програмі НАТО «Безпека через науку». Адже чимало підприємств і закладів, які отримують знання, досвід і кошти в рамках цієї програми, розташовані в тих регіонах, де підтримка населенням євроатлантичного курсу України найнижча. При цьому, люди навіть не знають про спільні з НАТО наукові проекти, такі як започаткований у рамках Програми проект використання альтернативних видів твердооксидного палива, що для України, яка споживає непомірні обсяги енергоносіїв, є життєво важливим.

Окрім того, маловідомими широкому загалу залишаються результати діяльності Спільної робочої групи з питань науки і захисту довкілля.

Усвідомлення нами власних національних інтересів, інтенсифікація за останні роки відносин з НАТО і ЄС, поглиблення співпраці з країнами, геополітичні інтереси яких збігаються з інтересами України, глибокі внутрішні демократичні перетворення створили необхідні передумови для проведення нашою державою незалежної політики на пострадянському просторі.

Україна зацікавлена не у відтворенні блокового протистояння в регіоні часів «холодної війни», а у посиленні співпраці між найважливішими суб'єктами безпеки, якими, безперечно, є і НАТО, і ЄС, і Росія, і Україна. Враховуючи те, що стратегічні інтереси України не завжди співпадають з поглядами інших впливових чинників, наша політика у сфері безпеки мусить бути особливо виваженою і водночас принциповою, спрямованою на послідовне відстоювання власних інтересів та врахування інтересів тих країн,

геополітичні цілі яких відповідні українським.

Мирошник Т.О.
НТУ «ХПИ»

МЕДИЦИНСКАЯ РЕФОРМА В УКРАИНЕ

На сегодня Украина находится на переходном этапе создания новой высокотехнологической, энергетически независимой, европейской страны. Одним из этапов улучшения экономического развития является реформирование всех сфер деятельности. Одной из последних реформ является медицинская реформа. Так что ж она собой представляет? Что нового появится в медицине и чего нам ждать?

Итак, медицинская реформа была принята Верховной Радой 19 октября 2017 года и описана в законе «о государственных финансовых гарантиях предоставления медицинских услуг и лекарств» №6327.

Главные положения медицинской реформы:

- разделение на платные и бесплатные услуги;
- оплата за услуги и договорные отношения с медучреждениями;
- вводится понятие гарантированного пакета - это четкий объем обязательств государства касательно медуслуг и лекарств;
- независимый от поставщиков (больниц, местной власти, Минздрава) заказчик медицинских услуг - Национальная служба здоровья Украины;
- отсутствие привязки к месту регистрации;
- система e-Health, которая определит, сколько и какой больнице государство должно заплатить за оказанные услуги пациенту.

Медреформа будет внедряться поэтапно. На первом этапе - с 1 января 2018 года - реформа коснется только первичного звена медпомощи. То есть, для оказания медуслуг семейными врачами пациенты должны будут подписать с ними декларации.

В 2018-2019 годах постепенно программа медгарантий будет внедряться на вторичном и третичном уровнях. Сначала работа программы будет опробована на пилотных проектах в отдельных медучреждениях, населенных пунктах или в регионах.

Полностью реформа на всех уровнях оказания медуслуг заработает только в 2020 году. До этого медучреждения, которые не перейдут на новые

принципы финансирования, смогут получать субвенции на свою деятельность из государственного и местных бюджетов.

Также, законопроект предусматривает, что зарплата врачей составляет по меньшей мере 250 процентов от средней зарплаты в Украине за июль прошлого года.

В этом году средняя зарплата составила 7 360 гривен, зарплаты врачей в следующем году могут составить от 18 400 гривен.

Также вводится принцип «деньги за пациентом». За каждого пациента врачу заплатят в среднем 370 гривен в год.

В бригаду скорой помощи войдут только парамедики. От нынешней бригады скорой помощи они отличаются «сокращенным» уровнем подготовки.

Ранее Супрун поясняла, что сперва на парамедиков переучат фельдшеров, которые сейчас работают в бригадах скорой. «Это программа длительностью в один месяц», – заявила Супрун. В будущем парамедиков станут готовить с нуля за три года.

В заключение хочу сказать, что нововведения в медицинскую реформу вводят в заблуждения многих жителей нашей страны, а также много споров. Но можно отметить то, что уже законопроект принят и также, что все же правительство нашей страны делает первые шаги для улучшения жизни в нашей государстве. А изменения к лучшему придут только тогда, когда каждый из нас начнет изменять не только в стране, а и в себе.

Наконечная А.А.
НТУ «ХПИ»

РАСШИРЕНИЕ УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ В СВЯЗИ С РАЗВИТИЕМ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Уголовный кодекс Украины имеет своей задачей правовое обеспечение охраны прав и свобод человека и гражданина, собственности, общественного порядка и общественной безопасности, окружающей среды, конституционного строя Украины от преступных посягательств, обеспечение мира и безопасности человечества, а также предупреждение преступлений.

Современный УК Украины реализован таким образом, чтобы в полной мере определить и качественно описать какие общественно опасные деяния

являются преступлениями и какие наказания применяются к лицам, их совершившим.

В условиях научно-технического прогресса невозможно переоценить важность раздела 16, название которого - «Преступления в сфере использования электронно-вычислительных машин (компьютеров), систем и компьютерных сетей (ст. 361-363)». Следующий раздел содержит всего лишь 6 статей, которые, хоть и охватывают некоторые из возможных видов преступлений в сфере кибербезопасности, но все равно требуют некоторой доработки.

Во-первых, никак не учтена угроза со стороны SMM-технологий. Так как, маркетинг в социальных сетях сейчас является одним из наиболее популярных видов продвижения бизнеса, ничто не препятствует использованию механизмам SMM в террористических или других небезопасных целях.

Во-вторых, достаточно неясно каким образом осуществляется урегулирование случаев мошенничества в интернете. К сожалению, случаев обмана со стороны интернет-магазинов очень много. Речь идет не только об официальном представительстве, но и о физических лицах, которые выбирают интернет ресурсы в качестве площадки для торговли.

На двух вышеизложенных причинах для расширения УК Украины проблемы в сфере кибербезопасности не заканчиваются. Существует целый ряд возможных правок, которые необходимо внести в УК Украины для обеспечения безопасности граждан Украины.

Науменко Л.В.
НТУ «ХПИ»

АКТУАЛЬНОСТЬ БРАЧНОГО ДОГОВОРА В УКРАИНЕ

Семейные отношения беспрестанно видоизменяются в жизни людей, также модернизируются отдельные формы и суть этих отношений. Тем не менее сохраняется истинным то, что семья образует ячейку общества, гарантирующая обеспечить сохранение и развитие человечества. В связи с этим право выполняет важную функцию – сопутствование процессу развития семейных отношений и их благоприятное развитие.

В украинском законодательстве институт брачного договора появился около 22 лет назад. Так, 23.06.1992 Верховная Рада приняла Закон «О внесении изменений и дополнений в Кодекс о браке и семье Украины», согласно

которому данный Кодекс (далее – КБСУ) был дополнен ст. 27-1, предусматривающей возможность заключения брачного контракта между лицами, вступающими в брак. Правда, КБСУ не регулировал порядок заключения брачного договора, а отсылал к Порядку заключения брачного контракта, утвержденному постановлением КМУ №457 от 16.06.1993.

В новом Семейном кодексе Украины (вступил в силу с 1.01.2004) регулирование брачного договора существенно расширено – вопросам его заключения, содержания и формы посвящена отдельная глава. В частности, предусмотрен особый порядок определения в брачном договоре правового режима имущества супругов, пользования жильем и права на содержание.

Во многих государствах брачные договоры (контракты) давно стали привычным явлением и обеспечивают цивилизованные отношения в семье, однако в нашей стране такой договор – скорее исключение, чем правило. Этот факт можно объяснить низкой информированностью граждан Украины о наличии такого правового института, его возможностях, задачах, функциях и пр.

Что из себя представляет брачный договор?

Брачный договор – это взаимное согласие лиц, вступающих в брак, или соглашение супругов, определяющее имущественные права и обязанности супругов в браке и (или) в случае расторжения брака. В различных государствах брачные договоры различаются друг от друга определенными отличительными чертами. Например, брачный договор в Украине может заключить и несовершеннолетний, имеющий право на вступление в брак, при нотариально заверенном согласии своего законного представителя.

В Украине срок брачного договора может оканчиваться указанием на конкретную дату или событие, а не определяться исключительно датой развода.

В договоре супружеская пара может оговаривать фактически любые положения, затрагивающие имущественные права, права на содержание, порядка совместного проживания и т. д. При этом не должны нарушаться права детей и нормы морали и нравственности, и ни один из супругов не должен быть поставлен в затруднительное материальное положение.

Тем не менее, невзирая на это, их главным намерением является разрешать супругам возможности отступить по обоюдному согласию от существующего в данном законодательстве установленного режима супружеского имущества. Следовательно, брачный договор – волевая модель поведения супругов в сфере имущественных отношений после вступления договора в силу.

Визирование брачного договора в законодательстве Украины не является неотъемлемой частью вступления в брак, как и в ряде многих иностранных государств. Закон дает возможность самостоятельно предопределять свои имущественные взаимоотношения в браке, но не принуждает к этому. Введение института брачного договора отражает задачи семейного законодательства в современных условиях, которые требуют повышения самостоятельности супругов при определении их имущественных взаимоотношений. Отсюда следует, актуальность данной темы, является теоретической и практической потребностью исследования отличительных черт и свойств брачного договора, регулирующего имущественные отношения супругов в Украине. Введение в Семейный кодекс Украины понятия брачного договора не подразумевает, что все лица при вступлении в брак или в период брака обязаны заключать такой договор. Закон лишь предоставляет будущим супругам возможность самим определять свои имущественные взаимоотношения в браке, но не принуждает их к этому. Существует мнение, что сейчас большинство лиц не будет заключать брачный договор, если их имущество включает в себя преимущественно объекты потребительского назначения. В данном случае их взаимоотношения будут регулироваться общепризнанными нормами о законном режиме имущества супругов. Законодательство высокоразвитых стран Запада уже давно признало рациональным заключение брачного договора. В различных государствах этот институт имеет свои отличительные черты, но главной целью брачного договора является предоставить супругам в достаточной мере безграничные возможности для определения своих материальных взаимоотношений с тем, чтобы они могли отступить от режима имущества, установленного законом, который автоматически начинает действовать с момента заключения брака.

Практика заключения брачного договора существует, как правило, в состоятельных семьях. В брачном договоре определяется право собственности на имущество мужа и жены, принадлежавшее им до брака и приобретенное в период брака, иногда предусматриваются имущественные санкции на случаи развода. При разрешении впоследствии спора между супругами суд будет руководствоваться не предписаниями закона, а положениями брачного договора.

При составлении брачного договора важно учитывать следующее:

1. Брачный договор регулирует только имущественные отношения и не может содержать в себе условия, которые касались бы личных отношений супругов.

2. Брачный договор не должен содержать условий, касающихся прав и обязанностей супругов в отношении их детей.

3. Запрещается условиями брачного договора ставить того или иного супруга в крайне неблагоприятное положение, даже если тот поставил под этим условием свою подпись.

4. Супруги сами решают, на какой срок будут заключать брачный договор.

5. Брачный договор составляется в письменной форме и заверяется нотариально.

6. Изменение или прекращение брачного договора, так же, как и его составление, происходит по соглашению сторон, в любое время, которое выберут супруги.

Это одни из основных положений о брачном договоре. А стоит ли его заключать или нет решать Вам.

Овчиннікова О.В.

НТУ «ХП»

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Організована злочинність сьогодні є однією із глобальних проблем сучасності, вирішення якої потребує зусиль всього людства, у формі як злагоджених дій кожної конкретної держави, так і міжнародної співпраці з цього питання, координації таких дій світовою спільнотою. Організована злочинність у сучасній Україні є одним з найбільш небезпечних соціальних явищ, що представляють серйозну загрозу безпеці держави і суспільства. Даний тип злочинності проник у всі сфери життєдіяльності країни, охопив цілі галузі і регіони, завдаючи колосальної економічної шкоди, підриваючи основи держави, суспільної моралі і моральності.

У сучасних умовах зберігаються тенденції зростання організованої злочинності, спостерігається поява нових форм її прояву, встановлюються тісні зв'язки лідерів кримінальних угруповань з корумпованими державними чиновниками. При цьому підвищена суспільна небезпека цього соціального явища, крім інших чинників, полягає в тому, що на відміну від звичайної злочинності організована злочинність не ховається від влади, а, навпаки, протиставляє себе їй.

Організована злочинність виступає як явище особливо складне, багатовимірне і різноманітне, його оцінка з точки зору кримінології передбачає оновлення концептуальних основ і методологічного інструментарію його вивчення.

Для того, щоб протистояти організованій злочинності, викорінювати її із суспільства необхідно ретельно дослідити кримінологічні аспекти її виникнення, поширення, визначити її детермінанти, якісні ознаки і відповідно до цього побудувати ефективну систему протидії та боротьби з нею, встановити пріоритетні заходи запобігання цій «суспільній хворобі».

Організована злочинність – реальне явище сучасного соціуму, яке чинить значний, часто латентний, вплив на його існування. У зв'язку з цим постає потреба у з'ясуванні суттєвих властивостей організованої злочинності, що дасть змогу суспільству вживати дієві заходи щодо протидії цьому небезпечному явищу.

Організована злочинність включає в себе сукупність злочинів, довершених організованими злочинними групами, або складна системно-структурна сукупність діячів злочинного світу як стійке об'єднання ряду злочинних груп в злочинне співтовариство для спільної кримінальної діяльності, досягнення влади в певній сфері або як відносно масове функціонування стійких, керованих співтовариств злочинців, що займаються злочинами як промислом і мають корумповані зв'язки.

Організована злочинність - це складна сукупність, караних законом злочинів, таких як: надання нелегальних товарів і послуг, ретельно сплановані і скоординовані шахрайські операції, крадіжки, вимагательство, що вчиняються угрупованнями організованої злочинності.

Організована злочинність стає суттєвим фактором посилення соціальної напруги і дестабілізації суспільних відносин, перешкоджає оздоровленню і покращенню економіки, впорядкуванню споживчого ринку, законодавчого регулювання процесів, що охоплюють ці сфери, сприяє деформації нових форм економічних відносин. Вона кинула виклик суспільству, поставила під загрозу здійснення перетворень, що здійснюються в Україні.

Основні причини організованої злочинності приховані в сферах суспільно-економічних відносин.

Організована злочинність тісно пов'язана з тіньовою економікою і корупцією.

Отже, кардинальне вирішення проблеми боротьби з організованою злочинністю – нагальна потреба часу. Вирішенню цієї проблеми можуть

сприяти подальші наукові дослідження причин та основних тенденцій розвитку організованої злочинності.

Орлюк К.С.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА НАСЛЕДОВАНИЯ УСЫНОВЛЕННЫМИ ДЕТЬМИ

Одним из важнейших приоритетов цивилизованных стран является защита государством и обществом детства, семьи и материнства.

Усыновление – единственный способ детей-сирот и детей, чьих родителей лишили родительских прав, получить должное воспитание, проживание в благоприятных условиях и защиту их законных интересов и прав.

Статья 207 Семейного Кодекса Украины закрепляет за собой понятие усыновления. Усыновление является принятием усыновителем в свою семью лица на правах дочери или сына. Усыновление ребёнка производится в его высших интересах для обеспечения стабильных и гармоничных условий его жизни.

Таким образом, между усыновителями и усыновленными возникают те же права и обязанности, что между родителями и детьми, в том числе и наследственные.

Статья 1216 Гражданского Кодекса Украины устанавливает, что наследие – это переход в установленном законом порядке имущественных прав и обязанностей, а также некоторых неимущественных прав от умершего к другим лицам.

Необходимо заметить, что ряд учёных придерживаются мнения, что отношения между кровными родителями и детьми неравносильны отношениям усыновителей и усыновленных.

Например, учёный и педагог Иван Ладыга считал, усыновление порождает собой частный вид правоотношений, которые нельзя отнести к подобным родительским.

Такого же мнения придерживается Адила Азизова, кандидат юридических наук Московского государственного университета имени Михаила Васильевича Ломоносова. Она указывает на неприемлемость создания родственной связи между усыновителями и приёмными детьми.

Однако, у родных детей и усыновленных имеются одинаковые права на наследственное имущество, что мне кажется не совсем верным.

Согласно статьям 1261 – 1265 Гражданского Кодекса Украины, в первую очередь право на наследование имеют дети наследодателя.

Я считаю, что уместно внести соответствующие изменения в данных статьях с ударением на слово кровные, родные дети.

Из сказанного следует необходимость конкретной формулировки правовых отношений, возникающих вследствие усыновления и их равнозначности с отношениями, возникающих на основе факта рождения.

Острижна І.В.

НТУ «ХП»

МІЖНАРОДНЕ УСИНОВЛЕННЯ – САМОСТІЙНИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Міждержавне усиновлення – є самостійним інститутом міжнародного приватного права, головним завданням якого є надання дітям, що залишилися без батьківського піклування, сімейних умов та довгоочікуваних батьків.

Понад 25 тисяч українських дітей проживаються в дитячих будинках. Усі вони мріють потрапити в сім'ю та знайти батьків. Дозволити їхнім мріям здійснитися можуть не тільки громадяни України, а й представники інших країн. Україна лояльно ставиться до усиновлення сиріт іноземцями. Така процедура не є легкою, вона займає багато часу та потребує матеріальних витрат. Громадяни іншої країни, котрі бажають усиновити сироту з України повинні зібрати велику кількість документів для подачі їх на розгляд.

Стаття 283 Сімейного Кодексу України визначає як повинна відбуватися процедура усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України. Усиновити дитину з України може тільки пара, що перебуває в шлюбі. Важливо, що пара повинна бути різностатевою, так як усиновлення дітей одностатевими парами в Україні заборонено.

Відповідно до законодавства України, дитина, яка є громадянином України, може бути усиновлена іноземцем, якщо вона перебуває не менш як один рік на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, і досягла п'яти років.

Усиновлення може бути здійснено до закінчення зазначеного строку, а також до досягнення дитиною п'яти років, якщо:

- 1) усиновлювач є родичем дитини;

2) дитина страждає на хворобу, що внесена до спеціального переліку хвороб, затвердженого Міністерством охорони здоров'я України (наказ МОЗ від 27.12.2011 № 973);

3) здійснюється усиновлення усіх рідних братів і сестер в одну сім'ю, якщо один з них досяг п'яти років і перебуває на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, не менш як один рік;

4) іноземці виявили бажання усиновити дитину, яка є братом або сестрою раніше усиновленої ними дитини.

Законодавство (як вітчизняне, так і міжнародне) виходить з того, що усиновлення дитини громадянами іншої країни меншою мірою відповідає її інтересам, ніж усиновлення дитини у власній країні. Тому з метою якнайкращого забезпечення інтересів дитини, яка є громадянином України, при її усиновленні громадянами інших держав забезпечуються її права в обсязі не меншому, ніж це встановлено законами України.

Процедура усиновлення дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, яка проживає в Україні, іноземцями та громадянами України, які проживають за межами України, складається з багатьох кроків, таких як збір документів в країні свого проживання, реєстрації для подачі документів, подання до Мінсоцполітики пакету документів, постановка на облік кандидатів в усиновлювачі, отримання запрошення на співбесіду для ознайомлення з інформацією про дітей, які можуть бути усиновленими та ін.

Держава при дозволі усиновлення в першу чергу керується інтересами дітей. За Декларацією прав дітей – кожна дитина має право на проживання в сім'ї.

Пазій О.Є.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Термін «правова держава» з'явилося, як дійсне, лише в 18 столітті, але його історія має багатовікову хронологію. Дамо загальне визначення дефініції правової держави. Це форма організації державної влади, за якої верховенство в усіх сферах життя належить правовому закону.

Звернемося до 1 статті Конституції України. Вона свідчить про те, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Але чи є ця стаття дійсною і чи правда на сьогоднішній день ми маємо правову Державу?[2] Зараз, Україна має безліч проблем, які потрібно вирішити, щоби стати Правовою Державою. Зараз, хоча б на папері і на словах, можновладці, намагаються вирішити ці проблеми. Правову державу не можна проголосити. Правова держава повинна скластися як результат економічних, політичних реформ, правових інтересів, реальної зміни характеру взаємовідносин між суспільством, державою, особою.

Сьогодні наша країна перебуває у ряді криз, у тому числі правовій. Ми не маємо високого рівня правосвідомості у населення, і для того, щоб побудувати Правову Державу, потрібна робота над правосвідомістю населення, шляхом пропаганди, агітації, самовиховання.

Щоб правова держава була спроможна ефективно функціонувати потрібне створення громадянського суспільства, тобто об'єднання вільних і рівноправних людей, кожному з яких держава забезпечує юридичні можливості бути власником та брати активну участь у політичному житті.

Громадянське суспільство являє собою один з основних факторів становлення демократичної держави.

Між державою і суспільством має бути певна дистанція, яка і забезпечує демократію, відповідний рівень свободи суб'єктів громадянського суспільства. Бо якщо держава повністю узурпує суспільство, вона знищує людину як вільну особистість. Не держава визначає громадянське суспільство, а останнє створює і контролює державу. Саме у такий спосіб забезпечується відносно самостійне існування демократичного громадянського суспільства і правової держави.

Формування в Україні громадянського суспільства відбувається досить повільним шляхом. Причиною такого повільного його розвитку є те, що частина суспільства просто не усвідомлює необхідність демократичних реформ, а інша значна частина тяжіє до повернення тоталітарного управління радянського зразка. Країни Західної Європи, на відмінну від нашої держави, вже пройшли цей процес, навіть значно раніше.

Проблемою також є домінування авторитарних принципів формування владних інститутів, який відображається на створенні громадських організацій.

Отже, Україна продовжує перебувати в економічній кризі, яка пов'язана з кризою духовності. Низький рівень правосвідомості, неврахування менталітету українського народу – це те, що перешкоджає здійсненню у нашій державі перетворень. Водночас великої актуальності набуває питання про підвищення

ефективності дії законів. Без цього здійснення економічних та інших реформ, формування правової держави і громадянського суспільства, посилення боротьби зі злочинністю є досить проблематичним.

Пантюшкова Л.О.
НТУ «ХП»

ЗМІНИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОХИЛОГО ВІКУ В 2018 РОЦІ В УКРАЇНІ

Питання пенсійного забезпечення в Україні протягом багатьох років залишається найважливішим, вимагаючи ефективного і грамотного рішення.

По завершенню трудової діяльності кожен українець має право на отримання допомоги від держави. Протягом багатьох років існували сталі вимоги щодо отримання нарахувань. Однією із однак соціальної держави є піклування про пенсіонерів. Пенсійний вік в Україні 2018, останні новини про який можна прочитати на сторінках більшості газетних видань, в останній час став однією з найбільш гарячих тем для обговорення.

Згідно з законом, який був затверджений у Верховній раді України, з 2018 року буде впроваджена накопичувальна частина пенсії. З нового року українці та пенсіонери можуть отримувати страхову та накопичувальну частину пенсії. Важливо відзначити, що у новому році громадяни зможуть приєднуватися до накопичувальної системи пенсійних виплат на добровільній основі.

Та це не стосується осіб, яким же не виповнилося 35 років, — вони обов'язково повинні переходити на накопичувальну систему. Свої збереження можна перераховувати в приватні фонди, що допоможе зберегти вклади у разі інфляції. Також у рамках нової пенсійної реформи гроші з приватного пенсійного фонду можна перевести в державний, тим самим відмовившись від своїх відсотків за накопичувальну частину пенсії.

Пенсійне забезпечення по досягненню пенсійного віку може виплачуватися усім громадянам, котрі платили внески в Пенсійний фонд. Також такий вид пенсій нараховується індивідуальним підприємцям. Більш детальне дізнатися про те, кому нараховується такий вид пенсії, можна дізнатися на офіційному сайті Верховної Ради.

Пенсійний вік для жінок в Україні 2018 становить 57 років. У всіх інших випадках пенсія буде нараховуватися тим жінкам, що досягли 58 років. Для певних категорій жінок діють особливі умови виходу на пенсію. Що стосується

чоловіків, то для виходу на пенсію їх мінімальний вік має складати 60 років. Пенсійний вік для чоловіків в Україні в 2018 році залишається незмінним з 2015 року.

Віце-прем'єр України П. Розенко вважає, що на даний момент підвищення пенсійного віку для громадян є недоцільним, оскільки для початку потрібно підвищити тривалість життя, яка в Україні є значно нижчою, ніж у Британії чи Німеччині. Розенко дотримується думки, що на сьогодні в Україні встановлений оптимальний мінімальний пенсійний вік для жінок та чоловіків 2018 для отримання страхового пенсійного забезпечення.

Також віце-прем'єр упевнений, що накопичувальна пенсія в Україні повинна стати обов'язковою, як і страхова. Що стосується приватних фондів, то тут, як стверджує Розенко, громадяни уже самі вибирають, як вони будуть розпоряджатися своїми накопиченнями.

Варто зазначити, що останні зміни до пенсійного законодавства України в 2018 році передбачають зменшення пенсії державних службовців. Тепер пенсійне забезпечення більшості із них не буде перевищувати 5 600 гривень. Проте все ще залишається категорія держслужбовців, яка зможе отримувати пенсії вище 20 тисяч гривень. На даний момент незрозуміло, чи зможуть вони розраховувати на такі з виплату у наступному році.

Також пенсію можуть отримувати і ті, хто досяг пенсійного віку, але все ще продовжує працювати. Щоправда, з 2018 року будуть діяти деякі обмеження. Так, працюючі пенсіонери, пенсія яких у півтора рази перевищує мінімальну, будуть отримати лише 80% від її розміру. Однак занижувати пенсію також не можна, оскільки це буде протирічити діючому законодавству.

Можна сказати, що зміни які відбудуться в Україні з 2018 року, кардинально змінять життя пенсіонерів в кращу сторону.

Пилипчук Г.В.
НТУ «ХП»

ПІРАТСТВО, ЯК ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Виникнення терміна «інтелектуальна власність» припадає на кінець XVIII ст. Він уперше з'явився у французькому законодавстві. Теоретичне підґрунтя авторського і патентного права виникло у Франції на засадах теорії природного права.

Згідно із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) поняття інтелектуальної власності включає промислову власність, що головним чином охоплює винаходи, товарні знаки і промислові зразки, і авторське право, яке стосується літературних, музичних, художніх, фотографічних і аудіовізуальних творів.

Інтелектуальна власність – це підгалузь цивільного права, яка складається з чотирьох інститутів:

Авторське право та суміжні права.

Патентне право.

Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту.

Правова охорона нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності.

Я розглянула більш детально, перший інститут. Для початку ознайомимося, що таке авторське право та суміжні права.

Авторське право – сукупність прав, які виникають та належать автору або його правонаступникам у зв'язку із створенням або використанням твору літератури, науки, мистецтва. На підтвердження цих прав автору видається авторське свідоцтво – документ, що закріплює авторське право. Автором може бути лише фізична особа, за результатами інтелектуальної діяльності якої створено відповідний твір. Авторським правом охороняються обнародовані та необнародовані твори, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети, а також способу відтворення, які виражені в усній, письмовій чи іншій формі. Охороняється лише за наявності свідоцтва. Не охороняється авторським правом повідомлення про новини, поточні події, що мають ознаки звичайної прес інформації, результати народної творчості і офіційні документи, що видаються державою.

Суміжні права – це права виконавців на результати своєї творчої діяльності, права виробників фонограм, та організацій мовлення. Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання прав авторів виконуваних творів. Виробники фонограм та організації мовлення повинні дотримуватися прав авторів і виконавців. Виконавцям належить виключне право дозволяти чи забороняти публічне повідомлення їх виконань, фіксацію на матеріальному носії, передачу в ефір і по проводах своїх виконань, відтворювати і розповсюджувати ці фонограми. Виключні права виконавців можуть передаватися іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб використання виконань, розмір і порядок виплати винагороди, термін дії договору і використання виконань тощо.

На даний час в Україні, порушення авторських прав є однією з найпоширеніших проблем. На жаль, вирішенням цієї проблеми особливо не займаються, і з кожним роком, вона наносить велику економічну шкоду.

Якщо, Україна почне боротися з цією проблемою, чи хоча б будуть виконуватися ті статті, які написані в ЗУ, то це стане допомогою для України в спілкуванні і співпраці з розвиненими країнами світу.

Для нас – це би стало «світлом в кінці тунелю», адже зовсім нещодавно, в травні 2013 р., за рекомендацією «Міжнародного альянсу інтелектуальної власності», було розміщено Україну на перше місце в списку країн, що не забезпечують ефективну правову охорону інтелектуальної власності.

Порушення авторського права може відбутися у рамках, як договірних, так і позадоговірних відносин. При порушенні договору, застосовуються санкції, передбачені діючим договором. Згідно до ст. 50 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» визначено види порушення авторського права, що є підставою для судового захисту, серед них найпопулярнішими є піратство та плагіат.

Так, згідно з п. «б» ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» піратством у сфері авторського права визнається опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних). Поняття «піратство» законодавцем визначається через «контрафакт» (підробка, а згідно з нормативним визначенням ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Контрафактним примірником твору буде твір, що відтворений, опублікований або розповсюджений з порушенням авторського права, у тому числі примірник захищених в Україні творів, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права, зокрема з країн, в яких ці твори ніколи не охоронялися або перестали охоронятися. [3]

На жаль, рівень порушення майнових авторських прав в мережі Інтернет-піратство не знижується в Україні, і залишається з високим показником у всьому світі, при цьому, воно стає більш різноманітним і масовим. Користуючись висновками «Міжнародного альянсу інтелектуальної власності», Україна продовжує «експортувати піратство, особливо цифрове, в країни ЄС, а також у інші сусідні країни в регіоні».

Якщо робити висновки, то тільки не втішні. Тому що, якщо ми і маємо удосконалення різноманітних форм і засобів порушення авторського права у сучасних умовах розвитку суспільства, то це тільки малоефективні системи протидії негативному процесу в Україні.

Так, керівництво вживає пені заходи (але вони мало на що впливають, а отже не такі ефективні, як треба, чи не так виконується, як потрібно). Адже, удосконалення національного законодавства – ще не є показником. Треба менше писати, а більше діяти, і тоді, можливо, будуть зміни на краще. Навіть зараз на телебаченні, ми можемо побачити ролики, де молодь закликає відмовитися від плагіату і піратства. Але цього не досить! Треба, щоб була розробка і впровадження єдиної державної стратегії, де будуть відбуватися зусилля фахівців, науково-інтелектуальної, правоохоронної, законодавчої та державно-управлінської сфери. А сучасні спроби, нагадують байку І.Крилова «Лебідь, Щука і Рак».

Породнов А.
НТУ «ХП»

ВАЖЛИВІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ ПРО МІСЦЕВИЙ РЕФЕРЕНДУМ

У зв'язку з проведенням реформи про децентралізацію влади та відсутністю на даний час чинного закону про місцевий референдум, виникає необхідність його прийняття. Актуальність теми зумовлена потребою не лише успішної реалізації політики децентралізації державної влади в Україні, а й нормативно-правового забезпечення реалізації конституційного права громадян на участь у вирішенні місцевих питань через місцевий референдум.

У статті 143 Конституції України йдеться про те, що «територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування... забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізації їх результатів», але закону, який встановлював би порядок проведення місцевих референдумів, немає. Після набуття чинності Закону України «Про Всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 року в Україні виникла ситуація позбавлення можливості реалізації права громадян на вирішення місцевих питань через місцевий референдум, бо новий закон «Про місцеві референдуми» Верховна Рада України не прийняла, а Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» від 3 липня 1991 року №1286-ХІІ, що визначав механізм реалізації зазначеного права, був визнаний не чинним. На даний час існують три проекти закону про місцевий референдум, які були включені до порядку денного від 03.10.2017 року і очікують розгляд.

Насамперед, при прийнятті нового закону, важливо акцентувати увагу на наступних пунктах:

- встановити види місцевого референдуму;
- зробити спрощення у процедурі ініціювання проведення місцевого референдуму;
- встановити можливість проведення місцевого референдуму з питання дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови або відповідної місцевої ради у разі незадоволення громадян їх роботою;
- дозволити фінансування референдуму ініціаторам його проведення;
- встановити відповідальність посадових осіб за невиконання рішень імперативного референдуму.

Отже, прийняття закону про місцевий референдум забезпечить реалізацію конституційного права громадян на нього, гарантуватиме належне проведення референдуму та виконання його результатів.

Посадна Т.В.
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА СЛОВА

У сучасному суспільстві відбувається переосмислення життєвих цінностей. На перший план висувається громадянська культура, що дозволяє виховувати справжніх патріотів української нації. Виховання сучасної молоді може відбуватись за допомогою художнього слова, оскільки читаючи твори мистецтва можна наблизитись до історії, філософії, культури нашого народу. Яскравим періодом в історії української літератури є період 30-40-х рр. ХХ століття.

Слід наголосити на тому, що в українській літературі 30-40-х рр. ХХ ст. відбуваються значні зміни. Економічна криза, загострення різноманітних суперечностей, індустріалізація і колективізація, події Великої Вітчизняної війни – це ті теми, до яких почали звертатися письменники означеного часу. У літературу 30-40 - х рр. ХХ ст. був привнесений мінорний тон, певне розчарування. Актуальними на той час були такі теми:будівництво Харківського тракторного заводу (О. Копиленко «Народжується місто», А. Мельников «Залізний виконроб»);перебудова села (Ф. Кравченко «Хліб»,

Кость Гордієнко «Чужу ниву жала», Іван Ле «Історія радості»), а також формування громадянської культури.

Ознайомитись з художніми творами даної тематики можна коли завгодно, долучившись до самостійного прочитання поза навчальною програмою. Особливості організації диференційованої самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету представлено у монографічному виданні С. Шарова.

Позитивним чинником у розвитку літератури було масове звернення письменників до тогочасної дійсності. Найкращі письменники української літератури вміли виявляти і розв'язувати актуальні та важливі морально-етичні, суспільні проблеми та подавати у творах повнокровні образи людей праці (Ю. Шовкопляс «Інженери», О. Копиленко «Народжується місто», І. Муратов «Важкий прогін», І. Микитенко «Дівчата нашої країни» та ін.). Не можна залишити осторонь жіночу прозу (Л. Яновська, Є. Ярошинська та ін.).

Більшість українських письменників 30-40 - х рр. XX ст. прагнули освоїти новий життєвий матеріал, зокрема теми свободи і обов'язку, особи і суспільства, а також праці звичайної людини. Оглядаючи історичні здобутки української радянської літератури, В. Брюгген зазначає: «Тематичне, жанрове й стильове різноголосся сучасної української прози невинно зростає, поглиблюється індивідуальна характерність художніх почерків...».

Творчі досягнення досвідчених митців слова підхоплюють молоді письменники, серед яких: І. Багмут, О. Ільченко, М. Трублаїні, М. Стельмах, В. Козаченко, І. Муратов та ін. Кость Гордієнко про особливості мови молодих письменника писав так: «Чимало бар'єрів доводиться перемогати молодому авторові в своєму зростанні...».

Цілком впевнено можна стверджувати, що за допомогою літератури можна переосмислити життєві цінності, надати їм певної ваги, розставити їх пріоритетність. З появою в українській літературі нових тем, ідей та образів було створено реальні передумови для подальшого розвитку літературознавчої думки та художньої практики у воєнний та повоєнний час.

ПОСТАВКА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ (МОНОПОЛІЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ НА СЬОГОДНІШНІЙ ДЕНЬ)

Виробництво електроенергії займає одне з найголовніших місць в господарському комплексі України. Потреби цілої країни забезпечують численні ТЕЦ, ГЕС, АЕС, а також в перспективі планується використання екологічно чистих джерел енергії, таких як сонячна та термальна енергія, енергія вітру. Відносини між постачальниками електроенергії та споживачами від 13 квітня 2017 року регулюється законом України «Про ринок електричної енергії». Прийнятий закон має на меті формування вільного ринку, де ціноутворення відбуватиметься на основі передбачених законом ринкових механізмів, що дозволить зменшити державний контроль в сфері електроенергетики та подолати негативні наслідки використання попередньої моделі електроенергетичного ринку України.

З 1996 року в Україні діяла модель «єдиного покупця», згідно якої ДП Енергоринок скуповує всю вироблену електроенергію, а потім продає її обленерго, які в свою чергу продають її кінцевим покупцям – промисловим та побутовим споживачам. В основу такої моделі була покладена електроенергетична модель Великобританії, яка дозволила на перших етапах розвитку незалежної України сформувати ефективну систему торгівлі електроенергією як товаром та збільшити розрахунки в грошовій формі, відмовившись від бартерного та вексельного обміну, які переважали раніше.

Проте, використання такої моделі виявило і деякі значні недоліки її функціонування, зокрема «знеособленість» поставки електроенергії призвело до зниження рівня відповідальності поставщиків перед споживачами, що призвело до появи боргу в ланцюжку «споживачі – поставщики – ДП Енергоринок – виробники». Вагомим недоліком моделі «єдиного покупця» стала також поступова монополізація галузі. Так за даними 2016 року, близько 80% всієї електроенергії виробляли лише три компанії: державні НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укргідроенерго» та енергетичний холдинг ДТЕК.

Прийнята у 2017 році нова модель енергетичного ринку покликана створити реальну конкурентну та лібералізовану модель ринку електроенергії в Україні. Важливим в новому законі є створення умов для конкуренції на роздрібному ринку, шляхом поділу мереж поставки, що прибирає монополію

діючих обленерго на поставку електроенергії споживачам. Буде дозволено створення нових постачальників, що дасть можливість споживачам вільно вибирати постачальника електроенергії в залежності від того, який пакет послуг є найбільш зручним для них, як це зараз вже є загальноприйнятою практикою з інтернет- і мобільними провайдерами. Таким чином, постачання електроенергії напряду споживачам дозволить уникнути ситуації заборгованості та збільшить прозорість відносин між учасниками ринку. Подолання монополій в сфері електроенергетики відбуватиметься за рахунок реорганізації ДП Енергоринок на два окремих підприємства (оператор ринку і гарантований покупець), поділ обленерго на постачальників і операторів мереж.

Окремо варто відзначити, що закон створює регуляторну базу для подальшої реалізації стратегічного для України проекту - повної синхронізації енергетичної системи України з європейською континентальною енергетичною системою ENTSO-E, що дає можливість реалізовувати весь експортний потенціал України.

Підводячи підсумки, можна відзначити, що прийняття нового закону про ринок електроенергії дасть можливість Україні створити конкурентний і прозорий ринок електроенергії, який є надзвичайно важливим як для споживачів, так і для бізнесу, адже електроенергетика належить до основних сфер, які є підґрунтям для забезпечення розвитку всій країні.

Сахарук О.І.
НТУ «ХП»

КОДИФІКАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Міжнародне право прав людини є однією з найбільш кодифікованих галузей міжнародного права. В основі даної кодифікації знаходяться положення Статуту ООН 1945 року. Однією з цілей ООН, визначених у ст. 1 Статуту, виступає «міжнародне співробітництво в розв'язанні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру і в сприянні та розвитку поваги до прав людини і основних свобод».

Відповідно до статті 55 Статуту ООН, одним з таких принципів виступає сприяння «всезагальній повазі та дотриманню прав людини і основних свобод для всіх, без різниці раси, статі, мови та релігії». Згідно зі статтею 56 Статуту, члени ООН взяли на себе зобов'язання здійснювати «спільні та самостійні дії в співробітництві з Організацією» для досягнення цілей, які встановлені в статті

55. Таким чином, повагу до прав людини можна трактувати, згідно зі Статутом ООН, як один з найважливіших факторів гарантування миру та безпеки у світі. Статут ООН дав поштовх для співробітництва держав у цьому напрямі. Можна також припустити існування безпосереднього зв'язку між прийняттям Статуту ООН і становленням принципу поваги до прав людини в сучасному міжнародному праві.

Першим міжнародним документом, який конкретизував положення Статуту ООН, стала Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 року. У даному міжнародному документі вперше було сформульовано перелік основних прав і свобод людини, які повинна забезпечити кожна держава на своїй території. Саме з прийняттям Декларації держави отримали чіткий орієнтир, якого потрібно досягнути. Вагомим є факт, що під час прийняття Декларації ніяка держава не проголосувала «проти», а утримались лише Південно-Африканська Республіка, Саудівська Аравія та соціалістичні держави. Більшість науковців сьогодні дотримуються думки, що норми Декларації можна розглядати як джерело звичаєвого міжнародного права. Крім правових та політичних аспектів значення прийняття Декларації, не можна оминути її морального внеску: вона фіксує відмову від позитивістського ставлення до прав людини, тобто ситуації, в якій людина повинна володіти такими правами, які визначає лише держава. Правами людини володіє кожен індивід, незалежно від волі держави. Це впливає з суті людської особистості, підкреслює природну гідність людини.

Серед універсальних (всесвітніх) договорів варто, перш за все, згадати угоди, укладені в рамках ООН. Серед них виокремлюють прийняті в 1966 році два пакти про права людини: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року є одним із найавторитетніших міжнародно-правових договорів про права людини. Текст договору може бути умовно поділений на дві частини: статті, у яких викладено зміст громадянських і політичних прав, і статті, що стосуються міжнародного контролю за дотриманням цих прав. Держави-учасниці зобов'язані забезпечити в межах своєї юрисдикції дотримання громадянських і політичних прав у повному обсязі. Контроль за дотриманням норм Пакту, включаючи розгляд індивідуальних скарг, здійснює міжнародний орган – Комітет із прав людини.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права є міжнародним договором, тож його ратифікація будь-якою державою зумовлює виникнення у неї зобов'язання щодо дотримання та гарантування закріплених у

Пакті прав і свобод людини. Природа цього зобов'язання наділяє міжнародне співтовариство компетенцією моніторингу дотримання країнами-учасницями положень Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права за допомогою спеціальних механізмів, розроблених договірними сторонами та ООН.

Статут ООН 1945 р., Загальна декларація прав людини 1948 р. та Пакти про права людини становлять правову основу галузі, яка сформувалась і продовжує розвиватись на цьому надійному фундаменті.

Седіна І. А,
НТУ «ХП»

АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ. ВАРІАНТИ ПОДОЛАННЯ ХАБАРНИЦТВА

Корупція та хабарництво в Україні поширюється без виключення на всі сфери відносин – економічну, соціальну, політичну, правоохоронну, освітню. Як показує статистика міжнародних організацій за 2014 рік Україна за рівнем розповсюдженості корупції посіла 144 місце зі 175 країн. Статистика, яка ведеться Генеральною прокуратурою України, показує, що з січня по вересень 2014 року до суду було направлено 678 кримінальних проваджень за ст. 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою Кримінального кодексу України.

Взагалі, питання хабарництва є однією з найгостріших проблем сучасного суспільства, деяким державам майже вдавалось подолати корупцію, але вона поверталась у новому своєму прояві.

Проаналізувавши статистичні дані, можна виділити причини розвитку та процвітання корупції: низький рівень соціального та грошового забезпечення посадовців; соціально-економічний та політичний вплив на службовців ззовні; моральна деформація; відсутність належного контролю з боку керівництва.

Слід зауважити, що найважливішою причиною розвитку та взагалі існування корупції це морально-етичні причини. Хіба не головною проблемою сучасного суспільства є принцип «він взяв хабар, його не покарали, значить і я візьму, залишившись при цьому непокараним» , так хабар стає для будь-якої людини культурною нормою.

Для зменшення корупції слід:

Посилити зв'язки службових осіб, чиновників всіх рівнів, правоохоронців із населенням та засобами масової інформації (шляхом залучення громадськості до проведення заходів щодо профілактики правопорушень серед службових осіб).

Запровадження моніторингового вивчення оцінки населенням якості роботи різних державних служб.

Підняти рівень заробітної платні службовцям, з одночасним посиленням санкцій за дачу та отримання неправомірної вигоди.

Внести певні зміни до чинного Кримінального кодексу України, а саме до санкцій ст. 368 КК України (за скоєння службовою особою такого злочину слід пожиттєво заборонити займати такий особі керівні посади у державних органах, підприємствах, організаціях, а також забороні висувати свою кандидатуру на виборах усіх рівнів).

Отже, можна дійти до висновку, що на сьогоднішньому етапі розвитку у нашій державі боротися з корупційними проявами можливо багатьма методами, але зміни до статті 368 ККУ приведуть то її суттєвого зменшення. Для цього основним методом протидії може стати публічне розповсюдження інформації про корупційні дії вчинювані службовими особами.

Сіренко М.В.
НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Деякі дослідники взагалі вважають, що корупція стала основною політичною проблемою кінця ХХ – початку ХХІ століття. У сучасних умовах корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці, демократичному розвитку держави та суспільству, конституційному ладу, а саме: підриває авторитет країни, завдає шкоди функціонуванню державного апарату, обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина.

Ситуація з корупцією в Україні – стабільно негативна. Рівень корупції в Україні має дуже високі показники і залишається незмінним на протязі останніх 10 років. При цьому населення сприймає корупцію як звичайне явище, а факти корупції зафіксовані практично у всіх сферах життя.

Однією з найбільш корумпованих є сфера освіти. Близько 53% громадян

стикаються з корупцією у державних і комунальних навчальних закладах. Вона, зокрема, проявляється у вигляді благодійної допомоги, яку зобов'язані надавати батьки, при цьому розмір хабарів збільшується з віком учня.

Корупція пов'язана з двома моментами – рівень життя та традиції суспільства. Варто зазначити, що чим нижчий рівень життя, тим більше бажання чиновників знаходити корупційні схеми. Ще одна проблема – низький рівень правосвідомості українського суспільства. Майже 90% українців, коли їх зупиняє співробітник ДАІ, лізуть в кишеню за грішми, навіть не задумуючись, що пропозиція хабару це такий же злочин, як і його отримання. Також головними причинами широкої поширеності корупції є безвідповідальна і неефективна влада, тіньовий характер економіки, недосконалість законодавства. І останньою, не менш важливою причиною масштабного розвитку корупції, є зміна морально-духовних цінностей на особистому рівні.

Оскільки корупція в Україні має системний характер, то й викорінення її також має бути системним, охопити усі сфери суспільного життя. Але за останніми даними ефективність органів влади у виконанні держпрограми з протидії корупції в Україні є низькою.

За останні роки було здійснено ряд важливих заходів – прийнято закон про засади запобігання і протидії корупції, уряд затвердив Державну програму запобігання корупції, при Президенті створено Національний антикорупційний комітет. На цьому позитив закінчується і починається нескінченна низка «але» на реалізацію п'ятирічної урядової програми боротьби з корупцією було заплановано виділити близько 820 мільйонів гривень, з яких майже 248 мільйонів гривень - у 2013-2015 роках. Але ці кошти так і залишились на папері – на реалізацію антикорупційних заходів не було виділено жодної копійки.

Корупція – складний соціальний феномен, породжений суспільством і суспільними відносинами. Поширеним є відношення до корупції, як до засобу збагачення, аналогічно бізнесу, саме тому найбільше засудження і визнання небезпеки отримали види корупції, що призводять до індивідуального збагачення, як то розкрадання бюджетних коштів та вимагання хабара, до видів корупції, що приносять користь декільком взаємодіючим.

У якості висновку важливо зазначити корупції в Україні лише виконує адаптивну функцію і зовсім не є вродженою вадою українського суспільства, саме тому при проведенні системних реформ і змін суспільного буття є можливість подолати це явище, адже цим шляхом пройшло безліч країн всіх континентів і період домінування економічних відносин над суспільними був

притаманний, як європейським країнам з давньою історією демократії (Італія), так відносно новим країнам, що не мали готових стратегій опанування корупції (США), також він поширювався і на азійські країни (Сінгапур, Південна Корея), однак при системній роботі та зміні суспільних реалій вирішення цієї проблеми можливо, адже не існує жодної країни світу приреченої на корупцію.

Смелянский А.И.
НТУ «ХПИ»

ЯЗЫКОВОЙ АСПЕКТ РЕФОРМЫ ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

Украина – молодое государство, находящееся на этапе становления и глобального реформирования всех сфер жизни.

Но некоторые решения крайне спорны. К примеру, п.1 ст.7 Раздела 1 Закона Украины «Про освіту» от 05.09.2017 говорит о том, что «Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова... Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини». Т.е., на языке нац. меньшинства можно будет обучаться только до окончания начальной школы, а далее только на государственном языке. Это противоречит ст.24 Раздела 2 Конституции Украины, в котором говорится о том, что «Не може бути привілеїв чи обмежень...за мовними або іншими ознаками», а запрет на обучение на языке нац. меньшинства как раз является ограничением по языковому признаку.

Подобные ограничения вызывают недовольство, и даже могут провоцировать сепаратистские настроения.

Естественно, обучение на языке нац. меньшинств не отменяет изучение государственного языка. На личном и не только опыте знаю, что разные поколения, обучавшиеся в Украине в средней школе на русском языке, прекрасно владеют украинским и применяют его при необходимости.

Решить проблему можно путём разрешения обучения на языке нац. меньшинств и после начальной школы, с достаточным количеством часов родного, государственного и международного языков.

Украина – многомиллионное государство, в котором проживает более 20 национальностей, которые не хотят терять свою идентичность, оставаясь гражданами Украины.

ПРОБЛЕМА ЗАЙНЯТОСТІ І ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Більш ніж половина працездатного населення – молодь. Саме ця категорія визначає майбутнє країни та суспільства, тому потребує особливої уваги з боку держави.

Рівень безробіття в Україні серед молоді набагато вище, ніж серед інших верств населення. Причинами цього є неузгодженість освіти та запитів ринку праці, відсутність достатніх професійних знань у молоді, низький рівень адаптованості юнаків і дівчат на ринку праці, високі вимоги молоді щодо умов та оплати праці, недосконалість законодавства. Окрім цього, роботодавці часто відмовляються брати молоді кадри на роботу через те, що в них потрібно вкладати кошти.

Через таку ситуацію на ринку праці юнаки і дівчата змушені працювати на тимчасових роботах, у гірших умовах, з меншою заробітною платою, не укладаючи трудовий договір. З причини того, що молодь не може ніяк знайти собі роботу, та таким чином реалізувати себе у житті, загострюються проблеми алкоголізму, наркоманії, збільшується кількість правопорушень, скорочується тривалість життя.

Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення частки молоді, яка виїжджає закордон у пошуках роботи, аргументуючи це тим, що в Україні низький рівень заробітної плати та майже неможливо знайти гідну роботу. Половина таких мігрантів не має бажання повертатися на Батьківщину, а отже Україна може залишитися без значної частини трудового та інтелектуального потенціалу.

Для поліпшення ситуації необхідно: запровадити постійний моніторинг ринку праці для прогнозування потреб економіки у спеціалістах різних категорій, стимулювати розвиток малого бізнесу, створювати нові робочі місця, надавати пільги роботодавцям, що беруть на роботу молоді кадри.

ПОНЯТИЕ И ВИДЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

В данной работе мы рассмотрим, что такое предпринимательство и охарактеризуем основные его виды с точки зрения закона.

Принятие Закона «Об общих началах предпринимательства» и Закона «О предприятиях и предпринимательской деятельности» привело к развитию частной хозяйственной инициативы в основных отраслях производства.

Конституция Украины закрепляет право каждого на предпринимательскую деятельность, которая не запрещена законом.

Основу предпринимательства составляют законодательные и другие нормативно-правовые акты, нормы гражданского, финансового, административного, трудового и других отраслей права.

Понятие «предпринимательская деятельность» закреплено в статье 42 Хозяйственного кодекса Украины.

Предпринимательская деятельность — это самостоятельная, инициативная, систематическая, на собственный риск хозяйственная деятельность, осуществляемая субъектами хозяйствования с целью достижения экономических и социальных результатов и прибыли. Предпринимательство могут осуществлять: физические и юридические лица. Предпринимательская деятельность осуществляется в соответствии с общими принципами хозяйствования и специальными принципами предпринимательства в Украине. Предпринимательство в Украине осуществляется в любых организационных формах, предусмотренных законом, на выбор предпринимателя.

Виды предпринимательской деятельности классифицируются:

- *по форме собственности*, на базе которой осуществляется предпринимательская деятельность: частная, государственная, муниципальная;
- по количеству участников: индивидуальная, коллективная;
- *по характеру деятельности*: производство товаров, оказание услуг, выполнение работ и др.

Субъекты предпринимательской деятельности должны быть зарегистрированы государством в соответствии с требованиями Закона «О государственной регистрации юридических лиц и физических лиц-предпринимателей» от 15.05.2003 года.

Хозяйственным обществом является юридическое лицо, уставной капитал которого разделен на доли между участниками.

К хозяйственным обществам принадлежат:

Полное общество, Коммандитное общество.

Акционерные общества, имеет составленный капитал, разделенный на определенное количество акций равной нарицательной стоимости, и несет ответственность по обязательствам только в пределах принадлежащих им акций. Бывают частные и публичные.

Общество с ограниченной ответственностью, имеющие уставной капитал, разделенный на доли, размер которых определяется учредительными документами. Максимальное количество участников общества с ограниченной ответственностью может достигать 100 лиц.

Общество с дополнительной ответственностью, имеет капитал который разделен на доли, определенные учредительными документами. Участники такого общества отвечают по его долгам своими взносами.

В зависимости от способа образования и формирования уставного фонда в Украине действуют предприятия: унитарные и корпоративные.

Унитарными являются предприятия государственные, коммунальные, основанные на собственности объединения граждан, религиозной организации или на частной собственности основателя.

Корпоративными в соответствии с законом являются кооперативные предприятия, предприятия, создаваемые в форме хозяйственного общества, а также иные предприятия, в том числе, основанные на частной собственности двух либо более лиц, так же предприятия с иностранными инвестициями и иностранные предприятия.

Подводя итоги можно отметить, что законодательство регламентирует взаимоотношения между предпринимателями и наёмными рабочими, сферу деятельности предпринимателей. Законодательство учитывает особенности правового положения предприятий отдельных видов и закрепляет особенности каждого субъекта предпринимательства. Предпринимателем быть сложно, особенно сегодня. Но в нашей Конституции говорится о том, что мы имеем на это право (ст.42), и это уже достижение сегодняшнего дня, т.к. в Советском Союзе Предпринимательство отсутствовало. И, как бы ни было трудно в сегодняшних реалиях развиваться и что-либо создавать, это делать необходимо. И Законы, о которых говорилось выше, дают определённые гарантии и защиту тем гражданам, которые берут на себя ответственность!

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ МЕДИЦИНСКОЙ РЕФОРМЫ В УКРАИНЕ

Постоянные разговоры о коррумпированности медицины побудили депутатов принять медицинскую реформу. За проект закона «О государственных финансовых гарантиях предоставления медицинских услуг и лекарств» №6327 (автор Супрун) в целом проголосовали 240 депутатов.

Медицинская реформа создает новый орган исполнительной власти - Национальную службу здоровья.

Минздрав предлагает, чтобы эта служба единолично выполняла функции оплаты, контроля и выбора медицинских услуг.

Служба будет заключать договора о медицинском обслуживании населения в рамках гарантированного государством пакета с учреждениями здравоохранения любой формы собственности и физическими лицами-предпринимателями.

Государственные финансовые гарантии будут внедряться постепенно: с января 2018 года на первичном уровне и до 2020 года на других уровнях.

Реформа внедряет в медицину принцип «деньги ходят за пациентом», то есть государство будет платить больницам и врачам за оказанные конкретным пациентам медицинские услуги, а не за «содержание коек ». Так, за каждого пациента, который подписал с ним договор, семейный врач будет получать 210 гривен в год.

Медицинская реформа предусматривает внедрение понятия «государственного гарантированного пакета » – определенного объема медицинских услуг и лекарственных средств, которые государство обязуется оплачивать по заранее установленным тарифам. Тарифы каждый год будет утверждать правительство.

При этом 100% покрытия стоимости медицинских услуг и лекарств государство гарантирует: в случае получения пациентом экстренной медицинской помощи, например, при сердечном приступе, переломе, какой-либо угрозе жизни; при получении пациентом первичной медицинской помощи у семейного врача; при получении неизлечимыми пациентами паллиативной помощи (государство обязуется оплачивать необходимое количество обезболивающих препаратов).

При частичном покрытии государством расходов на медицинскую помощь, вводится тариф совместной оплаты, который будет устанавливаться Кабинетом Министров, и за пределами которого взимание платы будет запрещено.

В случае совместной оплаты медицинские услуги могут частично оплачиваться самими пациентами, либо за счет других источников, таких как обязательная социальная медицинская страховка, добровольная медицинская страховка или средства местных бюджетов.

При этом некоторые медицинские услуги пациенты должны будут оплачивать самостоятельно (например, пластические операции для омоложения).

Медицинская реформа предусматривает дополнительные финансовые гарантии государства на медицинское обслуживание для участников антитеррористической операции на Донбассе. Государство обязуется полностью оплачивать их лечение.

Медицинская реформа сохраняет уже существующих льгот в сфере медицинского обслуживания.

Кроме того, реформа предусматривает ряд других важных изменений: отмена привязки к месту регистрации пациентов; создание Национальной службы здоровья Украины; применение гарантированного пакета (четкого объема обязательств государства относительно медицинских услуг и лекарств); оплата за услуги и договорные отношения с медицинскими учреждениями; создание системы e-Health, которая будет определять, сколько и какой больнице государство доплатит за оказание услуг пациенту; независимость заказчик медицинских услуг от их поставщиков.

Платить государство будет доктору, а он с полученного должен выдать зарплату всем сотрудникам, закупить минимальный набор медикаментов и оплатить коммунальные услуги

За каждого пациента доктору заплатят 370 гривен в год. За лечение стариков и детей до пяти лет – будут платить вдвое больше. Одному врачу разрешают взять под свою опеку 2 тысячи пациентов.

Кроме того, депутаты приняли за основу законопроект «О относительно обеспечения государственных финансовых гарантий предоставления медицинских услуг и лекарственных средств».

Реформа принята, а готовы ли Украинцы ее внедрять?

КОРРУПЦИЯ В УКРАИНЕ

Коррупция – явление столь же древнее, как и человеческая цивилизация. Менялись эпохи, возникали и исчезали государства, приходили и уходили правители, а коррупция оставалась как негативное по своей сути, многоликое, чрезвычайно живучее явление реальной жизни.

Актуальность написания данной темы является в том, что коррупция уже давно является одной из самых острых проблем нашей действительности, решить которую пока не удастся. Пагубное воздействие этого асоциального явления ощущается в любой стране независимо от государственного устройства или традиций. Особое значение коррупция приобретает в современной Украине, которая находится в сложных экономических и социальных условиях.

Население Украины очень высоко оценивает масштабы распространения коррупции в Украине. Результаты социологических опросов Украинского центра экономических и политических исследований имени Александра Разумкова (УЦЭПИ) свидетельствуют, что только 2% респондентов считают, что «почти никто в стране не берет взятку». Большинство придерживается противоположной точки зрения: «берут взятки, используя служебное положение, почти все» - так считают 12% опрошенных; «многие» - 49%; «кто-то» - 29%. Даже для реализации своих законных прав граждане Украины должны прибегать к коррупционным действиям - давать взятки. По данным социологического опроса УЦЭПИ, 60,5% респондентов знают о случаях, когда давали взятки для принятия законного решения. 47,5% опрошенных знают о случаях взяточничества для принятия незаконного решения.

Коррупция, несмотря на все принимаемые государством усилия, начинает приобретать характер реальной угрозы национальной безопасности страны. Она угрожает стабильности и безопасности общества, нанося ощутимый урон его социально-экономическому и политическому развитию. Поэтому готовность к эффективной борьбе с ней рассматривается мировым сообществом в качестве важнейшего показателя цивилизованности государства, его приверженности демократическим ценностям. Проблема усугубляется тем, что сейчас коррупция выходит за рамки национальных границ. Доходы от нее после «отмывания» включаются в национальные и международные финансовые потоки, подрывая государственные и международные основы власти и

экономики. В условиях сложных социально-экономических преобразований граждане крайне остро реагируют на коррупционные проявления и справедливо ожидают от власти конкретных шагов по их искоренению. Исключительную опасность для общества и государства представляют коррупционные процессы в правоохранительных и контролирующих органах, представители которых сами должны противостоять как коррупционным преступлениям, так и проявлениям экстремизма.

Международным и национальным опытом доказано, что коррупции невозможно противостоять путем осуществления отдельных разрозненных, фрагментных, мероприятий на различных направлениях. Снизить ее уровень можно только, лишь реализуя целостную систему последовательных мер в ключевых направлениях. Слишком взаимосвязаны многие проблемы. Нужен только комплексный подход, в решении проблем, острота которых не спадает, а напротив, в последнее время многократно возрастает. Борьба с коррупцией требует системного подхода, поскольку данное явление – нарушение порядка управления государством. Помимо выработки плана борьбы с ней необходимы усилия не только органов государства, но и гражданского общества для обеспечения принципа равенства перед законом и судом.

Эффективность противодействия коррупции зависит, прежде всего, от отношения к этой проблеме первых лиц государства, их моральной и правовой чистоты. Решающим фактором противодействия коррупции является политическая воля. Проявление политической воли означает, что при наличии законных оснований закон может применяться к любому лицу, независимо от занимаемой им должности, политических взглядов, степени приближенности к руководству государства и других субъективных моментов. Из-за отсутствия политической воли, даже наиболее совершенное анти – коррупционное законодательство обречено на декларативное существование, а деятельность правоохранительных структур - лишь на имитацию борьбы с коррупцией. По оценкам зарубежных исследователей, в Украине не сделано ни одного серьезного шага в борьбе с коррупцией. Сделаны лишь некоторые показательные жесты для того, чтобы успокоить западных критиков, как, например, создание государственной программы «Чистые руки». Единственные, кто, по мнению иностранных исследователей, взялся серьезно бороться с преступностью и коррупцией в Украине, - это правоохранительные органы Соединенных Штатов, Швейцарии и Бельгии. При всей радикальности такого заявления, данная точка зрения не лишена оснований. Коррупция угрожает национальной безопасности и общественному строю Украины, влияет

на формирование и деятельность властных институтов, подрывает доверие граждан к власти, усложняет отношения Украины с иностранными партнерами. Поэтому борьба с ней является первоочередной задачей и связана с достижением следующих основных целей: уменьшение числа так называемых «взяткоемких» функций государственного управления (выдача разрешений, лицензий, справок и т.п.); четкое законодательное определение процедур принятия управленческих решений; обеспечение прозрачности принятия решений с помощью конкурсов, тендеров и т.п.; повышение уголовной ответственности за коррупционную деятельность.

Для достижения этих целей целесообразно предпринять следующие меры. На законодательном уровне надо принять Кодекс поведения государственного служащего, в котором определить систему принципов и ценностей государственной службы, модели поведения государственного служащего в определенных ситуациях. Кодекс может содержать, в частности, рекомендации о правильных действиях чиновника в случае возникновения материальной заинтересованности, попытки дать ему взятку и т.п. В государственных органах следует назначить ответственное должностное лицо по вопросам этики государственных служащих. Необходимо определить законодательно и сделать прозрачной процедуру предоставления кредитов под гарантии государственных органов, а также использование бюджетных средств, добиться выполнения уже принятых законов.

Шуба І.В.
НТУ «ХП»

ПОНЯТТЯ ПЛАГІАТУ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Україна тримає курс на побудову правової, процвітаючої європейської держави. Проводяться реформи у різних сферах задля забезпечення відповідності вимогам, які висуваються, та для реалізації поставлених цілей. В ЗМІ останнім часом все частіше з'являється інформація про дисертації, у яких виявлено порушення немайнового права іншого автора, запозичення наукових результатів без посилань на джерело тощо. Так, *de jure*, законодавство з питання інтелектуальної власності в Україні відповідає нормам права провідних країн світу. Однак, у реалії *de facto* більшості випадків не настає жодної відповідальності за плагіат.

Визначення поняття «плагіат» закріплено у ЗУ «Про авторське право та суміжні права», плагіатом є «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору». «Великий тлумачний словник сучасної української мови» та Інтернет ресурс Вікіпедія акцентують увагу у визначенні плагіату на привласнення авторства та також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора. Існують наступні види плагіату: копіювання роботи іншого автора під своїм іменем; компіляція фраз запозичених та власних з порушенням правил цитування; перефразування чужої роботи без використання посилань.

Згідно зі ст. 69 Закону України «Про вищу освіту», заклади вищої освіти та наукові установи здійснюють заходи із запобігання академічному плагіату - оприлюдненню (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворенню опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. В Україні обов'язок з контролювання дотримання академічної доброчесності покладено на Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

За порушення особистих немайнових прав, зокрема, плагіат в українському законодавстві передбачено наступні види відповідальності:

Адміністративна у вигляді штрафу за незаконне використання об'єкту права інтелектуальної власності (ст. 51, п. 2. КУ «Про адміністративні правопорушення»).

Цивільна відповідальність (ст. 432 ЦКУ) при винесенні судом рішень (ст. 16 ЦКУ) у випадках, встановлених законом. Наприклад, рішення про застосування разового грошового стягнення, опублікування в ЗМІ відомостей про порушення права інтелектуальної власності, застосування заходів щодо запобігання порушень тощо.

Кримінальна відповідальність за незаконне відтворення розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва (ст. 176 ККУ) з обмеженням або позбавленням прав та свобод правопорушника.

Дисциплінарна відповідальність (ст. 32 ЗУ «Про вищу освіту»).

На жаль, вищенаведені види відповідальності за плагіат досить загальні, лояльні та недостатні для подолання академічної недоброчесності. Необхідні рішучі кроки щодо вдосконалення законодавчої бази, зокрема, посилення відповідальності за вчинення плагіату. Також зі шкільних та студентських років необхідно приділяти увагу вихованню морально-етичних норм доброчесності у навчанні та науці.

МИТИНГИ В УКРАИНЕ

В последнее время, тема митингов, стала актуальной, как никогда. Все средства массовой информации только и говорят о сложившейся ситуации в Украине. Так что такое митинг?

Митинг – массовое собрание граждан, чтобы публично выразить отношение к действиям лиц и организаций, событиям общественно-политической жизни. Проводится преимущественно на открытом воздухе, заканчивается принятием резолюции.

Законодательно конституцией Украины гражданам гарантируется право собираться мирно, без оружия и проводить собрания, митинги, походы и демонстрации, о проведении которых заблаговременно уведомляются органы исполнительной власти или органы местного самоуправления (ст. 39) Конституции Украины. Статья 340 УК предусматривает уголовную ответственность за нарушение установленного порядка проведения собраний, митингов, шествий и демонстраций. Состав преступления образует не уведомление органов власти о проведении таких массовых мероприятий, если оно привело к грубому нарушению общественного порядка и было совершено с применением физического насилия или должностным лицом.

За движение в колонне (более пяти автомобилей), повлекшее создание препятствий для дорожного движения - штраф 680-850 гривен, лишение права управления ТС на срок от 1 до 2 лет с возмездным изъятием ТС у его владельца или без такового.

Участие в массовых акциях с маской на лице, шлемом на голове или с другими видами защиты и маскировки во избежание идентификации личности; использование во время митинга пиротехнических средств, слезоточивых и горючих веществ, и вообще «предметов, специально приспособленных или заранее заготовленных для совершения противоправных действий» - карается штрафом от 2550 до 4250 грн или 15 сутками ареста.

За установку без разрешения органов внутренних дел для проведения митингов и т.п., палаток или других малых архитектурных форм, предметов или конструкций, используемых как сцена, звукоусиливающей аппаратуры - штраф 4250 до 5100 грн, арест на 15 суток. Предоставление для проведения митингов с нарушением установленного

порядка помещений, транспорта, технических средств или создание других условий для организации и проведения указанных мероприятий - штраф от 5100 до 10200 грн, арест до 10 суток.

За нарушение установленного порядка организации либо проведения митингов, уличных шествий их участником, в том числе около органов госвласти, местного самоуправления, учреждений, предприятий, иного жилища - от 1700 до 3400 грн, арест на 10 суток. При повторном нарушении в течение года могут оштрафовать на 8500 грн. и арестовать на 15 суток.

Публичные призывы к насильственному изменению или свержению конституционного строя или к захвату государственной власти, а также распространение материалов с призывами к совершению таких действий - ограничение или лишение свободы до 5 лет. Те же действия, совершенные представителем власти, или повторно, или организованной группой, или с использованием средств массовой информации - тюрьма от 3 до 7 лет.

Таким образом, в данной работе было дано определение такому понятию как «митинг». Были приведены несколько исторических примеров. Одним из главных моментов являются ссылки на украинское законодательство, а именно: в общих чертах объяснено, какие виды наказаний может повлечь за собой участие в митинге. Было установлено, что может наступить административная, а иногда имеет место и уголовная ответственность. Я считаю, что такая информация должна распространяться и, возможно, тогда в Украине станет меньше митингов.

СЕКЦІЯ 9 МОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ

Адамкевич А.С.
НТУ «ХП»

ТРАДИЦІЙНІ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тема щодо використання нетрадиційних методів під час вивчення іноземних мов упродовж років набуває все більшої актуальності. Вільне володіння іноземними мовами – це запорука успішної діяльності людини. У наш час, коли приведення до європейських стандартів в усіх галузях стало необхідним аспектом сучасного життя, особливого значення набуває проблема змінення традиційної методики викладання іноземної мови. Тому вважаю за потрібне розглянути методи викладання мов, що вже існують, запропонувати власну методику, а також виявити її позитивні та негативні риси.

Сучасні методики викладання спрямовані саме на вироблення мовних навичок. Заняття проходять у невимушеній атмосфері й, зазвичай, мають на меті навчити швидко та легко спілкуватися. Для цього використовуються рольові ігри та інші спеціальні прийоми. Існує кілька основних шкіл з інтенсивним і нетрадиційним вивченням іноземної мови: Г.А. Китайгородської, І.Ю. Шехтера та «Система-3» (за методикою Шехтера). Розгляньмо їх детальніше.

«Школа Китайгородської». Цей метод існує вже більш 25 років. Викладачі використовують під час навчання рольові ігри. Кожен з учасників групи виконує якусь задану роль, і потім на заняттях розігруються імпровізовані вистави.

«Школа Шехтера». Школа емоційно-змістового освоєння чужої мови за методом Ігоря Шехтера існує близько 30 років і має більше 100 філіалів. Для ефективного вивчення чужої мови потрібна активна мовна творчість. У слухачів немає домашніх завдань й писемних вправ.

«Система-3». За методом І.Ю. Шехтера працює й Лінгвістична школа спілкування «Система-3». Насправді, на відміну від нього, школа вважає, що граматиці варто все-таки присвятити окремий курс під час канікул. Заняття, так само, як й у Г.А. Китайгородської, проходять у формі рольових ігор. Студенти «Система-3» проводять круглі столи з різних соціальних проблем, доповідають (без домашньої підготовки) і відстоюють свою позицію. Кожен етап навчання

завершується постановкою справжньої вистави із казковим сюжетом.

Наведені методики вже давно застосовують у навчальному процесі. Я хочу запропонувати власну методику нетрадиційного викладання мов. По-перше, неможливо оволодіти мовою, не приділяючи достатньої уваги граматиці та лексиці. Отже, на мій погляд, курс для вивчення граматики та для розвитку мовлення має бути у співвідношенні 1:1. По-друге, для того, щоб позбутися напруження, одразу варто встановити дружні стосунки викладача з учнями у комфортній для навчання атмосфері. По-третє, для формування активного словникового складу протягом уроку можна розгадувати загадки, кросворди, читати газети іноземною мовою. Не варто також забувати про те, що вивчити іноземну мову легше саме з носіями мови, для цього можна запрошувати іноземців на такі заняття або ж дивитися фільми чи слухати аудіо у виконанні носія мови. Для покращення мовлення та набуття впевненості варто проводити дискусії та обговорення з актуальних тем.

Отже, можна дійти висновку, що у світі вже існує велика кількість методик для вивчення іноземних мов, проте більшість з них має певні недоліки або цілком наслідують попередню. Методика, що я пропоную, дає можливість не тільки досягти високої якості усного мовлення, а й опанувати основні граматичні положення. В подальшому можна розвивати дану методику, і в майбутньому ввести запропонований метод у викладання іноземних мов у навчальних закладах.

Башук К.В.
НТУ «ХП»

ГРАМАТИЧНІ, ЛЕКСИЧНІ, СТИЛІСТИЧНІ ТА ІНШІ ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

Інтернет міцно увійшов в життя людей і є найважливішим джерелом спілкування та здобуття інформації. Змінивши наше життя так швидко і так глобально, багато хто і не встиг помітити, як Інтернет впливає на способи нашої комунікації. За даними, викладених в доповіді ООН Global Broadband, кількість користувачів Інтернету в світі складає 3,6 мільярда чоловік, що робить питання про особливості спілкування в Інтернеті актуальним.

На сьогоднішній день комунікації в Мережі як самостійному феномену присвячено значну кількість досліджень. Більшість робіт має констатувальний характер і спрямовано на фіксацію особливостей електронної комунікації, її

зв'язків з іншими галузями людського спілкування, виявлення жанрової специфіки і т. д.

Віртуальне спілкування має ряд особливостей, які відрізняють його від звичайного. По-перше, це анонімність. Анонімність головним чином впливає на те, як користувач Мережі презентує себе іншим особам. При такому спілкуванні часто спостерігаємо не типову для реального життя поведінку людини. З цієї ж причини користувачі Інтернету прагнуть до ненормативної поведінки, презентують себе з іншого боку, ніж в умовах реальної соціальної норми. З іншого боку, анонімність у мережі дає можливість вільно виражати свої думки, незважаючи на наслідки.

На особливу увагу заслуговує інтернет-сленг. Він складається в основному з трансформованих або скорочених термінів. Щоб прискорити передачу інформації, часто використовують аббревіатури і інші скорочення слів. Наприклад, «Вікі» - скорочена назва Вікіпедії. «3І» - українська версія англійської аббревіатури P.S. (Post Scriptum), яка не потребує перемикання розкладки клавіатури на іншу мову. Також в інтернеті під час неформального спілкування часто використовують «смайлики», набір букв, цифр або інших символів для вираження будь-якої емоції. Наприклад, «=)», «0_о».

Грамотність в Інтернеті має величезний простір для обговорень. Деякі вважають, що листування on-line погано впливає на нашу грамотність, інші вважають що це абсолютно нормальне явище. Але насправді, все залежить від того, як люди сприймають листування в Інтернеті, яке місце це займає в їх комунікації. Більшість освічених людей можуть бути багатосторонніми. Тобто, знають, як писати офіційні тексти, стиль, пунктуація, грамотність. Але при цьому в чаті виробляють для себе інші норми: речення можна починати з маленької літери, імена теж, коми так взагалі не ставляться – і це працює.

Таким чином, віртуальне спілкування має безліч своїх особливостей, а саме: застосування різних засобів для вираження емоцій, скорочені і усічені форми слів, недотримання пунктуаційних і граматичних правил і т. д. Подальше вивчення цієї проблематики має перспективи, оскільки спілкування в Інтернеті постійно змінює свої форми і в ньому виникають нові особливості. Надалі можна звернутися до досліджень тривалого характеру, які відстежують вплив Інтернету на людину протягом цілого покоління. В цілому, вивчення специфіки Інтернет-спілкування – це перспективний напрямок для дослідницької діяльності.

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Одним із найважливіших напрямків прикладної лінгвістики є лінгводидактика, яка розробляє методичні концепції навчання іноземної мови.

Будь-який метод навчання іноземної мови розвивається в надрах методу, що вже існує, і може бути або повною протилежністю попередньому, або логічно розвивати старий метод, вдосконалюючи його та корегуючи його недоліки. Методика викладання іноземної мови виокремлює кілька груп методів.

По-перше, це перекладні методи, які панували ще за часів Середньовіччя й Відродження. Перекладні методи поділяли на граматико-перекладні та лексико-перекладні залежно від того, який мовний аспект – граматика чи лексика – знаходився у центрі уваги під час вивчення іноземної мови шляхом перекладання.

На початку 70 років XIX сторіччя у зв'язку з інтенсивним розвитком капіталізму виникає попит на фахівців, що практично володіють іноземною мовою, насамперед усним мовленням. У надрах перекладних методів зароджуються як їх антипод прямі методи, в яких на перший план висувують суто практичні цілі – саме оволодіння усним мовленням.

У середині XX сторіччя, коли поширився світовий інформаційний простір, а іноземні мови стали не лише засобом спілкування, але й способом пізнання, одержання й нагромадження інформації, формуються ще дві групи методів – свідомо-комунікативні, що допомагають учням опанувати усі чотири види мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання й мовлення) і сформувати здатність користуватися мовою залежно від конкретної ситуації спілкування, й інтенсивні, метою яких було навчання іноземної мови в умовах обмеженого часу.

Крім зазначених вище традиційних методів сьогодні існує велика група нетрадиційних методів, які не використовує ані шкільні програми вивчення іноземних мов, ані вузівські. Розглянемо деякі з них.

Метод Робіна Каллана. Вивчення мови відбувається, як у дитинстві, – спочатку запам'ятовуються нові слова, потім будуються речення, згодом практикується читання і – нарешті – письмо. Впродовж заняття розмову ведуть виключно англійською мовою. Є певна система подання нового та повторення

вже пройденого матеріалу, що забезпечує надзвичайно ефективне засвоєння мови. За таким методом можна за один рік опанувати мову до рівня Кембриджського іспиту FCE (First Certificate in English).

Школа раціонального читання. Основний принцип цієї школи – використання наочності. Прибічники школи розробили комплект мовних карток, які дозволяють людині запам'ятовувати щомісяця більше тисячі іншомовних слів. Картка двостороння: з одного боку подано іншомовне слово, а з іншого – зображення предмета або дії, що називає слово, та його переклад рідною мовою. Слова повторювати рекомендують тричі з інтервалами 5-10 хвилин. Найцікавіше, що, як тільки слово вивчене, картку слід знищити.

Можна назвати ще кілька нетрадиційних методів, наприклад, метод Раймонда Марфі, методика вивчення іноземної мови Дмитра Петрова, методика вивчення іноземної мови Олександра Драгункіна тощо.

Проте слід пам'ятати, що всі вищезазначені методи й школи мають свої недоліки і можуть бути лише додатком до основного курсу іноземної мови у вищих навчальних закладах або школах.

Бондаренко О.О.
НТУ «ХП»

СУРЖИК ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У наш час проблема суржика в українській мові є дуже актуальною. Зросла кількість вигадок щодо походження та історії української мови. Найкраще з цього питання висловився український мовознавець Юрій Шевельов: «Справжня, «жива» українська мова ніколи не була «давньоруська», ніколи не була «спільноруська», ніколи не була тотожна з російською, не була предком або нащадком або відгалуженням російської мови. Вона поставала й постала з праслов'янської, формуючися від 6 до 16 ст., і найкращий учений не визначить дня її народження. Вона витворювалася сторіччями, і тільки цілком довільно можна висувати тезу про рік або хоч би й століття її постання».

На жаль, ми змушені констатувати, що українська мова з різних причин навіть там, де вона активно використовувалася, зазнала негативного впливу російської, що перетворило її на суржик, потворну й смішну суміш українських та російських слів.

Тих, хто вживає суржик у повсякденному житті, можна поділити на такі категорії: ті, хто часто вживає російські слова, хизуючись глибоким знанням

російської мови; ті, хто створює українсько-російський покруч; ті, хто вживає російські слова, вважаючи, що це літературні форми української мови.

Отже, суржик – змішування двох різних субстанцій і пониження якості утвореного внаслідок змішування продукту.

Гібридна мова зазвичай формується в малих соціальних спільнотах. Найсприятливіші умови для побудування суржику створюють родини, де панує переважно мова вихідців із села.

Правильну мовну особистість формує повноцінний мовний простір, брак такого простору не дає змоги оволодіти багатством мови. Починаючи з дитинства не тільки у родині, а й за її межами необхідно виховувати культуру мовлення. В. Сухомлинський акцентував увагу на необхідності високої мовної культури в школі.

Згубний вплив на нашу мову мають як русизми, тобто сторонні, фонетично чи морфологічно спотворені лексеми, так і жаргонізми, розмовні форми, які порушують норми літературної мови. В результаті чужинецької мовної експансії віками виховувалася зневага до української мови. Необхідно долати низький рівень розмовної культури, необізнаність із мовними нормами, байдуже ставлення до свого мовлення.

Утративши свою мову, народ гине як окрема історична істота, етнос, і стає населенням, контингентом, електоратом, біомасою тощо. «Різні мови... Є різні світогляди... Своєрідність мови впливає на сутність нації, як тієї, яка розмовляє нею, так і тієї, якій вона чужа, тому уважне вивчення мови має включати в себе все, що історія й філософія пов'язує із внутрішнім світом людини» – зазначав німецький мовознавець В. Гумбольдт.

Суржик – це збіднена мова, позбавлена виразності та національного колориту. Тому суржик не має бути нормою спілкування. Освічена інтелігентна людина та суржик – поняття несумісні. Прислуховуйтесь до вашого внутрішнього цензора, який контролює вашу мову, – і вона буде ставати краще і багатше.

Васильєва А.
НТУ «ХП»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ХІМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Знання хімічної термінології – це знання професійної мови, що дає змогу

спілкуватися хімікам: науковцям, викладачам та студентам, орієнтуватись у сучасній науковій та навчальній літературі.

Викладання хімії у вищих навчальних закладах сьогодні пов'язане з певними проблемами, найсерйозніша серед яких – обмаль підручників із фундаментальних та спеціальних дисциплін українською мовою. Значною мірою це зумовлено тим, що українська хімічна термінологія перебуває на сучасному етапі у процесі становлення.

В українській мові більшість термінів, зокрема в таких розділах хімії, як фізико-органічна, органічна та фізична, є усталеними. Якись із цих термінів потребують уточнень, передовсім у зв'язку зі змінами, що відбуваються в світовій науці, а якись перебувають у становленні або в динаміці, про що свідчить аналіз хімічних словників і підручників, виданих останнім часом.

На нинішньому етапі розвитку української хімічної термінології у зв'язку з постійним запозиченням з інших мов нових термінів та їх модифікацій актуальною лишається проблема співвідношення між національними й міжнародними елементами в термінотворенні та їх інтерпретації в українській мові (через прямий переклад, калькування, транскрибування). Інша проблема пов'язана зі станом науки й наукового мовлення (питання багатозначності, синонімії тощо).

Проблема багатозначності термінів часто вирішується шляхом розмежування понять засобами української мови. Наприклад, *reactant* і *reagent* українською перекладають як реагент, хоча під першим словом розуміється кожна речовина, що стоїть ліворуч від реакційної стрілки (рос. реагирующее вещество), а під другим – кожна речовина, яка знаходиться ліворуч чи праворуч від стрілки й бере участь у реакції. Отже, українська мова дає змогу прийняти і реагент в його конкретному, а не полісемічному значенні, і реактант, що не суперечить законам мови.

Запозичення необхідні, коли до терміна не можна віднайти точного відповідника або навіть милозвучної кальки мовою оригіналу. Наприклад, *unidentate ligand* – здатний зв'язуватись («зачіплятись») однією валентністю («зубом») із координуючим атомом. Буквальний переклад іншомовних термінів корисний і широкоживаний у сучасній хімічній термінології. Наприклад, *bridging atom* – містковий атом, *irreversible reaction* – необоротна реакція, *reversible reaction* – оборотна реакція. Застосовується також переклад з урахуванням смислу терміна: *shared electrons* – успільнені електрони. У загальних словниках української мови немає слова успільнений, яке у випадку *shared electrons* є найточнішим відповідником до

англійського shared (буквально поділений, рос. обобществленный). Хоча є усупільнений, проте це слово не відображає точного значення, як рівно ж і дієприкметник поділений.

Розглянуті питання не вичерпують усієї проблематики сучасного розвитку української хімічної термінології, але вони мають ураховуватися під час роботи над тлумачними й перекладними термінологічними словниками, посібниками для студентів вищих навчальних закладів.

Василевський С.В.
НТУ «ХП»

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Поняття культура мови та мовлення виявляється у професійних якостях фахівця. Формування мовленнєвої компетенції є невід'ємною частиною національного виховання військовослужбовця.

Актуальність теми полягає в тому, що формування культури мовлення фахівця вимагає освітнього рівня, інформаційної культури, розвиненого комунікативно-професійного потенціалу, готовності до мовленнєвої взаємодії.

Мета дослідження – проаналізувати особливості процесу формування мовленнєвої культури військовослужбовців; визначити порушення норм літературної мови, що можуть заважати взаєморозумінню фахівців і сформулювати аспекти, на які необхідно звернути увагу, щоб уникнути цих незручностей.

Предметом дослідження мовної культури займалися такі мовознавці: Н. Д. Бабич, Т. В. Гороховська, А. П. Коваль, В. М. Князєв, Г. П. Мацюк, П. О. Редін. Вони доводять, що досконале володіння культурою мовлення гарантує спеціалістові будь-якого фаху успіх у ділових відносинах.

У лінгвістиці використовують два терміни: культура мови та культура мовлення, які, на нашу думку, варто розмежовувати.

Г. П. Мацюк під культурою мови розуміє, що це галузь мовознавства, що займається кодифікацією норм на всіх мовних рівнях.

Т. В. Гороховська у дисертаційному дослідженні дає таке поняття «культури професійного мовлення» – це складова професійної культури,

інтегративна якість особистості, що проявляється в досконалому володінні

нормами літературної мови та вміннях їх правильного, точного, виразного,

комунікативно доцільного застосування у процесі передачі своєї думки у фаховому писемному та усному спілкуванні, позитивному особистісному ставленні фахівця до мовленнєвої діяльності як складової успішної професійної самореалізації”.

Висока культура мовлення військовослужбовця полягає в досконалому володінню літературної мови та дотримання всіх правил та норм спілкування. Основними ознаками культури мовлення є правильність, чистота, доречність, логічність, змістовність, багатство, виразність.

У мовленні військовослужбовців можна простежити порушення лексичних, морфологічних, синтаксичних норм, наприклад: **воєнний факультет**, замість **військовий факультет**, **взяти до уваги** замість **брати до уваги**, **с давніх пір** замість **здавна**.

Багато помилок трапляється щодо вживання конструкцій з прийменниками: **по сумісництвом** замість **за сумісництвом**, **по списку** замість **за списком**, **на вся випадок** замість **про всяк випадок**.

Важливим ознаками мовлення є змістовність, яке передбачає глибоке осмислення та повне висвітлення теми; також доречність – в логічності, точності, чистоті та врахуванні мовленнєвої ситуації; багатство, яке досягається завдяки поповненню словникового запасу та вмінню використовувати різні мовні засоби; чистота мовлення полягає у дотриманні норм літературної мови та відсутності вживання жаргонізмів, просторіччя, суржику; виразність – забезпечує чітку дикцію, інтонацію.

Отже, формування культури мовлення військовослужбовців полягає в дотриманні всіх норм і правил літературної мови, воно є невід’ємною частиною загальнолюдської культури.

Гончарова А. М
НТУ «ХП»

ФІЛОСОФІЯ ВІЛЬГЕЛЬМА ФОН ГУМБОЛЬДТА ТА НАШ ЧАС

Внесок Вільгельма фон Гумбольдта в сучасне мовознавство складно переточі нити. Він перший дослідник мови, який поєднав лінгвістику з тогочасними ідеями німецької класичної філософії, визначивши на багато років

системний підхід до мови як до об'єкта наукового дослідження і створивши філософію мови.

Учений, який володів 117 мовами, помічав як схожі риси та відмінності різних мов, як мертвих, так і живих. Саме в мові Гумбольдт шукав джерело різниці між народами. Зважаючи на мовні особливості окремих народів, на відомості про їх культуру, історію та ін., він намагався створити порівняльну антропологію.

Мова, згідно твердження Гумбольдта, є живою діяльністю людського духу, єдиною енергією народу, що впливає з глибин людського єства і пронизує все його буття. Учений дійшов висновку, що мова не просто є відбитком ідей конкретного народу, вона є сукупною духовною енергією народу.

З нашої точки зору, актуальними на сьогодні є такі підходи В. фон Гумбольдта до вивчення мови:

1. Антропоцентричний підхід до мови;
2. Системно-цілісний погляд на мову;
3. Інтерес до кожної мови як до унікального явища, спільного надбання всього людства;
4. Надзвичайно тісний зв'язок між мовною картиною світу, менталітетом етносу та його мовою;
5. Поєднання загально-філософського тлумачення мови з конкретно-науковим дослідженням кожної конкретної мови.

Отже, Вільгельм фон Гумбольдт залишив по собі не тільки Берлінський університет, названий на його честь. Його філософія мови залишається надзвичайно актуальною і в наш час. Але зважаючи на надзвичайний взаємовплив духу народу та його рідної мови, можна з інших позицій подивитися на необхідність поступової, неквапливої, але впевненої українізації нашого суспільства.

Гудей Владислав
НТУ «ХП»

ВІРТУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ТА МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ

Сленг – це жаргонні слова або вислови, характерні для мовлення людей різних професій, соціальних прошарків або груп людей, об'єднаних спільними інтересами.

Дуже часто сленги застосовують для комунікації у віртуальному просторі, деякі з них і виникли, наприклад, за наявності помилки, як у слові «лойс» – те ж саме, що й «лайк», тобто «подобатись». Вони набули такого поширення через своє смислове навантаження стислість: одну лексему можуть замінити, навіть, кілька слів, не змінюючи її значення. Наприклад, «го», яке використовується як заклик до дії, в усній формі. «Го завтра у кіно», «ГА робити лабу».

Глобальна мережа сильно вплинула на появу нового підрозділу молодіжного сленгу – «гральний сленг». У відеоіграх реального часу сленги незамінні, тому що вони дозволяють скоротити час на написання або вимовляння фрази. А від цього може залежати результат гри, бо чим раніше буде попереджений напарник по команді, тим швидше він зможе зреагувати. Наприклад, «Раш на мід». «Раш» – швидка атака, «мід» – центр гральної карти. Тобто в шутерах реального часу це означає, що треба всім атакувати центр грального простору. Часто з гри сленг поступово переходить у постійне вживання не тільки геймерами, але й звичайними підлітками, які відчувають потребу в самореалізації.

Також сленги постійно використовуються у соціальних мережах через необхідність швидко й чітко виражати емоції, обмінюватися думками, вирішувати проблеми.

Сучасна молодь постійно вживає сленгові слова, не замислюючись над тим, що звикли так говорити. Без використання сленгу вони не можуть правильно думати та контролювати своє мовлення. А для деяких людей сленги стають словами-паразитами, наприклад, «капець».

Отже, лексичний склад української, як і будь-якої іншої мови, містить значну кількість сленгових слів і виразів, що відповідають певним соціальним і професійним групам людей. Існування різноманітних діалектизмів, сленгізмів тощо доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно розвивається. Але водночас слід пам'ятати, що надмірне вживання таких слів призводить до того, що підліткам та молодим людям, особливо, тим, які багато часу проводять у віртуальному просторі, пізніше стає важко висловлюватися та спілкуватися з людьми старшого віку, які можуть не зрозуміти новоутворень. Тому, дбаючи про культуру мови, потрібно увиразнювати, вдосконалювати своє мислення та показувати готовність до повсякденного самовдосконалення та навчання, прагнення до постійного підвищення рівня культури свого мовлення.

МОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРИСТУВАЧІВ РІЗНИХ САЙТІВ І МЕРЕЖ

Інтернет, як особливе комунікативне середовище, надає нові способи спілкування, стереотипи мовної поведінки, нові форми існування мови.

Постійним користувачам чатів та соціальних мереж може бути властивим недотримання орфографічних та інших літературних норм, відсутність лінійності у спілкуванні.

На сайтах, пов'язаних з наукою, технікою чи в ІТ-сфері багато сучасних термінів, які характеризують користувачів даних ресурсів. Також у них з'являється свій сленг. Наприклад, «костилі», «баг», «фіча».

У віртуальному світі особистість одягає маску, яка полегшує процес комунікації, знімає психологічні бар'єри, вивільняє творче его.

Унікальні можливості для самовираження дають такі інтерактивні форми спілкування в Інтернеті, як всілякі чати, форуми, різновиди електронної пошти, телеконференції та ін. Їхня миттєвість також полегшує комунікацію, знімаючи відповідальність за тривале очікування.

Коли поняття «анонімність» набуло свого розповсюдження, з'явилися різні анонімні форуми – іміджборди.

Іміджбورد – тип форуму з відсутністю реєстрації та організацією спілкування роздільно-нитковим способом. Мовна характеристика користувача «іміджбورد» сильно відрізняється від інших користувачів мережі. Наприклад, «тред», «вайп», «маскот»

Таким чином, коли користувачі вживають терміни, особливо з комп'ютерної галузі, можна скласти їх характеристику.

Денищенко В. В.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ НАНОМАТЕРІАЛІВ

Нині у світі спостерігаємо зростання інтересу до відносно нової галузі – нанотехнологій, збільшення інвестицій у їх розвиток для виготовлення нових речовин і різноманітного обладнання в галузях біології, електроніки, медицини,

фізики, хімії тощо. Термін «нанотехнології» за обсягом поняття досить широкий, оскільки називає велику сукупність знань, підходів, прийомів та їх матеріалізовані результати – нанопродукцію. Створення, вивчення властивостей і практичне застосування наноматеріалів – одне з важливих завдань розвитку сучасної науки. Проблема становлення єдиної адекватної термінології наноматеріалів є актуальною внаслідок стрімкого розвитку сфери, її міждисциплінарного характеру та соціальної значущості. Мета доповіді – з'ясувати стан розроблення й рівень стандартизованості термінології наноматеріалів.

В аналізованій галузі префікс нано- зі значенням «одна мільярдна частка вихідних одиниць: $1 \text{ нм} = 10^{-9} \text{ м}$ » часто застосовують для утворення спеціальних найменувань. А в терміні «наноматеріали» основу «матеріал» використовують у вузькому значенні, позначаючи тільки матеріальні продукти (здебільшого не сировину, а кінцевий продукт з потрібними властивостями). Слід зазначити, що фізико-механічні, теплові, електричні, магнітні, оптичні, хімічні властивості матеріалів чи виробів, які мають нанорозміри, істотно змінюються, ще їх можна змінювати шляхом додавання й видалення атомів (молекул) одного виду. Наноматеріали – велика група різноманітних матеріалів (наноструктурні, нанофазові, нанокомпозитні та ін., а також нанопорошки, нанотрубки, нанокапсули, нановолокна, наночастинки, наноплівки тощо). Особливістю їх є наявність структурних елементів (кристалітів, пор, волокон, шарів), величина яких хоча б в одному вимірі не перевищує так званої нанотехнологічної межі – 100 нм.

Здобутки українських учених (Харків, Київ, Чернівці) у галузі нанонауки значущі, уже є теоретичні роботи й практичні результати. Однак терміни зазначеної галузі потребують упорядкування через її відносну новизну, активний розвиток наукової теорії, а також через неусталеність поглядів на визначення основних спеціальних понять нанонауки у стандартах деяких країн – лідерів у розвитку цієї сфери. Відсутність єдиного розуміння щодо змісту термінів цього напрямку можна пояснити їх міждисциплінарністю, а також тим, що лексика фізики, хімії, медицини є основою для формування термінології нанонауки, щоправда, часто в інших або дещо змінених значеннях (звужених чи розширених), через що виникають непорозуміння в комунікації представників різних наук щодо проблем нанотехнологій. Нині вчені дійшли згоди щодо головних властивостей наноматеріалів: 1) діапазон розмірів матеріальних структур – від розмірів окремих атомів і молекул до величини 100 нм; 2) здатність до вимірювання, маніпулювань і перетворень в указаному діапазоні розмірів; 3) наявність у матеріалів нових властивостей і функцій, які виявляються у зазначеному діапазоні розмірів.

Унаслідок постійного розвитку сфери наноматеріалів, зростання кількості виготовлюваної продукції, створеної на їх основі, уже є нагальною потреба видання документів стосовно стандартизування національних термінологій, вироблення вимог до якості й безпеки такої продукції. Опубліковані праці щодо впорядкування й гармонізації термінології нанонауки з міжнародними стандартами поки що не презентують цілком аналізовану галузь. Потрібні стандарти, які б містили не тільки номенклатуру наноматеріалів, але й терміни, що стосуються створення, вимірювання, оцінювання небезпек матеріалів, оскільки через появу нових наноречовин і втручання в природу на нанорівні можливі негативні впливи на довкілля й людство.

Отже, створення та впровадження єдиної нормативної та визнаної у світі термінології в галузі наноматеріалів сприятиме успішному розвитку цього міждисциплінарного напрямку, ефективному спілкуванню представників різних наук і країн, науково-технічному прогресу загалом.

Дуднікова Є.Ю.
НТУ «ХП»

НЕТРИВІАЛЬНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Використання сучасних технологій під час занять дозволяє варіювати форми роботи, діяльність студентів, активізувати увагу, підвищує творчий потенціал особи. Побудова схем, таблиць у презентації дозволяє економити час, естетичніше оформлювати матеріал. Завдання з подальшою перевіркою активізують увагу, формують грамотність.

Використання кросвордів, ілюстрацій, малюнків, різних цікавих завдань, тестів виховують інтерес, роблять заняття цікавішими. Причому матеріал іноді студенти знаходять самостійно в Інтернеті, складають презентації, таким чином, розвивається самостійність, уміння знаходити, відбирати і оформляти матеріал. Складність опанування саме іноземних мов полягає в недостатньому досвіді й практиці спілкування з носіями мови, в обмежених можливостях почути англійську мову. Саме за допомогою Інтернету, в режимі online, студенти мають доступ до міжнародних сайтів, можуть слухати та дивитись відео, спілкуватись із іноземцями та розуміти культуру країни, мову якої вони вивчають. Особливу роль має використання проектору під час проведення тематичних занять, присвячених професійним та притаманним англійській культурі подіям. Нові мультимедійні засоби, в яких використовується аудіо-візуальний формат, надають такі можливості, які традиційні підручники надати

не можуть. Ці засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюючи «віртуальну реальність» справжнього спілкування. Доведено, що застосування мультимедійних матеріалів та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання

зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків. Як приклад практичного використання, пропонується студентам III курсів підготувати проекти фахового спрямування («Сучасні будівельні матеріали», «Будинок та його елементи», «Архітектура Сум» та інші), студентам I-II курсів – проекти згідно з темами навчальної програми загальноосвітнього циклу («Молодь та молодіжна культура», «Винаходи та винахідники», «Традиційна кухня Великобританії» тощо). Таким чином, під час використання проектної технології розвиваються пізнавальні навички студентів. Формуються вміння самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвиваються критичне мислення та комунікативні навички.

Великі можливості у підвищенні ефективності процесу викладання іноземних мов є використання Інтернету. Зазвичай, найпростіше застосування Інтернету у навчанні іноземних мов – це використання його як джерела додаткових матеріалів. Однак найповніше можливості Інтернету розкриваються при використанні його у навчальній аудиторії: це можуть бути спеціальні тренувальні вправи для дистанційного навчання мов, електронне листування з іноземними партнерами, творча діяльність цілих колективів при створенні інтерактивних журналів тощо. Інтернет дає студентам доступ до інформації, включаючи аудіювання, читання і письмо. Студенти можуть працювати в комунікативному середовищі в реальному часі або вибирати засоби, які дадуть їм змогу створити і перевірити повідомлення; зайти на форум і поспілкуватися з одним або декількома співбесідниками. Електронна пошта дозволяє студентам підтримувати зв'язки з носіями мови, спонукає їх до діалогу з ними. В той же час існує своєрідна «небезпека» в застосуванні електронної пошти: особисте листування (навіть з носіями мови) недостатньо формалізоване, а тому існує ризик закріплення невірних навичок формулювання письмової думки.

МОВА КОРИСТУВАЧІВ ІНТЕРНЕТУ

Розвиток інформаційних технологій наприкінці ХХ – початку ХХІ століття сприяв появі нового мовного середовища, що формується й стрімко розвивається з розширенням сфер впливу сучасних засобів комунікації. Це явище стосується насамперед звичайних людей, які стали користувачами глобальних інформаційних мереж.

З розвитком Інтернету поширилися різні сайти та створені на їх основі інтернет-мережі. Така ситуація сприяла появі відмінностей у мовних характеристиках користувачів цих сайтів.

Сайти та мережі розподіляють за призначенням на такі групи: інформаційні сайти, сайти для он-лайн контактів та спілкування, сайти для здійснення комерційних операцій та сайти он-лайн сервісів, он-лайн офіси.

Інформаційні сайти – це сайти, що надають інформаційні матеріали. Користувачі таких сайтів мають на меті пошук інформації, файлів, додатків тощо, тому використовують мову здебільшого для формування інтернет-запитів, створення інтернет-коментарів, рецензій, анотацій тощо. Щоб отримати успішний результат, користувачі мають чітко формулювати свої запити. Тому їх мова відрізняється влучними, точними засобами та чистотою. Наприклад, якщо з інформаційним сайтом працює спеціаліст наукової сфери, то він буде використовувати мовні засоби, притаманні науковому стилю.

Сайти для он-лайн контактів та спілкування – це сайти, за допомогою яких людина може спілкуватися з іншими людьми. Особливістю спілкування на таких сайтах є широке застосування розмовно-побутового, рідше епістолярного стилів мовлення. Користувачі вживають мову необмежено, підлаштовують, змінюють її під свої потреби. Прикладами можуть слугувати скорочення, нові слова, просторіччя та ін., що притаманні спілкуванню лише в мережі Інтернет та за його межами не використовуються.

Категорія сайти для здійснення комерційних операцій та сайти он-лайн сервісів поєднує в собі Інтернет-магазини та аукціони, системи електронних платежів, сайти банків, бірж, пунктів обміну валют. До цієї категорії сайтів належать і ті, що пропонують різноманітні платні послуги – навчання іноземним мовам, консультації психолога та інші. Користувачі таких сайтів обмежені у вживанні різних мовних засобів, адже здебільшого їм треба

отримати певну інформацію або заповнити інтернет-анкети, що вже сформовані на сайтах і не можуть змінюватися. Сфера використання таких сайтів – ділові, громадські стосунки, тому вживається, як правило, офіційно-діловий стиль мовлення, емоційно обмежена та чітка лексика.

Онлайн-офіси – це сервіси створення он-лайн текстових документів, презентацій, електронних таблиць та ін. Сфера застосування мови тут ширша в порівнянні з іншими сайтами та мережами. Це і зміна мовного та структурного змісту файлів, і отримання та оброблення інформації, і обмін нею та багато іншого. Мовна характеристика користувачів цих сайтів також має свої особливості. Наприклад користувач, що працює з художньою літературою, буде використовувати художній стиль мовлення та притаманні цьому стилю мовні засоби. Незважаючи на таку нечітку мовну характеристику, можна виокремити одну загальну рису, що об'єднує таких користувачів, – це конкретика у виборі стилю, жанру та засобів мовлення.

Отже, Інтернет – це нове інформаційно-комунікативне середовище, що значною мірою вплинуло на мову. Розподіл сайтів за призначенням та великі обсяги завдань, що вони виконують, сприяли появі відмінностей у мовних характеристиках користувачів різних сайтів та мереж.

Карман А.П.
НТУ «ХП»

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Курс «Українська мова за професійним спрямуванням» змінив курс «Ділова українська мова». Нова дисципліна передбачає вивчення наукового стилю, з яким найчастіше стикаються студенти протягом навчання: написання рефератів, курсових, дипломних, магістерських робіт, використання наукової літератури під час підготовки до практичних занять тощо. Для оволодіння професійним мовленням студентам, залежно від напрямку підготовки, слід також ставити завдання, які стосуються написання термінів, анотування наукових статей відповідної тематики, уведення термінів у контекст і под.

Але й такий курс лекцій має свої недоліки. Відзначимо, що багато підручників з «Української мови за професійним спрямуванням» містять переважно загальновживану лексику й розраховані на студентів усіх напрямів підготовки. На нашу думку, курс «Українська мова за професійним

спрямуванням» для кожної спеціалізації має бути розроблений за власною методикою в залежності від специфіки професії.

Більшість студентів першого курсу не достатньо зосереджуються на даній дисципліні, бо впевнені, що це вже давно відома їм, ще зі школи, українська мова. Хоча в майбутньому їхнє незнання правил складання професійних документів може призвести до значних проблем. Тож процес викладання даного курсу краще проводити за інноваційними методами, щоб більше зацікавити студентів.

Семінар – особлива форма групових занять з будь-якої дисципліни або теми за активної участі студентів. Ця форма заняття сприяє розвитку діалогічної мови, формує самостійність у роботі з першоджерелами. Семінари можуть бути присвячені як вивченню нового матеріалу, так і узагальненню та систематизації вже засвоєного.

Основним завданням семінару як форми організації навчання є поглиблення знань на основі самостійного вивчення різноманітних джерел; розвиток широкого спектра аналітичних умінь, у тому числі конспектування, рецензування, підготовка розгорнутих проблемно-тематичних виступів, опанування критичним зіставленням джерел тощо. Але, на відміну від інших форм навчальних занять, на семінарі студенти не просто засвоюють нові знання й уміння, а колективно обговорюють їх у аудиторії після попередньої роботи вдома з рекомендованою літературою. Отже, семінар є більш складною формою організації навчального процесу.

Також досить актуальним є проведення лекції в формі гри з розподіленням студентів на групи. Здорова конкуренція заставить їх краще заглибитись у процес вивчення дисципліни. Також на таких заняттях можна зосередитись на професійній документації.

Вельми цікавим є проведення лекції за принципом «правильно-неправильно». Студенти будуть краще сприймати матеріал, якщо, наприклад, не просто давати загальні правила щодо написання певних документів, а ще й в кінці заняття навести декілька прикладів правильного та неправильного їх оформлення.

Проте кожне заняття, використовуючи виключно інноваційні методи, проводити складно, а тому краще робити в кінці вивчення певної теми узагальнення щодо того чи іншого інноваційного методу. Тоді й студенти будуть більш активні, і виставлення балів також не ускладниться.

Отже, використання інноваційних методів під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у вищих навчальних закладах

буде сприяти оволодінню студентами мовою своєї майбутньої професії.

Карпутова К.В.
НТУ «ХП»

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Бажання відокремитися, реалізуватися та самоствердитися, бути причетним до чогось особливого, оригінального надихають користувачів всесвітньої мережі на створення своєї субкультури зі своїми законами та традиціями, яка, як будь-яка мовна система, впливає на розвиток мови в цілому, змінюючи її, і це відкриває для науковців нові горизонти досліджень.

У ХХІ ст. до переліку соціальних діалектів української мови, про які написано в підручниках та енциклопедіях, увійшов новий – діалект спілкування в Інтернеті. Молодіжний сленг є дуже цікавим лінгвістичним феноменом. Критерієм відокремлення його в окремий тип специфічної лексики є не лише віковий показник носіїв, а й просторові, географічні, часові й навіть соціальні чинники.

Сленг – це постійна словотворчість, в основі якої лежить принцип мовної гри. Нерідко саме комічний, гральний ефект є головним у сленговому тексті. Молодій людині важливо не тільки «що сказати», але і «як сказати», щоб бути цікавим оповідачем. Можна стверджувати, що сленгова лексика цікава для дослідника як унікальне мовне явище і як система, що відображає процеси, властиві для лексики народної мови.

Сленг багатофункціональний. Перш за все, він дає іронічний ефект - вже за способом словотворення він призначений саме для сленгу. Таким чином, можна стверджувати, що сленг - це невід'ємна частина мови. Сленг робить мову більш короткою, конкретною, емоційно виразною, а також служить своєрідним знаком приналежності до певного соціального середовища. Істотною відмінністю сленгу є підвищена емоційність, тенденція "стислості" в словах та виразах, а також те, що сленг "обслуговує" вузьке коло людей.

Останнім часом тенденційним стає явище впровадження сленгізованої молодіжної лексики в ужиток засобів масової інформації. Лінгвісти, досліджуючи мовно-структурну організацію матеріалів мас-медіа, відокремлюють конкретні проблеми, з якими стикається сучасне телебачення та інтернет.

Телебачення та інтернет-ресурси більш розкуті стосовно використання молодіжного сленгу. Телебачення через постійну можливість виникнення ефекту так званої «втраченої миті» мусить впливати на глядача прямо зараз, воно не має другого шансу, тому сленг для телебачення - чудовий каталізатор у налагодженні зв'язку з глядачем.

Сайти в Інтернеті використовують сленг найбільше. По-перше, вони менш «підзвітні», якщо можна так висловитись, а отже мають більше певної свободи. По-друге, вони менше піддаються редагуванню, а це зменшує кількість стилістично-лексичних правок.

Користувачами інтернет-сленгу є здебільшого молодь і люди, які часто для позначення нового предмета та поняття не знаходять відповідної лексеми в літературній мові та її діалектах, або останні інколи не надають можливості висловити думку стисло й емоційно, чи існує потреба у спеціалізованій лексиці. Тут і слугує сленгова лексика, яка помітно орієнтована на англізоване мовлення. Але все частіше в україномовному медіа просторі фігурують питомо українські лексеми, адже, як і всі соціальні діалекти, сленг являє собою лексикон, який живиться джерелами народної мови, живе на її фонетичному і граматичному ґрунті.

Отже, молодіжний сленг є стійким мовним засобом через прагнення молоді «виділитися», протиставити себе старшому поколінню та суспільним нормам, також у молодіжному жаргоні, як у дзеркалі, відбиваються процеси змін в суспільстві.

Коба Б.В.
НТУ «ХП»

МОВНА КУЛЬТУРА ПРОМОВЦЯ

Ставлення до рідної мови є свідченням національної свідомості і рівня культури народу. Воістину справедливі слова О. Гончара: “Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе”.

Мова і культура перебувають в одній поняттєвій площині і як духовні цінності органічно пов'язані між собою. Слово культура (від лат. cultura - догляд, освіта, розвиток) означає сукупність матеріальних і духовних якостей, які створило людство протягом своєї історії. Мова - це прояв культури. Вона утримує в одному духовному полі національної культури усіх представників певного народу на його території і за її межами, цементує всі явища культури, є їх концентрованим виявом. Плекаючи мову, дбаючи про її розвиток,

оберігаючи її самобутність, ми зберігаємо національну культуру.

Українська мова багата і могутня. Достатньою мірою їй притаманні різноманітні кольори і забарвлення. Термін "культура мовлення" має широке і вузьке смислове вираження. У першому випадку визначає вміння використовувати всі способи впливу на слухачів, які пов'язані з мовою і збігаються з поняттям "мовленнєва майстерність". У другому - це правильність, грамотність мовлення, тобто знання оратором загальноприйнятих норм (правил) літературної мови. Отже, культура мовлення означає наявність у промові вдало застосованих художніх форм і ораторських засобів, щоб зробити мову, за висловлюванням В. Г. Костомарова, "не лише правильною, але й виразною, чіткою, оригінальною і цікавою".

Як писав Аристотель, ясність - головна позитивна якість промови. Ясність слова оратора означає, що воно має бути сприйняте абсолютно так, як його розуміє сам промовець. Умовою ясності є точність. Оратор завжди має добирати такі слова, за допомогою яких можна було б найточніше висловити думки і почуття. Л. М. Толстой вважав, що мистецтво говорити, - вміння щоразу поставити виключно необхідне слово лише на потрібне місце.

Як навчитися точності висловлювання? Для того щоб оволодіти точністю висловлювання, найкращим засобом є вправи з письмовими текстами та формулюваннями. Якщо взяти проект угоди або договору і намагатися визначити, як інакше можна витлумачити окремі слова й формулювання кожного речення, необхідно занотувати свої зауваження та варіанти ліпших формулювань. Така робота потребує забагато часу, оскільки до уваги мають бути взяті кожне слово і кожне речення. Бажано заздалегідь підготуватися до дискусії чи обговорення договору. Попередня підготовка полягає насамперед у знаходженні найдосконаліших варіантів у висловлюваннях, які можна запропонувати, а також у пошуку й формулюванні певних аргументів. Якщо робити таку підготовку подумки, то письмові нотатки доречні хоча б до тих фрагментів, де точність висловлювання набуває особливого значення.

Отже, щоб розширити свій словниковий склад, по-перше, необхідно більше читати книжок авторитетних авторів, по-друге, слухати лекції кваліфікованих промовців з метою збагачення свого словникового складу. Крім того, якщо у людини не все гаразд з пам'яттю, слід або записувати вислови, яких вона досі не вживала, або підкреслювати їх у тексті книги і частіше повторювати. Поради щодо збагачення словникового складу можуть виявитися неповними або навіть хибними, якщо, керуючись ними, промовець в розмові почне вживати вислови лише з літературної мови. Ми справляли б дивне

враження на оточення, якби в розмовній мові користувалися всім словниковим складом художньої літератури.

Козлова Ю.Ю
НТУ «ХП»

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах можна визначити низкою проблем, пов'язаних з зовнішніми та внутрішніми факторами. Це і недостатня мовна підготовка студентів, які нещодавно прийшли з лав середніх навчальних закладів, недостатнє технічне обладнання, недостатність навчального часу у навантаженні для вивчення іноземних мов. З внутрішніх чинників потрібно зазначити такі: слабка мотивація у навчанні іноземних мов, недостатній розвиток комунікативних навичок, відсутність дисциплінованості у самоосвіті. Саме тому особливу увагу потрібно приділяти інтерактивним технологіям на заняттях. Їх використання допомагає активувати та відтворити комфортні умови навчання, стимулювати відповідальність, креативне мислення та спілкування студентів.

Інтерактивні методи, засновані на особистісно орієнтованому підході до студента, спрямовані на розвиток не лише творчого потенціалу учня, але й на вміння мислити та швидко реагувати, покращуючи комунікаційні навички. Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на взаємодію, взаєморозуміння, розв'язання проблем, важливих для кожного з учасників навчального процесу.

На мою думку, головною проблемою залучення інтерактивних ігор є те, що у студента часто немає власної думки або він не в змозі висловлювати її відверто. Постійне проведення інтерактивних занять сприяє значному покращенню комунікаційних навичок студента, завдяки чому йому вдається подолати мовний бар'єр. Під час спілкування студенти навчаються комунікувати з різними людьми, висловлювати альтернативні думки, приймати виважені рішення, брати участь у дискусіях.

До інтерактивних методів навчання належать такі: презентації, рольові ігри, дискусії, «мозковий штурм», конкурси з практичними завданнями та їх подальше обговорення, проекти, проведення творчих заходів, використання мультимедійних комп'ютерних програм та залучення англомовних спеціалістів.

Гра - найбільш доступний для студентів вид діяльності, спосіб

перероблювання отриманих із зовнішнього світу вражень. У грі яскраво проявляються особливості мислення та уяви, емоційність, активність, розвивальна потреба в спілкуванні. Розглянемо надалі приклади проведення найбільш цікавих для студентів інтерактивних ігор.

Chainstory – гра на логіку, прояв фантазії та індивідуальності. Суть гри полягає у продовженні історії попереднього студента.

Scientific debate - навчальна суперечка-діалог, в якій студенти – прихильники різних наукових поглядів, відстоюють свою думку, протилежну іншим.

Однією за активніших дискусійних форм заняття можна назвати «Мозковий шторм» (Brainstorm), що містить спільне розв'язання проблем. Метою цієї гри є забезпечення генерації ідей задля неординарного вирішення певної проблеми.

Можна дійти висновку, що використання інтерактивних форм та методів в реалізації особистісно орієнтованого підходу під час викладання іноземних мов дають змогу збільшити розмовну практику на заняттях, допомагають засвоїти матеріал та використати його у подальшому вдосконаленні комунікаційних навичок, виконують різні розвивальні функції.

Колесніченко Є.О.
НТУ «ХП»

РОЛЬ СУРЖИКА В НАШОМУ ЖИТТІ

Суржик – це некодифікований розмовно-побутовий стиль мови (субмова), який виник внаслідок тривалої контактної українсько-російської двомовності в його диглосній формі. Ця так звана мова утворилася в середовищі сільського населення, коли відбувається змішування українських говірок з російською розмовною мовою. Внаслідок системної інтерференції на фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному рівнях, суржик репрезентує суржикізми, які накладаються на українську або російську основу; виявляється на базі регіональних різновидів української мови в середовищі індивідів різних типів мовної компетенції, в соціально-корпоративних та комунікативних сферах.

У різних регіонах України, в окремих його носіїв, суржик має істотні відмінності. Як правило, граматики та вимова (артикуляційна база, просодика) залишаються українськими, а якщо фонетичні й граматичні явища проникають

з російської мови, то залишаються лексикалізованими. Вони не переходять на однотипні властивості українських мовних одиниць, однак, зачіпають словотвір. У той же час значна частина лексики, в залежності від освіти, досвіду мовця, а також від загальної мовної ситуації, запозичена з російської мови.

За даними Київського міжнародного інституту соціології, суржилом спілкується від 11 до 18% всього населення України (тобто 5,1 – 8,3 млн осіб). На суміші російської та української мов розмовляють від 2,5% на Західній Україні, до максимального показника 21% в областях Лівобережної України; у південних і східних регіонах кількість носіїв суржику значно перевищує частку україномовного населення (на півдні розмовляють суржилом 12,4%, українською – 5,2%, на Сході України використовують суржик 9,6%, а українську – 3,7%). За даними всеукраїнського дослідження, яке провів у 1998 році Центр соціологічних досліджень Києво-Могилянської академії, суржилом відповідали 15-16% респондентів. У 2013 році депутат від Партії регіонів Олег Царьов запропонував зробити суржик державною мовою України.

Перепис населення не фіксує суржик як розмовну мову. Він не має будь-якого офіційного статусу та розглядається українською владою як зіпсована русизмами українська мова. Аналогічне явище є в білоруській мові, що має назву «трасянка».

Таким чином, можна визначити важливість даної проблеми, дослідити її та вирішити, чи варто нам жити, спілкуючись суржилом.

Концелідзе Є.М.
НТУ «ХП»

МОВА ЯК ЯВИЩЕ, ЩО ІСТОРИЧНО РОЗВИВАЄТЬСЯ

Будь-яка мова постійно змінюється. Історична змінність мови – її суттєва ознака, внутрішня властивість. Змінність мови забезпечує її відповідність потребам комунікативної і пізнавальної діяльності людини, що теж мають здатність постійно змінюватись.

Однак людина за своє життя не помічає змін у мові. Очевидно, тим можна пояснити факт, що вчені дійшли висновку про змінність мови аж у XIX ст. Це настільки захопило їх, що вони майже протягом ста років вивчали тільки історичний аспект мови. Як наголошував В. Гумбольдт, а пізніше О. О. Потебня та Г. Пауль, мова є діяльністю і продуктом цієї діяльності.

Існувало дві точки зору на походження мови: 1) мова походить від людини; 2) мова – не від людини. В мові одночасно діють два протилежні процеси – статика і динаміка. Існування цих двох протидіючих процесів породило два різні підходи у вивченні мови – синхронію і діяхронію. Так було започатковано розрізнення статичного і динамічного аспектів мови. В. Гумбольдт, зокрема, розрізняв «вивчення мов у стані їхнього розвитку» і «вивчення організмів мов».

Згодом це розрізнення «вилилося» в соссюрівську дихотомію синхронії і діяхронії. На сучасному етапі загальноновизнаним стало твердження, що синхронічний і діяхронічний підходи до вивчення мови доповнюють і збагачують один одного, хоч трапляються випадки, коли неврахування діяхронії, тобто один синхронічний аспект, є самодостатнім. Водночас, на думку багатьох мовознавців, поняття синхронії і статичності не є тотожними. Оскільки мова є нестатичною за своєю природою, то динаміка є її невід'ємною рисою в будь-який момент її існування, тобто і в синхронії.

Отже, кожна мова на будь-якому синхронічному зрізі – це єдність стійкого і змінного. Кожен стан мови є її динамічною рівновагою. Якщо б мова змінювалася швидко і в усіх ділянках одночасно, вона б стала комунікативно непридатною. Стійкість мови необхідна для того, щоб вона була зрозумілою мовцям, зберігала і передавала досвід попередніх поколінь, а змінність – щоб фіксувати і позначати нові явища зовнішнього і внутрішнього світу людини, тобто виражати нові думки.

Складним і остаточно не з'ясованим є питання, яким чином змінюється мова, як відбуваються зміни, які сили впливають на цей процес. Переважна більшість мовних змін починається з варіювання. У мові на кожному історичному етапі поряд зі старими елементами існують їх нові варіанти. Нові варіанти конкурують зі старими і з часом замінюють їх. Постійне варіювання як у плані вираження, так і в плані змісту – це спосіб існування мови як живої, функціональної комунікативної системи.

Розвиток, як правило, починається з індивідуального новотвору, який потім стає територіальним або стилістичним варіантом. Цей варіант з часом може витіснити основний, і таким чином індивідуальна зміна перетворюється на соціальний факт.

Мовні зміни не відбуваються спонтанно. Вони завжди мають причину. Розрізняють зовнішні і внутрішні причини мовного розвитку.

Очевидно, не слід абсолютизувати якісь з них, хоч потрібно пам'ятати, що всі мовні зміни в підсумку визначаються суспільними потребами.

Таким чином, тлумачити мову як історичну категорію означає розглядати мову як динамічну систему, що постійно змінюється в часі. Дуже важливо розрізняти питання походження мови і питання формування і розвитку мов, які реально існували чи існують, оскільки методи дослідження цих двох питань суттєво відрізняються.

Кравцова В.В.
НТУ «ХПІ»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ (СУРЖИК)

Українська мова належить до найрозвиненіших мов світу. У ній нараховується кількост тисяч слів. Граматика її чітка, добре впорядкована. За милозвучністю й співучістю її ставлять на одне із перших місць у світі. Українською мовою можна передавати найтонші відтінки душевних переживань і найскладніші наукові поняття.

Проте, на жаль, в українській мові утворився своєрідний різновид мови, який дістав назву «суржик». Його національну й соціальну природу відображає саме його назва. Тлумачний словник української мови фіксує слово «суржик» у двох значеннях:

1) суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші (пряме значення);

2) елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова (переносне значення).

Суржик має різноманітні форми. Його можна розподілити на два типи: на суржик на основі української мови та на суржик на основі російської мови. Крім того, залежно від порушень лексичного стандарту української або російської мов розрізняють слабку форму суржику та його сильну форму.

Можна виокремити кілька характеристик проявів суржику порівняно з нормативною українською мовою :

- вживання русизмів замість нормативних українських відповідників: січас/ щас (зараз), навірно (мабуть), язик (мова), больніца (лікарня);
- українізовані форми російських дієслів: зделав (зробив), щітаю (вважаю), отдав (віддав), отключив (вимкнув);
- порушення дієслівного керування, вживання прийменників і відмінків за російським зразком : по вулицям (вулицями), на російській мові (російською мовою) тощо.

Такі типові помилки під час мовлення та на письмі можна зустріти не лише у пересічного громадянина на території України, найчастіше у жителя Слобожанщини, але й у мові сучасних засобів інформації.

Є різні причини формування суржику. Наприклад, він спостерігається у мовленні осіб з недостатнім культурно-освітнім рівнем, які цілком не володіють ані українською, ані російською мовами й не можуть реалізувати свою потребу в спілкуванні лише за допомогою однієї із мов. Значна частина населення російськомовних міст відчуває незручність користування українською літературною мовою, хоча достатньо обізнана в ній.

Для вирішення проблеми подолання суржику можна запропонувати такі шляхи:

- 1) свідомо і відповідально ставитися до свого мовлення та вживання слів;
- 2) оволодіти нормами української літературної мови, постійно вдосконалювати свої знання за допомогою посібників, довідників;
- 3) читати художню літературу. Саме художня література є джерелом збагачення мовлення;
- 4) оволодіти жанрами функціональних стилів. Це допоможе правильно написати заяву, реферат, статтю, електронний лист, пояснювальну записку;
- 5) удосконалювати фахове мовлення; для цього потрібно читати фахову літературу (наукові статті, монографії), постійно використовувати словники або енциклопедії, брати участь у наукових конференціях з фахової тематики.

Крамар С. С.
НТУ «ХП»

МОВА ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЮДИНИ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Сучасне людство – це тисячі народів, сотні держав, понад шість мільярдів землян, серед яких немає двох зовсім однакових людей. У 21 столітті з усього різноманіття культур складається єдина цивілізація зі спільними проблемами та базовими цінностями. Однак ця єдина цивілізація існує в багатонаціональному та полікультурному світі, в якому гармонійно взаємодіють культури різних країн. Тіснішим стає зв'язок між різними країнами, народами. Виникає новий художній образ світу – полікультурний, – у якому поєднуються і доповнюють одне одного мистецтва різних народів.

Полікультурна особистість має здатність до вільного діалогу з

представниками різних культур, що відкриває можливості для взаєморозуміння. Вона готова до міжнаціонального спілкування й співробітництва з представниками різних етнічних груп, спрямована на встановлення добросусідських відносин з усіма народами і прагне підвищити загальну культуру за рахунок взаємного збагачення досвідом духовного розвитку, освоєння культурних досягнень всіх народів. Найкращим засобом ведення цього діалогу є мова. Мова – засіб спілкування, мислетворення, інтелектуального та естетичного сприйняття світу, нагромадження і збереження людського досвіду, а також умова подальшого поступу усього людства. У мові виявляється генотип нації, досвід її буття, закладено код нації, її ментальність.

Мова – це найважливіша ознака нації і засіб репрезентації її у світі. І. Огієнко слушно стверджував: «Мова – це наша національна ознака, у мові – наша культура, ступінь нашої свідомості. Мова – це форма нашого життя, життя культурного та національного, це форма національного організування. Мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб... Звичайно, не сама по собі мова, а мова як певний орган культури, традицій...».

У різних країнах світу збільшується кількість іноземних студентів. Для таких новачків настає тяжкий період пристосування до нових умов життя та навчання в іншій країні. В центрі педагогічної системи підготовки іноземних громадян стоїть людина – студент, який постає як суб'єкт та об'єкт педагогічного впливу не тільки окремого викладача, а й в цілому освітнього середовища українського ВНЗ. Нагальна потреба сучасності – здобуття професійної освіти за кордоном – вимагає від студента швидкої та ефективної адаптації до нових умов діяльності, засвоєння норм та цінностей соціуму. Іноземні студенти оволодівають нерідною мовою «з нуля» та одночасно мова стає засобом здобуття певних професійних знань, підвищення загальнокультурного рівня розвитку особистості. Навчальна діяльність відбувається за допомогою мови та заради мови. Надбання студентом початкового рівня володіння іноземною мовою є метою навчання на підготовчому факультеті та потребує напруженої роботи протягом тривалого часу. Система підготовки іноземних студентів має дві особливі складові, які визначають характер та основні напрямки адаптації іноземців: нерідне соціокультурне середовище та нерідна мова навчання, яка є об'єктом та засобом навчання одночасно.

Отже, вивчаючи мову, людина опановує і культуру народу. Мова – «генофонд культури» (О. Гончар), «жива схованка людського духу» (Панас Мирний). Вона духовно єднає покоління, дає змогу сягнути культурних скарбів

минулих століть. Мова – це міст між культурами. Через мову можна глибше пізнати традиції і здобутки чужої культури. Саме мова є засобом формування суспільної свідомості. Мова є водночас генетичним кодом суспільства. Як сказав В. Й. Гис: «Уміння використовувати мову як інструмент спілкування на міжкультурному рівні, діалог культур в усній та писемній формах; шанобливе, відповідальне ставлення до власної культури та культур інших народів; визнання права інших культур на існування та розвиток – це і є параметри полікультурності».

Лавренчук Є.М
НТУ «ХП»

МОРФОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРИЗВИЩ

Українські прізвища - великі за обсягом і надзвичайно різні за будовою та значенням лексичний склад нашої мови. Сьогодні, мабуть, мало хто знає, що українські прізвища чи не найстаріші в Європі. У всякому разі в 17 столітті мало чи не всі українці вже носили прізвища.

Окрім давності, українське прізвище має найрозгалуженішу серед індоєвропейців морфологію формування.

Географічну приналежність місця формування того чи іншого прізвища можна відслідкувати таким чином: комбінація суфіксів -ен-ко, -єн-ко, -ець вказують на Придніпров'я, Центральну Україну та Полісся. Суфікс -ко більш поширений на Галичині, але не може вважатися виключно галицьким. Суфікси -чук, -ук та -юк вказують на Поділля, Буковину та Волинь. Виключно галицькими суфіксами є -ин, -ін, -шин. Комбінація суфіксів -ов-ич може вказувати і на Закарпаття, і на Волинь. Суфікс -ич притаманний Лемківщині. Суфікси та комбінації суфіксів -ський, -цький, -ов-ський, -єв-ський, -єв-ський не мають якогось окремого географічного забарвлення.

Морфологія творення матронімічних прізвищ аналогічна патронімічним. Українське прізвище, як це властиво для більшості європейців, формувалося від імені батька, дуже рідко від імені матері. Прізвища, які походять від імені матері: Варвара – Варваренко – Варварчук – Варварук – Варварюк – Варварич – Варварецький тощо.

Козацькі прізвища діляться на дві групи: прізвища козацької старшини та прізвища рядових запорозьких козаків. Першу групу характеризують суфікс –ий за частиною мови вони є якісні прикметники, тобто такі, що відповідають на запитання «який?», а другу - явна ознака на походження від прізвищ, які

давалися козакам на Січі.

Характерною ознакою шляхетських та попівських українських прізвищ є суфікси -ич, ов-ич, -ський, -цький, ов-ський, ів-ський, -ев-ський, єв-ський. Слід зазначити, що прізвища з суфіксами -ич, ов-ич є за рідкісними винятками патронімічними або матронімічними, а прізвища з суфіксами -ський, -цький, ов-ський, ів-ський, -ев-ський, єв-ський мають три шляхи утворення.

Топонімічні (відтопонімічні) прізвища походять від назв місцевості. Це можуть бути міста, містечка, села, хутори, ріки, озера, назви гір, урочищ і так далі. Суфікси, якими формуються такі прізвища є -ський, -цький, -ів-ський, -ов-ський та -ець, -єць. Наприклад, такі прізвища, як Білоцерківець, Борисполець.

Прізвища, які походять від назв тварин прийнято називати анімалонімічними (від англійського слова **animal** - тварина). Оскільки прізвища, що походять від назв риб, не є численними в Україні, їх долучили до анімалістичних. До цієї категорії подаються такі прізвища, як Бик, Ведмідь тощо.

Назви народів також стали джерелом творення прізвищ. Так старі назви наших найближчих сусідів турчин (турок), волошин (румун), лях (поляк), литвин (білорус), москаль (росіянин), та стара самоназва русин дала такі прізвища: Волошин, Волощук та інші.

Прізвища, що походять від назв будівель, хатніх предметів - Бараболя, Борщ тощо.

Прізвища, які походять від метеорологічних термінів, ми пропонуємо класифікувати як метеорологонімічні: Вітренко, Мороз та інші.

Отже, українські прізвища - це не сухий, позбавлений смислу паспортний знак. Це живе слово, пам'ять роду. І якщо одне прізвище несе в собі історію роду, то всі разом вони складають історію народу.

Лехман А. В.
НТУ «ХП»

РОЛЬ ПІДЖИНІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Вивчення піджинів довго перебувало на периферії лінгвістичної науки. Але з другої половини 20 ст. представники різних напрямків лінгвістики усвідомили, що процеси піджинізації, і особливо креолізації мов, можуть стати важливим джерелом відомостей про походження мови і насамперед про формування граматичних категорій.

Головною умовою виникнення піджина є відсутність взаєморозуміння між носіями місцевої мови і носіями мови-джерела. Піджини виникають в умовах «екстремальних» мовних контактів, коли у двох або декількох груп людей, яким необхідно домовитися про щось конкретне, немає спільної мови.

Піджин – це спрощена мова, яка розвивається як засіб спілкування між двома або більше етнічними групами, що говорять на неспоріднених і / або незрозумілих мовах, але вимушених більш-менш регулярно контактувати в силу тих чи інших об'єктивних потреб. Як правило, піджин в силу цього – спрощений засіб комунікації і, на відміну від креольської мови, не є рідною мовою жодної з мовних спільнот, які користуються ним, але часто вивчається їх представниками як друга мова.

Найчастіше піджин будується на основі лексики якоїсь однієї мови, але під впливом фонетики, а також жестових традицій відразу декількох мов і культур він спочатку існує без будь-яких жорстких правил або граматики. Через це його словниковий запас зазвичай невеликий (близько півтори - двох тисяч слів) і для нього найчастіше характерна висока гнучкість і мінливість. Однак поступово піджин створює свої правила граматики і норми вживання, без оволодіння якими використання його неможливе.

У піджинах і креольських мовах такі звичні категорії, як число, рід або визначені і невизначені артиклі можуть бути відсутніми, і в той же час можуть бути наявними незвичні елементи, наприклад, показники предиката або локативні суфікси.

Оскільки словниковий склад піджинів сильно обмежений, окремі слова часто набувають більш широкого значення, ніж вони мають у мові-джерелі. У неомеланезійській мові *sarī* значить не тільки те, що і англійське слово *sorry* («засмучений, вибачте»), але також «емоційно збуджений», а звідси, врешті-решт, «радий»; у деяких частинах Нової Гвінеї *sarī tumas* «дуже радий (вас бачити)» є стандартною формою вітання.

Піджини поширені переважно в Південно-Східній Азії, Океанії, Африці, у басейні Карибського моря. Відомо понад 50 піджинів, але реально їх більше.

Автори, які пишуть про такі мови, іноді уникають терміна піджин – частково через труднощі розрізнити піджин і креольську мову, зокрема з етичних міркувань (якщо вбачають у слові піджин зневажливий відтінок). Дослідники мов і культур корінних народів Півночі, Сибіру і Далекого Сходу висувають поняття "контактні мови", об'єднуючи в ньому піджини і креольські мови.

Піджини швидко починають використовувати як лінгва франка, тобто в

контактах не тільки європейців і тубільців, а й представників різних місцевих етносів. Однак спочатку це все ще «скорочені» мови, тому що сфери їх застосування обмежені діловим спілкуванням.

В даний час роль піджинів, особливо західно-африканського піджин-інгліш, збільшується в зв'язку з прогресивною урбанізацією, яка неминуче призводить до етнічного змішання і швидкого стирання етнічних відмінностей. У деяких західноафриканських містах піджин вже стає рідною мовою молодшого покоління.

Процеси піджинізації і креолізації та їх результати є необхідним складником у формуванні глобальної культури. Багато з мов не можуть витримати асиміляційного тиску інтернаціональних мов. У той же час у мові спроби протистояти «навалі» глобальної культури. Отже, під час акультурації глобальної та місцевої культур важливим стає лінгвістичний аспект.

Мацай Ю.
НТУ «ХП»

МОВА ЯК ЗАСІБ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО САМОУСВІДОМЛЕННЯ

Видатний учений і педагог Олександр Потебня глибоко розумів роль мови в розвитку освіти та культури народу. Слово він вважав не лише знаряддям спілкування, а й засобом пізнання. Мова, на його думку, це не механічний інструмент, що стоїть поза нами, не лише дана система засобів пізнання. Мова - це передусім шлях творення естетичних і моральних ідеалів. Тому духовний розвиток людини нерозривно пов'язаний з розвитком її мовних здібностей, і кожного віку притаманні свої вимоги, нехтування якими негативно позначається на навчанні та вихованні нового покоління.

Мові Потебня відводив особливу роль: вона є нашим спільним духовним органом, через неї відбувається духовне єднання нації, оскільки у взаємному розумінні того, хто говорить, і того, хто слухає, виростає свідомість і пробуджується почуття їх спорідненості. Основою духовної спільності, за Потебнею, є мова, міфи, уявлення, традиції.

Запропоноване Потебнею положення про єдність свідомості й мови має важливе значення для розуміння ролі останньої в національному самоусвідомленні людини як часточки певної спільності. Являючи собою абстрагування від дійсності та створюючи умови для узагальнення, мова дає

людині змогу зануритися у цю дійсність, орієнтуватися в ній, пізнавати її. Отже, дозволяє людині глибше орієнтуватися в самій собі, усвідомлювати свої фізичні стани, думки, почуття, прагнення тощо.

Досліджуючи історію розвитку мови й думки, О. Потебня прагнув виявити ієрархію творчої діяльності народу, що лежить в основі розкриття історичних закономірностей творення духовності. В центрі його уваги постає народна поезія, міфи, народні казки, пісні тощо. Вищою формою творчості, яка здійснюється вже не окремим індивідумом, зазначав О. Потебня є створення та розвиток мови. Мова є специфічним видом духовності, який передує всім іншим, готує їх і стає їхньою основою. Зрозуміти процес художньої творчості народу, на думку Потебні, можна за аналогією слова: «Слово тільки тому є органом думки та неодмінною умовою всього пізнішого розвитку, розуміння світу і себе, що спочатку є символом, ідеалом і має всі властивості художнього твору». Таким чином, поетична природа, образність роблять слово не лише найпростішим елементом художньої творчості, а й засобом пізнання і виховання людини.

Головною ознакою концепції духовності, яку розробляв і розвивав О. Потебня, став зв'язок духовності з мовою. Духовна діяльність формується за допомогою мови, і мова в цій діяльності є перша в часі подія. «Взявши до уваги, – писав він, – що мова є перехід від несвідомості до свідомості, можна порівняти ставлення даної системи слів і граматичних форм духу народного з відношенням до нього відомої філософської системи; як та, так і друга, завершуючи один період розвитку і підпорядковуючи його свідомості, послугують початком і свідомістю іншому, вищому».

Традиції народу, на думку О. Потебні, містяться головним чином у мові. Тому як тільки дитина оволодіє мовою, вона залучається до цих традицій. Із засвоєнням рідної мови дитина з віком набуває риси навколишнього середовища. У міру розумового розвитку і її мисленні починають виявлятися риси національного психічного устрою.

У своєрідність психіки, вважав О. Потебня, можна заглибитися завдяки повсякденному функціонуванню живого мовлення. Та мова, яку називають «рідною» (мова сім'ї, родини, що засвоюється з дитинства і якою мислять), стає водночас і органом національної психіки, духовності народу. Мова визначає і національність людини, бо встановлюється зв'язок її з іншими людьми, що говорять тією ж мовою і складають для неї національне середовище.

Таким чином, один з аспектів наукової діяльності Потебні полягав у дослідженні мови й духовності. А висунуті ним положення про єдність

свідомості й мови, про провідну роль мови в національному самоусвідомленні дозволяють стверджувати, що вчений зробив вагомий внесок у збереження й розвиток духовності українського народу.

Мельничук Т. А.
НТУ «ХП»

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЕТНОС

Мова та етнос – нагальна проблема українського мовознавства. «Етнос» - слово грецького походження, що означає «народ». Із практики вживання його в сучасній науковій літературі можна констатувати наповнення цього поняття таким змістом: спільнота, що об'єднує людей, належних до одного часо-просторового виміру, людей одного походження, однієї мови спілкування, матеріальної та духовної культури. Поняття «народ», «етнос», «нація» вживаються як взаємозамінні, синонімічні, коли йдеться про пошуки першопочатків, про походження етносу. Такі поняття, як «самосвідомість» і «своєрідність мови» і взаємозумовленими, оскільки свідомість формується, виявляється в мові, а мова постає як універсальна ознака етносу, тобто можна говорити про українську мовну самосвідомість, що передбачає: 1) усвідомлення окремішності своєї мови як засобу етнічної само ідентифікації особистості; 2) бачення просторового і часового поля української мови як феномена єдності, цілісності українського етносу (нації); 3) відбиття (віддзеркалення) мовної самосвідомості в самоназвах українців та їхньої мови.

Останнім часом помітно зріс інтерес українців до своєї історії, культури, до давнього коріння української мови. Мовознавці звертаються до праць археологів, істориків, етнографів, не задовольняючись власне лінгвістичними методами дослідження писемних пам'яток і територіальних діалектів. Археологи, історики так само залучають мовознавчі факти для пояснення походження українського етносу. Однак прямого зв'язку між досліджуваними археологічними культурами етносів та їхньою мовою не існує. Треба досить обережно ставитися до намагання пов'язати конкретні мовні факти, ознаки мовних змін із археологічними даними. Традиційний індоєвропеїзм, пов'язаний із пошуками, реконструкціями прамов як певних теоретичних побудов, недооцінює процесів етнічних інтеграцій та мовних асиміляцій. Періоди історичної стабільності, в які засвідчується існування певних етносів із їхніми мовами, змінюються періодами соціальної динаміки, коли відбуваються суттєві етнічні та мовні переоформлення. У зв'язку з цим важливо вивчати такі явища

мовної взаємодії, як субстрати, суперстрати (мовні схрещування). У контексті таких поглядів можуть розкриватися додаткові, нові докази самотності, старожитності, особливості мови, особливості історичної взаємодії етносів та культур.

Тема «мова та етнос» веде нас як у глибини історії, в різні розділи науки про українську мову, так і в сучасний стан функціонування мови. У царській Росії ідеї «самодержавия, православия, народности» служила наука, що доводила несамотійний характер української мови, розглядала її як наріччя російської мови, як діалект, який утворився від суміші російської і польської мов. Якщо в інших європейських культурах боротьба з мовними традиціями відбувалася в сфері стильових змагань однієї національної мови, то українська культура засвідчує постійне змагання двох національних мов, постійне виборювання права на повноцінне суспільне функціонування своєї рідної мови.

Проблема функціонування української мови й сьогодні залишається гострою проблемою. Адже одна річ – проголосити українську мову державною і зовсім інша річ – забезпечити насправді державність мови. Складним виявився механізм здобуття українською мовою статусу соціально престижної мови, тобто механізм реалізації Закону про державний статус української мови в суверенній державі. Знову мовне питання виявилось перевіркою на істинність, справжність проголошеної ідеї національного відродження. Бо ж без відродженої мови не можна побудувати незалежну державу і гідно увійти у всесвітню сім'ю народів.

Мороз Максим
НТУ «ХП»

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Інформація про вивчення іноземних мов дійшла до нас ще з глибокої давнини. В епоху розквіту культури в Стародавньому Єгипті, Греції, Римі іноземні мови мали практичне та загальноосвітнє значення завдяки жвавим торгівельним та культурним зв'язкам між цими країнами. Роль іноземних мов розвивалася і в період Середньовіччя, про що свідчать літературні пам'ятки того часу та лексичні запозичення, що відображені у словниках західноєвропейських мов. Спочатку грецька мова, а пізніше й латина, були тими головними іноземними мовами, яких навчали приватно та в школах. Але жодна з іноземних мов не відігравала в Європі такого освітянського та

культурного значення, яку мала латинська мова як іноземна майже п'ятнадцять століть.

Як мова церкви, науки та дипломатії, латина в епоху гуманізму претендувала на світову першість та стала одним із основних предметів шкільного навчання. Лише в умовах зміцнення та подальшого розвитку національних мов у Західній Європі вона поступово почала втрачати своє практичне значення, зберігаючи, однак, тривалий час провідне положення як один загальноосвітніх предметів у середній школі.

Оскільки термін «метод» має різне тлумачення, класифікація методів навчання викликає певні труднощі, тому що в основі їхніх назв лежать найрізноманітніші ознаки. В залежності від того, який аспект мови переважає у навчанні, метод має назву граматичного чи лексичного. Згідно з тією роллю, яку відіграють рідна мова та переклад у процесі навчання іноземних мов, методи діляться на перекладні та безперекладні (прямі). Назва методу може бути зумовлена видом мовленнєвої діяльності, що складає мету навчання, у зв'язку з чим розрізняють усний метод та метод навчання читання. У назві методу може відбиватися спосіб розкриття значень іншомовних слів: прямий (безперекладний) і непрямий (перекладний), а також головний канал надходження іншомовної інформації: візуальний, аудіо-візуальний; зв'язок методу навчання з психічними процесами оволодіння іноземною мовою: свідомий та інтуїтивний, штучний та природний. Відомими також є методи, які були названі іменами їхніх авторів – методи Берліца, Гуена, Пальмера, Уеста, Фріза, Ладона, Лозанова або методи, в яких зафіксовано фактор часу: короткочасний, інтенсивний або певні психологічні феномени: методи релаксопедії, гіпнопедії, сугестопедії, активізації резервних можливостей особистості.

На початок 70-х років XIX сторіччя соціально-економічні умови в Європі докорінно змінилися. В європейських країнах остаточно перемогла буржуазія, яка в пошуках нових ринків збуту сировини та товарів виходить далеко за межі національних держав. У нових умовах з'являється потреба в таких людях, які практично володіють іноземною мовою, насамперед усним мовленням. Навчання мов за граматико- і текстуально-перекладними методами не могло більше задовольняти вимоги суспільства. В надрах перекладних методів як їхній антипод та противник зароджуються прямі методи, в яких на перший план висуваються практичні цілі, і, перш за все, – навчання усного мовлення.

Отже, зміни, що відбуваються у суспільстві: обмін інформацією між країнам світу, широкі зовнішньоекономічні контакти – породили потребу в

швидкому та ефективному оволодінні іноземними мовами, що сьогодні вважається не тільки атрибутом культурної людини, але й запорукою його успішної діяльності. Оскільки перед суспільством постала необхідність приведення до нових стандартів усієї системи народної освіти, особливого значення набуває завдання перегляду традиційної методики викладання іноземної мови у навчальних закладах.

Носальська Л.К.
НТУ «ХП»

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ СУРЖИКУ

Одним з мовних та соціальних явищ сучасності є суржик, що є елементом двох або кількох мов, об'єднаних штучно, без додержання норм літературної мови (одним словом – нечиста мова).

Науковці вважають, що суржик виникає тоді, коли люди спілкуються однією мовою вдома, а іншою – там, де вони вчиться або працюють. Дехто з філологів навіть переконаний, що *на побутовому рівні суржик – це нормальна тенденція* для будь-якої держави. Проте українці змішують мови й у професійній сфері спілкування.

Існує думка, що суржик не є новим явищем і з'явився він не тоді, коли українська мова зустрілася з російською. Можна сказати, що суржик був ще за часів скіфів. Про це свідчать численні запозичення з різноманітних мов: від латинської та грецької до арабської й німецької.

Освіченість людини виявляється в тому, як вона володіє словом, тобто вміє думати, висловлювати думки, передавати їх, впливати на інших. У сучасному суспільстві відчутним є зниження рівня культури мовлення загалом і культури спілкування молоді зокрема. Це певною мірою можна пояснити тим, що на формування мовного етикету сучасної молоді більше впливає мовне середовище вулиці, транспорту, аніж сім'ї та школи. Основою культури мовлення кожної людини є грамотність, тобто дотримання загальноприйнятих літературних норм у користуванні лексичними, граматичними, стилістичними засобами мови.

Ще один майданчик специфічного змішання мов – *інтернет*. Дуже часто він стає таким собі простором свободи. В інтернеті навіть та молодь, яка «вживу» цілком майстерно спілкується літературною мовою, дозволяє собі перемішувати українські й російські вирази так, як їй заманеться. Чи варто

називати це цілком негативним явищем – хтозна, проте слід пам'ятати: використовувати суржик можна тільки свідомо та в міру. Але не слід плутати розмовну мову та суржик. У будь-якій культурі літературна мова та її розмовний варіант відрізняються один від одного. Різні соціальні та професійні групи мають свій жаргон. Усім відомо, що у компанії підлітків спілкуються однією мовою, а у середовищі лікарів, шахтарів або юристів – іншою. Будь-яка група людей, об'єднаних спільним родом діяльності, має свої влучні слівця.

Суржик існує не тільки в усній, а й у писемній (у приватному листуванні, оголошеннях у громадських місцях; останнім часом через розширення сфер функціонування української мови як державної – і під час її службового використання: у сфері обслуговування тощо) формах вияву. Елементи суржику простежуються в деяких народних піснях, що побутують у Східній Україні, а також на Кубані та в інших місцях компактного поселення українців у Росії.

Отже, суржик є частиною сьогоденної реальності, але кожному з нас потрібно уникати його застосування. Бо та частина людей, яка використовує його (до речі, як різновид української мови), може від нього відмовитися й перейти на російську. Та й російськомовні українці ніяк по-іншому не вивчать державної мови, якщо не будуть суржиком користуватися.

Звичайно, процес взаємопроникнення слів з однієї мови в іншу є закономірним; значна частина слів з однієї мови засвоюється, підпорядковується нормам і стає повноправною лексикою іншої мови. Вважають, що близько десяти відсотків слів нашої мови є іномовними запозиченнями. Однак коли слова з чужої мови вживаються бездумно, безсистемно, коли перекручується їх зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову, перетворює її на мішанину власних слів, які не мають права існувати в літературній національній мові.

Осипенко А. Д.
НТУ «ХП»

ТВОРИ В. ФОН ГУМБОЛЬДА ПРО РОЗВИТОК МОВИ

Я обрав цю тему, тому що вона є актуальною і в наш час. Завдяки дослідженням Гумбольдта В., ми цікавимося мовою, знаємо її структуру і напрями.

В. фон Гумбольдт був першим теоретиком у галузі мовознавства, який з філософської точки зору осмислив і зробив висновки з багатьох мовних

матеріалів, які ми маємо. Першу доповідь Гумбольдт присвятив закономірностям історичного розвитку мови. В цій доповіді він розподілив мови світу на 4 групи, які розташував в хронологічній послідовності. Найціннішою є його тритомна праця «Про мову каві на острові Ява», яку вчений не встиг завершити. Також Гумбольдт виявив філософську концепцію мови, думкою якої було вивчення мови в тісному зв'язку з мисленням людини та її духовним життям. На його думку, мова є духовною силою народу, а свідомість – особлива першооснова, яка не залежить від матерії й розвивається за своїми законами, тобто людину можна пізнати саме через мову. За ступенем розвитку національної мови можна визначити ступінь інтелектуального розвитку народу. «Народ, який більше від інших обдарований природою і який перебуває у сприятливіших умовах, порівняно з іншими, повинен отримати й найдосконалішу мову». І хоч нині положення Гумбольдта (перехід кореневих мов у аглютинативні, а далі аглютинативних у флективні як найдосконаліші) вважають помилковим, сама ідея структурного зіставлення мов стала основою нової мовознавчої дисципліни, яка успішно розвивається, – лінгвістичної типології. За його твердженням, мова є надбанням окремого народу, а народ – це спільність людей, що розмовляє однією мовою. Мова невіддільна від культури. Вона тісно пов'язана з духовним розвитком людства, відображає розвиток культури. Мова закладена в самій природі людини. Завдяки Гумбольдту багато теоретичних положень ґрунтується саме за його дослідженнями, він справив багатий вплив на лінгвістику та мовознавство.

Отже, вивчаючи твори В. фон Гумбольдта, ми можемо розвинути свої здібності у використанні мови, також навчаємося пов'язувати свою свідомість із вивченням мови, що проілюстрував нам у своїй роботі Гумбольдт. Завдяки його дослідженням ми визначаємо напрямки аналізу текстів. Його роботи надихають на вивчення мовознавства в цілому.

Павельчук О.О
НТУ «ХПІ»

МОВА ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Процес трансформації охопив різні галузі громадського життя суспільства, і розвивається він надзвичайно швидко і складно, оскільки стикається з величезною кількістю перешкод і обмежень з боку держави. Одним із шляхів подолання труднощів, що існують, є налагодження ефективної

системи комунікації між різними суспільними групами та владою.

У дослідженнях щодо міжкультурної комунікації можна виділити психологічні, соціологічні і лінгвістичні напрямки. Цей розподіл залежить як від об'єкта дослідження, так і від застосовуваних методик. Лінгвістів, насамперед, цікавить, як саме відбувається процес комунікації. Що в мовному повідомленні свідчить про наявність міжкультурної взаємодії? В яких комунікативних контекстах це виявляється?

Психологічне поняття акомодатії має відповідати таким параметрам комунікації, як темп мови, вибір відповідної лексики, спрощена або ускладнена граматична структура.

Культура – сукупність матеріальних і духовних, нематеріальних цінностей, створених людством протягом його історії. Мова – дзеркало культури, в ній відображається не тільки реальний світ, що оточує людину, не тільки реальні умови його життя, але і суспільна самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, система цінностей, світовідчуття, бачення світу.

Мова не існує поза культурою як соціально успадкована сукупність практичних навичок і ідей, що характеризують наш спосіб життя. Мова виявляється складовою частиною культури, обумовленої як наслідки людської діяльності в різних сферах життя. Як галузь науки про мову, безпосередньо пов'язану з вивченням культури, останнім часом все більшого поширення набуває лінгвокультурологія.

Лінгвокультурологія – комплексна наукова інтегрована дисципліна, що вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і функціонуванні мови.

У наш час науково-технічний прогрес і зусилля креативної частини людства відкривають все нові можливості, види та форми спілкування, головною умовою ефективності яких є взаєморозуміння, діалог культур, терпимість і повага до культури партнерів. Усе викладене вище призводить до особливої уваги щодо проблем міжкультурного спілкування.

Отже, основна відповідь на питання про розв'язання актуальних завдань навчання іноземних мов як засобу комунікації між представниками різних народів і культур полягає в тому, що мовам має наставити в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, що говорять цьома мовами.

Пецей О.О.
НТУ «ХП»

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ НА ТЕРЕНАХ ІНТЕРНЕТУ

Молодіжний сленг є засобом спілкування великої кількості людей, об'єднаних за віком. Він охоплює практично всі галузі життя, описує різні ситуації, оскільки сленгове слово народжується як результат емоційного ставлення мовця до предмету розмови. Сленг – це постійна словотворчість, в основі якої є принцип мовної гри. Молодіжний сленг є лінгвістичним феноменом, застосування якого обмежено не лише за віком, але й соціальними, часовими і просторовими параметрами.

Велику популярність у комп'ютерному жаргоні мають усічені слова. Це частково зумовлено енергійністю користувачів, їхнім прагненням зекономити час; певною мірою це викликано прагненням залишитися незрозумілим для непосвячених тощо.

Український комп'ютерний сленг через свою молодість ще не сформувався, тому більшість слів у ньому має багато варіантів вимови та написання: дурдос, дирдос – операційна система DR-DOS. Зазвичай вимова слова відповідає або англійському прочитанню, або його українській транслітерації.

Невичерпним джерелом сленгу є засоби масової інформації.

Чільне місце в молодіжному мовленні посідають метафоричні номінації, що виявляють образні можливості внутрішньої форми вихідного уявлення: Наприклад: кайф (задоволення) – кайфовий, кайфолом; башлі (гроші) – башляти (платити), башльовий (платний), небашльовий (недорогий) тощо.

Однією з цікавих особливостей молодіжного сленгу є змінення значень лексем літературної мови, що додає мовленню іронічного забарвлення. Наприклад, слово базар – торгівля на відкритому місці, у молодіжному мовленні – розмова дієслова стріляти, висіти, наїжджати, доганяти, мають цілком розбіжне значення у літературній та сленговій мовах.

Ще один із прийомів, що застосовується у молодіжному мовленні, – це заміна слів їх семантичними синонімами, тобто такими, що мають не зовсім доречний смисловий відтінок. Наприклад, замість словосполучення іди сюди вживається мандруй сюди, мігруй сюди, крокуй сюди тощо.

Молодіжному мовленню також властива велика кількість «емоційних» слів, що передають емоції розповідача блін, йо-ма-йо. Семантика цих слів зрозуміла лише при усному мовленні і виражається тільки за допомогою інтонації.

Активно використовуються суфікси заниженої емоційної маркованості: -

ха – депресуха, класуха, -юк – сидюк, -ло – файло, хавало. Трапляються й інші суфікси: телик – телевізор, велик – велосипед, хом'ячок – комп'ютерна мишка, тазик – комп'ютер.

Проаналізувавши приклади, взяті з так званого «комп'ютерного мережевого сленгу», помітимо, що в його основі лежать:

- 1) елементарне незнання мови, що виражається у своєрідному написанні деяких слів, наприклад: прентцентдент та ін;
- 2) навмисне написання деяких слів, що вже стало традицією серед деяких інтернет-користувачів : момед, гамори тощо;
- 3) традиційні для Мережі аббревіатурні скорочення англійських виразів;
- 4) «смайлики» (посмішки) – спеціальні знаки, якими можна виражати свої почуття при написанні листів чи відповідей на них.

Отже, розглянувши деякі особливості комп'ютерного сленгу, можна дійти висновку, що на даний момент відбувається активне створення і використання комп'ютерної сленгової лексики. Має також місце проникнення комп'ютерних термінів у загальноповсякденну лексику, причому останнім часом спостерігаємо посилення цього процесу.

Рибалкіна Д.
НТУ «ХПІ»

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У сучасному світі дуже важливо вивчати іноземні мови. Це розширює твої можливості, надає змогу жити та працювати за кордоном або вести справи та укладати угоди з іноземними партнерами. Але вивчення нової мови нелегкий та виснажливий процес. На жаль, вчити на пам'ять словник чи завчати тексти – це не ефективні методи, тому важливо знайти той спосіб, який буде зацікавлювати та дасть змогу засвоювати словесність на високому рівні.

Якщо учень тільки починає вивчення мови, то один із засобів збагатити базу слів – це читання літератури іноземною мовою. Потрібно вибирати просту книгу і взяти словник. Далі над кожним незнайомим словом олівцем надписувати його значення. Таким чином, незрозумілих висловлювань буде ставати все менше та менше. Цей метод рекомендують багато викладачів у всьому світі, бо він і справді ефективний та допомагає без зайвих труднощів вивчити нові слова, будову речення, навіть, правильне літературне мовлення.

Але важливо займатися по такому методу кожного дня, хоча би по 2-3 сторінки.

Другий прийом для тих, хто вже володіє початковим рівнем знання мови. На просторах інтернет-мережі є багато додатків, чатів, в яких можна спілкуватися з носіями мов усього світу. Краще за все, знайти іноземця, що вивчає вашу мову і який володіє тією, знання якої ви хочете вдосконалити. Так ви принесете користь один одному та більше дізнаєтесь про її особливості та діалектизми. Наприклад, американці замість «I love you» (я тебе люблю) використовують «I 5 3», а замість «ok» (добре) – «k», таких прикладів багато і вони допоможуть вам у майбутньому живому спілкуванні. Такі сайти не важко знайти, одні з найпопулярніших: «HelloTalk» та «WeChat». Вони мають велику базу користувачів, що дозволяє знайти носіїв навіть дуже рідкісних мов.

Ще один незвичайний спосіб запам'ятовування придумав в 70-х роках професор Стенфордського університету Рон Аткінсон – за співзвучністю із знайомими і відомими словами своєї рідної мови. Потрібно скласти пропозицію-асоціацію з підібраним словом або поєднанням декількох слів, що включає переклад. Наприклад, якщо словосполучення «шаховий удар» англійською мовою і «chess knock» (співзвучно російському «чеснок»), то пропозиція для запам'ятовування може бути такою: «Нанес шахматный удар и съел чеснок». Метод зручний з точки зору індивідуального підходу і необхідності вільно мислити.

Ще один дуже незвичайний метод у другій половині 19 століття запропонував Максиміліан Берліц – педагог і лінгвіст. Він полягав у тому, що учень повністю змінював свою особистість, починаючи виконувати роль громадянина іншої країни. Підберіть собі звучне ім'я, складіть біографію, припишіть собі певні вміння, хобі, звички, дивацтва тощо. Добре, якщо і ваші друзі або родичі зроблять те ж саме, так можна весело проводити час та вивчати щось нове.

Отже, у сучасному світі є багато цікавих та нескладних методів вивчення нової мови. Це допомагає долати багато перешкод та дає змогу у нетривалий проміжок часу оволодіти новими мовами.

Рибальченко Д.С.
НТУ «ХП»

ВІЗУАЛЬНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МОВ

Мета роботи – дослідити візуальні методи навчання мов. Актуальність

теми полягає в тому, що в наш час дуже «модно» бути поліглотом. А для цього потрібна дієва та зручна методика для вивчення мов.

Візуальні методики для вивчення мов розробляли такі дослідники: Г. Гримко (тренування органів чуття), Т. Байкуталов (відео з субтитрами), В. Мілашевич (схеми та малюнки), П. Губерин, П. Риван, Р. Мишеа, Ж. Гугенейм, А. Соважко.

У своїй роботі я опишу декілька методів візуального вивчення мов.

1. Метод карток. На картці записано слово або вислів іноземною мовою з транскрипцією, в деяких варіантах ще пишуть приклад використання. А з іншого боку картки написаний переклад. Береться декілька десятків карток та вивчають слова та їхній переклад. Якщо слово на картці знайоме, то картка відкладається в сторону, а якщо ні – то під низ колоди карток. Вивчають картки доти, поки вся колода не буде відкладена в сторону, тобто поки всі слова не будуть вивчені. Через деякий час (місяць, декілька тижнів) беруть ту саму колоду карток та повторюють вивчений матеріал.

Переваги методу:

- Швидке вивчення слів та виразів;
- Повторення вивченого матеріалу.

Недоліки:

- Таким чином не вивчається граматика;
- Неоднозначність перекладу деяких слів.

2. Метод асоціацій

Для запам'ятовування складних слів можна намалювати комічний схематичний малюнок. У візуальній пам'яті залишиться цей малюнок, який буде асоціюватися з іноземним словом. Цей метод цікавий і підходить для людей з розвиненою фантазією.

3. Метод мовчання.

Базується на теорії, що у кожної людини закладене знання мови. За цією методикою вчитель не говорить з учнем, а спілкуються за допомогою кольорових таблиць, в яких кожен колір позначає окремий звук. Знання формуються на рівні умовних взаємодій. У такому методі навчання думки, акценти, помилки вчителя не впливають на учня, тому учень може досягнути більших успіхів у дисципліні, ніж вчитель.

Основним недоліком цього методу є те, що навчання може затягнутися на роки.

4. Метод читання.

Напевно один з найпоширеніших та найуніверсальніших методів

вивчення іноземної мови. До нього можна віднести читання книжок, журналів, перегляд фільмів з субтитрами. Читаючи, людина запам'ятовує правильність побудови речення, написання слів, граматику. Недоліки методу полягають в тому, що неможливо цим методом вивчити мову з нуля. А також те, що можна неправильно завчити вимову слів.

Отже, немає єдиного універсального методу, який допоможе за кілька днів досконало вивчити мову. Для ефективності вивчення потрібно поєднувати всі органи чуття. Потрібно застосовувати не тільки візуальні, а й аудіо та мовленнєві методи, враховуючи індивідуальні вподобання.

Секало О.М.
НТУ «ХП»

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКУРЕНТНОСТІ КОНЦЕПТУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ЛЕКСИКОНУ

Словниковий склад (лексикон) – це набір слів, яким володіє людина у знайомій їй мові. Словниковий склад, як правило, зростає та розвивається з віком, і послуговує як практичний і фундаментальний інструмент для спілкування та здобування знань. Для того щоб донести слухачеві свою думку, людина має володіти достатнім словниковим складом.

Наука про мову використовує для позначення словникового складу термін «лексикон». І ця назва краще передає суть поняття, адже лексикон – це не просто «архів», хаотичне накопичення словникових одиниць, а сукупність всіх слів, якими володіє людина, користується соціальна група. Тут відразу потрібно уточнення: володіти і користуватися – це різні поняття. Тому лексикон, або словниковий склад, характеризується видом. Існує активний та пасивний словарний склад.

Активний словниковий склад – кількість слів, яким ви користуєтесь постійно, щодня, в спілкуванні з близькими, колегами і всіма оточуючими, а також чуєте по телевізору і навколо себе.

Пасивний словниковий склад – це всі відомі вам слова, включаючи ті, значення яких ви розумієте, зустрічаючи в усних або письмових джерелах, але ніколи (або вкрай рідко) використовуєте в мовленні.

Розгляньмо інше ключове поняття у наших дослідженнях – концепт. Концепт – це найбільша оперативна одиниця ментального рівня, яку на вербальному рівні може позначати слово, словосполучення, фразеологізм,

речення чи текст. У подальших дослідженнях ми зупиняємося саме на слові. Упорядковане поєднання концептів у свідомості людини становить її концептуальну систему. Ці концепти можуть бути картиноподібні й мовоподібні.

Рекурентність концепту (частотність його мовних репрезентацій в мові) є важливим показником актуальності концепту в когнітивній свідомості народу. Вона відображає не тільки мовну, але і когнітивну, і лінгвосоціальну актуальність концепту.

Проблема співвідношення слова і концепту залишається однією з центральних теоретичних проблем когнітивної лінгвістики. Існує думка, що концепт завжди має словесний вираз, обов'язково названий словом. Концепти можуть функціонувати в універсальному предметному коді людини, виконуючи свої функції одиниць мислення. Концепт у філології – це змістовна сторона словесного знаку, за якою стоїть поняття, що відноситься до розумової, духовної або матеріальної сфер існування людини, що закріплене в громадському досвіді народу, і співвідносне з іншими поняттями, найближчі з ним пов'язаними або, в багатьох випадках, йому протиставляється.

Дослідження рекурентності концепту може відігравати значну роль у визначенні обсягу лексикону. Якщо визначення словникового складу дає уявлення про те, якою кількістю слів володіє людина, то визначення рекурентності концепту дозволить дізнатися актуальність слова у повсякденному використанні. Дані дослідження є актуальними у когнітивній лінгвістиці, адже слово відіграє суттєву роль у нашому житті. Сфера діяльності, коло спілкування і спосіб життя накладають відбиток, але навіть незважаючи на них, кожен бажаючий може збільшити свій словниковий склад. Навіть, зараз, дочитавши статтю до цих рядків, ви могли поповнити свій словниковий склад новими для себе лексемами (словами). І можете продовжити розширювати словниковий склад, взявши на озброєння перевірені часом і рекомендовані філологами вправи з розвитку словникового складу.

Скребцов М.К.
НТУ «ХП»

ЛІНГВІСТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ В. ФОН ГУМБОЛЬДТА

Одним із засновників лінгвістики як науки є філософ, лінгвіст, державний діяч, дипломат Вільгельм фон Гумбольдт.

Німецький філолог розвинув учення про мову як неперервний творчий процес і її «внутрішню форму», як про вираження індивідуального світобачення народу, визначив шлях і напрям розвитку всієї європейської гуманітарної думки своєї епохи.

Ім'я Гумбольдта є початком загального мовознавства. Завдяки своїм фундаментальним знанням, він почав досліджувати мову. Його концепція системи мови, яку було надруковано в 40-е роки XIX століття, висловлена в одній праці, що містить три томи «Про мову каві на острові Ява». Перший том є теоретичним вступом, який має власний заголовок і складається з-понад 400 сторінок, потім було видано окремою книгою «Про відмінності в будові людських мов і про вплив цих відмінностей на духовний розвиток людства». Саме цей твір відображає концепцію мовознавства Гумбольдта. В цій праці лінгвіст висловлює думку про необхідність типологічного підходу до вивчення мов, зазначено підґрунтя, яке слід брати до уваги під час типологічного вивчення мов.

А вінцем його діяльності є вже згадана праця "Про мову каві на острові Ява". Гумбольдт представив мови, враховуючи розвиток їх ладу як основи для розвитку людського духу і показав їх взаємний вплив.

Суперечливі властивості мови Гумбольдт намагається сформулювати у вигляді антиномій.

У вченні В. Гумбольдта нація постає як творча індивідуальність із власним характером, духовним світом, самобутніми традиціями й уподобаннями; а мова - як вияв духу - безперервний творчий процес, «орган формування думки», духовне втілення індивідуального життя нації.

На думку мовознавця, народу як колективу належить вирішальна роль у формуванні мови. Але Гумбольдт прагнув вивести з цього національну специфіку мови. Кожна мова має свою національну форму. Саме народ як нація і складає творчий початок мови по Гумбольдту. Але головна роль народу не виключає, а припускає безперервну творчу діяльність індивіда.

Проблеми мови й мислення в Гумбольдта втілюються зовсім по-іншому. Мова й мислення нерозривно пов'язані одне з одним і утворюють тісну єдність. Цей зв'язок не простий, механічний, а дуже складний динамічний і суперечливий.

Вільгельм фон Гумбольдт трактує мову як проміжний світ, що знаходиться між людиною та природою і накладає свій відбиток на світогляд людини.

В. Гумбольдт розумів, що мова в перекладі «перекидає містки» між

людьми та культурами, стаючи посередником взаєморозуміння, але цим ще більше підсилює відмінності між ними, оскільки повністю залежить від позасвідомої енергії людської особистості. Тому перекладач повинен володіти вродженим даром проникнення в сферу слів і «носити в собі ключ» до розуміння усіх мов. Вважаючи, що мова є духом нації, своєрідним світобаченням, В. Гумбольдт увів поняття "мовна свідомість народу" і опрацьовував постулат про те, що розуміння мови пов'язане з розумінням духу народу, його світогляду.

Отже, лінгвістична концепція Гумбольдта – це якісно новий етап в мовознавстві. Він вперше за історію розвитку знань про мову зміг побудувати досить струнку й цільну лінгвістичну систему, що відображає внутрішню будову мови, його зв'язки з духовним і розумовим життям народу, його культурою, вказати майбутнім поколінням учених основні шляхи проникнення в нескінченно складні механізми мовної, інтелектуально-духовної та культурно-історичної діяльності людини.

Сокорева А. Є.
НТУ «ХП»

МІЖМОВНІ ОМОНІМИ Й ПАРОНІМИ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДАННЯ

У професійній діяльності перекладачів часто виникають проблеми з перекладанням міжмовних омонімів і паронімів, або «хибних друзів перекладача». Такі слова вчені ще називають псевдоаналогізмами (М. Гарбовський), псевдоінтернаціоналізмами (З. Попова, В. Акуленко, Ю. Марчук та ін.). Це слова, що в різних мовах збігаються або схожі звучанням і написанням, але мають відмінні значення. Наприклад: укр. луна («відгомін, відзвук») – рос. луна («місяць»); укр. артист («актор, музикант, співак») – англ. artist («художник»), укр. диван («великі меблі для лежання й сидіння») – польс. dywan («килим»).

Сьогодні питання перекладання міжмовних омонімів і паронімів є досить актуальним. Перекладачі, які послуговуються двома мовами, іноді припускаються інтерференційних помилок через намагання вжити схожі за формою різномовні слова (коли в них не збігається семантика) як повні лексичні відповідники, механічно переносючи значення слова однієї мови в іншу, ототожнюючи зміст різних за значенням лексичних одиниць. Тому мета

доповіді – з'ясувати причини виникнення й проблеми перекладання міжмовних омонімів і паронімів.

Міжмовні омоніми й пароніми були предметом досліджень таких мовознавців, як В. Акуленко, В. Дубічинський, М. Кочерган, В. Манакін, О. Реформатський, Є. Супрун та ін. Учені підкреслювали, що питання про ці одиниці є важливим і під час перекладання, оскільки в різних мовах наявна омонімія найменувань реалій у різних етносів, і під час контрастивних (зіставних) досліджень, коли зіставляють омоніми й пароніми в споріднених та неспоріднених мовах.

Під час перекладання відбувається взаємодія не тільки мовних систем, але й різних культур, тому перекладачів вважають посередниками і між мовами, і між культурами. Однак такий посередник не має права в міжмовних контактах і лексикографічній практиці переносити свої мовні навички на чужу мовну систему, використовуючи під впливом рідної мови й культури «хибні друзі перекладача».

Виникнення міжмовних омонімів і паронімів науковці пояснюють національно-культурною своєрідністю значень зовні схожих слів тієї чи іншої мови. Причинами появи «хибних друзів перекладача» є здебільшого взаємовпливи різних (навіть неспоріднених) мов, рідше – випадковий звуковий збіг лексичних одиниць, у споріднених мовах часто ґрунтуються на номінаціях, що походять з прамови, але розійшлися значеннями. Серед таких «хибних друзів перекладача» наявні слова різних частин мови: рос. час («година») – укр. час («время»); рос. аккуратный («охайний») – англ. accurate («точний, правильний»); англ. genial («добрий, сердечний, веселий») – геніальний («винятково талановитий»); укр. вродливий («гарний») – рос. уродливый («потворний»); укр. питати («спрашивають») – рос. пытаться («катувати») тощо.

Ці лексичні одиниці та їхні значення описано в словниках «хибних друзів перекладача», а також у словниках лексичних паралелей з різних мов (автори – В. Акуленко, В. Готліб, В. Дубічинський, І. Кононенко, М. Кочерган, В. Муравйов, Т. Ройтер, ін.). Україністика нині потребує таких лексикографічних праць і для навчання перекладачів, і для власне перекладацької діяльності.

Отже, «хибні друзі» є серйозною проблемою для перекладачів, оскільки можуть «збивати з пантелику» мовних посередників. Міжмовні омоніми й пароніми потребують різнопланового дослідження з боку науковців з урахуванням семасіологічного й ономасіологічного аспектів зіставлення, а також особливої уваги перекладачів під час виконання професійних обов'язків.

МОВА ЯК ЗАСІБ ПОЗИТИВНОГО МИСЛЕННЯ, ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ ТА ЕМПАТІЇ

Мова і мислення поєднані. Мислення виникає і розвивається одночасно з мовою. Мислення без мови неможливе. Абстрактне мислення – це мовне, словесне мислення. Саме тому мова має дуже великий вплив на формування нашого мислення.

В умовах сучасного нестабільного суспільства науковці відзначають погіршення стану здоров'я молоді, особливо психологічного. Формуючи позитивне мислення за допомогою мови, ми зможемо покращити психологічний стан людей.

Як же розуміють позитивне мислення в сучасних наукових працях? Як зазначає Л. М. Киричук, «теоретики позитивного мислення, вивчаючи способи самореалізації індивіду, ефективного спілкування, шляхи подолання стресових ситуацій та досягнення бажаної мети, акцентують увагу на можливості розвитку оптимістичного світогляду, схвального погляду на себе і своє оточення, вміння знаходити в будь-якій ситуації сприятливі моменти, зосереджувати на них увагу.

Позитивне мислення розглядають як основа життєтворчості особистості та обов'язково має творчий характер (Калошин В. Ф.). В цьому виявляється його схожість з мисленням продуктивним (Вертхеймер М.), що передбачає переструктурування проблемної ситуації та її нове сприйняття.

Таким чином, можна сприймати позитивне мислення як різновид мислення, спосіб інтерпретації життєвого досвіду, спрямований на розв'язання проблем внутрішнього характеру, сприятливо впливає на психологічне здоров'я особистості.

Уважне ставлення, глибоке розуміння духовного світу людини дозволяють знатися на розмаїтті людських індивідуальностей, знайти підхід до людей з різними характерами, життєвими принципами та моральними цінностями. Спостережливість, вміння аналізувати слова, логіку думок не тільки з позиції власного погляду, а й за рахунок вміння поставити себе на

місце співрозмовника, емпатійно сприймати його, дають змогу відкрити в людині внутрішній світ.

У психологічному розумінні емпатію розглядають як своєрідне входження у внутрішній емоційно-чуттєвий досвід іншої людини.

Г. Андреева, І. Дубровіна, Г. Перепечина, В. Панок вважають емпатію інструментом пізнання іншої особистості. Вивченням емпатії в аспекті соціальної взаємодії займалися К. Роджерс, К. Рудестам, А. Менегетті, Дж. Морено. Емпатійне розуміння, зазначав К. Роджерс, є справжньою умовою розвитку спілкування.

Мова – знаряддя, інструмент за допомогою якого можна вплинути на людину, зрозуміти її. Вона формує особистість людини, носія мови, через нав'язані йому мовою і закладені в мові бачення світу, менталітет, відношення до людей.

Отже, мова як засіб формування позитивного мислення, взаєморозуміння та емпатії – це ключові фактори успіху в багатьох видах діяльності. А особливого значення мова набуває у професіях системи «людина – людина», до яких, перш за все, належить діяльність вчителя та психолога.

Сосонна К.В.
НТУ «ХП»

ЛІНГВІСТИЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Як відомо, глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У загальному розумінні – це перетворення певного явища на планетарне, таке, що стосується всієї Землі. Як наслідок глобалізації – світ стає більш зв'язаним і залежним від усіх його суб'єктів. І у цьому процесі не можна обійтися без загальносвітових мов, що полегшують спілкування людей всього світу.

Найпоширенішою загальносвітовою мовою сьогодні стає англійська, функція якої – спілкування світової спільноти в інтеграційних процесах економіки, торгівлі, культури тощо. Однак деякі дослідники процесу глобалізації вважають, що поширення «американської англійської» можна розглядати як втрату національної ідентичності. Крім того, як стверджує американський лінгвіст Mario Pei, її невдала стандартизація та складність фонетичної системи, правопису, граматики стає однією з головних проблем

вивчення і володіння англійською мовою в світі. Через це набуття виразного місцевого колориту «всесвітньої» мови негативно впливає на її розвиток і удосконалення.

Також «всесвітня» мова впливає на національні мови. Вітчизняні науковці аналізують вплив англійської мови на розвиток української. З 1990-х років почався період розвитку і становлення нових норм творення та вжитку українських мовних одиниць у порівнянні з попереднім радянським періодом. З одного боку, можна сказати, що поширення англійської в усі сфери життя уповільнює і регресує розвиток української, а з іншого – дає поштовх до розвитку морфологічних одиниць та морфем, запозичених з англійської. Отже, українська мова залежна від глобалізаційних процесів. Стаття В. Радчука повністю доводить цю тенденцію запозичення англіцизмів: батл – двобій, девайс – технічний пристрій, кеш – готівка, пікапер – спокусник, піплхейтер – людиноненависник, прев'ю – попередній перегляд, тинейджер – підліток, треш – сміття, фейк – підробка та інші. Як наслідок, поступово зникають власне українські мовні одиниці та дезактивуються словотвірні засоби.

Проводили опитування щодо ставлення суспільства до глобалізації англійської мови. Відповідно до опитування, чим вищий рівень знання англійської мови у респондента, тим більш позитивне його ставлення до вживання запозичень у повсякденному спілкуванні. Влада деяких держав почала активно реагувати на ці процеси та захищати національну мову від глобалізації в усіх сферах. Яскравим прикладом такої реакції є закон Туббона (1944 рік) про штрафні санкції за уживання англійських слів замість французьких у Французькій республіці. Послідовниками такої реакції стали Литва, Німеччина, Італія, Японія та інші. Українська влада у свою чергу не створює жодних перешкод на законодавчому рівні для експансії англійської мови в національний мовний простір українців.

Отже, підсумовуючи все вище викладене, можна стверджувати, що неможливо аналізувати процес лінгвістичної глобалізації лише в одному ракурсі, негативному або позитивному, і влада кожної держави має здійснювати гнучку мовну політику своєї країни.

Спасьонова А. В.
НТУ«ХП»

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Сленг – специфічний засіб мовного спілкування; лексика, яка вживається окремими професіями, групами людей, соціальними прошарками. Існують різноманітні види сленгу: міський, студентський, спортивний, професійний, кримінальний тощо.

Оскільки 21 століття – століття сучасних технологій та нових тенденцій, комп'ютер став невід'ємною частиною нашого життя. Майже вся молодь спілкується в Інтернеті, віддаючи перевагу таким комунікаціям аніж живому спілкуванню, тому варто говорити про розвиток молодіжного Інтернет-сленгу. Він розвивається здебільшого завдяки іншомовним (переважно англійським) словам. Цей розвиток дуже стрімкий, адже на зміну одній тенденції приходить інша, і це ускладнює вивчення молодіжного мовлення.

Основні методи утворення сленгу: калькування, переклад, скорочення слів, аббревіація, власна інтерпретація слів, навмисно неправильне написання слів, подвоєння приголосних, оглушення дзвінких приголосних, афіксація, суфіксація, префіксація тощо. Також у молодіжному сленгу широко використовуються смайли – знаки, що виражають емоції, та меми.

Серед позитивних рис молодіжного сленгу те, що він є способом самовираження, підкреслення індивідуальності; допомагає молоді почуватися єдиною групою; спрощує спілкування; економить час за рахунок стислої передачі інформації. Безумовно, сленг має і негативні сторони, а саме: «засмічення» мови; зменшення словникового запасу у молоді; поширення кримінальної (вульгарної) лексики; виникнення проблем у спілкуванні з дорослими; порушення норм пунктуації, орфографії; розуміння лише в «своїх» колах.

Отже, сленг є невід'ємною частиною спілкування молоді в Інтернеті. Зараз навіть почали з'являтися словники молодіжного сленгу, аби подолати бар'єр між поколіннями. Але питання про те, чи є молодіжний сленг позитивним або негативним явищем, залишається не розв'язаним.

Федорченко Г.
НТУ «ХП»

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СУРЖИК: ПРИРОДНЕ ЧИ ШТУЧНЕ ЯВИЩЕ?

Мовне явище, що дістало назву «суржик», належить до специфічної форми побутування мови в Україні. Його національну й соціальну природу відображає сам термін, запозичений із сільськогосподарської лексики.

Суржик – елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови. Близький до понять «арго», «жаргон», «креол», «лінгва франка». Первісно термін «суржик» (без додаткових визначень) вживався переважно щодо українсько-російського суржику. Переважно це «побутове мовлення», в якому об'єднано лексичні та граматичні елементи різних мов без дотримання норм літературної мови.

Українсько-російський суржик поширений у побутовому спілкуванні мешканців багатьох регіонів України, а також місцевостей на території Росії, де мешкає українське населення – на Стародубщині, Курщині, Подонні, Кубані, Ставропольщині, Терщині, Поволжі, Поураллі, Тюменщині, Омщині, Ціліні (Сірий Клин), Зеленій Україні.

За даними досліджень Київського міжнародного інституту соціології, у 2013 р. поширеність «суржикомовності» серед дорослого населення різних регіонів України становила від 2,5 % (Західний регіон) до 21,7 % (Східно-Центральний регіон), а загалом в Україні – близько 12 %. Але варто враховувати, що через очевидні проблеми з проведенням чіткої межі між «суржикомовністю», вживанням окремих елементів суржику й «чистою» україномовністю чи російськомовністю такі оцінки можуть бути лише приблизними.

Суржик – це суміш, покруч, який з'являється внаслідок накладання системи однієї мови на іншу. Й утворюється "мова-виродок"... Це неграмотне використання української мови, це мовлення, надзвичайно засмічене іншомовними (переважно російськими) словами, зворотами. Воно виникло в маргінальних сферах між україномовними та російськомовними територіями.

У роздумах і дискусіях про суржик постає закономірне питання: суржик – це природне явище чи штучне? На думку доктора філософських наук Мирослава Поповича, суржик – це природне явище: «Воно побутує не тільки в українській мові, просто в інших культурах називається по-іншому. Подекуди захист мови від суржику затверджений юридично. До прикладу, у Франції є закон, що забороняє вживати слова англійського походження, навіть такі вигукі, як "wow". І правопорушників за це штрафують. Відомо, що мовні явища належать до стихії, а тому якийсь тиск чи насильство не буває плідним у цьому напрямку. Однаково неможливо примусити людину послуговатися як чистою мовою, так і засміченою». На противагу цій думці український поет і

дисидент Ігор Калинець вважає: «Яке ж це природне явище? Звісно, воно штучне. Нанесене нашими ворогами, нашою некритичністю до мови, нашою безхребетністю, незнанням своєї історії, байдужістю до того всього, а найперше – до своєї мови. Це все тому, що ми тривалий час не мали своєї держави».

Однак яким би не було явище суржику, природним чи штучним, ми маємо послуговуватися літературною мовою, хоча це набагато важче, ніж спілкуватися тим сленгом, який ти постійно чуєш у навколишньому лінгвістичному оточенні. Тому вибір людини в питанні "чиста мова чи суржик" залежить насамперед від культури самої людини. І лише тоді, коли людина сама захоче користуватися вишуканою мовою, вона прагнучиме говорити літературно й уникатиме суржику.

Хрущов Д.Ю.
НТУ «ХП»

В. ФОН ГУМБОЛЬДТ ПРО СУТНІСТЬ І ПОХОДЖЕННЯ МОВИ

Фрідріх Вільгельм Крістіан Карл Фердинанд Фрайхер фон Гумбольдт – німецький філолог, філософ, лінгвіст, державний діяч, дипломат. Один із засновників лінгвістики як науки. Розвинув учення про мову як про неперервний процес і про «внутрішню форму мови» як про вираження індивідуального світобачення народу. Лінгвістична теорія Гумбольдта настільки об'ємна і всеосяжна, що вона й досі має вплив на сучасне мовознавство.

Лінгвістичні погляди В. Гумбольдта тісно поєднані з його історико-філософською концепцією і відображають положення класичної німецької філософії. Філософські основи лінгвістичної системи Гумбольдта добре розкрив видатний російський філософ-матеріаліст Н.Г. Чернишевський: «Повинно проте ж не забувати, що він (Гумбольдт) хоча багато займався філософією і науками, найбільш близькими до неї, не мав сил виробити самостійний спосіб думок з тим дуже широким питань, дослідженням яких спеціально займаються мислителі, звані філософами; він підпорядковувався впливу метафізичного напрямку філософії, що панував тоді в Німеччині. Він тільки поділяв захоплення тодішнього освіченого німецького суспільства фантастичними мудруваннями Канта, Фіхте, Шеллінга ». Основою лінгвістичної концепції Гумбольдта є вчення про тотожність «дух народу» та

його мови. Слід зазначити, що його вчення, є заломленням вчення Гегеля про абсолютну ідею, викладеного в його «Феноменології духу».

Намагаючись пояснити сутність мови, В. Гумбольдт дає кілька визначень мови. Він вважає, що мовознавство не вирішить жодного питання, якщо воно не підніметься до розуміння мови як діяльності духу. Тому Гумбольдт постійно апелює до «духу народу», під яким він розуміє комплекс інтелектуальних цінностей і всю сукупність культури народу, його духовну своєрідність. «Мова, - говорить він, - є безперервною діяльністю духу, що прагне перетворити артикульований звук у вираження думки». Зрозуміти сутність мови можна тільки в тому випадку, якщо розглядати мову в тісному зв'язку з формуванням «духу народу», оскільки «мова у своїх взаємозалежних зв'язках є створення національної мовної свідомості». «Дух народу» та його мова настільки взаємопов'язані, що, якщо існує одне, інше можна вивести з нього. Цей зв'язок знайшов своє вираження у відомій формулі Гумбольдта: «Мова є ніби зовнішнім проявом духу народу, а його дух є його мовою –складно собі уявити щось більш тотожне».

Щодо походження мови судження В. Гумбольдта суперечливі. Гумбольдт підкреслює, що первісні джерела мови залишаються для нас незбагненою таємницею. У роботі «Про порівняльне вивчення мов різних епох» він пов'язує питання про появу мови з питанням про походження людей: «Людина є людиною тільки завдяки мові, а для того щоб створити мову, вона вже повинна бути людиною. Тому мову неможливо уявити як щось наперед дане... Мова, безумовно, виникає з людини». Питання про походження мови Гумбольдт пов'язує з практичними потребами людини («організм мови виникає з притаманної людині здатності й потреби говорити, її формує весь народ»).

Отже, широке коло проблем, які досліджував В. Гумбольдт, суперечливість його висловлювань, глибоке розуміння механізму функціонування мови й спрощене тлумачення співвідношення мови та свідомості, його спроби створити теорію мови – все це й у наш час продовжує цікавити філологів і лінгвістів.

Чистякова В.
НТУ «ХП»

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ХІМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Хімія та біохімія – науки, що в останні роки розвиваються надзвичайно

динамічно. Ми стали свідками появи їх нових важливих підгалузей, кожна з яких має добре розроблену теоретичну частину й чітке розроблення можливих практичних наслідків. Не буде новим сказати, що у системі хімічних понять досить чітко вирізняються три підсистеми – наукова, виробнича й товарна.

Доречно зазначити, що у науковій системі можна виділити ще дві – термінологічну й номенклатурну, перша з яких стосується номінування хімічних понять, а друга – способу найменування конкретних хімічних речовин. На сьогодні кількість хімічних речовин продовжує зростати, синтезовано нові класи як органічних, так і неорганічних сполук, а це потребує необхідності удосконалювати їх номенклатуру.

Важливим питанням є розроблення номенклатури бібліотек, що є предметом дослідження комбінаторної хімії, а також адаптація номенклатури до національних мов. З огляду на це бажаною є чітка системність, усезагальність і однозначність хімічної номенклатури. На нинішньому етапі розвитку української хімічної термінології у зв'язку з постійним запозиченням з інших мов нових термінів та їх модифікацій актуальною залишається проблема співвідношення між національними й міжнародними елементами в термінотворенні та їх інтерпретації в українській мові.

Важливим є приведення національної хімічної терміносистеми у відповідність до міжнародної. Особливо гостро ця проблема постає зараз в умовах інформаційних технологій. Уніфікація та стандартизація термінології полегшують міжнародне наукове спілкування. Тут є важливими не тільки вдале номінування і точне написання термінів, але їхнє позначення як одиниць виміру, скорочення.

Потрібно окремо звернути увагу на проблему полісемії - багатозначності термінів. Така проблема часто вирішується шляхом розмежування понять засобами української мови, проте не завжди: *reactant* і *reagent* українською перекладають як реагент, хоча під першим словом за IUPAC розуміється кожна речовина, що стоїть зліва від реакційної стрілки (рос. реагирующее вещество), а під другим – кожна речовина, яка знаходиться зліва чи справа від стрілки і бере участь у реакції. Отже, українська мова дає змогу прийняти і реагент в його конкретному, а не полісемічному значенні, і реактант, що не суперечить законам мови, бо слів із суфіксом -ант в інверсійному словнику достатньо.

Не менш важливою проблемою є паронімія в хімічній термінології. Уживання паронімів ефективне, зокрема, для максимального уточнення термінів, надання їм чіткості й однозначності. Хоча й тут виникають і певні труднощі: окис (оксид, *oxide*) і окисно-відновна реакція, окисно-відновне

титрування. На основі зазначених міжнародних номінацій суперечностей не виникає, але прикметник окиснюючий криє в собі полісемію: його можна ще розуміти як окисдно-відновний (реакція, титрування).

Існує багато явищ, які також потребують узгодження та уточнення. Наприклад: запозичення, буквальний переклад, синонімія, терміни, значення яких залежить від наголосу, уживання активних діеприкметників. Перелік можна продовжувати, проте детально зупинятися на цьому ми не будемо.

Наприкінці вважаємо за потрібне наголосити на абсолютній доцільності запропонованої хіміками Київського університету і закріпленого в Державному стандарті чіткого розподілу термінів «елемент» і «проста речовина», включаючи також їх назви, де національна назва простої речовини не збігається з назвою хімічного елементу. Така система практично бездоганна: в міжнародних правилах не виникає жодних проблем із номенклатурою як органічних, так і неорганічних сполук.

Юр М.В.
НТУ «ХП»

КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Тема кліпового мислення безпосередньо поєднана з мовленням. Вона є актуальною в наш час через розвиток інформаційних технологій та маніпуляційних процесів, що активізуються останнім часом у суспільстві. У перекладі з англійської слір - це швидкість руху, «вирізка» з газети, уривок. Тобто кліпове мислення - це новий спосіб отримання і засвоєння інформації не друкованим текстом, як це було раніше, а картинками, уривками, які поєднані один з одним; фактів, які немов в калейдоскопі, змінюють один одного. Безумовно, епоха високих технологій впливає на мислення сучасної людини. З появою телебачення та інтернету навколишній простір наповнюється інформацією, а швидкість змін, що відбуваються навколо людини, зросла в 50 разів! Стикаючись з неймовірними обсягами та швидкістю зміни інформації, мозок сучасної дитини не встигає обробляти і аналізувати отриманий матеріал. Доктор психологічних наук, професор Рада Грановська вважає, що дитина не народжується з логічним або кліповим мисленням. На розвиток мислення впливає навколишнє середовище, школа і, звичайно ж, батьки. Мислення дитини лише підлаштовується під потік інформації, що надходить. На думку професора Грановської, саме в цьому полягає проблема сучасної молоді.

Вчені перелічують такі переваги кліпового мислення: прискорення реакції людини; кліпове мислення як адаптаційний механізм мозку на збільшення інформації для інвентування підвищеного інформаційного навантаження, яка існує навколо нас. Завдяки кліпового мислення людина вчиться виконувати кілька справ одночасно. У ній розвиваються навички одночасно виконувати декілька справ. З розвитком прискореного мислення людина втрачає здатність мислити концентровано, намагаючись знайти правильні підходи до проблеми і вихід з неї. Таке явище може серйозно перешкодити успішності в роботі, через те, що такі властивості мислення, як аналіз, виділення головного, вміння робити узагальнення і висновки, поступово стають непосильним завданням для людини. Міркування втрачають послідовність, складно зрозуміти думку, яку така людина бажає висловити. Кліпове мислення впливає на найбільш незахищений прошарок населення – дітей. Вчителі давно помітили, що, навчившись мислити поверхнево, діти не можуть розуміти і вникати в сутність чужих думок. Через це ускладнюється їх навчання в школі, зокрема, кульгає написання викладів і перекази текстів. У них хороша короткочасна пам'ять, але тривалий час утримати інформацію в голові вони не можуть.. Ще одним важливим мінусом стає втрата людиною чутливості до чужих проблем і переживань. «Проковтуючи» рекламні ролики, короткометражні історії з інтернет-порталів, телевізорів та інших джерел, людина втрачає співчуття. Особливо в інтернеті ролики ніхто активно не контролює, тому жорстокість, черствість, байдужість до чужого горя поступово поповнюють серця людей. Навіть якщо і зберігається людяність, то через загальну байдужість і жорстокі коментарі вона втрачає свою дієву силу. Кліпове мислення характеризується короткочасною реакцією без будь-яких дій. Читання завжди робило людину розумною, різнобічно розвиненою, інтелектуальною і мудрою. У століття розвитку поверхового мислення читання краще за все рятує світ від деградації і тупості. При цьому важливо читати не все підряд, а класичну літературу. Саме вона розвиває мислення, пам'ять, увагу. Твори класиків навчають аналізувати інформацію, робити висновки, узагальнення. Корисно також читати філософські праці. Але кліпове мислення сучасних дітей не дає їм можливості зрозуміти, про що йдеться у творах.

Отже, кліпове мислення є закономірним наслідком розвитку інформаційних технологій. Деякі вчені вважають його ані негативним, ані позитивним явищем. Кліпове мислення є реальністю, що існує, і слід ставитись до нього усвідомлено, щоб не втрачати здатності до самостійного, незалежного, творчого мислення та не підкорятися маніпулюванню ЗМІ.

ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ЛІНГВІСТИКИ

Уявлення про мовну картину світу узагальнено виклали Ю. Апресян та його послідовники. Коротко їх можна означити так: кожна природна мова відбиває певний спосіб сприйняття й організації світу. Репрезентовані у мові значення складаються в певну єдину систему поглядів, яка є обов'язковою для всіх носіїв мови і є мовною картиною спільноти. Властивий мові погляд на світ є частково універсальним, частково національно специфічним, так що носії різних мов можуть бачити світ дещо по-різному, крізь призму своїх мов. Мовна картина світу є «наївною» в тому сенсі, що в багатьох деталях відрізняється від наукової картини світу, проте ці деталі є не менш складними й цікавими, ніж наукові. У наївній картині світу можна виокремити наївну геометрію, наївну фізику, наївну етику, наївну психологію тощо. З їх аналізу можна сформулювати уявлення про основи існування певної культури, спільноти.

Викладене є розвитком думок Вільгельма фон Гумбольдта та Л. Вайсгербера. Зокрема, В. фон Гумбольдт підкреслював різницю між поняттями «проміжний світ» і «картина світу»: у першому понятті, на його думку, йдеться про статичний продукт мовної діяльності, що визначає сприйняття дійсності людиною; одиницею його є «духовний об'єкт» – поняття, а в іншому – про рухливу, динамічну сутність, яка утворюється шляхом мовних втручань у дійсність. На думку Л.Вайсгербера, між людиною та дійсністю перебуває світ мислення, що є посередником, і мова, в якій репрезентований цей світ. Він писав: «Рідна мова створює основу для спілкування у вигляді вироблення схожого у всіх його носіїв способу мислення. Причому й уявлення про світ, і спосіб мислення – результати процесу світоутворення, який постійно відбувається у мові, пізнання світу за допомогою специфічних засобів цієї мови у певному мовному співтоваристві».

Актуальним є також питання про співвіднесеність мовної картини світу

та концептуальної картини світу. Вчені дійшли висновків, що ці терміни не є тотожними, так само як і мислення не дорівнює мові. Окрім вербального, людина має образне мислення. Часто певні образи не мають відповідної зовнішньої форми, бо в цьому не було потреби, або ж тому, що цей образ не є ще відкритим для людини, тобто, як нам відомо, є ще багато речей, які людина не пізнала і не відкрила за допомогою науки, але ці речі існують у її свідомості у вигляді образів. Тільки коли наш інтерес спрямований на певний образ, цей образ виходить з «темряви» нашої свідомості та потрапляє до мовної картини світу, тобто тоді, коли він отримує мовне пояснення.

Мовну картину світу окремого народу досліджують такі науки як етнолінгвістика, соціолінгвістика, психолінгвістика та інші. Це новий і перспективний напрям у розвитку мовознавства, що застосовує комплексний підхід до вивчення мови та її внутрішньої форми, поєднує в собі методи, властиві кільком наукам (лінгвістиці, фольклору, етнографії, психології тощо), – і внаслідок цього ми маємо новий погляд на традиції народу, специфіку його мови та мислення. Розгорнуте уявлення про мовну картину світу та її роль у соціальному пізнанні та поведінці виникає тільки в сучасності, зазначає М. О. Шигарева, яка пропонує розглядати мовну картину світу у варіантах загального (національна мова і, відповідно, національно-мовна картина світу), окремого (мовлення соціальної групи) та одиничного (мовлення особистості).

Таким чином, мовознавці виокремлюють три рівні мовних картин світу: на рівні ідіолекту, діалекту та узусу.

СЕКЦІЯ 10 ІСТОРІЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ

Абросимов А.С.
НТУ «ХПИ»

ВЫДАЮЩИЙСЯ УЧЕНЫЙ ВЕНИАМИН МИХАЙЛОВИЧ МАЙЗЕЛЬ

Вениамин Михайлович Майзель – известный советский ученый-механик, педагог, член-корреспондент Академии наук УССР (с 1939 г.), профессор, доктор технических наук.

Фундаментальные знания В. М. Майзель получил в стенах Харьковского технологического института и Харьковского института народного образования (ныне Харьковский университет им. В. Н. Каразина). Большое влияние на будущего ученого оказали известные ученые отечественные педагоги: С. Н. Бернштейн, Н. А. Столяров, В. М. Серебровский, М. А. Воскресенский, Г. Ф. Проскура.

Многогранна педагогическая деятельность В. М. Майзеля. С 1921 г. он преподает в ХТИ. В 1922 г. поступает в аспирантуру ХТИ, где его руководителем становится Г. Ф. Проскура, выдающийся специалист в области аэрогидродинамики и гидромашиностроения, академик АН УССР (с 1929 г.). В октябре 1928 г. Майзель утвержден Наркомпросом в звании профессора.

В 1929 г. Майзель защищает диссертацию «К исследованию работы и движения жидкости во вращающихся лопастях центробежных насосов», за которую получил степень доктора инженерно-технических наук. В этой работе ученый исследовал движение жидкости внутри колес центробежных насосов с учетом влияния числа лопаток и их профилей. В дальнейшем результаты, полученные в теории насосов, были распространены на турбомашины, в том числе на роторные компрессоры.

Основные научные исследования Вениамина Михайловича посвящены проблемам термоупругости, динамики машин, в частности, теории гидротурбомашин. Метод Майзеля, который позволяет экспериментально определять напряженно-деформированное состояние в нагретых телах вошел в учебники по термоупругости. Им была также обобщена теорема о взаимности работ Бетти, которая стала носить название Бетти-Майзеля.

С 1930 года Майзель стал заведовать кафедрой «Динамика и прочность машин» на физико-механическом факультете Харьковского механико-

машиностроительного института. Для передовых разработок на кафедре ДПМ была создана хорошо оснащенная лаборатория. В период с 1928 по 1941 гг. он также работал в качестве профессора в других харьковских институтах – авиационном, инженерно-строительном и автодорожном.

В самом начале Великой Отечественной войны почти все научно исследовательские учреждения Украины были эвакуированы в Уфу. В. М. Майзель был включен в штат Института строительной механики АН УССР, в котором возглавил отдела динамики машин, состоящий всего из двух научных сотрудников. Институт в основном работал по заданиям авиамоторной промышленности, а его сотрудники оказывали большую помощь развернутому в Уфе авиамоторному заводу №26. В частности, под руководством Майзеля был разработан и изготовлен специальный тензометрический прибор для записи статических и динамических напряжений в деталях сложных конфигураций, в частности, в винтах двигателей самолета. Он активно работал над оборонной тематикой и принимал участие в семинаре, которым руководил академик А. Н. Динник. На январской сессии Академии наук в 1942 г. Майзель выступил с докладами «Трехкомпонентный промышленный тензометр и его применение» и «Метод определения термического напряженного состояния в упругом теле».

Трудности военного времени, простуда, работа на пределе человеческих возможностей подкосили здоровье В. М. Майзеля. 28 ноября 1943 года этот талантливый, подающий большие надежды ученый скончался в возрасте 43 лет. Урна с его прахом погребена в Москве на кладбище Донского монастыря.

Бабаджанян К.О.
НТУ «ХПИ»

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ КАФЕДРЫ «АВТОМАТИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ ДВИЖЕНИЕМ»

В конце 1950-х годов началось освоение космического пространства. Сложные программы полетов потребовали создания систем управления ракетами и космическими летательными аппаратами. В Харькове в 1959 году было создано ОКБ-692 (КБ «Электроприборостроения» – КБЭ), занимающееся именно этими проблемами. Но создание этих систем управления, в свою очередь, потребовало подготовки специалистов в области динамики полета и управления. В результате на инженерно-физическом факультете Харьковского

политехнического института (ныне Национальный технический университет «ХПИ») была создана специальность и кафедра «Автоматическое управление движением» (АУД). Инициаторами создания новой специальности стали профессор Арег Варшакович Дабагян и генеральный конструктор КБЭ Владимир Григорьевич Сергеев.

Подготовка инженеров по новой специальности требовала фундаментального математического образования в сочетании с глубокими инженерными знаниями. В то время только инженерно-физический факультет в ХПИ обладал традициями и возможностями для такой подготовки, поэтому организаторы новой специальности выбрали именно его. Первые занятия на кафедре АУД начались в ноябре 1964 года. Студентов на новую кафедру набирали с других факультетов, таких как «Машиностроения», «Энергомашиностроения», «Автоматики и приборостроения» и «Инженерно-физического», на второй и третий курс, а также был набран первый курс из абитуриентов. Со всеми отличниками, которых отобрали для «элитной специальности» профессор Дабагян проводил личную беседу перед утверждением о переводе. Никакой агитации не было, давались четкие планы на обучающую программу. Обучающая программа основывалась на «системе физтеха». Арег Варшакович считал, что у прогрессивной, «космической», специальности должна быть прогрессивная методика обучения. Отличительной чертой учебного процесса являлась фундаментальная подготовка студентов по теоретической и аналитической механике, прикладной и теоретической физике, математическому анализу, математической физике и другим дисциплинам. На примере создания кафедры АУД на инженерно-физическом факультете была отработана технология создания новых специальностей и кафедр, которая в дальнейшем с успехом применялась во всем университете.

В докладе приводятся воспоминания первых выпускников специальности АУД: Александра Яковлевича Макаренко, Анатолия Николаевича Калногуза, многие годы трудившихся в КБ «Электроприборостроения». За 53 года своего существования кафедра АУД выпустила много талантливых инженеров, участвовавших в разработке систем управления спутников, ракет-носителей, в том числе самой мощной ракеты «Энергия», а также боевых баллистических ракет, включая ракету Р-36 2М УТТХ, более известную под американским наименованием SS-18 «Satan». Ракета, получившая название «Сатана», внесена в книгу рекордов Гиннеса как самая мощная в мире боевая баллистическая ракета.

В настоящее время кафедра именуется «Компьютерное моделирование процессов и систем». Новый этап в ее развитии связан с подготовкой специалистов в области информационных технологий.

Безродный В.В.
ХНУРЕ

К ВОПРОСУ О ГЕОМЕТРИИ ЛОБАЧЕВСКОГО

На уроках геометрии изучаются именно законы Евклидова пространства, но упускается информация о других видах геометрий. Большинство людей не имеют понятия о них. Поэтому изучение истории развития геометрии и пути открытия геометрии Лобачевского является актуальным вопросом.

Привычная нам геометрия (геометрия Евклида) основана на системе аксиом, которые впервые были изложены в «Начала» Евклида (III век до н.э.). Он подвел итог построению геометрии и придал изложению совершенную форму, что на две тысячи лет «Начала» стали основой геометрии. Из пяти постулатов Евклида интерес представляет именно пятый: «Если прямая, пересекающая две прямые, образует внутренние односторонние углы, меньшие двух прямых, то, продолженные неограниченно, эти две прямые встретятся с той стороны, где углы меньше двух прямых». (Рис.1). Этот постулат один из самых сложных, включенных Евклидом в его систему аксиом. Многие математики, жившие после Евклида, пытались доказать, что эта аксиома (пятый постулат) – лишняя, т.е. она может быть доказана на основании остальных аксиом. Однако все попытки доказать его проваливались, но они способствовали развитию геометрии.

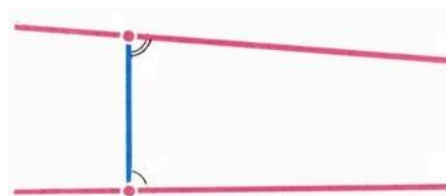


Рис. 1

Первым, кто допустил возможность существования неевклидовой геометрии, в которой пятый постулат заменяется его отрицанием, был К.Ф. Гаусс (1777-1855). Но Гаусс, к мнениям которого все прислушивались, не рискнул опубликовать свои результаты по неевклидовой геометрии, опасаясь быть непонятым и втянутым в полемику. Решающими оказались 30-е годы XIX в. В этот период два великих геометра – российский математик Николай Иванович Лобачевский (1792–1856) и венгерский математик Янош Бойа (1802–1860) – независимо друг от друга построили теорию, основанную на отрицании аксиомы о параллельных. Эту теорию называют геометрией Лобачевского-

Бойаи. У нее есть ещё одно название – гиперболическая геометрия. Хотя они пользовались уважением окружающих, но о их геометрии предпочитали не говорить, даже после смерти ещё несколько десятков лет. Пятый постулат геометрии Лобачевского утверждает, что если на плоскости лежат прямая и точка, то через эту точку можно провести хотя бы две прямые, не пересекающиеся с первой прямой (Рис.2). Чтобы получить подтверждение существования этой геометрии, нужно было построить модель (доказать непротиворечивость этой теории). Лобачевский это хорошо понимал и пытался её найти, но этого уже не успел сделать. Построение такой модели выпало на долю математиков следующего поколения. В 1868г. итальянский математик Э. Бельтрами исследовал псевдосферу (Рис.3), и доказал, что на этой поверхности действует геометрия Лобачевского. А через два года немецкий математик Ф. Клейн (1849-1925) предлагает другую модель плоскости Лобачевского. Ещё одна модель геометрии была предложена французским математиком А. Пуанкаре (1854-1912). Впоследствии были предложены и другие модели новой геометрии. Они окончательно установили возможность существования теории Лобачевского. В XX в. было обнаружено, что эта геометрия может описывать вполне реальные явления в природе, что было использовано в создании теории относительности Эйнштейна и в работах других известных учёных. С этого момента она приобрела актуальность и по сей день.

Таким образом, геометрия Лобачевского в начале кажется сложной и непонятной, но вызывает огромный интерес и расширяет кругозор, а сам автор этой теории является примером смелой личности, которая смогла выйти за поставленные многовековые рамки, не боясь мнения окружающих.

Близнюк М.Ю.

НТУ «ХП»

СТАН ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НАПРИКІНЦІ XX ст.

Лікарські засоби є продукцією, від якої безпосередньо залежить здоров'я, а часто і життя людини. Тому стандартизація у сфері лікарських засобів має особливо важливе значення. Історія фармації України складається з історії фармацевтичних закладів, історії наукового доробку провідних вчених, важливих подій, знакових перетворень в галузі. Україна – країна з міцними фармацевтичними традиціями. Одним з провідних осередків розробки нових

лікарських засобів в Україні був і залишається нині Державний науковий центр лікарських засобів України. Однак, у сучасній науковій літературі лише опосередковано відображено історію продукування лікарських засобів в Україні, зокрема і в Харкові.

Після здобуття незалежності Україною у 1991 р. виникло питання, за якими системами та напрямами розвиватиметься стандартизація фармацевтичної продукції. У спадщину від СРСР фармацевтичної галузі дісталася система, заснована на контролі якості, правила функціонування якої відрізнялися від міжнародних норм і ставали непереборною перешкодою для забезпечення якості лікарських засобів та виходу вітчизняних виробників на міжнародні ринки. Досить вказати на істотні відмінності структури та рівня вимог Державної фармакопеї СРСР XI видання від провідних фармакопей, а правил організації виробництва і контролю якості лікарських засобів (GMP), викладених у РД 64-125-91, від принципів і правил належної виробничої практики (GMP) Європейського Союзу (ЄС), встановлених у Директиві 91/356/ЕЕС і Посібнику з GMP ЄС. Системи забезпечення якості відповідно до Керівництва з GMP ЄС принципово відрізнялися від комплексних систем управління якістю продукції (КС УКП), прийнятих в СРСР. Технологічні регламенти виробництва лікарських засобів за ОСТ 64-002-86 суперечили правилам GMP, а порядок їх узгодження, затвердження і експертизи не відповідав принципам неупередженості та незалежності. Документи, необхідні для реєстрації лікарських засобів в СРСР, не відповідали реєстраційному досьє, встановленому в ЄС Директивою 75/318/ЕЕС.

Для розвитку стандартизації в 1992 р. Державний науковий центр лікарських засобів (ДНЦЛЗ) (Харків) призначено головною організацією зі стандартизації, метрології та сертифікації лікарських засобів МОЗ України, а в 1994 р. – також головною організацією зі стандартизації та метрології Держкоммедбіопрому України.

У 1992 р. на базі ДНЦЛЗ був створений Фармакопейний комітет МОЗ України, до функцій якого входило створення Державної фармакопеї України. Спеціально уповноважений орган був заснований, у зв'язку з особливим значенням національної фармакопеї у системі стандартизації. Державна фармакопея України - нормативний документ системи стандартизації, який є збіркою обов'язкових стандартів, технічних специфікацій (з методами контролю), що встановлюють особливі загальні та/або конкретні мінімальні технічні вимоги (або позови на вибір) щодо: якості певних груп лікарських засобів та лікарських форм; методів аналізу, фармако-технологічних і

біологічних випробувань, реактивів, упаковки і пакувальних матеріалів, маркування, умов зберігання; якості, методик аналізу та умов зберігання субстанцій (діючих та допоміжних речовин), лікарської сировини рослинного і тваринного походження, а також готових лікарських засобів, - у вигляді загальних статей, загальних текстів та монографій.

Державна фармакопея України містить також інформаційні матеріали. Для вибору правильного шляху розвитку стандартизації співробітниками ДНЦЛЗ і Фармакопейного комітету спільно з іншими зацікавленими організаціями та фармацевтичними підприємствами проведено роботу зі створення доступної інформаційної бази щодо стандартизації лікарських засобів, а також узагальнення, систематизації та аналізу міжнародної діяльності зі стандартизації.

У рамках зазначеної діяльності були зроблені переклади директив і настанов ЄС, нормативних документів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Конвенції фармацевтичних інспекцій (PIC) і Системи співробітництва фармацевтичних інспекцій (PIC/S), Міжнародної конференції з гармонізації технічних вимог до реєстрації лікарських препаратів для людини (ICH), положень про провідних фармакопеях і входять до них загальних статей, текстів та монографій. Ці матеріали та їхній аналіз опубліковано у наукових монографіях, а також у періодиці: «Фармаком», «Щотижневику АПТЕКА», «Провізор» та інших. У межах програми TACIS із залученням українських та зарубіжних фахівців проведено порівняльний аналіз законодавства та нормативної бази України щодо лікарських засобів.

Найголовнішими досягненнями цієї діяльності, заснованими на доступності її результатів для всіх фахівців галузі та об'єктивному аналізі ситуації в стандартизації, стали важливі зміни у фармацевтичному секторі України, орієнтація на нормативно-правові акти та стандарти ринкової економіки.

Отже, все це дало можливість інтегрувати фармацевтичний сектор економіки України до Європейського і світового провоту. Завдяки діяльності ДНЦЛЗ та фармакопії КОМ створено нову нормативну базу, що стала важливим чинником поступального розвитку фармацевтичного сектора України порівняно з іншими державами СНД. Були показані шляхи і процедури міжнародного співробітництва, зокрема, пов'язані з Системою сертифікації якості фармацевтичних препаратів для міжнародної торгівлі ВООЗ та Системою співробітництва фармацевтичних інспекцій (PIC/S).

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ КВАДРАТНИХ РІВНЯНЬ

Людині, що вивчає алгебру, часто корисніше розв'язати одну і ту ж задачу трьома різними способами, ніж вирішити три-чотири задачі різними способами. Вирішуючи одну задачу різними способами, можна шляхом порівняння з'ясувати, який з них коротше й ефективніше. Так виробляється досвід.

Математика в сучасному світі – це інструмент дослідження у фізиці, астрономії, біології та організації виробництва. Багато відомих економістів, лікарів й спеціалістів в області соціальних досліджень вважають, що прогрес цих дисциплін пов'язаний з більш широким використанням математики. Наприклад, властивості мікросвіту вираховані теоретично, а не отримані дослідженнями. Тобто створення математичних моделей діючих процесів та явищ – важливий етап пізнання світу.

Потреби життя, головним чином землеробства і астрономії, ставили вчених стародавності перед необхідністю вміти вирішувати рівняння як квадратні, так і більш високих степенів. Як, правило, це були завдання, пов'язані зі знаходженням площ земельних ділянок та з земляними роботами військового характеру, а також з розвитком астрономії. Рішення деяких видів квадратних рівнянь було відомо ще вавилонянам приблизно за дві тисячі років до нашої ери. У більш пізні часи греки, а за ними індійці навчилися вирішувати графічно деякі види квадратних рівнянь. Однак загальних методів для всіх видів квадратних рівнянь у них не було.

Методи рішення квадратних рівнянь були відомі ще в давні часи. Такі рівняння вміли розв'язувати вавилоняни (близько 2 тис. років до н.е.). Про це свідчать знайдені клинописні тексти завдань з рішеннями у вигляді рівнянь. Також вони викладалися в вавилонських рукописах царя Хамурапі. Однак, в цих текстах відсутнє поняття негативного числа і загальні методи вирішення квадратного рівнянь. У книгописних текстах зустрічаються неповні і повні квадратні рівняння виду $x^2 + x = 3/4$.

У Стародавній Індії були поширені публічні змагання в рішенні важких задач.

Формули рішення квадратних рівнянь за зразком ал-Хорезмі в Європі були вперше викладені в «Книзі абака», написаної в 1202 р. італійським

математиком Леонардо Фібоначчі. Книга сприяла поширенню алгебраїчних знань в Італії, у Німеччині, Франції та інших країнах Європи.

Багато завдань з цієї книги переходили у всі європейські підручники середньовіччя. Загальне правило розв'язання квадратних рівнянь було сформовано в Європі в 1544 р. Штіфелем. Сьогодні існує 11 відомих методів розв'язання квадратних рівнянь. Найвідоміші з них 2 за формулами: за теоремою Вієта, графічний метод та технологія розв'язання неповних рівнянь, рішення за допомогою номограм.

За цією методикою маємо змогу знайти позитивні корені рівнянь. Це старий забутий спосіб розв'язання квадратних рівнянь за допомогою номограм. Він дозволяє, не вирішуючи квадратного рівняння, за його коефіцієнтами визначити корені рівняння. Ці методи сьогодні знайомі майже всім.

Бондарь О. Д.
ХНУРЭ

О СТУДЕНЧЕСКИХ НАУЧНЫХ ОБЩЕСТВАХ ХАРЬКОВА

Студенческие научные общества в высших специальных учебных заведениях создавались по инициативе студентов и прогрессивных преподавателей. Так, студенты Харьковского ветеринарного института и Харьковского университета выполняли общие работы, участвовали в деятельности кружка любителей природы. Перед кружковцами с докладами выступали ведущие ученые-природоведы.

Нередко научный интерес студентов опережал институтские учебные программы. Так, директору Харьковского технологического института 19 сентября 1902 г. было подано прошение группы студентов об организации технологического студенческого общества под руководством профессоров Д. С. Зернова и Г. А. Латышева. В 1902 г. оно объединяло 189 студентов, а в 1903 – 232. Как утверждали студенты, «техника настолько быстро движется вперед, а реформы программ высших технических школ совершенствуются столь медленно, что получить полное понятие о прогрессирующей технике без технических обществ, нет никакой возможности».

8 мая 1912 г. студенты обратились в Учебный комитет ХТИ с ходатайством об открытии при институте факультативных курсов по воздухоплаванию, которые включали бы лекции по воздухоплаванию,

аэродинамике, теории стабилизации воздухоплавания и др. В 1912 г. бюро аэросекции подало прошение о присвоении ей имени капитана Л. М. Мациевича. Руководил секцией профессор Г. Ф. Проскура.

Учебный комитет, а за ним и Министерство народного просвещения утвердили устав аэросекции и присвоили ей имя капитана Л. М. Мациевича.

Так было увековечено имя выдающегося пионера авиации.

Власенко В.В.

НТУ «ХП»

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ТА ОСВІТНЬО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕКТОРА ХПІ МИХАЙЛА ФЕДОРОВИЧА СЕМКА

Відкриття Харківського практичного технологічного інституту в 1885 році поклало початок інженерній освіті в Україні. Протягом понад столітнього його розвитку важливий внесок мали ректори цього закладу. Серед багатьох видатних керівників чільне місце займає Михайло Федорович Семко. М.Ф. Семко – талановитий педагог, видатний вчений, організатор вищої школи та ректор Харківського політехнічного інституту.

Увесь життєвий шлях Михайла Федоровича був безпосередньо пов'язаний з політехнічним інститутом. Тут він пройшов шлях від першокурсника до доктора технічних наук, професора та ректора.

Ще з молодю М.Ф. Семко почав вивчати температуру різання і вплив на стійкість інструменту, теплові явища та удосконалював експериментальні методи їх дослідження. При вивченні фізичних закономірностей різання, він обґрунтував доцільність різання мінералокерамічними інструментами, сформулював основні фізичні закономірності різання, виявив особливості зносу і механізм формування поверхневого шару деталей, визначив галузі найбільш ефективного їх застосування.

З моменту створення перших синтетичних алмазів та організації його промислового виробництва М. Ф. Семко спрямував зусилля керованого ним колективу на розробку фізичних основ різання інструментом з надтвердого матеріалу. У розробці цієї наукової проблематики розкрився його талант як вченого та організатора науки. Ним створено унікальну наукову школу фізики різання, яка отримала широке визнання серед наукового загалу.

Михайло Федорович захистив кандидатську дисертацію «Теплота різання і стійкість інструменту», докторську дисертацію «Особливості процесу різання

алмазним і мінералокерамічним інструментом і обробки пластмас». Підготував понад 50 кандидатів і 6 докторів технічних наук, а також став автором понад 200 наукових публікацій, у тому числі 14 монографій.

Як ректору і керівнику наукової школи Михайлу Федоровичу випали непрості роки в історії ХПІ. І тому лише завдяки таланту видатного організатора і мудрого керівника, йому навіть у таких непростих умовах вдалося зберегти динамічний розвитку інституту, зміцнити його матеріальну базу та примножити науково-технічний потенціал.

М.Ф. Семко як керівник наукової школи, розуміючи вимоги дня, глибоко проникав у сутність досліджуваних процесів і явищ, знаходячи в їх сукупності чіткі закономірності та взаємозв'язки. Тому сформульовані ним наукові положення не втратили своєї наукової значущості і донині.

Учений запропонував нові форми організаційної діяльності наукового колективу, націленого на вирішення конкретних наукових проблем. Зокрема, ним ініційовано створення галузевих лабораторій при кафедрах відповідного профілю. При кафедрі, керованій безпосередньо М. Ф. Семком, виникла базова лабораторія мінералокерамічного інструменту. Окрім цього, у ХПІ створено ще 16 лабораторій такого типу.

Михайло Федорович розумів, що без потужної матеріально-технічної бази неможливо висока якість освіти і доклав усі зусилля до її гармонійному розвитку. У його стратегічні плани входило зміцнення аудиторної, лабораторної, спортивної баз, баз відпочинку студентів та викладачів, створення необхідних умов для лікування студентів.

М. Ф. Семко став однією з найавторитетніших особистостей в Україні та був добре відомий за кордоном. Про це свідчили широкі міжнародні зв'язки ХПІ та велика кількість нагород, які отримав особисто Михайло Федорович. Доробок видатного вченого та прекрасного педагога свідчить про його величезний внесок у розвиток НТУ «ХПІ» та у розвиток української науки. У його честь названа одна із вулиць Харкова, його ім'я присвоєно кафедрі, яку він очолював.

Голова В.В.
НТУ «ХПІ»

**ПРАКТИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ,
ОПУБЛІКОВАНІ О. П. ЛІДОВИМ У «ВІСНИКУ ЖИРОВИХ РЕЧОВИН»**

Важливим напрямком науково-дослідної діяльності професора О. П. Лідова було дослідження жирових речовин. Результати діяльності лабораторії органічних та фарбувальних речовин, де проводив дослідження не лише науковець, а і його учні – молоді вчені, а також студенти, знайшли відображення у низці публікацій у спеціальному науковому часописі «Вісник жирових речовин». До того ж, підсумки роботи лабораторії регулярно подавалися у журнал у вигляді коротких повідомлень.

У часописі містилася інформація, що не потрапила до звітів науковця. Мабуть через те, що професор вважав цей матеріал не досить значним. У своїх щорічних звітах О. П. Лідов зазначав публікації просто перераховуючи збірники та не роблячи акцент на кількості опублікованих статей. Проте, публікації у «Віснику жирових речовин» мали важливе практичне значення для розвитку хімічної технології. Саме завдяки цим матеріалам була опублікована низка лабораторних робіт, зроблених на базі лабораторії органічних та фарбувальних речовин ХТІ, що мали унікальну інформативну наповненість.

Окрім безпосереднього науково-теоретичного значення публікації у часописі мали і практичну значущість. Тому, вони мали корисну інформацію не лише для науковців, а й для фахівців. «Вісник жирових речовин» виходив кожен місяць. Окрім змісту та основної частини у журналі містилися відомості щодо наявності іноземних патентів та подачі заяв на їхнє отримання, мала місце бібліографія новітньої профільної літератури. На монографії, як закордонні так і російські, були зроблені відгуки провідними спеціалістами та надруковані для загального ознайомлення перед головними статтями.

Однією із перших робіт професора, що з'явилася у «Віснику жирових речовин» у січні 1901 р. стала спільна стаття із його учнем Сергієм Олексійовичем Фокіним під назвою «Про склад газоподібних продуктів окиснення льняного масла при низькій температурі». Важливість цього дослідження була у тому, що статтю було продубльовано англійською мовою для подальшого представлення у закордонному збірнику [1, с. 75].

У наступній статті за 1901 рік, що вийшла вже у № 7 під назвою «Про салотоплення у вакуумі» вчений представив особистий унікальний спосіб отримання сала-сирцю для промислових потреб. Професор перераховував усі способи отримання промислового сала у виробничих масштабах та звернув увагу наукового загалу на неможливість тривалого збереження продукту. Головною ідеєю його новітнього способу стало використання вакууму. Але перед цим процесом науковець наголошував на виконанні попередньої підготовки продукту. Першим етапом проходило промивання сала, наступним –

його сортування (відокремлення кісток, м'яса, тощо). Третім пунктом стало подрібнення до однорідної маси та четвертим пунктом промивання до повного очищення використаної води. І, нарешті, завершальною фазою стало плавлення у вакуумі при спеціальному тиску та протягом 1 – 1,5 годин. При завершенні цього процесу отримували сало-сирець чистого білого кольору. Найважливішим результатом новаторських досліджень стала можливість збільшення терміну зберігання вихідного продукту у декілька разів [2, с. 150 – 152].

Окрім монографій та значних за обсягом статей, Олександр Павлович Лідов не вважав за потрібне вносити до своїх щорічних інститутських звітів статті, опубліковані у Віснику жирових речовин. Проте, як виявила авторкатез, саме ці праці свідчать про глибоку співпрацю професора та студентів хімічного відділення.

Губка Д.И.
НТУ «ХПИ»

ПОЯВЛЕНИЕ ОРУДИЙ ТРУДА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Изобретение плуга тесно связано с таким инструментом древних земледельцев, как «бороздовая палка», которой прокладывались в поле борозды. Она состояла из рукоятки и прикрепленной к ней под острым углом рабочей части.

Невозможно сказать, кто первый, глядя на этот незатейливый инструмент, пришел к выводу, что землю можно возделывать не только копанием, но и волочением. Так появилась раздвоенная палка с заостренным основанием на конце – прообраз плуга. Землепашец тянул его за собой, проделывая борозду. Однако такое орудие облегчало труд на землях, которые обрабатывались уже много лет, почва на них была мягкая, не было камней и дерна. Чтобы обрабатывать более твердую почву, понадобилось усилить давление на лемех, так был изобретен плуг с рукояткой.

Дальнейшее усовершенствование плуга увековечено в древнеассирийском памятнике, где плуг уже имел три основные части: рукоятку, дышло и лемех. Это произошло более 4000 лет назад. Чтобы облегчить свой труд, люди стали впрягать в плуг быков, что во много раз увеличило и скорость обработки земли. Вначале плуг привязывали к рогам животных, позже изобрели ярмо и упряжь. Первые плуги делались из цельного

куска кедра, дуба, клена, бука и других деревьев твердых пород, позже лемех укрепили железом. Кардинальным переворотом в земледелии явилось изобретение плуга с железным лемехом, оно изменило жизнь многих людей, появились народы, основным родом хозяйственной деятельности которых являлось земледелие. Не удивительно, что древние люди считали изобретение плуга даром Богов. На одной из найденных печатей шумерской цивилизации изображён бог Энлиль, дарящий человечеству плуг.

Гуліна К. С.
НТУ «ХП»

«PERASPERA AD ASTRA...»

У минулому, сьогодні і навіть через сотні років після нас людей вабитимуть ці маленькі мерехтливі точки на небі, світло далеких сузір'їв і давно згаслих планет.

У 2017 р. виповнилося 40 років з дня запуску космічних апаратів "Voyager". За цей період апаратами було зроблено безліч відкриттів: 9 липня 1979 р. – максимальне зближення з Юпітером (71,4 тис. км). "Voyager-2" близько підійшов до Європи і Ганимеду, галієвими супутникам, не дослідженим раніше "Voyagerом-1". Передані знімки дозволили висунути гіпотезу про існування рідкого океану під поверхнею Європи. Обстеження найбільшого супутника в Сонячній системі – Ганимеда – показало, що він покритий корою "брудного" льоду, а його поверхня значно старша за поверхню Європи. Після обстеження супутників апарат пролетів повз Юпітер.

25 серпня 1981 р. – максимальне зближення з Сатурном (101 тис. км). Траєкторія зонду пройшла біля супутників Сатурну Тефії і Энцелада, апарат передав детальні фотографії поверхні супутників. 24 січня 1986 р. – максимальне зближення з Ураном (81,5 тис. км). Було передано на Землю тисячі знімків Урану, його супутників і кілець. Завдяки цим фотографіям учені виявили два нових кільця і досліджували дев'ять вже відомих. Було виявлено 11 нових супутників Урану. Знімки одного з місяців – Міранди – здивували дослідників. Передбачається, що маленькі супутники швидко охолоджуються після свого утворення, і є одноманітною пустелею, увесь вкритий кратерами. Проте з'ясувалося, що на поверхні Міранди пролягають долини і гірські хребти, серед яких були помітні скелясті кручі. Це говорить про те, що історія місяця багата тектонічними і термальними явищами. Він показав, що на обох полюсах

Урану температура виявилася однаковою, хоча тільки один освітлювався Сонцем. Дослідники зробили висновок про наявність механізму передачі тепла з однієї частини планети до іншої. В середньому температура Урану складає 59 К, або – 214 °С.

Вже 24 серпня 1989 р. – апарат пролетів в 4 тис. км від поверхні Нептуна. Були отримані унікальні знімки планети і його великого супутника Тритона. На Тритоні були виявлені діючі гейзери, що було дуже несподіваним для віддаленого від Сонця і холодного супутника. Були відкриті 4 нові супутники. 30 липня 2017 року "Voyager-2" досяг відстані 115 а. е. від Сонця. 14 лютого 1990 р. «Voyager-1» вже знаходився на відстані 6 млрд. км. від Землі. Учені дали апарату вказівку розгорнутися обличчям до Сонячної системи і зробити декілька фотографій планет. Серед зроблених фотографій був знаменитий знімок Землі, який прозвав астроном Карлом Саганом "PaleBlueDot" (блідо-синя точка).

Відкриття супутників "пастухів" у F кільця Сатурну. Супутник зняв Прометей і Пандору, два нові супутники Сатурну, відділяючих F кільце від іншого сміття. Прометей називають пастухом кільця F, оскільки його гравітаційне поле краде з кільця матеріал. Виявлення великої кількості водяного льоду на супутниках Сатурну. Упродовж багатьох років ми бачили супутники Сатурну лише як прості точки світла. Дослідження змінили наше уявлення про них, зробивши ряд знімків під час свого польоту. Виявлення активних вулканів на Іо. Супутник «Voyager-1» показав, що Сонячна система повна дуже цікавих супутників. Іо, один з супутників Юпітера, є найбільш геологічно активним об'єктом у Всесвіті, здійснюючи повний оберт навколо планети за 42,5 години.

17 лютого 1998 р. «Voyager-1» став найдальшим створеним людством апаратом, обійшовши космічний апарат Піонер-10. Із спадщини "Voyager" виросли декілька місій - а також місія Кассіні-Гюйгенс до Сатурну, зонди "Галілей" і "Юнона", що відвідали Юпітер, і інші. До Урану або Нептуна місій не планували – і знімки "Voyagera-2" залишилися єдиними і неповторними.

Проект "Voyager" – один з найуспішніших експериментів, виконаних в космосі у останній чверті XX ст. Відстані до планет-гігантів занадто великі для наземних засобів спостереження, тому відправлені на Землю "Voyager" фотознімки і дані вимірів досі мають велику наукову цінність. Ідея проекту уперше з'явилася у кінці 1960-х років, спочатку планувалося досліджувати тільки Юпітер і Сатурн. Проте завдяки "параду планет" було можливе використання гравітаційних маневрів для обльоту усіх зовнішніх планет, за

винятком Плутона. Після того, як "Voyager-1" успішно виконав програму дослідження Сатурну і його супутника Титану, було прийнято остаточне рішення направити "Voyager-2" до Урану і Нептуна. Для цього довелося злегка змінити його траєкторію відмовившись від близького прольоту біля Титану.

«Voyager– 1» був запущений 5 вересня 1977 р. Первинна місія полягала в дослідженні Юпітера і Сатурну, був першим зондом, який зробив детальні знімки супутників цих планет. "Voyager-2" був запущений 20 серпня 1978 р. Перший і єдиний апарат, що досяг Урану (у січні 1986 р.) і Нептуна (у серпні 1989 р.). Хоча запланований термін роботи обох "Voyager" давно витік, частина наукових приладів продовжує працювати. Апаратура отримує енергію від трьох радіоізотопних термоелектричних генераторів, працюючих на плутонії - 238. До борту кожного "Voyager" прикріпили круглу алюмінієву коробку, поклавши туди позолочений відеодиск. На диску 115 слайдів, на яких зібрані найважливіші наукові дані, види Землі, її континентів, різні ландшафти, сцени з життя тварин і людини, їх анатомічна будова і біохімічна структура, включаючи молекулу ДНК. На диску записано також звернення Картера, який в 1977 р. був президентом США.

Дубняк К.В.
НТУ «ХПИ»

ОТ АЗБУКИ МОРЗЕ К СОВРЕМЕННЫМ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯМ

8 февраля 1838 года Сэмюэль Морзе представил общественности своё изобретение – систему электромагнитного телеграфа. Аппарат мог передавать сообщения на небольшие расстояния в специальной кодировке. Этот код получил название «морзянка» или азбука Морзе.

Первый аппарат смог принять и зафиксировать сигнал по проводу 500 метров длиной. Тогда это открытие не вызвало особого интереса, поскольку не имело коммерческой выгоды.

Потенциал изобретения Морзе увидел промышленник Стив Вейл. Он профинансировал дальнейшие исследования художника и приставил к нему помощником своего сына Альфреда. В итоге прибор удалось усовершенствовать – он более точно принимал сигнал, а длина провода возросла во много раз. Такой телеграф уже можно было использовать, и в 1843 году Конгресс США постановил провести первую телеграфную линию между

Балтимором и Вашингтоном. Уже через год по этой линии передали первую телеграмму со словами «Чудны дела твои, Господи!»

Первоначально азбука Морзе состояла из трёх сигналов разной длительности. За единицу времени принималась точка. Знак тире состоял из трёх точек. Пауза между буквами в слове — три точки, между словами — семь точек. Это обилие знаков создавало путаницу и усложняло процесс приёма телеграмм. Поэтому конкуренты Морзе постепенно доработали код. Для наиболее популярных фраз и букв были разработаны наиболее простые комбинации букв или цифр.

Азбука Морзе первоначально использовалась для проводной телеграфии, а с изобретением радио стала применяться и для радиотелеграфии. На протяжении всей истории любительской радиосвязи радиосвязь с помощью азбуки Морзе (слуховая радиотелеграфия) оставалась и остается одной из самых распространенных видов связи проводимых радиолюбителями. В начальный период истории радиотелеграфия Морзе даже была почти единственным видом любительской радиосвязи.

Благодаря простоте и компактности устройства, удобству манипуляций при передаче и приёме и, главное, быстродействию, телеграф Морзе в течение пол столетия был наиболее распространённой системой телеграфа, применявшейся во многих странах.

Казалось бы, где в современном мире цифровой связи осталось место для применения Азбуки Морзе? В наше время, как правило, используют более современные средства связи. Азбуку Морзе иногда применяют на флоте и в МЧС. Она очень популярна среди радиолюбителей.

«Морзянка», скорее всего, не умрёт никогда, ведь это самый доступный и простой способ связи. Принимать сигнал можно на дальних расстояниях и в условиях сильных радиопомех, кодировать послания можно вручную, а запись и воспроизведение происходит с помощью простейших устройств. Таким образом, азбука Морзе не подведёт в чрезвычайной ситуации, если из строя выйдет более сложное оборудование.

Как же связана азбука Морзе с современными телекоммуникациями? Телекоммуникации это общий термин для самых различных технологий, которые посылают информацию на расстояния. Мобильные телефоны, наземные линии, спутниковые телефоны и все телефонные технологии — это только одно поле телекоммуникаций. Радио, телевидение и сети еще несколько примеров телекоммуникаций.

В то время как у большинства людей телекоммуникации ассоциируется с современными технологиями, строгое определение термина охватывает примитивные и даже древние виды телекоммуникаций. Среди них является использование световых, звуковых сигналов в качестве своего рода визуального телеграфа.

Так как динамическое развитие телекоммуникаций связано с использованием электрических цепей, началом развития этой отрасли считается именно тогда, когда Сэмюэль Морзе объявил идею о дистанционной передаче текста с помощью проводной линии, электромагнита, управляемого электрическими импульсами, движимой бумажной ленты и пишущего устройства. Кроме того, он определил и телеграфный код, азбуку Морзе. При создании азбуки учитывалась частота появления букв, так что можем сказать, что Морзе был пионером в области теории информатики и коммуникаций.

С введением телеграфа Морзе началось развитие новой отрасли промышленности, в целом изменившей предыдущий образ жизни. Техника связи переносит вести с невообразимой до недавнего времени скоростью, в самые удаленные точки нашей планеты. После изобретения «азбуки Морзе» и телеграфа наступило время экспериментов и открытий в области передачи речи электрическими сигналами.

Новые информационные технологии и средства коммуникации развитые на основе ушедших поколений позволяют в реальном времени общаться на огромных расстояниях, без необходимости физического присутствия людей. Это так же оказывается особенно важным для науки, медицины и решения задач, где необходимо участие высококвалифицированных специалистов.

Телеграфные аппараты и линии связи непрерывно совершенствовались. Казалось бы, за телеграфом будущее, но вскоре и сами основоположники этого вида связи начали понимать его недостатки. Главный из них состоял в том, что ему обязательно были нужны провода. А прокладка и обслуживание проводных линий требовали огромных затрат. С того самого момента, как появились линии дальней телеграфной связи, перед инженерами и владельцами телеграфных компаний стоял вопрос: как обойтись без проводов? Так были изобретены беспроводные телеграфы, которые дали толчок развитию радио. И уже с изобретением радио последовало формирование телекоммуникаций в современном виде.

Таким образом, изобретение азбуки Морзе и телеграфа было важным шагом в развитии современных телекоммуникаций и послужило толчком в развитии современных средств массовой информации.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ РОБОТОТЕХНИКИ

Еще в глубокой древности появились идеи создания технических средств, похожих на человека, и были предприняты первые попытки по их созданию. Статуи богов с подвижными частями тела (руки, голова) появились еще в Древнем Египте, Вавилоне, Китае.

В 3 в. до н. э. римский поэт Клавдий упоминал об автомате, изготовленном Архимедом. Он имел форму стеклянного шара с изображением небесного свода, на котором воспроизводилось движение всех известных в то время небесных светил. Шар приводился в движение водой. А греческий изобретатель и механик Ктесибий из Александрии сконструировал водяные часы. Это был первый автомат для точного измерения времени. В средневековье большой популярностью пользовались различного рода автоматы, основанные на использовании часовых механизмов. Были созданы всевозможные часы с движущимися фигурами людей, ангелов и т. п. К этому периоду относятся сведения о создании первых подвижных человекоподобных механических фигур – андроидов. Так, андроид алхимика Альберта Великого (1193 – 1280 гг.) представлял собой куклу в рост человека, которая, когда стучали в дверь, открывала и закрывала ее, кланяясь при этом входящему. В 1495 г. Леонардо да Винчи разработал детальный проект механического человека, способного двигать руками и поворачивать голову. А в 1500 г. он построил механического льва, который при въезде короля Франции в Милан выдвигался, раздирал когтями грудь и показывал герб Франции.

Работы по созданию андроидов достигли наибольшего развития в XVIII в. одновременно с расцветом часового мастерства. Промышленная революция второй половины XVIII в. заставляет изобретателей создавать новые машины и устройства. Именно в это время начали закладываться основы промышленной автоматизации, особенно в текстильной промышленности. Еще в 1725 г. Бэзил Бушон создает перфорированную бумажную ленту для записи программы, которую в дальнейшем использует для программирования ткацких станков для производства шелковой ткани с рисунком. А в 1728 г. Жан-Баптист Фалькон совершенствует изобретение Бушона, заменяя перфорированную бумажную ленту карточками, соединенными в цепочку, что позволяет легко заменять отдельные фрагменты программы. В 1805 г. Ж. Жаккард создает

автоматический станок, на котором можно производить ткани с заранее запрограммированным рисунком с помощью перфокарт. Еще одним важным событием в области робототехники стало создание первой вычислительной машины. На основе способа программирования Жаккарда английский механик Чарльз Бэббидж (1792-1871 гг.) разработал счетную «Аналитическую машину», структурные особенности которой на целое столетие предопределили направление развития вычислительной техники.

Литература и искусство в это время играют роль катализатора процесса развития робототехники. Именно в этот период появляется много научно-фантастических произведений литературы, в которых роботы - андроиды играют главные роли. Особую известность получили копирующие манипуляторы, разработанные Государственным НИИ штата Орегон (США) ANL. Предложенные им инструкции и принципы управления до сих пор находят применение во многих моделях промышленных роботов. Один из первых в ANL манипуляторов для обслуживания атомных станций был разработан в 1948 г. под руководством Р. Герца. Это был двунаправленный копирующий манипулятор. В 1936–1937 гг. английский математик Алан Тьюринг (1912–1954гг.) ввел концепцию «абстрактной вычислительной машины», способной с помощью простейших операций считывания и сдвига выполнять вычисления произвольной сложности. Эта машина стала прообразом появившихся в конце 1940-х гг. универсальных вычислительных машин.

Возникновение современных роботов следует отнести к 1959 г. Тогда в США были созданы первые промышленные манипуляторы с программным управлением, которые получили общепринятое название промышленных роботов (ПР) и положили начало коммерческому производству. В 1956 г. Девол вместе с Энгельбергером, работавшим в одной из аэрокосмических компаний, организовали первую в мире робототехническую компанию «Unimation». В лаборатории этой компании и был создан первый в мире промышленный робот, ставший прототипом последующих разработок. Научно-технические достижения робототехники позволили в 1960-1980-х гг. создать ряд сложных научных и специальных робототехнических комплексов для исследования космического пространства (станции типа «Луна», аппараты «Луноход» – СССР).

Следующий этап развития робототехники характеризуется дальнейшей интеллектуализацией, а также миниатюризацией роботов. К 1980 г. были созданы первые мобильные роботы, сначала подвесные, затем напольные. Это

были первые роботы для экстремальных ситуаций – роботы-разведчики и технологические роботы.

В конце XX в. возродился интерес к роботам-андроидам. Родина андроидной робототехники – Япония. К 2000 г. в мире произошёл переход к созданию третьего поколения мобильных роботов, с автономной системой навигации и передвижения в заранее определённой среде и с интерактивным управлением от оператора через интеллектуальный интерфейс. Одновременно начали разворачиваться поисковые разработки по миниатюризации этих роботов – созданию мобильных мини- и микро-роботов, основанных на принципиально новых двигателях. В настоящее время робототехника развивается по следующим направлениям: промышленная робототехника, мобильная робототехника, микро- и нано-робототехника. Каждое из этих направлений отличается соответствующими новыми технологиями. Современные промышленные роботы, снабженные нейрокомпьютерами, могут опознавать изображения, понимать речь человека, принимать оптимальные решения и самообучаться. Мобильные роботы, созданные на базе самых последних достижений науки и техники, применяются практически во всех сферах человеческой деятельности.

Ефименко И.А.
НТУ «ХПИ»

ВЫДАЮЩИЕСЯ ЖЕНЩИНЫ-УЧЁНЫЕ XX ВЕКА

Женщины-учёные во главе институтов или больших научных групп встречаются сейчас по всему миру, но мир науки не всегда был таким, как сегодня. Еще 150 лет назад считалось, что женщина не способна совершать великие открытия, и всё же даже в те времена, когда женщины не могли голосовать и обучаться с мужчинами на равных правах, их исследовательский талант находил способ пробиться.

Говоря о выдающихся женщинах-учёных, невозможно не вспомнить Марию Склодовскую-Кюри (1867–1934), дважды лауреат Нобелевской премии: по физике (1903) и химии (1911). Основала институты Кюри в Париже и в Варшаве. Совместно с мужем открыла элементы радий и полоний, продолжив свои исследования и после смерти супруга, чем доказала свой немалый вклад в совместную работу.

Одна из самых красивых актрис Голливуда Хедвиг Ева Мария Кислер (1914 –2000) родилась в Австрии. Девушка сбежала от мужа Фрица Мандла, отправилась в Америку, где заработала на съемках 30 млн. долларов.

В 1942 году ХэдиЛамар и композитор-авангардист Джордж Антейл запатентовали технологию «прыгающих частот» – Secret Communication System. Дж. Антейл экспериментировал с пианолами, колоколами и пропеллерами. Наблюдая, как композитор пытается заставить их синхронно звучать, Хеди пришла к решению.- сигнал с координатами цели передается на торпеду по одной частоте – его можно перехватить и перенаправить торпеду. Но если канал передачи менять случайным образом и при этом передатчик и приемник синхронизированы, то данные будут защищены. Изобретение не было реализовано из-за ненадежности механических компонентов, но пригодились в эпоху электроники. Патент стал основой для связи с расширенным спектром, которая сегодня используется повсюду, от мобильных телефонов до Wi-Fi 802.11 и GPS. День рождения актрисы 9 ноября назван днем изобретателя в Германии.

Во время Второй мировой войны 37-летняя Грейс Мюррей Хоппер (1906–1992), доцент и математик, поступила на службу в ВМФ США. Год отучилась в школе мичманов, она хотела отправиться на фронт, но Грейс направили к первому в США программируемому компьютеру Марк I – переводить баллистические таблицы в двоичные коды. Потом были Марк II, Марк III и UNIVAC I. С ее легкой руки вошли в обиход слова bug – ошибка и debugging – отладка. Первый «баг» был настоящим насекомым – в компьютер залетел мотылек и замкнул реле. Грейс его вытащила и вклеила в рабочий журнал. Логический парадокс для программистов «Как компилировали первый компилятор?» – это тоже Грейс. Первый в истории компилятор (1952), первая библиотека подпрограмм, собранная вручную, «потому что лень вспоминать, если это делали раньше», и КОБОЛ, первый язык программирования (1962), похожий на обычный язык – все это появилось благодаря Грейс Хоппер. Эта маленькая женщина считала, что программирование должно быть общедоступным. В 1969 г. Хоппер получила награду «Человек года». В 1971 г. была учреждена премия имени Грейс Хоппер для молодых программистов. В 1992 г. умерла во сне в новогоднюю ночь.

Генетик Барбара МакКлинтон (1902–1992) в 1948 г. открыла перемещение генов. Только через 30 лет после открытия, в 81 год, Барбара МакКлинтон получила Нобелевскую премию, став третьей женщиной – нобелевским лауреатом. Изучая влияние рентгеновских лучей на хромосомы

кукурузы, обнаружила, что некоторые генетические элементы могут изменять свое положение в хромосомах. Она предположила, что существуют мобильные гены, которые подавляют или изменяют действие соседних с ними генов. Коллеги отреагировали на сообщение несколько враждебно. Только в 1970-е ученым стали доступны методы, позволявшие изолировать генетические элементы, и правота ученой была доказана. Она разработала метод визуализации хромосом и, применив микроскопический анализ, сделала множество фундаментальных открытий в цитогенетике, объяснила происхождение структурных изменений в хромосомах. Описанные ею кольцевые хромосомы и тепломеры позже были обнаружены у человека. В 1931 г. Барбара и ее аспирантка Гарриет Крейтон исследовали механизм рекомбинации генов при воспроизводстве, также открыла транспозоны – элементы, выключающие окружающие их гены.

Розалинд Франклин (1920–1958) сыграла колоссальную роль в изучении и открытии структуры ДНК, но так и не была признана при жизни. Благодаря ее исследованиям удалось определить и доказать, что ДНК имеет две различные формы в виде спирали. На основе ее исследований учеными Дж. Уотсоном и Ф. Криком была построена знаменитая пространственная модель ДНК. Неоценимый вклад в науку Франклин был признан лишь после смерти, ее черновиками пользуются и до сих пор, но Нобелевскую премию за открытие структуры ДНК получили Дж. Уотсон и Ф. Крик.

Именно Лизе Мейтнер (1878–1968) удалось расщепить ядро урана на части и прийти к выводу, что деление ядра способно породить цепную реакцию, которая в свою очередь вызвала бы большой выброс энергии. Новость о возможности создания мощнейшего оружия облетела весь мир. Это и повлекло за собой создание в Америке проекта «Манхэттен». Будучи убеждённым пацифистом, она отказалась от дальнейших разработок. Лиза Мейтнер была профессором Берлинского университета. Но Нобелевскую премию за раскрытие ядерного распада она так и не получила. Несмотря на общее мнение в научной среде, премия досталась Отто Гану, с которым Лиза проработала более 30 лет. Ее именем назван 109 элемент таблицы Менделеева – мейтнерий.

Христиана Нюслайн-Фольхард (1942) – немецкий биолог, лауреат Нобелевской премии по физиологии и медицине 1995 г. за открытие генетического контроля эмбрионального развития.

Гертруда Белл Элайон (1918–1999) – американский биохимик и фармаколог. В 1988 г. получила Нобелевскую премию по физиологии и

медицине «За открытие важных принципов лекарственной терапии» (лекарство от лейкемии, герпеса и малярии).

Можно вспомнить немало женщин, имеющих выдающиеся заслуги перед мировой наукой. На женском счету достаточно фундаментальных открытий и научных озарений, и с каждым годом их количество продолжает расти.

Жихарев А.Л.

Харківська державна
академія дизайну і мистецтв

ВИДАТНИЙ АВІАКОНСТРУКТОР З ХАРКОВА – МАРАТ МИКОЛАЙОВИЧ ТИЩЕНКО

Марат Миколайович Тищенко - знакова фігура не тільки у вітчизняному, а й у світовому вертольотобудуванні. Відомий вчений в галузі аеродинаміки і проектуванні гвинтокрилів, академік РАН, професор, доктор технічних наук, він більше двадцяти років керував найбільшим вітчизняним вертольотобудівним ДКБ, створивши дивовижні за своїми характеристиками зразки гелікоптерної техніки. Виховав цілу плеяду фахівців-вертолїтників, які сьогодні продовжують справу вертольотобудування в нашій країні.

Народився в 1931 році в сім'ї молодих інженерів, які щойно закінчили ХЕТІ (Харківський електротехнічний інститут, який нині входить до складу політеху) - Миколи Опанасовича Тищенко та Ольги Юхимівни Гольдберг. У 1950 році закінчив із золотою медаллю школу і вступив до Московського авіаційного інституту, через три роки став одним з перших студентів нової кафедри проектування вертольотів. Під час навчання побудував модель гвинтокрила, яка в 1954 році встановила світовий рекорд тривалості польоту. Тищенко прийшов в ДКБ Міля в 1956 році. Він брав активну участь в розробці вертольотів Мі-10, Мі-2, В-7, Мі-8, В-12, Мі-14, бойової машини Мі-24. У 1968 році він був призначений заступником головного конструктора по гвинтокрилу В-12, який в 1971 році був показаний на Паризькому авіаційному салоні. У рекордному польоті В-12 підняв вантаж масою 40 тонн і до сих пір цей рекорд вантажопідйомності для гелікоптерів залишився неперевершеним [1, с.4].

Після смерті М.Л. Міля в 1970 році М.М. Тищенко призначається головним конструктором і відповідальним керівником Московського вертолїтного заводу, який отримав в 1970 році ім'я М.Л. Міля.

Той період, коли Марат Миколайович керував ДКБ, по праву називають «часом Тищенко». Серед найважливіших робіт того часу - розробка і запуск в серійне виробництво основних варіантів гелікоптера Мі-24, створення ідеології та конструкцій пілозахисних і ежекторно-вихлопних пристроїв. За два десятиліття «часу Тищенко» на МВЗ були створені вертольоти Мі-26 і Мі-28, які по ряду параметрів не мають аналогів у світі. Мі-26 до теперішнього часу залишається самим вантажопідйомним гелікоптером у світі й продовжує серійно випускатися.

Марат Миколайович був безпосереднім учасником ліквідації Чорнобильської катастрофи, де вертольоти Мі-24, Мі-6 і Мі-26 проводили операцію по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Гвинтокрили Мі-26 були в рекордні терміни переобладнані для обробки ґрунту спеціальним складом. Керівництво всіма цими роботами Тищенко здійснював особисто [1, с.5].

Марат Миколайович Тищенко, безумовно, видатна і вагома особистість в авіапромисловості. Він зберіг і вдосконалив науково-практичну конструкторську школу Міля - серйозну і авторитетну. Завдяки внеску М.М. Тищенко в розвиток авіаційної промисловості в багатьох регіонах планети щодня експлуатуються вдосконалені вертольоти марки «Мі». І всі перераховані заслуги є приводом віддати данину шану видатному конструктору, пам'ять про якого заслуговує існувати не тільки в підручниках вертольотобудування і конструкціях вертольотів «Мі», але також в умах всіх тих, хто цінує співвітчизників, які зробили значний внесок історію науки і техніки.

Журило О.Д.
ХНУРЭ

ПРИМЕНЕНИЕ ЭВМ В МЕТАЛЛУРГИИ

Как известно, применение электронно-вычислительных машин позволяет существенно уменьшить время принятия решений, уменьшить непроизводительный труд человека, получить объективный вариант решения проблемы. Неудивительно, что широкое применение ЭВМ получили в военных целях. Большинство привычных нам применений компьютерной техники являются побочным эффектом военной промышленности.

Одним из первых применений ЭВМ в сугубо мирных целях стало применение их в металлургии, особенно в области непрерывной разливки стали. Радиальные и криволинейные установки непрерывной разливки стали

(УНРС) и сегодня приняты в качестве основного типа установок на отечественных и зарубежных заводах. Их преимуществами по сравнению с вертикальными УНРС являются в три-четыре раза меньшая высота, возможность обслуживания общецеховыми грузоподъемными средствами, высокие скорости разливки, возможность получения неограниченных по длине слитков, меньшие капитальные затраты на строительство.

Дальнейшим развитием радиальных машин была спроектированная и введенная в эксплуатацию в 1966 году установка в мартеновском цехе Руставского металлургического завода. Радиальная машина непрерывного литья заготовок (МНЛЗ) была снабжена двумя ручьями для разливки стали в слябы сечением до 180х900 мм из разливочных ковшей емкостью 200 т. Ковши такой емкости до этого на МНЛЗ не применялись. Базовый радиус машины – 8 м, длина линии – 12 м, проектная производительность – 220 тыс. т в год.

В конструктивном отношении радиальная МНЛЗ отличалась рядом передовых технических решений, обусловленных ее принципиально новой схемой: применением для установки промковшей двух независимых тележек, что позволяло сменить промковши в процессе разливки; наличием механизма качания кристаллизатора с качающейся рамой, закрепленной в центре кривизны; использованием в зоне вторичного охлаждения легкоъемных роликовых секций, устанавливаемых на несущую раму в собранном виде; переменный шаг роликов вдоль зоны вторичного охлаждения в соответствии с ростом толщины закристаллизовавшейся корочки слитка; выполнение дугообразной затравки с радиусом, соответствующим базовому радиусу машины; консольное изготовление роликов рольганга в зоне резки сляба на мерные длины и их уборка с линии огня в направлении, перпендикулярном оси рольганга. Управление этим чудом техники предполагало использование компьютеров отечественного производства.

Программное обеспечение было разработано под руководством сотрудников харьковского Института металлов В. М. Янкелевича и Е. Л. Белкина.

Первая в СССР опытная МНЛЗ горизонтального типа была построена в 1959 году на опытном заводе УкрНИИМета под руководством проф. В. Т. Сладкоштьева (впоследствии лауреата Государственной премии СССР) и проф. О. А. Шатагина (впоследствии лауреата Премии Совета Министров СССР). На ней были отлиты заготовки из стали диаметром 90 и длиной 1750...2200 мм. Опытно-промышленная МНЛЗ горизонтального типа была

построена там же в 1958 году. На ней впервые в СССР были отлиты бронзовые заготовки диаметром 53 мм.

Проектирование установки было выполнено под руководством начальника сектора Гипростали Николая Васильевича Колупаева, выпускника ХПИ, участника Второй мировой войны. Тепловые расчеты установки были выполнены под руководством Лауреата Сталинской премии С. М. Андоньева. Конструкторскую проработку выполнили В. Т. Сладкошteeв, М. А. Курицкий, Р. В. Потанин, В. И. Ахтырский, Б. А. Тофпенец.

Загородня Т. С.
НТУ «ХПИ»

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ТА ОСВІТНЬО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА АДАМОВИЧА КРАСУСЬКОГО

Одним із провідних вчених-хіміків в Харківському технологічному інституті на початку 20 ст. став професор Іван Адамович Красуський. Майже 150 років тому минуло з дня народження цього видатного вченого. Постать професора Красуського та його наукова діяльність цікава для пізнання і донині. Насамперед, це стосується хімічних технологій, які використовувалися в хімічній промисловості та сільському господарстві.

Професійну освіту Іван Адамович здобував в Університеті Св. Володимира в Києві на факультеті фізико-математичних наук. Другу освіту інженера-технолога науковець здобув в ХТІ. Стажувався за кордоном у хімічних лабораторіях Цюрихської та Брауншвейгської політехнік, працював на цукрових заводах Німеччини. Характеристикою його особистості стало постійне бажання вдосконалювати здобуті знання, а головне, передавати їх іншим. Після складання іспиту на магістра хімії читав лекції на кафедрі на посаді приват-доцента. Також викладав курс хімічної технології харчових речовин в ХТІ. Був професором Варшавського політехнічного інституту та професором кафедри товарознавства і технології Харківського комерційного інституту, а пізніше безпосередньо в ХТІ. Займаючись науковою діяльністю виконував обов'язки редактора "Известий Харьковского Технологического института", "Известий Южно-Русского Общества Технологов", секретаря, члена ради, віце-голови Харківського товариства сільського господарства. В буремний 1917 рік Іван Адамович став очільником Харківського навчального округу.

У 1918 році професор І. А. Красуський став товаришем (заступником) міністра освіти в уряді гетьмана Павла Скоропадського. У 1921 – 1922 рр. був призначений ректором ХТІ.

Основні дослідження Івана Адамовича пов'язані з хімією. Він став одним із фундаторів в харчовій промисловості. Він зарекомендував себе як фахівець із високим рівнем теоретичної та практичної підготовки і проводив дослідження за такими напрямками хімічної технології: палива, води та харчовальних речовин, зокрема технології бродіння та цукрового виробництва. Лабораторія харчових речовин, якою він керував, стала потужним дослідницьким центром й виготовляла сировину для цукрових та спиртових заводів.

Авторитет професора І. А. Красуського був незаперечним. Колеги цінували в ньому порядність, відповідальність, високий професіоналізм. Поряд з тим, що Красуський надрукував багато наукових праць, сам він сприяв публікаціям робіт своїх колег.

Отже, така визначна постать в історії хімічної науки як Іван Адамович Красуський заслуговує на те, щоб вивчали його праці, більше дізнавалися про нього як людину та громадського діяча свого часу. Політехнікам є ким пишатися, кого наслідувати і ким вчитися.

Зайцева К.О.
НТУ «ХП»

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ТА ОСВІТНЬО–ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА ВІКТОРА ЛЬВОВИЧА КІРПІЧОВА

Дослідження доробку заслуженого професора, талановитого інженера та організатора вищої технічної освіти – Віктора Львовича Кірпи́чова є досить актуальною темою. Адже, наукова і освітньо-організаційна діяльність вченого поставила твердий фундамент під розвиток таких напрямків, як дослідження з опору матеріалів, будівельної і технічної механіки, міцності машин та конструкцій. Також, слід відмітити величезний внесок ученого у заснування Харківського технологічного і Київського політехнічного інститутів.

Початок наукової діяльності Віктора Львовича припадав на час його навчання, спочатку в Полоцькому кадетському корпусі, а потім в Михайлівському артилерійському училищі. Надалі він навчався та співпрацював з такими відомими вченими, як Г. Р. Кірхгоф, Дж. К. Максвелл, В. Томсон і Дж. У. Релей. Також слід відмітити його спілкування з видатним

інженером і вченим І. О. Вишеградським. Саме Іван Олексійович підтримував молодого вченого, а згодом сприяв призначенню свого учня на посаду першого директора ХПТІ у 1885 році.

Якщо звернути увагу на наукову діяльність В.Л. Кірпічова, можна вказати на те, що він був різнобічним ученим і прихильником тісного зв'язку між теорією і практикою, вмів вирішувати складні технічні задачі та створювати нові теорії. Як дослідник він починав з проведення експериментів з всебічного механічного випробування металів, також займався розробкою методів розрахунку різних статично невизначених конструкцій у галузі будівельної механіки. Науковою його вершиною стала розробка вчення про подібність.

У своїй науково-педагогічній роботі професор постійно приділяв особливу увагу розвитку вищої технічної школи. Свою першу викладацьку діяльність Віктор Львович розпочав ще у 1869 році у Михайлівській артилерійській академії, на посаді штатного викладача. Вже на посаді директора ХПТІ Віктор Львович дотримувався суворого принципу, згідно з яким вища технічна школа повинна надавати студентам науково-технічну та освіту, а також вміння використовувати її на практиці. Тому із самого початку функціонування ХПТІ можна побачити тісний зв'язок науки з промисловістю. В основі навчання інженера професор відводив перше місце серед навчальних дисциплін математиці, як основі усіх наук. Завдяки цьому, математична освіта стала серцевиною підготовки кваліфікованих інженерів.

Досвід роботи у ХПТІ став у нагоді, коли вчений очолив у 1898 році новостворений Київський політехнічний інститут. Він особисто опікувався облаштуванням лабораторій, майстерень, кабінетів і бібліотеки інституту. В результаті навчальна база Київського політехнічного інституту була визнана однією з кращих в Європі.

В організаційній діяльності Віктор Львович активно брав участь у створенні та роботі науково-технічних товариств, в організації та проведенні з'їздів представників технічних наук.

Таким чином, з аналізу життєвого шляху професора В.Л. Кірпічова ми бачимо, що він відіграв велику роль, як блискучий організатор, талановитий педагог, широко освічена людина, в історії науки і техніки не лише в Україні, але і за її межами.

Пам'ять про Віктора Львовича Кірпічова і донині зберігається в НТУ «ХПІ». Його пам'ятник встановлено у ректорському корпусі. До 130-річчя створення ХПТІ, у 2015 році поруч із ректорським корпусом встановлено пам'ятник першому випуску інженерів, де в центрі композиції постать

фундатора. 3 січня 2017 року НТУ «ХП» отримав нову адресу – вулиця Кірпічова 2.

Ірклієнко Ю.С.
НТУ «ХП»

ГАЛІЛЕО ГАЛІЛЕЙ. НАУКОВІ ЗДОБУТКИ

У наш час науковий прогрес – безперервний. Кожного дня здійснюються нові наукові відкриття, які використовуються, або будуть використовуватися, задля покращення умов нашого життя. Але, незважаючи на такі вражаючі досягнення, ми маємо пам'ятати, що на фундаменті праць науковців минулих часів здійснюються теперішні вражаючі наукові відкриття.

Серед провідних вчених – механіків чільне місце належить видатному італійському вченому Галілео Галілею. Він народився в Італії, в місті Піза. З ранніх років хлопчик дуже любив навчитися й став одним з найкращих учнів у класі. Він зважував можливість стати священиком, але батько був проти. 1581 року Галілео вступив до Пізанського університету, де вивчав медицину. Але залишив університет з його схоластичними лекціями й повернувся до Флоренції, де чотири роки самостійно вивчав математику. 1589 року він став професором Пізанського університету. У 1592–1610 рр., після вимушеного від'їзду з Пізи, Галілей працював на кафедрі математики Падуанського університету, надалі – придворним філософом герцога Козімо II Медічі.

До головних досягнень Галілео Галілея можна віднести численні наукові доробки з математики, фізики та астрономії. Адже саме він вніс значні вдосконалення в конструкцію телескопа, а також за допомогою телескопічних спостережень довів правильність геліоцентричної теорії будови сонячної системи.

Вчений заклав підвалини механіки як науки, зокрема сформулював два принципи механіки, що відіграли велику роль у розвитку не лише механіки, але й усієї фізики. Сформулювавши принцип відносності руху для прямолінійного й рівномірного руху, закон вільного падіння тіл, механіку їхнього руху похилою площиною (1604–1609) і тіла, кинутого під кутом до горизонту, ідею про ізохронізм коливання маятника (1583), ідею інерції (1609). Галілей запровадив основи механічної системи відліку, а на основі другого принципу, пов'язаного із вільним падінням тіл, привів його до поняття інертної й гравітаційної маси.

Галілей також вперше визначив питому вагу повітря. Варто зазначити, що пізніше Альберт Ейнштейн поширив механічний принцип відносності Галілея на всі фізичні процеси, зокрема на світло, і вивів з нього наслідки про природу простору й часу. Об'єднання ж другого галілейського принципу, що Ейнштейн тлумачив як принцип еквівалентності сил інерції та сил тяжіння, із принципом відносності привело його до загальної теорії відносності.

Видатному італійському вченому належить також і багато технічних винаходів. Першим серйозним винаходом Галілея стали гідростатичні ваги для швидкого визначення складу металевих сплавів (1586). Винайшов термоскоп, що є прообразом термометра. Створив один із перших телескопів. Висунув ідею застосування маятника в годиннику. Здійснив фізичні дослідження присвячені також гідростатиці, міцності матеріалів.

Найважливішим винаходом Галілея є створення телескопу. Довідавшись про винайдену в Голландії підзорну трубу, Галілей 1609 року побудував свій перший телескоп із трикратним збільшенням, а дещо пізніше зі збільшенням у 32 рази. За їхньою допомогою Галілей здійснив кілька важливих астрономічних відкриттів, зокрема гори і кратери на Місяці. А також визначив розміри зірок та їхню колосальну віддаленість, плями на Сонці, фази Венери, кільця Сатурна, Чумацький Шлях як скупчення окремих зірок. До того ж Галілей налагодив власне виробництво телескопів.

Таким чином, Галілей мав вагомий внесок у галузі науки, які залишаються важливими і донині, а саме: математика, фізика, механіка, астрономія. Тому людство має завдячувати його сумлінній праці і не забувати, кому належать видатні наукові досягнення, які стали фундаментом для розвитку сучасної науки та здійснення численних наукових відкриттів.

Костышин А.В.
НТУ «ХПИ»

ИСТОРИЯ ПОДЪЕМНЫХ МЕХАНИЗМОВ

Первый подъемный механизм был создан человеком более 5000 лет назад. Самыми первыми техническими механизмами по подъему и перемещению грузов, к помощи которых стал прибегать человек, были рычаги и пандусы.

Пандус представлял собою разновидность наклонной плоскости, по которой перемещение даже крайне тяжелых грузов становилось возможным. К

примеру, для буксировки каменного блока весом в 2,5 тонны, нужно было использовать физическую силу около 50 мужчин.

Первое подобие кранов появляется в Греции примерно в конце шестого – начале 5-го века до нашей эры. Греки, стремящиеся к созданию огромных монументов и храмов, изобретают способ поднятия груза с помощью веревки и шкива, используя простой принцип – тянуть вниз всегда легче, чем поднимать. Использование шкивов в скором времени приводит к тому, что от использования пандусов и рычагов греки полностью отказываются и всячески стремятся усовершенствовать систему шкивов.

В течение последующих двух столетий, греческие строительные площадки становятся свидетелями резкого падения веса используемых в постройке материалов. Изобретение шкива привело зодчих к мысли, что в процессе возведения более практично использовать много мелких камней. Постепенно, примерно в 4 веке до нашей эры, механическое преимущество шкива было увеличено за счет сочетания нескольких шкивов в блоке. К примеру, при использовании тройного шкива человек мог поднять уже не 50 кг, а 150 кг, а при использовании блока с пятью шкивами – 250 кг.

Еще одним усовершенствованием, изобретенным человеком для поднятия грузов, стало создание лебедки и кабестана. Оба этих устройства были изобретены в то же время, что и шкив. А механическое преимущество в них создавалось путем кругового вращения веревки по оси барабана, что приводило к возможности поднимать грузы в 6 раз большие, чем способен человек. Единственным различием между лебедкой\ кабестаном и шкивом было то, что первый имел горизонтальную ось, а второй – вертикальную. Сочетание шкива и лебедки уже являлось само по себе довольно впечатляющим механизмом. Там, где человек раньше мог справиться лишь с 50 кг, это устройство давало возможность поднимать до полутора тонн.

Еще более мощным подъемным эффектом обладало ступальное колесо, впервые упоминаемое в летописях в 230 году до нашей эры. Вплоть до второй половины 19 века именно оно оставалось важным элементом подъемных кранов. Такое колесо обычно имело диаметр от 4 до 5 метров, и имело лучшее механическое преимущество по сравнению с лебедкой или кабестаном из-за большего радиуса колеса и маленького радиуса оси. Кроме того, при работе с лебедкой и кабестаном мощность генерировалась только рукой и плечом человека, что в случае со ступальным колесом заменялось силой, генерируемой идущим человеком или тягловым животным. Ступальное колесо, таким образом, увеличивало человеческие возможности в 14 раз и давало

возможность одному человеку поднимать вес в 3,5 с тонны. Некоторые портовые краны оснащались тогда двумя ступальными колесами, в которых двигалось одновременно 4 человека, что позволяло поднимать вес до 14 тонн.+

Одним из методов, которым пользовались древние зодчие, было построение гигантской подъемной башни, работающей от множества кабестанов. В этом случае кабестанов использовали столько, сколько было необходимо для поднятия какого угодно веса. Конечно, при этом в процессе стройки задействовалось огромное количество людей и тяглового скота. После падения Римской империи, сложные подъемные механизмы в Европе не использовались более чем 800 лет. А средневековый подъемный механизм – большой поворотный кран, был установлен на вершине 157 – метрового Кельнского собора в Германии.

Красовський М.О.
НТУ «ХП»

ІСТОРІЯ ПОЯВИ АНТИБІОТИКІВ

За багато років існування людства без антибіотиків, наше суспільство втратило не мало талановитих людей і геніальних умів з-за тих каліцтв на які зараз м часом навіть не звертаємо увагу. Людей вражали невидимі вороги, небезпечні хвороби, такі як тиф, сепсис, туберкульоз, дизентерія, запалення легень .До цього списку можна додати численні випадки ранової інфекції. У XVI ст. середня тривалість життя людини складала 30 років, а ще на початку XX невелика подряпина могла коштувати життя потерпілому.

Все кардинально змінилося після того, як англійський хірург Д. Лістер встановив, що післяопераційне запалення ран викликається мікроорганізмами, і в 1867 році описав метод зняття запалення з допомогою карболової кислоти. На той момент це був наш сучасний антисептик. Однак якщо говорити про серйозний крок, то це було відкриття антибіотиків, яке зробив шотландський мікробіолог А. Флемінг. Саме «відкриття», а не винахід. Справа в тому, що антибіотики, в принципі, існували стільки ж, скільки існує природа. Ще з часів Стародавнього Єгипту люди користувалися пліснявим хлібом, служили в якості поширеного дезінфікуючого засобу. Сучасні медики зазначають, що цей метод працював, оскільки цвіль має деякі речовини, здатні блокувати небезпечні мікроорганізми. У Давньому Китаї цілителі застосовували компреси з ферментованої соєвого борошна для боротьби з інфекцією. Індіанці майя і інки

використовували в лікувальних цілях запліснявілі гриби, вирощені на кукурудзі. Рекомендував цвіль при гнійної інфекції та відомий арабський ескулап Авіценна. Так само російські вчені Ст. А. Манассеїн і А. Р. Полотебнов спостерігали ефект при лікуванні інфікованих ран прикладанням цвілі, хоча чому вони допомагають, ніхто не знав, і феномен антибіоза був невідомий. А. Полотебнов, до речі, успішно лікував за допомогою емульсії, що містить спори цвілі, шкірні захворювання і рекомендував нову методику в своїх публікаціях. Але в той час його відкриття залишилось, на жаль, непоміченим в медичних колах.

Вперше про боротьбу мікробів з мікробами заговорили в другій половині ХІХ століття. А саме, біолог (мікробіолог, цитолог, лікар-ембріолог, імунолог, фізіолог і патолог), Лауреат Нобелівської премії в області фізіології і медицини (1908 р.) уродженець села Іванівка Куп'янського повіту, Харківської губернії Ілля Ілліч Мечников. Саме І. Мечников (1810-1878 рр.) у свій час відзначив, що «у процесі боротьби один з одним мікроби виробляють специфічні речовини як знаряддя захисту і нападу». Його слова повністю підтвердилися. Сучасні антибіотики отримані як продукт життєдіяльності деяких бактерій і здатні знищувати або уповільнювати розвиток хвороботворних мікробів.

У 1928 році британський бактеріолог А. Флемінг відкрив пеніцилін. Флемінг, мікробіолог, лауреат Нобелівської премії (1945 р.), член Лондонського королівського товариства Флемінг був почесним членом багатьох академій наук, почесний професор університетів та Почесний громадянин багатьох країн світу. Це відкриття, будемо відвертими він зробив випадково. Треба сказати, що вчений не відрізнявся акуратністю, і в його лабораторії далеко не завжди дотримувалися чистота і порядок. Але це той випадок, коли завдяки деякій неохайності вченого, світ отримав дивовижний лікарський препарат. Одного разу Флемінг залишив на кілька днів без уваги судину з колоніями стафілокока. А коли вони йому знову знадобилися, то виявив, що в судинах завелася цвіль. Але він би не був ученим, якщо би просто викинув «зіпсований» матеріал. Флемінг вирішив вивчити вміст під мікроскопом і на свій подив виявив, що бактерії стафілокока зникли (загинули). Тепер предметом його вивчення стала цвіль. Він виявив, що та рідка середовище, в якій вирощувалася цвіль, мала ще більш потужним антибактеріцидну властивість. Навіть розведена в 20 разів вона залишалася згубна для бактерій. Флемінг назвав цю рідину — пеніцилін.

На жаль перший отриманий пеніцилін Флемінгом мав ряд недоліків: в рідкому стані він ставав менш активним, його мала концентрація в розчині вимагала застосування великих доз, що було небезпечно для здоров'я.

Згодом англійський професор патології Говард Флорі і втікший з Німеччини біохімік Ернст Чейн спільно працювали над вдосконаленням властивостей пеніциліну. В результаті кропіткої роботи Чейн і Флорі отримали потужний препарат, здатний знищити бактерії за кілька хвилин, але нешкідливий для гризунів. Після дослідів над мишами в 1942 році пеніцилін випробували на людині, тим самим був врятований пацієнт від менінгіту. Виявилося також, що пеніцилін дуже ефективний при лікуванні гангрени, і в Америці налагодили промислове виробництво пеніциліну. Паралельно з американськими вченими, працювала радянська вчений і лікар Зінаїда Віссаріонівна Єрмольєва над отриманням пеніциліну з вітчизняної сировини, та її завзятість було винагороджено. У 1942 році, в розпал Великої Вітчизняної війни, радянський пеніцилін було отримано, а незабаром налагодилося і його промислове виробництво. Причому, радянський препарат відрізнявся відмінною якістю: він був в 1,4 рази дієвіше американського аналога. У роки Великої Вітчизняної війни, коли було багато випадків гнійних заражень в результаті поранень, тисячі поранених і хворих були врятовані завдяки антибіотикам. Слідом за цим препаратом з'явилися і інші антибіотики. Зельман Ваксман, американський мікробіолог і біохімік, багато років присвятив боротьбі з туберкульозом, в 1943 році відкрив стрептоміцин. Особлива цінність стрептоміцину полягала в тому, що він діяв на бактерії, стійкі до сульфаніламідних препаратів та пеніциліну. Цей антибіотик стали з успіхом застосовувати при лікуванні туберкульозу.

Найцікавіше що патент на винаходи пеніциліну так нікому і не був виданий. Флемінг, Чейн та Флорі, які отримали Нобелівську премію, від отримання патентів відмовилися.

Вони вважали, що відкриття, спрямоване на порятунок людства, не повинно бути джерелом наживи.

Крикун В.Р.
НТУ «ХПИ»

ПЛАНЕТА X

Изучение экзопланет (вне солнечной системы) – актуальная и интересная задача для современного человечества, продвигающая фронт современных знаний о Вселенной.

В современном мире изучение и открытие экзопланет происходит за счет использования и развития новых космических телескопов, с использованием различных научных методов, часто на пределе возможностей детектирования современной науки. Каждая открытая планета дает бесценный опыт в освоении нашей необъятной вселенной.

В январе 2016 года ученые предположили, что в солнечной системе есть еще одна планета, которую раньше считали экзопланетой. Пока что нет точных доказательств её существования, так как наши телескопы не в состоянии увидеть эту планету.

По оценкам авторов, период обращения Планеты *X* вокруг Солнца 15 тысяч лет, ее орбита сильно вытянута и наклонена относительно плоскости земной орбиты. Максимальное удаление от Солнца Планеты *X* оценивается в 600–1200 астрономических единиц, что выводит ее орбиту за пределы пояса Койпера, в котором располагается Плутон. Происхождение Планеты *X* неизвестно, но, как полагают М. Браун и К. Батыгин из Калифорнийского технологического института, этот космический объект 4,5 миллиарда лет назад был выбит из протопланетного диска вблизи Солнца.

Эту планету астрономы обнаружили теоретически, анализируя оказываемое ею на другие небесные тела в поясе Койпера гравитационное возмущение – траектории шести крупных транснептуновых объектов (то есть расположенных за орбитой Нептуна) оказались объединены в один кластер. Вероятность ошибки в своих расчетах М. Браун и К. Батыгин изначально оценили в 0,007 процента.

В настоящее время известно около двух тысяч транснептуновых объектов. С вводом новых обсерваторий ученые планируют довести число известных объектов в поясе Койпера и за его пределами до 40 тысяч. Это позволит не только определить точные параметры траекторий транснептуновых объектов и, как следствие, косвенно доказать (или опровергнуть) существование Планеты *X*.

Как знать, возможно, уже в этом году человечество разгадает тайну *X*-планеты и еще одна загадка останется в прошлом.

НЕКОТОРЫЕ ИСТОРИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ РАДИОЛОКАЦИИ

На сегодня история развития наземных и бортовых радиолокаторов не является общеизвестной. Тем не менее, именно они стали одним из ключевых инструментов при проведении боевых действий.

Известно, что на основе идей и работ Уотсана-Уатта были созданы первые радиолокационные станции (РЛС), работающих в СВЧ диапазоне и задействованных во Второй мировой войне. Это привело к победе Англию в воздушной войне над Германией.

Для американских сил основной РЛС была «Микки Маус». При использовании частоты в 300 МГц дальность её была всего 40 км.

После объявления войны Германией США, свой первый вылет совершил радиолокатор «Дамбо-1», ставший дальнейшим развитием английской системы перехвата.

В 1947 году фирмой «Bell Telephone Laboratories» была создана РЛС, работающая на импульсах с линейной ЧМ. Были разработаны APS-10 S-диапазона, РЛС МК-26 К-диапазона, ставшие основой для радиолокационного картографирования.

Высокая разрешающей способность была обусловлена тщательным регулированием диаграммы направленности антенны. Для этого были созданы антенна в виде щелевого волновода. Она представляла собой полую металлическую трубу, по которому распространялась электромагнитное излучение.

Если в стенках этого волновода прорезать отверстия в местах, выбранных при помощи специального математического анализа, то энергия должна излучаться в соответствии с определенной диаграммой направленности.

К 1943г, использование опытного образца СВЧ РЛС раннего предупреждения, обеспечивающего обнаружение на удалении свыше 240 км, стало одной из причин изменения хода войны. Была разработана РЛС Н2Х, которая обеспечивала точное бомбометание в условиях плохой погоды с точностью до 100 м. Сердцем РЛС был полупроводниковый прибор, выполненный из арсенида галлия. Такая РЛС обеспечивала раннее обнаружение бомбардировщиков и лишала воздушные налеты фактора

неожиданности. А истребители союзников наносили ощутимый урон стервятникам Геринга.

Единственным различием между Англией и Америкой в разработки гидролокаторов было то, что англичане работали над созданием электрострикционного излучателя звуковых волн, тогда как в США разрабатывался излучатель, основанный на использовании магнитострикции, способный давать резкие «свисты».

Гидролокатор для обнаружения погруженных подводных лодок противника получил название Sonar.

Первые гидролокаторы для излучения звуковых волн использовали пьезоэлектрический генератор. Такая система получила название ASDIC.

К началу Второй мировой войны Великобритания оснастила свой флот системами ASDIC.

Американцы использовали обтекатель излучателя английской системы ASDIC, а англичане приняли американский излучатель.

Эскортные корабли, оснащенные гидролокаторами, стали, обеспечивать эффективную защиту, находясь в конвоях торговых судов в Атлантике. Тем самым было сохранено большое количество жизней личного состава, немалое количество дорогостоящих грузов, множество кораблей не были потоплены, а сумели доставить свой груз по назначению.

Так ковалась победа союзников над фашизмом. Таким образом, освещена малоизвестная история важных изобретений в области радиолокации.

Лобенко С.В.
НТУ «ХПИ»

ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ГЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ О. В. ГУРОВА ТА ЙОГО УЧНІВ

До кінця XIX століття рівень науки в Харківському університеті досяг європейського рівня. Це можна продемонструвати на прикладі низки видатних відкриттів, зробленими вченими цього періоду. Серед них підтвердження Л. С. Цінковскім спорідненості царства рослин і тварин, дослідження фізика М. Д. Пильчикова в області вивчення атмосфери. Зокрема, він вперше встановив, чому людина бачить небо блакитним. Такі приклади можна продовжити. У цьому ряду перебуває і ім'я Олександра Васильовича Гурова (1843–1921 рр.). Майже все творче життя цієї не рядової особистості було

пов'язане з Харковом та його провідними вищими навчальними закладами – Харківським імператорським університетом і Харківським практичним технологічним інститутом. Геологічні дослідження Гурова охопили великі території південно-східної Європи, він проводив геологічні дослідження на території Харківської, Катеринославської, Полтавської, Курської, Воронежської губерній та Області Війська Донського, здійснював численні експедиції, екскурсії та подорожі до Криму, по Західному Сибіру, по Кавказу і на Середній Урал.

Перш за все вчений вирішував проблеми прикладної геології, беручи активну участь в дослідженнях кам'яного вугілля, залізних руд, каоліну, кам'яної солі, міді, мергелю та інших корисних копалин.

Під його керівництвом пробурена перша свердловина, яка відкрила в Бахмуті поклади кам'яної солі, а відома глибока свердловина в Харкові розкрила артезіанську воду. Саме це перше глибоке буріння в Харкові, успішно проведене під керівництвом О. В. Гурова, стало віхою в історії геологічного і гідрогеологічного вивчення Харківщини і всієї Дніпровсько-Донецької западини.

Зосередимося на дослідженнях, пов'язаних з Харковом. Повертаючись з численних експедицій, Олександр Васильович привозив зразки порід, скам'янілості, в результаті у нього утворилася одна з кращих в імперії геологічна колекція, яку він передав в дар геологічному музею університету. Багато з його зразків до сих пір зберігаються в Музеї природи по вул. Трінклера.

Не можна обійти увагою діяльність О. В. Гурова як педагога-новатора. Він першим в Харкові застосовував мікроскоп для дослідження зразків порід. У той час таких прикладів по всій імперії було дуже мало.

Саме ним були досліджені великі простори Східної Європи та Західної Азії. Саме в таких поїздках і виріс як науковець один з його учнів – Яків Самойлович Едельштейн (1869–1952) – автор перших підручників із загальної геоморфології. Будучи студентом, Яків Самойлович брав участь в екскурсіях по Кавказу з відомим географом професором А. Н. Красновим (1862–1914/15) і в наукових гідрогеологічних дослідженнях Катеринославської губернії під керівництвом проф. О. В. Гурова. У своїй великій роботі молодий учений, крім геологічних і гідрогеологічних відомостей, наводить багато даних про рельєф, а також намагається з'ясувати походження і розвиток поверхні, вивченої ним території, і, зв'язок рельєфу з геологічною будовою. Він повідомляє про відмінності в будові річкових долин і балок в залежності від геологічної

структури і від складу порід. Вчений підкреслює порівняно слабкий розвиток ярів внаслідок малого поширення пухких порід. Разом з тим, він відмічає своєрідні риси рельєфу кам'яновугільної смуги повіту, де «по суті ми маємо перед собою скоріше низьку гірську країну, з усіма властивими останній типовими особливостями». До учнів О. В. Гурова можна також зарахувати: А. Пашкова, П. Пустовілова, П. Шошина і ін.

Таким чином, вже в кінці XIX століття у О. В. Гурова з'явилися учні і послідовники, які самі стали проводити геологічні дослідження. Коло їх інтересів значною мірою збігалось зі сферою інтересів їх вчителів. Це – найважливіше свідчення спадкоємності поколінь в Харківській школі геології.

Лубан А. С.
НТУ «ХПИ»

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ СИСТЕМЫ ПРОВЕРКИ «ЭЛЕКТРОННЫЙ ПУСК» НА НПО «ХАРТРОН»

Проверочно-пусковая система «Электронный пуск» была разработана на базе бортовой цифровой электронной вычислительной машины (БЦВМ) в Харьковском ОКБ-692 (КБ «Электроприборостроения»). Она предназначалась для предстартовой проверки оборудования, установленного на ракетах, так и наземного испытания систем управления, обеспечивая функционирование ракетного комплекса.

Создание системы управления, основанной на применении БЦВМ, позволило надежно стабилизировать полет ракеты и гибко менять полетное задание. Необходимость изменения конкретной программы или исправления ошибки зачастую возникала в самый неподходящий и критический момент, когда ракета или космический корабль находились на стартовой позиции. В одном корпусе находилось как минимум три независимых БЦВМ, которые резервировались на семи разных уровнях. Приходилось учитывать все возможные, а порой невозможные факторы влияния на электронику во время полета: колебания температуры, перегрузки, вибрации, изменение давления и многие другие возникающие проблемы. Приборы, измеряющие воздействие внешних факторов, довольно часто выходили из строя, поэтому нерезервированную систему ставить на вооружение было невозможно. Возникла потребность в разработке метода предстартовой обработки информации. Выполнялись все команды первого этапа, которые должны были

поступать на первом такте, потом данные обрабатывались на компьютере и результаты обработки поступали назад. Прodelывался невероятный объем работы, так как полет продолжался от 25 до 45 минут (а такт это одна десятая секунды) и каждый такт проверялся в режиме реального времени. Учитывались результаты и устранялись неполадки всех команд, которые происходили в ходе имитации полета. Оборудование занимало помещение более 300 квадратных метров и обслуживалось штатом из 50 человек. Использовалось также множество аналоговых моделирующих установок, на которых имитировались различные варианты возмущений, таких как воздействие атмосферы, солнца и многих других факторов, в зависимости от объекта проверки.

В 1979 году были приняты на вооружение боевые баллистические ракеты 15A18 и 15A35. Применение при их доводке «Электронного пуска» обеспечило эффективный и полный контроль полетных заданий. В дальнейшем система проверки «Электронный пуск» применялась при создании систем управления самой мощной в мире ракеты 15A18М более известной под американским названием «Сатана» и самой мощной ракеты-носителя «Энергия».

Вспоминает начальник лаборатории стабилизации, Лауреат Государственной премии УССР, доктор технических наук, профессор Виктор Гаврилович Сухоребрый: «Весьма важной частью в проектировании системы управления является ее наземная отработка. А наиболее эффективный способ такой отработки является полное моделирование полета ракеты. Таким моделированием явилась система, получившая название «Электронный пуск». Каждая система в значительной части была уникальной, так как техника развивалась и совершенствовалась. «Электронный пуск» преобразовывался под каждую конкретную систему. БЦВМ с «Электронным» пуском» позволяла исключить возможные недоработки в аппаратуре, обеспечивал возможность обойтись без пробных запусков весьма дорогостоящих ракет».

Майдаченко А. Е.
НТУ «ХПИ»

ВКЛАД ВЫПУСКНИКА ХПИ А. И. КРИВОНОСОВА В РАЗВИТИЕ РАКЕТНО-КОСМИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Многие выпускники Харьковского политехнического института (ныне НТУ «ХПИ»), одного из ведущих вузов Советского Союза, а ныне Украины, посвятили свою деятельность освоению космоса и развитию ракетно-

космической техники (РКТ). В Харькове находятся уникальные предприятия, создающие системы управления (СУ) для РКТ. Это ГНПО «Коммунар», НПО «Хартрон» (бывшее КБ «Электроприборостроения» – КБЭ) и завод им. Шевченко. Кадры для этих предприятий готовились в основном в НТУ «ХПИ», Харьковском авиационном институте и Харьковском институте радиоэлектроники. Два последних вуза организованы на основе авиационного отделения и радиотехнического факультета ХПИ в 1930 и 1972 годах соответственно. Среди выпускников ХПИ, занимавшихся созданием РКТ Лауреатами Ленинской и Государственных премий СССР и Украины в области науки и техники стали ученые и конструкторы Г. Е. Лозино-Лозинский, Я. Е. Айзенберг, Г. А. Борзенко, А. Н. Калногуз, Г. И. Лящев, В. А. Уралов и др.

Большой вклад в освоение Космоса внес также выпускник ХПИ, доктор технических наук, лауреат Ленинской премии и Государственной премии УССР Анатолий Иванович Кривоносов. В 1959 году он с отличием окончил электромашиностроительный факультет ХПИ по специальности «Электрические машины и аппараты» и с этого времени стал работать в ОКБ-692 (КБЭ), где прошел путь от рядового инженера до главного конструктора.

В 1966 году Анатолий Иванович стал начальником комплекса бортовой аппаратуры и главным конструктором бортовых вычислительных комплексов (БЦВК). В 1979 году под его руководством на базе процессора М6 была создана бортовая цифровая вычислительная машина (БЦВМ). Она стала основой бортового вычислительного комплекса, который был применен на межконтинентальных баллистических ракетах (МБР) 15А18 и 15А35. Удачно выбранный и успешно реализованный комплекс, надежная элементная база обеспечили этой бортовой ЭВМ уникальный срок жизни – около 25 лет. Она была использована на самых мощных в мире МБР 15А18М и 15А30, известных миру под американскими названиями SS-18 «Сатана» и SS-19 «Стилет», а также на самой мощной ракете-носителе «Энергия».

При подготовке данной работы были использованы воспоминания Анатолия Ивановича Кривоносова, записанные С. А. Гореловой.

Маслов И.В.
НТУ «ХПИ»

ТЕХНИКА ДРЕВНЕЙ ФИНИКИИ

Большую роль в истории древнего Средиземноморья сыграла

Финикийская цивилизация, которая сложилась на узкой полосе земли между Средиземным морем и горным хребтом Ливана. Природа определила образ жизни проживавших здесь людей. Жители Финикии на протяжении 1 тысячелетия до н. э. в Средиземноморье славились как искусные мореплаватели, энергичные купцы и колонизаторы. Города-государства Финикия (Библ, Тир, Сидон и др.) вели активную морскую и сухопутную торговлю, основали ряд колоний в Средиземноморье, в т. ч. Карфаген. В 6 в. до н. э. Финикия была завоевана персами, в 332 до н. э. – Александром Македонским.

На территории Финикии уже в первой половине 3 тыс. до н. э. существовал город-государство Бубла (Библ) – наиболее ранний центр цивилизации в Восточном Средиземноморье. Библ, расположенный поблизости от кедровых лесов Ливана, был центром торговли лесом с Египтом. Помимо древесины, отсюда в Египет с 3 тысячелетия до н. э. вывозились также вино и оливковое масло.

Приморские поселения на территории Финикии – Акка, Тир, Сидон, Берута, Арвад и другие – во 2 тыс. до н.э. превращаются в небольшие, но процветающие города, чему способствовало раннее развитие торговли в Финикии. В основном эти города были выстроены на побережье (Библ, Сидон и др.), а Тир и Арвад обосновались на прибрежных островах для защиты от внешних врагов. (Тир впервые был занят лишь в 4 в. до н. э., когда войсками Александра Македонского был сооружен насыпной вал от берега до острова.) В городах процветали ремесла: по всему Средиземноморью славилось финикийское стекло, только здесь владели секретом окраски тканей в пурпурный цвет, одежду из которого носили монархи.

Финикии не было значительных территорий, пригодных для земледелия, не было обширных пастбищ, зато были дубовые и кедровые леса, которые давали отличный кораблестроительный материал, строевой лес и целебные растения, пользующиеся спросом соседних стран. Горные склоны Ливана были засажены оливковыми деревьями и виноградниками. Конечно, среди финикийцев были и земледельцы, которым в долине Оронта и на Финикийском побережье на небольших участках плодородной и тщательно обрабатываемой земли, удавалось выращивать неплохие урожаи пшеницы, ячменя, проса и чечевицы. Ограниченные земельные ресурсы вынуждали финикийцев создавать на горных склонах Ливана террасную систему искусственного орошения для разбивки фруктовых садов и виноградников. Финикийское вино славилось во всем древнем мире. Будучи морским народом, финикийцы занимались также и

рыболовством. В жизни финикийцев огромную роль играло море. В портовых городах Финикии заканчивались сухопутные торговые пути Восточного Средиземноморья, а дальше в любую точку можно было везти товары на кораблях. Финикийские мореходы и их корабли были широко известны в древности. Услуги этих морских извозчиков ценились очень высоко. Финикийские моряки встречаются на службе у египтян, вавилонян, ассирийцев, персов. В своих городах Угарите, Библе, Сидоне, Тире финикийцы строили великолепные по масштабам древнего мира корабли, на которых бороздили воды Средиземного моря, заплывали в Атлантический океан, совершали экспедиции вокруг Африки и, как предполагают, достигали даже берегов Америки. Для перевозки грузов они пользовались круглыми кораблями. Военные, длинные корабли имели соответствующую экипировку и служили в том числе и для дальних плаваний. Слово «галера» вошло во все существующие европейские языки и продолжает жить до настоящего времени.

Таким образом, материальная культура Финикии в меньшей мере зависела от земледелия, но больше от ремесла, особенно благодаря запасам полезных ископаемых и ценных пород леса в Ливанских горах.

Nyrkhametov T. A.

National Technical University "KhPI"

THE FIRST COMPUTERS IN NTU “KHPI”

Today nobody can imagine life without a computer. Any mathematical calculations, reports, reports – we do using the computer. In one of the largest technical universities – NTU "Kharkiv Polytechnic Institute" computers appeared in the middle of the last century. Few people know that the University, the first electronic computer was installed in 1962. It was vacuum computer "Minsk-11". Its capacity was 2000 operations per second, the lamp-based system of the teams of the two targeted. Word length is 31 bits. RAM on ferrite cores with a volume of 1024 words, the speed — 3000 op/s. It was used in the educational process of students of physical engineering faculty and the faculty of automation and instrumentation. For students of the specialty "Electronic computing machines" this was a technique with which it was possible to examine the plans of the units of the computer, to get acquainted with the principles of construction of these units and their principles of operation.

Eventually, in 1966 at the University was installed the computer of the second generation. Firstly, were computers «Luch» and «Nairi», they were built using the transistor elements and in contrast to the computer "Minsk" already used specialized languages. It was a significant step forward. In 1968, the University created the computer "Mir-1" on which was already used the language of algorithmic programming – ALMIR.

Later in 1972, in the University was computer M-222. It was the next step in the use of computer technology for the needs of educational process and management of the Institute. As a result, in 1975, the University bought the first computer of the unified system of electronic computers EC-1020, and in 1979 – EU-1033. In 1986 the computer EC-1061 had a capacity of 2 million operations per second and memory 16 MB RAM 2.4 GB, operating system OS of the EU, disk. Computer center of the University has become one of the most powerful computing centers among the universities of Kharkiv. These three computing system represented domestic counterparts, computers IBM series IBM System-360.

The following year, the University received another computing system with a RAM of 512 MB and the external memory 34 GB. So, in 1997 at the University there was a cluster of two IBM ES / 9000 shared memory of 1 GB and a shared disk array, RAID-90 GB. By that time it was the most powerful computer in Ukraine.

This computer system is the IBM provided the University under the agreement on cooperation in the field of education signed in 1996 between University and IBM Corporation. At the University, in 1992, began the construction of the University computer network. This work was initiated with the establishment of local computer network of ten jobs in the accounting Department of the University and launching the first network of automated system. In the same year was launched the mail server with dial-up.

For two years, in the computer network of the University, was one of the largest among universities of Ukraine and the largest among the universities of Kharkiv has collected more than 150 computers located in 13 buildings of the campus and connect to the Internet via a dedicated line. In 1996 during the construction of the campus network fiber-optic technology was used.

In early 2010, the University's network consisted of more than 2,000 computers located in 28 buildings of the University and about 3000 computers located in twelve hostels, are connected to optical lines to the University network; built more than 12 thousand meters of fiber optic cable; more than 100 servers; network Internet connection with a bandwidth of 100 MB/s.

Conclusion: so we can attest that thanks to the first computer developments and the machinery, which arrived in the last century in NTU “KhPI” gave a further development of education to all students and improve scientific base of the University

Остапенко Б.С.
НТУ «ХПИ»

РАЗВИТИЕ ОБЪЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПРОГРАММИРОВАНИЯ

Программирование является одним из основополагающих двигателей современного технического прогресса. Практически во всех областях деятельности человека продолжает происходить автоматизация, невозможная без программирования. Важным этапом развития программирования является концепция объектно-ориентированного подхода (ООП).

Предпосылкой для появления данного метода являлся предыдущий этап - структурное программирование. При написании программ с использованием структур так же разрабатываются функции и методы для работы с ними. В попытке упростить структуру программного кода возникла идея объединить их, так появились классы. Класс — это структура данных, содержащая в себе не только переменные, но и функции, которые работают с этими переменными. Это стало важнейшим скачком в истории программирования, ведь теперь исходный код логично разбивался на структуры, которыми можно было работать как по отдельности, так и использовать несколько в конкретных задачах. Так же это облегчило тестирование программного продукта.

Первым объектно-ориентированным языком программирования является Симула-67, в котором впервые появились классы. Авторы Оле-Йохан Даль и КристенНюгорт из Норвежского компьютерного центра в Осло разрабатывали его под влиянием предложенной Чарльзом Хоаром концепцией записей-классов. Парадигма ООП получила дальнейшее развитие в языке Smalltalk, который был изобретен в компании Xerox PARC Аланом Кэем (AlanKay) и некоторыми другими учеными. Smalltalk и ООП с его помощью были представлены широкой аудитории в журнале Byte magazine в августе 1981. Более поздними примерами объектно-ориентированных языков являются ObjectPascal, C++, Java, C# и др.

В конце 1970-х и начале 1980-х были разработаны все современные принципы объектно-ориентированного программирования. ООП сочетает

лучшие принципы структурного программирования с новыми концепциями инкапсуляции, полиморфизма подтипов и наследования. Инкапсуляция заключается в установки уровней доступа к отдельным частям программы, таким образом, регулируя возможность использовать и изменять исходный код различным участникам. Суть полиморфизма состоит в том, чтобы не прописывать однотипный исходный код для похожих задач, а использовать некоторый шаблон, который будет легко вставлять и изменять под конкретные нужды. Наследование в свою очередь позволяет выстраивать иерархии в описании классов, что делает объектно-ориентированный язык программирования по логике похожим на язык и восприятие человека.

Таким образом, ООП позволяет оптимально организовывать программы, разбивая проблему на составные части, и работая с каждой по отдельности. Программа на объектно-ориентированном языке, решая некоторую задачу, по сути, описывает часть мира, относящуюся к этой задаче.

С развитием объектно-ориентированного программирования появляются различные его стили. Например, прототипное программирование было реализовано в языке Self, который разрабатывался в 1985-1995 гг. в лаборатории XeroxPARC, хотя первую реализацию Дэвид Унгар со своими студентами создал в Стэнфордском университете.

Сейчас все современные языки программирования в той или иной степени используют объектно-ориентированный подход. Несмотря на отдельные критические замечания в адрес ООП, в настоящее время именно эта парадигма используется в подавляющем большинстве промышленных проектов. С использованием ООП разрабатываются коммерческие приложения, программы для автоматизации производства, проектируются банковские системы, создаются сайты, анализируются данные экспериментов и многое другое. Таким образом, будущее программирования несомненно будет строиться исходя из объектно-ориентированного подхода.

Пахнутова М.І.
НТУ «ХП»

ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ ЕДМОНД ГАЛЕЙ

Зародження сучасної астрономії відбулося в зв'язку з переходом з геоцентричної системи Птолемея на геліоцентричну систему Коперника. Відразу після того, як у вчених з'явилася реальна можливість досліджувати

небесні тіла за допомогою телескопа, який був винайдений Галілеєм, відбулася нова хвиля світових відкриттів. Наприклад, в XVII столітті був відкритий ньютонівський закон тяжіння, а наступне століття стало періодом накопичення важливої інформації про Сонячну систему та інші небесні тіла. Даний період посприяв визначенню астрономії, як самостійної галузі науки. З появою телескопів з хорошою здатністю збільшення було виявлено, що Сонце є частиною системи, що має дискообразну форму. Також вчені того часу з'ясували, що в цій системі знаходяться і інші зірки.

Астрономами було встановлено, що наша система є лише однією з мільйонів систем аналогічного устрою - галактик. Виявлення інших галактик стало певним поштовхом для розвитку нової галузі астрономії – позагалактичної астрономії. Вивчення галактичних спектрів допомогло виявити ще одне цікаве явище, зване "розбіганням галактик", пізніше його вдалося пояснити, застосовуючи загальний закон розширення Всесвіту.

Значний вклад у розвиток астрономії XVIII століття зробив Едмонд Галлей, з ім'ям якого пов'язаний корінний злом в уявленні про комети.

Вперше орбіту комети зі спостережень її переміщення на фоні зірок обчислив І. Ньютон і переконався, що вона, подібно до планет, рухається в Сонячній системі під дією тяжіння Сонця. Пізніше англійський учений Галлей обчислив орбіти вже багатьох комет і встановив, що комети, що спостерігалися в 1531, 1607 і 1682 рр., - це одне і те ж світило, яке періодично повертається до Сонця. В афелії комета йде за орбіту Нептуна і через 75,5 років повертається знову до Землі і Сонця.

Галлей вперше передбачив появу комети в 1758 р. Через багато років після його смерті вона дійсно з'явилася. Їй присвоїли назву комети Галлея і бачили її ще в 1835, в 1910 і в 1986 роках.

У 1677 р. Галлей запропонував новий метод визначення відстані до Сонця, тобто астрономічну одиницю (історично сформована одиниця вимірювання відстаней в астрономії, приблизно рівний середній відстані від Землі до Сонця).

Едмонд Галлей відкрив власний рух зірок, довівши це на прикладі трьох зірок, які закономірно зміщувалися (він порівняв сучасні йому каталоги зірок з античними), також зробив свій вклад у уявлення про туманності, затвердивши, що це космічні об'єкти, які світяться самостійно, а не відбивають сонячне світло, крім того Галлей висунув ідею про фотометричному парадоксі та змінив уявлення про метеори та боліди.

Відкриття Галлея пізніше були теоретично доведені іншими астрономами, багато з цих відкриттів спростили роботу наступному поколінню астрономів, підвищили точність досліджень та стали підґрунтям для нових відкриттів.

Свергун В.В.
НТУ «ХПИ»

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ ЛИТЕЙНОЙ ЛАБОРАТОРИИ В ХПИ

Харьковский политехнический институт – колыбель отечественного литейного дела. Известно, что к началу 1930 года под руководством профессора Е. Е. Фарафонова была создана литейная лаборатория, в которой работали частично купленные, а частично собранные из металлолома приборы – маятниковый прибор системы Герберта, твердомеры Роквелла и Бринелля, склероскоп Шора, машина для разрыва образцов чугуна системы Лозенгаузена, машина для разрыва образцов системы Амслера, сверлильный станок системы Кесснера, газоанализатор колошниковых газов вагранок системы Орса-Фишера, оптический пирометр системы Гольборна и Курльбаума, определитель различного вида усадки по системе Вюста, установка центробежного литья, микроскоп. Одним из создателей машинной лаборатории кафедры был доцент Сергей Захарович Столбовой. В ней были установлены пневматические встряхивающие машины типа Осборн-257, 332, Никольс-14, Герман-50.

Именно при их изучении С.З. Столбовой предложил использовать рюттлер оригинальной конструкции, что и стало основой его кандидатской диссертации, успешно защищенной под руководством Е. Е. Фарафонова в 1935 году. Оппонировал диссертацию академик Н. Ф. Проскура. (Рюттлером в те годы назывался клапан – воздухораспределитель формовочной поршневой машины с пневматическим приводом.) С.З. Столбовому удастся разработать научные основы проектирования формовочных машин и заложить базу для их производства в СССР. Он предлагает новые методы расчета оборудования, корректируя методику расчетов по Шюлле и Родехюзеру.

По инициативе С.З. Столбового в Харьковском механико-машиностроительном институте (ХММИ, впоследствии – НТУ «ХПИ») впервые в СССР создается лаборатория по изучению рюттлеров, которая была укомплектована оригинальными сконструированными и изготовленными ученым приборами, предназначенными для определения параметров работы

формовочных машин. Научная деятельность ученого была отмечена Всесоюзной премией по второму туру соцсоревнования ВТУЗов в 1935 г. В кровавом 1938 году он был отмечен, как лучший ударник ХММИ, избран членом правления Харьковского научно-технического общества литейщиков.

Такая напряженная деятельность не могла не сказаться на здоровье С. З. Столбового и в период 1940 - начале 1941 года он серьезно болеет, но не прекращает исследовательских работ. К началу войны Сергей Захарович заканчивает научно-исследовательскую работу по расчету и экспериментальному определению параметров пневматических формовочных машин (работа закончена в середине июня 1941 года).

В годы войны С.З. Столбовой около года работает на военном заводе, а затем, после возвращения в Харьков, возвращается к преподавательской деятельности. После войны кафедру возвращают в Харьков. Профессор Фарафонов поддерживал грамотнейшего инженера и высококлассного преподавателя, очевидно видя в нем своего преемника. Это подтверждается докладной запиской на имя заместителя директора ХММИ проф. И.М. Бабакова с просьбой командировать С. З. Столбового в МВТУ им. Баумана на предмет консультации по вопросам докторской диссертации.

Диссертация была написана. Но утверждения в ученой степени доктора наук Сергей Захарович не получил. Причин здесь несколько. Основная причина – слабое здоровье диссертанта, да и ученые из МВТУ вовсе не желали иметь грамотного конкурента из Харькова. И С.З. Столбовой переходит вначале на кафедру деталей машин, а затем и вовсе переходит на работу в автодорожный институт. Он пишет и издает (в соавторстве) великолепный справочник – атлас по редукторам, успевает издать несколько книг по литейному оборудованию в соавторстве с московскими учеными и навсегда отходит от литейного производства.

Сирку М.А.
НТУ «ХП»

РОЗВИТОК ГЕОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ

Термін «геологія» вперше був використаний у 1657 р. норвезьким дослідником М. П. Ешольт, а як самостійний напрямок геологія почала формуватися в другій половині XVIII ст. У той час були розроблені елементарні

прийоми спостереження, опису та систематизації геологічних об'єктів і процесів, перші методи їх вивчення, а також зародилися перші гіпотези.

Розвиток геологічних знань супроводжував розвиток людства на всіх етапах його історії, оскільки технологічний прогрес, у тому числі і на сучасному етапі розвитку, неможливий без використання природних ресурсів.

Розглянемо становлення та розвиток геології у XVIII ст., оскільки це століття Великих ідей та задумів.

У 1715р. німецький натураліст Якоб Мелле – публікація твору «Телліамед»; автор доводить: Земля близьиться до Сонця, тому вода на Землі випаровується; вулкани розігрівають планету зсередини. 1735 р. великий швед Карл Лінней – спроба систематизувати рослинне і мінеральне царства у книзі «Система природи». Класифікація гірських порід неодноразово змінювалася, однак була не дуже вдалою.

Далі у 1746 р. французький вчений Жан Етьєн Гуттарі – ідея геологічного картування. Нині – головний інструмент і підсумок пізнання земної кори.

У 1749р. французом Жоржом Луї Леклером, граф де Бюффон – підготовлена та опублікована 36-томна праця «Природня історія». І том «Теорія Землі» (1749р.) – висловлено космогонічні ідеї автора. Висновки спираються на конкретні спостереження: тривала історія Землі, незмінність ходу геологічних процесів, зникнення в процесі розвитку цілих груп фауни.

У середині 18 ст. вже були відомі ідеї актуалізму (Леонардо да Вінчі), сформульований перший загальний принцип стратиграфії (Ніколаус Стено), висловлені перші міркування про дрейфи материків (Френсіс Бекон). Науки про Землю ще не було, її основи тільки закладалися в другій половині XVIII ст. працями Д. Геттона, А. Г. Вернера, П. С. Палласа, И. Г. Лемана, М. В. Ломоносова та ін. Лише у 1761 р. Фюксель назвав її «геологією».

У другій половині XVIII ст. Георг Християн Фюксель – учасник термінологічних диспутів. Запропонував замінити грецьке слово «логос» - думка, розумна «гноз» – пізнання. Тому, з кінця 60-х років XVIII ст. наука про Землю почала називатися геогнозією. Термін став майже загальноприйнятим в Німеччині та Росії, після популяризації його в творах Вернера; Англія, Франція та Італія користувалися терміном «геологія»; в США термін не вживався.

Наприкінці XVIII ст. – початок концептуальних дискусій, що загальмували розвиток геології (знамениті дебати між «плутоністами» і «нептуністами»).

У 1785 р. шотландець Джеймс Геттон (Хаттон) – викладено бачення утворення гірських порід з використанням уявлень Геракліта, вважаючи, що всі

види гірських порід є породженням вогнедишних земних надр. Звідси і назва теорії на ім'я Плутона (в давньогрецької міфології владики підземного світу і царства мертвих). Протягом 1787 р. німецьким професором Абраамом Готлобом Вернером запропонована ідея утворення гірських порід у Світовому океані, вода якого була певним розчинником; з неї послідовно осіли всі відомі гірські породи. Ідея отримала назву на ім'я давньогрецького Бога морів Нептуна.

У 1795 р. Дж. Геттон опублікував власний варіант «Теорії Землі», яка увібрала всі досягнення тодішньої науки, головна увага надана геологічному минулому Землі.

Отже, геологія невпізнанно змінила уявлення про Землю та її історію. Ми знаємо безліч про розвиток Землі та її будову, менше – про глибинні процеси в надрах, причини вертикальних і горизонтальних рухів, не все – про утворення і закономірності поширення окремих корисних копалин, не можемо надійно і заздалегідь передбачати землетруси та виверження вулканів. Та вже наука близько підійшла до того часу, коли незрозуміле стане зрозумілим, таємниче – розгаданим, заховане – знайденим.

Науковий керівник: к.і.н, доцент Ткаченко С.С., кафедра «Історія науки і техніки» НТУ «ХПІ»

Спицына К.П.
НТУ «ХПІ»

ВЛИЯНИЕ НАУЧНОЙ ФАНТАСТИКИ НА РАЗВИТИЕ НАУКИ И ТЕХНИКИ

В работе рассмотрены вопросы влияния научной фантастики на процесс развития научных знаний и техники, а так же то, почему не все изобретения, задуманные sci-фавторами, имеют место быть сегодня.

Как известно, научная фантастика во многом «предсказала» многие изобретения, а так же повлияла на то, какие направления ныне наиболее востребованы в науке. Такие личности, как Жюль Верн, Айзек Азимов, Герберт Уэллс широко известны не только своими романами, но и своим, так называемым, даром «научного предвидения». Одним из ярчайших представителей таких «провидцев» можно назвать Робида Альбера, который, помимо описанных и изображенных в иллюстрациях изобретений (насчитывается их более 20) и заложения предтеч паропанка, предвидел путь,

по которому будет развиваться общество. Его предположения сбывались настолько точно, что к концу жизни сам художник, испугавшись этого, прекратил рисовать.

Отдельно стоит отметить sci-fi медиафраншизу «Звездный путь», благодаря которой люди, вдохновившись сериалами и книгами, захотели становиться учеными. Изобретение мобильных телефонов, GPS, планшетов, вопросно-ответных систем и многих других вещей, без которых сегодня нельзя представить нашу повседневную жизнь и которые и по сей день продолжают активно развиваться, связано с приборами и девайсами, используемыми на борту космического корабля вселенной StarTrek.

Но многое из того, что было описано в произведениях научной фантастики много лет назад, сегодня находится только на начальных этапах (и, возможно, еще долгие годы останется там же). С чем же это связано? Все дело в том, что изобретение некоторых вещей попросту ненужно, а использование их неэффективно, в сравнении с уже существующими устройствами. Учитывая это, можно сказать, что невозможность в принципе существования этих устройств не всегда является затормаживающим фактором.

И все же, неоспоримым остается тот факт, что научная фантастика сильно повлияла на ход развития науки и техники и по сегодняшний день вдохновляет людей заниматься наукой и совершать открытия во благо человечества.

Шевель А.В.
НТУ «ХПИ»

ХАРКІВСЬКИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ, ЯК БАЗА КАДРІВ ДЛЯ ІНШИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Через невелику кількість технічних закладів у Росії XIX століття, будь-який інститут в той час був джерелом кадрів для інших ВНЗ технологічного профілю. Тільки в середині XX століття з'явилися спеціалізовані навчальні заклади, наприклад, Інститут нафти й газу, Інститут легкої промисловості, Інститут сталей та сплавів, Інститут харчової промисловості та багато інших. А наприкінці XIX сторіччя спеціалістів для промисловості готували Інститут шляхів сполучення, Гірське училище та Технологічні інститути.

Не був винятком й Харківський Технологічний інститут. На початку його становлення в ньому працювали безліч вчених та педагогів, які отримали освіту в небагатьох з тодішніх ВНЗ Російської імперії та закордону. Небагато вчених

та педагогів працювали за сумісництвом. Більша частина викладачів, так чи інакше, були пов'язані з Харківським університетом, що був відкритий В. Н. Каразіним у 1884 г.

Але з розвитком Харківського практичного (згодом Харківського Технологічного інституту), більшість його викладачів й співробітників склали основу інших технологічних й політехнічних інститутів. У першу чергу, це був київський політехнічний інститут, що був заснований ректором ХТІ професором В. Л. Кирпичовим у 1898 році й Варшавський політехнічний інститут, заснований у 1896 році, а у 1900 році відкритий для занять.

Одним із перших з Харкова поїхав член Будівничого комітету ХТІ Харлампій Сергійович Головін. У 1891 році він став директором Санкт-Петербурзького Технологічного інституту, після – попечителем Петербургського навчального округу (у 1902 році). На цій посаді він перебував до своєї смерті у 1904 року.

У 1898 році директор ХТІ В. Л. Кирпичов переїхав у Київ, де став директором заново відкритого Київського політехнічного інституту (й керував ним до 1902 року). Використовуючи свій величезний досвід, він досить швидко налагоджує навчальний процес у інституті. До Києва з Харкова переїжджають декілька викладачів ХТІ. Одним з перших був видатний спеціаліст в галузі різки матеріалів Костянтин Олексійович Зворикін. В 1898 році він перейшов на посаду професора та декана механічного відділення у КПІ, де брав участь у будівничій комісії інституту. Був директором КПІ у 1904-1905 роках. Наукову базу Київського політехнічного інституту склали наступні, найбільш відомі колишні співробітники ХТІ:

Володимир Федорович Тимофєєв – викладач аналітичної хімії ХТІ у 1888-1900 роках. Професор КПІ з 1900 по 1908 роки. Директор Київської політехніки у 1906 році .

Іван Діомідович Жуков – після закінчення Харківського університету працював лаборантом при хімічній лабораторії ХТІ з 1886 по 1895 роки. Приймав участь у створенні хімічної лабораторії ХТІ. У ХТІ був завідуючим лабораторії кількісного аналізу, а з 1896 року викладав курс лекцій з чистої культури дріжджів. Згодом – ад'юнкт-професор кафедри хімічної технології Київського політехнічного інституту, з 1903 року – ординарний професор, а з 1911 – директор КПІ.

Ішполіт Олексійович Трефіл'єв – лаборант при лабораторії органічних речовин у 1906-1910 роках. Професор органічної хімії КПІ у 1922-1928 роках.

Завідуючий секцією органічної хімії науково-дослідної кафедри хімічної технології при КПІ у 1922 році.

Микола Олександрович Столяров – з 1914 по 1920 роки – професор теоретичної механіки Харківського Технологічного інституту. У 1920-1932 роках професор КПІ й, водночас, Інституту Народної освіти та Художнього інституту.

Валентин Августович Фельдман – викладач архітектурного креслення й малювання ХТІ з 1906 по 1910 роки, а також КПІ (1910-1922), архітектурного (1922-1924) та художнього (1924-1928) інститутів. Читав курси лекцій з аналізу архітектурних форм, методів проектування, живопису, архітектури.

Сергій Олександрович Фокін – лаборант при хімічній лабораторії ХТІ. Викладач Харківського Технологічного інституту з 1904 року. З 1909 року – професор Донського політехнічного інституту у Новочеркаську, у 1913-1917 – професор Київського політехнічного.

Камілл Гаврилович Шиндлер – з 1898 по 1900 роки – лаборант й організатор випробування збройних машин на сільськогосподарській станції при ХТІ, викладач креслення. З 1900 по 1911 роки – викладач, професор кафедри прикладної механіки КПІ. Емігрував до Чехословаччини у 1919 році.

Дмитро Олександрович Чернобаєв – лаборант при лабораторії поживних речовин ХТІ з 1900 по 1905 роки. Ад'юнкт-професор хімічної технології Київського політехнічного інституту й Київського інституту Народного господарства (1927).

Другим ВНЗ, що був укомплектований кадрами з ХТІ був Томський Технологічний Інститут (ТТІ). Досить відмітити, що перші чотири ректори цього сибірського ВНЗ працювали або навчалися у ХТІ. Першим ректором ТТІ був Юхим Лук'янович Зубашев. Володимир Петрович Алексєєвський – з 1898 по 1905 рік викладав у Харківському Технологічному Інституті. Екстраординарний (1904 рік), ординарний професор (1905 рік) кафедри теоретичної механіки ТТІ. Директор з 1907 по 1911 рік.

Микола Іванович Карташов – випускник Харківського Технологічного Інституту 1891 року, інженер-технолог. У березні 1899 М. І. Карташов зараховується на посаду викладача (а з 1911 р. – директора) до Томського Технологічного Інституту імені Імператора Миколи Другого.

Іван Іванович Бобариков у 1894 році закінчив механічне відділення Харківського Технологічного Інституту. Директор ТТІ у 1916–1919 роках.

Досить складно визначити долю всіх випускників нашого ВНЗ, бо НТУ «ХПІ» кожен рік випускає тисячі інженерів. Хто буде наступним ректором якогось ВНЗ – то вже питання часу.

СЕКЦІЯ 11

МІЖНАРОДНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ І НОВАЦІЇ

Хоу Чживень (Китай)
Мусаб Фуад Юсеф Ал Маннаи (Иордания)
НТУ "ХПИ"

ДИАЛОГ О СТИВЕНЕ ХОКИНГЕ

8 января 1942 года, через 300 лет после смерти Галилея, в британском Оксфорде родился Стивен Уильям Хокинг.

Во время конференции Google's Zeitgeist в Хартфоршире в 2015г. Стивен Хокинг отметил несостоятельность философии как способа решения фундаментальных вопросов о природе и жизни. Также он добавил, что новые теории "приведут нас к новой и совершенно иной картине Вселенной и нашего места в ней". В своем выступлении С. Хокинг коснулся также темы М-теории.

М-теория – это современная физическая теория, которая была предложена Эдвардом Виттенем в 1990-х годах с целью объединить фундаментальные взаимодействия и описывает всю Вселенную разом. Согласно ей, на самом мельчайшем уровне все частицы состоят из бран – многомерных мембран, свойства которых могут объяснить абсолютно все процессы, происходящие в нашей Вселенной. Эта теория также предполагает существование огромного числа вселенных, в которых действуют физические законы, отличные от наших. Фундаментальные вопросы о природе Вселенной не могут быть решены без точных данных о ней. Такие данные можно получить в результате космических исследований или экспериментов на Большом адронном коллайдере.

В 1971 г. Хокинг в рамках теории Большого взрыва предложил понятие малых чёрных дыр, масса которых могла бы составлять миллиарды тонн и при этом занимать объём протона. Эти объекты находятся на стыке теории относительности (из-за огромной массы и гравитации) и квантовой механики (из-за их размера).

Главные достижения Стивена Хокинга:

- применение термодинамики к описанию чёрных дыр;
- разработка в 1975 г. теории о том, что чёрные дыры «испаряются» за счёт явления, получившего название «излучение Хокинга»;
- открытие неисчерпаемого источника энергии;

– 29 произведений (87 изданий) на 5 языках.

Стивен Хокинг призывает человечество оставить Землю и колонизировать другие планеты, т.к. жизнь на Земле находится в постоянно увеличивающейся опасности. Смертельно опасными угрозами физик-теоретик считает: бурное развитие искусственного интеллекта, глобальное потепление климата и инопланетную угрозу.

Стивен Хокинг – увлеченный популяризатор науки и искатель. А в таком деле допущений больше, чем фактов, и ошибки неизбежны. Но даже при этом его изыскания дают человеку пищу для ума, точку, от которой можно начать поиск ответа на вопрос о существовании человека и Вселенной.

Бензе Роял Ясир (Марокко)
ХНУГХ им. А. Н. Бекетова

ЯБЛОКО НЬЮТОНА И ЗАКОН ВСЕМИРНОГО ТЯГОТЕНИЯ

Исаак Ньютон (1643–1727) – английский математик, механик, астроном, физик, создатель классической механики, член (1672 год) и президент (с 1703 года) Лондонского королевского общества.

Он родился в деревне Вулсторп в семье фермера. Отец умер до рождения сына, и мать вышла замуж за священника из соседнего города и переехала к нему жить, оставив сына с бабушкой в Вулсторпе.

Ньютон рос болезненным и мечтательным мальчиком. Он любил поэзию и живопись. Исаак с удовольствием мастерил бумажных змеев, водяные часы. Он изготовил ветряную мельницу, педальную повозку.

Исаак был слабым мальчиком и учился плохо. Однажды одноклассники избили его. Он не мог пережить такое унижение и решил выделиться успехами в учёбе.

В двенадцать лет Ньютон начал учиться в Грантемской школе. В восемнадцать лет он поступил в колледж Кембриджского университета. Исаак учился и одновременно выполнял обязанности слуги в колледже для заработка. Окончив университет, Ньютон получил учёную степень бакалавра.

Во время эпидемии чумы (1665–1667 годы) он находился в своей деревне Вулсторп. Здесь он сам изготовил зеркальный телескоп и открыл закон всемирного тяготения. Ему было 23 года.

Как произошло открытие закона всемирного тяготения? По легенде, когда Ньютон гулял по яблоневому саду своих родителей, он увидел одновременно

Луну в дневном небе и падающее с ветки на Землю яблоко.

В это время Исаак работал над законами движения. Он знал, что яблоко упало под действием гравитационного поля Земли, что Луна вращается по орбите вокруг Земли, а значит, на неё действует сила, которая удерживает Луну на орбите. Мгновенно ему в голову пришла идея, что та же сила, которая заставляет яблоко упасть, удерживает и Луну от падения на Землю, и Землю от приближения к Солнцу. Эта сила – гравитация.

Предшественники Ньютона считали, что есть земная гравитация, действующая на несовершенной Земле, и есть гравитация небесная, действующая на совершенных небесах.

Прозрение Ньютона заключалось в том, что он объединил эти два типа гравитации в своём сознании. Объединив «земное» и «небесное» и сделав математические расчёты, Ньютон предположил, что существует единый закон всемирного тяготения для всех тел во Вселенной – от яблок до планет.

Результаты ньютоновских расчётов теперь называют законом всемирного тяготения Ньютона. Согласно этому закону: между любой парой тел во Вселенной действует сила взаимного притяжения.

Сила тяготения очень мала. Она становится заметной только тогда, когда хотя бы одно из взаимодействующих тел имеет очень большую массу (планета, звезда). Ньютон пришел к своей теории в результате многолетних исследований движения Луны и планет, трудов своих предшественников.

Благодаря Закону всемирного тяготения:

- предсказали существования планет: Урана, Нептуна, Плутона и спутника Сириуса;
- описали движения естественных и искусственных тел в Солнечной системе;
- предсказали солнечных и лунных затмений;
- рассчитали орбиты планет, комет, спутников Земли и траекторий полета баллистических ракет;
- предсказали начало приливов и отливов морей и океанов;
- вычислили параметров движения космических объектов и определение их масс;
- рассчитали движения космических кораблей.

Роль открытий Ньютона для истории науки сложно переоценить. В честь Ньютона названы кратеры на Луне и на Марсе; единица измерения силы (ньютон).

Значение Ньютона передает эпиграмма 18 века:

Был этот мир глубокой тьмой окутан.

Да будет свет. И вот явился Ньютон.

Огромное нервное и умственное напряжение привело к болезни Ньютона.

Исаак Ньютон умер в 83 года и был похоронен в Вестминстерском аббатстве.

Надпись на его могиле заканчивается словами: «Пусть смертные радуются, что в их среде жило такое украшение человеческого рода».

Памятник Исааку Ньютону поставлен в колледже Кембриджского университета в Англии. На памятнике скульптор высек слова Лукреция: «Разумом он превосходил род человеческий».

Литература

1. Рябов Ю. А. Движение небесных тел / Ю. А. Рябов. – Москва : Наука, 1988. – 238 с.
2. Бронштэн В. А. Как движется Луна? / В. А. Бронштэн. – Москва : Наука, 1990. – 205 с.
3. Курс общей астрономии / П. И. Бакулин, Э. В. Кононович, В. И. Мороз. – Москва : Наука, 1966. – 527 с.
4. Эйнштейн А. Эволюция физики / А. Эйнштейн, А. Инфельд. – Москва : Наука, 1965. – 326 с.

Алина Хури (Израиль)
НТУ "ХПИ"

НАШЕ СЕРДЦЕ В 21 ВЕКЕ

Что мы знаем о сердце? Сердце – это особенный инженерный механизм, который создала природа.

Сердце – это сильный насос, который работает без перерыва более 600 (шестисот) тысяч часов. Самые сильные насосы, которые используют в технике, могут работать без перерыва только три тысячи часов. Это в 200 раз меньше, чем работает сердце. Сердце – это образец для всех приборов, которые сделал человек из стекла, металла и пластмасс.

Сердце человека весит всего 250 граммов и имеет размер сжатого кулака (показать).

Человек может жить с одним лёгким, с одной почкой, без селезенки, с одной частью печени и даже желудка. Но без части сердца человек жить не может. Поэтому сердце – это жизнь!

Сердце выполняет очень большую работу. За один час сердце выталкивает примерно 300 литров крови. За всю жизнь (если человек живёт в

среднем 70 лет) сердце перекачивает более 200 (двухсот) тысяч тонн крови.

За 30 секунд кровь проходит по всему организму и успевает выполнить много важных функций: получить кислород из воздуха, забрать из клеток и тканей всех органов плохие вещества и углекислый газ, транспортировать ко всем органам кислород и питательные вещества.

Сначала кровь движется во все органы тела, а потом кровь поднимается назад – к сердцу. Это большая проблема – поднять кровь вверх, к сердцу.

Какая же сила заставляет кровь подняться вверх?

Эта сила называется – мышцы скелета.

Сосуды, по которым кровь поднимается вверх, называются венами. Вены находятся между мышцами. Мышцы сокращаются, давят на вены и так толкают кровь вверх.

Поэтому человек должен иметь сильные мышцы. Для этого нужно заниматься спортом, делать физическую работу, много двигаться, утром делать зарядку.

Но проблема нашего века – гиподинамия. Гиподинамия – это маленькая нагрузка на мышцы. Мы очень мало двигаемся, наши мышцы мало работают, поэтому кровь плохо поднимается в сердце. Люди передвигаются в метро, в поезде, в самолёте, в автобусе и в машине. Мышцы работают только тогда, когда человек идёт до машины, до остановки автобуса или метро. Сегодня всю работу за нас делают автоматические системы (автоматы) – нужно только нажать кнопку.

В 21 веке наше сердце работает в очень плохих условиях.

Мы отравляем (убиваем) своё сердце дымом сигарет (никотином), лекарствами, химическими веществами, алкоголем, стрессами и потом удивлённо говорим: «Что-то у меня сердце болеть стало».

Йилдырым Наим Джан (Турция)
НТУ "ХПИ"

Я ИНЖЕНЕР-МЕХАНИК

«Механика – рай для наук», - говорил Леонардо, много времени отдавая ее изучению. Работы Леонардо в области механики могут быть сгруппированы по следующим разделам: законы падения тел; законы движения тела, брошенного под углом к горизонту; законы движения тела по наклонной плоскости; влияние трения на движение тел; теория простейших машин;

вопросы сложения сил; определение центра тяжести тел; вопросы, связанные с сопротивлением материалов. Трудно перечислить все инженерные проблемы, над которыми работал пылливый ум Леонардо. Он изобрел много типов станков для прядения, ткачества и других целей. Среди сохранившихся его записей есть описание циркуля с передвижным центром, землечерпалки, приспособлений для водолаза, различных типов бурильного инструмента.

Храповой механизм – зубчатый механизм прерывистого движения, предназначенный для преобразования возвратно-вращательного движения в прерывистое вращательное движение в одном направлении.

Обгонная муфта, муфта свободного хода – деталь механической трансмиссии, которая предотвращает передачу крутящего момента от ведомого вала обратно к ведущему в случае, если по какой-либо причине ведомый начинает вращаться быстрее.

Мальтийский механизм – механизм прерывистого движения, преобразующий равномерное вращательное движение в прерывистое.

Механизм Олдема (кулачково-дисковая) – это способ передачи вращательного момента между двумя параллельными, но не соосными валами. Механизм назван в честь ирландского инженера Джона Олдема, который изобрёл его в 1820 году.

Карданная передача – механизм, передающий крутящий момент между валами, пересекающимися в центре карданной передачи и имеющими возможность взаимного углового перемещения. Широко используется в различных областях человеческой деятельности, когда трудно обеспечить соосность вращающихся элементов. Название передача получила от имени Джироламо Кардано, который описал её в XVI в.

Шарнир равных угловых скоростей обеспечивает передачу крутящего момента при углах поворота до 70 градусов относительно оси, что не может обеспечить карданная передача. Поэтому потребовался особый шарнир – лишённый таких недостатков, передающий вращение равномерно вне зависимости от угла между соединяемыми валами.

Шестерённый насос с рабочим органом в виде двух шестерён. При вращении шестерён насоса в противоположные стороны в полости всасывания зубья, выходя из зацепления, образуют разрежение (вакуум). За счёт этого в полость всасывания поступает рабочая жидкость.

АЛЖИР — ДВЕРЬ В АФРИКУ.

Алжир находится на севере Африки. Большую часть страны занимает пустыня Сахара, а на севере находятся Атласские горы и Средиземное море.

Алжир — страна с богатым культурным наследием, которая была римской, испанской и французской колонией. Каждая эпоха наложила свой отпечаток на архитектуру и исторический облик городов.

Столица государства, город Алжир, известен еще со времен древнего Рима, как торговый порт. Позже Алжир стал колонией Испании и Франции. Современные постройки - французские, а лабиринты улиц старого города сохранились с древнейших времен.

"Макам шахид" - символ г. Алжир. Его называют "Алжирская Эйфелева башня". Монумент открыли к 20-летию независимости Алжира от французской оккупации. "Макам шахид" создан в виде трех пальмовых листьев, которые защищают "вечный огонь" в центре монумента.

Касба – это крепость, с которой когда-то начинался весь Алжир. Старая крепость является музеем мусульманской архитектуры периода Османской империи. Касба была центром обороны Алжира в боях с завоевателями. На территории крепости расположены бастионы, мечети, дворцы, два сада – летний и зимний. Касба — объект Всемирного наследия Юнеско.

Город Тимгад — древний римский город, музей под открытым небом, археологический парк. Раньше был небольшим военным поселением, которое основал император Траян. Театр, амфитеатр, триумфальные арки и колонны прекрасно сохранились до наших дней.

Город Константина — второй по численности населения после столицы. Основан в 203 году на горном плато, рассеченном глубоким каньоном.

Оран — портовый город на берегу Средиземного моря. Важный культурный центр страны, где расположен крупнейший университет.

Хаммам Мескутин – так называется уникальный комплекс из термальных источников на территории Алжира в 15 километрах от города Гельма. Температура воды в этих источниках - 97 градусов. Это одно из самых красивых мест в Алжире которое находится на высоте 214 метров над уровнем моря.

Самое знаменитое и красивое место Алжира – это самая большая и

жаркая пустыня мира – Сахара. Ее площадь — 9000000 км², и при этом она увеличивается на 50 км каждый год. В Сахаре есть песчаные дюны, каменистые плато, нагорья, горные гряды, образования из вулканических пород. Дюны в Сахаре достигают 450 метров в высоту, что в три раза выше самой большой пирамиды Хеопса в Египте.

Национальный парк Тассилин-Аджер (72 000 км) – это археологические площадки, пещеры, сахарные кипарисы, гравюры, охраняемые ЮНЕСКО с 1972 года.

На горном плато Тассилин-Аджер можно увидеть доисторические пещеры с уникальными рисунками (15тысяч) разных эпох, которые говорят о том, что раньше здесь жили древние люди и были плодородные земли, по которым бродили слоны, жирафы и бегемоты. Этим гравюрам около 9-10 000 лет.

На севере Сахары находится долина Мзаб. Это древнее поселение с уникальной архитектурой основано еще в 10 веке берберами.

Нагорье Ахаггар - горный массив на территории Сахары, вокруг которого с древних времен селились туареги. Согласно мифам этого племени Ахаггар образовался в результате битв сказочных джиннов, которые застывали в разных позах и превращались в скалы. Главный город туарегов, Таманрассет, находится на юго-западе нагорья. Это город-оазис, расположенный на высоте 1,3 км над уровнем моря. Температура тут может достигать 50 градусов. Однако, несмотря на это, в оазисе Таманрассета выращиваются абрикосы, цитрусовые, финики, злаковые культуры и многое другое. Здесь можно посетить музей местной культуры и познакомиться с обычаями хозяев пустыни

Национальный парк Шреа находится в Атласских горах и относится к одному из самых красивых мест в стране. Летом в нём можно укрыться от жары, а зимой выпадает снег и поэтому работает горнолыжная станция. Вокруг растёт хвойный лес.

Только в Алжире можно увидеть Черное озеро. Рядом с ним нельзя жить из-за ядовитых испарений, а наполнено оно...настоящими чернилами. Его так и называют «Чернильное озеро». Причина подобного феномена — необычная химическая реакция.

Характерной чертой Северной Африки являются солёные озёра. Самое интересное и большое — озеро Шотт-Мелрир (6 700км²), которое находится среди пустыни недалеко от Атласских гор. Водоём на 40 метров ниже уровня моря и во время засухи полностью высыхает, а в сезон дождей наполняется

водой, которая стекает с гор, и разливается на 130 километров.

Практически все крупнейшие реки и озера Алжира относят к так называемым временным водотокам, т. е. они заполняются водой исключительно в сезон дождей. Когда этот период подходит к концу, все реки пересыхают, а вот озера становятся солончаками с коркой до 60 см в толщину.

Парк Тлемсен - самый молодой алжирский парк, который находится в 10 км. от города. Он был образован в 1993 году. Тут много интересного: пышные леса (900 видов различных растений) и красивейшие водопады, а также множество археологических находок, среди которых руины Мансура и сталактитовая пещера Бени Адд. Пещерам этим примерно 65000 лет. Тут всегда холодно, т.к. глубина пещер – 57 метров и протяженность около 90 км. до границы с Марокко. Гроты открыли для посещения всего 10 лет назад. Это настоящий музей под землей с великолепной архитектурой из сталактитов и сталагмитов.

Лян Дун (Китай)
НТУ «ХПИ»

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ В КИТАЕ

Традиционно профессия преподавателя в Китае всегда была престижной и уважаемой в обществе. Преподаватели обязаны иметь высокопрофессиональную подготовку по своему предмету и постоянно проходят курсы повышения квалификации при университетах.

Китай вложил и продолжает вкладывать значительные средства в образование. Сегодня расходы на образование составляют 4 процента от валового внутреннего продукта.

Высшее образование в Китае представлено университетами и специализированными институтами. Срок полного курса обучения обычно четыре года (по некоторым специальностям – пять лет).

Система высшего образования насчитывает почти 800 университетов и 1600 профессиональных высших учебных заведений.

В настоящее время Китай является страной с наибольшим количеством студентов.

К наиболее престижным вузам Китая относятся Пекинский университет, Политехнический институт Цинхуа, Фуданьский университет, Нанькайский университет, Научно-технический университет Китая, Нанкинский

университет, которые входят в число 500 лучших университетов мира.

В высшей школе Китая преобладает техническое образование. Китай ежегодно выпускает больше технических специалистов, чем США и ЕС вместе взятые.

Высшее образование состоит из двух степеней – 3 и 6 лет. Этой структуре соответствует и система степеней: бакалавр и магистр.

Много иностранных студентов учится в Китае. Так в 2016 году 304 тысяч иностранных студентов из 190 стран мира учились в Китае.

Китай занимает 9 место по количеству иностранных студентов. Планируется, что в 2020 году иностранцев в китайских вузах будет 500 тысяч.

В Китае существует ещё система образования для взрослых, для людей, которые работают и хотят учиться. Для них в Китае работают вечерние и заочные университеты, педагогические институты и институты для управленческих кадров, курсы повышения квалификации. Таким образом, люди стараются повысить свой общеобразовательный уровень.

Более чем в ста странах мира сегодня учатся китайские студенты, в том числе и на Украине. Много лет китайские студенты обучаются в Национальном техническом университете “Харьковский политехнический институт”. Мы надеемся, что такое сотрудничество будет и дальше продолжаться между нашими странами.

Дебора Икпе (Нигерия)
ХНМУ

ТЕМПЕРАМЕНТ

Темперамент – это характеристика человека:

- Темп
- Скорость
- Ритм
- Интенсивность психических процессов.

Он проявляется в том, как мы думаем, говорим, общаемся.

Темперамент человека – это качество биологическое, врожденное, а не приобретенное.

Изучение темперамента началось много лет назад – в древние времена.

Ученые Гиппократ (5 в. до н.э.) и Гален (2 в. до н.э.) думали, что в теле человека есть 4 главные жидкости:

- Кровь
- Слизь
- Желчь черная
- Желчь желтая.

Какой жидкости в организме больше, такой и темперамент. Если в организме больше крови – тип темперамента – **сангвиник**; если больше слизи – **флегматик**, если больше желчи черной – **меланхолик**, больше желчи желтой – **холерик**.

Эту теорию поддерживала и школа Гиппократа, объясняя разные болезни.

Затем, понятием «темперамент» стали объяснять психические различия между людьми. То, что темперамент появляется уже в детстве и почти не изменяется, никто не отрицал. Но объясняли по-разному:

- Немецкий анатом Я. Генле считал, что темперамент зависит от тонуса нервной системы;
- Французский анатом Лесгафт говорил о различиях в толщине кровеносных сосудов;
- Русский физиолог Павлов создал учение о типах нервной системы. Их различие: в силе, равновесии и подвижности 2-х нервных процессов – **возбуждении и торможении**.

Оказалось, что типы нервной системы, выделенные И.П.Павловым, совпали с классификацией темпераментов человека, данной Гиппократом 2500 лет назад. Они разделяли людей на

холериков (I- легко возбудимый, агрессивный),
сангвиников (II- живой, подвижный, веселый),
флегматиков (III - спокойный, малоподвижный)
и меланхоликов (IV - подавленный, с мрачным настроением).

Итак...

Холерик – активный, энергичный, настойчивый, эмоциональный, имеет сильную волю.

По Павлову: легковозбудимый, сильный, подвижный и неуравновешенный.

Сангвиник – активный, энергичный, эмоциональный, имеет сильную волю, ему легко в новой обстановке.

По теории Павлова: живой, сильный, подвижный, но уравновешенный
Флегматик – пассивный, медлительный, без эмоций, но очень трудоспособный; у него слабая воля, но устойчивое настроение.

По теории Павлова, флегматик имеет следующие свойства: спокойный, сильный, уравновешенный, малоподвижный.

Меланхолик – пассивный, легко утомляется, имеет слабую волю, ему трудно в новой обстановке.

По Павлову: слабый, малоподвижный, неуравновешенный.

В чистом виде темпераменты встречаются редко. В каждом человеке есть что-то от холерика, сангвиника, флегматика, меланхолика. В каждом темпераменте есть что-то хорошее. Нет плохих темпераментов, как и нет плохих людей.

Не следует путать темперамент с характером, который неразрывно связан с личностью и формируется в результате воспитания. Меланхолик, слабый тип нервной системы может воспитать в себе сильный характер. А у сильного типа в «домашних условиях» жизни может развиваться слабый характер.

А кто вы по темпераменту?

Омар Алсаед (Ливан), Нобатова Огулсенем (Туркменистан)
НТУ "ХПИ"

ФРАКТАЛЫ: КРАСОТА, РАСКРЫТАЯ В МАТЕМАТИКЕ

Исследованием фракталов математики занимаются уже давно. Однако с появлением компьютеров появилась возможность представить математическую действительность в наглядных образах.

Что же такое фрактал? Фрактал – это структура, которая получается из относительно простых конструкций – отрезка, кривой, фотографии, гена и т.д. при помощи всего двух операций – копирования и масштабирования.

Например, если нарисовать начальную форму и шаг за шагом, по определенному алгоритму, повторить её бесконечное число раз, можно получить геометрический фрактал (рис.1).

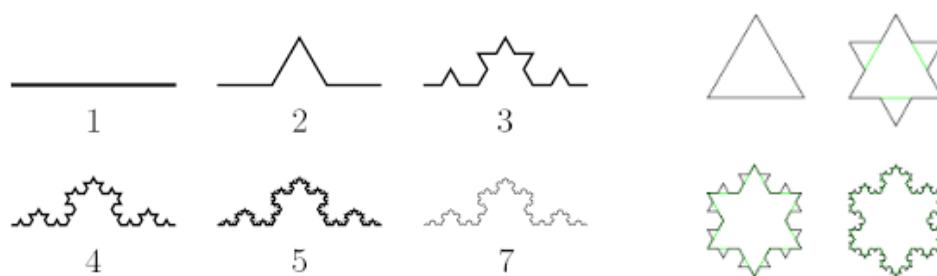


Рис. 1. Кривая Коха (снежинка Коха)

Можно сказать, что фракталы – это что-то нереальное и непонятное. Но если посмотреть на картинки, то видно, что это не отсканированные фотографии, не рисунки художника – это объекты, которые описаны математическими формулами. Вот так из формул математики, можно получить красивые изображения (рис.2).

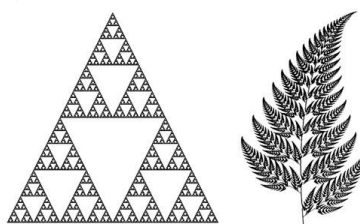


Рис. 2. Треугольник Серпинского и папоротник Барнсли

«Отцом» фрактальной геометрии можно назвать математика компании IBM Бенюта Мандельброта. В 1977 г. он написал Книгу «Фрактальная геометрия природы». В 1981 г. Джон Хатчинсон написал труд «Фракталы и самоподобие» и тогда в математике появилась новая теория интегрируемых функций. Математики доказали, что с помощью этой теории можно представить любое изображение. Более того, с помощью фракталов изображение можно сжимать.

Фракталы нашли широкое применение в различных областях науки и техники: в механике, биологии, медицине, географии, метеорологии, в дизайне, строительстве, компьютерной графике, кинематографии, философии и даже истории и литературе.

В компьютерной графике фракталы применяются для построения изображений природных объектов, таких, как поверхности морей, деревья, кусты, горные ландшафты, облака, береговые линии, снег и т.д.

В физике фракталы применяют при моделировании нелинейных процессов, таких, как пламя, турбулентное течение жидкости, облака, сложные процессы диффузии-адсорбции и т.п.

В нефтехимии при помощи фракталов моделируют пористые материалы. В биологии – описывают системы внутренних органов и моделируют популяции, а в геологии фрактальный анализ помогает в поиске и разработке месторождений полезных ископаемых.

В бизнесе фракталы помогают анализировать состояние биржевых рынков, экономисты с их помощью описывают кривые колебания курсов валют. Если вы слышите о «теории хаоса» или «анализе рынка» – знайте, там работают фракталы.

Наши мобильные телефоны стали такими маленькими и компактными тоже благодаря фракталам. Фрактальные антенны имеют значительно меньшие размеры, но при этом обладают более высоким коэффициентом полезного действия и покрывают гораздо более широкий частотный диапазон по сравнению с классическими антеннами.

В природе фрактальными свойствами обладают многие объекты. Примеров фрактальных объектов бесконечное множество – это кроны деревьев, облака, вспышка молнии, цветная капуста, кровеносная и альвеолярная системы человека и животных, цветы, кристаллы, снежинки, элементы которых выстраиваются в одну сложную структуру, побережья морей и океанов и т.д. Фракталы встречаются повсюду: в продуктах питания, в бактериях, в растениях, в животных, в горах, в небе и в воде.

В настоящее время фракталы находят все более широкое применение в науке и технике, и основная причина этого заключается в том, что они описывают реальный мир даже лучше, чем традиционная физика или математика.

Таким образом, исследования, связанные с фракталами, меняют многие привычные представления об окружающем нас мире и о самых обычных предметах. А компьютер позволил увидеть и полюбить фракталы, которые завораживают своей таинственностью.

Если ранее, для изображения фракталов нужно было приложить немало усилий, то сейчас существует множество программ, позволяющих изобразить или описать многие явления или процессы при помощи фракталов.

Ровшенов Кувват (Туркменстан)
ХНАДУ

ХИМИЯ ЗАПАХОВ

Почти 2000 лет назад древний учёный, поэт и философ Тит Лукреций Кар полагал, что в носовой полости есть крошечные поры разного размера и формы. Каждое пахучее вещество испускает молекулы присущей ему формы. Запах воспринимается, когда эти молекулы входят в поры обонятельной полости.

Распознавание каждого запаха зависит от того, к каким порам эти молекулы подходят.

Основную роль в определении запаха играет геометрическая форма молекул пахучего вещества. Объясняется это тем, что на обонятельных волосках носовой полости находятся лунки пяти основных форм, воспринимающие пять запахов: камфарный, мускусный, цветочный, мятный, эфирный. Когда в лунку входит молекула пахучего вещества, близкая ей по конфигурации, тогда и ощущается запах. Таким образом, вывод Лукреция оказался научно обоснованным.

Имеются ещё два основных запаха – острый и гнилостный, но их восприятие связано с различным отношением к электрическим зарядам оболочки, покрывающей окончание обонятельных нервов. Все запахи можно получить смешиванием данных семи запахов в необходимых сочетаниях и пропорциях.

Под душистыми понимают приятно пахнущие органические вещества. Вообще пахнущие вещества называют пахучими. С точки зрения химии – разницы нет. Но если наука изучает вообще пахучие вещества, то промышленность (и в первую очередь парфюмерную) интересуют в основном душистые вещества. Правда, здесь трудно провести четкую границу. Знаменитый мускус – основа основ парфюмерии – сам по себе пахнет резко, но, добавленный в малых количествах в духи, усиливает, улучшает их запах.

Некоторые авторы приводят около 50 таких «мостиков» между строением и запахом. Несомненным является тот факт, что душистые вещества, как правило, содержат одну из так называемых функциональных групп: карбинольную $\equiv\text{C}-\text{OH}$, карбонильную $>\text{C}=\text{O}$, сложноэфирную $-\text{COOR}$ и другие.

Сложные эфиры имеют обычно фруктовый или фруктово-цветочный запах, это делает их незаменимыми в пищевой промышленности. Ведь они придают многим кондитерским изделиям и безалкогольным напиткам запах фруктов. В парфюмерной промышленности нет практически ни одной композиции, куда бы они не входили. Эфиры низших жирных кислот и насыщенных жирных спиртов обладают фруктовым запахом (например, изоамилацетат), эфиры алифатических кислот и ароматических спиртов – цветочным (например, бензилацетат). Многие пахучие вещества относятся к альдегидам, кетонам, спиртам и некоторым другим группам органических соединений.

Значительное влияние на запах оказывает величина молекулы. Обычно

соседние члены гомологического ряда имеют сходный запах, причём сила его постепенно меняется при переходе от одного члена ряда к другому. При достижении определённой величины молекулы запах исчезает. Так, соединения алифатического ряда, имеющие более 17-18 атомов Карбона, как правило, не имеют запаха. Запах зависит также от числа атомов Карбона в цикле. Например, макроциклические кетоны C_{5-6} имеют запах горького миндаля или ментола, C_{6-9} — дают переходный запах, C_{9-12} — запах камфары или мяты.

Сходство структур соединений не всегда обуславливает сходство их запахов. Например, эфиры β -нафтола с приятным и сильным запахом широко используют в парфюмерии, а эфиры α -нафтола совсем не пахнут.

Наличие кратных связей — один из признаков того, что вещество имеет запах. Рассмотрим, например, изоэвгенол и эвгенол. У обоих веществ ярко выраженный гвоздичный запах, их широко используют в парфюмерии. При этом изоэвгенол имеет более приятный запах, чем эвгенол. Однако стоит насытить у них двойную связь, и запах почти исчезает.

Часто неприятный запах вещества обусловлен тройной связью. Однако и здесь есть исключение. Фолион — необходимая составная часть многих парфюмерных композиций — вещество, в котором запах свежей зелени прекрасно уживается с тройной связью.

На запах влияет и степень разбавления вещества. Так, некоторые пахучие вещества в чистом виде имеют неприятный запах (например, цибет, индол). Смешивание различных душистых веществ в определённом соотношении может приводить как к появлению нового запаха, так и к его исчезновению.

Для ощущения запаха нужен непосредственный контакт молекулы пахучего вещества с обонятельными рецепторами. В связи с этим необходимые свойства пахучего вещества — летучесть, растворимость в липидах и до некоторой степени в воде, достаточная способность к адсорбции на обонятельной выстилке, определённые пределы молекулярной массы и другие.

Такое сочетание разнообразия рецепторов и химических свойств молекул, с которыми они взаимодействуют, генерирует широкую полосу сигналов, создающих уникальный «отпечаток» запаха. Обоняние играет чрезвычайно важную роль в жизни как животных, так и человека. Особенно разнообразны функции обоняния в жизни животных. Обоняние помогает им в поиске и выборе пищи, сигнализирует о присутствии врагов, помогает при ориентации на суше и в воде. Несмотря на то что животные обладают более тонким обонянием, чем человек, диапазон запахов, воспринимаемых человеком, значительно шире.

Литература:

1. Каспаров Г. Н. «Основы производства парфюмерии и косметики». — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва, «Агропромиздат», 1988.
2. Самсонов С. Н. «Как воспринимаются запахи» // «Наука и жизнь». — 1988. — № 4. — С. 12-18.
3. Хейфиц Л. А., Дашунин В. М. «Душистые вещества и другие продукты для парфюмерии». — Москва, «Химия», 1994.

Ахуокпеме Амарачукву Еммануела (Нигерия)
ХНМУ

РАДУГА В КУЛЬТУРЕ РАЗНЫХ НАРОДОВ

Некоторые народы различали в ней три цвета, некоторые четыре, могли видеть и пять, и шесть, и семь. Да и цвета называли разные. Древнегреческий философ Аристотель выделял только три цвета: красный, зеленый, фиолетовый. Арабы считали, что она состоит из четырех цветов — красного, желтого, зеленого и синего. Англичане и японцы думали, что она шестицветная. А славяне видели в ней семь цветов: красный, оранжевый, желтый, зелёный, голубой, синий и фиолетовый. Так что же это за волшебное явление? Конечно, вы уже догадались, что это радуга — чудо, которое подарила нам природа.

Почему русские и украинцы видят в радуге семь цветов, а англичане и японцы только шесть? Да просто потому, что в их языках нет названий некоторых цветов. В английском, французском и других романских языках нет слова «голубой». А раз слова нет — то и цвета нет.

Теперь под влиянием других языков появился и зеленый цвет (мидори) — но японцы думают, что это оттенок синего (аой). Вот и получаются у них голубые огурцы, голубые деревья и голубой цвет светофора.

В исламе четыре цвета радуги традиционно соответствовали четырем стихиям (воздух, огонь, земля и вода). Радуга по-арабски называется قوس قزح (кауc куза:х), что значит лук Кузаха — бога света у древних арабов. Когда бог света победил силы тьмы, он повесил на облака радугу-лук.

В Древней Индии радугу также называли луком царя царей Индры, бога-громовержца. Название радуги на языке хинди звучит как Индрадхану:ш.

В славянской мифологии радуга тоже считалась луком бога-громовержца. Говорят, что этимология слова связана с богом солнца Ра (радуга — лук бога Ра), но есть и другие мнения. В русский язык слово пришло из старославянского:

слово *radoga* происходит от праславянского корня *radъ*, что значило радостный, весёлый. Поэтому по-украински радуга – веселка, а по-белорусски - вясёлка.

В некоторых языках романо-германской группы слово радуга включает латинский корень *arcus* (арка, дуга). По-французски радуга - *arc-en-ciel* (небесная арка), по-итальянски – *arcobale:no* (арка под молнией), по-испански - *arco i:ris* (радужная арка). В английском языке есть слово *arc*, но в название радуги вошёл его синоним - *bow: rainbow*.

Самое романтическое название радуги в Таджикистане. По-таджикски радуга – *тиру камо:н* – арка любви.

Чтобы легче было запомнить цвета, каждый народ придумывает подсказки.

Например, в русском языке есть фраза: "Каждый охотник желает знать, где сидит фазан".

Англичане придумали свою подсказку для запоминания цветов радуги: «*Richard Of York Gave Battle In Vain*» («Ричард Йоркский дал сражение напрасно»).

А по-испански подсказка звучит особенно поэтично:

Красный - цвет ваших губ.

Оранжевый - огонь вашей любви.

Желтый - как золото в вашем сердце.

Зеленый - цвет ваших глаз.

Синий - безоблачное небо.

Голубой - как воздух.

Индиго - ваша глубина.

Фиолетовый - это эмоции, которые вас ослепляют, когда закончился день и наступила ночь.

Конечно, радуга – это не просто явление природы, это радость и волшебство. Есть много стихов о радуге. Очень красивые стихи о радуге есть у русского поэта Федора Тютчева:

Как неожиданно и ярко

На влажной неба синеве

Воздушная воздвиглась арка

В своем минутном торжестве!

ВЛИЯНИЕ НАРКОТИКОВ НА ОРГАНИЗМ ЧЕЛОВЕКА

Наркотик – в переводе с греческого языка «приводящий в оцепенение, ступор». Впервые этот термин употребил греческий целитель Гиппократ для описания веществ, вызывающих потерю чувствительности или паралич.

В настоящее время термин «наркотик» используется в русскоязычной медицине для обозначения всех запрещенных психоактивных веществ, независимо от их фармакологии.

По происхождению психоактивные вещества делятся на растительные, полусинтетические и синтетические. Условно все наркотики можно разделить на 6 видов: психоделические вещества, каннабиноиды, курительные смеси, кокаин, амфетамин и опиаты.

К психоделическим веществам относят ЛСД, псилоцибин и МДМА. Действие этих веществ длится от 2 до 12 часов. У человека, употребляющего эти вещества, наблюдается расширение зрачков, нарушение сна, утрата самоконтроля и депрессия. Употребление психоделических веществ приводит к аритмии, разрушению мозговой ткани, галлюцинациям, циррозу печени, почечной недостаточности, психозам и шизофрении.

К каннабиноидам относят марихуану, гашиш и гашишное масло. Действие от приема длится 2-3 часа. У человека наблюдается эйфория, разговорчивость, сильный голод и жажда, покраснение глаз, обостренное восприятие цвета и звуков. Употребление каннабиноидов приводит к нарушению памяти, паранойи, бронхиту и раку легких.

Курительные смеси: спайс, микс и другие синтетические каннабиноиды. Вызывают беспричинный хохот, неспособность сосредоточиться, нарушают восприятие мира. Действие длится до 6 часов. Употребление приводит к психическим расстройствам, бронхиту и раку легких.

К кокаину относят сам кокаин, а также крек и другие производные листьев коки. Наблюдается расширение зрачков, эйфория, учащенный пульс, потливость, чувство тревоги и бессонница. Действие длится 2-3 часа. Приводит к аритмии, риску инфаркта, галлюцинациям, поражению слизистой и глухоте.

Амфетамин: первитин, эфедрон, метамфетамин и сам амфетамин. Приводит к риску инсульта и инфаркта, ухудшению зрения, нервному истощению и почечной недостаточности. У человека наблюдается расширение

зрачков, эйфория, гиперактивность, болтливость, отсутствие чувства голода и вспыльчивость. Действие длится от 2 до 12 часов.

К опиатам относят героин, дезоморфин, опий, метадон и маковую соломку. Действие этих наркотиков длится от 3 до 6 часов. У человека наблюдается «растянутая» речь, стремление к уединению, бледность кожи, узкие зрачки, отсутствие аппетита и ухудшение иммунитета. Употребление приводит к почечной недостаточности, пародонтозу, разрушению печени, заболеванию вен и пневмонии.

Орхан Мамедов (Азербайджан)
ХНТУСХ им. П.Василенко

ЖЕМЧУЖИНЫ АЗЕРБАЙДЖАНА

Азербайджан – удивительная страна, которая славится своими древними традициями, неповторимой атмосферой, древнейшими памятниками культуры, уникальными природными ландшафтами. Все в ней уникально – природа и культура, история и традиции, архитектура и многое другое.

Одним из символов Азербайджана является огонь. Азербайджан часто называют «страной огней» (от «азер» - огонь), местом, которое защищает бог огня. Когда-то весь Азербайджан был усыпан огнями, загорающимися без объяснимой причины. Это богатые залежи газа вырываются наружу и горят вечным огнём. Потому и называли эту страну Страной огней и даже возвели тут Храм Огнепоклонников. Это место считают святым. Говорят, что многие больные люди, приехав сюда, чудесным образом исцелялись.

Сейчас осталось только одно место, где огонь вырывается из недр земли и не могут его погасить ни дождь, ни снег, ни штормовой ветер. Гора Янардаг («янар» - «горящая», а «даг» - «гора») действительно горит днем и ночью много-много лет! В древние времена считалось, что здесь живут Боги Огня и Азербайджан считался священной землёй для огнепоклонников всего мира.

Внутри горы находится пещера. Рисунки на её стенах доказывают, что в ней жили первобытные люди.

Сегодня Янардаг - Исторический Заповедник Азербайджана.

Гобустан - памятник мировой культуры, один из первых очагов цивилизации человечества. Этот археологический заповедник расположен в 60 км к югу от Баку и занимает 537 гектаров. В Гобустане археологи обнаружили жилища древних людей, курганных захоронения, огромное количество

рисунков, на которых изображена охота, рыбная ловля, ритуальные танцы, различные символы, животные и даже повозки на двух колёсах. До наших дней сохранились наскальные рисунки, возраст которых около 10 тысяч лет. Сюжеты этих рисунков - документальные свидетельства жизни людей и многих исчезнувших видов животных. Рисунки изображают сцены охоты, обрядовые танцы, которые совершались под звуки, издаваемые необычным музыкальным инструментом каменного века. Назывался он "гавал-даш" (камень-бубен). Ударом в разные точки каменного валуна можно получить различные звуковые тона и сыграть или передать информацию.

В 2007 году культурный ландшафт наскальных рисунков Гобустана был включён в список памятников Всемирного культурного наследия ЮНЕСКО.

Следующим памятником всемирного наследия ЮНЕСКО является Ичери Шехер («Внутренний город» или Крепость) – уникальный историко-архитектурный заповедник в центре Баку. Это одно из самых древних мест страны. Здесь находятся известные на весь мир памятники старины – Девичья башня (XII век) и Дворец Ширваншахов (XIII-XVI вв.). Кроме того за массивными крепостными стенами сохранилось множество других уникальных памятников: мечети, минареты, дворцовые комплексы, остатки караван-сарая, бань. Широко известен Старый город и своими музеями, включая музей археологии и этнографии, дом-музей Вагифа Мустафазаде, музей миниатюрной книги, дом-музей Камиля Алиева. На каждой улице Баку можно увидеть восток и запад, старину и современность.

Шеки - один из самых старых поселений на Кавказе, многие находки на его территории имеют возраст более 2500 лет назад. Шеки издавна славился как город мастеров, ремесленников и торговцев, центр шелкового производства и климатический курорт. Сам регион - удивительно красивый горный район со множеством родников, рек, водопадов и минеральных источников. В окрестностях Шеки сохранилось множество уникальных памятников истории и культуры.

Один из них — бывшая резиденция шекинских ханов, вершина азербайджанского средневекового зодчества. был построен в 1797 году без единого гвоздя. Тайна ингредиентов раствора, которым пользовались строители, утеряна. Фасад дворца - подъемные решетчатые рамы с ажурными витражами окон (шебеке) венецианского стекла (5000 цветных кусочков на один квадратный метр!). Многоцветный рисунок шебеке красочно дополняет росписи, покрывающие стены дворца. Стенные росписи посвящались различным темам: сцены охоты на диких зверей, сражений, растительные и

геометрические орнаменты, сцены из дворцовой жизни, и т. д.

Бакинский Приморский Парк, он же Бульвар – самое привлекательное место для всех, кто приезжает в столицу Азербайджана. На Бульваре два красивейших музыкальных фонтана, множество аттракционов для детей и взрослых, уютные кафе и чайные, кинотеатр, летний детский театр и яхт-клуб. Именно на Бульваре расположены известный торгово-развлекательный центр Park Bulvar, выполненный в современном стиле Международный Центр Мугама и привлекающее оригинальностью новое здание Азербайджанского Музея Ковра.

Азербайджанец в любой точке мира всегда остаётся азербайджанцем и его постоянно тянет на Родину. Это связано с особой связью азербайджанцев с землёй. Именно из за любви к земле здесь стали создавать ковры, украшающие её своими узорами и красками. Королём ковров является ковёр "Шейх-Сафи", который называли «Чудо Востока», «Восьмое чудо света». Долгое время был самым большим ковром мира. Размер - 56,12 м2. Сегодня Шейх-Сафи находится в музее «Виктория и Альберт» (Лондон).

Украшением Национального Приморского Парка стал спортивно-концертный комплекс Baku Crystal Hall, открытый к конкурсу Евровидение-2012. Не меньшую известность приобрел и **Культурный центр Гейдара Алиева** - комплексное сооружение, которое включает в себя конгресс-центр, музей, библиотеку и парк площадью 9 Га.

Хачмаз - колоритный регион Азербайджана, примечательный древней историей, богатой культурой и живописной природой. Особой гордостью Хачмаза являются парки. Например, парк Гейдара Алиева располагается по обе стороны одного проспекта. Ему принадлежит рекорд по количеству фонтанов на квадратный метр: на территории площадью 5 гектаров здесь уместилось 128 фонтанов всех размеров и форм!

Один из фонтанов выполнен в виде гигантского самовара высотой 12 метров с чашкой, в которую стекает вода. Другой фонтан изображает повисший в воздухе чайник со стекающей из него водой, символизирующей чай.

Скульптурные композиции чайной тематики появились в Хачмазе не случайно. Ведь именно здесь в 1982 году был обнаружен первый самовар, найденный на территории Азербайджана, который относят к III-II вв. до н.э. И хачмазцы утверждают, что самовар был изобретен на территории этого района!

Вы знаете, что Азербайджан занимает первое место в мире по количеству действующих вулканов? Правда, не тех, что извергаются лавой и пеплом, а которые извергают грязь и нафталановую нефть! Нафталановая нефть обладает

уникальными целебными свойствами, аналогов которым нет во всем мире. Она оказывает многообразное лечебное воздействие на организм человека. Всего в мире насчитывается около 800 грязевых вулканов и 350 из них находятся в Азербайджане. Двадцать три грязевых вулкана страны получили статус Национального парка, теперь они находятся под охраной. А 15 сентября 2004 года крупнейший грязевой вулкан в мире, расположенный на территории Азербайджана, был занесен в Книгу рекордов Гиннеса.

Радомиарисон Жосинот Эуген (Мадагаскар)
ХНМУ

НАРОДНАЯ МУДРОСТЬ, ОСНОВАННАЯ НА МНОГОВЕКОВОМ ОПЫТЕ

В детстве читатели или слушатели чаще всего не задумывались над глубоким смыслом, заложенным в сказку её творцом. И только став взрослыми, мы начинаем понимать, что сказка – это, прежде всего, наш великий учитель. Сказки создавались таким образом, чтобы донести до читателя или слушателя определенную идею, заложенную в сюжете, народную мудрость, основанную на многовековом опыте.

Наша задача – сопоставить героев сказок народа мальгаши, коренных жителей острова Мадагаскар, и героев сказок украинского народа.

Существует общепринятая классификация народных сказок. Наиболее ярким примером классификации мальгашских сказок является сборник «Сказки Мадагаскара», а украинских - «Украинские народные сказки».

Одна из особенностей народных сказок мира - изображение в них картин человеческой жизни методами аллегории - через образы животных, обитающих, главным образом, на данной территории. Такой метод аллегории присущ как украинским, так и мальгашским сказкам.

Мальгашские сказки о животных считаются наиболее древними, так как в этих сказках часто фигурируют животные и птицы, известные только на Мадагаскаре (например, сказки о фоссе и тапагре). По своему характеру мальгашские сказки о животных близки к разделу бытовых сказок. Если забыть, что в облике животных действуют люди, никаких элементов чудесного в них не останется. В этих сказках редко встречаются назидания, они лишены афористичности. Именно поэтому это бытовые сказки, а не басни.

Чаще всего в них фигурируют те животные, с которыми мальгаши сталкиваются в повседневной жизни: кабаны, дикие кошки, ежи, хамелеоны и такие распространенные на Мадагаскаре птицы, как вурундреу, такатра, цесарка, папанго.

Многие рассказы о животных носят объяснительный характер. В них рассказывается о нравах отдельных животных (например, «Царь птиц», «Канкафутра»), либо об их внешних особенностях («Рацябилука и Рациририатра»), о происхождении диких и домашних животных (это «Цесарка и петух», «Цесарка и курица»). В некоторых объясняется почему животные враждуют друг с другом (это «Почему змеи едят лягушек», «Винци и канкафутра»). С особым удовольствием мальгаши рассказывают о победе маленьких и слабых животных над большими и сильными (это сказки «Крокодил и еле», «Кабан и хамелеон»).

В украинских сказках о животных главными героями являются тоже животные, - дикие и домашние, а также птицы и насекомые. Но в украинских сказках этого типа особенно четко прослеживается аллегория, то есть эти сказки имеют выразительный социальный подтекст. Мы видим зверей за чисто человеческими делами. Эти сказки высмеивают такие человеческие недостатки и пороки как зависть, хитрость и жадность. Рассказывая о приключениях животных, эти сказки «подмигивают одним глазом на людей».

Наиболее интересную группу мальгашских сказок составляют волшебные сказки. Их выразительная особенность - яркая причудливая фантастика. Какие только чудеса не происходят! Жена героя падает с неба в виде цветка; мужчина становится семиглавой змеей, а сваренная птица продолжает петь в животе человека, который ее съел. Фантазия рассказчиков поистине неистощима! При этом сами мальгаши относятся к чудесным явлениям с полным доверием, воспринимая их как вполне реальные события. Именно поэтому в их сказках о чудесах всегда сообщается вскользь, как о чем-то совершенно обычном, и поведение фантастических существ не отличается от поведения людей.

Одна из любимых тем волшебных сказок украинцев - борьба с чудовищами, где рассказывается о столкновении героя со страшными существами, обладающими сверхъестественной силой. Иногда это драконы или многоголовые змеи, иногда великаны-людоеды, иногда просто фантастические существа.

Мальгашские сказки, в отличие от украинских, лишены всяких элементов героики. Ни в сказке про Ицихи - тананцу, ни в сказке про Бибиулу, ни в сказке о Рабибибе и Кифундри, помещенных в сборнике мадагаскарских сказок, никто

не совершает отважных подвигов. Герои этих сказок одерживают победу благодаря своей ловкости и находчивости, но никто из них, в отличие от героев украинских сказок, не вызывает чудовищ на открытый бой и не вступает с ними в единоборство. По своему характеру мальгашский фольклор вообще невоинствен, так же как создавший его народ. В сказках мальгашей часто прославляется хитрость (это сказки «Бибиулу, огромное чудовище и хитрые мальчишки», «Рабибибе и Кифукдри, или Большой зверь и маленький мальчик», «Изилакулуна, у которого половина тела была деревянной», «Кабан и хамелеон», «Тухубедава, Амбацибедранги и малыши вили»), и очень редко отвага и доблесть.

Вторая отличительная черта мальгашских сказок о чудовищах - отсутствие широко распространенного в фольклоре Украины мотива женитьбы на царской дочери, обычно заключающего сказки такого рода. Возможно, что это связано с господствовавшей на Мадагаскаре полигамией и со своеобразными обычаями. Любовно-романтические мотивы вообще нехарактерны для мальгашского фольклора и в сказках о борьбе с чудовищами отсутствуют.

Совершенно естественно, что эти особенности в значительной мере определили образы героев-победителей. В отличие от украинских сказок, в которых в роли героя-победителя обычно выступает бедный и храбрый юноша, в мальгашском фольклоре это или дети («Старуха и свирепое чудовище»), или старики (Ицихитананцу, или Мальчик-чудовище и глиняная кукла, вымазанная клеем), т.е. те, кто по самой своей природе исключены из круга любовных переживаний и могут противостоять силе только хитростью и изворотливостью.

Сопоставляя сказки мальгашского народа с украинскими народными сказками, можно с уверенностью констатировать, что сказки этих двух народов, как и любого народа мира - это история, традиции и культура, главной идеей которых является утверждение человека как мудрой, духовно и физически совершенной личности, борьба против зла, темных сил, которые мешают достижению его благородной цели.

В основе любой сказки лежит сюжет из реальной жизни, поэтому мы с удовольствием их читаем, ведь в главных героях мы легко узнаем своих знакомых, друзей, родственников. Даже себя мы можем иногда узнать в каком-то сказочном персонаже. Правда, не всегда тот персонаж отвечает нашим представлениям об идеале, а поэтому, для людей самокритичных, чтение сказок и взгляд на себя со стороны может быть полезным в плане

самоусовершенствования и исправления недостатков. Ведь в народных сказках передается из поколения в поколение все, что заслуживает внимания потомков: жизненный опыт, мечты о будущем.

Эке Миракул, (Нигерия)

ХНУ им. В.Н. Каразина

КРАТКАЯ ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ КОСМОНАВТИКИ В МИРЕ И В УКРАИНЕ

Космонавтика как наука, а затем и как практическая отрасль, сформировалась в середине XX века. Но этому предшествовала увлекательная история рождения и развития идеи полета в космос, начало которой положила фантазия, и только затем появились первые теоретические работы и эксперименты. Все изложенное фантастами будоражило умы ученых. Так, К.Э. Циолковский говорил: "Сначала неизбежно идут: мысль, фантазия, сказка, а за ними шествует точный расчет". Публикация в начале XX века теоретических работ пионеров космонавтики К.Э. Циолковского, Ф.А. Цандера, Ю.В. Кондратюка, Р.Х. Годдарда, Г. Гансвиндта, Р. Эно-Пельтри, Г. Оберта, В. Гомана в какой-то мере ограничивала полет фантазии, но в то же время вызвала к жизни новые направления в науке - появились попытки определить, что может дать космонавтика обществу и как она на него влияет.

Надо сказать, что идея соединить космическое и земное направления человеческой деятельности принадлежит основателю теоретической космонавтики К.Э. Циолковскому. Когда ученый говорил: "Планета есть колыбель разума, но нельзя вечно жить в колыбели", он не выдвигал альтернативы - либо Земля, либо космос. Циолковский никогда не считал выход в космос следствием какой-то безысходности жизни на Земле. Напротив, он говорил о рациональном преобразовании природы нашей планеты силой разума. Люди, утверждал ученый, "изменяют поверхность Земли, ее океаны, атмосферу, растения и самих себя. Будут управлять климатом и будут распоряжаться в пределах Солнечной системы, как на самой Земле, которая еще неопределенно долгое время будет оставаться жилищем человечества".

В СССР начало практических работ по космическим программам связано с именами С.П. Королева и М.К. Тихонравова. В начале 1945 г. М.К. Тихонравов организовал группу специалистов РНИИ по разработке проекта пилотируемого высотного ракетного аппарата (кабины с двумя космонавтами)

для исследования верхних слоев атмосферы. В группу вошли Н.Г. Чернышев, П.И. Иванов, В.Н. Галковский, Г.М. Москаленко и др. Проект было решено создавать на базе одноступенчатой жидкостной ракеты, рассчитанной для вертикального полета на высоту до 200 км. Этот проект (он получил название ВР-190) предусматривал решение следующих задач: исследование условий невесомости в кратковременном свободном полете человека в герметичной кабине; изучение движения центра масс кабины и ее движения около центра масс после отделения от ракеты-носителя; получение данных о верхних слоях атмосферы; проверка работоспособности систем (разделения, спуска, стабилизации, приземления и др.), входящих в конструкцию высотной кабины.

12 апреля 1961 г. произошло событие, которое останется в памяти всех последующих поколений людей. Именно 12 апреля 1961 г. человек совершил первый в истории полет в космос. Этот полет был выполнен Юрием Гагариным. Он стал возможен, только благодаря самоотверженной работе советских ученых и инженеров. Полет в космос Юрия Гагарина был совершен на корабле «Восток», вес которого составил 4730 кг. «Восток» был запущен в космос при помощи ракеты-носителя с тремя ступенями. Максимальное удаление орбиты корабля от поверхности Земли составило 327 км.

16 июля 1969 пилотируемый космический корабль «Аполлон-11» отправился в полет, в ходе которого жители Земли впервые в истории совершили посадку на поверхность другого небесного тела — Луны. 20 июля 1969 года астронавт Нил Армстронг стал первым человеком, когда-либо ступавшим на поверхность Луны. В тот момент он произнес свою знаменитую фразу: «Маленький шаг для человека, но гигантский скачок для всего человечества».

В состав космических государств мира Украина вошла не случайно. Это событие стало возможным благодаря мощному научному и производственному потенциалу космической отрасли. После того, как Советский Союз прекратил свое существование, Украине досталось в наследство около трети космического промышленного потенциала, который создавался в течение многолетнего участия во всех основных космических проектах украинскими предприятиями.

На сегодняшний день в украинской ракетно-космической отрасли трудится около 40 000 высококвалифицированных специалистов. Среди них несколько академиков, 30 докторов, а также более 200 кандидатов наук. Сегодня изучением космоса занимаются специалисты, которые создают космические спутники и корабли, изготавливают большое количество всевозможных приборов и аппаратов для того, чтобы мечта освоения

космических далей стала реальностью. Украина была и остаётся одним из лидеров в этой наукоёмкой и высокотехнологичной отрасли, и этим фактом может гордиться каждый украинец.

Эль Башири Айа (Марокко), Слиман Мохаммед (Алжир)
ХНТУСХ им. П.Василенко

ВИРТУАЛЬНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ В МАРОККО И АЛЖИР.

Марокко - одно из самых древних государств Африки. Недалеко от Касабланки ученые нашли первые следы человека в Северной Африке.

Столица Рабат — королевский город, культурный и индустриальный центр Марокко, где сочетаются восточный колорит и европейская строгость. В «старом городе» («медине») сохранилась крепость Касба-Удайя, Большая мечеть, мавзолей, в котором находятся могилы королей Мухаммеда Пятого и Хасана Второго, самая древняя мечеть города, Национальный зоопарк. В столице много музеев: Археологический, Музей древностей, Национальный музей ремесел, Музеи марокканского и народного искусств.

Фес — древнейший город Марокко (построен в 8 веке) и самый крупный центр исламской культуры на севере Африки. Старая часть города (медина) включена в список Всемирного наследия ЮНЕСКО. Древние памятники окружены крепостными стенами, за которыми находится более 800 мечетей, Мавзолей султана Мулай-Идриса Второго, Королевский дворец, мечеть-университет Караун, который отмечен в Книге рекордов Гиннеса как «старейшее в мире постоянно действующее высшее учебное заведение».

Маракеш, или «Красный город», известен больше других. Туристов привлекают экзотика и восточные рынки, исторические и культурные памятники, дворцы и мечети. Настоящий шедевр архитектуры — Дворец Бахия в медине. Площадь Джема Эль Фна — сердце Марракеша, на которой днем рынок под открытым небом, а вечером — сцена для уличных артистов.

Касабланка — самый большой город страны. Здесь находится главный порт и деловой центр страны – множество банков и офисов крупных международных компаний. Это город контрастов, где можно увидеть современные здания офисов в центре и исторические достопримечательности в Медине – старом районе города. Мечеть Шлех, Большую мечеть Хасана II (вторую по величине в мире с минаретом 210 метров), церковь Святого Джона, Кафедральный собор, Квартал базаров Хабу, резиденцию паши Махакма-дю-

Паша, парки.

Символ города Танжер — Геркулесовы столбы, между которыми проходит Гибралтарский пролив. Именно об этих скалах говорится в мифе о десятом подвиге Геракла. По легенде, Геракл раздвинул их, чтобы выйти к океану. Археологическую ценность имеют скальные пещеры, которые сохранились со времен неолита.

Алжир находится на северо-западе Африки. Большую часть страны занимает пустыня Сахара, а на севере находятся Атласские горы и Средиземное море.

Алжир — страна с богатым культурным наследием, которая была римской, испанской и французской колонией. Каждая эпоха наложила свой отпечаток на архитектуру и исторический облик городов.

Столица государства, город Алжир, известен еще со времен древнего Рима, как торговый порт. Позже Алжир стал колонией Испании и Франции. Современные постройки — французские, а лабиринты улиц старого города сохранились с древнейших времен.

Собор Африканской Богородицы — католический храм и историко-культурный памятник Алжира, который был построен для примирения католиков и мусульман. Возле алтаря написано: «Notre Dame d'Afrique Priez Pour Nous Et Pour Les Musulmans» («Африканская Богородица, молись за нас и за мусульман»).

Касба — это крепость, с которой когда-то начинался весь Алжир. Старая крепость является музеем мусульманской архитектуры периода Османской империи. Касба была центром обороны Алжира в боях с завоевателями. На территории крепости расположены бастионы, мечети, дворцы, два сада — летний и зимний. Касба — объект Всемирного наследия Юнеско.

Город Тимгад — древний римский город, музей под открытым небом, археологический парк. Раньше был небольшим военным поселением, которое основал император Траян. Театр, амфитеатр, триумфальные арки и колонны прекрасно сохранились до наших дней.

Город Константина — второй по численности населения после столицы. Основан в 203 году на горном плато, рассеченном глубоким каньоном.

Оран — портовый город на берегу Средиземного моря. Важный культурный центр страны, где расположен крупнейший университет.

Одно из самых красивых мест в Алжире — уникальный термальный целебный источник Хаммам Мескутин, который находится на высоте 214 метров над уровнем моря.

На горном плато Тассилин-Аджер можно увидеть доисторические пещеры с уникальными рисунками разных эпох, которые говорят о том, что раньше здесь жили древние люди и были плодородные земли, по которым бродили слоны, жирафы и бегемоты.

На севере Сахары находится долина Мзаб. Это древнее поселение с уникальной архитектурой основано еще в 10 веке берберами.

Только в Алжире можно увидеть Черное озеро. Рядом с ним нельзя жить из-за ядовитых испарений, а наполнено оно...настоящими чернилами. Его так и называют «Чернильное озеро». Причина подобного феномена — необычная химическая реакция.

Характерной чертой Северной Африки являются солёные озёра. Самое интересное и большое — озеро Шотт-Мельгир. Оно находится среди пустыни недалеко от Атласских гор и во время засухи полностью высыхает. А в сезон дождей наполняется водой, которая стекает с гор.

Гараджаева Дж.
НТУ «ХПИ»

РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В РАЗРЕШЕНИИ ПРОБЛЕМЫ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ

За годы независимости в Туркменистане практически с нуля создана экономическая база, включающая современную топливно-энергетическую, перерабатывающую и текстильную промышленность, строительную индустрию, аграрный сектор, транспорт и связь. В 2017 году развитие экономики Туркменистана охарактеризовалось высокими, стабильными темпами роста. Стоимость произведенной в стране валовой продукции составила 8551,4 млрд. манатов (т.е. в эквиваленте 16,4 млрд. дол.)

Туркменистан может похвастаться развитой системой учреждений, в которых можно получить образование любого уровня – от начального до высшего. Эта система включает в себя детские сады, школы, профессиональные лицеи, ВУЗы различных степеней аккредитации, а также специализированные школы-интернаты для детей с ограниченными возможностями, которые находятся на полном государственном обеспечении.

Уровень современного развития Туркменистана позволяет наращивать интеллектуальный потенциал страны за счет обеспечения качественным образованием, равняющимся на международные стандарты, как можно

большого количества молодых людей, которые проживают на территории государства. Это помогает полноценно снабжать все отрасли народного хозяйства страны высококвалифицированными кадрами и обеспечивать стабильную кадровую политику, ориентированную на рост и развитие НПК. Для этого в последние годы были значительно модернизированы и выведены на новый уровень образовательные программы на всех ступенях подготовки.

Университеты Туркменистана дают своим студентам осуществить выбор своей будущей специальности из широкого спектра направлений обучения. Экономика постоянно пополняется новыми, современными и актуальными профессиями, которые имеют спрос на рынке труда. Также в сфере образования проводится массированная работа по заключению обоюдных соглашений с другими государствами о признании дипломов национального образца за рубежом.

При этом Туркменистан, как и многие другие развивающиеся страны, столкнулся с проблемой трудовой миграции. Сегодня миграция интеллектуального труда, а также миграция высококвалифицированных рабочих и технического персонала – характерная черта рынка труда. Миграция специалистов в первую очередь объясняется различным уровнем экономического и социального развития стран.

«Погоня за умами» стала одним из определяющих факторов экономического процветания в условиях международной гиперконкуренции. Лидерство в этом принадлежит США, которые за последние два с лишним десятилетия привлекли из развивающихся стран 250 тыс. высококвалифицированных специалистов, из Западной Европы – около 20 тыс. человек. Активно привлекают иностранных специалистов Германия, Франция и другие западноевропейские страны.

Экономия США лишь в сфере образования и научной деятельности составила за последнюю четверть века более 15 млрд. дол.

Оценки показывают, что чистый выигрыш США, например, от привлечения в страну одного «среднего» ученого-гуманитария составляет 230 тыс. дол., ученого-обществоведа – 235 тыс. дол., инженера – 253 тыс. дол., врача – 646 тыс. дол. Однако реальная отдача от них в несколько раз превосходит затраты на подготовку. Ученые из стран СНГ, приехавшие в США, соглашаются работать за 1,5 тыс. дол., что меньше зарплаты американского лаборанта.

Одной из главных задач нашего государства является преодоление проблемы трудовой миграции.

Группы стран мира в выборе типа миграционной политики исходят из возможности работать и заработать в их собственных странах. Чем больше у них такой возможности, тем меньше они склонны допускать эмиграцию и, напротив, все более внимательно присматриваются к возможности привлечь иностранную рабочую силу.

Ли Чуньхуэй
НТУ «ХПИ»

ПАМЯТНИКИ Т. Г. ШЕВЧЕНКО И А. С. ПУШКИНУ В КИТАЕ

У памятников, как и у людей, тоже может быть своя история, своя судьба. В Китае, после Октябрьской революции и гражданской войны, оказались тысячи эмигрантов из России (145 тыс., из них около 40 тыс. – выходцы из Центральной и Восточной Украины, многие из них были двуязычны), сумевших сохранить свою индивидуальность, язык, обычаи и традиции.

В 1934-м году украинская диаспора (к 120-летию со дня рождения) решила установить памятник национальному поэту Тарасу Шевченко в г. Харбине. За 4-5 месяцев было собрано достаточное количество средств, но, по не выясненным причинам, осуществить этот проект тогда не удалось. И только в 2008-м году в г. Пекине, в парке «Чаоян» был открыт бюст великому украинскому поэту известного китайского скульптора Юаня Сикуня. Это первый памятник Великому Кобзарю не только в Китае, но и во всем Азиатско-тихоокеанском регионе. В этом же году в Пекине открылся и музей-галерея Тараса Шевченко, который расположился на юге столицы на базе мемориального комплекса выдающегося китайского художника и поэта Ли Кежэня. В китайском Музее Шевченко работает постоянная экспозиция «Неувядаемая слава. Поклон Тарасу Шевченко», в нее входят шевченковские работы художников и фотографов двух стран.

Также в 2008-м году в г. Нинбо (провинция Чжэцзян) состоялось открытие переданного российским скульптором Г. В. Потоцким в дар этому китайскому городу памятника А. С. Пушкину.

В 2015-м году памятник А. С. Пушкину и «Пушкинский книжный магазин» открылись в Хэйхэ – крупном городе на китайском берегу Амура (кит.-Хэйлунцзян) в Северо-Восточном Китае. Отлитый из бронзы памятник, автор которого (скульптор Юань Сикунь) изобразил поэта в полный рост, в глубокой задумчивости, установлен на гранитном пьедестале на центральной пешеходной улице города, сохранившей старую застройку. На памятнике

высечена надпись на китайском и русском языках: «Пушкин – отец русской литературы». И памятник, и «Пушкинский книжный магазин» способствуют реализации государственного лозунга «Читаем всем народом, создаем общество книжной культуры».

Следует отметить, что эти памятники Пушкину – не первые в Китае. В феврале 1937-го года (к 100-летию со дня смерти А. С. Пушкина) в г. Шанхае, по инициативе сообщества русских эмигрантов, был установлен бронзовый бюст поэта (скульптор – В. С. Подгурский). Во время Второй мировой войны памятник стал символом независимости и неподчинения японским оккупантам. В 1944-м году японские власти снесли памятник, а бюст отправили на переплавку. В 1947-м году памятник был воссоздан на прежнем месте (скульптор – В. Н. Домогацкий), однако в 1966-м году, во время культурной революции, бюст поэта был вновь разрушен. И только в 1987-м году памятник Пушкину был открыт еще раз. Китайский скульптор Гао Юн Лонг восстановил бюст в соответствии со своим восприятием Пушкина. В Шанхае есть также памятник Ф. М. Достоевскому, а в городе-курорте Бэйдайхэ – памятник Максиму Горькому.

История памятников украинским и русским поэтам и писателям в Китае, - это яркое свидетельство не только традиционных китайско-славянских культурных взаимосвязей, но и того, что эпоха разрушений и невзгод всегда сменяется эпохой просвещения и созидания и что никакие исторические события не смогут вычеркнуть из людской памяти имена выдающихся гениев человечества.

Назаров Давут
НТУ «ХПИ»

РЕФОРМЫ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ В ТУРКМЕНИИ В XXI ВЕКЕ

Первая реформа система образования в Туркмении была проведена в 2007 году. Если раньше дети учились 9 лет, то теперь добавили еще 1 год. С 1 по 4 классы – это начальная школа, потом 4 года-это 5-8 классы, а 9-10- это старшие классы.

В конце 10 класса ученики сдают выпускные экзамены. А в начале обучения в 10-м классе ученики выбирают профиль обучения: гуманитарный, технический, медицинско-биологический. Поэтому выпускные экзамены у

каждого профиля свои.

После окончания школы, если ученик не хочет учиться в институте или в университете, он получает специальность, обучаясь или в лицее, или в профессионально-техническом училище, или в техникуме.

Для поступления в институт или университет надо сдать в августе вступительные экзамены. До 2014 года в вузах было только бюджетное обучения. Все студенты получают стипендию: кто учится хорошо, тот получает около двухсот долларов, кто учится на три бала, то его стипендия около ста пятидесяти долларов.

Следующая реформа образования была проведена в 2013-2014 учебном году.

В средней школе добавили еще 2 года обучения. Начальным обучением остались первые – четвертые классы. Средними стали пятый – десятый классы. Старшими классами называется 11-12 классы.

Профильное обучение теперь начинается не с десятого класса, как было раньше, а с одиннадцатого класса и продолжается 2 года.

Среднее специальное образование осталось без изменения.

А в системе высшего образования произошли некоторые изменения. Были созданы институты с контрактной формой обучения. Созданные институты с контрактной формой обучения работают параллельно с бюджетными институтами и университетами.

Высшее образование выпускники туркменских школ могут получать как на родине, так и в других странах. Для этого выпускник туркменской школы сначала должен выбрать форму обучения. Она может быть или бюджетной, или контрактной. Для бюджетной формы обучения за рубежом надо сдать экзамены, которые принимает специальная комиссия, работающая в государственном университете в Ашхабаде. При сдаче экзаменов на “4” и “5” выпускник школы уезжает учиться в другую страну и получает там стипендию от правительства Туркмении. После окончания института он должен вернуться на родину.

При контрактной форме обучения за рубежом не надо сдавать специальные экзамены в Ашхабаде и можно в Туркмению не возвращаться.

ПРОБЛЕМЫ ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ КОНГО-БРАЗЗАВИЛЬ

Электроэнергетика является одной из главных составляющих топливно-энергетического комплекса в конголезской экономике.

В настоящее время в секторе электроэнергетики очень много проблем, связанных с несоответствием между возможностями производства и спросом, несмотря на значительные инвестиции, осуществленные в последние годы.

Подача электрической энергии происходит с частыми перерывами, вызванными изношенностью и разрушением инфраструктуры во время гражданской войны и отсутствием топлива (дизельное и др. виды) и запасных частей. Импорт электроэнергии из Демократической Республики Конго составляет 70% от потребностей города Браззавиль.

Среди проблем, которые оказывают негативное влияние на деятельность сектора топливно-энергетического комплекса можно отметить следующие:

- технические проблемы (отсутствие научно-исследовательского центра, ветхое состояние оборудования, нехватка запасов, материально-технические сбои);
- социальные проблемы (дефицит персонала, отсутствие профессионализма и профессиональной подготовки кадров);
- низкие цены на электроэнергию, которые уже не покрывают расходов на ее производство (цена за киловатт неизменна с 1994 г.).

Старые ГЭС мощностью 15 МВт в г. Мукулуну и 74 МВт в г. Джуэ, введенные в эксплуатацию в 1952 и 1979 гг. соответственно в настоящее время находятся в ветхом состоянии. Строительство и ввод в эксплуатацию ГЭС в г. Имбулу мощностью 120 МВт, ТЭЦ, работающей на мазуте в г. Браззавиль мощностью 32,5 МВт и Центральной электростанции Конго, работающей на газе, мощностью 300 МВт, не позволяет удовлетворять экономические и социальные потребности страны в электроэнергии. Учитывая уровень обслуживания в городах, равные 45%, необходимо также будет удовлетворить потребности в электроснабжении 30% городского населения, не имеющего доступа к электроэнергии.

Несмотря на высокие потенциальные возможности страны в

гидроресурсах, инвестиции в ГЭС остаются малочисленными, так как в Конго эксплуатируется лишь 198 МВт из 14000 МВт мощностей уже известных площадок. Согласно сделанному Международным агентствам по энергетике докладу, потери электроэнергии в Конго составляют 50%, и по данному критерию эта страна занимает второе место в мире после Гаити.

Султанова Джанетта
НТУ «ХПИ»

ОБРАЗОВАНИЕ В ТУРКМЕНИСТАНЕ

В Туркменистане создана широкая сеть образовательных учреждений, обеспечивающая необходимые условия для получения ими начального, среднего и специального образования. В их число входят детские дошкольные учреждения, школы, высшие учебные заведения, профессиональные лицеи, школы-интернаты для детей инвалидов, содержание которых осуществляется за счет средств государства.

Дошкольное образование в Туркменистане осуществляется в семье, детских дошкольных учреждениях во взаимодействии с семьей. Государство содействует воспитанию и образованию детей, организует работу по изучению ими туркменского, английского и русского языков в учреждениях дошкольного образования, предоставляя этим учреждениям финансовую и материальную поддержку.

Среднее образование в Туркменистане осуществляется в трехступенчатых общеобразовательных школах в течение 10 лет по следующим ступеням: начальная школа (1-3 классы), средняя школа (4-8 классы); старшая школа (9-10) классы.

В Туркменистане действуют только государственные высшие учебные заведения. Высшее образование молодёжь получает в университетах, институтах. В Туркменистане функционируют 16 ВУЗов, в том числе пять университетов: Туркменский государственный университет, Туркменский сельскохозяйственный университет, Международный туркмено-турецкий университет, государственный медицинский университет, международный нефтегазовый университет; Две академии - Академия художеств и Академия полиции; Институты: военный институт, институт мировых языков, институт народного хозяйства, институт физкультуры, спорта и туризма, консерватория, педагогический институт, политехнический институт, энергетический

институт. Кроме того, создан банковский колледж.

Особенности высшего образования. С 1993 г. в ВУЗах отменены вступительные экзамены. С абитуриентами проводится собеседование по профилирующим специальностям. С 1993 г. введено также квотирование мест по регионам страны. Каждая область (велаят) по всем специальностям обучения имеет свою квоту. Экзаменационная комиссия ВУЗов выезжает в регионы и проводит на местах собеседование с абитуриентами. Абитуриенты, успешно прошедшие собеседование, там же и зачисляются в число студентов. Обучение каждого студента осуществляется за счёт средств региональных бюджетов. По окончании учёбы молодой специалист возвращается к себе в регион, отрабатывает не менее 2 года по месту поступления, то есть в регионе. По окончании ВУЗа специалистам выдаются Свидетельства об окончании ВУЗа и присвоении квалификации. После отработки не менее 2 лет по направлению ВУЗа, молодой специалист представляет характеристику с места работы и получает диплом об окончании ВУЗа. Областные государственные органы распределяют специалиста в пределах области. Данная система позволяет обеспечить молодых специалистов работой по специальности, что вполне согласуется с основными принципами и инструментами Болонского процесса (трудоустройства)

Трудоустройство специалистов. Одним из важнейших принципов Болонского процесса является трудоустройство выпускников. С 1 сентября 2002 г. в системе высшего образования произошли новые серьёзные изменения. В частности, студенты 1-2 курсов обучаются теоретическим циклам стационарно в ВУЗе, а 3-4 курсов направляются на производство. Каждый ВУЗ, факультет, кафедра имеют свои базы практики, куда направляются студенты 3-4 курсов. В период прохождения практики преподаватели выезжают на места прохождения практики, оказывают им необходимую помощь. Студенты выполняют курсовые и дипломные проекты непосредственно на производстве. Каждый студент в период практики закрепляется на своём будущем рабочем месте. Многим студентам стипендии (зарботная плата) выплачиваются по месту прохождения практики. По окончании ВУЗа молодой специалист получает конкретную работу по специальности. Тем самым решается проблема трудоустройства выпускников ВУЗов.

Управление наукой и образованием. Науку в Туркменистане развивают государственные структуры; Высший совет по науке и технике при Президенте Туркменистана, Министерство образования, ВУЗы. Финансирование осуществляется через Государственный бюджет, а также гранты. Управление

наукой и образованием осуществляется Высшим советом по науке и технике при Президенте Туркменистана и Министерством образования.

Научные и образовательные сети. В ВУЗах Туркменистана введены научные и образовательные информационные сети через Интернет. Создание таких сетей осуществлено при участии программы Европейского Союза ТДСИС/ТЕМПУС, например, в Туркменском государственном университете, Институте транспорта и связи, Энергетическом институте, Институте пограничников Государственной службы Туркменистана.

Послевузовское образование в Туркменистане можно получить в Национальной Академии наук, восстановленной в 2007 году. Квота на получение послевузовского образования устанавливается президентом Туркменистана. В 2013 году в аспирантуру будет принято 55 выпускников национальных вузов, еще два бюджетных места появятся в докторантуре, 42 в клинической ординатуре, 241 место для соискателей ученой степени кандидата наук, 9 мест для ученой степени доктора наук.

Тахири Шакиб
НТУ «ХПИ», Марокко

РОЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В СИСТЕМЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН

Приезжая в Украину учиться, иностранные студенты проходят сложный процесс адаптации (социально-культурной, физиологической, психологической, образовательной) к новым условиям существования в другом обществе, к незнакомому окружению, к иной системе образования. Поэтому роль преподавателя является ведущей в адаптации иностранцев к другой культуре, в налаживании самостоятельной жизни студентов, обучении их русскому языку и специальным дисциплинам, организации воспитательно-образовательного процесса и коллективного взаимодействия, помощи в постоянном преодолении трудностей в жизни и учёбе. Следовательно, вопрос о роли преподавателя в обучении иностранных студентов остаётся *актуальным*. *Цель доклада* – сформировать требования к преподавателям русского языка как иностранного для оптимизации учебно-воспитательного процесса и налаживании повседневного человеческого взаимодействия с учащимися, поскольку педагоги на всех этапах обучения должны помогать студентам освоиться в чужой стране, формировать у них необходимые знания и умения, воспитывать определённые личностные

качества.

От профессионализма педагога в значительной мере зависит качество обучения. Чаще всего согласно учебной программе, типу занятия и его целям преподаватели применяют традиционные методы и приёмы обучения (лекция, беседа, выполнение упражнений, самостоятельная работа и др.). Но в условиях реформирования высшего образования на занятиях с иностранными студентами на продвинутом этапе педагоги, к сожалению, мало используют такие инновационные технологии, как интерактивные, проектные, информационные (компьютерные обучающие программы). Полезным будет увеличение различных демонстраций учебного материала (слайды, видеофильмы), использование проблемных бесед и коммуникативных тренингов (моделирование речевых ситуаций, мозговой штурм, дискуссии для выработки умений оформлять свои коммуникативные интенции), творческих заданий и презентаций проектов (творчество – основной способ существования и развития личности!). Также следует активнее устанавливать междисциплинарные связи с преподавателями специальных предметов (далеко не все из педагогов-предметников обращают внимание на иностранных студентов в группе и на их успеваемость).

Преподаватель должен знать не только свой предмет, но и особенности контингента учащихся, национальные традиции своей и других стран, учитывать их в общении, также постоянно развиваться, иметь потребность самореализации в профессиональной сфере, а не просто отрабатывать положенное время. Педагоги часто не проявляют интерес к общению с представителями иной культуры, а из-за отсутствия знаний и опыта, дефицита свободного времени не пытаются вникать в проблемы учащихся, дополнительно объяснять им материал. Игнорирование студентов, нежелание видеть в каждом из них личность и помогать в преодолении трудностей не способствуют взаимодействию обучающего и обучаемого, а значит, отрицательно влияют на результат образования. Не способствует достижению результата и ситуация в украинском обществе, где доминируют безответственность, безразличное отношение к знаниям и образованию, что также перенимают иностранные студенты от украинских учащихся.

В работе с иностранцами важное значение имеет личность преподавателя, его профессиональная компетентность, эрудиция, общая культура, морально-этические принципы, отношение к учащимся и своим обязанностям, авторитет у студентов. Безусловно, в работе педагога много трудностей: необходимость использования различных методов обучения и постоянного обновления учебного материала; соблюдение принципов междисциплинарной координации во время изучения особенностей научного стиля и русской терминологии; повышенная

психологическая нагрузка в связи с межличностным взаимодействием с представителями иных культур; необходимость учёта социально-психологических особенностей учащихся и т. п.

Таким образом, полифункциональность преподавательской деятельности предполагает наличие у педагога специальных знаний, сформированного профессионального сознания, высокой адаптивной способности, гибкости, стремления сотрудничать с иностранными студентами, желания самореализации в избранной сфере.

Юсифов Фахри Горхмаз
НТУ "ХПИ"

СЛОВАРИ: ОТРАЖЕНИЕ ЭПОХИ

В раковине слова океан смыслов

Ашот Сагратян

Мы живем в эпоху больших изменений. Прежде всего, конечно, меняется окружающий мир. Вокруг меняется все: общество, психология, техника, политика. Может ли язык оставаться неизменным?

Каким должен быть словарный запас одного человека?

Исследователи считают, что активный словарь современного человека обычно не превышает 7-9 тысяч разных слов. Сопоставим эти данные со словарем великих мастеров художественного слова. Например, А.С. Пушкин употребил в своих произведениях и письмах более 21 тыс. слов, Есенин – 18890 слов, Сервантес – около 17 тыс. слов, Шекспир – около 15 тыс. слов, Гоголь («Мертвые души») – около 10 тыс. слов.

Повышению языковой культуры способствуют словари. Они выполняют социальные функции: *информативную, коммуникативную и нормативную*.

Нынешний этап ознаменован созданием новых современных словарей. В последнее время в языке возникло столько новых слов, что лингвисты не успевают следить за ними и издавать словари. Это означает, что мир вокруг нас изменился. В нем появились «ключевые слова» эпохи.

После перестройки язык пережил три словесных волны: *криминальную, гламурную и профессиональную*. А в действительности прожили три важнейших одноименных периода, три моды, разглядеть которые позволяет нам язык. В новых словах часто скрыта какая-то особая привлекательность,

обаяние чего-то тайного, чужого.

В последнее время разговор о русском языке часто сводится к его порче. Существует несколько постоянных аргументов. Один из главных – появление в языке большого числа «криминальных» слов: *беспредел, отморозок, наезд, крыша, стрелка, кинуть* и т.д. Для солидности даже говорят о «криминализации» языка: *коммерсы, откаты, пилить бюджет*.

В гламурных текстах из глянцевого журналов с блестящей обложкой особую роль играют оценочные слова: прилагательные и наречия. Понятно, что в этом дивном, волшебном мире все очень хорошо, а «язык немножко смахивает на крикливого торговца, который все нахваливает свой товар»: *элитное жилье, элитные клубы, элитное белье, элитные кресла, элитные вина, элитные двери, элитные окна*. У слова *элитный* есть синоним, – прилагательное *эксклюзивный*: *эксклюзивное интервью, эксклюзивные права, эксклюзивные видеокассеты, эксклюзивные часы, VIP-услуги (VIP - Very Important Person)* и пр.

На нашу сегодняшнюю речь оказывают влияние и различные профессиональные жаргоны – политический, экономический, компьютерный и другие: *брифинги и саммиты, дефолты и монетизации, харизма, контент, визуальный сомелье* или *кутюрье, менеджер, риэлтор* и прочее.

Внешняя лингвистическая политика зависит от изменений, которые происходят вокруг нас и наших ближайших соседей и недавних сограждан в период распада СССР и укрепления национального сознания. Именно тогда появились в русском языке *Алматы, Ашгабад, Кыргызстан, Беларусь, Молдова* и многое другое. Кому-то из русскоговорящих удалось овладеть новыми названиями, кому-то нет, а основная масса только запуталась – как же правильно? Например, киргизы переименовали свою столицу из *Фрунзе* в *Бишкек*. Эстонцы намекнули, что в названии своей столицы *Tallinn* по-русски следует на конце писать два «нн» – *Таллинн*. Но теперь снова пишут «Таллин». Здесь наблюдается простое уважение к русской языковой традиции. Как правильно – *на Украине* или *в Украине*? Ответ простой. Конечно, *на Украине*, если говорить по-русски.

Из всего сказанного следует простая мысль: с уважением относиться к русскому языку (да и к другим тоже). И без особой нужды ничего не менять.

КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ МАРОККО

Марокко имеет многоэтническую культуру и богатую цивилизацию. На протяжении всей марокканской истории в этой стране проживало много людей с Востока (финикийцы, евреи и арабы), с юга (страны Африки к югу от Сахары), с севера (римляне, Лундал, Мор и евреи). Все эти группы оказали влияние на социальную структуру Марокко, в которую вошли многие убеждения, такие как иудаизм, христианство и ислам. Каждый марокканский регион имеет свои особенности и, таким образом, способствует созданию мозаики культурного и культурного наследия Марокко. Королевство определило свои приоритеты в сохранении своего культурного наследия и защите своего разнообразия и неприкосновенности частной жизни.

Касательно религии, в Касабланке сохранились 3000 мечетей и неограниченные молитвенные места: шесть католиков, одна англиканская, одна и три активные синагоги. Еврейская община здесь постоянно представлена и 3 000 марокканских евреев живут в экономической столице в общей сложности 5000 человек в Марокко.

Если говорить о культуре питания, то марокканская кухня уже давно является одной из самых разнообразных кухонь в мире. Это связано с тем, что Марокко взаимодействует с внешним миром на протяжении веков. Марокканская кухня представляет собой смесь амазигской, арабской, магрибской, ближневосточной, средиземноморской и африканской кухни. Повара в марокканской кухне на протяжении веков в Фесе, Мекнесе, Марракеше, Рабате и Тетуане создали основу для так называемой марокканской кухни сегодня.

Если говорить об эстетическом развитии этой страны, то в марокканском орнаменте заметно, что на него не влияли никакие другие исламские модели, и что его развитие было медленным по сравнению с развитием других архитектурных стилей. Наиболее важными художественными центрами в этом плане были Севилья, Гранада, Марракеш, Фес и Сафи.

Марокканская традиционная одежда - это коллекция традиционной и популярной одежды, которую марокканцы сохраняли на протяжении веков. Традиция является неотъемлемой частью наследия. Традиционное платье - инструмент определения народов и символ его уникальности. Это лучший свидетель его степени сознания и многообразия последовательных цивилизаций.

Марокко вполне можно назвать главной хранительницей ценного арабского наследия. В этой стране немало феноменов, традиций мест и памятников, требующих особого отношения. Известно, что немало исторических памятников этой страны удостоились названия Всемирного наследия и даже входят в почётный список ЮНЕСКО и обязательные к посещению в Марокко.

ГАСТРОНОМИЧЕСКОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ В МАРОККО

Культура Марокко отражает берберское и арабское влияния, представленные его населением. Большинство населения Марокко идентифицируется как берберское и арабское. По крайней мере, треть населения говорит на языке амазигов. После исламских завоеваний арабские племена прибыли в Марокко и поселились в низких регионах, таких как Тадла и Дуккала. Например, есть группы, называемые Чаркава и Арбава, которые поселились в Марокко из Аравии. Чаркава утверждал, что он произошел от Умара ибн аль-Хаттаба, второго халифа ислама.

На марокканскую кухню влияют взаимодействия Марокко и обмены с другими культурами и народами на протяжении веков. Марокканская кухня, как правило, представляет собой смесь арабской, андалузской, берберской и средиземноморской кухонь с небольшим влиянием Европы и Субсахара. Марокко производит широкий ассортимент средиземноморских фруктов и овощей и даже некоторых тропических. В общем мясе включают говядину, козу, баранину и баранину, курицу и морепродукты, которые служат основой для кухни. Характерные ароматизаторы включают лимонный рассол, аргановое масло, холодное прессованное, нерафинированное оливковое масло и сухофрукты. Как и в средиземноморской кухне в целом, основными ингредиентами являются пшеница, используемая для хлеба и кускуса, и оливковое масло; третий средиземноморский продукт, виноград, съедается как десерт, хотя в стране производится определенное количество вина.

Типичный обеденный обед начинается с серии горячих и холодных салатов, за которыми следуют тагины или *Dwaz*. Часто, для формальной еды, следующее блюдо из ягненка или курицы, или кускус с мясом и овощами. Марокканцы либо едят с вилкой, ножом и ложкой, либо руками, используя хлеб в качестве посуды в зависимости от блюда. Потребление свинины и алкоголя является необычным из-за религиозных ограничений.

Главным марокканским блюдом, с которым знакомы большинство людей, является кус-кус, старый национальный деликатес. Говядина является наиболее часто едят красное мясо в Марокко, обычно едят в тагине с широким выбором овощей. Курица также очень часто используется в тагинах или жареная. Агнец также сильно потребляется, и, поскольку марокканские породы овец хранят большую часть жира в их хвостах, у марокканского ягненка нет острого вкуса, который есть у западной баранины и баранины.

Поскольку Марокко находится на двух берегах, атлантическом и средиземноморском, в марокканской кухне есть множество блюд из морепродуктов. Другими известными марокканскими блюдами являются *Pastilla* (также называемые *Basteeya* или *Bestilla*), *Tanjia* и *Harira*, типичный тяжелый суп, съеденный в течение зимы, чтобы согреться и обычно подается на ужин, это типично едят с простым хлебом или с датами в течение месяца

Рамазан. Биссара - это широкий суп, основанный на бобах, который также потребляется в холодные месяцы года.

Большая часть ежедневной еды - это хлеб. Хлеб в Марокко главным образом сделан из манной крупы пшеницы, известной как khobz. Пекарни очень распространены на всей территории Марокко, и свежий хлеб является основным продуктом в каждом городе, городе и деревне. Гастрономические туры в Марокко сейчас очень популярны, поскольку путешественникам нравится экзотичность и изысканность марокканских блюд.

Зміст

Передмова	3
Пленарне засідання	
Верховець М.В., Чистополова Є.П. Право на приватність в мережі Інтернет	4
Водяхіна М. О., Звонко А. А. Молодіжне безробіття в Україні	6
Дзюбань Т. Молодіжний сленг як засіб віртуальної комунікації	8
Жушма Т.В. Педагогічні умови розвитку лідерських якостей у студентів-психологів	9
Коніва Ю.В. Система комунікацій Слобожанщини наприкінці XVII-XVIII ст. на межі двох цивілізацій	11
Миргородська А.С. «ART WAY-2017»: причетність до прекрасного	13
Ситников П.А. Національний дух української філософії	14
Сокорева А. В. Винниченко, С. Петлюра та Н. Махно: чи був можливий союз в боротьбі за незалежну Україну?	16
Хамза Улучинар Наука в Турції	17
ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ І СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ	
Коваленко А. Неоплатонизм и научно-философская мысль	19
Лобас В. Шад-Даршан: основний категоріальний апарат ортодоксальних шкіл філософії в Індії	20
М'ясликов Я.Р. Питання екологічного розвитку України в контексті сучасності	22
Олейник А. А. Проблема избыточности компьютерно-сетевой информации	23
Олексенко К.Б. Філософія міста	24
Середа К. Питання ідентичності та сучасність	26
Чистиков В. Философия человека и проблема его сущности	27
Юрченко М. А. Компьютерогенная трансформация социальной структуры общества и экономических взаимоотношений (на материале феномена контекстной рекламы)	28
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	
Алексенко Ю.С. Особливості української трудової еміграції Спадщини (кін. XIX – поч.. XX ст.)	30
Булгакова В.С. Трагедія єврейського народу в період Другої світової війни на території Бахмута (Артемівська)	31
Бутко О.О., Харламов М.І. День української писемності та мови	32
Винниченко А.А. Німецький окупаційний режим на території України в роки Другої світової війни	33
Герасимов А.А. Реформирование высшего образования в независимой Украине: достижения и проблемы	34
Головченко К.В. Вірування українського народу	36
Гончаров Д.О. Панцирні потяги в армії УНР (1918 – 1920 рр.)	37
Горбачук А. Як окреслити проблеми руської/української еліти внаслідок Люблінської унії? до 100-річчя Української революції 1917-1921 рр.)	38
Джура Н.М. Містечко Брусилів у період Української національної революції 1917–1920 років	40
Дуб А.С. Грубешівська революція та її наслідки	42
Євсюкова О.Г. Харківський кустар: соціально-економічний портрет (1921 – 1928 рр.)	43
Єремєєва І.В. «Найімпозантіша будова стольного Києва»: собор Святої Софії	45

Желтоног А.К. Гетьманщина в політиці Петра І	46
Животченко Т.Ю. «Коломацькі статті» як основоположні засади зовнішньої політики Війська Запорозького	47
Зізн О. М. Історія акцизного оподаткування в Україні в контексті євроінтеграції	48
Іващенко А.В. Історія акцизного оподаткування в Україні в контексті євроінтеграції	49
Ільїн В.Г. Створення колективного портрету повоєнного покоління харківських медиків	51
Коваль І.Г. Дослідження України у другій світовій війні: науковий дискурс, історична пам'ять, націотворення	52
Корсун В.І. Етнографічні особливості Овруцького району	53
Крамской В.В. Тактика легковооруженных частей и роль греческих наемников в военном деле Боспорского царства периода междоусобицы сыновей царя Перисада І	56
Криворучко О. С. Історія ухвалення, функції та поняття Конституції України	58
Крупина Я.В. Религиозные представления скифов	59
Легка Д.К. Походження козацтва	60
Лучникова О.П. Княгиня Ольга	62
Марина А.И. Национально-освободительная война 1648-1654 гг. под руководством Б.Хмельницкого: причины и предпосылки	63
Москальов В.В. Лев Ребет: життєвий і творчий шлях	65
Олійник А.В. Українська держава П.Скоропадського	66
Парахін З. Українське козацтво в історичній пам'яті	67
Полупанов Д. Єврейське питання у політиці П. М. Врангеля	69
Сінгх С.С. Образ зовнішнього ворога в радянській плакатній продукції під час Другої світової війни	70
Ткачук Я.П. Шабля як символ українського козацтва	71
Шишло О.В. Проблема острова Зміїного	72
Шокало А.В. Ідея монархічної Української держави в історіософській концепції В'ячеслава Липинського	74
Явдошенко В.С. Митрополит Андрей Шептицький: діяльність у роки Другої світової війни	75
NguyenKuan (Vietnam) Causes of the Setbacks in the Ukrainian Lands During the Period of Ruin (the 2 nd Half of the 17 th Century)	77

ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Бондар С. «Я в серці маю те, що не вмирає»: «Лісова пісня» Лесі Українки і сьогодення	78
Жменько А. Современное состояние баскетбола в социокультурном пространстве Харьковского региона	80
Захарова А. Візуальні мас-медіа як аспект формування образу тіла у студентів	81
Зеленська Ю. До питання про цінність українських традицій в ХХІ ст.	82
Качанов С. Література постмодернізму: розвиток чи криза української писемності?	84
Качіоні В. Витоки українського постмодернізму	85
Коваленко А. Искусство скифов: семиотические аспекты	87
Козелецька Г. Харківський митець на Sotheby's	88
Кондратенко К. Техніка мовлення оратора	91
Костенко Г. Дискурс антиколоніалізму та постколоніалізму в сучасній українській літературі	93
Кривуля М. Роль «Звездных войн» в формировании современной культуры	95
Крученюк А. Олена Теліга: дослідження української жінки у національному	

вимірі	97
Кутенко О. Естетика українського мистецтва доби Ренесансу	98
Литвинова А. Український національний одяг	100
Малицький А. Культурна глобалізація	101
Найпак А. Григорій Сковорода та Святе Письмо	103
Нестеренко А. Українські народні звичаї та традиції в картинах Миколи Пимоненка	105
Нікітчук В. Образи сновидінь у мистецтві сюрреалізму	108
Овчаренко Н. Мистецтво як форма пізнання та відображення дійсності	110
Петренко М. Новорічні традиції в Україні	110
Романенко В. Культурний вплив Візантії на слов'янство: кратологічні рецепції	112
Сабада Я. Духовна культура України: перспективи розвитку	114
Сидоренко Є. Андрієва ніч: традиції, ворожіння та вечорниці	116
Скіндер Н. Репрезентації спортсменок у медіа: українські реалії	117
Ткаченко А. Язычество древних славян	119
Babenko V. Kyivan rus visual art	120
Gavryk A. Ukrainian folklore as an original phenomenon	122
Haidamachuk O. Linguistic rootedness of philosophy and culture	123
Nevo Samuel Prosper Feudalism as a social and cultural phenomenon in Ukraine of the Renaissance era	124
Sevastianov K. The development of the Ukrainian theater	125

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ Й ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

Андрєєва А.О. Особливості сприйняття соціально-психологічного клімату класу та проявів емпатії у підлітків	127
Бабаєва Н.М. Формування інформаційної культури майбутніх фахівців-лідерів сфери послуг у Державному навчальному закладі «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю»	128
Бондаренко В.В. Особливості професійної підготовки майбутніх психологів під час навчання у вищому навчальному закладі	130
Бондаренко К.О. Психологічна експертиза професійної індивідуальності у студентів вищих навчальних закладів	131
Бурба К. П. Лідерські позиції у вихованні майбутнього лідера у діте	134
Вовк Ю. До питання формування харизматичного лідера серед студентської спільноти	136
Городничий О.В. Співвідношення понять «Асертивність» і «Лідерство» у роботі викладача вищого навчального закладу	137
Грезенталь А.М. Основні методи викладання електротехнічних дисциплін	139
Євдокимова Є.І. Гендерні особливості самооцінки та лідерства підлітків в стихійному колективі	141
Ересько С. П. Особенности формирования психологической готовности детей к тренировкам по плаванию	142
Жукова К.О. Сприятливий соціально-психологічний клімат, як фактор формування лідерського потенціалу	144
Журавльов Д.О. Роль «Я-концепції» у розвитку особистості	146
Зайцев К. Асоціальна сім'я як фактор розвитку девіантної поведінки підлітків	148
Закревська А.В. Розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах	149
Іванова О.А. Лідерські якості – невід'ємний компонент професійно-значущих якостей	

майбутніх фахівців сфери послуг	152
Капустіна Н.О. Управлінська компетентність керівника закладу дошкільної освіти: професійні та лідерські якості	154
Клімова С.В. Психолого-педагогічні аспекти формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя як умова його професійного саморозвитку	155
Кононенко А.С. Формування іншомовної компетентності психолога-лідера з урахуванням індивідуальних особливостей	157
Косачова Л.Є. Сучасні психолого-педагогічні підходи до виховання лідера	159
Костиря І.В. Роль виховання майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах в контексті формування їх лідерської позиції	161
Латишева Т.В. Професійні компетентності шкільного бібліотекаря в умовах сучасної освіти	162
Липюк І.І. Впровадження сучасних правил та норм ділового етикету в діяльності адміністративного персоналу	164
Лошакова С.Є. Лідерство і дослідження в економічній освіті	166
Лютий М.М. Підготовка висококваліфікованого фахівця-лідера – запорука його успішної професійної діяльності	168
Малєєва О.А. Особливості жіночого лідерства на підприємствах	169
Мартиненко О.М. Значущість формування готовності майбутніх офіцерів-лідерів до розвитку особистісно-професійних якостей в умовах професійної діяльності	171
Мерчанська Я.О. Роль самооцінки в формуванні педагога-лідера	172
Міщенко Н.Т. Харизматичне лідерство в контексті формування та розвитку особистості	174
Мороз М.В. Лідерський потенціал викладача ВНЗ, як детермінанта його професійного розвитку	176
Мороз О.В. Феномен лідерства: система стилів та розвиток проблематики	178
Овчиннікова О.В. Вплив сімейного виховання на соціально-психологічну готовність дитини до школи	181
Оленчук І.Я., Плис Г.П., Сотников В.Ю. Виховання лідерських якостей особистості у сучасному навчальному закладі	182
Підгорний К.Ю. Традиції й сучасність українського народного виховання	184
Половінко С.С. Традиції й сучасність українського виховання	186
Райлян М.В. Роль психолого-педагогічних дисциплін у формуванні професіоналізму сучасного лікаря	187
Семенихіна К.Ю. Уявлення вчителів молодших класів про навчально важливі якості хлопчиків та дівчаток	189
Сизикова В.С. Проблема формування лідерських якостей соціальних працівників у психолого-педагогічних дослідженнях	190
Сотник А.С. Компетентності лідера місцевого самоврядування	192
Сьомін М.І. Особливості міжособистісних відносин в студентських групах першого і четвертого курсу	193
Татарінова В.М. Виховання лідера в початковій школі	194
Терещенко А.М. Комунікації та комунікативні бар'єри в діяльності майбутнього фахівця	196
Титова Г.Ю. Роль викладача у формуванні харизматичного лідерства у студентів	197
Усенко В. Виховуємо лідера з дитячого садочка	199
Чабанова Л.В. Харизматичне лідерство	200
Четверіков Д.І. Особливості навчальної мотивації студентів схильних до лідерства	202

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Алеко А.А. Анализ причин существования теневого сектора экономики Украины	206
Алексенко Ю. С., Животченко Т. Ю. Роль інтеграції та глобалізації в сучасній цивілізації	207
Выдря П.В. Государственный долг в Украине	209
Gavryk A. A. Cryptocurrency as a new phenomenon of global economy	210
Гапонова В. Э. Отток капитала из Украины	211
Голтвянська Ю.В. Державне регулювання бізнесу в Україні та зарубіжний досвід	213
Гордиенко Д. Р. Особенности р2р-кредитования в Украине и в мире	214
Кальченко Я.О. Пути снижения уровня теневой экономики в Украине	215
Kozub A. A., Tomakh A. S. Problems of stability of Ukrainian national currency	216
Котляр Д.С. Чинники тіньової економіки	218
Красношапка А. В. Проблеми формування державного бюджету України	219
Лаврук А. Р. Информатизация как главный фактор развития общества в условиях глобализации	220
Lagunova A. O., Shpitalnaya T. V. Peculiarities of inflation processes in Ukraine	222
Ленко И. В. Воздействие международных валютных отношений на экономику Украины	223
Майстро Д. С. Оценка социально-экономических проблем в Украине с позиции кейнсианства	225
Мирошник Т. О. Проблемы и последствия безработицы в Украине	227
Переверзева А. Ю. Визначення шляхів зменшення боргового навантаження на економічний розвиток України	228
Полякова Є. А. Про загрози економічному розвитку України	229
Резник О. І. Проблеми становлення середнього класу в Україні	231
Савчук Г. О., Щербак Н. В. Роль транснаціональних компаній в умовах глобалізації	232
Святоха В. В. Проблема привлечения инвестиций в Украину	234
Спасьонова А. В. Соціальна відповідальність корпорацій перед суспільством	235
Суворова А. А. Проблема працевлаштування випускників вищих навчальних закладів в Україні	237
Тверська Я. М. Діяльність транснаціональних корпорацій як один із методів боротьби з безробіттям в Україні	238
Турбаєвський Я. М. Балто-Чорноморський союз: перспективи для України	240
Швидкий М. В. Державна підтримка підприємництва в аграрному секторі національної економіки	241

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Андросова Т.В. Гендерная дискриминация и реклама	244
Байдак В. ВНЗ як чинник формування професіоналу	246
Безуглова В.В. Гендерні проблеми сучасної української сім'ї	247
Безрученко Т. Виртуальная социализация современной молодежи: проблемы и риски	248

Белевцов В.А. Способы повышения качества высшего образования	250
Ващенко М.А. Чрезмерное виртуальное общение как социальная проблема	251
Гармаш А.Ю. Бідність у сучасному суспільстві	253
Гнутов А. Наука як фундамент розвитку суспільства в утопії Ф.Бекона	255
Громова Е., Серебрянская К. Визуальная социология как метод изучения социальной реальности	256
Дудченко В.С. Беременность в подростковом возрасте как социальная проблема	257
Емец К. К вопросу об особенностях высшего образования в европейских и американских университетах	259
Зейдан Н.І. Семантика та прагматика нікнеймів соціальних мереж як вияв вербальної само презентації	261
Зыбин В. Подростковый алкоголизм как социальная проблема	264
Казаков А. Насилие в семье: мировой опыт и украинские реалии	265
Камишанченко А. Психологія натовпу Г. Тарда та Г. Лебона як напрям соціологічної думки кінця ХІХ ст.	267
Карнаух В. Динамика мотивов выбора профессии молодежи за последние полвека	268
Калашников М.С. Причины подростковой жестокости в Украине	270
Козак І.В., Гавриш О.В. Проблеми соціологічного дослідження моди в сучасному світі	271
Кирилович М. Теорії еліт в історії розвитку соціології	273
Литвин А.П. Проблеми комп'ютерної залежності в сучасному українському суспільстві	274
Пилипчук А.Р. Пути преодоления культурного шока	275
Рак О.В. Подолання криз у шлюбі та процесі створення сім'ї	277
Русанова Л.Д. Проблеми фемінізму	279
Риморева Т.С. Особливості застосування методів багатовимірної аналізу даних при вивченні професійного іміджу викладача університету	280
Ткачев Ю.В. Рост женского алкоголизма как социальная проблема	282
Хищенко Б.В. Проявления эйджизма на рынке труда в Украине	283
Эйсмонт К.А. Специфика функционирования ночных клубов Харькова как мест досуга: результаты применения методов многомерного анализа	285
Чала Н.В. Фемінізм як соціальний рух	286
Шамхалова С.Е. Драматургия попрошайничества	287

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Бабаджанян К. Внутрішні суб'єкти політики України	289
Бизяева Ю.В. Феномен бедности в Украине	290
Бочарова В.С. Етапи становлення політичної науки	292
Васильченко Р.Г., Майстренко Т.С. Социально-экономические проблемы современной украинской молодежи	293
Васильченко Р.Г., Уткачева Н. Роль женщины в политике	295
Вихров П.В. Зниження рівня патріотизму як загроза державі	297
Вус С.М. Женщины в политике: тенденции и закономерности	298
Гапонов А.Р. Этническая дискриминация	300
Дворецька Р.І. Проблеми інноваційної активності молоді в сучасному українському суспільстві	301
Дзига Ю.Р. Імідж політичного лідера	303
Деряга К.І., Кузьменко А.Г. Музыка в політиці	305
Дудка А.В. До питання розуміння «еліти» в контексті вітчизняної політичної думки	306
Дученко В.С. Подъем и падение президентства в. Ф. Януковича	308

Ефименко И. Прогрессивные политические идеи украинских мыслителей XVIII в. 310

Земцова Е. О. Тенденции развития политических партий в современном мире	312
Карнаух В. Характеристики политического лидера	313
Канунникова В. Украина в геополитическом пространстве	315
Кремлев Д. Особенности политического участия молодежи	316
Крячко Е.В. Проблема расизма в современном мире	318
Кумов А.Г. Искусственный интеллект как точка отсчета новой эпохи	319
Лубан А. Проблеми олігархізму в Україні	321
Майстренко Т.С. Развитие волонтерского движения в Украине	322
Молокова А.В. Засади тоталітарного режиму	325
Остапенко Б. Етнічні протиріччя та конфлікти в пострадянській Україні (за роботою В.О. Котигоренко)	327
Продченко Н.С. Місце громадської думки в українському суспільстві	328
Продченко Н. С., Літвиненко О. О. Кольорові революції як форма політичного протесту	328
Роговой Н. Внутренние и внешние политические субъекты процессов в Украине	330
Соловйов Д. Мовна ситуація на Донеччині	331
Спицына К.П. Референдум как форма прямой демократии в Украине	336
Сторожева А. Глобализированное общество потребления	338
Таранущенко М.В. Экологические партии в политической жизни Европы	339
Трещёв А.С. Коррупция в Украине и борьба с ней	341
Торяник Д. Проблеми подолання корупції	343
Хоружая Е.А., Топопольская А. О. Социалистические партии Европы: проблемы и перспективы	344
Шляхта К. Ю. Діяльність суспільно – політичних рухів у сучасній Україні	345
Щербинина Е.Н. Технологии цветных революций	347
Якименко И.В. Дискриминация беженцев	348

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Андреева А. О., Сьомін М. І. Впровадження ID- карток. Данина моді чи необхідність	351
Антоненко Я.С. Нововведения в регистрации предпринимательской деятельности в Украине	352
Асадова Е. Правове регулювання діяльності молодіжних громадських організацій в Україні	354
Безрукавий Д. Проблеми та кризові явища верховної ради України	355
Більбасова А.О. Падіння центральної ради – початок нової сторінки української історії	357
Выдря П.В. Детская преступность в Украине	359
Гордиенко Д. Проблемы и пути развития гражданского общества	360
Голтвянська Ю. В. Новий закон – нові можливості	362
Голуб С.С. Проблеми захисту прав споживачів в Україні та шляхи їх вирішення	363
Голуб А., Дубина К. Правовий нігілізм та шляхи його усунення	366
Голубкова В. Н. Правовое регулирование лизинга в Украине	368
Гончарова Т.А. Практичні заходи з підтримки громадянського суспільства та підвищення його значення у напрямку посилення соціальної політики держави згідно з європейськими стандартами	370
Дорохіна В. Міжнародні правоохоронні організації	372
Євдокимова Є.І. Працевлаштування молоді	373

Завалий В.К. Новые муниципальные органы	375
Загородняя Т. С. Деятельность ООН по защите прав человека	376
Зозуля В. О. Українське авторське право в мережі Інтернет	378
Ірклієнко Ю.С. Еволюція уявлень про вікову осудність і кримінальну відповідальність неповнолітніх	380
Калашник І. О. Эффективность правового воспитания	381
Картавкина Ю.А. Муниципальная стража. Кто и чем будет заниматься	383
Козлова Ю.Ю. Оффшорные и оншорные юрисдикции как действенный метод налогового планирования	384
Колесник С. Гендер і право (або правові аспекти гендеру)	386
Кузін А.С Перша демократична акція УНР – берестейська угода	387
Курбацька М.О., Санжаровська О.Г. Лінгвістична експертиза у судочинстві України	389
Локтіонова О.С. Шлюбний договір як інститут сімейного права	391
Малєєва О.А., Сухенко К.Д. Основні нововведення пенсійної реформи 2017 року як система маніпуляцій	392
Мануйлов І.О. Вынужденно переселенные лица и защита их прав	394
Маркелов І. Інтелектуальна власність в сучасному законодавстві України	396
Маслова Д. Національна безпека України у ХХІ столітті	398
Мирошник Т.О. Медицинская реформа в Украине	400
Наконечная А.А. Расширение уголовного кодекса Украины в связи с развитием информационных технологий	401
Науменко Л.В. Актуальность брачного договора в Украине	402
Овчиннікова О.В. Організована злочинність як соціально-правове явище суспільного життя	405
Орлюк К.С. Проблема наследования усыновленными детьми	407
Острижна І.В. Міжнародне усиновлення – самостійний інститут міжнародного права	408
Пазій О.Є. Проблеми формування громадянського суспільства та правової держави в Україні	409
Пантюшкова Л.О. Зміни законодавства щодо похилого віку в 2018 році в Україні	411
Пилипчук Г.В. Піратство, як порушення авторського права та суміжних прав в сфері інтелектуальної власності	412
Породнов А. Важливість прийняття закону про місцевий референдум	415
Посадна Т.В. Переосмислення життєвих цінностей засобами мистецтва слова	416
Риморєв Д.С., Хомяков Д.Р. Поставка електроенергії (монополія електроенергії в Україні на сьогоднішній день)	418
Сахарук О.І. Кодифікація прав людини в міжнародному праві	419
Седіна І. А. Аспекти прийняття пропозиції, обіцянки або отримання неправомірної вигоди. Варіанти подолання хабарництва	421
Сіренко М.В. Актуальні проблеми виникнення корупції в сучасному українському суспільстві	422
Смелянский А.И. Языковой аспект реформы образования Украины	424
Спасьонова А. В. Проблема зайнятості і працевлаштування молоді в Україні	425
Чудная А. Понятие и виды предпринимательства в Украине	426
Шишкова И.С. , Чихладзе Н.К. Некоторые аспекты медицинской реформы в Украине	428
Шокало Д. В. Коррупция в Украине	430
Шуба І.В. Поняття плагіату у законодавстві України	432
Юнникова А. А. Митинги в Украине	434

МОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ

Адамкевич А.С. Традиційні та нетрадиційні методи вивчення іноземних мов	436
Башук К.В. Граматичні, лексичні, стилістичні та інші особливості віртуального спілкування	437
Бешкінський О. Нетрадиційні методи лінгвідидактики	439
Бондаренко О.О. Суржик як проблема сучасної української мови	440
Васильєва А. Актуальні проблеми розвитку сучасної хімічної термінології	441
Василевський С.В. Формування культури мовлення у сфері професійної діяльності військовослужбовця	443
Гончарова А. М. Філософія Вільгельма фон Гумбольдта та наш час	444
Гудей В. Віртуальна комунікація та молодіжний сленг	445
Данюк Д. Мовна характеристика користувачів різних сайтів і мереж	447
Денищенко В. В. Нетривіальні методи вивчення іноземної мови	447
Дудникова Є.Ю. Нетривіальні методи вивчення іноземної мови	449
Ільченко І. Мова користувачів Інтернету	451
Карман А.П. Інноваційні методи викладання української мови за професійним спрямуванням	452
Карпутова К.В. Молодіжний сленг у віртуальному просторі	454
Коба Б.В. Мовна культура промовця	455
Козлова Ю.Ю. Інтерактивні технології у навчанні іноземних мов	457
Колесніченко Є.О. Мова як явище, що історично розвивається	458
Кравцова В.В. Деякі проблеми культури мовлення (суржик)	461
Крамар С. С. Мова як засіб адаптації та функціонування людини в полікультурному просторі	464
Лавренчук Є.М. Морфологія українських прізвищ	464
Лехман А. В. Роль піджинів у сучасному світі	465
Мацай Ю. Мова як засіб духовного розвитку та національного самоусвідомлення	467
Мельничук Т. А. Українська мова та етнос	469
Мороз М. Нетрадиційні методи під час вивчення іноземних мов	470
Носальська Л.К. Негативні наслідки суржику	472
Осипенко А. Д. Твори В. фон Гумбольдта про розвиток мови	473
Павельчук О.О. Мова та міжкультурна комунікація	474
Пецей О.О. Молодіжний сленг на теренах Інтернету	475
Рибалкіна Д. Нетрадиційні методи під час вивчення іноземних мов	477
Рибальченко Д.С. Візуальні методи навчання мов	478
Секало О.М. Дослідження рекурентності концепту для визначення обсягу лексикону	480
Скребцов М.К. Лінгвістична концепція В. фон Гумбольдта	481
Сокорева А. Є. Міжмовні омоніми й пароніми як проблема перекладання	483
Сопрунов І.А. Мова як засіб позитивного мислення, взаєморозуміння та емпатії	485
Сосонна К.В. Лінгвістична глобалізація у полікультурному просторі	486
Спасьонова А. В. Молодіжний сленг у віртуальному просторі	487
Федорченко Г. Українсько-російський суржик: природне чи штучне явище?	488
Хрущов Д.Ю. В. фон Гумбольдт про сутність походження мови	490
Чистякова В. Сучасний розвиток української хімічної термінології	491
Юр М.В. Кліпове мислення: переваги та недоліки	493
Яїцький В. Дослідження мовної картини світу як перспективний напрям лінгвістики	495

ІСТОРІЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ

Абросимов А. С. Выдающийся ученый Вениамин Михайлович Майзель	497
Бабаджанян К. О. История создания кафедры «Автоматическое управление движением»	498
Безродный В. В. К вопросу о геометрии Лобачевского	500
Близнюк М. Ю. Стан Харківського державного наукового центру лікарських засобів наприкінці ХХ ст.	501
Божко В. О. З історії розвитку квадратних рівнянь	504
Бондарь О. Д. О студенческих научных обществах Харькова	505
Власенко В. В. Науковий доробок та освітньо-організаційна діяльність Ректора ХПІ Михайла Федоровича Семка	506
Голова В. В. Практичні результати наукових досліджень, опубліковані О. П. Лідовим у «Віснику жирних речовин»	507
Губка Д. И. Появление орудий труда в сельском хозяйстве	509
Гуліна К. С. «Per aspera ad astra...» Через терни к звездам	510
Дубняк К. В. От азбуки Морзе к современным телекоммуникациям	512
Емец К. В. История развития робототехники	515
Ефименко И. А. Выдающиеся женщины-учёные ХХ века	517
Жихарев А. Л. Видатний авіаконструктор з Харкова – Марат Миколайович Тищенко	520
Журило О. Д. Применение ЭВМ в металлургии	521
Загородня Т. С. Науковий доробок та освітньо-організаційна діяльність професора Віктора Львовича Кірпи́чова	523
Зайцева К.О. Науковий доробок та освітньо-організаційна діяльність професора Віктора Львовича Кирпичова	524
Ірклієнко Ю.С. Галілео Галілей. Наукові здобутки	526
Костышин А. В. История подъемных механизмов	527
Красовський М. О. Історія появи антибіотиків	529
Крикун В.Р. Планета Х	531
Кристал И. Б. Некоторые исторические вопросы развития радиолокации	533
Лобенко С. В. Історичне значення геологічних досліджень О. В. Гурова та його учнів	534
Лубан А. С. История создания системы проверки «Электронный пуск» на НПО «Хартрон»	536
Майдаченко А. Е. Вклад выпускника ХПИ А. И. Кривоносова в развитие ракетно-космической отрасли	537
Маслов И. В. Техника Древней Финикии	538
Nyrkhametov T. A. The first computers in NTU “KhPI”	540
Остапенко Б. С. Развитие объектно-ориентированного программирования	542
Пахнутова М. І. Видатний вчений Едмонд Галей	543
Свергун В. В. История создания литейной лаборатории в ХПИ	545
Сирку М. А. Розвиток геологічних знань	546
Спицына К.П. Влияние научной фантастики на развитие науки и техники	548
Шевель А. В. Харківський технологічний інститут, як база кадрів для інших вищих навчальних закладів	549

МІЖНАРОДНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Хоу Чживень, Мусаб Фуад Юсеф Ал Маннаи Диалог о Стивене Хокинге	553
Бензе Роуал Ясир Яблоко Ньютона и закон всемирного тяготения	554
Алина Хури Наше сердце в 21 веке	556
Йилдырым Наим Джан Я инженер-механик	557
Мокрани Абделхади , Абделлуш Илиас Алжир – дверь в Африку	559
Лян Дун Высшее образование в Китае	561
Дебора Икпе Темперамент	562
Омар Алсаед, Нобатова Огулсенем Фракталы: красота, раскрытая в математике	564
Ровшенов Кувват Химия запахов	566
Ахуокпеме Амарачукву Еммануела Радуга в культуре разных народов	569
Хамди Шарифа, Бенсалмия Хамза Влияние наркотиков на организм человека	571
Орхан Мамедов Жемчужины Азербайджана	572
Радомиарисон Жосинот Эуген Народная мудрость, основанная на многовековом опыте	575
Эке Миракул Краткая история развития космонавтики в мире и Украине	578
Эль Башири Айа, Слиман Мохаммед Виртуальное путешествие в Марокко и Алжир	580
Гараджаева Дж. Роль национальной системы образования в разрешении проблемы трудовой миграции	582
Ли Чуньхуэй Памятники Т. Г. Шевченко и А. С. Пушкину в Китае	584
Назаров Давут Реформы образовательной системы в Туркмении в XXI веке	585
Нтекела Диассиуа Жадиль Брежелла Проблемы электроэнергетики в республике Конго-Браззавиль	587
Султанова Джанетта Образование в Туркменистане	588
Тахири Шакиб Роль преподавателя в системе обучения иностранных граждан	590
Юсифов Фахри Горхмаз Словари: отражение эпохи	592
Амран Зубир Культурное наследие Марокко	594
Бухассана Соуфиан Гастрономическое путешествие в Марокко	595

«УКРАЇНА І СВІТ: ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНА ЕЛІТА ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОГРЕС»

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА
АСПІРАНТІВ

18 - 19 квітня 2018 р.

Редакційна колегія: проф. Сокол Є.І.

проф. Марченко А.П.
проф. Мигущенко Р. П.
проф. Архієреєв С.І.
проф. Бурега В. В.
проф.. Романовський О. Г.
проф. Тарароєв Я.В.
проф. Ігнатюк О. А.
проф. Ніколаєнко В.І.
проф. Скляр В. М.
проф. Перевалова Л.В.
проф. Петутіна О.О.
доц.Панфілов Ю.І.
доц. Кліменко О. Ю.
доц. Семке Н. М.
доц. Чернявська С.М.
доц. Гаярєва Г.М.

Відповідальний за випуск проф. Перевалова Л.В..

Підписано до друку 09. Формат 60 X 80 1/16. Папір офсетн.
Друкризографія. Гарнітура Таймс. Ум.друк. арк. . Обл.–вид. арк. .
Наклад 250 прим. Зам. № 121. Безкоштовно

Видавничий центр НТУ “ХПІ”.

Свідоцтво про реєстрацію ДК №116 від 10.07.2000р.

61002, Харків, вул. Кірпічова 2.

Друкарня НТУ “ХПІ”. 61002, Харків, Кірпічова 2